

สัญญาเลขที่ RDG 56A0033

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพ

เกษตรกรรม

The Study of Human Resource Development
Guidelines for Agricultural Occupation

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแดง

รศ.ดร.ประสงค์ ตันพิชัย

ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์

ดร.จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์

ดร.สุภาสิณี นุ่มเนียม

ดร.วรรณิ อึ้งสิทธิพูนพร

ดร.อารีรัตน์ ภาคพิธเจริญ

อ.อิสริย์ ทรัพย์นัย

อ.นิรันดร์ ยิ่งยวด

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

งานวิจัยนี้ต่อเนื่องจากการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งได้พัฒนาต้นแบบการเรียนการสอนอาชีวศึกษาเกษตรโดยการจัดชั้นเรียนแบบโครงการขับเคลื่อนขยายผลในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จากผลการดำเนินการพบว่าปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญมาจากการมีส่วนร่วมของภาคีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีวเกษตร โดยมีครูเป็นพันธมิตรสำคัญในการนำพาผู้เรียนสู่ความสำเร็จ ผลจากข้อค้นพบนำไปสู่เวทีเสวนาร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายการจัดการอาชีวเกษตรอีกครั้ง และได้ข้อสรุปว่าควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร ที่เชื่อมโยงเส้นทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากหลายภาคส่วนผ่านการจัดการอาชีวศึกษาเกษตรที่มีความรอบด้าน โดยคำนึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำไปขับเคลื่อนขยายผลตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้จึงได้พัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวเกษตร และครูที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนด้านอาชีวเกษตรแบบใหม่

ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการผลิตครู ผู้บริหาร คณาจารย์ ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ตลอดจนภาคีเครือข่ายการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรอาชีวศึกษาสำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลทั้งการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ตลอดจนการจัดเวทีสนทนากลุ่ม

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยการทำงานในส่วนของคณาจารย์ที่เป็นผู้ร่วมวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยประจำโครงการ ได้แก่ คุณนนทวัชร สิริพัฒน์นันท์ และคุณธัญญลักษณ์ เกิดทรัพย์ ที่ทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ความดีอันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอมอบแด่ปรมจารย์ด้านการศึกษากษัตริย์ที่วางรากฐาน โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทำให้เรายังคงมีความยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

ผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2557

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรม

The Study of Human Resource Development

Guidelines for Agricultural Occupation

โดย ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแดง รศ.ดร.ประสงค์ ต้นพิชัย ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์
ดร.จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์ ดร.สุภาสินี นุ่มเนียม ดร.วรรณิ อังสิทธิพนพร
ดร.อารีรัตน์ ภาคพิณเจริญ อ.อิสริย์ ทรัพย์นุ้ย และอ.นิรันดร์ ยิ่งยวด

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พฤษภาคม 2557

วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรมนี้ มีแนวคิดจากความพยายามในการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร เพื่อค้นหาข้อสรุปเชิงแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร และแนวทางการผลิตกำลังคนในสถาบันอาชีวศึกษาเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกิดชุดองค์ความรู้ที่เป็นเอกสารเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปขับเคลื่อนขยายผลตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร ได้รับผลกระทบจากภายนอก โดยเฉพาะค่านิยมต่อการประกอบอาชีพเกษตร โครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ความเสี่ยงที่เกิดจากตลาดสินค้าเกษตร เห็นได้จากจำนวนผู้ประกอบการเกษตร และจำนวนนักศึกษาที่ลดลง

ผลจากปัจจัยภายนอกส่งผลกระทบกับการบริหารจัดการภายในสถาบันการอาชีวเกษตร เนื่องจากจำนวนนักศึกษาที่ลดลง เสริมกับกับนโยบายการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนผู้เรียน ทำให้งบประมาณที่ได้ไม่สอดคล้องกับภารกิจโดยเฉพาะการจัดการฟาร์มที่มีค่าใช้จ่ายสูง ยังพบปัจจัยภายในอีกว่า ครูซึ่งเป็นกลไกสำคัญมีภาระงานหลายด้าน รวมถึงการขาดแคลนครูฟาร์มที่มีประสบการณ์อันเนื่องมาจากการเกษียณอายุราชการที่อาจทดแทนไม่ทัน

จากปัจจัยทั้งภายใน และภายนอก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตรเป็นแกนหลัก โดยสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาครู

- ปรับเปลี่ยนเงื่อนไขในการรับอาจารย์โดยเปิดโอกาสให้ผู้จบปริญญาทางวิชาชีพเกษตรโดยตรงมาเป็นอาจารย์ได้ ทั้งนี้ให้สามารถพัฒนาวิชาชีพครูในระหว่างปฏิบัติงานตามมาตรฐานของสภาวิชาชีพครู โดยจัดการความร่วมมือระหว่างสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครู
- ส่งเสริมครูฟาร์มให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนดภาระงานที่เหมาะสม การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานฟาร์ม การนิเทศติดตาม และประเมินการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง การจัดเตรียมครูฟาร์มโดยใช้ระบบครูพี่เลี้ยงงานฟาร์ม

การพัฒนานักศึกษา

- สร้างทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรเชิงบวกให้กับนักศึกษาโดยจัดให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากฟาร์มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ
- พัฒนานักศึกษาให้มีสรรถนะในการเป็นผู้ประกอบการโดยจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในวิทยาลัยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตร การพัฒนาทักษะเฉพาะทางด้านการเกษตร จนถึงทักษะในการเป็นผู้จัดการฟาร์ม และผู้ประกอบการ

การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษา

- พัฒนาฟาร์มในวิทยาลัยให้เป็นฟาร์มตัวอย่างแสดงความเป็นเลิศเฉพาะทางที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยสามารถบูรณาการฟาร์มเพื่อการเรียนและการหารายได้ใน การพึ่งพาตนเองได้อย่างสมดุล และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในวิทยาลัยด้วยตนเองและชุมชนเกษตรกรทั่วไป
- หนุนเสริมการประกอบอาชีพเกษตรให้กับนักศึกษาด้วยการสร้างโอกาสในการเป็นผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่องทั้งในระหว่างการศึกษา และหลังจบการศึกษาโดยหนุนเสริมในด้านปัจจัยการผลิต การมีพี่เลี้ยงในระยะต้นของการเข้าสู่อาชีพเกษตร และการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการเกษตรให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถกำหนดตลาดเองได้

- จัดสรรพื้นที่ของวิทยาลัยให้นักศึกษาทดลองเป็นฟาร์มธุรกิจของนักศึกษาในขณะที่เรียนอยู่โดยจัดให้มีการนิเทศติดตามโดยอาจารย์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษาก่อนออกประกอบอาชีพ

การปรับเปลี่ยนนโยบาย

- จัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้ชัดเจนต่อเนื่อง และบูรณาการกับระบบแนะแนวในโรงเรียน
- พิจารณาระบบการจัดสรรงบประมาณรายหัว โดยให้นำภารกิจอื่นมาพิจารณา โดยเฉพาะด้านการจัดการฟาร์ม
- เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรได้เข้ามาสอนนักศึกษา เช่น ปราชญ์ชุมชน
- จัดให้ฟาร์มในท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ได้เข้ามาร่วมจัดประสบการณ์ให้นักศึกษา
- พัฒนาระบบการสรรหาผู้บริหารสถาบันอาชีวเกษตรให้ได้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาเกษตร

สรุปแนวทางได้วางแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตรจากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ มีดังนี้

1. **ควรมีการวิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านอาชีพเกษตรให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตกำลังคน** ทั้งการออกแบบหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ การประสานกันระหว่างสายสามัญกับสายอาชีพ

2. **กำหนดความชัดเจนในการพัฒนาความเป็นเลิศทางการเกษตรที่สอดคล้องกับความสำเร็จของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและบริบทชุมชน** โดยวิเคราะห์จากฐานความเข้มแข็งของแต่ละวิทยาลัย และบริบทของชุมชน และต้องพิจารณาระหว่างสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ในการการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ชัดเจน ให้มีการพิจารณาการเพิ่มหรือลดขนาดของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทและตอบโจทย์ของการพัฒนาชุมชนในเชิงพื้นที่และมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

3. **ปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการในสถาบันอาชีวเกษตรให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป** ดังนี้ 1) ด้านผู้บริหาร ควรมีความเชี่ยวชาญและเข้าใจการจัดการอาชีวเกษตร 2) ด้านการบริหารงานบุคคลลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระงานสอนของครูอาชีวเกษตร เพิ่มสายธุรการ 3) แก้ไข กฎ ระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีวเกษตร เช่น การจัดสรรงบประมาณตามภารกิจที่แท้จริง 4) การปฏิรูประบบการบริหารวิชาการในการสร้างหรือพัฒนาเกษตรกรที่มีอยู่เดิมและเกษตรกรใหม่ ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง 5) จัดการศึกษาในแต่ละระดับอย่างสมดุลและมีจุดเน้นที่แตกต่างกับสถาบันอื่นโดยเฉพาะการขยายการศึกษาในระดับปริญญาตรี

4. **ปรับเปลี่ยนการจัดกระบวนการการเรียนรู้อาชีวเกษตรที่พัฒนาผู้ประกอบการเกษตรยุคใหม่** ดังต่อไปนี้ 1) การจัดการเรียนรู้อาชีวเกษตร เพื่อมุ่งเน้นสู่การประกอบอาชีพเกษตรด้วยความมั่นใจ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อบริบทของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแต่ละแห่ง 2) จัดการศึกษาอาชีวเกษตรให้เชื่อมโยงกับบริบทจริงในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถถ่ายโอนได้ ปรับเทียบคุณวุฒิทางการอาชีวเกษตรได้

5. วางแผนและส่งเสริมการเข้าสู่อาชีพเกษตรของเยาวชนด้วยการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยพัฒนาตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการค้นหาอาชีพ และการนำเข้าสู่การศึกษาเพื่ออาชีพเกษตร พร้อมสนับสนุนการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีพเกษตร ทั้งนี้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต้องทำหน้าที่เป็นแกนหลักของการพัฒนาเกษตรกรรม

6. พัฒนาครูอาชีพเกษตรที่มีความสามารถทางวิชาชีพครูและวิชาชีพเกษตรในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยการ 1) กำหนดแผนการผลิตครูอาชีพเกษตรใหม่ทดแทนอัตราครูอาชีพเกษตรเดิมที่ขาดหายอย่างเหมาะสม 2) การพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการให้มีประสิทธิภาพในเชิงการจัดกระบวนการเรียนรู้ครูอาชีพเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) กำหนดแนวทางในการบริหารอัตรากำลังของจำนวนครูในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีให้สามารถบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

7. สร้างกลไกเกื้อหนุนและขับเคลื่อนอาชีพเกษตรเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการ โดย 1) บริหารจัดการระบบฟาร์มวิทยาลัยที่ตอบสนองพันธกิจทางด้านการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และหารายได้เพื่อพัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 2) จัดระบบการฝึกงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของคุณภาพนักศึกษาในทุกระดับ เน้นการฝึกงานภายในประเทศ ควรมีเครือข่ายสถานที่ฝึกงานอย่างเป็นระบบ และการฝึกประสบการณ์ในต่างประเทศ 3) สร้างกลไกการสนับสนุนการเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ ทั้งด้านปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่ม การพัฒนาการตลาด และการเรียนรู้เพิ่มเติม 4) สร้างกลไกความร่วมมือกับภาคีต่างๆ ในการพัฒนาอาชีพเกษตร ทั้งภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรตลอดโซ่อุปทาน เช่น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ที่มีความเชี่ยวชาญและศักยภาพในการสนับสนุนการจัดอาชีพเกษตรอย่างจริงจัง และ 5) การจัดทำพื้นที่ สปก. ให้มีความพร้อมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการเกื้อหนุนตลอดทั้งระบบ มีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้ให้คำปรึกษาตลอดเส้นทางการผลิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือทั้งหมด ทั้งด้านการศึกษา ด้านการวิจัย สาธารณูปโภคพื้นฐาน การตลาด โครงสร้างพื้นฐานในการทำการเกษตรต้องให้ความช่วยเหลือ

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรม

The Study of Human Resource Development

Guidelines for Agricultural Occupation

โดย ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแตง รศ.ดร.ประสงค์ ตันพิชัย ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์
ดร.จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์ ดร.สุภาสิณี นุ่มเนียม ดร.วรรณิ อังสิทธิพนพร
ดร.อารีรัตน์ ภาคพิธเจริญ อ.อิสริย์ ทรัพย์นัย และอ.นิรันดร์ ยิ่งยวด

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พฤษภาคม 2557

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

กระบวนการวิจัยมี 2 ส่วนได้แก่ 1) การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร ดำเนินการศึกษาโดยการสำรวจแนวคิด ประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร จากผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันการผลิตครูเกษตร 5 แห่ง รวมจำนวน 10 คน และบุคลากรซึ่งเป็นผู้นำทางอาชีวเกษตรที่เป็นผู้บริหารวิทยาลัยจำนวน 28 คน และอาจารย์ 26 คน ที่เลือกอย่างเจาะจงจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 48 แห่ง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นจึงสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตรจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสนทนากลุ่มระหว่างผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 33 คน ที่ประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะผู้วิจัย 2) การศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร ประมวลองค์ความรู้โดยถอดบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง ในโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้บริหาร 28 คน อาจารย์ 26 คน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ 44 คน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร จำนวน 17 คน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือปฏิบัติการโดยตรงในการจัดการเรียนการสอนในโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และจัดเวที

เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ จากผู้เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้บริหาร ครู นักศึกษา ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร รวมจำนวน 33 คน รวมถึงจัดประชุมกลุ่มย่อยแบบมีส่วนร่วม จากสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร 3 สาขา ได้แก่ พืช ศาสตร์ สัตวศาสตร์ และประมง

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนากำลังคนทางด้านอาชีวเกษตรที่ชัดเจน การพัฒนาความเป็นเลิศของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการในสถาบันอาชีวเกษตรให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป การปรับเปลี่ยนการจัดกระบวนการการเรียนรู้อาชีวเกษตรที่พัฒนาผู้ประกอบการเกษตรยุคใหม่ พัฒนาครูอาชีวเกษตรที่มีความสามารถทางวิชาชีพครูและวิชาชีพเกษตรในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ กำหนดแผนการผลิตครูอาชีวเกษตรใหม่ทดแทนอัตราครู การพัฒนาครูอาชีวเกษตรครูประจำการให้มีประสิทธิภาพในเชิงการจัดกระบวนการเรียนรู้อาชีวเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดแนวทางในการบริหารอัตรากำลังของจำนวนครูในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีให้สามารถบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างกลไกเกื้อหนุนและขับเคลื่อนอาชีวเกษตรเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: อาชีวศึกษาเกษตร, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ผู้ประกอบการเกษตร

ABSTRACT

The Study of Human Resource Development Guidelines for Agricultural Occupation

By

Sunti Srisuantang, Prasong Tanpichai, Apichart Jai-Aree
Jutathip Tawornrat, Supasinee Niumnum, Wannee Ungsittipunporn
Areerat Pakpitchareon, Issaree Supnui and Nirun Yingyuad

KASETSART UNIVERSITY

under Financial Support of The Thailand Research Fund (TRF)

November, 2014

Objective of this research was to study guidelines for agricultural enterprises development under the management of vocational agriculture.

The research procedure consisted of two parts. 1) A study of guidelines for the agricultural vocational teacher development: The study was carried out by exploring the experiences in agricultural vocational teacher development of 10 experts from 5 institutes producing agriculture teacher, as well as 28 administrators and 26 teachers purposively selected from 48 Colleges of Agriculture and Technology. Data were collected by interview using a semi-structured interview schedule and analyzed by content analysis. Guidelines for agricultural vocational teacher development then were analyzed and synthesized using data collected from a focus group discussion among 33 stakeholders including administrators, professors, experts and the researchers. 2) A study of guidelines for agricultural enterprises development: Knowledge was reviewed and organized from lessons learned from experience in instructional management at diploma and continuing undergraduate levels offered through a collaborative project on the creation and development of new generation farmers. Interviews were conducted with 28 administrators, 26 teachers, 44 students and successful alumni, and 17 entrepreneurs as well as agricultural land reform officers.

Sample were purposively selected from those who participated directly or took direct actions in instructional management through a collaborative project on the creation and development of new generation farmers. Data were analyzed using content analysis. Forum among 33 stakeholders including administrators, teachers, students, and entrepreneurs was then organized to find ways to develop agricultural entrepreneurs. In addition, participatory small-group discussions were arranged among 3 agricultural institutions in the areas of plant science, zoology and fisheries.

The researchers proposed guidelines for agricultural entrepreneur development which included clear target determination of agricultural vocational manpower development, excellence development of Colleges of Agriculture and Technology in response to community context, adjustment of vocational agriculture institution management to suit the context of economic and social change, adjustment of instructional management toward modern agricultural vocational entrepreneur development, academic and practical competency development of agricultural vocational teachers both in teacher and in agricultural professions, establishment of agricultural vocational teacher production to replace the retirement vacancy, capacity enhancement of agricultural vocational teachers to be effective in the learning process organizers, establishment of guidelines for manpower management to achieve an effectiveness of curriculum management based on the limited number of teachers in Colleges of Agriculture and Technology, and establishment of support and driving mechanism of vocational agriculture for entrepreneur development.

Key Word: agricultural vocational education, agricultural entrepreneurs,
human resource development

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(1)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาวิจัยและความสำคัญ	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
วิธีการวิจัย	70
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	72
บทที่ 2 ครูอาชีพเกษตร: จากแนวคิดสู่การขับเคลื่อนการพัฒนา	73
2.1 ครูอาชีพเกษตรในสถาบันอาชีวเกษตร	73
2.2 ทางเลือกที่เหมาะสมต่อการผลิตครูอาชีพเกษตร	81
2.3 การพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการ	91
2.4 ครูอาชีพเกษตรกับการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่	94
2.5 สรุปท้ายบท	116
บทที่ 3 แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรบนเส้นทางอาชีวเกษตร	117
3.1 สภาพการจัดการอาชีวเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี	117
3.1.1 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	117
3.1.2 ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเสริมศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเกษตร	133
3.1.3 ความเชื่อมั่นของผู้เรียนต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตร	146
3.1.4 วิเคราะห์เส้นทางการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร	153
3.2 ถอดประสบการณ์โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	159

3.2.1	บริบทโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	166
3.2.2	สะท้อนประสบการณโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	188
3.2.3	วิเคราะห์บทเรียนการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	195
3.3	การวิเคราะห์เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร	212
3.4	แนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพเกษตรจากภาคีร่วมผลิต	231
3.4.1	สมรรถนะของเกษตรกร	231
3.4.2	แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม	235
3.5	สรุปท้ายบท	241
บทที่ 4	อาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร	243
ตอนที่ 1	สภาพปัญหา สถานการณ์ ที่มีต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาเกษตร	243
ตอนที่ 2	แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร	248
ตอนที่ 3	กรณีตัวอย่างต้นแบบในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร	258
บทที่ 5	สรุป และข้อเสนอแนะ	279
	บุคลากร และบรรณานุกรม	293
	ภาคผนวก	307

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 1

บทนำ

ร่วมฟังประชุมแนวทางดำเนินงาน
ของ สปก.

นักวิจัยประชุมร่วมกับ เจ้าหน้าที่ สปก.

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรมนี้ ต่อยอดจากการดำเนินงานความร่วมมือก่อสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในระหว่างปี 2550-2555 ที่ได้ต้นแบบการเรียนการสอน อาชีวศึกษาเกษตร นำสู่การปฏิบัติโดยใช้ปรัชญาการศึกษาเกษตร และการจัดชั้นเรียนแบบโครงการ เป็นแนวทางขับเคลื่อนขยายผลในสถานศึกษาอีกหลายแห่ง ผลพวงการดำเนินการที่ผ่านมาทำให้ เห็นชัดว่าความสำเร็จการดำเนินงานต้องมาจากหลายปัจจัยโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคีการจัดการ การศึกษาเพื่ออาชีวเกษตร โดยมีครูเป็นฟันเฟืองสำคัญในการนำพาผู้เรียนสู่ความสำเร็จ เป้าหมาย ของโครงการนี้เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากหลายภาคส่วนผ่าน การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร โดยดำเนินการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนด้านอาชีวเกษตร และครูที่สอดคล้อง กันกับการผลิตกำลังคนด้านอาชีวเกษตรแบบใหม่ นำไปสู่ข้อสรุปเชิงแนวคิดในการจัดการอาชีวศึกษา เกษตร และแนวทางการผลิตกำลังคนในสถาบันอาชีวเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกิดชุดองค์ความรู้ที่เป็น เอกสารเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปขับเคลื่อนขยายผลตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม

ปัญหาวิจัยและความสำคัญ

การดำเนินงานความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในระหว่างปี 2550-2555 ได้ดำเนินงานผ่านวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีหลายแห่ง โดยมีเป้าหมายส่วนหนึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตร และวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ที่เน้นหนักในการพัฒนาทัศนคติให้กับเยาวชนเกิดความเชื่อมั่นในอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนวิธีการจัดการศึกษาที่สามารถสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการจัดการอาชีพเกษตรกรรมในเชิงธุรกิจ ผลการดำเนินงานในระยะแรกได้ต้นแบบและการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนำร่องที่ร่วมโครงการ อาทิ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา ศรีสะเกษ อุตรธานี เชียงราย สิงห์บุรี และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เห็นชอบต่อแนวทางการขยายผล ในลักษณะของการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการฐานอาชีพเกษตรกรรมเชิงธุรกิจ โดยใช้ปรัชญาการศึกษาแบบเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning By Doing) และการจัดชั้นเรียนแบบโครงการ (Project-Based Learning) เป็นแนวทางขับเคลื่อนขยายผลในสถานศึกษาหลายแห่ง

อย่างไรก็ตามในการขยายผลและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และต้นแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น หลายฝ่ายมีความเห็นร่วมกันว่า การพัฒนาการศึกษาเกษตรนั้นเป็นมิติที่ควรมองกระบวนการแบบองค์รวม ทั้งในส่วนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตลอดจนการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับศาสตร์อื่นๆ ที่รอบด้าน และพัฒนาให้ผู้เรียนมีระดับการคิด การตัดสินใจ และทัศนคติที่ดีในการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไปพร้อมกัน

“โครงการการศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรม” ได้ต่อยอดแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาตลอดจนข้อค้นพบและองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งด้านวิชาการที่มีอยู่เดิม ผสมกับประสบการณ์ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในระยะที่ผ่านมา และด้านความรู้เพื่อการเท่าทันภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับฐานทรัพยากรและอาชีพของชุมชน แนวทางการดำเนินงานของโครงการเป็นการประมวลองค์ความรู้เชิงวิชาการด้านการจัดการศึกษาเกษตร (Agriculture Education) ความรู้เชิงประสบการณ์การเรียนการสอนจากครูผู้สอน ในระดับการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง โดยเน้นองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ทักษะการเกษตร และการจัดการเชิงธุรกิจเกษตร ทั้งในระดับชุมชน การพึ่งพาตนเอง และระดับขยายผลอาชีพเชิงธุรกิจ 2) การพัฒนาทัศนคติของผู้เรียนให้เกิดความเชื่อมั่นในอาชีพเกษตรกรรม และความรักถิ่นฐานชุมชนของตนเอง 3) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การจัดการ และการ

ตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลและความรู้ประกอบการตัดสินใจ พร้อมกับการเชื่อมโยงฐานการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น นักธุรกิจเกษตรรายย่อย เพื่อแก้ปัญหการจัดการอาชีวศึกษาที่พบว่าผู้จบอาชีวศึกษามีความรู้ ทักษะ รวมทั้งคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานยังไม่สอดคล้องกับความต้องการโดยเฉพาะการเป็นผู้ประกอบการ (บรรเลง ศรีนิล และคณะ, 2548)

กระบวนการของโครงการหลังได้ประมวลองค์ความรู้แล้ว ได้จัดทำเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอาชีพเกษตรกรรม โดยคาดหวังกลุ่มผู้ใช้งาน 2 ระดับ คือ 1) ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ได้ใช้เป็นคู่มือในการจัดชั้นเรียน ประกอบด้วย หลักคิด และกระบวนการทัศน์ในการจัดการรายวิชา และการบูรณาการงานฟาร์มเกษตรกร ตลอดจนโครงการส่งเสริมกิจกรรมนอกห้องเรียนต่างๆ ให้สามารถบูรณาการได้อย่างเป็นระบบ โดยสามารถประเมินผลผู้เรียนได้ และ 2) ผู้บริหารนโยบาย และหน่วยงานสนับสนุนทางการศึกษา ได้เข้าใจข้อมูลและบทบาทของวิธีการจัดการศึกษาเกษตร ซึ่งแตกต่างจากการจัดการศึกษาสาขาอื่นๆ เนื่องจากเป็นการเชื่อมโยงความรู้ในทุกด้านเข้าด้วยกันและประยุกต์ใช้เชิงพื้นที่ และเข้าใจในบทบาทและกลไกในการพัฒนาครูเกษตร รวมทั้งการผลิตบุคลากรด้านการศึกษาเกษตรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีบทบาทและเครื่องมือต่อเนื่องในการพัฒนาและยกระดับอาชีพเกษตรกรรมในภาพรวมได้

การผลักดันผลงานวิจัยให้เกิดผลการใช้ประโยชน์ จะดำเนินงานโดยการถ่ายทอดและสร้างเสริมประสบการณ์ตรงให้กับเครือข่ายครูเกษตรมืออาชีพ ซึ่งเป็นเครือข่ายครูที่ได้มีการรวมกลุ่มระหว่างสถานศึกษาในทุกภาคของประเทศ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาทักษะการจัดการศึกษาเกษตรที่อิงกับหลักวิชาการและประสบการณ์ที่ได้จากผลงานวิจัย พร้อมกับการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อทิศทางการและรูปแบบการจัดการศึกษาเกษตร และการผลิตบุคลากรด้านการศึกษาเกษตรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แก่กระทรวงศึกษาธิการ ผ่านกลไกความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาเส้นทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์นำทางดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาเกษตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตรบนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3. เพื่อพัฒนาต้นแบบการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาเกษตรบนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทการจัดการอาชีวศึกษา

แนวคิดในการจัดการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กรอบการจัดอาชีวศึกษาจึงมองได้ 2 มิติ ได้แก่ (Jay W. Rojewski, 2009)

1. มิติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในระดับปัจเจก มุ่งสร้างและพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพตามศักยภาพ โดยมีแนวคิดตามหลักปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ให้สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพไปตลอดชีวิตการทำงาน
2. มิติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภาคเอกชน และภาคสังคม ที่เป็นสถานประกอบการ โดยมีแนวคิดตามหลักพัฒนาการนิยม (Progressivism) ให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยกระบวนการแสวงหาความรู้โดยสร้างโจทย์จากสภาพการปฏิบัติงานจริง

แนวทางการจัดอาชีวศึกษาตามกรอบแนวคิดข้างต้น มีหลักการดังนี้ 1) การอาชีวศึกษาเป็นการพัฒนาคนที่สนองต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามความต้องการของแหล่งผลิตสินค้าและบริการ และเป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องไปตลอดชีวิตของบุคคล 2) การอาชีวศึกษามีความเป็นพลวัต การจัดอาชีวศึกษาจึงให้มีการเรียนรู้ตามสภาพจริงจากแหล่งเรียนรู้เพื่อสนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง

แผนการ 3) การอาชีวศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจและสังคม ที่ต้องใช้ระยะยาวในการได้มาซึ่งความสำเร็จของการพัฒนา

จากที่กล่าวมาจะเห็นความสอดคล้องในยุทธศาสตร์การพัฒนาอาชีวศึกษาที่ระบุว่าต้องปฏิรูประบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเชื่อมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเสริมสร้างโอกาสการศึกษาวิชาชีพอย่างเสมอภาค สร้างความเข้มแข็งระหว่างเครือข่ายความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาทั้งในและต่างประเทศผลักดันการบูรณาการการวิจัยและพัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา (คณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2555)

สำหรับการอาชีวเกษตร ได้จัดกิจกรรมสอดคล้องตามแนวคิดข้างต้น เห็นได้จากคติพจน์ขององค์การเกษตรกรในอนาคต (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบแนวการจัดการอาชีวเกษตรกับคติพจน์ในกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคต

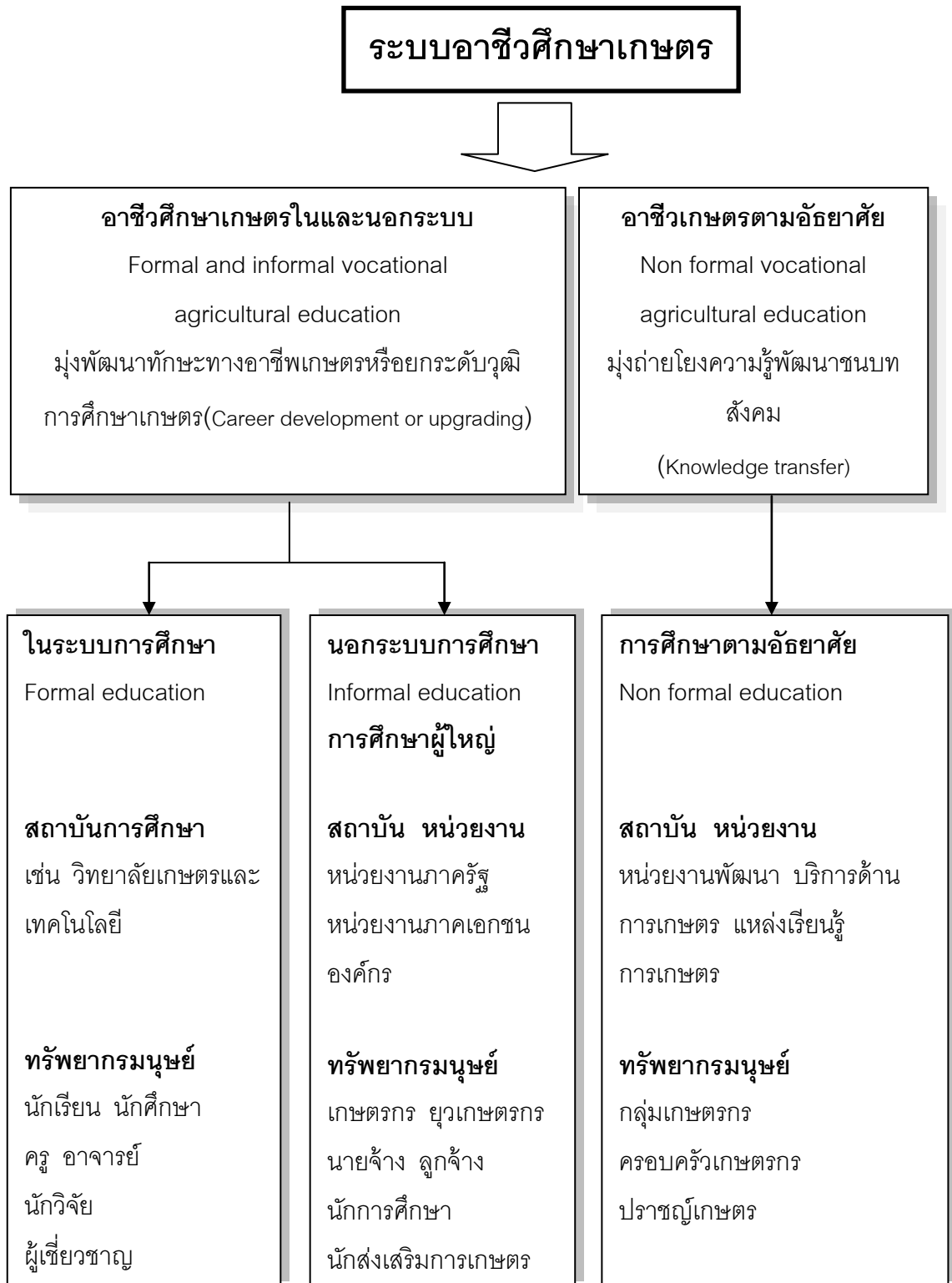
คติพจน์	มิติทางการอาชีวศึกษาเกษตร
เราเรียนรู้ด้วยงานการฝึกหัด (Learning to Do) เราปฏิบัติเพื่อหวังทางศึกษา (Doing to Learn)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
หาเลี้ยงชีพเพื่อชีวิตพัฒนา (Earning to Live) ใช้วิชาเพื่อบริการงานสังคม (Living to Serve)	การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ทรัพยากรมนุษย์ในระบบการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นระบบการศึกษาหนึ่งที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิตจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา และมีทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการหลายฝ่ายทั้งนักศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ นักวิชาการ ในส่วนของอาชีวศึกษาเกษตรซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างผู้ประกอบการเกษตรนั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติอัน ได้แก่ ที่ดิน ทุน แรงงาน และที่สำคัญต้องอาศัยปัจจัยด้านความรู้ ทักษะความชำนาญ ตลอดจนภูมิปัญญาของมนุษย์ในการจัดการ ความรู้ในตัวทรัพยากรมนุษย์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ถึงแม้ว่าจะมีปัจจัยการผลิตทางธรรมชาติที่เท่าเทียมกันแต่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญต่างกัน การประกอบอาชีพเกษตรก็ประสบความสำเร็จต่างกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งพัฒนากำลังแรงงานในภาคการเกษตรให้มี

ความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยจัดระบบการศึกษาเพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการเกษตรที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างครบวงจร ทั้งการจัดหาพื้นที่ทำการเกษตรตามความถนัด มีแหล่งทุนสนับสนุน และมีทักษะความรู้ด้านธุรกิจและการตลาดควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อให้ภาคการเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงของประเทศ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2554) สำหรับแหล่งความรู้ทางการเกษตรเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามระบบการศึกษามี 4 แหล่งใหญ่ ได้แก่ 1) แหล่งความรู้เกษตรในสถานศึกษา 2) แหล่งความรู้ในหน่วยส่งเสริม วิจัยและพัฒนาการเกษตร 3) แหล่งความรู้ในส่วน of สถานประกอบการในภาคเอกชน หรือเกษตรกร และ 4) แหล่งความรู้ในระบบสารสนเทศสื่อสารมวลชน เครือข่ายสังคมต่างๆ สรุปทรัพยากรมนุษย์ในระบบอาชีวศึกษาเกษตรได้ดังภาพที่ 1.1 (William. Rivera and Gary E. Alex, 2008)

ภาพที่ 1.1 ทรัพยากรมนุษย์ในระบบอาชีวศึกษาเกษตร

การจัดการอาชีวศึกษา

รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 8 กำหนดให้จัดการอาชีวศึกษาได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันเป็นหลัก โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2) การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3) การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันและเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

ภารกิจของสถานศึกษาในอาชีวศึกษา มีภารกิจในการผลิตกำลังคนระดับช่างฝีมือ ระดับช่างเทคนิค และระดับเทคโนโลยี โดยเน้นให้มีทักษะที่หลากหลาย (Multi Skill) เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมฐานความรู้ (Social Knowledge Based) เพื่อการพัฒนาประเทศ ตระหนักในความสำคัญของการสร้างคุณภาพโอกาสความร่วมมือ และขับเคลื่อนให้การอาชีวศึกษามีความพร้อมรองรับการเปิดเสรีทางการศึกษา พ.ศ. 2558 มุ่งเน้นการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาทั้งปริมาณ และคุณภาพ มีสมรรถนะ ทักษะฝีมือเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนด้านอาชีวศึกษา ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เน้นการศึกษาในระบบ นอกระบบ การศึกษาระบบทวิภาคี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะร่วมกับสถานประกอบการ ตอบสนองความต้องการกำลังคนในประเภทวิชาอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ ประเภทวิชาคหกรรม ประเภทวิชาศิลปกรรม ประเภทวิชาเกษตรกรรม ประเภทวิชาประมง ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประเภทวิชาอุตสาหกรรมสิ่งทอ และประเภทวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร โดยมีรูปแบบเชิงระบบในการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ เทคโนโลยีการบริหารจัดการการอาชีวศึกษา ควรพิจารณา ดังนี้

1) ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (พ.ศ. 2553-2556)

2) สนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาทั้งการเรียนการสอน การฝึกอบรมและการบริหารจัดการ อาทิ การจัดหาและพัฒนาระบบ Virtual Classroom การจัดการระบบ Learning System Management: LMS โดยการจัดการเรียน Cyber Community ผ่านเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต จัดการเรียนการสอน E-Learning การเรียนการสอนบนเว็บ (WBI) การฝึกอบรมบนเว็บ (WBT) การส่งเสริมการเรียนการสอนบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ การจัดตั้งห้องปฏิบัติการ (Cyber) ปลายทาง ในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้เครือข่ายจัดหาและพัฒนาสื่อ ICT เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมสาขาวิชาชีพหลัก และหลักสูตรแกนวิชาชีพ รวมทั้งวิชาเลือก จัดหาและพัฒนาเพื่อเผยแพร่ความรู้ E-Book, E-Library, Self Access Learning, Internet Mobile, E-Office, VDO Conference และ Social Media

3) พัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษาเพื่อการแข่งขันของประเทศ จัดหาและพัฒนาเครื่องมือ อุปกรณ์ และชุดฝึกทันสมัยในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จัดหาและพัฒนาห้องเรียนจำลอง และห้องปฏิบัติการทันสมัย จัดหาครุภัณฑ์ ยานพาหนะ สนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น พัฒนาสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศเฉพาะทางเพื่อสนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พัฒนาระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม และเน้นหลักการบูรณาการ

4) พัฒนาองค์ความรู้เทคโนโลยีวิชาชีพเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา การสร้างสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้านวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และองค์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพ และประเทศชาติ

การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Smart and Smile) มีสมรรถนะตรงกับความต้องการของสถานประกอบการและสังคม ควรพิจารณา ดังนี้

1) คุณลักษณะของผู้เรียนอาชีวศึกษา

1.1) Smart

- 1.1.1) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
- 1.1.2) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ มีความสนใจด้านวัฒนธรรมไทยหรือศิลปะ และวรรณกรรม มีความสามารถในการเล่นกีฬา มีความรู้พื้นฐานภาษาต่างประเทศ มีความรู้ ทักษะ ด้านกระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่ม
- 1.1.3) มีความรู้ความสามารถในการจัดการ

1.2) Smile

- 1.2.1) เป็นผู้มีความประพฤติ จริยธรรม สามารถดำรงตนอยู่ในทุกสังคมที่ดีได้อย่างเต็มภาคภูมิ
- 1.2.2) เอกลักษณะเป็นคนไทย
- 1.2.3) ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบ มีวินัย มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตสาธารณะ นิยมประชาธิปไตย การทำงานเป็นทีม จงรักภักดีต่อองค์กร
- 1.2.4) ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ควรพิจารณาดำเนินการของกิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra Curricular Activities) กิจกรรมช่วยหลักสูตร (Co-curricular Activities) กิจกรรมกึ่งหลักสูตร (Semi Curricular Activities) กิจกรรมพิเศษ (Extra Activities) กิจกรรมสถานศึกษา (School Activities) กิจกรรมกลุ่ม (Group Activities) กิจกรรมริเริ่ม (Initiate Activities) กิจกรรมครูและนักเรียน (Teacher–student Activities) กิจกรรมชีวิตในสถานศึกษา (School-life Activities) กิจกรรมพัฒนา (Developmental Activities) กิจกรรมสถานศึกษาเชิงสร้างสรรค์ (Creative School Activities) กิจกรรมไม่เป็นทางการ (Informal Activities)

แนวทางการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ควรพิจารณา ดังนี้

1) กิจกรรมพัฒนามาตรฐานการอาชีวศึกษาและการเรียนรู้ด้านวิชาชีพตลอดชีวิต พัฒนามาตรฐานอาชีพ พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะทาง หลักสูตรวิชาชีพทั้งในและนอกระบบให้มีความหลากหลายเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพและการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษา บ่มเพาะให้ผู้เรียนเฝ้าหาความรู้ มีค่านิยมใฝ่มุ่งสู่การเรียนรู้อาชีวศึกษา

เพิ่มมากขึ้น เสริมสร้างให้มีสมรรถนะ ด้านการสื่อสาร ภาษา IT การคิดวิเคราะห์ ทักษะอาชีพ
รองรับการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของประเทศ มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ (Public
Mind) และวุฒิภาวะทางอารมณ์

2) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ สร้างระบบการเรียนรู้อาชีพศึกษา
ส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้วิชาชีพตลอดชีวิต วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการมีงานทำ การ
สร้างผู้ประกอบการใหม่ให้สอดคล้องกับภูมิสังคมอาชีพ

3) กิจกรรมสร้างเครือข่ายชุมชนความรู้ด้านวิชาชีพ พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือใน
การพัฒนา องค์ความรู้ด้านวิชาชีพในชุมชน ร่วมกับ สถานประกอบการ ชุมชน องค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่น บ้าน สถาบัน ศาสนา สถาบันทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อาชีพศึกษา ควรใช้รูปแบบการประเมินผลตาม
สภาพจริง (Authentic Assessment) โดยประเมินตามสมรรถนะงาน สมรรถนะรายวิชา และ
สมรรถผู้เรียน ที่กำหนดในหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency Curriculum) และใช้ข้อสอบ
V-net (Vocational National Education Test) ซึ่งเป็นการทดสอบวัดความรู้มาตรฐานทาง
วิชาการ และวิชาชีพตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตามโครงสร้างหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2545 ปรับปรุง พ.ศ.2546 โดยใช้วุฒิวิชาชีพ
(Vocational Qualification) เป็นฐานเปรียบเทียบในการวัดและประเมินผล

การจัดการอาชีวศึกษาในประเทศไทย

บรรเลง ศรีนิล และคณะ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง เส้นทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา
และเทคโนโลยี ผลการวิจัยสรุปเกี่ยวกับสภาพปัญหาการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาและ
เทคโนโลยีของประเทศไทย โดยศึกษาสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
สถาบันอาชีวศึกษาเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับจากสถาน
ประกอบการอุตสาหกรรม สามารถนำมาสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

1. ด้านทิศทางและเป้าหมายการพัฒนา ความพร้อมในการสนับสนุนด้านกฎหมายยัง
มีข้อจำกัด ทิศทางและเป้าหมายการพัฒนากำลังคนโดยรวมไม่ชัดเจน การขยายสถานศึกษาเร็ว
เกินไป ทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐไม่เพียงพอ ไม่สามารถเปิดหลักสูตรใหม่
ที่เป็นความต้องการได้อย่างทัน่วงที่

2. ด้านครู-อาจารย์และบุคลากรสนับสนุน ครู-อาจารย์บางสาขามีจำนวนน้อยต้อง
รับภาระงานสอนมาก แต่บางสาขามีจำนวนมากเกินความต้องการ คุณภาพครูไม่สอดคล้องกับ

ภารกิจ อัตราการเข้า-ออกของครู-อาจารย์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสถานศึกษาเอกชน ครู-อาจารย์ ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อัตรากำลังบุคลากรสายสนับสนุนการสอนยังขาดแคลน

3. ด้านผู้เรียน ผู้เรียนส่วนหนึ่งมีพื้นฐานความรู้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและผู้สมัครเข้าศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลง

4. ด้านผู้จบการศึกษา ผู้จบอาชีวศึกษามีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ด้านอาชีวศึกษายังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการผลิตและการมีงานทำเท่าที่ควร หน่วยงานที่รับบุคลากรเข้าทำงานจะเน้นวุฒิบัตรมากกว่าเน้นสมรรถนะในการปฏิบัติงานจริง

5. ด้านเครื่องมือและวัสดุฝึก เครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์การฝึกเก่า ล้าสมัย เสื่อมคุณภาพ สื่อการเรียนการสอนขาดแคลน มีงบประมาณวัสดุฝึกไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการเรียน การฝึกทักษะ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษายังมีจำกัด และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

6. ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ ความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอนยังมีข้อจำกัด การระดมทรัพยากรการศึกษาจากภาคส่วนต่างๆ ไม่จริงจัง และต่อเนื่อง

7. ด้านงานวิจัย ผลการวิจัยด้านการสนับสนุนการพัฒนาระบบการอาชีวศึกษายังมีน้อย และการวิจัยพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ทางด้านอาชีวศึกษายังมีข้อจำกัด

8. ด้านมาตรฐานวิชาชีพ ระบบรองรับการกำหนดมาตรฐานของชาติเกี่ยวกับอาชีพและวิชาชีพยังไม่ชัดเจน

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี สถานศึกษาของรัฐและเอกชนในภาพรวมของประเทศ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากรัฐบาล เพื่อให้การผลิตกำลังคนมีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีสำหรับประเทศไทย มีดังนี้

1. การจัดการศึกษาและฝึกอาชีพต้องมีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีมีโอกาสและสามารถเรียนต่อสาขาเทคโนโลยีและวิศวกรรมในระดับอุดมศึกษาได้หลายแนวทาง ดังนี้

1.1 การจัดการศึกษาระดับ ปวช. ควรจัดเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางเพื่อการศึกษาระดับสูง และแนวทางเพื่อเป็นผู้ชำนาญงาน

1.2 การจัดการศึกษาระดับ ปวส. ยังคงจัดเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางช่างเทคนิควิศวกรรม และแนวทางช่างเทคนิคอุตสาหกรรม

1.3 การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี จัดเป็น 3 แนวทางคือ แนวทางวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และอุตสาหกรรม แนวทางเทคโนโลยี และแนวทางทวิภาคี ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถเทียบโอนกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพได้

2. ข้อเสนอแนะทางเลือกสำหรับการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี

2.1 แนวทางศึกษาต่อเนื่อง ต้องจบปวช. ระดับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 2.5 ขึ้นไป จึงจะศึกษาต่อปริญญาตรีสายวิศวกรรมศาสตร์/วิทยาศาสตร์ หรือระดับปวส. สายช่างเทคนิควิศวกรรมได้โดยตรงแล้วจึงสามารถต่อยอดระดับปริญญาสายอุตสาหกรรม-ศาสตร์ หรือสายเทคโนโลยีเมื่อมีประสบการณ์การทำงานแล้ว ถ้าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.5 ให้ศึกษาต่อระดับปวส. สายช่างเทคนิคอุตสาหกรรม

2.2 แนวทางการผ่านประสบการณ์ก่อนศึกษาต่อ สำหรับผู้ที่จบปวช. สามารถเข้าศึกษาต่อระดับปวส. ได้ และเมื่อจบระดับปวส. แล้วสามารถเข้าทำงานตามต้องการ แต่ถ้าต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีสายทวิภาคี จะต้องผ่านการทำงานในสายอาชีพมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จึงจะมีสิทธิ์สมัครสอบเข้าศึกษาต่อ ยกเว้นผู้ที่จบปวส. ทวิภาคีไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการทำงาน 2 ปี ตามกำหนด แต่ต้องเรียนวิชาทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มเติมทั้งนี้ให้ผู้ที่จะศึกษาระดับปริญญาตรีมีฐานความรู้เพียงพอที่จะศึกษาไม่ว่าจะเป็นสายทวิภาคี หรือสายเทคโนโลยี รวมทั้งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเพียงพอก่อนที่จะเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี

3. ให้มีการเทียบโอนคุณวุฒิวิชาชีพด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี ให้มีตำแหน่งศักดิ์ศรี และรายได้เทียบเท่าผู้จบปริญญา

4. ควรมีมาตรการจูงใจ และส่งเสริมให้สถานประกอบการรับนักศึกษาเข้าฝึกปฏิบัติงาน อาจเป็นมาตรการทางด้านการลดหย่อนภาษี การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ ครูฝึก และสื่อการสอน เป็นต้น

5. พัฒนาระบบความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ให้ภาคเอกชนเข้าใจและเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ และให้ความร่วมมือในการจัดฝึกบุคลากรในระดับต่างๆ ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรจากสถานประกอบการโดยตรง

6. ส่งเสริมการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อให้มีการเทียบโอนคุณวุฒิวิชาชีพให้กับแรงงานทุกระดับในสถานประกอบการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงทั้งในการจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมทางเทคโนโลยี

7. รณรงค์ และส่งเสริมอย่างจริงจังให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติในการศึกษาวิชาชีพ ทั้งในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากร อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสังคมทั่วไป

8. รัฐบาลควรมีนโยบายเร่งด่วนในการสร้างเครือข่ายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีโดยให้อุตสาหกรรมจังหวัดในแต่ละจังหวัดเป็นหน่วยประสานระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าฝึกงานในระบบทวิภาคี/ระบบสหกิจศึกษา รวมทั้งเร่งประสานงานกับองค์กรเอกชน เช่น สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาหอการค้าไทย สมาอุตสาหกรรมจังหวัดและกลุ่มสมาคมอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) ได้ศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษพ.ศ. 2554-พ.ศ.2564 ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) ผลการวิจัยพบว่า การอาชีวศึกษาไทยภายในอีก 10 ปี (พ.ศ.2554-พ.ศ.2564) จะต้องเผชิญกับแนวโน้มสำคัญได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ และเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่จะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2015 โดยจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีในประเทศสมาชิก ประเทศไทยจะต้องมีการเตรียมคนให้พร้อมด้วยการอาชีวศึกษา รัฐบาลควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการอาชีวศึกษาอย่างจริงจัง กำหนดให้เป็นนโยบายแห่งชาติ รวมไปถึงกำหนดบทบาทของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง การจัดการเรียนการสอน ควรเน้น

การปฏิบัติและร่วมมือกับสถานประกอบการในการรับนักศึกษาฝึกงานให้โอกาสนักศึกษา ได้สัมผัสกับอาชีพจริง มีการพัฒนาวางแผนการเรียนในระบบทวิภาคีอย่างถูกต้อง เข้าใจ ชัดเจน และจริงจัง ครูผู้สอนมีความรู้ มีทักษะ ประสพการณ์ในวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง มีจิตวิญญาณ จรรยาบรรณความเป็นครู สามารถถ่ายทอดเรื่องยากๆ ให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและที่สำคัญครู สามารถพัฒนาความรู้และพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพสำคัญในการสร้างคน ดังนั้นครูควรที่จะรักและภูมิใจในอาชีพและครูควรที่จะได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดีตามความสามารถ ผลการศึกษานี้ได้เสนอแนวโน้มการอาชีวศึกษาไทย 8 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางทักษะวิชาชีพ มีความรู้ ทักษะชีวิต นิสสัยอุตสาหกรรม และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรต้องสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน มีความหลากหลายทั้งในและนอกระบบ ทวิภาคี เทียบโอน ประสพการณ์ และระบบทางไกล วิธีการเรียนการสอนต้องยืดหยุ่นตามเทคโนโลยี ผู้เรียน สถานประกอบการ รวมไปถึงบริบทที่เปลี่ยนแปลง 3) ด้านครูผู้สอนต้องรู้ศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล มีประสพการณ์อาชีพ เก่งปฏิบัติ รู้ลักษณะงานและอาชีพในสาขาวิชาที่สอนอย่างแท้จริง สามารถผลิตตำราเอง 4) ด้านความร่วมมือต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับสถานประกอบการรวมถึงการมีส่วนร่วม ในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค 5) ด้านมาตรฐานต้องมีการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อกำหนดมาตรฐานวิชาชีพที่จะเป็นบันไดความก้าวหน้าในแต่ละสาขาอาชีพให้มีความสอดคล้องของค่าจ้างและทักษะฝีมือ 6) ด้านการสนับสนุนของรัฐบาล รัฐต้องให้ความสำคัญการอาชีวศึกษาอย่างจริงจังมีนโยบายที่แน่นอนชัดเจน 7) ด้านค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษา สื่อมวลชน รัฐบาล สถานประกอบการต้องร่วมกันสร้างและผลักดันให้เกิดค่านิยมการอาชีวศึกษา 8) ด้านการบริหารจัดการต้องมีความเป็นอิสระ และต้องมีการจัดตั้งสถาบันอาชีวศึกษาในการผลิตระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการ ดังนั้นความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนและทุกด้านอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนากำลังแรงงานของชาติให้มีฝีมือ คุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการทั้งใน และต่างประเทศ สามารถแข่งขันได้

ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทยด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนพบว่ามี 3 ระดับ ตั้งแต่ มาก น้อย และไม่พร้อมหรือไม่เปิดสอน มากจากหลักสูตรต่างๆ พบว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อยู่ในระดับมาก ในส่วนของความพร้อมในการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมการผลิตช่างฝีมือส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาอาชีวศึกษาของไทยมีนโยบายที่เน้นไปในการผลิต

ช่างฝีมือหรือแรงงานฝีมือ (Skilled Labour) ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เน้นแรงงานระดับชำนาญการ (Specialist) ซึ่งผลิตโดยสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ควรเพิ่มคุณภาพของแรงงานฝีมือด้วยการสนับสนุนอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และห้องปฏิบัติการให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้นในทุกสถานศึกษาอาชีวศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพครู-อาจารย์ในด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ด้านการใช้ ICT ด้านการค้นคว้าหาความรู้จาก Internet และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์กับบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น ส่วนการวิจัยเรื่องต่อไปควรให้มีการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับความพร้อมของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เป็นผู้ผลิตแรงงานชำนาญการ (Specialist) ตามที่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต้องการให้ทันในปี พ.ศ.2558

นฤมล ดวงแสง และคณะ (2555) ศึกษาเรื่องการบริหารสถาบันการอาชีวศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา 2551 พื้นที่ใช้ในการศึกษา คือ เขตจังหวัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดยโสธร การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 มีสภาพปัจจุบันปัญหาในการปฏิบัติด้านแนวทางการจัดการศึกษา ด้านแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน และด้านการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านงบประมาณสนับสนุนด้านองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานการอาชีวศึกษา ด้านเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อน และด้านการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการมีความต้องการในระดับมาก ทุกด้าน ปัญหาสำคัญที่พบ คือ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการอาชีวศึกษา โดยเฉพาะความร่วมมือกับสถานประกอบการ ขาดความร่วมมือในการวางแผนผลิตและพัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษาขาดกฎหมายรองรับการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกงาน และความต้องการที่สำคัญคือต้องการให้มีการจัดตั้งองค์ประกอบคณะกรรมการสัดส่วนและหน้าที่คณะกรรมการที่มาของคณะกรรมการ กระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการและการควบคุมองค์ประกอบหลักในการบริหารสถาบันการอาชีวศึกษา ที่มีประสิทธิผลมี 8 ด้าน คือ 1) ด้านแนวทางการจัดการศึกษา 2) ด้านแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน 3) ด้านการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ

4) ด้านงบประมาณสนับสนุน 5) ด้านองค์ประกอบ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ 6) ด้านการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานการอาชีวศึกษา 7) ด้านเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อน และ 8) ด้านการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา การส่งเสริมการดำเนินงานคือ การให้ความก้าวหน้า กับบุคลากรการสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายในการบริหารงานจากส่วนกลาง และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนส่งเสริมจากสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถาบันการอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวม พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาให้ความเห็นว่ารูปแบบการบริหารสถาบันการอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดในการนำไปใช้เพื่อบริหารสถาบันการอาชีวศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

การจัดการอาชีวศึกษาในต่างประเทศ

ชินภัทร ภูมิรัตน (2542) ได้สรุปผลการประชุมคองเกรสนานาชาติครั้งที่ 2 เรื่องเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษาโดยประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกได้มีเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้นิยามและทิศทางใหม่เกี่ยวกับการจัดเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา (Technical and Vocational Education, TVE) มีประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความท้าทายสำหรับเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา: อุปสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21 ที่การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการปฏิวัติการสื่อสารที่แพร่กระจายทั่วภูมิภาคของโลกและก่อให้เกิดสังคมข่าวสารข้อมูลเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางด้านการสื่อสารและระบบสารสนเทศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากในวิถีชีวิตของมนุษย์เกือบทั่วทุกแห่งของโลกเปลี่ยนสภาพการเรียนรู้การทำงานและการมองโลกของการทำงาน เทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษาเป็นองค์ประกอบของระบบการศึกษาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการผลิตทุกประเภทรวมทั้งอุตสาหกรรมบริการในการได้รับความรู้และฝึกทักษะจำเป็น จำเป็นจะต้องเพิ่มความเข้มแข็งในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานเพื่อที่จะให้ผู้เรียนหรือผู้รับการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะที่มีความยืดหยุ่นสามารถที่จะสนองตอบต่อความต้องการของสถานที่ทำงานได้จากการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ส่งผลให้การจัดการอาชีวศึกษาที่เคยเน้นผู้ผลิตเป็นสำคัญเปลี่ยนมาเป็นการจัดที่เน้นผู้ใช้บริการเป็นสำคัญสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจของโลกในยุคใหม่ทำให้ต้องมีการมองการเปลี่ยนแปลงโดยจะต้องเน้นผลประโยชน์ต่างๆ ให้สนองตอบต่อความต้องการของนักเรียนผู้ทำงานและผู้จ้าง

ประเด็นที่ 2 ระบบการศึกษาและฝึกอบรมตลอดชีวิต ผู้ที่จบอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มักต้องการรับการฝึกอบรมเพิ่มเติมไม่จำกัดว่าจะเป็นการฝึกอบรมในสถานที่ทำงานหรือในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนฉะนั้นการจัดโปรแกรมการศึกษาการฝึกอบรมรวมทั้งหลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้การกลับเข้ามาเรียนใหม่เป็นไปได้ตลอดชีวิตของการทำงาน ในการได้รับทักษะใหม่ได้ตลอดเวลา

ประเด็นที่ 3 การใช้นวัตกรรมในการศึกษาและฝึกอบรม เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศที่เกิดขึ้นใหม่ได้ปฏิวัติการศึกษาโดยทำให้ระยะทางและความห่างไกลเป็นปัญหาน้อยลงและช่วยให้บุคคลในทุกพื้นที่สามารถศึกษาหาความรู้ตามกรอบของหลักสูตร ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและช่วยเสริมศักยภาพของผู้เรียนโดยการสร้างทางเลือกที่หลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ในปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสนใจมากเกี่ยวกับการฝึกอบรมโดยใช้เทคโนโลยีการศึกษา เนื่องจากเป็นวิธีการที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนและมีค่าใช้จ่ายต่ำ นอกจากนี้ยังมีความยืดหยุ่นในเรื่องสถานที่และเวลาของการบริหาร

ประเด็นที่ 4 การอาชีวศึกษาเพื่อปวงชน การอาชีวศึกษาเป็นเครื่องมือในการฝึกกำลังทางสังคมหรือสร้างเอกภาพทางสังคม จึงต้องคำนึงถึงปัญหาความไม่เสมอภาคของกลุ่มด้อยโอกาส ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ ทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศที่กำลังพัฒนาที่มักจะมีปัญหาในเรื่องของการเข้ารับการศึกษ ซึ่งรวมถึงการเข้าเรียน เช่น ปัญหาอุปสรรคในการจัดสรรโอกาสให้ผู้พิการมากขึ้นอยู่กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศยิ่งในสภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจและอัตราการว่างงานสูง โอกาสการเข้าเรียนของผู้พิการจึงยากลำบากยิ่งขึ้นผู้พิการนั้นด้อยโอกาสทางด้านการศึกษาระดับพื้นฐานและการเข้าสู่ศูนย์ฝึกอบรมต่างๆ ที่จะช่วยให้เขาสามารถเข้าสู่โลกของการทำงานได้ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือนักการศึกษาและนักแนะแนวประเมินขีดความสามารถของผู้พิการต่ำเกินไปโดยคิดว่าผู้พิการไม่สามารถทำงานภายใต้สภาพที่มีการแข่งขันได้

ประเด็นที่ 5 บทบาทของรัฐบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดอาชีวศึกษา การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของผู้จัดการศึกษาต้องมีการยอมรับจากสังคม รัฐบาลจะต้องสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมโดยลดข้อขัดแย้งให้เหลือน้อยที่สุดโดยการกำหนดนโยบายระดับชาติ ด้านการพัฒนารอบของกฎหมายหรือกฎระเบียบจำเป็นต้องเป็นไปในทิศทางที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยจะต้องดึงความสามารถของภาคเอกชนให้เข้ามาช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ความสำเร็จของแผนปฏิบัติการในการพัฒนาระบบขึ้นอยู่กับการจัดระบบ

การเงินซึ่งประกอบด้วยการระดมทรัพยากรและการร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายจากสถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นที่ยอมรับว่าการอาชีวศึกษามีค่าใช้จ่ายสูงสุดโปรแกรมหนึ่งและการจัดระบบการเงินก็มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศการจัดสรรงบประมาณนั้นต้องได้มาจากงบประมาณแผ่นดินจากการบริจาคของผู้จ้างงานได้จากผู้เรียนและจากการสมทบทุนโดยผ่านกิจกรรมจัดหารายได้อื่นๆ

ประเด็นที่ 6 ความร่วมมือระดับนานาชาติด้าน การอาชีวศึกษาที่สนองตอบต่อสิ่งท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลการมีภาวะผู้นำและการมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน องค์การความร่วมมือการพัฒนาในระบบทวิภาคีและองค์การนานาชาติได้พยายามที่จะมีบทบาทสนับสนุนด้านการเงิน รวมทั้งการช่วยกำหนดทิศทางและนโยบายสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ธนาคารเพื่อการพัฒนาลายแห่งและองค์การความร่วมมือทวิภาคีได้มีการลงทุนเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อสนับสนุน จากการประเมินผลการจัดอาชีวศึกษาในอดีต พบว่า ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควรยุทธศาสตร์จึงเป็นองค์การที่เหมาะสมที่ทำหน้าที่ในการประสานงาน เนื่องจากองค์การนี้มีข้อได้เปรียบในด้านการศึกษามีเครือข่ายเชื่อมโยงกับกระทรวงการศึกษาในประเทศสมาชิก รวมทั้งองค์การที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาของภาคเอกชนและสมาคมวิชาชีพครู

สิ่งท้าทายที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 นั้นคือโลกของความรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งเกิดจากการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ความสำคัญที่ต้องให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง อาชีวศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่บูรณาการเข้ากับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิผลอันนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพการพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสร้างความสมานฉันท์ทางสังคมตลอดจนการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่ดีของโลก ได้มีการเสนอแนะจากที่ประชุมดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1: การปรับปรุงกระบวนการจัดการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับอุปสงค์ของศตวรรษที่ 21

1.1 ต้องมีการปรับตัวต่อบริบทใหม่ๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องและมีการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.2 การพัฒนาที่ยั่งยืนและการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับบุคคลต่างๆ อย่างกว้างขวางและสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคลในการเข้าสู่โลกของการทำงาน ควรมีบทบาทสำคัญในกระบวนการทัศน์ใหม่ที่สร้าง

ศักยภาพให้กับทุกคนซึ่งรวมถึงผู้ที่ยากจนผู้ที่ถูกแบ่งแยกออกจากสังคมกลุ่ม ผู้ที่อยู่ห่างไกล ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจะเข้าถึงได้

1.3 การปฏิรูปเพื่อให้กระบวนการทัศน์ใหม่เป็นรูปธรรมโดยต้องปรับกระบวนการให้มีความยืดหยุ่นมีการใช้นวัตกรรมและเพิ่มผลิตภาพปลูกฝังทักษะที่จำเป็นและพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

1.4 การจัดการศึกษาจะต้องให้เชื่อมโยงกับโลกของการทำงาน

1.5 มีการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมของแต่ละประเทศ

1.6 การสร้างทัศนคติและค่านิยมของสังคมที่เหมาะสมต่อการเรียนอาชีวศึกษา การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะที่ 2: การปรับปรุงระบบการจัดการศึกษาและฝึกอบรมตลอดชีวิต

2.1 ควรได้รับการออกแบบเพื่อพัฒนาประสบการณ์ชีวิตโดยมีมิติทางด้านวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเสริมเข้าไปกับมิติทางเศรษฐกิจ

2.2 สร้างระบบ ที่เป็นระบบเปิดมีความยืดหยุ่นและถือผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 ต้องอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

2.4 การให้ความรู้และข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยการพัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อเพิ่มสมรรถนะและทักษะต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการประกอบการและการพัฒนาศักยภาพอันพึงประสงค์

2.5 วางรากฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมอันจะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับประชากรทุกวัยทั้งเด็กและผู้ใหญ่

2.6 การประสานเชื่อมโยงกับการศึกษาสายสามัญโดยเฉพาะกระบวนการจัดทำหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัดให้บริการซึ่งแต่ละประเทศจำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสมที่จะประสานสัมพันธ์ระหว่างสาขาหลักทั้งสอง

2.7 เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการสร้างสังคม

2.8 ทำให้การปรับตัวจากโรงเรียนเข้าสู่สถานที่ทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น

2.9 การทำงานนอกระบบมักถูกตัดออกไปจากภาพของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.10 เพื่อบรรลุความมุ่งหวัง ต้องมีการพิจารณาอย่างเร่งด่วนในประเด็นต่อไปนี้

ก) สถานภาพและการยอมรับ ในสายตาของชุมชนและสังคมและสื่อมวลชน จะต้องได้รับการปรับปรุงและยกฐานะให้สูงขึ้น

- ข) การจัดการศึกษาจะต้องสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างสาขาย่อยของการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนผลการเรียนได้โดยไม่มีขีดจำกัด
- ค) การจัดโปรแกรมการศึกษาจะต้องมีความยืดหยุ่น
- ง) การแนะแนวอาชีพมีความสำคัญมากที่สุดสำหรับผู้รับบริการของระบบการศึกษาและฝึกอบรม
- จ) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการศึกษาและผู้แทนภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้ความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกัน
- ฉ) มีการพิจารณาทางเลือกใหม่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสถานที่ทำงานเพิ่มมากขึ้น
- ช) การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทำให้ยั่งยืนได้จะต้องมีวิธีการจัดการด้านการเงินที่หลากหลาย
- ซ) การประกันคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยยกฐานะของให้สูงขึ้น
- ณ) เข้าใจกระบวนการในการตัดสินใจของแต่ละบุคคลในการเลือกเส้นทางของการเรียนรู้ของเขา

ข้อเสนอแนะที่ 3: การใช้นวัตกรรมสำหรับกระบวนการศึกษาและฝึกอบรม

3.1 การปรับเปลี่ยนหลักสูตรเพื่อบรรจุวิชาการใหม่ๆ และทักษะสำคัญตามยุคสมัย วิชาการที่มีความสำคัญอย่างเด่นชัดได้แก่วิชาการทางด้านเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมความรู้ความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ ความสามารถในการประกอบการและความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมบริการที่เติบโตอย่างรวดเร็ว

3.2 มีการจัดการหลักสูตรเสมือนโดยเรียนผ่านทางคอมพิวเตอร์ผู้เรียนจะต้องได้รับการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ความรู้และทักษะที่เคยมีมานั้นต้องล้าสมัยลงเนื่องจากความรู้พัฒนาอย่างรวดเร็วมาก

3.3 เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดขึ้นใหม่ได้เปิดโอกาสในการเรียนรู้โดยตรงผ่านทางสื่อและไม่จำกัดอยู่เฉพาะในชั้นเรียน

3.4 เทคโนโลยีสมัยใหม่จำเป็นจะต้องนำมาใช้เพื่อขยายโอกาสและช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึง ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3.5 การศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียน ต้องยกระดับความรู้และทักษะสูงขึ้นกว่าเดิม

3.6 มีการร่วมมือกันกับภาคอุตสาหกรรมและแหล่งสนับสนุนภายนอกเพื่อจะช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องของค่าใช้จ่ายให้กับประเทศกำลังพัฒนา

3.7 มีกระบวนการพัฒนาครูประจำการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถและพัฒนาวิชาชีพครูจะต้องมีการคิดทบทวนเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูที่สอน

3.8 สร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าซึ่งต้องมีการดำเนินโครงการอนาคตศึกษาเพื่อช่วยเหลือรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นทั้งในสถานที่ทำงานและในสังคม

ข้อเสนอแนะที่ 4: การอาชีวศึกษาเพื่อปวงชน

4.1 ช่วยให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเผชิญกับสิ่งท้าทายใหม่ๆ

4.2 สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มได้อย่างกว้างขวาง

4.3 กลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ห่างไกลจะได้รับความสำคัญมากขึ้น

4.4 การทบทวนความเชื่อแบบโบราณเกี่ยวกับบทบาทของชายและหญิงในการทำงาน

4.5 มีการแนะแนวทางการด้านการศึกษาและอาชีพที่มีประสิทธิภาพในรูปแบบที่หลากหลาย

4.6 ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของสตรีในด้านการประกอบการ

4.7 การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการไม่มากควรได้รับความช่วยเหลือให้เข้าเรียนในระบบปกติ

4.8 กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ดีที่มีการเพิ่มทรัพยากร มีการจัดรูปแบบของการให้บริการที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมการจัดสภาพแวดล้อมของการฝึกอบรมที่น่าสนใจรวมทั้งการมีครูและนายจ้างที่มีความเข้าใจและเอื้ออาทรต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะที่ 5: บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของรัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดอาชีวศึกษา

5.1 ระบบการให้บริการจะสำเร็จผลได้ก็ต่อเมื่อมีการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับภาคอุตสาหกรรมและสังคม

5.2 การรวมพลังของหลายฝ่ายควรจะมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมของการเรียนรู้ทั่วทั้งสังคมผลที่เกิดขึ้นจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบเศรษฐกิจเกิดความปรองดองในสังคมและยกระดับความเป็นอยู่ของมนุษยชาติวัฒนธรรมการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดโครงสร้างและสถาบันทางสังคมที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.3 รัฐบาลผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

5.4 ความช่วยเหลือของ องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นแหล่งที่มาของทรัพยากรที่มีคุณค่า แต่มักจะถูกกละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญ

5.5 การจัดแหล่งเงินทุนจำเป็นจะต้องมาจากแหล่งที่ค่อนข้างหลากหลาย

5.6 ระบบเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรืองนั้นส่วนหนึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของการจัดอาชีวศึกษา ที่มีคุณภาพภายใต้การแข่งขันที่สร้างสรรค์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

5.7 หุ่นส่วนในการจัดอาชีวศึกษา จำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้และความชำนาญในหลายๆ สาขาที่เกี่ยวข้อง

5.8 สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนารวมทั้งประเทศอื่นๆ ที่เริ่มเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบเสรี เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะที่ 6: การส่งเสริมความร่วมมือในระดับนานาชาติ

องค์การระหว่างประเทศด้านการศึกษาและด้านอาชีวศึกษา จะต้องให้การสนับสนุนทางด้านเทคนิคและการเงินแก่ประเทศที่ประสบปัญหาเพื่อเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

การปฏิรูปและการใช้นวัตกรรมในการจัดเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษาในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี การที่สาธารณรัฐเกาหลีได้พัฒนาเศรษฐกิจในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาจนกระทั่งมีความแข็งแกร่งและเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกในกระบวนการพัฒนาดังกล่าวเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา มีบทบาทอย่างสำคัญรัฐบาลได้ปรับปรุงโครงสร้างของการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอย่างได้ผลและสนองตอบต่อความต้องการของอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

การจัดระบบอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม

การฝึกอบรมอาชีพนอกระบบ ประกอบด้วย การฝึกอบรมโดยภาครัฐและเอกชน การฝึกอบรมอาชีพโดยภาครัฐดำเนินการโดยองค์กรที่มีชื่อว่า Korea Manpower Agency (KOMA) ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของกระทรวงแรงงานและรัฐบาลท้องถิ่น จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม คือ พัฒนาแรงงานทั้งฝีมือและแรงงานฝีมือซึ่งหลักสูตรที่จัดมีระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือนถึง 2 ปี KOMA ประสานงานกับสถาบันการฝึกอบรมต่างๆ ครอบคลุมสาขาอาชีพมากมาย ส่วนรัฐบาลท้องถิ่นมุ่งเน้นการฝึกอบรมเฉพาะสาขาอาชีพที่จำเป็นต่อการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวเกษตรกร การฝึกอบรมอาชีพของภาคเอกชนโดยสถานประกอบการได้มีการกำหนดข้อบังคับให้สถาน

ประกอบการต้องจ่ายค่าประกันการจ้างงานตามจำนวนพนักงานของบริษัทเงินประกันดังกล่าว จะเก็บรวมไว้เป็นกองทุนกลางเรียกว่า “กองทุนประกันการจ้างงาน”

การปรับโครงสร้างของระบบอาชีวศึกษา

การจัดอาชีวศึกษาในระบบอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐมีการวางแผนการจัดอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานร่วมกันรัฐบาลออกกฎหมายการฝึกอบรมอาชีพในปี 1967 และยังคงให้มีการก่อตั้งสถาบันฝึกอาชีพรัฐบาลจึงเพิ่มความเข้มแข็ง ในระดับมัธยมศึกษาโดยเพิ่มจำนวนสถาบันฝึกอบรบอาชีพของรัฐและออกกฎบังคับให้สถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องจัดการฝึกอบรมอาชีพภายในสถานประกอบการ การเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานมีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตรวมถึงการศึกษาต่อเนื่องทางด้านเทคนิคและอาชีพเพื่อปรับระดับความรู้และทักษะให้ทันสมัยตลอดเวลา รัฐบาลเกาหลีจึงได้สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาอย่างไม่หยุดยั้งโดยมีการกำหนดข้อเสนอแนะและมาตรการดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะและมาตรการดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางควรปรับเปลี่ยนให้เน้นวิชาพื้นฐานโดยไม่ควรมีวิชาเฉพาะทักษะที่เป็นแกนหลักสำหรับนักเรียนต้องกำหนดให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้างและต้องให้บูรณาการไว้ในหลักสูตรพื้นฐานโดยครอบคลุมตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 10 ต้องมีการปรับปรุงความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง
2. การบูรณาการหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. การศึกษาตลอดชีวิตต้องได้รับการส่งเสริมให้มากขึ้นเพื่อให้ประชาชนทุกระดับและทุกวัยได้รับประโยชน์
4. ระบบการส่งต่อจากโรงเรียนสู่สถานที่ทำงานต้องทำให้เป็นรูปธรรม
5. การฝึกอบรมในสถานประกอบการต้องได้รับการสนับสนุน

ศิริพรรณ ชุมชุม (2543) ศึกษาพบว่า พัฒนาการอาชีวศึกษาของประเทศอิสราเอลเริ่มด้วยการให้ความสำคัญด้านการอาชีวศึกษาตามแนวทางของกิบบุตส์และโมซาบมีการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรทั้งประจำและไป-กลับ โดยให้ความสำคัญอาชีวเกษตรในฐานะองค์ประกอบสำคัญในการสร้าง “คนยิวใหม่” ที่มีความรักและผูกพันกับธรรมชาติความสำคัญของอาชีวเกษตรลดลงเมื่ออุตสาหกรรมและเทคโนโลยีขยายตัวเพิ่มมากขึ้นความต้องการกำลังคนด้านนี้ลดลงมีการยุบโรงเรียนอาชีวเกษตรลงการอาชีวศึกษาในประเทศอิสราเอลให้ความสำคัญในการปูพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนด้วยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในทุกระดับและประเภทการศึกษาระบบการอาชีวศึกษาในระดับมัธยมจัดเป็นวิชาเลือกด้านเทคโนโลยีโรงเรียนมัธยมสายสามัญเป็นทางเลือกในโรงเรียนมัธยมแบบผสมและจัดโดยตรงในโรงเรียนมัธยมปลายสายอาชีพซึ่งยังแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามลักษณะความสามารถในวิชาสายสามัญของผู้เรียน คือกลุ่มที่มีคะแนนวิสามัญสูง เรียกว่าสายสามัญอาชีวศึกษากลุ่มที่มีคะแนนวิชาสามัญระดับปานกลางให้เรียนวิชาชีพเป็นหลักและเรียนวิชาสามัญเป็นวิชาพื้นฐาน และกลุ่มที่มีคะแนนสายสามัญค่อนข้างต่ำเน้นการฝึกภาคปฏิบัติเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรอาชีวศึกษาสายปฏิบัติการ ประเด็นการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ การประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ การจัดอาชีวศึกษาระบบปกติไม่มีข้อมูลชัดเจนชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนในเรื่องนี้โดยตรงแต่มีการฝึกงานระยะสั้นทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

- 1) รัฐให้ความสำคัญการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการหรือห้องทดลองโดยจัดงบประมาณสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการสร้างสื่อเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย
- 2) สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมทันสมัย
- 3) หลักสูตรของมัธยมปลายสายอาชีพหรือสายเทคโนโลยียังให้ความสำคัญวิชาสามัญโดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาฟิสิกส์หรือเคมีเป็นวิชาบังคับ
- 4) นักเรียนส่วนใหญ่ถูกสอนให้คิดและสร้างสรรค์เทคโนโลยีจากพื้นฐานของ “การคิดเป็น” การฝึกปฏิบัติส่วนหนึ่งคือการฝึกคิดและสร้างผลงานตามแนวโมเดลที่เรียนรู้
- 5) การผลักดันและส่งเสริมอย่างจริงจังให้ผู้เรียนสามารถสอบผ่านวุฒิปัตร์ที่สามารถศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหรือระดับอุดมศึกษาได้ ความร่วมมือในการจัดโปรแกรมช่างฝึกหัดแก่เยาวชนตามกฎหมายถือเป็นส่วนสำคัญในระบบความร่วมมือฝึกอาชีพระหว่างกระทรวงแรงงานฯและสถานประกอบการ ความร่วมมือในด้านวิชาการและวิจัยระหว่างสถานประกอบการและสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของประเทศอิสราเอล ส่วนการควบคุมคุณภาพมาตรฐานและการจัดกลุ่มอาชีพการควบคุมมาตรฐานการอาชีวศึกษาอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการวัฒนธรรมและการกีฬาโดยหน่วยงานกลางคือ Pedagogical Secretariat ทำหน้าที่วางแผนและจัดระบบควบคุมดูแลการดำเนินงานตามนโยบายและระบบการสอนโดยใช้กลไกการทำงานของผู้ตรวจเนื้อหาวิชาแห่งชาติซึ่งรับผิดชอบดูแลวิชาเฉพาะต่างๆ กรรมการเฉพาะกิจชุดต่างๆ โดยองค์กรหลัก 3 องค์กร คือสำนักฝึกอบรมทำหน้าที่พัฒนาครูและบุคลากรตามเกณฑ์ที่กำหนด กรมตรวจสอบตำราเรียนรับผิดชอบตรวจสอบให้เห็นชอบตำราเรียนทุกประเภทและกรมประเมินผลการศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลและประเมินคุณภาพโรงเรียนพร้อมเสนอแนวทางใน

การปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาระบบการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบและส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพและเทคโนโลยีทุกระดับทำให้เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบรวมทั้งรับผิดชอบเกี่ยวกับระบบการทดสอบเพื่อรับ Matriculation Certificate ของผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายการจัดกลุ่มอาชีพของประเทศอิสราเอลเป็นไปตามหลักสากล สาขาเศรษฐกิจที่ประชากรได้รับการจ้างงานมากที่สุดคือภาคอุตสาหกรรมอันดับสองเป็นด้านค้าปลีกการค้าส่งและบริการซ่อมบำรุงต่างๆ งานอันดับสามคือภาคการศึกษาสำหรับกลุ่มอาชีพระดับความรู้ความสามารถ ปรากฏว่ามีกลุ่มอาชีพทั้งหมด 8 กลุ่ม ส่วนด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของประเทศอิสราเอลประกอบด้วยกฎหมายปฏิบัติการศึกษาใน 2511 ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษาเป็น 6:3:3 ปรับจากการศึกษาภาคบังคับเป็น 11 ปี ตั้งแต่อายุ 5-14 ปีโดยให้เด็กเรียนทั้งสายสามัญและสายอาชีพในโรงเรียนเดียวกันรวมทั้งกำหนดหลักสูตรเพิ่ม 1 ปีหลังเกรด 12 เพื่อช่วยให้ผู้จบมัธยมปลายสายอาชีพได้เรียนเพิ่มในวิชาที่สามารถสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรสำหรับเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้เป็นผลให้มีผู้เรียนวิชาชีพเพิ่มมากขึ้นจนอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับผู้สำเร็จมัธยมปลายสายสามัญกฎหมายช่างฝึกหัดได้กำหนดให้ผู้มีอายุ 14-18 ปีที่มีได้อยู่ในโรงเรียนต้องเข้าโปรแกรมช่างฝึกหัดของกระทรวงแรงงานและกิจการสังคมซึ่งมีระยะเวลา 3-4 ปีเพื่อให้เยาวชนได้ฝึกฝนอาชีพกฎหมายบริการการจ้างงานกำหนดให้หน่วยบริการจัดหางานบริการแหล่งงานและแหล่งฝึกอบรมอาชีพแก่ผู้หางานทำ เป็นศูนย์กลางติดต่อระหว่างนายจ้างและผู้หางานทำและหน่วยฝึกอบรมอาชีพอันมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้หางานทำและสถาบันการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพทราบความต้องการของนายจ้างและสามารถจัดการศึกษา/ฝึกอบรมได้ตามความต้องการมาตรฐานการเร่งรัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามโปรแกรม “Tomorrow 98 Program” ในปี พ.ศ. 2537 เป็นผลให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทุกระดับโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนทุกระดับ ใน พ.ศ. 2537-2541 มีการพัฒนาครูอย่างจริงจังและที่สำคัญการเรียนสายอาชีพมีให้เลือกเรียนในโรงเรียนมัธยมถึงกว่า 440 แห่งถือเป็นความสำเร็จในการขยายการอาชีวศึกษาตามมาตรฐานนี้ ด้านยุทธศาสตร์ความสำเร็จการวางรากฐานระบบการศึกษาที่มั่นคงโดยเฉพาะการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพเริ่มจากการให้ความสำคัญอาชีพเกษตรกรรมสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีการจัดอาชีวศึกษาโดยแบ่งกลุ่มตามพื้นฐานความรู้ด้านสามัญและการจัดระบบช่างฝึกหัดความพร้อมของห้องฝึกปฏิบัติและกลไกการควบคุมคุณภาพมาตรฐานซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาการอาชีวศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ยุทธศาสตร์ความสำเร็จเกิดจากการ 1) ให้ความสำคัญอาชีพเกษตร 2) การสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี 3) การแบ่งกลุ่มผู้เรียนสายวิชาชีพ 4) การจัดระบบช่างฝึกหัด 5) ความพร้อมของศูนย์/ห้องฝึก

ปฏิบัติการ 6) การควบคุมคุณภาพมาตรฐาน 7) โปรแกรม “Tomorrow 98” ซึ่งเป็นโปรแกรมการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลาง กระทรวงศึกษาธิการวัฒนธรรมและการกีฬา มีบทบาทสำคัญในการวางแผนการผลิตกำลังคนระดับกลางโดยให้ความสำคัญในการขยายและเร่งรัดเยาวชนให้สำเร็จการศึกษาอย่างน้อยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมีเป้าหมายให้อย่างน้อยร้อยละ 50 ของผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสอบผ่าน Matriculation Examination เพื่อสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ใช้พื้นฐานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามเกณฑ์ที่กำหนดกระทรวงแรงงานและกิจการสังคมโดยหน่วยงานวางแผนกำลังคนมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านกำลังคนของประเทศให้คำปรึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์และเป็นศูนย์ข้อมูลด้านทรัพยากรของประเทศ ด้านข้อเสนอแนะสำหรับการจัดอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของไทย ประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาประยุกต์กับประเทศไทยประกอบด้วย

1. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการเป็นผู้ผลิตอาหารหลักของโลก
2. พัฒนาการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในทุก ระดับการศึกษา
3. จัดหลักสูตรวิชาชีพที่หลากหลาย
4. สร้างแรงจูงใจในการขยายระบบช่างฝึกหัด
5. พัฒนานอกระบบและกลไกการดูแลคุณภาพ

สวัสดิ์ อุดมโกชน (2543) พบว่า การจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพของแคนาดามีจุดเน้นการจัดที่ระดับอุดมศึกษาหรือหลังมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือจัดการอาชีวศึกษาในระดับวิทยาลัย เช่น วิทยาลัยอาชีพ วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยเทคนิคหรือสถาบันเทคโนโลยีตลอดจนในวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ซึ่งสถาบันการศึกษาดังกล่าวเป็นสถาบันอุดมศึกษา แต่ไม่ใช่มหาวิทยาลัย (Non-University Postsecondary Education Institution) เป็นวิทยาลัยของชุมชนหรือของท้องถิ่นซึ่งเป็นทั้งสถาบันการศึกษาอาชีพศูนย์ฝึกอบรมอาชีพและศูนย์วิจัยอาชีพของท้องถิ่นโปรแกรมการศึกษาของวิทยาลัยจึงเป็นทั้งโปรแกรมการศึกษาอาชีพหลักสูตรสั้นกว่า 1 ปีได้รับประกาศนียบัตร (Certificate) หลักสูตร 2 ปีได้รับอนุปริญญา (Associate Degree) และบางหลักสูตรบางวิทยาลัยจัด 4 ปีได้รับปริญญาตรีประยุกต์ (Applied Degree) ผู้ที่จบหลักสูตร 2 ปี ถ้าไม่เข้าสู่งานก็ศึกษาต่อปี 3-4 ของมหาวิทยาลัย ในด้านการเป็นสถาบันฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นๆ เฉพาะกลุ่มเป้าหมาย และระยะ

ยาว ในลักษณะช่างฝึกหัดงานหรือลักษณะโรงเรียนโรงงานการฝึกอบรมยังจัดให้แก่ผู้ว่างงานผู้ตกงาน ผู้ต้องการเปลี่ยนอาชีพ ผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ รวมทั้งผู้ใหญ่ (อายุ 16 ปีขึ้นไป) ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาจัดสอนวิชาพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาอาชีพหรือโปรแกรมมหาวิทยาลัยมาตรฐานคุณภาพการอาชีวศึกษาของแคนาดาที่กำหนดโดยรัฐบาลของแต่ละจังหวัดกล่าวคือรัฐบาลแต่ละจังหวัดมีคณะกรรมการของจังหวัดที่ประกอบด้วยภาครัฐภาคอุตสาหกรรมและผู้เกี่ยวข้องกฎหมายต่างๆ เกี่ยวกับการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ มีอยู่หลายฉบับเป็นกฎหมายในลักษณะของการส่งเสริมชี้นำทิศทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการกระทำและก่อความสำเร็จยุทธศาสตร์สำคัญที่มีผลให้เกิดความสำเร็จต่อการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพของแคนาดาได้แก่

1. การจัดให้ประชากรทั้งหมดได้รับการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 10 ปีหรืออายุถึง 16 ปี
2. ประชากรวัยเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการค้นหาความถนัดความสามารถและความสนใจโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี 2 สาย คือสายสามัญและสายอาชีพ
3. การจัดการอาชีวศึกษาในระดับหลังมัธยมศึกษาตอนปลายทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูง
4. สถาบันการศึกษาอาชีพเป็นสถาบันอุดมศึกษาในรูปของวิทยาลัยชุมชนวิทยาลัยอาชีววิทยาลัยเทคนิค สถาบันเทคโนโลยี วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันนิติบุคคลมีอิสระในการบริหารจัดการทางวิชาการสูง
5. ความร่วมมือประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ
6. มีนโยบายที่เป็นเอกภาพ

การศึกษาในประเทศแคนาดาเป็นความรับผิดชอบของจังหวัด/มณฑล หรือเขตการปกครอง ดังนั้นรูปแบบการศึกษาหรือระบบการศึกษาของแต่ละจังหวัด/มณฑลจึงแตกต่างกันสิ่งที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันส่วนใหญ่คือการจัดระดับการศึกษาระบบการศึกษาของแคนาดามีรูปแบบหลากหลายตามแต่ละจังหวัด/มณฑลกำหนดมีระบบการศึกษาที่แยกหญิงชายสหศึกษามีทั้งการศึกษาของรัฐของเอกชน การศึกษาระดับประถมและมัธยมเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวโน้มการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประชาชนมีมากขึ้น เนื่องจากการเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนและประชาชนตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่องในระดับสูงตลอดจนการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลกลางก็ให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่การศึกษาระดับสูงทำให้

ประชาชนแคนาดาส่วนมากได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงมัธยมศึกษาและยิ่งกว่านั้นระบบการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาหลังมัธยมศึกษาเป็นระบบที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) ทำให้ประชากรของแคนาดาโดยภาพรวมได้รับการศึกษาอุดมศึกษาค่อนข้างสูงประเทศหนึ่งของโลก

ประเทศแคนาดาได้นำเอาแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพหรือการศึกษาอาชีพ (Career Education) เข้ามาใช้ไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษาในระดับอนุบาลมีการปูพื้นฐานการศึกษาเพื่ออาชีพเพียงการรู้จักหรือรับรู้/รับทราบเรื่องอาชีพ (Career Awareness) ระดับประถมศึกษาเรียนรู้เรื่องการแนะนำอาชีพ (Career Orientation) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดให้มีการสำรวจอาชีพ (Career Exploration) และการเตรียมอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Career Preparation) ส่วนในระดับอุดมศึกษา (หลังมัธยมศึกษาตอนปลาย) นั้นเป็นการศึกษาวิชาอาชีพเฉพาะทางเพื่อการประกอบอาชีพ (Career Specialization) ประเทศแคนาดาจัดการศึกษาอาชีพหรืออาชีพศึกษาอย่างจริงจังในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ที่ผู้เรียนมีวุฒิภาวะและความรู้พื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการเตรียมอาชีพ (Career Preparation) ในระหว่างเรียนมัธยมปลายจึงสามารถฝึกทักษะเฉพาะทางหรือทักษะสูงหรือลึก (Career Specialization) พอเพียงแก่การประกอบอาชีพในโครงสร้างอุตสาหกรรมใหม่ที่ต้องการแรงงานที่มีความรู้ความสามารถและทักษะสูงสถาบันการศึกษาอาชีพของแคนาดานอกจากเป็นศูนย์กลางการศึกษาอาชีพของชุมชนยังทำหน้าที่ในการศึกษาวิจัยอาชีพเพื่อพัฒนาอาชีพพัฒนาอาชีพเก่าให้น่าสนใจสร้างอาชีพใหม่ร่วมกับสถานประกอบการอาชีพทุกอย่างเคลื่อนไหวตลอดเวลาทั้งทักษะความซับซ้อนตามเทคโนโลยีใหม่ระดับทักษะระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนก็ต้องเคลื่อนไหวตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและวิชาการการฝึกอบรมอาชีพในประเทศแคนาดากระทำในสองลักษณะใหญ่ คือ การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นเพื่อเข้าสู่งานทันทีหลังการฝึกอบรม ส่วนการฝึกอบรมลักษณะที่สอง คือการจัดโครงการพิเศษหรือเร่งด่วนหรือแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่ม

การจัดการศึกษาอาชีพและการฝึกอบรมอาชีพในประเทศแคนาดาเป็นระบบใหญ่ที่มีศักยภาพสูงทั้งในแง่ของปริมาณการรองรับผู้เรียนปริมาณหรือความหลากหลายของโปรแกรมอาชีพรวมทั้งมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงแทบจะกล่าวได้ว่าเยาวชนทั้งหมดที่ผ่านการศึกษาระดับพื้นฐานและไม่ประสงค์ศึกษาต่อสายตรงสามารถเข้าสู่การศึกษาอาชีพหรืออาชีพศึกษาซึ่งถือเป็นการศึกษาต่อเนื่องของการศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนเข้าสู่งานอาชีพได้ทั้งหมด

จึงมีผลให้แรงงานของแคนาดาเป็นแรงงานที่มีความรู้ความสามารถสูงและแรงงานเหล่านี้ยังมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตอีกด้วย

การจัดการศึกษาอาชีพและการฝึกอบรมในประเทศแคนาดาเป็นภารกิจของทั้งรัฐบาลกลางและรัฐบาลจังหวัดหรือเขตปกครองเพราะเป็นสถาบันอุดมศึกษาณะเดียวกันรัฐบาลกลางก็มีกระทรวงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในกำกับดูแลด้านแผนและนโยบายกำลังคนของประเทศ โครงสร้างการบริหารของรัฐระดับจังหวัดเป็นกลไกรองรับการปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในระดับต้นในระดับพื้นที่หรือระดับจังหวัดหรือเขตปกครองมีสถานศึกษาอาชีพและสถานฝึกอบรมอาชีพที่มีศักยภาพสูงในการให้การศึกษาอาชีพ/การฝึกอบรมอาชีพแก่ประชากรของจังหวัดทั้งเยาวชนระดับมัธยมศึกษาและระดับหลังมัธยมศึกษาตลอดจนผู้ใหญ่ผู้ทำงานแล้วผู้ที่ว่างงาน ฯลฯ สามารถเข้าถึงการศึกษาอาชีพหรือการฝึกอบรมอาชีพได้ตลอดชีวิตความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการมาจากการกำหนดของกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้นๆ รูปแบบความร่วมมือจึงตรงไปตรงมาความร่วมมืออีกลักษณะหนึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่เกิดจากรัฐบาลกลางคือความร่วมมือที่เรียกว่า โครงการริเริ่มหุ้นส่วน (Partnerships Initiatives)

โครงการการริเริ่มหุ้นส่วน (Sectoral Partnerships Initiatives-SPI) เป็นนวัตกรรมของแคนาดาที่จะสร้างวัฒนธรรมร่วมมือใกล้ชิด (Corporate Culture) ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนถาวรในการพัฒนานโยบายและโครงการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นโครงการเชื่อมโยงกับโลกของงานหรือกับอนาคตเกิดขึ้นจากความเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมนับวันจะมีความซับซ้อนกว้างขวางขึ้นการตอบสนองความซับซ้อนกว้างขวางนี้ไม่มีใครเพียงลำพังฝ่ายเดียวจะแก้ไขปัญหาได้หากแต่จะต้องมีหลายๆ ฝ่ายช่วยกันศึกษาปัญหาและร่วมกันหาทางออก

มาตรฐานคุณภาพการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพมาตรฐานอาชีวศึกษา

การรับรองมาตรฐานคุณภาพอาชีวศึกษากระทำ 2 ลักษณะคือ

- 1) การประเมินและรับรองมาตรฐานทักษะฝีมือทำกับผู้รับการอบรมอาชีพจากสถานศึกษาอาชีพสถานประกอบการรวมทั้งการฝึกหัดงานอาชีพ
- 2) การประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาอาชีพ หมายถึง ผู้เข้าสู่วการศึกษาอาชีพหรืออาชีวศึกษาในสถานศึกษาอาชีพโดยสรุปมาตรฐานคุณภาพอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพของแคนาดากำหนดขึ้น โดยใช้ใบอนุญาตประกอบอาชีพหรือใบประกาศนียบัตร/วุฒิบัตร (VQ) ที่ออกให้แก่ผู้ผ่านการฝึกอบรมอาชีพณะเดียวกันก็ออกใบประกาศนียบัตรแห่งคุณวุฒิ (CQ) แก่ผู้ผ่านกระบวนการศึกษาอาชีพในสถานศึกษาอาชีพซึ่งอาจ

เป็นประกาศนียบัตรอนุปริญญาและปริญญาบัตรตามระดับหรือหลักสูตรการศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ต้องสอบผ่านมาตรฐานตราแดง (Red Seal)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ

กฎหมายกับการศึกษาในประเทศแคนาดาเป็นของคู่กันเพราะสนับสนุนซึ่งกันและกันให้เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติรัฐธรรมนูญของประเทศแคนาดาเมื่อปี พ.ศ.2410 (The Constitution Act of 1867) ให้อำนาจแก่รัฐบาลจังหวัดหรือเขตปกครองรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ของตน กฎหมายการศึกษาจึงอาจกำหนดเป็นเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะระดับการศึกษาการอาชีวศึกษาและการอบรมอาชีพในประเทศแคนาดามีใช่เป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลหรือเขตปกครองแต่ฝ่ายเดียวรัฐบาลกลางร่วมรับผิดชอบด้วย ดังนั้นกฎหมายการช่วยเหลือการฝึกอบรมเทคนิคและอาชีวะปี พ.ศ.2503 จึงเกิดขึ้น

กฎหมายการช่วยเหลือการฝึกอบรมเทคนิคและอาชีวะ พ.ศ.2503 (The Technical and Vocational Training Assistance Act of 1960) เป็นกฎหมายที่รัฐบาลกลางให้งบประมาณช่วยเหลือการฝึกอบรมอาชีพแก่รัฐบาลจังหวัดหรือเขตปกครองเพื่อช่วยพัฒนาแรงงานฝีมือแก่ประชาชนแคนาดา

กฎหมายการฝึกอบรมอาชีพผู้ใหญ่ พ.ศ. 2510 (The Adult Occupational Training Act of 1967) เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพของผู้ใหญ่เพื่อให้เกิดการยกระดับฝีมือแรงงาน

กฎหมายกองทุนการเงินระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลจังหวัด/มณฑล พ.ศ.2520 (The Federal-Provincial Fiscal Arrangements and Established Programs Financial Act of 1977) เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐบาลกลางและรัฐบาลจังหวัด/มณฑลร่วมกันจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือพัฒนาโครงการการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพพร้อมกัน

กฎหมายการฝึกอบรมอาชีพแห่งชาติ พ.ศ. 2525 (The National Training Act of 1982) เป็นกฎหมายการฝึกอบรมอาชีพเปิดประตูให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมอาชีพมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ความสำเร็จในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพปัจจัยหลักสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพของแคนาดาได้แก่

1. ประเทศแคนาดาเชื่อมั่นว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีขีดความสามารถทักษะความรู้สูงคือความยั่งยืนของการพัฒนาชาติ

2. การศึกษาอาชีพหรือการศึกษาทั่วไปจะเป็นความรับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลจังหวัด/มณฑลแต่เรื่องอาชีพศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพก็ยังคงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของรัฐบาลกลาง

3. ยุทธศาสตร์การฝังตัวการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ลงในระบบการศึกษาทำให้สามารถสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพของประชาชนทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญจำเป็นในการศึกษาวิชาอาชีพก่อนเข้าสู่อาชีพ

4. ความมีเอกภาพในนโยบายร่วมกันเกี่ยวกับการอาชีพศึกษาของประเทศทำให้แต่ละจังหวัด/มณฑลแก้ไขปัญหากำลังคน (แรงงาน) ของชาติได้อย่างตรงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การมีกฎหมายสนับสนุนการจัดอาชีพศึกษาถือเป็นยุทธศาสตร์แห่งความสำเร็จอย่างยิ่งในการทำงาน

6. การจัดการศึกษาอาชีพของแคนาดาคือการสร้างสถาบันการศึกษาอาชีพเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอาชีพของชุมชนท้องถิ่นแก้ปัญหาคารอาชีพของชุมชนท้องถิ่น

7. การที่รัฐบาลกลางสนับสนุนให้มีกองทุนเพื่อการพัฒนาการอาชีพศึกษาและการฝึกอบรมโดยเฉพาะในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนในแต่ละกลุ่มอาชีพรวมตัวกันทำการศึกษาวจัยโครงสร้างของอาชีพ

8 การปฏิรูปการอาชีพศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพคือการสร้างมาตรฐานทักษะอาชีพและมาตรฐานอาชีพให้สูงในระดับสากล

ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทย

ระบบการจัดอาชีพศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพของประเทศแคนาดานำมาซึ่งข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยดังนี้

1. ควรนำแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเหตุผลดังนี้

1.1.1 การปูพื้นฐานอาชีพการศึกษาในระดับอนุบาลเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทางร่างกายจิตใจอารมณ์สังคม

1.1.2 เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาอาชีพหรืออาชีพศึกษาให้สามารถตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้

2. ประเทศไทยควรมีนโยบายพิเศษหรือนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนาหรือปฏิรูประบบอาชีพศึกษาทั้งระบบ

ความเป็นมาของการจัดการอาชีวศึกษาเกษตรไทย

ประวัติความเป็นมาโดยสังเขปเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาเกษตร (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557) มีดังนี้

แนวคิดการจัดการศึกษาอาชีพได้มีมาตั้งแต่สมัยที่ประเทศไทยเริ่มมีอาชีพหัตถกรรมมากขึ้นนอกเหนือไปจากอาชีพกสิกรรม การอาชีวศึกษาจึงเริ่มอย่างเป็นระบบเมื่อได้รับการบรรจุในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 เป็นการศึกษาพิเศษซึ่งหมายถึง การเรียนวิชาเฉพาะเพื่อให้เกิดความชำนาญ ในปี พ.ศ. 2452 การจัดการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียน สามัญศึกษา สอนวิชา สามัญ และโรงเรียน วิสามัญศึกษา สอนวิชาเพื่อออกไปประกอบอาชีพ เช่น แพทย์ ผดุงครรภ์ ภาษาอังกฤษ พาณิชยการ ครู เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2453 ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรก คือ โรงเรียนพาณิชยการที่วัดมหาพฤฒาราม และวัดราชบูรณะ ปี พ.ศ. 2456 จัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง และปี พ.ศ. 2460 จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้มีผลต่อการกำหนดการศึกษาอาชีพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดว่าวิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวชิราวุธซึ่งจัดให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยการ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่าง ๆ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ได้ ปรากฏคำว่า “อาชีวศึกษา” เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ อาชีวศึกษา ขั้นต้น กลาง และสูง รับนักเรียนจากโรงเรียนสามัญศึกษาของทุกระดับประโยค

ในปี พ.ศ.2481 พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในสังกัดกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ให้จัดตั้งกรมใหม่ขึ้น 2 กรม คือ 1) กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาสายสามัญ และ 2) กรมวิชาการ มีหน้าที่จัดการศึกษาสายอาชีพ โดยแบ่งออกเป็น 4 กอง ประกอบด้วย 1) สำนักงานเลขาธิการกรม 2) กองตำรา 3) กองสอบไล่ และ 4) กองอาชีวศึกษา ซึ่งกองอาชีวศึกษามีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดโรงเรียนอาชีวศึกษา

ในปี พ.ศ.2484 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2484 ซึ่งตราขึ้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2484 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ 19 สิงหาคม 2484 กระทรวงธรรมการได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ และตั้งกรมอาชีวศึกษาขึ้นแทนกรมวิชาการ ส่วนกองวิชาการเป็นกองๆ หนึ่งในกรมอาชีวศึกษา ดังนั้นกรมอาชีวศึกษา จึงได้ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2484 ต่อมาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2494 การอาชีวศึกษาได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาชั้นสูงโดยในแต่ละระดับกำหนดเวลาเรียนไม่เกิน 3 ปี

ในปี พ.ศ. 2495 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในกรมอาชีวศึกษา แบ่งส่วนราชการออกเป็น 7 กอง ประกอบด้วย 1) สำนักงานเลขานุการกรม 2) กองโรงเรียนการช่าง 3) กองโรงเรียนพาณิชย์และอุตสาหกรรม 4) กองโรงเรียนเกษตรกรรม 5) กองวิทยาลัยเทคนิค 6) กองส่งเสริมอาชีพ และ 7) กองออกแบบและก่อสร้าง นอกจากนี้ ยังได้ริเริ่มจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคหลัก 4 แห่งทั่วประเทศ คือ วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ (พ.ศ. 2495) วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้-สงขลา (พ.ศ. 2497) วิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ-นครราชสีมา (พ.ศ. 2499) และวิทยาลัยเทคนิคภาคเหนือ-เชียงใหม่ (พ.ศ. 2500)

มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามาเรื่อยๆ จนกระทั่ง ปี พ.ศ.2519 รวมโรงเรียนเทคนิคโรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนการช่างใน 65 วิทยาเขต และยกฐานะโรงเรียนเกษตรกรรม 12 แห่งเป็นวิทยาลัย และในปี พ.ศ.2520 จัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรม 10 แห่ง

ในปีพ.ศ.2523 มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 กำหนดให้กองวิทยาลัยและกองโรงเรียนเป็นกองใหม่ คือ กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กองวิทยาลัยเทคนิค และกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ในปี พ.ศ.2524 ได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2524 ในปี พ.ศ.2527 ได้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ.2527 และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค พ.ศ.2527

ในปี พ.ศ.2528 ส่งเสริมแนวคิด "การอาชีวศึกษาครบวงจร" และได้มีการจัดตั้ง "สำนักงานโครงการพิเศษ" เป็นหน่วยงานภายในมีหน้าที่ประสานงานกับสำนักงานโครงการพิเศษและ รับผิดชอบ งานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและงานพัฒนาชนบท และปี พ.ศ.2530 ได้มีการจัดตั้ง "วิทยาลัยการอาชีพ" ในพื้นที่จังหวัด มุกดาหาร และแม่ฮ่องสอน โดยมีเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาทุกประเภทวิชาชีพและทุกหลักสูตร ทั้งในและนอกระบบการศึกษา

ต่อมาในปี พ.ศ.2533 รัฐบาลเดนมาร์กได้ให้ความช่วยเหลือเงินกู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาเกษตร ตลอดจนประเทศอื่นในแถบทวีปยุโรป เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ออสเตรเลีย อังกฤษ และอิตาลี ในการช่วยเหลือสถานศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรม นอกจากนี้ หน่วยงานหรือองค์กรอื่นต่างประเทศที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เช่น The United Nation Development Programme (UNDP) International Labour Organization (ILO), UNESCO เป็นต้น รวมถึงการได้รับความช่วยเหลือจากประเทศออสเตรเลีย ญี่ปุ่น แคนาดา องค์กร CIDA และการได้รับอาสาสมัครจากออสเตรเลีย เยอรมนี ญี่ปุ่น และอังกฤษ ในการให้ความร่วมมือต่างๆ เพื่อการพัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านอาชีวศึกษา และในปี 2533 ได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตร ครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)

และในปี พ.ศ.2542 ได้รับโครงการเงินยืมจากรัฐบาลเดนมาร์กเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรตามโครงการปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างสถานศึกษาเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะปฏิบัติ และจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้นักเรียน นักศึกษา ในการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร รวมถึงการขยายผลให้แก่เกษตรกรท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาบุคลากร หลักสูตรการจัดอาชีวศึกษาเกษตร ซึ่งการพัฒนาอาชีวศึกษาได้พัฒนามาเป็นลำดับ โดยวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาขึ้น

สำหรับพัฒนาการของอาชีวเกษตรกรรม (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และ ประสงค์ ต้นพิชัย, 2547) มีโดยสังเขปดังนี้

ในปี พ.ศ.2477 การจัดตั้งโรงเรียนช่างไหมสังกัดกระทรวงเกษตรธิการถือเป็นจุดกำเนิดของโรงเรียนเกษตรกรรมเฉพาะทาง โรงเรียนช่างสายไหมได้ขยายหลักสูตรการสอนให้ครอบคลุมการปลูกพืชชนิดอื่นและการสัตวแพทย์ ในชื่อโรงเรียนวิชาการเพาะปลูก ต่อมาได้รวมกับโรงเรียนแผนที่และโรงเรียนกรมคลองพัฒนาเป็นโรงเรียนเกษตรธิการ ในปี พ.ศ. 2451 ถือเป็นแห่งแรกที่เปิดสอนหลักสูตรทางการเกษตรกรรมเพื่อผลิตบุคลากรต่อหน่วยงานในกระทรวงเกษตรธิการโดยตรง

ในปี พ.ศ. 2456 โรงเรียนเกษตรธิการถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนข้าราชการพลเรือน โดยต่อมาย้ายไปสังกัดกระทรวงธรรมการ ทำให้เปลี่ยนแปลงแนวทางจากการเรียนการสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนเฉพาะทางมาเป็นการเรียนสายอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาวิสามัญ และมัธยมศึกษาวิสามัญในลักษณะหลักสูตรจบในตัวเอง

โรงเรียนประถมวิสามัญสิกกรรมเริ่มจัดตั้งขึ้นหลังจากที่ได้ดำเนินการฝึกหัดครูเกษตรไปแล้วระยะหนึ่ง โดยได้จัดตั้งในจังหวัดต่างๆ เช่น สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นครศรีธรรมราช และตรัง เป็นต้น โดยภายหลังโรงเรียนเหล่านี้ได้ยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และบางแห่งได้แยกไปสังกัดในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

การจัดการเรียนเกษตรกรรมตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479 ได้ยุบเลิกหลักสูตรประถมวิสามัญสิกกรรม โรงเรียนที่สอนหลักสูตรประถมวิสามัญสิกกรรมจึงได้เปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา

การเปลี่ยนจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมแม่โจ้เป็นโรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรมในปี พ.ศ. 2477 จึงอาจถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของการศึกษาเกษตรเพื่ออาชีพอย่าง

แท้จริง ซึ่งโรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรมในระยะแรกมีเพียง 4 แห่งทั่วประเทศ คือ แม่โจ้ คอหงส์ โนนวัด และบางกอกน้อย

เส้นทางของโรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรมได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาทางการเกษตร โดยการยุบรวมและการโอนไปสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยที่โรงเรียนประถมวิสามัญยังคงอยู่ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ด้วยการพัฒนาในด้านการขยายระดับการศึกษาทางด้านอาชีพให้สูงขึ้นจากระดับประถมวิสามัญกรรมจนกระทั่งถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) ซึ่งเป็นหลักสูตรเทียบเท่าปริญญาตรี

ปัจจุบัน ประกาศกฎกระทรวง การรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร พ.ศ. 2556 ให้จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ประกอบด้วยส่วนราชการ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอน 40 ก) ดังต่อไปนี้

(1) สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคเหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตาก วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพิจิตร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบูรณ์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครสวรรค์ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี

(2) สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยียโสธร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์

(3) สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคกลาง ประกอบด้วย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสระแก้ว วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

(4) สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้ ประกอบด้วย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตรัง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล วิทยาลัยประมงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และวิทยาลัยประมงดินสูลานนท์

ภารกิจและนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2555–2569 คณะกรรมการการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557) มีดังนี้

- 1) ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานโดย
 - 1.1) รักษาเป้าหมายผู้เรียนในระดับ ปวช. การเพิ่มปริมาณผู้เรียนในระดับปวส.
 - 1.2) ลดปัญหาการออกกลางคัน โดยวางเป้าหมายให้ลดลงร้อยละ 5 ด้วยการป้องกัน/ดูแลรายบุคคล การวิจัยพัฒนา แก้ไขปัญหารายวิทยาลัย/ รายสาขาวิชา การวิเคราะห์แก้ปัญหาเชิงระบบ กลุ่มเป้าหมายใน 50 วิทยาลัยที่มีปัญหาการออกกลางคันสูง
 - 1.3) จัดการเรียนการสอนในระดับพื้นที่และภาพรวมตามความต้องการในแต่ละสาขา
 - 1.4) เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าเรียนสายอาชีพด้วยระบบโควตา
 - 1.5) เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนสำคัญต่อการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในเชิงรุก ซึ่งได้แก่ นักเรียน และผู้ปกครอง
- 2) ด้านการขยายโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ
 - 2.1) จัดอาชีวศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ สาขาอาชีพ การขยายกลุ่มเป้าหมาย
 - 2.2) จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาในรูปแบบกลุ่มจังหวัด 18 กลุ่มจังหวัดและกรุงเทพมหานคร รวม 19 สถาบัน และสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคละ 1 แห่ง จำนวน 4 แห่ง
 - 2.3) จัดตั้งสถานศึกษาอาชีวะอำเภอในกลุ่มอำเภอขึ้นหนึ่ง
 - 2.4) ส่งเสริมการจัดอาชีวะชายแดนใต้สู่สันติสุข ศูนย์ฝึกอบรมอาชีวะ อาชีวะสองระบบ และการจัดหลักสูตรอาชีวะท้องถิ่น และสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส

2.5) มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน สาขาที่เป็นนโยบายรัฐบาล และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการจัดอาชีวศึกษาเฉพาะทาง อาทิ ปิโตรเคมี การสร้างเขตรุ่นใหม่ ครุภัณฑ์สู่ครัวโลก พลังงานทดแทน โลจิสติกส์/ รถไฟความเร็วสูง อัญมณี ยานยนต์ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ท่องเที่ยว/ โรงแรม ฯลฯ

2.6) ขยายกลุ่มเป้าหมายอาชีวศึกษาในโรงเรียนการศึกษาระดับพื้นฐาน และอาชีวศึกษาเพื่อคนพิการ อาชีวศึกษาแรงงาน อาชีวศึกษาสูงวัย อาชีวศึกษาเพื่อสตรี อบรมระยะสั้น/ตลาดนัดอาชีพ ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน เทียบโอนความรู้และประสบการณ์เพื่อต่อยอดและพัฒนาทักษะทั้ง Upgrade Skills และ Re Skills ร่วมจัดอาชีวศึกษาในสถานพินิจ เรือนจำ ค่ายทหาร และอปท. ฯลฯ

2.7) สนับสนุนให้หน่วยงาน/องค์กร ร่วมจัดอาชีวศึกษาซึ่ง ได้แก่ สถานประกอบการ อปท. และภาคเอกชนจากสาขาอาชีพต่างๆ ฯลฯ

2.8) จัดอาชีวศึกษาทางเลือก อาชีวศึกษาทางไกล วิทยาลัยอาชีวศึกษาฐานวิทยาศาสตร์ อาชีวศึกษาอินเตอร์ และอาชีวศึกษาเทียบโอนประสบการณ์

2.9) เพิ่มช่องทางการเรียนอาชีวศึกษาด้วย อาชีวศึกษาทางไกล และเครือข่ายวิทยุเพื่อการศึกษาและพัฒนาอาชีพ (R-radio network)

3) ยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา

3.1) ระดับสถานศึกษา และระดับห้องเรียน ส่งเสริมคุณภาพและสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษาโดย

- (1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructionism Project Based Learning Authentic Assessment การเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์จากการเรียนในสถานที่จริง/ สถานการณ์จริง อาทิ Fix It Center และกรณีภัยพิบัติ
- (2) พัฒนาระบบนิเทศ การจัดการความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์จากครูรุ่นพี่สู่ครูรุ่นใหม่ (นิเทศภายใน) และการนิเทศทางไกล
- (3) สร้างความเข้มแข็งการประกันคุณภาพภายใน สนับสนุนให้ทุกวิทยาลัยผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับดีมาก และเตรียมพร้อมรับการประเมินระดับสากล

- (4) ยกย่องคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งตามความต้องการของพื้นที่ และการให้บริการกลุ่มเป้าหมายพิเศษ อาทิ คนพิการ วัยทำงาน สูงวัย สตรี ฯลฯ
- (5) ใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน สนับสนุนความพร้อมในด้าน Hardware สื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการประกวดสื่อ/สื่อออนไลน์ และจัดตั้งวิทยาลัยต้นแบบการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน
- (6) พัฒนาครู สร้างเครือข่ายครู Social Media และ Network สนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
- (7) จัดหาสื่อ/หนังสือ วัสดุฝึก อุปกรณ์การเรียนการสอน ที่ทันสมัยและเพียงพอ

3.2) ระดับผู้เรียน ยกย่องความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ (Function Competency) โดยใช้ V-NET การประเมินด้านมาตรฐานวิชาชีพ และการประเมินระดับห้องเรียน สร้างเสริมทักษะอาชีพในอนาคตด้วยกิจกรรมองค์การวิชาชีพ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วิถีประชาธิปไตย ความมีวินัย เสริมสร้างทักษะชีวิต ความสามารถด้านนวัตกรรม/ สิ่งประดิษฐ์ การเป็นผู้ประกอบการ พัฒนาทักษะการคิดบนพื้นฐาน Competency Based Technology Based Green Technology และ Creative Economy รวมทั้งการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมและการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ อาทิ สุขภาพบุรุษ อาชีวะ ลูกเสือ กีฬา และการป้องกัน/ แก้ไขการทะเลาะวิวาท

3.3) เตรียมผู้เรียนสู่การเป็นประชาคม ASEAN โดยการเพิ่มจำนวนสถานศึกษา English Program (EP) Mini English Program (MEP) ทุกจังหวัด ใช้หลักสูตร/ สื่อต่างประเทศ สนับสนุนการฝึกงานต่างประเทศ/ บริษัทต่างประเทศและในประเทศ ยกย่องทักษะด้านภาษาอังกฤษในงานอาชีพ ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาประเทศคู่ค้า จัดระบบ Sister School ทุกประเทศใน ASEAN

4) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

4.1) ด้านบริหารทั่วไป ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ Web Portal E-office และ Data based รวมทั้งการปรับภาพลักษณ์เชิงบวก

4.2) ด้านงบประมาณ ใช้แนวทาง Strategic Performance Based Budgeting: SPBB และ Formula Funding โดยการจัดงบประมาณตามความจำเป็นพื้นฐาน ความเสมอภาค

และตามนโยบาย การกระจายอำนาจจัดซื้อจัดจ้าง จัดหางบประมาณค่าสาธารณูปโภคและค่าจ้างครูให้เพียงพอ

4.3) ด้านบริหารงานบุคคล สร้างเครือข่ายครู/ สมาคมวิชาชีพ จัดหาครูจ้างพนักงานราชการให้เพียงพอ รวมทั้งการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของสถาบันการอาชีวศึกษา

4.4) ด้านการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อพัฒนาการจัดอาชีวศึกษา ดังนี้

- (1) องค์การ/ สมาคมวิชาชีพ สมาคมอุตสาหกรรม สมาคมการค้า กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม สถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การฝึกงาน ฯลฯ
- (2) ประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศในกลุ่มอาเซียน
- (3) องค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ VOTTECH CPSC/ APACC SEARCA และ UNIVOC ฯลฯ
- (4) ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคของโลก ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อิสราเอล ญี่ปุ่น เดนมาร์ก เยอรมัน ฯลฯ

จุดยืนของอาชีวเกษตรในประเทศไทย

การจัดการศึกษาในระบบของชาติเริ่มขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ พระองค์มีพระราชประสงค์ให้การศึกษาของชาติทัดเทียมกับนานาชาติโดยเฉพาะประเทศตะวันตกให้เป็นข้ออ้างในการล่าอาณานิคม ประเทศไทยในห้วงเวลาดังกล่าวจึงต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของชาติอย่างเร่งด่วน ผลจากการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนั้นได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ ซึ่งรวมทั้งการปฏิรูปการศึกษาเกษตรได้ให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของชาติในครั้งแรกด้วย โดยได้รับการบรรจุไว้ในโครงการศึกษาของชาติ ปี พ.ศ. 2441

นอกจากนี้ในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในครั้งต่อมาอีกสองครั้ง ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาเกษตร ทั้งในระบบ นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้การปฏิรูปการศึกษาทั้งสามครั้งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ดังสรุปให้ชัดเจนในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 ข้อสรุปเชิงเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษา 3 ครั้งของประเทศไทย

ครั้งที่ 1: ปฐมบทของการปฏิรูปการศึกษา		
วิธีการปฏิรูปการศึกษา	ปัจจัยผลักดัน	ผลต่อระบบการศึกษา
- เกิดขึ้นในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2414 (กรมวิชาการ, 2546ข) - เป็นการปฏิรูปแบบองค์รวม ทั้งระบบราชการ ระบบการทหาร ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบการต่างประเทศ	การปรับตัวให้พร้อมต่อการเปิดประเทศสู่สังคมนานาชาติ	- โครงการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรก พ.ศ. 2441 - มีกระทรวงธรรมการ รับผิดชอบการศึกษา เริ่มยุคของระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ - ประกาศใช้ พรบ. ประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2441 เริ่มกระจายการศึกษาพื้นฐานสู่ภูมิภาค

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

ครั้งที่ 2: การปฏิรูปแบบแยกส่วน		
วิธีการปฏิรูปการศึกษา	ปัจจัยหลักต้น	ผลต่อระบบการศึกษา
- เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2517-2521 โดยคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา - เป็นการปฏิรูปเฉพาะระบบการศึกษาและเน้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน	- วิฤติทางการศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3 - กระแสเรียกร้องจากสังคมให้มีการเปลี่ยนแปลง หลังยุค 14 ตุลาคม 2516	- แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ส่งผลให้มีการเปลี่ยน: ● โครงสร้างระบบการศึกษา ● หลักสูตรการศึกษา - การปฏิรูปที่ขาดมิติองค์รวมและการมีส่วนร่วม จึงขาดพลังขับเคลื่อนที่สมบูรณ์และเกิดความขัดแย้งกับระบบอื่น เช่น ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น - ขาดเจตจำนงทางการเมืองที่จะนำแผนการปฏิรูปการศึกษานั้นไปปฏิบัติ (UNDP, 2546)

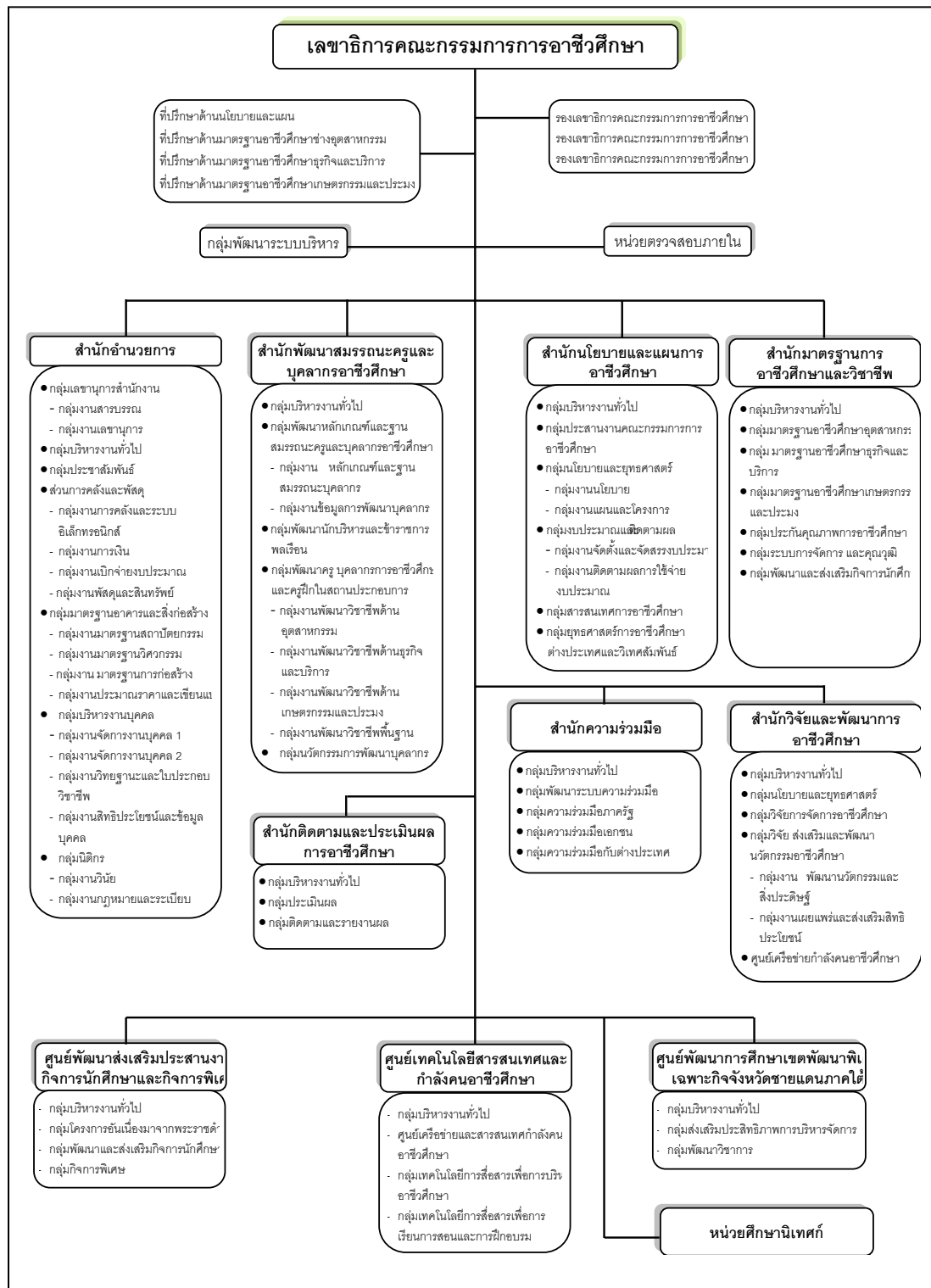

ครั้งที่ 3: พลังขับเคลื่อนทั้งระบบ		
วิถีของการปฏิรูปการศึกษา	ปัจจัยผลักดัน	ผลต่อระบบการศึกษา
- เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ. 2540-ปัจจุบัน - เป็นการปฏิรูปแบบองค์รวมของระบบการศึกษาในทุกองค์ประกอบและทุกระดับ โดยขับเคลื่อนพร้อมกับการปฏิรูประบบอื่นๆ ได้แก่ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม - จุดเน้นของการปฏิรูป คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการปฏิรูปการบริหารจัดการการศึกษา	- วิถีทางการศึกษาในรอบ 2 ทศวรรษ - กระแสเรียกร้องของสังคมตั้งแต่ พ.ศ. 2538 และกระแสการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน - วิถีทางเศรษฐกิจและสังคม - การปฏิรูปการเมือง-การปกครอง ● รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: รากฐานของการปฏิรูป ● พ.ร.บ. กระจายอำนาจ พ.ศ. 2542	- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทฉบับแรก ส่งผลให้ ● เกิดการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ● ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผล ● การผลักดันนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาทุกระดับการศึกษา และการขยายโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน ● มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับการศึกษา

ที่มา: ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลกุล และ ประสงค์ ดันพิชัย (2547)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ให้ความสำคัญของการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างชัดเจน และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้จัดให้มีโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ที่ประกอบด้วยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของ สอศ. (ภาพที่ 1.2)

ภาพที่ 1.2 โครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

การเปลี่ยนถ่ายระหว่างอาจารย์รุ่นเก่าและอาจารย์ใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ขาดการเชื่อมโยงถ่ายทอดความเชี่ยวชาญจากรุ่นสู่รุ่นแบบค่อยเป็นค่อยไปดังเช่นในอดีต ส่งผลให้ความเข้มแข็งทางด้านการเกษตรที่สั่งสมมาอย่างยาวนานเกิดการขาดช่วงของการบ่มเพาะประสบการณ์ทางด้านการเกษตรจากอาจารย์รุ่นหนึ่งไปยังอาจารย์อีกรุ่นหนึ่งโดยเฉพาะการมีครูผู้สอนที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวเพิ่มมากขึ้นแสดงให้ถึงความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการเกษตร ดังนั้นในช่วง ณ เวลานี้ สิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการคือการหามาตรการและแนวทางในการเตรียมครูผู้สอนเกษตรรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อทดแทนครูเกษตรที่เกษียณไป มิเช่นนั้นการผลิตกำลังคนทางอาชีพเกษตรย่อมเกิดปัญหาทางด้านคุณภาพอย่างแน่นอน

ความต้องการแรงงานในภาคเกษตรในช่วงปี 2553-2557 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี คาดว่าจะมีความต้องการแรงงาน 15.0 ล้านคน 15.2 ล้านคน 15.3 ล้านคน 15.5 ล้านคน 15.6 ล้านคนตามลำดับ (กรมการจัดหางาน, 2552) จากข้อมูลการศึกษาวิจัยความต้องการแรงงานในภาคเกษตรดังกล่าว เป็นจำนวนแรงงานภาคส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวนแรงงานกลุ่มนี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ สถาบันอาชีพเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมสำหรับแรงงานในภาคการเกษตรเหล่านี้ให้มีความรู้ความสามารถในการทำการเกษตรอย่างมีคุณภาพและครูอาชีพเกษตรมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนตอบสนองความต้องการในอนาคตอันใกล้กำลังคนทางอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ต้องมีความรู้ความสามารถที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค

หลักสูตรการอาชีพศึกษาเกษตร

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดการศึกษาวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ และระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาชีพ ให้สามารถเป็นผู้ปฏิบัติงานหรือหัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระได้ โดยหลักสูตรที่จัดขึ้นได้เน้นการแก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ในอาชีพ รวมทั้งการมีบุคลิกภาพ คุณธรรม และเจตคติที่ดี ปัจจุบันระดับหลักสูตรที่เปิดสอน ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ และหลักสูตรพัฒนาอาชีพเฉพาะทาง ซึ่งได้เปิดสอนหลายประเภทวิชา ได้แก่ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับประเภทวิชาเกษตรกรรมและประเภทวิชาประมงซึ่ง

เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรมโดยตรงได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียดของหลักสูตรดังนี้

1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดประเภทวิชาเกษตรกรรมและประเภทวิชาประมงไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) ซึ่งทั้ง 2 ประเภทวิชามุ่งเน้นสาขาวิชาด้านอาชีพเกษตรกรรม โดยประเภทวิชาเกษตรกรรมประกอบด้วย 1 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์มี 5 สาขางาน ได้แก่ สาขางานพืชศาสตร์ สาขางานสัตวศาสตร์ สาขางานอุตสาหกรรมเกษตร สาขางานช่างเกษตร และสาขางานเกษตรทั่วไป ส่วนประเภทวิชาประมงประกอบด้วย 3 สาขาวิชา คือ 1.สาขาวิชาประมงทะเล สาขางานประมงทะเล 2.สาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสาขางานเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และ 3.สาขาวิชาแปรรูปสัตว์น้ำสาขางานแปรรูปสัตว์น้ำและสาขางานการผลิตสุริมิและผลิตภัณฑ์ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

1.1) จุดประสงค์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประมง

จุดประสงค์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) ของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประเภทวิชาประมง มีจุดประสงค์หลักสำคัญเหมือนกันที่มุ่งสู่อาชีพเกษตรกรรม/ อาชีพประมง คือ 1)ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับ ภาษา สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา นำไปประยุกต์ในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 2)ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในหลักการและกระบวนการงานพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม/อาชีพประมง 3)ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในงานที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมงานอาชีพเกษตรกรรม/อาชีพประมง ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม 4)ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในงานผลิตและบริการทางสาขาวิชาตามหลักการและกระบวนการในลักษณะครบวงจรเชิงธุรกิจ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม 5)ให้ผู้เรียนสามารถเลือก/ใช้/ประยุกต์เทคโนโลยีในงานอาชีพเกษตรกรรม/อาชีพประมง 6)ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานด้านการเกษตร/ ประมง ในสถานประกอบการและประกอบอาชีพอิสระ ให้ความรู้และทักษะพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับสูงขึ้นไปได้ และ 7)ให้ผู้เรียนมีเจตคติและกิจนิสัยที่ดีต่องานอาชีพเกษตรกรรม/อาชีพประมง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย สามารถพัฒนาตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

1.2) โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประมง

โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) ของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประเภทวิชาประมง ที่ผู้เรียนต้องศึกษาจากหมวดวิชาต่างๆ และเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต มีโครงสร้างดังนี้

1.2.1) หมวดวิชาสามัญ

หมวดวิชาสามัญเรียนไม่น้อยกว่า 26 หน่วยกิต แบ่งออกเป็น 1) วิชาสามัญทั่วไป เป็นวิชาพื้นฐานในการดำรงชีวิต เรียนไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต และ 2) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ เรียนไม่น้อยกว่า 8-10 หน่วยกิต

1.2.2) หมวดวิชาชีพ

หมวดวิชาชีพเรียนไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต แบ่งออกได้ดังนี้

(1) วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในประเภทวิชานั้นๆ โดยประเภทวิชาเกษตรกรรม เรียน 14 หน่วยกิต ประเภทวิชาประมง เรียน 16 หน่วยกิต

(2) วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้นๆ โดยประเภทวิชาเกษตรกรรม เรียนไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต ประเภทวิชาประมง เรียนไม่น้อยกว่า 16 หน่วยกิต

(3) วิชาชีพสาขางาน เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเฉพาะด้านในงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ เรียนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

(4) โครงการ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทำโครงการในภาคเรียนที่ 6 ไม่น้อยกว่า 160 ชั่วโมง จำนวน 4 หน่วยกิต

1.2.3) หมวดวิชาเลือกเสรี เรียนไม่น้อยกว่า 10 หน่วยกิต

1.2.4) วิชาฝึกงาน ไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน

1.2.5) กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง

ซึ่งทั้ง 2 ประเภทวิชาต้องเรียนเหมือนกันในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาเลือกเสรี วิชาฝึกงานและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเรียนแตกต่างกันในหมวดวิชาชีพตามวิชาชีพพื้นฐาน วิชาชีพสาขาวิชา วิชาชีพสาขางานและโครงการ เช่น วิชาในวิชาชีพพื้นฐานมีวิชาที่ต้องเรียนเหมือนกัน คือ วิชาคอมพิวเตอร์เพื่องานอาชีพ วิชาการจัดการธุรกิจเบื้องต้น วิชาการบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิต และวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น ส่วนวิชาชีพพื้นฐานที่เรียนต่างกัน เช่น วิชาการพัฒนาความเป็นผู้นำเกษตรกรในอนาคต วิชาปฏิบัติงานเกษตร วิชาทักษะวิชาชีพเกษตร วิชาการประมงทั่วไป วิชาช่างประมงเบื้องต้น วิชางานเครื่องยนต์เบื้องต้น เป็นต้น สำหรับวิชาชีพสาขาวิชาและวิชาชีพสาขางานนั้นเรียนแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาและสาขางานที่เลือกเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

2) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดประเภทวิชาเกษตรกรรมและประเภทวิชาประมงไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ซึ่งทั้ง 2 ประเภทวิชามุ่งเน้นสาขาวิชาด้านอาชีพเกษตรกรรม โดยประเภทวิชาเกษตรกรรมประกอบด้วย 13 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาพืชศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพร สาขาวิชาช่างกลเกษตร สาขาวิชาเกษตรอุตสาหกรรม สาขาวิชาการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาขาวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาธุรกิจเกษตรและสหกรณ์ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ สาขาวิชาสัตวรักษ์ และสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร ส่วนประเภทวิชาประมงประกอบด้วย 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาควบคุมเรือประมง สาขาวิชาแปรรูปสัตว์น้ำ สาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และสาขาวิชาอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

2.1) จุดประสงค์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประมง

จุดประสงค์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประมง มีจุดประสงค์หลักสำคัญเหมือนกันที่มุ่งสู่อาชีพเกษตรกรรม/ อาชีพประมง คือ 1) ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษา สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นำไปประยุกต์ในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 2) ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในหลักการและกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อทำเกษตรกรรม/ ประมง การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางานอาชีพให้เกิดประสิทธิภาพ 3) ให้ผู้เรียนมีทักษะและประสบการณ์ในงานผลิตและกระบวนการทางสาขาวิชาตามหลักการและกระบวนการ 4) ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ วางแผน จัดการ ตัดสินใจและแก้ไข

ปัญหา แสวงหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ในการพัฒนาอาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี 5) ให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีความรับผิดชอบต่องาน ครอบครัวและสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร/ การประมง และ 6) ให้ผู้เรียนมีเจตคติและกิจนิสัยที่ดีในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์มีวินัย ความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

2.2) โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประมง

โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ของประเภทวิชาเกษตรกรรมและประมง ที่ผู้เรียนต้องศึกษาจากหมวดวิชาต่างๆ และเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมไม่น้อยกว่า 86 หน่วยกิต มีบางสาขาวิชาที่ต้องเรียนรวมไม่น้อยกว่า 85 หน่วยกิต เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ เทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ส่วนสาขาวิชาการควบคุมเรือประมงต้องเรียนรวมไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรมีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

2.2.1) หมวดวิชาสามัญ

หมวดวิชาสามัญเรียนไม่น้อยกว่า 21 หน่วยกิต แบ่งออกเป็น 1) วิชาสามัญทั่วไป เป็นวิชาพื้นฐานในการดำรงชีวิต เรียน 13 หน่วยกิต และ 2) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ เรียนไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิต

2.2.2) หมวดวิชาชีพ

หมวดวิชาชีพเรียนไม่น้อยกว่า 59 หน่วยกิต โดยมีบางสาขาวิชาที่เรียนไม่น้อยกว่า 58 หน่วยกิต เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ เทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ส่วนสาขาวิชาการควบคุมเรือประมง เรียนไม่น้อยกว่า 63 หน่วยกิต แบ่งออกได้ดังนี้

(1) วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในประเภทวิชานั้นๆ เรียน 15 หน่วยกิต

(2) วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้นๆ เรียน 25 หน่วยกิต มีบางสาขาวิชาที่เรียน 24 หน่วยกิต เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิ

ทัศน์ เทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการควบคุมเรือประมง

(3) วิชาชีพสาขางาน เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเฉพาะด้านในงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ เรียนไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต มีสาขาวิชาการควบคุมเรือประมง ที่เรียนไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต

(4) โครงการ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทำโครงการในภาคเรียนที่ 4 ไม่น้อยกว่า 160 ชั่วโมง จำนวน 4 หน่วยกิต

2.2.3) หมวดวิชาเลือกเสรี เรียนไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

2.2.4) วิชาฝึกงาน ไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน

2.2.5) กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่น้อยกว่า 120 ชั่วโมง

ทั้ง 2 ประเภทวิชาต้องเรียนรายวิชาปรับพื้นฐานวิชาชีพ 3 วิชา (6 หน่วยกิต) โดยแบ่งรายวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐานตามสาขาวิชาได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

(1) รายวิชาหลักพีชกรรม วิชาช่างเกษตรเบื้องต้น และวิชาการจัดการธุรกิจเบื้องต้นมีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาพืชศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพร สาขาวิชาช่างกลเกษตร สาขาวิชาเกษตรอุตสาหกรรม สาขาวิชาการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ และสาขาวิชาเทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

(2) รายวิชาหลักพีชกรรม วิชาหลักการเลี้ยงสัตว์ และวิชาการจัดการธุรกิจเบื้องต้น มีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาธุรกิจเกษตรและสหกรณ์

(3) รายวิชาหลักพีชกรรม วิชาหลักการเลี้ยงสัตว์ และวิชาช่างเกษตรเบื้องต้น มีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาสัตวศาสตร์ และสาขาวิชาสัตวรักษ์

(4) รายวิชาช่างเกษตรเบื้องต้น วิชาการจัดการธุรกิจเบื้องต้น และวิชาอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น มีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร

(5) รายวิชาการประมงทั่วไป วิชาช่างประมงเบื้องต้น และวิชาการจัดการวัตถุดิบสัตว์น้ำ มีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาควบคุมเรือประมง

(6) รายวิชาการประมงทั่วไป วิชาการจัดการวัตถุดิบสัตว์น้ำ และวิชาการจัดการธุรกิจเบื้องต้น มีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาแปรรูปสัตว์น้ำ และสาขาวิชาอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ

(7) รายวิชาชีววิทยาของปลา และวิชาการประมงเบื้องต้น มีสาขาวิชาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน เช่น สาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ซึ่งทั้ง 2 ประเภทวิชาต้องเรียนเหมือนกันในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาเลือกเสรี วิชาฝึกงานและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเรียนแตกต่างกันในหมวดวิชาชีพตามวิชาชีพพื้นฐาน วิชาชีพสาขาวิชา วิชาชีพสาขางาน และโครงการ ตามสาขาวิชาและสาขางานที่เลือกเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

3) หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ เป็นหลักสูตรที่รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เข้าศึกษาต่อเนื่องและจบการศึกษาภายใน 2 ปี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เปิดทำการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการรุ่นแรกในปีการศึกษา 2556 ซึ่งได้เปิดเรียนพร้อมกันในวันที่ 10 มิถุนายน 2556 โดยเปิดสอนใน 9 สถาบัน จำนวน 43 วิทยาลัย ใน 16 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาช่างทองหลวง สาขาวิชาเทคโนโลยียาง สาขาวิชาการโรงแรม สาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาเทคโนโลยีแม่พิมพ์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการก่อสร้าง สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาเทคโนโลยียานยนต์ สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาวิชาการจัดการสำนักงาน สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ และสาขาวิชาการบัญชี โดยในหลักสูตรดังกล่าวนี้มีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรมโดยตรง คือ สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช โดยที่หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการการอาชีวศึกษามาทบทวนและปรับปรุงตามประเด็นที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ พร้อมทั้งได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพต่างๆ แล้วนำหลักสูตรที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงเสนอคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทราบก่อนนำไปใช้จัดการเรียนการสอนจริง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

4) โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.)

โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.) กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการ

ขยายโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพของเกษตรกรเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยการสร้างและยกระดับรายได้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่และครอบครัว เพื่อพัฒนาและยกระดับการศึกษาของเกษตรกรให้สูงขึ้น เพื่อจะได้เป็นเกษตรกรที่มีคุณภาพสามารถที่จะรับและเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและนำมาพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเอง เสริมสร้างบุคลิกภาพทางอาชีพ การเกษตรในชุมชน มีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้และทักษะในวิชาชีพเกษตรที่ตรงกับอาชีพที่ทำอยู่ และสามารถประกอบอาชีพเสริมได้ สามารถตัดสินใจหรือเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหรือทำอาชีพเสริมที่เห็นว่าเหมาะสม ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และเพื่อปลูกฝังเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ตระหนักถึงความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หลักการในการดำเนินงานโครงการ อศ.กช. คือวิทยาลัยเกษตรกรรมทุกแห่งจะต้องมีการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยให้อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการ อศ.กช. เช่นร่วมกันประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีวิธีดำเนินงานของโครงการอศ.กช.ดังนี้

1) ศึกษาพื้นที่ในจังหวัด และรวบรวมข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น จำนวนผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า การประกอบอาชีพของเกษตรกร และแหล่งน้ำ เป็นต้น เพื่อนำมากำหนดพื้นที่เป้าหมาย และกลุ่มผู้เรียนในพื้นที่ที่เหมาะสม จากนั้นนำเสนอเข้าแผนพัฒนาชนบทของจังหวัด

2) ประชาสัมพันธ์โครงการอศ.กช. แก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยผ่านสื่อของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนส่วนราชการในท้องถิ่น ผู้รับการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น-เคลื่อนที่ ติดประกาศ และวิธีการอื่นที่วิทยาลัยเห็นสมควรพร้อมทั้งกำหนดวันรับสมัคร

3) รับสมัครนักเรียนจากพื้นที่เป้าหมาย และพิจารณาคัดเลือกนักเรียนจากบุตรหลานเกษตรกรในพื้นที่ที่ขาดโอกาสในการศึกษาต่อในระบบโรงเรียน เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรับนักเรียนเข้าเรียนในโครงการอศ.กช.

4) ส่งครู-อาจารย์ในคณะวิชาชีพออกไปสำรวจความพร้อมของนักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งพิจารณาประกอบอาชีพของนักเรียน และการสนับสนุนการเรียนและการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง

5) รับลงทะเบียนผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นนักเรียนของวิทยาลัยนั้นๆ และใช้สถานที่ที่วิทยาลัยทำการปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อความเข้าใจในเรื่องภารกิจและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโครงการ อศ.กษ.

6) จัดการเรียนการสอนมี 2 ระดับ คือ (1) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ)1 รับจากผู้มีพื้นฐานความรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนตามโครงการ อศ.กษ. เรียนครบ 4,800 คาบ ตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (2) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ)2 รับจากผู้มีพื้นฐานความรู้ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ)1 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า เข้าเรียนตามโครงการ อศ.กษ. 3 ปี เรียนครบ 4,800 คาบ ตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การเรียนการสอนจะกระทำทั้งที่บ้านและที่วิทยาลัย การเรียนที่บ้านเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเอกสารประกอบการสอนรายวิชาที่อาจารย์ผู้สอนแจกควบคู่กับการประกอบอาชีพที่บ้าน อาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการเกษตรคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด มีการจัดพบกลุ่มนักเรียนเป็นครั้งคราว การจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัย เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามาเรียนทฤษฎีและปฏิบัติที่จะต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการและปฏิบัติในฟาร์มของวิทยาลัย นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับนักศึกษาภายในวิทยาลัย ซึ่งในแต่ละปีการศึกษา นักเรียนได้เข้ามาเรียนและร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 60 วัน

7) ประกอบอาชีพตามโครงการเกษตร ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของนักเรียน ผู้ปกครอง และวิทยาลัยที่ร่วมกันสนับสนุนให้นักเรียนประกอบอาชีพให้บรรลุผลตามเป้าหมายของโครงการ อศ.กษ. เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว

8) ให้ประกาศนียบัตรและวุฒิบัตร แก่นักเรียนที่เรียนครบและสอบได้ตามโครงสร้างของหลักสูตร มีผลการเรียนที่ได้ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 วิทยาลัยจะออกประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ) และใบรับรองผลการเรียนให้แก่ นักเรียน นักเรียนที่ได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ)1 จะมีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่ากับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนที่ได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ)2 จะมีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่าประกาศนียบัตรวิชาชีพ สำหรับนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพไม่ประสงค์จะเรียนต่อ หรือมีเหตุจำเป็นไม่สามารถเรียนต่อจนจบหลักสูตร วิทยาลัยจะพิจารณาออกประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรรับรองว่าเป็นนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ หรือผ่านการศึกษาอบรมตามรายวิชาในหลักสูตรไว้ให้เป็นหลักฐาน

ซึ่งโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทเกิดขึ้นจากแนวความคิดของอาจารย์ วิเวก ปางพุดผิงค์ อดีตอธิบดีกรมอาชีวศึกษา กล่าวว่า ทำอย่างไรให้ลูกหลานเกษตรกรได้เรียนเกษตรจริง ๆ ซึ่งน่าจะช่วยแก้ปัญหาการจัดการศึกษาด้านการเกษตรในเรื่องของคนเรียนเกษตร

ไม่ได้ทำเกษตร คนทำเกษตรไม่เรียนเกษตร เนื่องจากปัญหาผู้เรียนที่จบการศึกษาแล้วไม่สามารถไปประกอบอาชีพอิสระได้ เพราะไม่มีทุนเพียงพอในการดำเนินกิจกรรม และไม่มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ ประกอบกับแนวโน้มของผู้ปกครองนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องการให้บุตรหลานทำงานเกษตรอยู่ที่บ้าน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หรือจบการศึกษานักเรียนระดับ 4 มีประสบการณ์ทางด้านการเกษตร 2-3 ปี มีอายุระหว่าง 15-20 ปี เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ปวช.พิเศษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถทางด้านการเกษตรของนักเรียนในชนบทให้สูงขึ้น อันจะนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาอาชีพและเพิ่มผลผลิตของตนเองได้หลังสำเร็จการศึกษา (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล และ ประสงค์ ตันพิชัย, 2547) อย่างไรก็ตาม ในรายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนบุตรเกษตรกร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กล่าวว่า โครงการนี้นับว่าเป็นโครงการที่สร้างโอกาสให้แก่เยาวชนในครอบครัวเกษตรกรและชาวชนบทได้มีโอกาสทางการศึกษา ซึ่งผู้เรียนเสียค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับหลักสูตรอื่นๆ โครงการ อศ.กษ. จึงเป็นโครงการที่ช่วยลดปัญหาในการเคลื่อนย้ายของเยาวชนเข้าหางานในเมืองใหญ่ได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) ได้กำหนดให้โครงการนี้เป็นโครงการความร่วมมือในการพัฒนาเยาวชนเพื่อความมั่นคงด้วย

2.1.4 องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.)

องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.) มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Future Farmers of Thailand (FFT) คือองค์การวิชาชีพเกษตร เป็นองค์การของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาเกษตร ผู้ซึ่งจะเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ของประเทศไทย องค์การนี้นำรูปแบบมาจากองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (FFA) โดยมีการกำเนิด อกท.ในประเทศไทย (วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่, 2557) ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อ 70-80 ปีก่อน ได้มีชมรมหรือสโมสรประเภทนี้เกิดขึ้นในโรงเรียนตามชนบทต่าง ๆ แต่ละแห่งได้มีการศึกษาหาวิธีการที่จะฝึกลักษณะผู้นำของนักเรียนโดยอาศัยโครงการเกษตรและกิจกรรมต่างๆ เป็นเครื่องมือ ต่อมาได้มีการประสานงานกันในระดับรัฐจัดตั้งองค์การระดับภาคขึ้นหลายแห่ง จนกระทั่งได้มีการประชุมระดับชาติขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2470 ที่เมืองแคนซัสซิตี มลรัฐมิสซูรีศูนย์กลางของประเทศสหรัฐอเมริกา จากการประชุมครั้งนั้น องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (Future Farmers of America: FFA) เจริญก้าวหน้าตามลำดับ เป็นเวลาเกือบ 60 ปีที่องค์การ FFA ระดับหน่วยในโรงเรียนต่าง ๆ เป็นองค์การนักเรียนที่มีหลักมั่นคงและมีกิจกรรมที่ดีที่สุด สมาชิกทุกคนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยและเป็นผู้นำชนบทที่ดีมาก กิจกรรมขององค์การ

FFA ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและภาคเอกชนอย่างเต็มที่ แนวคิดในการจัดตั้งองค์การเกษตรกรในอนาคตได้แพร่หลายไปในยุโรปและอเมริกาได้หลายประเทศ ได้มีการแลกเปลี่ยนสมาชิกให้ไปฝึกอบรมกันในประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และในเอเชีย องค์การประเภทนี้เพิ่มจะมีขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยฟิลิปปินส์ได้เริ่มขึ้นเป็นประเทศแรก ติดตามด้วยญี่ปุ่น ส่วนเกาหลีได้เริ่มก่อตั้งองค์การนี้ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2515 โดยการริเริ่มของสมาคมครูเกษตร

สำหรับประเทศไทย ในอดีตได้มีครูเกษตรหลายคนมีโอกาสไปศึกษาดูงานในประเทศสหรัฐอเมริกา บางท่านได้ไปร่วมประชุมองค์การ FFA ระดับชาติด้วย แต่สภาวะและสิ่งแวดล้อมยังไม่อำนวยให้มีการจัดตั้งองค์การประเภทนี้ขึ้นในประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 ได้มีครูเกษตร 5 คน ได้รับทุน AID มีโอกาสได้ไปร่วมประชุมองค์การ FFA ระดับชาติ ที่เมืองแคนซัสซิตี ทุกคนประทับใจในกิจกรรมขององค์การนี้อย่างยิ่ง จึงได้มีการหารือกันที่จะนำกิจกรรมขององค์การนี้ มาเผยแพร่ในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2503 กรมอาชีวศึกษาได้จัดให้มีการอบรมผู้บริหาร เรื่องโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การยูซอม จัดทุนให้โรงเรียนเกษตรกรรมโรงเรียนละหนึ่งแสนบาท เพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้นักเรียนทำโครงการเกษตร ขณะนั้นจึงเป็นโอกาสเหมาะสมที่จะก่อตั้งองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.) (Future Farmers of Thailand: FFT) เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการทำโครงการเกษตร จึงร่วมมือกันทำการร่างธรรมนูญและแนวทางการจัดตั้งองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย เป็นคู่มือการดำเนินงานองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย โดยอาศัยรูปแบบจาก Future Farmers of America (FFA) และ Future Farmers of Philippines (FFP) เป็นหลัก เมื่อมีเอกสารคู่มือแล้ว จึงได้ประชุมนักศึกษาชี้แจง ความมุ่งหมาย อุดมการณ์ และวิธีการขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2504 จึงได้ก่อตั้งองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยครั้งแรกขึ้นที่โรงเรียนเกษตรกรรมเชียงใหม่

จุดประสงค์ของผู้ก่อตั้งในครั้งแรก เพื่อต้องการทดลองวิชาโดยคัดเลือกนักศึกษาที่ไม่มีลักษณะผู้นำเลยแต่เป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงมาเป็นสมาชิก อกท. เมื่อได้ดำเนินการฝึกฝนไปตามรูปแบบ อกท. ไปได้ระยะหนึ่ง ปรากฏว่าการทดลองวิชานั้นได้ผลดีเกินคาด ได้ฝึกฝนคนที่ไม่เป็นอะไรเลยให้มาเป็นผู้นำที่ดีได้ในระยะเวลาสั้นๆ แสดงว่าการใช้วิธีการขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยเป็นวิธีที่ดีมาก ต่อมาได้แยกองค์การออกเป็น 2 หน่วย คือหน่วยสามัญ กับหน่วยวิทยาลัยเพื่อฝึกนักศึกษาออกไปเป็นที่ปรึกษาความสำเร็จของ อกท.

ในปี พ.ศ. 2506 องค์การยูซอม ได้ให้ทุนกรมอาชีวศึกษาจัดพิมพ์คู่มือองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยจากต้นฉบับเดิมที่ผู้ก่อตั้งได้จัดทำไว้ ซึ่งได้รับความสนใจ

จากอธิบดีกรมอาชีวศึกษาในสมัยนั้น แต่องค์การนี้มิได้เผยแพร่ออกไปเท่าที่ควร เพราะกรมอาชีวศึกษากำลังขยายงานทางอื่นๆ อยู่มาก

ระหว่างปี พ.ศ. 2510-2516 ผู้เชี่ยวชาญอเมริกาประจำโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา (ก.พ.อ.) สนใจที่จะฟื้นฟูกิจกรรม อกท. ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ทางผู้เชี่ยวชาญได้ช่วยเหลือส่งอุปกรณ์และภาพยนตร์เกี่ยวกับ FFA มาช่วยสนับสนุนเผยแพร่กิจกรรม อกท. กับครูอาจารย์ในโรงเรียนและวิทยาลัยเกษตรกรรมทั่วประเทศ และได้จัดอบรมครูที่ปรึกษาของคณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ขึ้น 2 ครั้ง และได้ร่วมงานกับผู้เชี่ยวชาญอเมริกาช่วยกันแปลและเรียบเรียงเอกสารคู่มือกิจกรรมนักศึกษาและอกท. ขึ้น

หลังจากนั้นคู่มือกิจกรรมนักศึกษาและ อกท. ที่ได้รับการเรียบเรียงในครั้งแรกก็ได้จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติกิจกรรม อกท. ของนักเรียนนักศึกษาอาชีวเกษตรตามโรงเรียนและวิทยาลัยเกษตรกรรมต่างๆ กิจกรรม อกท. พื้่นตัวขึ้นมาได้เพียงระยะหนึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลได้สั่งยกเลิกและยุบองค์การต่าง ๆ ของนักเรียนนักศึกษาทุกรูปแบบ

ในปี พ.ศ. 2522 รัฐบาลได้มีนโยบายให้สถานศึกษาทุกระดับจัดตั้งชมรมองค์การต่างๆ ขึ้นภายในสถานศึกษาคู่กับการจัดการเรียนการสอนได้ กองวิทยาลัยเกษตรกรรมในขณะนั้นได้จัดประชุมหัวหน้าสถานศึกษาจากโรงเรียน และวิทยาลัยเกษตรกรรมเพื่อฟื้นฟูกิจกรรม อกท. ให้มาเป็นกิจกรรมหลักของนักเรียน นักศึกษาอาชีวเกษตรทั่วประเทศ และมีการสนับสนุนกองวิทยาลัยเกษตรกรรมวางแผนร่วมกันจัดงานประชุมวิชาการของสมาชิก อกท. ในระดับภาคทั้ง 4 ภาค โดยภาคกลางจัดขึ้นที่วิทยาลัยเกษตรกรรมชลบุรี ภาคเหนือที่วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่วิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์ และภาคใต้ที่วิทยาลัยเกษตรกรรมตรัง ส่วนการจัดงานประชุมวิชาการของสมาชิก อกท. ระดับชาติ ได้จัดขึ้นครั้งแรกระหว่างวันที่ 15-18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ในปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา กิจกรรม อกท. ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับของคณะครู-อาจารย์ นักเรียน-นักศึกษาอาชีวเกษตร และบุคคลทั่วไป มีการติดต่อกับองค์การต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนการฝึกอบรมศึกษาดูงานระหว่างผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและสมาชิก อกท. กับองค์การต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลี เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลียและฟิลิปปินส์ ต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันและในขณะเดียวกันนั้นสมาชิกจากองค์การต่างประเทศก็ได้เดินทางมาศึกษาดูงานกิจการงานฟาร์มของวิทยาลัยเกษตรกรรมต่าง ๆ และร่วมงานการประชุมวิชาการของสมาชิก อกท. ระดับภาคและระดับชาติ ครั้งละหลาย ๆ คนของแต่ละประเทศติดต่อกันมาทุกปี

สถานศึกษาที่จัดตั้งหน่วย อกท. 2) สมาชิกวิสามัญ คือ ศิษย์เก่าจากสถานศึกษา ที่มีการจัดตั้งหน่วย อกท. หรือผู้สนใจ ซึ่งได้สมัครเป็นสมาชิกโดยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการอำนวยการ อกท. หน่วยที่รับสมัคร และ 3) สมาชิกกิตติมศักดิ์ คือ บุคคลผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือช่วยเหลือกิจกรรม อกท. โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอำนวยการ อกท. แต่ละระดับ เชิญเป็นสมาชิก โดยระดับของสมาชิกแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) สมาชิกใหม่ 2) สมาชิกระดับหน่วย 3) สมาชิกระดับภาค และ 4) สมาชิกระดับชาติ โดยสมาชิกมีสิทธิ ดังนี้

(1) เข้าร่วมกิจกรรมของ อกท. ที่จัดขึ้นทุกประเภท

(2) ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจาก อกท.

(3) สมาชิกสามัญสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก และมีสิทธิได้รับการแต่งตั้งเป็น กรรมการหรืออนุกรรมการ ตามวิธีการปฏิบัติของ อกท. ส่วนสมาชิกวิสามัญได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นกรรมการอำนวยการ อกท.ทุกระดับ และสมาชิกกิตติมศักดิ์ มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือช่วยเหลือการจัดกิจกรรม อกท.

(4) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าของ อกท. ต่อคณะกรรมการอำนวยการ อกท.และหรือคณะกรรมการดำเนินงาน อกท.ในแต่ละระดับตามลำดับชั้น

(5) ได้รับสวัสดิการและบริการที่ อกท. จัดให้

(6) แต่งเครื่องแบบและประดับเครื่องหมายตามแบบของ อกท.

(7) ได้รับสิทธิ ตามมติของคณะกรรมการ อกท.

(8) ได้รับการพัฒนา ตามแนวทางการจัดกิจกรรม อกท.

(9) รับทราบข้อมูล ข่าวสาร คำชี้แจงและเหตุผล การดำเนินกิจกรรม อกท.

และสมาชิกมีหน้าที่ ดังนี้

(1) สมาชิกสามัญปฏิบัติตามระเบียบ และวิธีการปฏิบัติ หลักเกณฑ์ตลอดจนรายละเอียดของ อกท.

(2) สมาชิกสามัญใช้สิทธิในการเลือกตั้งของ อกท.

(3) สมาชิกสามัญให้ความร่วมมือ สนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือในการดำเนินงาน อกท. ทุกระดับ

(4) สมาชิกสามัญปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการ อกท. แต่ละระดับ มอบหมาย

(5) สมาชิกวิสามัญให้คำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือการจัด กิจกรรม อกท.

(6) สมาชิกวิสามัญปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการอำนวยการ อกท.

(7) สมาชิกวิสามัญเผยแพร่ชื่อเสียงของ อกท.

(8) สมาชิกวิสามัญให้ความร่วมมือกับชมรมหรือสมาคมศิษย์เก่า อกท. ใน กิจกรรมต่าง ๆ

(9) สมาชิกวิสามัญปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติของ อกท.

อกท. แต่ละระดับ มีคณะกรรมการ อกท.ดังนี้

(1) คณะกรรมการ อกท. ระดับหน่วย ประกอบด้วย

(1.1) คณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ระดับหน่วย

(1.2) คณะกรรมการอำนวยการ อกท. ระดับหน่วย

(2) คณะกรรมการ อกท. ระดับภาค ประกอบด้วย

(2.1) คณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ระดับภาค

(2.2) คณะกรรมการอำนวยการ อกท. ระดับภาค

(3) คณะกรรมการ อกท. ระดับชาติ ประกอบด้วย

(3.1) คณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ระดับชาติ

(3.2) คณะกรรมการอำนวยการ อกท. ระดับชาติ

หน้าที่คณะกรรมการ อกท. มีดังนี้

(1) คณะกรรมการ อกท. ระดับหน่วย มีหน้าที่ดังนี้

(1.1) พิจารณาให้ความเห็นชอบผลการตรวจสอบคุณสมบัติการเลื่อน ระดับสมาชิก การคัดเลือกสมาชิกดีเด่น ระดับหน่วย ตามวิธีการปฏิบัติของ อกท.

(1.2) พิจารณาให้ความเห็นชอบ ร่างระเบียบ วิธีการปฏิบัติ หลักเกณฑ์ และรายละเอียดของ อกท. ที่มีการเสนอ แก้ไข เพิ่มเติม เพื่อเสนอระดับภาคต่อไป

(1.3) แสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม อกท.

(1.4) ประชุมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข หรือหาข้อยุติในข้อขัดแย้งในการดำเนินกิจกรรม อกท.

(1.5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามวิธีการปฏิบัติ หลักเกณฑ์และรายละเอียดที่ อกท. กำหนด

(2) คณะกรรมการ อกท. ระดับภาค มีหน้าที่ดังนี้

(2.1) พิจารณาให้ความเห็นชอบ ผลการตรวจสอบคุณสมบัติการเลื่อนระดับสมาชิก การคัดเลือกสมาชิกดีเด่น การคัดเลือก อกท. หน่วยดีเด่นระดับภาค ตามวิธีการปฏิบัติของ อกท.

(2.2) พิจารณาให้ความเห็นชอบ ร่างระเบียบ วิธีการปฏิบัติ หลักเกณฑ์ และรายละเอียดของ อกท. ที่มีการเสนอ แก้ไข เพิ่มเติม เพื่อเสนอในระดับชาติต่อไป

(2.3) แสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม อกท.

(2.4) ประชุมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข เพื่อหาข้อยุติในข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม อกท.

(2.5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามวิธีการปฏิบัติ หลักเกณฑ์และรายละเอียดที่ อกท. กำหนด

(3) คณะกรรมการ อกท. ระดับชาติ มีหน้าที่ดังนี้

(3.1) พิจารณาให้ความเห็นชอบ ผลการตรวจสอบ คุณสมบัติการเลื่อนระดับสมาชิก การคัดเลือกสมาชิกดีเด่น การคัดเลือก อกท. หน่วยดีเด่น ตามวิธีการปฏิบัติของ อกท.

(3.2) พิจารณาให้ความเห็นชอบในการ แก้ไข เพิ่มเติม ระเบียบนี้

(3.3) พิจารณาให้ความเห็นชอบในการกำหนด แก้ไข เพิ่มเติม วิธีการปฏิบัติของ อกท. หรือหลักเกณฑ์และรายละเอียด ประกอบวิธีการปฏิบัติของ อกท.

(3.4) แสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม อกท.

(3.5) ประชุมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข หรือหาข้อยุติในเรื่องขัดแย้งในการดำเนินกิจกรรมของ อกท.

(3.6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามวิธีการปฏิบัติ หลักเกณฑ์และรายละเอียดที่ อกท. กำหนด

การดำเนินกิจกรรมของ อกท. มีดังต่อไปนี้

- (1) การจัดตั้งหน่วย อกท.
- (2) การดำเนินกิจกรรมหลัก อกท.
- (3) การวิเทศสัมพันธ์ของ อกท.
- (4) การจัดพิธีการของ อกท.
- (5) การจัดหาเกียรติของ อกท.
- (6) การบริหารสำนักงาน อกท.
- (7) การบริหารการเงินของ อกท.
- (8) การประชุมวิชาการ อกท.
- (9) การพิจารณาคัดเลือกหน่วย อกท.ดีเด่น
- (10) การแต่งกายของสมาชิก อกท. ครูที่ปรึกษาและที่ปรึกษา
- (11) การดำเนินกิจกรรมหมู่บ้าน อกท.

ปัจจุบัน อกท. มีกิจกรรมมากมายหลายประเภท เช่น การจัดสัมมนาผลงานทางวิชาการ การจัดประกวดนิทรรศการทางการเกษตร การจัดประกวดสิ่งประดิษฐ์ของคนรุ่นใหม่ การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาพืชศาสตร์ การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาสัตวศาสตร์ การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาประมง การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาช่างกลเกษตร การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาอุตสาหกรรมเกษตร การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาศิลปะเกษตร การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ การแข่งขันทักษะวิชาชีพสาขาพื้นฐาน การจัดประกวดหน่วย อกท. ร่วมกิจกรรมดีเด่น การจัดแสดงผลงานกิจกรรมดีเด่นของหน่วย อกท. การจัดเสนอผลงานวิชาการของครูและสถานศึกษา การจัดเสนอผลงานการบูรณาการการเรียนการสอน และการจัดประกวดการแสดง นันทนาการ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุมาลี เขียมสุภาษิต (2535) ได้ประมวลสาระงานวิจัยทางการศึกษาเกษตร ซึ่งมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ ของสาขาครุศาสตร์เกษตร พ.ศ.2527-2531 จำนวน 101 เรื่อง ผลการวิเคราะห์พบว่า หัวข้อวิจัยที่พบมากที่สุดคือหัวข้อที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน แบบวิจัยที่ใช้เป็นส่วนใหญ่ คือการวิจัยเชิงสำรวจ ลักษณะปัญหาวิจัยเกือบทั้งหมดเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครูเกษตร พบงานวิจัยเชิงทฤษฎีเพียงส่วนน้อย การวิจัยส่วนใหญ่ใช้หลักเหตุผล จากความคิดของผู้วิจัยเป็นหลักในการตั้งสมมติฐาน การเสนอสาระในการตรวจเอกสาร การอภิปรายผลและการให้ข้อเสนอแนะ การสังเคราะห์งานวิจัย ได้สาระบางส่วนจากผลการวิจัยในรอบ 5 ปี ในประเด็นหลัก 3 ประเด็นใหญ่ คือ ผู้สอน ผู้เรียน และกระบวนการจัดการจัดการศึกษาเกษตร ในด้านผู้สอนมีข้อมูลการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสมรรถนะวิสัยของครูเกษตรมากกว่าเรื่องอื่น ในด้านผู้เรียนมีข้อมูลการวิจัยในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนวิชาเกษตรมากกว่าเรื่องอื่น ส่วนในด้านการจัดการศึกษาเกษตรได้สาระจากงานวิจัยในกลุ่มประเด็นนี้ในทุกหัวข้อมากกว่ากลุ่มประเด็นผู้สอนและผู้เรียน

อุบลรัตน์ อินทวงศ์ (2535) ศึกษาสมรรถวิสัยของครูผู้สอนงานเกษตรในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนงานเกษตรในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 262 คน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถวิสัยของครูผู้สอนงานเกษตรมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการสอนงานเกษตร ด้านเทคนิคและวิธีการสอนงานเกษตร ด้านจิตวิทยาในการเรียนการสอนงานเกษตร ด้านสื่อการเรียนการสอนงานเกษตร และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนงานเกษตร ครูเกษตรควรมีสมรรถวิสัยทุกด้านในระดับดีมาก แต่สมรรถวิสัยที่มีอยู่จริงของครูเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับสมรรถวิสัยที่มีอยู่จริงและที่ควรจะมีของครูผู้สอนงานเกษตรพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทุกสมรรถวิสัย

ศราวุธ อินทรเทศ (2539) ได้มีการประเมินผลการฝึกประสบการณ์ทางด้านการเกษตร ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยศึกษาจากกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 ปีการศึกษา 2538-2539 จำนวน 108 คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการเกษตรอยู่ในระดับมาก มีทักษะพื้นฐานทางด้านการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง มีเจตคติทางด้านการเกษตรอยู่ในระดับสูงและมีความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการเกษตรที่ภาควิชาอาชีพศึกษาจัดอยู่ในระดับมาก

สุดารัตน์ ชุ่มเมือง (2544) ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่ โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มที่จะเป็นของคุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่ มี 4 ด้าน ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านความรู้ความสามารถในอาชีพครู

- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- การประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง
- มีความสามารถในการบูรณาการหลักสูตรระดับท้องถิ่น
- การสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน
- การสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- มีความรู้ในหลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรระดับชาติ
- เน้นวิธีการสอนที่สอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม
- การนำปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอนในแต่ละครั้งมาแก้ไขข้อบกพร่อง
- มีความรู้ในเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมากพอๆ กัน
- สามารถนำเนื้อหาที่สอนไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้จริง
- มีประสบการณ์ด้านงานฟาร์ม

2) ด้านความรู้ทั่วไป

- ติดตามข่าวสารภายในท้องถิ่น
- ติดตามสถานการณ์ข่าวสารภายในประเทศ
- สามารถนำข่าวสาร ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สอดแทรกในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียน

3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

- มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู
- มีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อหน้าที่

- มีความกระตือรือร้นในการทำงาน
- มีสติสัมปชัญญะ
- เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการกระทำและคำพูด
- ตั้งใจทำงาน รับผิดชอบ
- ให้ความยุติธรรมกับผู้เรียนในทุกเรื่อง
- ควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม เมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือทำทนาย
- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ให้อภัยไม่ผูกพยาบาทในกรณีที่ผู้เรียนทำผิด
- ทุ่มเทให้กับงานสอนและกิจกรรมของโรงเรียน
- มีความมั่นใจในตนเอง
- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน
- ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
- ช่วยประหยัดงบประมาณในโรงเรียน
- เป็นผู้นำการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย
- อาสาเข้าร่วมปฏิบัติงานในสถานศึกษา ตามความสามารถของตนเอง
- ยอมรับและปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลดีต่อการปฏิบัติงาน

4) ด้านการพัฒนาชุมชน

- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- เข้าใจในปัญหาและความต้องการของชุมชน

นพคุณ ศิริวรรณ และคณะ (2540) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาฟาร์มสาธิตในสถานศึกษาของครู-อาจารย์ ผู้ควบคุมฟาร์มสาธิตระดับอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเก็บข้อมูลจาก ครู-อาจารย์ผู้ควบคุมฟาร์มสาธิตในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 87 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ครู-อาจารย์ ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่คาดหวังทำการสอนในสถานศึกษาเดิมต่อไป มีการนำประโยชน์จากการฝึกอบรมความรู้เพิ่มเติมมาใช้ในฟาร์มสาธิตเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน ส่วนสภาพความพร้อมของปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการทำฟาร์มสาธิต ครู-อาจารย์ ได้ระบุว่ามีความพร้อมเพียงในระดับปาน

กลาง ส่วนข้อเสนอแนะต่อ ครู-อาจารย์ผู้ควบคุมฟาร์มสาธิต ให้มีความสนใจและตื่นตัวพัฒนาตนเอง ด้านความรู้และประสบการณ์ในการทำฟาร์มสาธิตอย่างสม่ำเสมอ

สุภาพร หนูทอง (2544) ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูเกษตรที่เื้ออำนวยต่อมาตรฐาน การศึกษาของผู้เรียน โดยทำการศึกษากับครูเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 173 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูเกษตรมีพฤติกรรมการสอนที่เื้ออำนวยต่อ มาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก และครูเกษตรที่มีประสบการณ์ในการสอนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนที่เื้ออำนวยให้เกิดมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนแตกต่างกัน

ปิยะนารถ จันทร์เล็ก (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกษตร ของนิสิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยทำการศึกษาและเก็บข้อมูล กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และ 3 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตสาขาวิชา ศึกษาศาสตร์-เกษตร มีระดับคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกษตรอยู่ในระดับสูง มีความสัมพันธ์ เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเกษตรของนิสิต การเห็นคุณค่าต่อ การปฏิบัติงานเกษตร ระดับคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมและประสบการณ์ทางการเกษตรของนิสิต ผลการศึกษาเชิงลึกได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกลึกซึ้งของนิสิตที่แสดงออกมาในรูปของ พฤติกรรมการปฏิบัติงานในหลายแง่มุม ซึ่งช่วยให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีและทักษะทางด้านเกษตร มากขึ้น ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงเป็นสิ่งที่ดี และควรจะดำเนินการต่อไป

เสาวนิตย์ อินาฉา (2547) ได้ศึกษาความคาดหวังของครูเกษตรที่มีต่อองค์กรวิชาชีพครู ของ ครูเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษกรุงเทพมหานคร จำนวน 174 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูเกษตรมีความคาดหวังต่อองค์กรวิชาชีพครูมากในด้าน 1) คุณสมบัติของกรรมการ มีวุฒิการศึกษาด้านศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงาน หรือทำหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาวิชาชีพครู 2) ลักษณะของ องค์กรเป็นองค์กรที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุม หรือถูกแทรกแซงทางการเมืองและเป็นองค์กรที่สร้าง ศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิให้แก่วิชาชีพครู 3) บทบาทหน้าที่ ให้การรับรองความรู้และประสบการณ์ของผู้ ประกอบวิชาชีพ ควบคุมกำกับดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพให้ได้มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพอย่าง เคร่งครัด 4) กระบวนการทำงานขององค์กรวิชาชีพครู มีแผนปฏิบัติงานประจำปีที่ชัดเจนแน่นอนตาม ความต้องการของครูและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และมีระบบการประเมินคุณภาพ และรับรองมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการเปรียบเทียบความคาดหวังของครูเกษตรที่มี ประสบการณ์ทำงานต่างกัน พบว่า ครูเกษตรที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคาดหวังต่อ องค์กรวิชาชีพต่างกันในทุกด้าน

รัชดากร พลภักดี และ วันชัย สายเมฆ (2554) ได้ศึกษาเจตคติที่มีต่อวิชาชีพครูเกษตรของ นักศึกษาฝึกสอน ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลที่นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่เลือกศึกษาต่อที่ ภาควิชาครุศาสตร์เกษตรเพราะต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เจตคติของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อ วิชาชีพครูเกษตรก่อนและหลังการฝึกสอนพบว่าเจตคติของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อวิชาชีพครูเกษตร ด้านการสอนด้านการวัดผลและการประเมินผลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านความรู้ด้านบุคลิกภาพและมนุษย์สัมพันธ์ไม่มีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดการศึกษาเกษตร (Agricultural Education) มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) การเรียนรู้ เนื้อหาในชั้นเรียน หมายถึง การเรียนรู้ทำความเข้าใจในภาคทฤษฎี และปฏิบัติการห้องเรียน 2) การ เรียนรู้โดยใช้งานเป็นฐาน หมายถึงการนำความรู้ที่เรียนในชั้นเรียนมาสู่สถานการณ์จริงในฟาร์มโดยมี การกำหนดเป้าหมายเป็นผลงาน และ 3) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม หมายถึง การจัดประสบการณ์การ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผ่านการทำกิจกรรมในลักษณะของชมรม ซึ่งจะมุ่งเน้น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาความเป็นผู้นำ และทักษะชีวิต (Connors J. and P Mundt, 2001) ความสำเร็จส่วนสำคัญส่วนหนึ่งคือชุมชน (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2005) อันได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครอง บุคลากร วิสาหกิจแปรรูปอาหารในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ร้านอาหาร หน่วยงานสนับสนุนในท้องถิ่น สื่อสารมวลชน วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจาก 2 กระบวนการ (Eggen and Don, 2001) คือ การซึมซาบความรู้ (Assimilation) และการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) ซึ่งการออกแบบกระบวนการ เรียนรู้มีหลายแบบแต่ที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาเกษตรคือ กระบวนการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นกระบวนการที่บุคคลได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง แล้วมีการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้สัมผัส หรือปฏิบัติ กับสิ่งที่เคยรู้เห็น หรือปฏิบัติมาก่อน แล้ว เกิดเป็นการขยาย ต่อยอด ความรู้หรือทักษะขึ้นมาใหม่ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ ซึ่งจะ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ มีลักษณะเป็นวงจรที่ต้องเชื่อมกันระหว่างบริบทจริง กับทฤษฎี หลักการ เริ่มจากปัญหา หรือสถานการณ์ที่ต้องการแก้ปัญหา หลังจากนั้นจะไปเชื่อมต่อกับทฤษฎีหรือ หลักการ นำมาสะท้อนอย่างมีความหมายเพื่อแก้ปัญหาตามสภาพจริง เมื่อผ่านขั้นตอนเหล่านี้จะเกิด เป็นชุดความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากของเดิม หรือสร้างขึ้นใหม่ โดยมีเงื่อนไขตามบริบทที่เป็นอยู่ ชุด ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อาจมีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะมาจากการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือเทคโนโลยี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้แบบประสบการณ์จะไม่ได้ มีเพียงวงจรเดียวจะประกอบด้วยวงจรหลายวงจร Eija Kimonen and R. Nevalainen (2005)

นอกจากนี้ Coghlan and Teresa (2001) ได้เสนอ รูปแบบการเรียนรู้แบบประสบการณ์ เป็นวงจร 4 ขั้น ได้แก่ การรับประสบการณ์ การสะท้อนคิด การตีความ และการนำไปปฏิบัติการเรียนรู้แบบประสบการณ์จะเกิดขึ้นได้จะต้องพัฒนาทักษะในตัวผู้เรียนหลายด้าน ได้แก่ ทักษะทางวิชาการ ทักษะการปฏิบัติ และทักษะความเป็นมนุษย์ สำหรับทักษะด้านวิชาการอาจประกอบไปด้วย ทักษะพื้นฐาน ความคิดรวบยอดในเนื้อหาวิชาการ หลักการทางการเกษตร การจัดการ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการคิดวิเคราะห์ ส่วนทักษะปฏิบัติ เช่น ความสามารถในการปฏิบัติ การทดลอง การประยุกต์ความรู้ สุดท้ายคือทักษะความเป็นมนุษย์หรือบุคลิกภาพ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเป็นผู้นำ การสื่อสาร นิสัยในการทำงาน นิสัยรักความปลอดภัย การมีประสิทธิภาพในการทำงาน (Shoulders, C.W., Chris, Wilder and Brian E. Mayers, 2008)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรม

ทิศทางการพัฒนา

รูปแบบการพัฒนาคน
(องค์กร ชุมชน เครือข่าย)

การพัฒนาคนเพื่ออาชีพเกษตรสู่ความมั่นคงทางอาหาร

การพัฒนาครู-ผู้รู้-ปราชญ์ชุมชน

การพัฒนาคนเพื่ออาชีพเกษตรบนวิถีทางสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้-ภูมิปัญญา

หลักสูตรการศึกษาเกษตรกับการพัฒนาคนเพื่อการเกษตร

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่มีอาชีพ

การเสริมพลังภาคีการพัฒนาคนเพื่อการเกษตร

กระบวนการมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างยั่งยืน สังคมสีเขียว เศรษฐกิจพอเพียง
ความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการเกษตร
การศึกษาเกษตร อาชีวศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา ชุมชน/องค์กร/บุคคลแห่งการเรียนรู้

ภาพที่ 1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ แบ่งขั้นตอนการวิจัยได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูอาชีพศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีพศึกษาเกษตรแนวใหม่ ดำเนินการดังนี้

1.1 วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูอาชีพศึกษาเกษตร

1.2 สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิทางอาชีพศึกษาเกษตร ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร และการสังเกตสภาพจริง

1.3 สำรวจแนวคิด ประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาครูอาชีพศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีพศึกษาเกษตรแนวใหม่จากผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการผลิตครูเกษตร 5 แห่ง รวมจำนวน 10 คน และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 48 แห่ง สุ่มอย่างเจาะจงเพื่อคัดเลือกบุคลากรที่เป็นผู้นำทางอาชีพเกษตรเป็นผู้บริหารวิทยาลัยได้จำนวน 28 คน อาจารย์ 26 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.4 สังเคราะห์แนวทางทางการพัฒนาครูอาชีพศึกษาเกษตร โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะผู้วิจัย รวมจำนวน 33 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพศึกษาเกษตร บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดำเนินการดังนี้

2.1 วิเคราะห์เอกสารจากรายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพศึกษาเกษตร

2.2 ประมวลองค์ความรู้โดยถอดบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง ในโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้บริหาร 28 คน อาจารย์ 26 คน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ 44 คน

ผู้ประกอบการ สปก. จำนวน 17 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือปฏิบัติการโดยตรงในการจัดการเรียนการสอนในโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2.3 วิเคราะห์บทเรียนจากประสบการณ์การเรียนการสอนจากผู้เกี่ยวข้องอาทิ ผู้บริหาร ครู นักศึกษา ผู้ประกอบการ สปก.

2.4 จัดเวทีเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาฯ 1 ครั้ง จากผู้เกี่ยวข้องอาทิ ผู้บริหาร ครู นักศึกษา ผู้ประกอบการ สปก. รวมจำนวน 33 คน

2.5 สังเคราะห์แนวทางทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร

ระยะที่ 3 การพัฒนาต้นแบบการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาเกษตร บนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

3.1 วิเคราะห์ประมวลความรู้เพื่อสรุปแนวทางการพัฒนาครู และกำลังคนทางอาชีวศึกษาเกษตร จากข้อค้นพบในระยะที่ 1 และ 2

3.2 พัฒนาแนวทางการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาเกษตรบนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ กับสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร และภาคีการจัดการเรียนรู้ โดยการประชุมกลุ่มย่อยแบบมีส่วนร่วม จากสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร 3 สาขา ได้แก่ พืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ และประมง

3.3 สร้างคู่มือการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาเกษตรบนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายประกอบด้วย ประมวลองค์ความรู้ในการพัฒนาครู กำลังคน และแผนปฏิบัติการสำหรับสถาบันอาชีวเกษตร โดยการจัดเวทีระดมความคิดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงสภาพการณ์ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ครู เกษตร ผู้บริหารสถานศึกษา รวมจำนวน 28 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้จะนำไปสู่การพัฒนาคู่มือการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอาชีพเกษตรกรรม โดยคาดหวังกลุ่มผู้ใช้งาน 2 ระดับ ได้แก่

1. ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ได้ใช้เป็นคู่มือในการจัดชั้นเรียน ประกอบด้วย หลักคิด และกระบวนการทัศน์ ในการจัดการรายวิชา และการบูรณาการงานฟาร์มเกษตรกร ตลอดจนโครงการส่งเสริมกิจกรรมนอกห้องเรียนต่างๆ ให้สามารถบูรณาการได้อย่างเป็นระบบ โดยสามารถประเมินผลผู้เรียนได้

2. ผู้บริหารนโยบาย และหน่วยงานสนับสนุนทางการศึกษา ได้เข้าใจข้อมูลและบทบาทของวิธีการจัดการศึกษาเกษตร ซึ่งแตกต่างจากการจัดการศึกษาสาขาอื่นๆ เนื่องจากเป็นการเชื่อมโยงความรู้ในทุกด้านเข้าด้วยกันและประยุกต์ใช้เชิงพื้นที่ และเข้าใจในบทบาทและกลไกในการพัฒนาครูเกษตร รวมทั้งการผลิตบุคลากรด้านการศึกษาเกษตรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีบทบาทและเครื่องมือต่อเนื่องในการพัฒนาและยกระดับอาชีพเกษตรกรรมในภาพรวมได้

บทที่ 2 ครูอาชีพเกษตร
จากแนวคิดสู่การขับเคลื่อนการพัฒนา

บทที่ 2

ครูอาชีพเกษตร: จากแนวคิดสู่การขับเคลื่อนการพัฒนา

2.1 ครูอาชีพเกษตรในสถาบันอาชีพเกษตร

ครูอาชีพเกษตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาเกษตรนับแต่มีการจัดการศึกษาเกษตรในระบบโรงเรียน หากย้อนรอยถึงการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเกษตร เมื่อครั้งจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม (ป.ป.ก.) เป็นต้นมา ฉายภาพของการขาดแคลนครูเกษตรในระบบโรงเรียนในยุคสมัยนั้น การฝึกหัดครูเกษตรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประสบปัญหาทั้งด้านจำนวน คุณภาพ และนโยบายการจัดการศึกษาเกษตรตลอดเส้นทาง ขาดการวางแผนการผลิตครูเกษตรที่สอดคล้องกับกับความต้องการครูเกษตรในทุกระดับตั้งแต่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานอาชีพเกษตร และอุดมศึกษาเกษตร การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ในอดีตถึงปัจจุบันมีการแก้ปัญหาเฉพาะส่วน ขาดการวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิตครูเกษตร การพัฒนาครูเกษตร การพัฒนาหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา การขยายจำนวนสถาบันการศึกษาเกษตร ความต้องการของผู้เรียน และความต้องการกำลังคนทางด้านการเกษตร ซึ่งการนำเสนอผลงานวิจัยในครั้งนี้ ได้ลำดับการเสนอผลการวิจัยในส่วนของการพัฒนาครูอาชีพเกษตรไว้เป็นอันดับแรก ส่วนผลการวิจัยในด้านอื่นๆได้นำเสนอไว้ในบทที่ 3

จากรายงานการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า ครูได้รับการพัฒนาค่อนข้างมากแต่ยังขาดการติดตามประเมินผล หลักสูตรในการพัฒนาครูมีความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ยังพบว่าขาดการวางแผนการพัฒนาครูในระยะยาว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของครู ระบบการส่งเสริมพัฒนาครูที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

การพัฒนาครูสามารถแบ่งช่วงชีวิตของการเป็นครูได้ 5 ช่วง คือ 1) ช่วงแรกเป็นช่วงการทำงาน 3 ปีแรก เป็นช่วงที่ครูกำลังเรียนรู้ในการทำงาน ต้องการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการอาชีวศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น 2) ช่วงที่สองเป็นช่วงการทำงานปีที่ 4-7 เป็นช่วงที่ครูเริ่มค้นพบความชำนาญ เริ่มสร้างและสั่งสมความมั่นใจในการทำงาน 3) ช่วงที่สามการทำงานปีที่ 8-15 เป็นช่วงที่เกิดความเชี่ยวชาญทางวิชาการที่ชัดเจน 4) ช่วงที่สี่การทำงานปีที่ 24-30 เป็นช่วงที่พบจุดแข็งของตัวเอง ยึดงานที่ตัวเองชอบ และทำได้ดี และ 5) ช่วงที่ห้าปีที่ 31 เป็นต้นไป เป็นช่วงแห่งความมั่นคงในอาชีพครู และตัดสินใจเริ่มเกษียณ (Nina Crutchfield, Rudy Ritz, Scott Burris, 2013)

สภาพการณ์ครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเกือบครึ่งหนึ่ง (21 แห่ง) ได้ประกาศจัดตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2520-2522 (ตารางที่ 2.1) ดังนั้นบุคลากรในวิทยาลัยต่างๆ เหล่านี้เริ่มเกษียณอายุราชการเป็นจำนวนมาก (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557) เนื่องจากเป็นอาจารย์ที่บรรจุเข้ารับราชการในช่วงเดียวกันและจะเกษียณอายุราชการในระยะที่ใกล้เคียงกันเมื่อรวมกับจำนวนอาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ได้ประกาศจัดตั้งมาก่อนหน้านี้ จำนวนอาจารย์ที่มีประสบการณ์สูงเหล่านี้จะเกษียณอายุราชการในจำนวนมากกว่าปกติตั้งข้อมูลจำนวนครูผู้สอนที่บรรจุในลักษณะพนักงานราชการทดแทนครูผู้สอนที่เป็นข้าราชการเริ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ประกาศจัดตั้งในช่วงปี พ.ศ.2520-2522

ประกาศจัดตั้ง	ชื่อวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
พ.ศ. 2520	พิจิตร แพร่ กำแพงเพชร สุพรรณบุรี ยโสธร อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สุโขทัย ลำพูน และพังงา
พ.ศ. 2522	กาญจนบุรี ชัยนาท อุทัยธานี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ มหาสารคาม กระบี่ นครศรีธรรมราช และระนอง

จำนวนนักศึกษาสาขาเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลดลง กับนโยบายการลดอัตราข้าราชการทำให้วิทยาลัยต่างๆ ไม่สามารถเพิ่มอัตราการบรรจุครูผู้สอน และอัตราครูผู้สอนที่เกษียณอายุราชการไม่ได้รับกลับคืนมา เนื่องจากการกำหนดอัตรากำลังครูผู้สอนคิดตามสัดส่วนจำนวนนักศึกษา ทำให้สถานศึกษาต้องจ้างลูกจ้างชั่วคราวมาเป็นครูผู้สอนทดแทนเพื่อให้สามารถบริหารจัดการในด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐาน (ตารางที่ 2.2 และตารางภาคผนวกที่ 1)

ตารางที่ 2.2 สถานภาพของครูผู้สอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

สถานภาพของครูผู้สอน	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ	1,791	82.69
ลูกจ้างประจำ	22	1.02
พนักงานราชการ	218	10.06
ลูกจ้างชั่วคราว	135	6.23

การเปลี่ยนผ่านระหว่างอาจารย์รุ่นเก่าและอาจารย์ใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ขาดการเชื่อมโยงถ่ายทอดความเชี่ยวชาญจากรุ่นสู่รุ่นแบบค่อยเป็นค่อยไปดังเช่นในอดีต ส่งผลให้ความเข้มแข็งทางด้านการเกษตรที่สั่งสมมาอย่างยาวนานเกิดการขาดช่วงของการบ่มเพาะประสบการณ์ทางด้านการเกษตรจากอาจารย์รุ่นหนึ่งไปยังอาจารย์อีกรุ่นหนึ่ง โดยเฉพาะการมีครูผู้สอนที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวเพิ่มมากขึ้นแสดงให้เห็นถึงความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการเกษตร ดังนั้นในช่วง ณ เวลานี้สิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการคือการหามาตรการและแนวทางในการเตรียมครูผู้สอนเกษตรรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อทดแทนครูเกษตรที่เกษียณไป มิเช่นนั้นการผลิตกำลังคนทางอาชีพเกษตรย่อมเกิดปัญหาทางด้านคุณภาพอย่างแน่นอน

ความต้องการแรงงานในภาคเกษตรในช่วงปี 2553-2557 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี คาดว่าจะมีความต้องการแรงงาน 15.0 ล้านคน 15.2 ล้านคน 15.3 ล้านคน 15.5 ล้านคน 15.6 ล้านคน ตามลำดับ (กรมการจัดหางาน, 2552) จากข้อมูลการศึกษาวิจัยความต้องการแรงงานในภาคเกษตรดังกล่าว เป็นจำนวนแรงงานภาคส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวนแรงงานกลุ่มนี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ สถาบันอาชีพเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมสำหรับแรงงานในภาคการเกษตรเหล่านี้ให้มีความรู้ความสามารถในการทำการเกษตรอย่างมีคุณภาพ และครูอาชีพเกษตรมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนตอบสนองความต้องการในอนาคตอันใกล้ กำลังคนทางอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ต้องมีความรู้ความสามารถที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค

“...อาชีพเกษตรแนวใหม่ มันคืออะไร ที่เขาต้องการ ถ้าอาชีพะเกษตรแนวเดิม คือแบบครบวงจร ผลิต แปรรูป จัดจำหน่าย แต่อาชีพะเกษตรแนวใหม่ต้องรู้มากกว่านั้น รู้เพิ่มเติมในเรื่องนอกจากอาชีพะแนวเดิม การผลิต แปรรูป จัดจำหน่าย ยังต้องรู้ในเรื่องของคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี การวางแผนทำการตลาด ด้านธุรกิจ หรือด้านภาษา...”

คุณลักษณะครูอาชีพเกษตรที่พึงประสงค์

การสร้างครูอาชีพเกษตรมีความสำคัญสำหรับประเทศที่มีการเกษตรเป็นพื้นฐานของประเทศ ในประเทศต่างๆ ได้กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการสำหรับการพัฒนาการศึกษาเกษตรในประเทศนั้นๆ ดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดคุณสมบัติของครูอาชีพเกษตรและตีพิมพ์ประกาศไว้ทุกสถาบันผลิตครูเกษตร เพื่อเป็นข้อเตือนสติสำหรับครูอาชีพเกษตรเหล่านั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้ (นพคุณ ศิริวรรณ, 2556)

1. สามารถสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้งภายใน ภายนอก และผู้สามัคคี

2. สามารถเข้าใจสังคมและเข้าใจบุคคล
3. สามารถปรับปรุงโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น
4. มีความรู้ในการเป็นผู้ช่วยในการพัฒนาสถาบันการศึกษา
5. สามารถวางแผนการใช้และรักษาสิ่งที่ใช้ในการสอนวิชาเกษตร
6. สามารถดำเนินกิจกรรมองค์กร
7. สามารถสอนและนิเทศอย่างเข้าใจ
8. สามารถวางแผนการสอน การดำเนินการสอนให้ได้ทุกอย่าง
9. สามารถแนะนำแนวทางที่ฝึกงาน หางานและติดตามผลได้เป็นอย่างดี
10. สามารถจดบันทึก จัดรายงานและเขียนรายงานได้
11. สามารถบริหารจัดการงานในส่วนของภายในและภายนอก
12. สามารถสร้างความสัมพันธ์ของวิชาเกษตรต่างๆ ให้รู้ว่ามีผลสำคัญ
13. สามารถปฏิบัติตนให้สมกับนักศึกษาที่มีความรู้ระดับวิชาชีพขั้นสูง

ในขณะเดียวกันสำหรับประเทศไทยได้มีผู้กำหนดคุณลักษณะของครูเกษตรหรือผู้สอนวิชาเกษตรไว่น่าสนใจดังนี้

1. ใจรัก ต้องเป็นผู้ที่ชอบการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ธรรมชาติวิทยาและมีความจริงจังในอาชีพครูเกษตร
2. อุดม เนื่องจากงานเกษตรเห็นผลช้า กรำแดดกรำฝนจึงต้องมีความอดทนมาก
3. เสียสละ งานเกษตรไม่มีวันหยุดราชการ เช่น สัตว์ก็ต้องกินอาหารทุกๆ วัน ผู้รับผิดชอบจึงต้องอุทิศตนและเสียสละเวลามากดูแลบ่อยๆ
4. รู้จริง ครูเกษตรและผู้ที่จะสอนวิชาเกษตรต้องรู้จริงทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และสามารถประสานสัมพันธ์วิชาเกษตรให้เข้ากับวิชาอื่นได้
5. ริเริ่ม ครูเกษตรควรมีความคิดริเริ่ม และปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่คนอื่น ๆ

6. รู้จักเด็ก ต้องเข้าใจระบบการเรียนรู้ของเด็กและความต้องการของเด็กวัยต่างๆ สนใจต่อการพัฒนาตัวเด็กไปพร้อมๆ กับการพัฒนาสังคม
7. รู้หน้าที่งานครูที่แท้จริง เช่น ความมุ่งหมายของการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ ระเบียบต่างๆ และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ
8. มีความเชื่อมั่นต่อตนเองในการสอน และเตรียมพร้อมอยู่เสมอด้วยการฝึกตนเอง พูดซ้อมหน้ากระจก อัดเทปฟังดู ทำโน้ตย่อในบัตรเล็กๆ เหล่านี้ เป็นต้น
9. รู้จักเทคนิคและกลวิธีสอนแบบต่างๆ เพื่อตัวเองจะได้เลือกใช้ให้เหมาะสมทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
10. รู้จักกำหนดขอบเขตการสอน มีการวางแผนและการเตรียมการสอน ตลอดจนการวางแผนและปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้กระฉับกระเฉงอยู่เสมอ

จากการสำรวจความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรประจำการเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอาชีพเกษตร จำนวน 15 รายการ ได้แก่ มีสัมพันธภาพที่ดีในหมู่คณะและรู้จักสามัคคี เข้าใจในบริบทของชุมชนของตนเอง มีความรู้ความสามารถในการร่วมพัฒนาวิทยาลัยของตนเองได้ สามารถวางแผนการใช้และการบำรุงรักษาสื่อ/อุปกรณ์สำหรับการสอนเกษตร สามารถวางแผนการสอนและดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถร่วมทำงานพัฒนากับชุมชน มีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยได้ สามารถสอนภาคปฏิบัติได้ สามารถให้คำแนะนำและนิเทศโครงการเกษตร ทำหน้าที่อาจารย์ประจำฟาร์มวิทยาลัย แสวงหาเทคโนโลยีทางการเกษตร แสวงหานวัตกรรมทางการศึกษา มีประสบการณ์ทางด้านเกษตรในสาขาของตนเอง และสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทที่ทำงานได้ พบว่า ทุกรายการครูอาชีพเกษตรประจำการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอาชีพเกษตรในระดับมากที่สุดทุกรายการ (ตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอาชีพเกษตร

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. มีสัมพันธภาพที่ดีในหมู่คณะ และรู้จักสามัคคี	144 (61.5)	79 (33.8)	11 (4.7)	-	-	4.5684	.5838
2. เข้าใจในบริบทของชุมชนของตนเอง	121 (51.7)	103 (44.0)	8 (3.4)	2 (0.9)	-	4.4658	.6083
3. มีความรู้ความสามารถในการร่วมพัฒนาวิทยาลัยของตนเองได้	121 (51.7)	100 (42.7)	13 (5.6)	-	-	4.4615	.6010
4. สามารถวางแผนการใช้และการบำรุงรักษาสื่อ/อุปกรณ์สำหรับการสอนเกษตร	94 (40.2)	107 (45.7)	30 (12.8)	2 (0.9)	1 (0.4)	4.2436	.7386
5. สามารถวางแผนการสอนและดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	142 (60.7)	76 (32.5)	16 (6.8)	-	-	4.5385	.6220
6. สามารถร่วมทำงานพัฒนากับชุมชน	111 (47.4)	100 (42.7)	22 (9.4)	1 (0.4)	-	4.3718	.6702
7. มีภาวะความเป็นผู้นำ	105 (44.9)	110 (47.0)	18 (7.7)	1 (0.4)	-	4.3632	.6423
8. สามารถแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยได้	108 (46.2)	97 (41.5)	24 (10.3)	5 (2.1)	-	4.3162	.7429
9. สามารถสอนภาคปฏิบัติได้	171 (73.1)	53 (22.6)	9 (3.8)	1 (0.4)	-	4.6795	.5895
10. สามารถให้คำแนะนำและนิเทศโครงการเกษตร	111 (47.4)	107 (45.7)	14 (6.0)	1 (0.4)	1 (0.4)	4.3932	.6611

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
11. ทำหน้าที่อาจารย์ประจำ ฟาร์มวิทยาลัย	96 (41.0)	105 (44.9)	30 (12.8)	2 (0.9)	1 (0.4)	4.2521	.7415
12. แสวงหาเทคโนโลยี ทางการเกษตร	117 (50.0)	99 (42.3)	14 (6.0)	4 (1.7)	-	4.4060	.6822
13. แสวงหานวัตกรรมทาง การศึกษา	100 (42.7)	106 (45.3)	26 (11.1)	2 (0.9)	-	4.2991	.6966
14. มีประสบการณ์ทางด้าน เกษตรในสาขาของ ตนเอง	148 (63.2)	71 (30.3)	12 (5.1)	3 (1.3)	-	4.5556	.6544
15. สามารถปรับตัวเข้ากับ บริบทที่ทำงานได้	125 (53.4)	91 (38.9)	18 (7.7)	-	-	4.4573	.6354

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอาชีพเกษตร
ดังนี้

- ศรัทธาในวิชาชีพครูเกษตรเข้าใจและรู้ในหน้าที่ของความเป็นครูมีใจรักที่ทำงาน
- ปฏิบัติงานโดยไม่มีเงื่อนไขเรื่องเวลาอุทิศตนเองเพื่อวิทยาลัยฯ
- มีวินัยอดทนต่อผู้ที่มีความยากลำบากในอาชีพได้
- มีความรู้ระบบ IT
- ครูผู้สอนอาชีพเกษตรต้องมีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมอาชีพเกษตรโดยเฉพาะ
กิจกรรม อกท. ต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดี และปฏิบัติงานจัดกิจกรรมได้ดี
- มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก และเมตตาต่อศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์ที่มีพื้นฐาน /
บริบทความยากจน
- มีจิตวิทยาวัยรุ่น
- มีความสามารถทางภาษาอังกฤษ
- ต้องการครูเกษตรที่สามารถปฏิบัติงานฟาร์มในสาขางานของตนเองได้เป็นอย่างดี
ปฏิบัติตนเองเป็นแบบอย่าง ได้ทั้งเกษตรกร ผู้ปฏิบัติงาน และครูผู้สอน ในสายอาชีพ
เกษตร

- ครูควรเป็นต้นแบบทั้งในบทบาทครู-พ่อ-แม่ ของศิษย์มีคุณธรรม-จริยธรรมที่ดี
- มีความเสียสละเวลา มีความตั้งใจและใส่ใจในการทำงาน

คุณสมบัติของครูอาชีพเกษตรที่สำคัญคือความรู้ความสามารถทางการเกษตร ครูอาชีพเกษตรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาทางการเกษตรที่ตนเองสอนอย่างแจ่มชัดแล้ว ยังต้องมีส่วนที่สำคัญ คือ ทักษะเชิงปฏิบัติ เนื่องจากครูอาชีพเกษตรต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถสู่ผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ดังนั้นจุดเน้นของครูเกษตรจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางการเกษตรอย่างเข้มข้น ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับเนื้อหาทางการเกษตรมากกว่าหลักสูตรที่ผลิตเป็นครูเกษตรมีเนื้อหาด้านวิชาชีพครูเป็นองค์ประกอบหลักตามโครงสร้างของหลักสูตร ทำให้เนื้อหาทางการเกษตรลดความเข้มข้นลง

“...มันอยู่ที่ความสามารถครู ถ้าครูมีทักษะในการสอน สมัยนี้ไม่จำเป็นต้องนั่งเรียนในห้องเรียน เราเน้นปฏิบัติ ครูต้องเตรียมการว่าจะสอนอะไร ต้องเก่งปฏิบัติ เด็กเรียนในห้องอย่างเดียวเขาไม่ชอบ เขาได้ปฏิบัติเขามีความสุข เพราะเด็กอาชีพเขาจะไม่สนใจวิชาการ แต่ถ้าปฏิบัติเขาเก่งครับ ดังนั้นครูต้องมีทักษะปฏิบัติมากกว่า ผมเคยพาเด็กไปจัดสวนที่ศาลากลางจังหวัด ผมเอาเด็กปวช. 3 ไปทั้งหมด ผมใช้เวลาจัด 3 เดือน ในระหว่างจัดผมก็มองเด็ก ผมมีแบบอยู่ ว่าต้องทำอะไร ในขณะที่สอน ผมจะมองเด็กว่าใครมีแวว และหาเด็กที่เป็นหัวหน้า ทำเก่งและสั่งเพื่อนได้ เพื่อนเชื่อ เมื่อจบกระบวนการสอนทั้งหมด มีเด็กคนหนึ่งชื่อเบิร์ต ไปสมัครเจ้าหน้าที่ อบต. มันก็เอาเรื่องการจัดสวนไปพูดให้เขาฟังตอนสัมภาษณ์ เขารับทำงานเลย ในขณะที่ทำงาน เขาก็ให้มันจัดสวน คุมงานต่างๆ นี่คือการสอนเด็กของผม ให้มีทักษะปฏิบัติ และนำไปใช้ได้จริง ครูก็ต้องติดตามเด็กด้วย ครูต้องใส่ใจเด็ก แต่ยุคปัจจุบันบางทีครูชอบความสบายมากเกินไป ผมก็ดำประจำ นัดประชุม ผมก็บอกครูว่า คุณอาจเกลียดผมตอนนี้ ต่อไปผมเกษียณคุณจะได้คิดถึงผม ผมทำเพื่อเด็ก เพื่อชุมชน..”

2.2 ทางเลือกที่เหมาะสมต่อการผลิตครูอาชีพเกษตร

สถาบันการผลิตครูเกษตร

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษา และให้ทุกหลักสูตร ต้องพัฒนาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้คุรุสภายังได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของสถาบันการผลิตครูทั่วประเทศ การผลิตครูเกษตรก็เช่นเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงหลายสถาบันได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในขณะที่หลายสถาบันไม่สามารถดำเนินการได้อันเนื่องมาจากจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณตรงตามที่กำหนดมีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการหลักสูตรได้ตามข้อกำหนดของคุรุสภาที่เปลี่ยนแปลงตามอำเภอใจอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นข้อมูลของสถาบันการผลิตครูเกษตรจึงยังขาดความชัดเจน

การกำหนดข้อบังคับของคุรุสภานอกจากส่งผลกระทบต่อหน่วยงานผลิตครูแล้ว ในส่วนของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี การบรรจุครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้ครูผู้สอนที่มีใบประกอบวิชาชีพครู ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถาบันอาชีวศึกษาต่างๆ ที่ต้องการครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในสาขาอาชีพจึงไม่สามารถบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาตรงเป็นครูผู้สอน จำเป็นต้องบรรจุครูผู้สอนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาและผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ปี ทั้งนี้ต้องยอมรับว่าผู้ที่จบหลักสูตรทางการศึกษานั้นตามโครงสร้างของหลักสูตรต้องเรียนวิชาทางการศึกษาให้ครบตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด โดยต้องเรียนวิชาชีพครูประมาณ 40-50 หน่วยกิต หากเป็นหลักสูตรที่ไม่ใช่หลักสูตรผลิตครูก็ไม่จำเป็นต้องเรียนรายวิชาเหล่านี้ สามารถนำหน่วยกิตเหล่านี้ไปใช้เป็นหน่วยกิตของวิชาชีพเกษตรแทนซึ่งจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งในวิชาชีพเกษตร จุดด้อยของการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูมิใช่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรการผลิตครูอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อการผลิตครูอาชีพในสาขาอื่นๆ อีกด้วยเช่นกัน

จากตัวอย่างโครงสร้างหลักสูตรครูเกษตร (5ปี) ในสามสถาบันพบว่า หลักสูตรการผลิตครูเกษตร 5 ปี ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นหลักสูตรที่เรียนวิชาทางด้านเกษตรน้อยกว่าหลักสูตรในสถาบันอื่น แต่หลักสูตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้ความสำคัญกับวิชาชีพครูและวิชาพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ ส่วนสถาบันสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังและมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครให้ความสำคัญในส่วนของวิชาชีพเกษตร (ตารางที่ 2.4)

ตารางที่ 2.4 โครงสร้างหลักสูตรครูเกษตรในสถาบันอุดมศึกษา (5 ปี)

สถาบันการศึกษา	หมวดวิชาเฉพาะ			
	วิชาชีพ ครู	วิชาชีพทาง การเกษตร	วิชาวิทยาศาสตร์ พื้นฐาน	รวม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	79	39	12	130
สถาบันเทคโนโลยีพระจอม เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	53	81	-	134
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	50	79	-	129

สำหรับหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรศาสตร์มีจำนวนหน่วยกิตของวิชาชีพเกษตรในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตร (4 ปี) ของทุกสถาบันใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาเฉพาะประเด็นรายวิชาชีพเกษตรของทั้งสามสถาบันนี้ มีความเหมาะสมสำหรับการเป็นครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และมีส่วนได้เปรียบในเชิงของวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานที่เป็นจุดแข็งของครูอาชีพเกษตร (ตารางที่ 2.5)

ตารางที่ 2.5 โครงสร้างหลักสูตรเกษตรศาสตร์ (4 ปี)

สถาบันการศึกษา	หมวดวิชาเฉพาะ		
	วิชาชีพทาง การเกษตร	วิชาวิทยาศาสตร์ พื้นฐาน	รวม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	68	28	96
สถาบันเทคโนโลยีพระจอม เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	69	25	94
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	57	26	83

ขณะที่ครูผู้สอนในระดับต่ำกว่าระดับปริญญาตรีจำเป็นต้องมีวุฒิครูและมีใบประกอบวิชาชีพครูซึ่งเป็นข้อกำหนดของคุรุสภา เพื่อยกมาตรฐานวิชาชีพครูให้สูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันได้ส่งผลต่อการขาดแคลนครูผู้สอนในระดับอาชีวศึกษา โดยเฉพาะครูอาชีวะที่ต้องการครูที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ จึงมีความต้องการบุคลากรเฉพาะสาขาวิชาชีพในวิชาชีพมากกว่า

“...นี่คือข้อเสียที่ผมทำไม่ได้เลย เช่น ผมต้องการรับเด็กอุตสาหกรรมเกษตร ก็รับไม่ได้เพราะเขาไม่มีใบ แล้วบอกให้สายอาชีพก้าวหน้า นี่คือข้อเสีย มันต้องยกเลิก ถ้าอาชีพวะ ตัวนี้ต้องยกเลิก ผมอยากรับเด็กมาก แต่เขาไม่มีวุฒิ ก็จ้างเอา เพราะฉะนั้นสายอาชีพต้องยกเว้น ถ้าสายสามัญผมไม่ว่า ไม่งั้นเป็นปัญหา...”

ความแตกต่างของสถาบันการผลิตครูในการผลิตครูของแต่ละสถาบันมีความแตกต่างกัน ถึงแม้มีมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพกำกับอยู่ก็ตาม แต่อาจมีความแตกต่างกันทางปฏิบัติ เช่น บางสถาบันแยกคณะที่จัดการเรียนการสอนวิชาชีพครูและคณะจัดการเรียนการสอนวิชาชีพเกษตรออกจากกัน บางสถาบันจัดทั้งวิชาชีพครูและวิชาชีพเกษตรให้สอนอยู่ในคณะเดียวกัน บางสถาบันนักศึกษาครูสังกัดอยู่กับคณะเกษตรศาสตร์ บางสถาบันนักศึกษาครูสังกัดอยู่กับคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ ความแตกต่างเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อจุดเน้นของบัณฑิตครูที่ผลิตออกมา

สถาบันการผลิตครูเกษตรส่วนใหญ่ในอดีต มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อพัฒนาครูเกษตรเข้าสู่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก ครูเกษตรที่ผลิตมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูเกษตรสามารถสอนวิชาเกษตรพื้นฐานได้ทุกวิชา การวางโครงสร้างของหลักสูตรฝึกหัดครูตอบสนองเป้าหมายของผู้ใช้บัณฑิต ในขณะที่ครูอาชีพเกษตรนั้นต้องมีคุณลักษณะที่มีความสามารถความชำนาญในการเกษตรเฉพาะเรื่องอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นสถาบันผลิตครูเกษตรส่วนใหญ่จึงไม่สามารถผลิตครูเกษตรตอบสนองความต้องการของการสถาบันอาชีพเกษตร การรับครูอาชีพเกษตรเพื่อบรรจุเป็นครูผู้สอนในปัจจุบันต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ในขณะที่กระบวนการผลิตครูเกษตรมีเสียงสะท้อนที่แสดงให้เห็นว่าสถาบันผลิตครูเกษตรผลิตครูเกษตรที่มีเป้าหมายไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถาบันผู้ใช้บัณฑิต

“...ส่งมาฝึกสอนที่นี่ทำไม เพราะผมไม่ได้รับพวกคุณเข้าทำงานอยู่แล้ว คุณต้องไปสอนตามประถม มัธยม ไม่ใช่วิทยาลัยเกษตร เนื่องจากเขาต้องการพวกที่จบ เกษตรโดยตรง เช่น สัตวบาล พืชไร่ พืชสวน นอกจากเราที่เป็นศึกษาเกษตร ซึ่งควรจะไปเป็นครูสอนเกษตรในระดับประถม และมัธยมมากกว่า...”

ต้องยอมรับว่าการออกแบบหลักสูตรการผลิตครูนั้นส่วนใหญ่ออกแบบผลิตครูเพื่อบรรจุในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาสายสามัญที่มีโครงสร้างของหลักสูตรและเป้าหมายของหลักสูตรที่แตกต่างจากการจัดการศึกษาสายอาชีพที่จัดโครงสร้างหลักสูตรเพื่อตอบสนองเป้าหมายการผลิตกำลังเข้าสู่อาชีพ ดังนั้นการผลิตครูผู้สอนสายอาชีพจึงมีความจำเป็นต้องทบทวนกระบวนการผลิตครูเข้าระบบการอาชีวศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่แนวคิดในการผลิตว่า

ครูอาชีพจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ระบบการผลิตเป็นอย่างไร การปรับแก้กฎหมายให้สามารถรองรับการเป็นครูอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องดำเนินการอย่างไร ประเด็นต่างๆ เหล่านี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องให้ความร่วมมือแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการผลิตครูอาชีพเกษตร ที่มีปัญหาวิกฤตของครูอาชีพเกษตรในอนาคตอันใกล้นี้ เนื่องจากอาชีพเกษตรประสบปัญหาด้านผู้เรียน หากปัญหาด้านครูผู้สอนไม่ได้รับการแก้ไข ก็จะเป็นปัญหาซ้ำซ้อนของระบบการผลิตกำลังทางด้านการเกษตรในระดับอาชีพะ

แนวทางการพัฒนาครูนั้นสถาบันผลิตครูมีความสำคัญมาก มีคำกล่าวว่าครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ พลเมืองของประเทศจะมีความรู้ความสามารถอย่างไรครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ขณะที่แม่พิมพ์ของชาติจะมีคุณลักษณะอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้สร้างแม่พิมพ์เป็นสำคัญ การสร้างแม่พิมพ์นอกจากต้องมีระบบและกลไกในการหล่อหลอมที่ดีแล้ว ผู้สร้างแม่พิมพ์ต้องเป็นผู้ที่สร้างด้วยจิตวิญญาณของผู้สร้างแม่พิมพ์ ด้วยส่วนสำคัญของการเป็นครูที่ดีย่อมได้รับแรงบันดาลใจและแบบอย่างจากครูผู้สร้างแม่พิมพ์

“...สอนตามแบบที่อาจารย์เก่าผมสอนมา เรามีต้นแบบของเราอยู่ ทุ่มเท และจริงจังกับการสอน...”

นอกจากด้านความรู้ความสามารถแล้ว ประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงสำหรับวงการครูคือเรื่องของจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งมีความสำคัญมาก แต่ไม่สามารถวัดออกมาได้อย่างชัดเจนเนื่องจากมีค่านามธรรมสูงมาก ดังนั้นจึงมีความเห็นที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเห็นว่าเรื่องของจิตวิญญาณความเป็นครูต้องมีกระบวนการบ่มเพาะตามหลักสูตรการผลิต แต่อีกส่วนหนึ่งเห็นในเรื่องของจิตวิญญาณความเป็นครูนี้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล

“...อยู่ที่คน ผมก็จบเกษตรแม่โจ้ มันอยู่ที่คน จิตวิญญาณความเป็นครู เมื่อคุณก้าวเข้ามาเป็นครูแล้วคุณต้องศึกษาเรื่องของความเป็นครู ต้องปฏิบัติอย่างไร ต้องฝึกครับ เราเป็นพ่อพิมพ์แม่พิมพ์ของชาติ อยู่ที่ตัวบุคคล ต้องฝึกและทำให้ได้ พัฒนาตัวเองเป็นตัวอย่างคนให้ได้...”

บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง คุณลักษณะของครูเกษตรที่ต้องการยอมรับมาตรฐาน สังคมและเงื่อนไขต่างๆ ของกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น ครูมีภารกิจทั้งในการสอนและภารกิจที่ตอบสนองกฎระเบียบที่ผู้รัฐสร้างกำหนดขึ้นภายใต้แนวคิดว่าจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของครูดีขึ้นกว่าเดิม หรือคุณภาพการศึกษาของชาติจะดีขึ้น เช่น ระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน พยายามพัฒนาตัวบ่งชี้อย่างต่อเนื่องโดยนักวิชาการที่มากด้วยประสบการณ์ แต่สิ่งต่างๆ ที่นักวิชาการเหล่านี้คิดนั้นได้คิดอย่างรอบครอบแล้วหรือยัง และส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งในเชิง

บวกและเชิงลบอย่างไรบ้าง การกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นเพื่อต้องการแก้ปัญหาบางอย่างที่คิดว่าสำคัญ หากคิดไม่รอบครอบก็จะเป็นการสร้างปัญหาอีกอย่างหนึ่ง เปรียบเสมือนสภาพของลิงแก้เหียงแก้กี้ยิ่งพันตัวเอง

การใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่คิดว่าดีที่สุดใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา อาจจะไม่เหมาะสมต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีทางการเกษตรโดยเฉพาะเครื่องทุ่นแรงฟาร์ม มีบทบาทสำคัญต่อการชักนำให้ครูและนักศึกษาสนใจการเกษตรมากขึ้น ยกตัวอย่างในอดีตการเตรียมดินใช้จอบ เมื่อมีรถแทรกเตอร์ใช้งานเตรียมดินก็ง่ายขึ้น รถแทรกเตอร์รุ่นเก่าการบังคับเลี้ยวทำได้ยาก พวงมาลัยไม่มีระบบช่วยผ่อนแรง รถแทรกเตอร์รุ่นใหม่ก็ติดตั้งเพาเวอร์ช่วยบังคับเลี้ยว การขับรถแทรกเตอร์เตรียมดินอยู่กลางแดดมีฝุ่นมาก ก็พัฒนาติดตั้งระบบปรับอากาศ คนขับรถแทรกเตอร์สามารถขับรถแทรกเตอร์เตรียมดินได้อย่างมีความสุขมากขึ้น ดังนั้นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตรจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปยุคสมัย ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปที่ทุกคนต้องการทำงานที่สบายมากขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกจึงเป็นสิ่งสนใจในการเลือกการทำงานการเกษตรส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเช่นประเทศญี่ปุ่น ได้นำเทคโนโลยีและเครื่องทุ่นแรงมาใช้ในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเกือบทุกขั้นตอน

“...ส่วนหนึ่งก็ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย อีกส่วนหนึ่งครูโบราณเขาก็ไม่อยากปรับ ไม่อยากทำอะไรแล้ว ครูเดี๋ยวนี้ให้ไปตากแดดฝน ก็ไม่เอาแล้ว เด็กไม่รู้ ครูก็ไม่รู้ ไม่มีแรงจูงใจ ครูอยากทำผลงานมากกว่า เขาทำฟาร์มก็ไม่มีเวลาทำงานส่วนตัว นี่เป็นปัญหาอยู่ ครูไม่สอนเด็ก เอาเวลาไปทำงานส่วนตัว ก็ส่วนหนึ่งนะไม่ใช่ทั้งหมด ครูบางคนก็ยังมีที่ทำนะ ลุงงานฟาร์มก็ยังมีแต่น้อย ถ้าคุณสามารถทำให้ภาคเกษตรเข้มแข็งก็อยู่ได้ และนโยบายของรัฐต้องชัดเจน...”

รูปแบบการผลิตครูอาชีพเกษตร

ครูอาชีพเกษตรทั้งระบบในปัจจุบันตามข้อมูลอัตรากำลังมีเพียง 2,166 คน หากพิจารณาความต้องการครูอาชีพเกษตรคงต้องพิจารณาถึงทิศทางของอาชีพเกษตรของประเทศว่ามีทิศทางอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาความต้องการเฉพาะทาง ว่าแต่ละสถาบันต้องการครูอาชีพเกษตรในสาขาใดบ้าง ในระดับคุณวุฒิใด ซึ่งขึ้นอยู่กับการกำหนดแผนการพัฒนาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี หรือสถาบันอาชีพเกษตรที่จัดตั้งขึ้นเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ยังไม่ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนและไม่สามารถผลักดันเข้าสู่ระดับนโยบายและการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยผลิตครูอาชีพเกษตรขาดข้อมูลความต้องการกำลังคนเหล่านี้

สำหรับวางแผนในการผลิตครูให้ตอบสนองต่อความต้องการได้ ดังนั้นการวิเคราะห์ความต้องการครูอาชีพเกษตรพร้อมรายละเอียดของคุณวุฒิที่ชัดเจนจะทำให้ การวางแผนทางการผลิตครูเกษตรเป็นไปได้ได้อย่างถูกต้อง แต่ที่ผ่านการผลิตและความต้องการกำลังในส่วนราชการไม่มีความชัดเจนแน่นอน เป็นปัญหาเชิงประจักษ์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในทุกหน่วยงาน และหาทางออกโดยการแย่งชิงทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้กันไปมาระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันใดให้ผลตอบแทนและเงื่อนไขที่ดีกว่าก็ได้คนไป ผลกระทบก็จะเกิดขึ้นในภาพรวม ทั้งนี้เป็นที่น่าเสียดายที่มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยมาก่อนหน้านี้เป็นจำนวนไม่น้อยแต่ไม่ได้รับการพิจารณาสู่การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนาครูอาชีพเกษตร เช่น งานวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิพากษ์: สถานภาพและทิศทางการศึกษาเกษตรในประเทศไทย (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลกุล และ ประสงค์ ดันพิชัย, 2547) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติเพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางของอาชีพเกษตร ในขณะที่เดียวกันมีงานวิจัยที่มุ่งเป้าสู่เรื่องของการพัฒนาสมรรถนะของครูอาชีพเกษตรโดยตรง เช่น งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพศึกษาด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการ (วนิชย์ อ่วมศรี, 2556) โดยเสนอแนวนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรไว้อย่างชัดเจน

ด้วยข้อจำกัดของการกำหนดอัตราความต้องการครูอาชีพเกษตรที่ชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้ว อนาคตการผลิตครูอาชีพเกษตรยังเป็นภารกิจของคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ที่ต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการผลิตหรือไม่ หรือต้องมีแนวทางเลือกอื่นที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเป็นผู้ผลิต หรืออาจต้องมีการบูรณาการความร่วมมือของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือกันผลิตครูอาชีพเกษตร ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งในวงการผลิตครูเกษตรได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“...ถ้าผลิตครูในอนาคตต่อไป ใครควรเป็นผู้ผลิต ไม่น่าจะเป็นคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ที่นี้ คิดว่าไม่น่าใช่ เราน่าจะทำชุดวิชาครูที่ดี เช่น วันหนึ่งคนจบจากคณะเกษตร แล้วมาฝึกสอนกับเรา หรือเราถ่ายทอดความเป็นครู การสอน ทำสื่อ การประเมินผล วัดผลต่างๆ ให้พวกเขาเหล่านี้ น่าจะเป็นอย่างนั้นมากกว่าที่ทำเป็นหลักสูตรปริญญาตรี เพราะความชำนาญเราสู้ทางอาชีพเกษตร เขาไม่ได้ และเราเปลี่ยนความเชื่อหรือความคิดเขาไม่ได้ ที่จะให้เอาเด็กของเรานะ ครู 5 ปี หรือ 6 ปี เขาไม่เชื่อมั่นเด็กของเรา...”

ครูอาชีพเกษตรเน้นเรื่องความรู้และทักษะเป็นสำคัญ ดังนั้นแนวทางการผลิตครูอาชีพเกษตรที่ได้คุณสมบัติดังกล่าว ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัย

เกษตรและเทคโนโลยีต่างๆ จำนวน 234 คน ซึ่งได้เสนอแนวทางการพัฒนาครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ดังนี้

แนวทางที่ 1 เริ่มจากผู้ที่จะจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ และเสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

แนวทางที่ 2 เริ่มจากผู้ที่จะจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีทางด้านศึกษาศาสตร์-เกษตร/เกษตรศึกษา/ครุศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)

แนวทางที่ 3 เริ่มจากผู้ที่จะจบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์ และเสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

แนวทางที่ 4 เริ่มจากผู้ที่จะจบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เข้าศึกษาต่อในระดับ ปริญญาตรีทางด้านศึกษาศาสตร์-เกษตร/เกษตรศึกษา/ครุศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)

ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของคณาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการพัฒนาครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการต่อยอดของผู้สำเร็จการศึกษาจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตามแนวทางที่ 3 และแนวทางที่ 4 รวมกันคิดเป็นร้อยละ 77.7 ส่วนแนวทางการรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญมาศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีตามแนวทางที่ 1 และ 2 รวมกันมีเพียงหนึ่งในสี่เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 22.20 ดังนั้นแนวคิดของครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในปัจจุบันส่วนใหญ่เห็นว่าการพัฒนาครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ควรมีฐานจากนักปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนผ่านการเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.)(ตารางที่ 2.6)

ตารางที่ 2.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่

แนวทางการพัฒนาครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1) จบ ม.6 ศึกษาต่อ วท.บ.(เกษตรศาสตร์) เสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู	33	14.10
2) จบม.6ปริญญาตรีทางด้านศึกษาศาสตร์-เกษตร/เกษตรศึกษา/ครุศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)	19	8.10
3) จบ ปวช.ศึกษาต่อ วท.บ.(เกษตรศาสตร์) เสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู	93	39.70
4) จบ ปวช.ปริญญาตรีทางด้านศึกษาศาสตร์-เกษตร/เกษตรศึกษา/ครุศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)	89	38.00
รวม	234	100.00

เมื่อประกอบกับข้อมูลเชิงลึกในเวทีเสวนาสามารถสรุปจุดแข็ง และจุดอ่อนในแต่ละแนวทาง พร้อมทั้งได้เสนอทางเลือกเพิ่มเติมจากการการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นแล้ว โดยในแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

แนวทางที่ 1

รับนักเรียนสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 สายสามัญ ศึกษาต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ เสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

จุดแข็ง แนวทางการผลิตครูอาชีพเกษตรตามแนวทาง จะได้ครูอาชีพเกษตรที่มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการสร้างครูอาชีพเกษตรที่มีฐานคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล และมีการเติมเต็มความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพครู

จุดอ่อน การต่อยอดวิชาชีพครูด้วยการเรียนเพิ่มเติมวิชาชีพครูเสริมเพิ่มเติมด้วยหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูนั้น ขาดการหล่อหลอมวิชาชีพครูตั้งเริ่มต้นในการเรียนในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้การสร้างความเป็นครูต้องมีกระบวนการหล่อหลอมโดยใช้ระยะเวลาที่ยาวนานแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นการต่อยอดวิชาชีพครูในระยะเวลาสั้นๆ อาจไม่สามารถสร้างความเป็นครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บัณฑิตที่มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการอาจส่งผลให้ความสามารถทางด้านทักษะเกษตรที่จำเป็นในการสอนในระดับอาชีวศึกษาด้อยลงก็

เป็นได้ และประการสำคัญคือครูสภาจะให้ความเห็นชอบในการให้ใบประกอบวิชาชีพครูหรือไม่ หากนำรูปแบบการผลิตครูนี้มาใช้

แนวทางที่ 2

รับนักเรียนสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 สายสามัญ เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร หรือเกษตรศึกษา หรือครูศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)

จุดแข็ง มีการหล่อหลอมวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร 5 ปี สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนด หากหลักสูตรของสถาบันการศึกษาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากคุรุสภาแล้วผู้สำเร็จการศึกษามีสิทธิ์สอบใบประกอบวิชาชีพครู

จุดอ่อน ความเข้มแข็งทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือทางด้านเกษตรศาสตร์อาจลดลง ขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาเกษตรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบหลักสูตร การบริหารจัดการ และข้อจำกัดในการจัดทำหลักสูตรของแต่ละสถาบัน เนื่องจากการเรียนวิชาเกษตรในบางสถาบัน กำหนดให้เรียนวิชาพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนวิชาชีพเกษตร บางสถาบันจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาชีพครูและวิชาชีพเกษตรในคณะเดียวกันทำให้ขาดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ

แนวทางที่ 3

รับนักเรียนสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในสาขาทางด้านการเกษตร ศึกษาต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ เสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

จุดแข็ง มีความสามารถทางด้านทักษะเกษตรอย่างโดดเด่น จากพื้นฐานในระดับ ปวช. และเติมเต็มวิชาการทางด้านเกษตรในระดับปริญญาตรี

จุดอ่อน ด้วยพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ในระดับ ปวช. อาจเป็นอุปสรรคในการเรียนระดับปริญญาตรี และการต่อยอดวิชาชีพครูด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครูนั้นทำให้การหล่อหลอมวิชาชีพครูไม่ได้ก่อเกิดตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาในระดับปริญญาตรี และอาจไม่ได้รับการอนุโลมให้ได้ใบประกอบวิชาชีพครู

แนวทางที่ 4

รับนักเรียนสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร หรือเกษตรศึกษา หรือครูศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)

จุดแข็ง มีทักษะทางด้านการเกษตรที่เข้มแข็งจากการเรียนในระดับ ปวช. มีการหล่อหลอมความเป็นครูอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อซึมซับในวิชาชีพครูและความเป็นครูตลอดหลักสูตร

จุดอ่อน ในด้านวิชาพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นข้อจำกัดทำให้ขาดกระบวนการคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ และอาจขาดความเชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรเฉพาะสาขาอย่างลึกซึ้ง

แนวทางที่ 5

ด้วยความต้องการครูอาชีพเกษตรที่มีประสบการณ์ในสถานประกอบ จึงขอเสนอรูปแบบการผลิตครูอาชีพเกษตรอีกแนวทางหนึ่ง คือการจัดการหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ (เฉพาะทาง) โดยต้องผ่านหลักสูตรที่เรียน แบบสหกิจศึกษา

และเพิ่มเติมด้วยหลักสูตรทางด้านวิชาชีพครูอีก 1-2 ปี ใน 2 แนวทาง คือ

- 1 เรียนต่อ 1 ปี ได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
- 2 เรียนต่อ 2 ปี ได้วุฒิปริญญาโททางการศึกษา

โดยมีการเลือกแนวทางในการผลิตดังนี้

- สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตโดยคณะที่สอนวิชาชีพเกษตรจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตในรูปแบบสหกิจศึกษา และส่งต่อให้กับคณะที่สอนวิชาชีพครู เพื่อเรียนต่อให้ได้ใบประกอบวิชาชีพครู โดยการประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อจัดฝึกสอนในวิทยาลัย 1 ปี
- สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตโดยคณะที่สอนวิชาชีพเกษตรจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตในรูปแบบสหกิจศึกษา และส่งต่อเพื่อเรียนในระดับปริญญาโทกับคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้คุณสมบัติทางการศึกษา โดยร่วมมือกับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อจัดฝึกสอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอีก 1 ปี
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีรวมกลุ่มจัดหลักสูตรการผลิตครูอาชีพเกษตรด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการครูที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสถาบันอาชีพเกษตร ทั้งในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทแล้วแต่ความต้องการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เป็นการผลิตครูอาชีพเกษตรให้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ ทั้งนี้อาจมีเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความโดดเด่นทางด้านการเกษตรและการศึกษาเป็นผู้หนุนเสริม

2.3 การพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการ

ครูอาชีพเกษตรเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาอาชีพเกษตร ในสถาบันอาชีพเกษตร กระบวนการขับเคลื่อนเพื่อให้การจัดการศึกษาอาชีพเกษตรบรรลุเป้าหมาย ในการพัฒนา กำลังคนทางด้านอาชีพเกษตรให้ตอบสนองความต้องการกำลังคนของประเทศ การพัฒนาศักยภาพของครูอาชีพเกษตรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันต่อบริบทการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อีกทั้งนวัตกรรมการศึกษาที่มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงไป

จากการสำรวจความคิดเห็นจากครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูประจำการ ในรูปแบบต่างๆ พบว่า ครูอาชีพเกษตรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาครูประจำการในระดับมากและมากที่สุดในทุกรายการ โดยรูปแบบการพัฒนาครูประจำการโดยการจัดอบรมตามความสนใจของอาจารย์แต่ละท่านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.2222$) รองลงมาเป็นการจัดอบรมให้สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยโดยใช้ผลจากการวิจัยสถาบัน ($\bar{x}=4.1795$) ส่วนการจัดอบรมครูแกนนำเป็นรูปแบบที่ระดับคะแนนเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($\bar{x}=3.9103$) (ตารางที่ 2.7)

ตารางที่ 2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูเกษตรประจำการ

รูปแบบ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. จัดอบรมครูแกนนำ	73 (31.2)	97 (41.5)	41 (17.5)	16 (6.8)	7 (3.0)	3.9103	1.0130
2. จัดอบรมอาจารย์ส่วนใหญ่ในวิทยาลัย	74 (31.6)	107 (45.7)	37 (15.8)	13 (5.6)	3 (1.3)	4.0085	.9030
3. จัดอบรมตามความสนใจของอาจารย์แต่ละท่าน	111 (47.4)	84 (35.9)	22 (9.4)	14 (6.0)	3 (1.3)	4.2222	.9367
4. จัดอบรมให้สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยโดยใช้ผลจากการวิจัยสถาบัน	97 (41.5)	98 (41.9)	25 (10.7)	12 (5.1)	2 (0.9)	4.1795	.8801
5. สนับสนุนให้อาจารย์ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	88 (37.6)	91 (38.9)	37 (15.8)	14 (6.0)	4 (1.7)	4.0470	.9639

ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการ จากการสำรวจความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 234 คน พบว่า วิธีการพัฒนาครูอาชีพเกษตรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ($\bar{x}=4.4658$) ส่วนวิธีการพัฒนาที่ได้ความสนใจในลำดับสุดท้าย คือวิธี อบรมผ่านสื่อทางไกล ($\bar{x}=3.5085$) (ตารางที่ 2.8)

ตารางที่ 2.8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการ

วิธีการพัฒนาครูอาชีพเกษตร	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. อบรมเชิงปฏิบัติการ	142 (60.7)	65 (27.8)	22 (9.4)	4 (1.7)	1 (0.4)	4.4658	.7702
2. จัดทำคู่มือคู่ตาม ประเด็นที่ต้องการ	88 (37.6)	98 (41.9)	34 (14.5)	13 (5.6)	1 (0.4)	4.1068	.8797
3. อบรมผ่านสื่อ ทางไกล	35 (15.0)	99 (42.3)	57 (24.4)	36 (15.4)	7 (3.0)	3.5085	1.0202
4. ศึกษาต่อในระดับ ปริญญาที่สูงขึ้น	72 (30.8)	87 (37.2)	58 (24.8)	12 (5.1)	5 (2.1)	3.8932	.9724

จากการสอบถามความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูเกษตรประจำการ ในเรื่องการจัดกรเรียนการสอน จำนวน 9 เรื่อง คือ การวัดและประเมินผล จิตวิทยาวัยรุ่น เทคนิคการสอน สื่อการสอน การพัฒนาหลักสูตรเทคนิคการควบคุมชั้นเรียน การบริหารการศึกษา วิจัยทางการศึกษา และนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา พบว่า เรื่องที่มีความต้องการสูงสุดในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูอาชีพเกษตรประจำการ คือ เรื่องสื่อการสอน ($\bar{x}=4.3675$) ส่วนเรื่องที่มีความต้องการรองลงมามีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ เทคนิคการสอน ($\bar{x}=4.3590$) และนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ($\bar{x}=4.3504$) ส่วนความต้องการที่มีความต้องการในลำดับสุดท้ายคือ การบริหารการศึกษา ($\bar{x}=3.8590$) (ตารางที่ 2.9)

ตารางที่ 2.9 ความต้องการในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูอาชีพเกษตรประจำการ

ประเด็นความต้องการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.การวัดและประเมินผล	64 (27.4)	124 (53.0)	41 (17.5)	5 (2.1)	-	4.0556	.7303
2.จิตวิทยาวัยรุ่น	94 (40.2)	102 (43.6)	33 (14.1)	5 (2.1)	-	4.2179	.7637
3.เทคนิคการสอน	113 (48.3)	94 (40.2)	25 (10.7)	2 (0.9)	-	4.3590	.7051
4.สื่อการสอน	114 (48.7)	95 (40.6)	23 (9.8)	1 (0.4)	1 (0.4)	4.3675	.7128
5.การพัฒนาหลักสูตร	75 (32.1)	124 (53.0)	31 (13.2)	3 (1.3)	1 (0.4)	4.1496	.7229
6.เทคนิคการควบคุมชั้นเรียน	66 (28.2)	117 (50.0)	47 (20.1)	3 (1.3)	1 (0.4)	4.0427	.7572
7.การบริหารการศึกษา	54 (23.1)	108 (46.2)	59 (25.2)	11 (4.7)	2 (0.9)	3.8590	.8550
8.วิจัยทางการศึกษา	92 (39.3)	111 (47.4)	28 (12.0)	2 (0.9)	1 (0.4)	4.2436	.7269
9.นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา	113 (48.3)	93 (39.7)	25 (10.7)	3 (1.3)	-	4.3504	.7214

ในด้านความต้องการในการพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพเกษตร สำหรับครูอาชีพเกษตรประจำการ พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีความต้องการทางด้านพืช (ร้อยละ 56.8) รองลงมา เป็นทางด้านสัตว์ และทางด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตร คิดเป็นร้อยละ 19.7 และ 16.2 ตามลำดับ ส่วนในด้านประมงมีความต้องการน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.3) (ตารางที่ 2.10)

ตารางที่ 2.10 ความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพเกษตร

ประเด็นความต้องการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1.ทางด้านพืช	133	56.80
2.ทางด้านสัตว์	46	19.70
3.ทางด้านประมง	17	7.30
4.ทางด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตร	38	16.20
รวม	234	100.00

2.4 ครูอาชีพเกษตรกับการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่

ครูอาชีพเกษตรกับฟาร์มสถานศึกษา

การจัดการศึกษาอาชีพเกษตรมีกระบวนการจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายเน้นผลิตกำลังคนให้มีทักษะทางการเกษตรอย่างเชี่ยวชาญ มีความมั่นใจในการปฏิบัติจริง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนในฟาร์มของสถานศึกษา ทั้งนี้เมื่อฟาร์มสถานศึกษามีความสำคัญในการจัดการศึกษาอาชีพเกษตรเกษตรโดยเฉพาะในการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและความมั่นใจ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินงานฟาร์มให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยสภาพความพร้อมของโครงสร้างฟาร์มที่มีความทันสมัยเหมาะสม มีความพร้อมสำหรับการฝึกทักษะเกษตรให้กับนักศึกษา ขณะเดียวกันการดำเนินกิจกรรมงานฟาร์มให้เป็นจริงสอดคล้องกับบริบทของการทำการเกษตรจำเป็นต้องมีผู้จัดการและถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษาที่เข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม ดังนั้นครูผู้สอนงานฟาร์มจำเป็นต้องทำหน้าที่รับผิดชอบงานฟาร์มให้สามารถดำเนินการได้ครบตามวงจรการผลิตทางด้านเกษตรให้ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับฟาร์มของเกษตรกรโดยทั่วไป และต้องเป็นครูผู้สอนในอีกบทบาทหนึ่งด้วย

ครูผู้ทำหน้าที่ประจำฟาร์มต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงานให้สามารถดำเนินงานไปตามวงจรของการเกษตร ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ครูประจำฟาร์มต้องทำงานตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากต้องพร้อมสำหรับทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ต้องทำหน้าที่เปรียบเสมือนเจ้ากิจการฟาร์มนั้น สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทความรับผิดชอบต่อสูง ทำงานอย่างหนักตลอดเวลา และเป็นผู้เสียสละ ในขณะที่กำลังใจและผลตอบแทนสำหรับครูเหล่านี้กลับตรงกันข้าม ด้วยเหตุของระบบงบประมาณที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจากภาครัฐทำให้ไม่สามารถจัดสรรเป็นค่าตอบแทนให้แก่ครูผู้ดูแลงานฟาร์ม จากคุณสมบัติของ

ครูประจำฟาร์มที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การสรรหาครูประจำฟาร์มมีข้อจำกัด ในขณะที่ครูประจำฟาร์มเหล่านี้จำนวนมากในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต่างๆ เริ่มเกษียณอายุราชการอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การหาครูรุ่นใหม่มาทดแทนก็ยังไม่สามารถวางแผนการเตรียมการได้อย่างชัดเจน ทำให้ในอนาคตอันใกล้ปัญหาการขาดแคลนครูประจำฟาร์มที่มีความรู้ความสามารถและเสียสละต่อการทำงานฟาร์มต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการอาชีวเกษตรในอนาคตอันใกล้นี้

ครูที่สามารถทำงานฟาร์มได้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องคลุกคลีอยู่กับการฟาร์มนั้นๆ อย่างยาวนาน ต้องรู้จริงในฟาร์มที่ตนเองรับผิดชอบ การที่ครูจะมีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการทำงานฟาร์มลำพังเพียงแต่ร่ำเรียนมาเท่านั้นคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องหาประสบการณ์เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เป็นกรณีของการพัฒนาความสามารถในด้านการฟาร์มของครูเกษตรคือการที่ครูเกษตร มีฟาร์มธุรกิจส่วนตัวของตนเองเป็นการเรียนรู้จากฟาร์มของตนเอง สามารถตัดสินใจลงทุนในฟาร์มของตนเอง สามารถทดลองในเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ที่มีได้อย่างเท่าทันกาล แต่ครูเหล่านี้ต้องแยกให้ออกระหว่างฟาร์มส่วนตัวและฟาร์มส่วนราชการออกจากกัน และใช้ประโยชน์จากฟาร์มส่วนตัวเพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน หรือใช้ฟาร์มส่วนตัวสำหรับการฝึกฝนหรือทดลองความรู้ใหม่ๆ ให้ซ้ำของ ซึ่งตัวอย่างของครูเกษตรเหล่านี้ได้ปรากฏให้เป็นตัวอย่างทั้งในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทางด้านเกษตร และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต่างๆ

“...ฟาร์มของวิทยาลัยเป็นต้นแบบได้หลายเรื่อง เช่น ฟาร์มสุกร คุยมงคลซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกเขาทำฟาร์มส่วนตัวเองอยู่แล้ว เขานำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้กับฟาร์มวิทยาลัย ไม่งั้นมันเสียชื่อ เพราะเขาทำอยู่แล้ว สิ่งที่ได้คือตัวนักศึกษา นักศึกษาได้ไปเรียนรู้งานฟาร์มตัวนั้นจริงๆ...”

การพัฒนาครูใหม่เพื่อทดแทนครูเก่าที่กำลังจะทยอยเกษียณอายุอย่างต่อเนื่อง เมื่อสถาบันอาชีวเกษตรได้รับครูบรรจุเข้ามาใหม่ การพัฒนาครูเหล่านี้ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น แนวทางที่ใช้ได้ผลคือการจัดให้มีพี่เลี้ยงประกบคู่กับครูใหม่เหล่านั้น แต่ในทางปฏิบัติวิทยาลัยหลายแห่งจะพบปัญหาภายในของการจัดการ ทำให้อาจต้องใช้นุคคลภายนอกร่วมเป็นพี่เลี้ยง

“...กรณีที่ประสบความสำเร็จจริงๆ น่าจะเป็นครูพี่เลี้ยงที่คอยประกบครูใหม่เหล่านี้ แต่เนื่องด้วยที่ผ่านมา คือปัญหาภายในที่ครูพี่เลี้ยงที่เราจัดไปอาจจะยังไม่ดีพอ เราเลยต้องยืมคนข้างนอกมาช่วย ถ้าไปบอกคุณเป็นพี่เลี้ยงไม่ดีก็ไม่ได้...”

การทำกิจกรรมทางการเกษตรในฟาร์มสถานศึกษาโดยทั่วไป สามารถแยกออกตามเป้าหมายหลักหรือการใช้ประโยชน์จากฟาร์มเป็นสำคัญ แต่อาจมีข้อโต้แย้งบ้างเนื่องจากการแบ่งแยกประเภทของฟาร์มสถานศึกษาไม่สามารถแยกภารกิจของฟาร์มแต่ละประเภทได้อย่างเด็ดขาดชัดเจน อย่างไรก็ตามเพื่อการอธิบายให้เข้าใจถึงที่มาของการจัดตั้งฟาร์มสถานศึกษาและการใช้ประโยชน์ของฟาร์มสถานศึกษา ในที่นี้จึงขอแยกฟาร์มในสถานศึกษาออกเป็นฟาร์มเพื่อการศึกษา กับ ฟาร์มเชิงธุรกิจ

ฟาร์มเพื่อการศึกษา สถานศึกษาอาชีวเกษตรทุกแห่งจำเป็นต้องมีฟาร์มในลักษณะนี้ เนื่องจากเป็นฟาร์มที่ใช้สำหรับฝึกทักษะขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าใจเบื้องต้นว่าการจัดตั้งฟาร์มในลักษณะนี้มีเป้าหมายเพื่อการฝึกทักษะนักศึกษา ดังนั้นการคาดหวังผลผลิตจากกิจกรรมการเกษตรเพื่อก่อให้เกิดรายได้จึงไม่ใช่เป้าหมายของการจัดตั้งฟาร์มในลักษณะนี้ การฝึกหัดทำเกษตรของนักศึกษาผลผลิตที่ได้ อาจยังไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถจำหน่ายให้เกิดรายได้ หรืออาจเกิดความเสียหายในกระบวนการผลิต ดังนั้นการคาดหวังรายได้หรือผลกำไรจากการทำฟาร์มในลักษณะแบบนี้จึงไม่ถูกต้องมากนัก การลงทุนสำหรับงานฟาร์มในลักษณะแบบนี้สถานศึกษาหรือรัฐต้องให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเต็มความสามารถ เพื่อพัฒนาฟาร์มให้ทันสมัยสามารถเตรียมนักศึกษาให้เข้าสู่ภาคการผลิตได้ ส่วนรายได้ที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นผลพลอยได้จากการฝึกงานฟาร์มสามารถใช้ประโยชน์สำหรับการพัฒนางานฟาร์มต่อไป ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุฝึก และสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและนักศึกษาอีกด้วย

ฟาร์มเพื่อธุรกิจ การทำฟาร์มในลักษณะแบบนี้มีเป้าหมายชัดเจนคือเพื่อธุรกิจ ผลจากการทำฟาร์มในลักษณะแบบนี้มุ่งหวังให้เกิดรายได้สำหรับใช้พัฒนากิจกรรมของสถานศึกษา ดังนั้นระบบการทำงานทุกอย่างต้องคำนวณในด้านความคุ้มค่า เป็นลงทุนในกิจกรรมต่างๆ ต้องคาดหวังว่าได้กำไร ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มธุรกิจขนาดใหญ่หรือเล็กก็ตาม การใช้ฟาร์มเป็นแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องใช้เพื่อการฝึกทักษะเฉพาะที่นักศึกษามีทักษะพื้นฐานมาเพียงพอแล้วและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการผลิต

การจัดตั้งฟาร์มธุรกิจนี้อาจเป็นการร่วมลงทุนระหว่างสถานศึกษากับภาคเอกชน หรือสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง แต่เป้าหมายหลักของการจัดตั้งฟาร์มลักษณะนี้เพื่อเป็นแหล่งรายได้ของสถานศึกษา หรือเป็นฟาร์มตัวอย่างสำหรับการเป็นผู้ประกอบการจริงๆ แต่ขณะเดียวกันสามารถเอื้อต่อการฝึกทักษะขั้นสูงเฉพาะทางสำหรับนักศึกษาเฉพาะรายและเป็นการฝึกทักษะเกษตรที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านเสียต่อการผลิตภายในฟาร์ม

ฟาร์มเชิงธุรกิจแต่ละรูปแบบมีทั้งข้อดีและข้อด้อย ทั้งขึ้นอยู่กับทิศทางของแต่ละสถาบันเป็นผู้กำหนดรูปแบบฟาร์มเชิงธุรกิจที่เหมาะสมในบริบทของวิทยาลัยควรเป็นอย่างไร

“...ผมเตรียมฟาร์มไว้ทุกฟาร์ม แต่เป็นฟาร์มตัวอย่างให้ชาวบ้านพอได้ แต่ไม่เหมือนฟาร์มใหญ่ๆ นะ ฟาร์มพวกนี้มันเป็นทุนนิยม ผมไม่ชอบ นี่เป็นปัญหาระดับชาติ สมัยก่อนสังเกตไหม ลูกชาวนา แม่ผมจะเลี้ยงหมูไว้ได้ถูน 2-3 ตัว แล้วเอาไปขายได้ 2,000-3,000 กว่าบาท อย่างนี้ครับ ได้ค่าเทอมละ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีชาวบ้านทำเลย เพราะมันสู้ไม่ได้ ระบบทุนนิยม เมื่อก่อนผมเป็นผอ.ลพบุรี เลี้ยงหมูร่วมกับฟาร์มเอกชน 1,500 ตัว ระบบปิดนะ ผมเปลี่ยนคนเลี้ยง 3 ชุดนะ และนักศึกษาไม่มีโอกาสได้ฝึกนะ ผมรู้สึกไม่มีประโยชน์ พอมาที่นี่ไม่เอาละ พอจบเล็กนี่คือสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกษตรตกต่ำด้วย...”

ขณะทำงานฟาร์มในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า งานฟาร์มมีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาเกษตร ที่สนับสนุนให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญและมั่นใจในการทำเกษตร เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ

“ งานฟาร์มทั้งหมด คือ Lab ปฏิบัติการของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตร ถ้าไม่มีฟาร์ม คือหมดความหมายเลย ก็ไปเรียนโรงเรียนมัธยมทั่วๆ ไปคงไม่แตกต่างกัน...”

นอกจากนี้งานฟาร์มยังมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยเหลือจุนเจือในด้านรายได้ให้กับสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพด้านผู้เรียนทางการเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต่างๆ ลดลงอย่างต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับสำหรับจัดการเรียนการสอนจัดสรรตามรายหัวของนักศึกษา ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านอัตรากำลังผู้สอน และวัสดุทางการศึกษา

งานฟาร์มหากมีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี จะมีส่วนช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เนื่องจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีทุกแห่งมีพื้นที่สำหรับการเกษตรเป็นจำนวนมาก หากมีครูอาชีพเกษตรที่มีประสบการณ์และความชำนาญในการบริหารจัดการฟาร์ม และมีกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการทำงานฟาร์มความสำเร็จของฟาร์มสถานศึกษาย่อมเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพและเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของสถานศึกษา ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

นายวิรัตน์ บัวทอง ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร พ.ศ.2552 ถึง ปัจจุบันวุฒิปริญญาโท (วท.ม.ส่งเสริมการเกษตร) สะท้อนแนวคิดงานฟาร์มของวิทยาลัยฯ ดังนี้

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,431 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ 1,778 ไร่ ใช้สำหรับทำฟาร์มสถานศึกษา และพื้นที่ประมาณ 498 ไร่ ใช้สำหรับการสร้างอาคารสถานปฏิบัติการสอนและพักอาศัย ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 155 ไร่ สงวนไว้เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ฟาร์มของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร แบ่งออกเป็น 3 ฟาร์มหลักๆ ได้แก่ ฟาร์มพืชศาสตร์ ฟาร์มสัตวศาสตร์ และฟาร์มประมง พื้นที่ฟาร์มส่วนใหญ่ประมาณ 1,000 ไร่ ปลูกปาล์มน้ำมัน ที่เหลือเป็นสวนไม้ผล ได้แก่ ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง และมะพร้าว

ด้วยเล็งเห็นความสำคัญของงานฟาร์มที่สำคัญยิ่งต่อการศึกษาด้านการเกษตร โดยพื้นที่กว่าร้อยละ 70 เป็นพื้นที่สำหรับการทำฟาร์มเพื่อใช้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการเกษตรให้กับนักศึกษาและบุคคลภายนอก ดังที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยฯ กล่าวไว้ว่า “...การเรียนการสอนในสายวิชาชีพ ต้องอาศัยของจริง การที่เราจะไปหาแหล่งเรียนรู้ภายนอกมันก็ได้ แต่ถ้าเรามีข้างในฝึกเอง เรียนวันนี้ ฝึกวันนี้ เรียนไปฝึกไป มันจะได้ประโยชน์มากกว่าแล้วค่อยให้นักศึกษาไปหาประสบการณ์ภายนอก...” ประกอบกับสภาพพื้นที่เอื้อต่อการทำเกษตร ทางวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพรจึงสามารถพัฒนาฟาร์มเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการเรียนรู้เรื่อง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ไม้ผล สุก และ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ฟาร์มของวิทยาลัยฯ เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยี และรูปแบบวิธีการปลูกเลี้ยงที่เหมาะสมกับบริบทเน้นเรื่องการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ลดการใช้จ่ายและสารเคมี ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ ซึ่งวิทยาลัยฯ ได้เป็นต้นแบบทำให้อุ

ในแต่ละฟาร์มของวิทยาลัยฯ จะมีครูประมาณ 3 ท่านดูแล โดยครู 1 คนเป็นหัวหน้าทีม และมีคนงานอยู่ประจำ 1-2 คน นักศึกษาได้เข้าไปเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติงานฟาร์ม ตามแผนการเรียนรู้ที่อาจารย์กำหนดโดยจะเข้าไปได้รู้ ได้เห็น ได้ทำในส่วนที่เขาสามารถทำได้ เช่น การใส่ปุ๋ย การตัดแต่งกิ่งทุเรียนคณาจารย์ที่ดูแลงานฟาร์มฯ จะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะงานฟาร์มนั้นๆ โดยมากไม่ได้จบเฉพาะสาขา

เชี่ยวชาญโดยตรงเนื่องจากวุฒิการศึกษาเฉพาะโดยตรงไม่มี เช่น สาขาทุเรียน เงาะ หรือ ปาล์มน้ำมัน แต่ครูสามารถประยุกต์ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ ครูที่มีประสบการณ์สูงมีฟาร์มเป็นของตนเองที่บ้านเป็นการผานองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ครูสามารถนำมาสอนได้เยอะ จึงไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องความเชี่ยวชาญ

ฟาร์มวิทยาลัยฯ เริ่มก่อตั้งพร้อมกับวิทยาลัยเมื่อประมาณ 40-50 ปีที่แล้ว ที่ตั้งและภูมิอากาศเหมาะกับการปลูกพืช ทั้งไม้ผล และพืชเศรษฐกิจสำคัญของทางภาคใต้ อย่างเช่น ทุเรียน เงาะ และยางพารา โดยแต่ก่อนปลูกยางพาราค่อนข้างมากแต่ช่วงหนึ่งราคายางตกต่ำ เลยเปลี่ยนมาเป็นปลูกปาล์มน้ำมันแทน และเหลือพื้นที่ปลูกยางพาราไว้ศึกษาจริงๆ เพียงไม่กี่ไร่ ปัจจุบันมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณที่จัดสรรตามรายหัวผู้เรียนซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของวิทยาลัยเกษตรฯ ที่ความต้องการเข้าศึกษาต่อน้อยลงต่อเนื่องทุกปี ดังนั้นถ้าวิทยาลัยเกษตรฯ ยังรอคอยรับจากส่วนกลางอยู่ในลักษณะนี้ ไม่สามารถมีรายได้ของตนเองที่มาคอยเกื้อหนุนไม่มีวันเติบโตแนวทางวิทยาลัยฯ จึงได้ปรับรูปแบบงานฟาร์มโดยเน้นการปลูกพืชที่สามารถให้ผลผลิตและมีรายได้จากการขายผลผลิต

ผู้อำนวยการเน้นย้ำว่า “...แนวคิดของวิทยาลัยฯ ทุกฟาร์มเน้นเพื่อการศึกษา แต่ก็ไม่ทิ้งคำว่าธุรกิจเราใช้คำว่า ธุรกิจศึกษา ในวิทยาลัยฯ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้อยู่แล้ว ทุกคนสามารถมาหาความรู้ได้หมดไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน นักเรียนโรงเรียนอื่นสามารถมาศึกษาดูงาน ฟาร์มสัตว์เราก็มีให้ดู...”

การบริหารงานฟาร์มของวิทยาลัยฯ ไม่สามารถทำฟาร์มเพื่อเน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการเกษตรในเชิงวิชาการให้กับนักศึกษาได้เพียงอย่างเดียว วิทยาลัยฯ จำเป็นต้องมีรายได้นำไปจุนเจือด้านอื่นๆ ด้วย หากวิทยาลัยฯ สามารถทำฟาร์มให้เป็นจริงเป็นจังรวมทั้งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ จะเกิดประโยชน์อย่างมหาศาลที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพรมีเท่าไรก็ทำเท่านั้น ไม่ได้เป็นจริงเป็นจังบางครั้งก็ใส่ปุ๋ย บ้างก็ทำไม่ได้ต้องนำเงินไปพัฒนาส่วนอื่น หากได้รับการสนับสนุนบ้างจะสามารถพัฒนาให้มีมาตรฐานได้อย่างชัดเจน

ครูอาชีพเกษตรกับการจัดการเรียนการสอนโดย PBL

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ.2524 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ.2527 และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค พ.ศ.2527 จัดได้ว่าเป็นหลักสูตรที่พัฒนาได้สอดคล้องกับปรัชญาการจัดอาชีวศึกษา เนื่องจากให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ โดยจัดแบ่งเวลาการเรียนการสอนได้เหมาะสมต่อการพัฒนาคนในสายวิชาชีพ กล่าวคือจัดให้มีการเรียนการสอนภาคทฤษฎีครึ่งวัน และภาคปฏิบัติครึ่งวัน สามารถพัฒนาให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้จริง สามารถเป็นหัวหน้าได้ ซึ่งหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนแบบนี้เป็นหลักที่สอดคล้องกับแนวความคิดการจัดการเรียนการสอนแบบ PBL ที่กำลังให้ความสนใจในขณะนี้

หากย้อนรอยการจัดการศึกษาเกษตรตั้งแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาเกษตรในระบบ (พ.ศ.2460) จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมหลวง ในครั้งนั้น (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล และ ประสงค์ ต้นพิชัย, 2547) พระยาเทพศาสตร์สถิต จัดการเรียนการสอนนิสิตจะต้องเรียนวิชาต่างๆ แล้วนำมาบูรณาการเพื่อทำเป็นโครงการเกษตรให้ได้ ซึ่งการจัดรูปแบบการเรียนแบบนี้ทำให้นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้ในรายวิชาต่างๆ ที่เรียนมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นการทำโครงการ กล่าวคือเป็นการทดลองทำโครงการเกษตรจริงๆ ให้ครบวงจร

“...พูดถึง PBL วิชาที่เรียนอยู่เป็นท่อนๆ ก็มีวิชาที่ integrate ก็คือ PBL ตั้งแต่สมัยพระยาเทพแล้ว แต่สมัยนั้นมันไม่มีคำว่า PBL ก็เท่านั้นเอง เด็กจะต้อง Integrate ทุกเรื่อง แล้วใช้ตัวโครงการซึ่งเกรดจะออกเท่าไรขึ้นกับตัวโปรเจ็คเลย ความรู้ที่มีสัก 10-20% ที่มีผล จริงๆ แล้วอันนี้คือ PBL เด็กส่วนใหญ่จะได้ประโยชน์จากวิชานี้มาก เพราะว่ามันจะต้องเอาวิชาที่เรียนไม่ว่าจะเป็นวิชาบัญชี วิชาอะไรก็ตามมันต้องเอามาใช้หมดเลย รวมๆ อยู่ในนี้หมดแหละครับ แล้วผมก็ยังยืนยันว่ามันเกิดประโยชน์ เด็กจะเอาทุกเรื่องในชีวิตจากที่หมุนวนสับสนเป็นท่อนๆ ล่องลอยว่าจะคว้านไหนมาต่ออันไหนนี่ พอลงมือทำปั๊บมันจะเป็นวงกลมโดยลำดับ เพราะมันจะต้องขึ้นต้นได้จนกระทั่งผลิตครบถึงการตลาด จริงๆ แล้วมีประโยชน์นะครับเขามีมานานกว่ากันจริงๆ ครูเกษตรรุ่นเก่าที่เก่งก็เพราะตัวนี้แหละครับ เก่งเพราะว่าเขาได้ทำโปรเจ็ค คือได้แก้ปัญหาด้วยตัวเองทุกอย่าง ในเรื่องของความอดทนแน่นอนมันมีมานาน ครับ เชิญ...”

“...PBL นี้ อาจารย์พูดได้ตรงใจมากมันใหม่เฉพาะค่านะ เพราะว่าจริงๆ พระยาเทพฯของเรานี้ท่านสุดยอดจริงๆ ท่านทำมานานแล้ว ถ้าย้อนไปนี่ต้นแบบของการผลิตครูเกษตรคืออเมริกันนะ แต่ไม่ได้ใช้ชื่อ PBL ทำมานานแล้วเป็นโครงการมีการบูรณาการอะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นอย่างไรรู้ก็คงอยู่ เพราะมันเป็นการเรียนรู้แบบตรงกับสถานการณ์จริง เอาสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้งแล้วเอาความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เรียนมาเอามาใช้แก้ปัญหาตรงนี้ออย่างนี้ละ อย่างไรก็ตามก็ต้องใช้นะคะตัวนี้ ...”

เมื่อพิจารณาในประเด็นของการนำแนวการสอนแบบ PBL มาใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อหวังผลให้ผลผลิตที่ได้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ จากการสำรวจความคิดเห็นของครูอาชีวเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 234 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.9 เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ทำให้นักศึกษาสามารถไปเป็นผู้ประกอบการได้ (ตารางที่ 2.11)

ตารางที่ 2.11 ความคิดเห็นของครูอาชีวเกษตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ในการผลิตนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการ

ความเป็นไปได้ในการเป็นผู้ประกอบการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นไปได้	208	88.90
ไม่ได้	26	11.10
รวม	234	100.00

แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่

การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการจัดการอาชีวเกษตร ด้วยความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของครูอาชีวเกษตรในวิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยี เพื่อยืนยันการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด จึงได้ดำเนินการสำรวจครูผู้สอนอาชีวเกษตรจำนวน 234 คน พบว่า ครูอาชีวเกษตรคิดว่าสามารถสร้างผู้ประกอบการได้แน่นอนมากถึงร้อยละ 80.3 ส่วนร้อยละ 13.7 ไม่แน่ใจว่าสามารถสร้างผู้ประกอบการ และมีเพียงเล็กน้อยร้อยละ 6.0 เท่านั้นที่เห็นว่าไม่สามารถสร้างผู้ประกอบการได้แน่นอน (ตารางที่ 2.12)

ตารางที่ 2.12 ความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถาบันอาชีพเกษตร
เพื่อสร้างผู้ประกอบการทางการเกษตร

หัวข้อประเมิน	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถสร้างผู้ประกอบการได้แน่นอน	188	80.30
2. ไม่สามารถสร้างผู้ประกอบการได้แน่นอน	14	6.00
3. ไม่แน่ใจ	32	13.70
รวม	234	100.00

การเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของนักศึกษาอาชีพเกษตร มีเหตุผลสนับสนุนถึงความเป็นไปได้ในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ โดยครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีได้ให้เหตุผลสนับสนุนความเป็นไปได้ในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เกือบครึ่งหนึ่งให้เหตุผลสนับสนุนว่านักศึกษามีความรู้และประสบการณ์จากวิทยาลัยเพียงพอสำหรับการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (ร้อยละ 47.9) ส่วนเหตุผลรองลงมาคือการมีธุรกิจของผู้ปกครองรองรับ (ร้อยละ 25.6) มีเพียงเล็กน้อยที่ให้เหตุผลของการมีประสบการณ์ทางการเกษตรจากฟาร์มเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ 4.7) นอกจากนี้ยังมีการให้เหตุผลสนับสนุนอื่นๆ ที่น่าสนใจเช่น ทำได้โดยต้องมีหน่วยงานทางธุรกิจเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยง การบูรณาการประสบการณ์วิทยาลัยและสถานประกอบการ นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้กับอาชีพทางบ้านหรือนำไปโยงกับอาชีพที่จะประกอบทางเกษตรได้ และนักศึกษาบางคนมีความมุ่งมั่นต้องการทำฟาร์ม (ตารางที่ 2.13)

ตารางที่ 2.13 เหตุผลสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของนักศึกษาอาชีพเกษตร

เหตุผลสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการ	ความถี่	ร้อยละ
1. มีธุรกิจของผู้ปกครองรองรับ	60	25.60
2. มีประสบการณ์ทางการเกษตรจากฟาร์มเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ	11	4.70
3. มีความรู้และประสบการณ์จากวิทยาลัยเพียงพอสำหรับการทำการเกษตร	112	47.90
4. อื่นๆ 4.1) ทำได้โดยไม่ต้องมีหน่วยงานทางธุรกิจเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นที่เลี้ยง 4.2) การบูรณาการประสบการณ์วิทยาลัยและสถานประกอบการ 4.3) นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้กับอาชีพทางบ้าน หรือนำไปโยงกับอาชีพที่จะประกอบทางเกษตรได้ 4.4) นักศึกษาบางคนมีความมุ่งมั่นต้องการทำฟาร์ม	6	2.60

เมื่อสำรวจหาแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ครูอาชีพเกษตรเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการรับนักศึกษาที่ศรัทธาในอาชีพเกษตร คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาเป็นการจัดพื้นที่ทำการเกษตรและติดตามนิเทศ คิดเป็นร้อยละ 51.3 นอกจากนี้เห็นด้วยกับแนวทางการจัดประสบการณ์งานฟาร์มเพิ่มเติมอีก 5 ปี (ร้อยละ 35.9) และควรรับนักศึกษาที่มีพื้นที่การเกษตรและครอบครัวทำการเกษตร (ร้อยละ 35.0)

ส่วนแนวทางเพิ่มเติมในการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการอื่นๆ ซึ่งครูอาชีพเกษตรจำนวนเล็กน้อยที่เสนอแนะ ประกอบด้วย มีทุนการศึกษาให้สำหรับผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการตั้งแต่เข้าเรียนและทำสัญญารับประกัน มีศิษย์เก่าหรือสถาบันของกลุ่มอาชีพเป็นที่เลี้ยง ลดภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระงานสอนของครู รัฐควรส่งเสริมด้านการตลาดให้มีระบบประกันราคา/คุณภาพที่เป็นธรรม จูงใจในการประกอบอาชีพ ให้นักศึกษาเลือกเรียนในสาขาที่ตนสนใจ และมุ่งพัฒนาไปทางด้านนั้น ให้นักศึกษาเกิดความชำนาญจนมั่นใจที่จะสามารถประกอบอาชีพนั้นได้ ทำฟาร์มในวิทยาลัยฯ ให้เป็นฟาร์มที่สามารถฝึกนักศึกษาได้จริง

และนักศึกษาที่มีความพร้อมประสานกับสถานศึกษาคอยนิเทศให้ความช่วยเหลือจนกว่าจะประสบความสำเร็จ (ตารางที่ 2.14)

ตารางที่ 2.14 แนวทางการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาสามารถไปเป็นผู้ประกอบการตามนโยบาย

แนวทางการจัดประสบการณ์	จำนวน (ร้อยละ)	
	ใช่	ไม่ใช่
1. จัดประสบการณ์งานฟาร์มเพิ่มเติมอีก 5 ปี	84 (35.9)	150 (64.1)
2. จัดพื้นที่ทำการเกษตรและติดตามนิเทศ	120 (51.3)	114 (48.7)
3. ควรรับนักศึกษาที่ศรัทธาในอาชีพเกษตร	166 (70.9)	68 (29.1)
4. ควรรับศึกษาที่มีพื้นที่การเกษตร ครอบครัวทำการเกษตร	82 (35.0)	152 (65.0)
5. อื่นๆ	16 (6.8)	218 (93.2)
5.1) มีทุนการศึกษาให้สำหรับผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการตั้งแต่เข้าเรียนและทำสัญญารับทุน		
5.2) มีศิษย์เก่าหรือสถาบันของกลุ่มอาชีพเป็นพี่เลี้ยง		
5.3) ลดภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระงานสอนของครู		
5.4) รัฐควรส่งเสริมด้านการตลาดให้มีระบบประกันราคา/คุณภาพที่เป็นธรรม จูงใจในการประกอบอาชีพ		
5.5) ให้นักศึกษาเลือกเรียนในสาขาที่ตนสนใจ และมุ่งพัฒนาไปทางด้านนั้น ให้เขาเกิดความชำนาญ จนมั่นใจที่จะสามารถประกอบอาชีพนั้นได้		
5.6) ทำฟาร์มในวิทยาลัยฯ ให้เป็นฟาร์มที่สามารถฝึกนักศึกษาได้จริง		
5.7) นักศึกษาที่มีความพร้อมประสานกับสถานศึกษาคอยนิเทศให้ความช่วยเหลือจนกว่าจะประสบความสำเร็จ		

ในขณะที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีได้ทดลองเปิดสอนอาชีพเกษตร ภายใต้โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 มีแนวคิดในการเพิ่มศักยภาพของ

เกษตรกรให้สูงขึ้น โดยการเพิ่มความรู้ทางการเกษตรให้แก่ผู้เรียน เป็นโครงการที่สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ตรงตามเป้าหมาย เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานทางการเกษตรอยู่แล้ว จากผลการดำเนินโครงการที่ผ่านมาอย่างยาวนาน เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของแนวคิดดังกล่าวโดยการสำรวจความคิดเห็นจากครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 234 คน พบว่ามีครูอาชีพเกษตรจำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 86.3 เห็นว่าโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทเอื้อต่อการสร้างผู้ประกอบการอาชีพเกษตรของนักศึกษา มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทไม่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรของนักศึกษา (ตารางที่ 2.15)

ตารางที่ 2.15 ความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรเกี่ยวกับโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทเอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรของนักศึกษา

ความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทเอื้อต่อการสร้างผู้ประกอบการอาชีพเกษตรของนักศึกษา	202	86.30
2. โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทไม่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรของนักศึกษา	32	13.70
รวม	234	100.00

ครูอาชีพเกษตรกับกิจกรรมองค์กรเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.)

อกท. เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดอาชีวศึกษาเกษตรกรรม ซึ่งต้องมีการพัฒนาองค์กรนี้ให้มีความเข้มแข็ง และมั่นคง อกท. ได้สนับสนุนให้สมาชิกนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติมาใช้ในการทำโครงการเกษตรเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน รวมทั้งทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้สมาชิกได้เสริมสร้างบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ พร้อมที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีคุณภาพในอนาคต (กรมอาชีวศึกษา, 2544) กิจกรรม อกท. เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมให้กับนักศึกษาในทุกด้าน ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจปรัชญาของ อกท. อย่างชัดเจน กล่าวคือครูอาชีพเกษตรจำเป็นต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ในการเป็นครูที่ปรึกษา อกท. ในแต่ละประเภท

ครูที่ปรึกษา

ครูที่ปรึกษา อกท. มี 3 ประเภทคือ

1. ครูที่ปรึกษาสมาชิก อกท. มีเฉพาะในระดับหน่วย มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกในทุกด้าน
2. ครูที่ปรึกษาคณะกรรมการโครงการหลัก มีเฉพาะในระดับหน่วยมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการโครงการหลักในการดำเนินกิจกรรมโครงการหลักนั้นๆ
3. ครูที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินงาน มีทุกระดับตั้งแต่ระดับหน่วย ถึงระดับชาติ มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ในการบริหารงานและดำเนินกิจกรรม อกท.

“...ถ้าหากว่าทุกคนดีใจที่แยก หรือดีปรัชญาของ อกท.ได้ จะไม่มีใครปฏิเสธ อกท. สโลแกนของอกท. คือ **เรียนรู้ด้วยงานการฝึกหัด ปฏิบัติเพื่อหวังทางการศึกษา หาความรู้เพื่อชีวิตพัฒนา วิชาชีพบริการงานสังคม** อาจารย์สี่ประโยคนี้นะ มันกินใจมากเลย แล้วถ้าใครทำได้แบบนี้ นั่นหมายถึงการเอาความรู้ไปพัฒนาตัวเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ แล้ว อกท. มันเป็นกิจกรรมหนึ่งของนักศึกษา ซึ่งเราเอาวิชาการเข้าไป ถ้าเด็กเก่ง อกท. เด็กจะเป็นคนดีมาก รับผิดชอบมาก ในขณะที่เดียวกันเขาก็ได้ทักษะไปในตัว วิชาทักษะต่างๆ ของ อกท. นั่นคือวิชาการ ผมต้องอธิบายให้ครูฟังว่า ไม่ใช่กิจกรรม ทักษะการขับรถ แทรกเตอร์ เด็กถ้าเขาขับแทรกเตอร์เก่ง ถ้าจะไปฝึกงานต่างประเทศต้องขับแทรกเตอร์เป็นนะ มันเป็นที่ทักษะวิชาการนะ มันจะเอาวิชาการที่ได้เรียนมาทั้งหมดมาแข่งขันกัน แล้วเด็กก็จะมีความรู้ และแม่นยำมาก เด็กๆ ก็จะชอบ เพราะมันได้แข่งขัน ได้ตื่นเต้น และได้ทำจริง จนเกิดความชำนาญ เป็นกิจกรรมที่ดีมาก แต่ครูเขาไม่เข้าใจ...”

บริบทการเกษตรกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูอาชีพเกษตร

ด้วยธรรมชาติของสาขาเกษตรมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวิชาชีพอื่น ดังนั้นก่อนดำเนินการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรต้องเรียนรู้หรือเข้าใจธรรมชาติพื้นฐานของวิชาเกษตรว่าเป็นอย่างไร ซึ่งได้มีงานวิจัยที่เสนอแนะเรื่องการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรโดยสรุปธรรมชาติของวิชาเกษตรไว้ดังนี้ (วณิชย์ อ่วมศรี, 2556)

1. สถานประกอบการด้านการเกษตรขนาดใหญ่มีจำนวนจำกัด
2. ภาระงานและความรับผิดชอบของครูอาชีพเกษตรมีตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากเป็นภารกิจที่ต้องดูแลและปฏิบัติกับสิ่งมีชีวิต
3. สถานศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นที่ค่อนข้างมาก จึงสามารถใช้พื้นที่ภายในสถานศึกษาเป็นแหล่งฝึกงานภาคปฏิบัติของนักศึกษาได้ รวมทั้งมีห้องพักสำหรับนักศึกษาทำให้อื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติงานฟาร์มในสถานศึกษา โดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิด และใช้ผู้มีความรู้และประสบการณ์สูง จากสถานประกอบการภายนอกมาร่วมให้ความรู้และถ่ายทอดทักษะประสบการณ์แก่ครูและนักเรียน นักศึกษา ซึ่งสามารถพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นฟาร์มหรือสถานประกอบการได้ตามนโยบายการจัดการโรงงานในโรงเรียน
4. อาชีพทางการเกษตรเอื้อต่อการออกไปประกอบอาชีพอิสระ โดยเฉพาะ การทำฟาร์มขนาดเล็ก หรือการทำฟาร์มเกษตรผสมผสาน และการทำฟาร์มโดยเน้นผลผลิตที่มีรายได้สูงต่อหน่วยพื้นที่
5. การจัดการอาชีวศึกษาเกษตรมีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย นอกจากนักเรียน นักศึกษาปกติแล้ว ยังต้องจัดการศึกษาและฝึกอบรมอาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพเกษตรกรและบุคคลผู้สนใจทั่วไป
6. โอกาสในการทำวิจัยและพัฒนาในสถานศึกษาเกษตรมีค่อนข้างมากหากครูอาจารย์ให้ความสำคัญและให้ความสนใจ
7. บทบาทของคณาจารย์ของนักศึกษาเกษตรค่อนข้างเข้มแข็ง มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาและครูกับผู้มีประสบการณ์ ทั้งในระดับภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ อย่างต่อเนื่อง
8. สมรรถนะวิชาชีพที่โดดเด่นด้านการเกษตร ซึ่งควรเน้นให้ความสำคัญ คือด้านการบริหารจัดการงานฟาร์มถือเป็นหัวใจที่ผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตรต้องรู้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในวิชาชีพได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้เพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จึงได้มีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูอาชีพเกษตร โดยเป็นข้อเสนอแนะโดยตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อกำหนดให้สถานศึกษาทางด้านอาชีวเกษตรควรนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ครูในสถาบันการศึกษาอาชีวเกษตรทุกแห่งได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ (วณิชย์ อ่วมศรี, 2556)

1. การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของครูอาชีพเกษตร ควรกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาอาชีพเกษตรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการหรือฟาร์มอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีโดยเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาเกษตรในการส่งเสริมให้ครูอาชีพเกษตรมีสมรรถนะวิชาชีพมีทักษะและความชำนาญสามารถถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สถานศึกษาเกษตรจะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาระบบความร่วมมือกับสถานประกอบการหรือฟาร์มให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะสถานประกอบการด้านการเกษตรที่ได้มาตรฐานมีจำนวนจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการประเภทอื่นๆ โดยความร่วมมือดังกล่าวควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่ายอย่างเหมาะสมควบคู่กันไป เช่น ครูอาชีพเกษตรได้ประโยชน์จากการได้เข้าไปเรียนรู้ทักษะประสบการณ์หรือสมรรถนะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเกษตรเพื่อนำไปถ่ายทอดแก่ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นแรงงานที่มีคุณภาพภายหลังจากสำเร็จการศึกษาออกไปและเพื่อให้สถานศึกษาสามารถทำหน้าที่ผลิตแรงงานที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้สถานประกอบการมีผลิตภาพในกระบวนการผลิต ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายการพัฒนาและฝึกทดลองงานให้แก่แรงงานใหม่
3. ครูอาชีพเกษตรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์เกี่ยวกับด้านธุรกิจเกษตร และการบริหารจัดการงานฟาร์มเป็นอย่างดีเพื่อนำไปถ่ายทอดแก่ผู้เรียน เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม โดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือฟาร์มหรือประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสนับสนุนให้ครูอาชีพเกษตรพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของตนเองด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการหรือฟาร์มจึงนับเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะครูจะได้มีโอกาสเรียนรู้ ต่อยอดทักษะและประสบการณ์จากสถานประกอบการหรือฟาร์มโดยตรงในสภาพจริงและเข้าใจการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดการอยู่รอดได้อย่างมั่นคงขององค์กรธุรกิจนั้นๆ ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ มากมายโดยเฉพาะความรู้และประสบการณ์ด้านธุรกิจเกษตรและการบริหารจัดการฟาร์ม เป็นต้น

4. การกำหนดระยะเวลาการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการเพียง 30 วันไม่เพียงพอสำหรับการสร้างทักษะและประสบการณ์วิชาชีพทางการเกษตร ดังนั้นจึงควรกำหนดระยะเวลาในการสร้างทักษะและประสบการณ์เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม คือควรเป็นระยะเวลา 60-90 วันติดต่อกัน ซึ่งอาจเป็นช่วงระหว่างการปิดภาคเรียนจะเอื้ออำนวยให้ครูอาชีพเกษตรได้มีโอกาสในการพัฒนาทักษะและประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความสะดวกคล่องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้วย
5. สถานศึกษาควรส่งครูอาชีพเกษตรเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการเป็นคณะ ประมาณคณะละ 3-5 คน และควรเป็นครูอาชีพเกษตรหลายสาขาเพื่อให้สามารถเรียนรู้หรือเชื่อมโยงทักษะและประสบการณ์จากสถานประกอบการหรือฟาร์มได้ทุกด้านเพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาต่อไป นอกจากนี้สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ คณะครูอาชีพเกษตรที่ผ่านการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการมาแล้วได้จัดทำโครงการงานฟาร์มธุรกิจหรืองานการค้าในสถานศึกษาร่วมกันเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะความรู้ และประสบการณ์ ด้านการวางแผน การผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด สามารถพัฒนาสู่ความเป็นครูมืออาชีพต่อไปในอนาคต ขณะเดียวกันงานฟาร์มธุรกิจจะเป็นแหล่งฝึกทักษะการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนและเป็นฟาร์มตัวอย่างให้แก่เกษตรกรได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้เป็นแหล่งฝึกและพัฒนาสมรรถนะให้แก่ครูและผู้เรียนไปพร้อมกันแล้ว ยังเป็นผลให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่สถานศึกษาได้อีกทางหนึ่ง ประการสำคัญคือการสร้างคุณภาพให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่สถานศึกษาได้อีกทางหนึ่ง ประการสำคัญคือการสร้างคุณภาพให้เกิดแก่ผู้เรียนมีรายได้และมีอาชีพระหว่างเรียนซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการอาชีวศึกษานอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมกำลังคนภาคการเกษตรให้มีคุณภาพและมีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเข้าสู่การแข่งขันในระดับสากลต่อไป ในขณะเดียวกันการพัฒนางานฟาร์มที่ดีมีคุณภาพโดยกำลังคนที่มีคุณภาพก็จะสามารถพัฒนาผลผลิตที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสูงตามมาด้วยส่งผลให้ประเทศไทยมีบทบาทโดดเด่นสู่การเป็นครัวของโลกต่อไปในอนาคต

6. สถานศึกษาเกษตรควรให้การสนับสนุนการนำทักษะวิชาชีพที่สำคัญหรือสมรรถนะวิชาชีพที่มีความจำเป็นในสถานประกอบการหรือฟาร์มมาใช้ฝึกกับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและประสบการณ์นำไปประกอบอาชีพได้ อาจกระทำได้โดยการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การฝึกภาคปฏิบัติและกำหนดเป็นทักษะเพื่อใช้สำหรับในการแข่งขันทักษะวิชาชีพขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นองค์การวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษาประเภทวิชาเกษตรกรรมและประเภทวิชาประมง จะทำให้ผู้เรียนสาขาเกษตรมีทักษะและประสบการณ์ด้านวิชาชีพสูงมากขึ้น มีความพร้อมที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานสู่การแข่งขันในระดับสากล
7. หัวใจสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการของครูอาชีพเกษตร คือครูพี่เลี้ยงในสถานประกอบการหรือครูฝึกในสถานประกอบการ เนื่องจากครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดทักษะประสบการณ์และเทคโนโลยีใหม่สู่ครูอาชีพเกษตรและการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการของผู้เรียน ดังนั้นครูพี่เลี้ยงในสถานประกอบการหรือครูฝึกในสถานประกอบการ จึงควรได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มทักษะด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการสอนงานและทักษะการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการส่งครูและผู้เรียนเข้ารับการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้น โดยสถานศึกษาอาจมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดฝึกอบรมให้กับครูพี่เลี้ยงหรือครูฝึก โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งกระตุ้นให้สถานประกอบการตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้

8. การส่งครูอาชีพเกษตรเข้ารับการสร้างประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ โดยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพจะทำให้ครูอาชีพเกษตรสามารถวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพที่จำเป็นในสถานประกอบการของผู้เรียนได้ หลังจากครูเข้ารับการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการมาแล้ว จากนั้นสถานศึกษาควรให้ครูร่วมกันวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและฝึกปฏิบัติทักษะวิชาชีพในสถานศึกษากับสมรรถนะวิชาชีพอีกกลุ่มหนึ่งที่ผู้เรียนจะต้องเข้าไปฝึกปฏิบัติเพื่อหาประสบการณ์จริงในสถานประกอบการหรือฟาร์ม ทั้งนี้ การส่งครูเข้ารับการสร้างประสบการณ์วิชาชีพด้วยวิธีดังกล่าวจะทำให้ครูสามารถวิเคราะห์ skill gap และปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกันได้อย่างดีและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
9. สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายครูแกนนำในสถานศึกษา โดยจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์วิชาชีพและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ภายในสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มครูอาชีพเกษตรกับสถานประกอบการหรือภาคเอกชนเพื่อจัดตั้งชมรมหรือสมาคมวิชาชีพในแต่ละสาขา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะประสบการณ์และองค์ความรู้วิทยาการใหม่ๆ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ตลอดจนร่วมกันมีบทบาทสนับสนุนในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการตลาดแรงงานหรือออกไปประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ
10. การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ถือเป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของการสถานประกอบการ โดยผู้เรียนจะต้องมีช่วงเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา การประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการหรือฟาร์ม จึงเป็นเรื่องสำคัญ และต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจระบบในสถานประกอบการ และเป็นผู้มีความคุ้นเคยกับสถานประกอบการเป็นอย่างดีมาก่อน ดังนั้นครูอาชีพเกษตรที่ผ่านการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการจึงเป็นบุคคลที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ และมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบหรือเป็นแกนนำรับผิดชอบดูแลในเรื่องการประสานงานกับสถานประกอบการหรือเป็นครูนิเทศก์การฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียน จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

11. สถานอาชีวศึกษาเกษตรต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนที่หลากหลาย เพราะในสถานศึกษาเกษตรมิใช่มีแต่เพียงนักศึกษาในระบบปกติเท่านั้น แต่รวมถึงเกษตรกรผู้สนใจเข้ามาเรียนหรือเข้ามารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมด้วย ดังนั้น ครูอาชีวเกษตรจึงต้องพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งได้แก่นักเรียน นักศึกษาและเกษตรกรมีความเชื่อมั่นและมีความศรัทธาที่จะเข้ามาศึกษาเล่าเรียนหรือรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยความเชื่อมั่นศรัทธา
12. อาชีพเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพที่ดำรงอยู่ควบคู่กับประเทศไทยมาเป็นเวลาช้านาน องค์ความรู้ทางการเกษตรจึงเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดควบคู่มากับวิถีการดำรงชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทยจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นผู้ที่รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่หลากหลายในการประกอบอาชีพทางการเกษตรมารวมไว้ในตนเอง จึงนับว่าบุคลากรภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของประเทศชาติที่ควรอนุรักษ์และยกย่อง ดังนั้นสถานศึกษาเกษตรจึงควรให้ความสำคัญและควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะและประสบการณ์ระหว่างครูอาชีวเกษตรกับบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์สู่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทางการเกษตรให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น
13. การพัฒนากำลังคนหรือผู้เรียนให้มีคุณภาพรวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง และเป็นไปตามความต้องการของสถานประกอบการหรือฟาร์มนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสานงานและการวางแผนในการดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบและช่องทางการสื่อสารเพื่อติดต่อประสานงานระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการดำเนินการร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนและการพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

14. การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรนี้ จะนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีพเกษตรต่อไปในอนาคต ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพครูอาชีพเกษตรให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ได้คุณภาพมาตรฐานเป็นไปตามมาตรฐานสากลที่กำหนด รวมทั้งเป็นการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพสำหรับผู้ที่จะก้าวเข้ามาเป็นครูอาชีพเกษตรจะต้องพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของตนเองให้มีมาตรฐานตามที่กำหนดจึงจะสามารถเข้ามาเป็นครูอาชีพเกษตรได้
15. การสร้างเครือข่ายการศึกษาวิจัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาองค์ความรู้ทักษะและประสบการณ์ระหว่างครูอาชีพเกษตรด้วยกันนับเป็นเรื่องสำคัญที่สถานศึกษาหรือส่วนราชการควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมให้เกิดการศึกษาวิจัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายครูอาชีพเกษตรที่ครอบคลุมในทุกระดับ ทั้งในระดับสถานศึกษา ระดับสาขาวิชา ระดับภาค ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพมากยิ่งขึ้น
16. ควรมีการแลกเปลี่ยนครูอาชีพเกษตรและบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญหรือเชี่ยวชาญเฉพาะสาขากับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ซึ่งกันและกันจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการอาชีพเกษตรในภูมิภาคให้ประสบผลสำเร็จเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น
17. สิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูอาชีพเกษตรได้เห็นความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการ ก็คือองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจนถึงระดับสถานศึกษาต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างแรงจูงใจอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อกระตุ้นให้ครูอาชีพเกษตรตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ ซึ่งจะทำให้ครูได้มีทักษะและประสบการณ์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

จากการกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของครูอาชีพเกษตร ไว้ข้างต้นแล้ว งานวิจัยดังกล่าวยังได้สรุปภาพรวมที่เป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครูไว้ดังนี้ (วณิชย์ อ่วมศรี, 2556)

1. สนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการหรือฟาร์มอย่างต่อเนื่อง
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งและแรงจูงใจในความร่วมมือกับสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ผลักดันการพัฒนาทักษะและประสบการณ์ทางด้านธุรกิจเกษตรและด้านการบริหารจัดการงานฟาร์มแก่ครูอาชีพเกษตรเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติจริงในฟาร์มของสถานศึกษาและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพิ่มระยะเวลาการเรียนรู้ การฝึกทักษะและการสร้างประสบการณ์วิชาชีพสำหรับครูอาชีพเกษตรเป็นระยะเวลา 60-90 วันติดต่อกัน
5. สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะและประสบการณ์ของครูอาชีพเกษตรในรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มในสถานประกอบการหรือฟาร์ม ไม่น้อยกว่ากลุ่มละ 3-5 คน
6. ส่งเสริมให้มีการดำเนินการฟาร์มธุรกิจในสถานศึกษาเพื่อฝึกทักษะและประสบการณ์แก่ครูและนักเรียนเพิ่มมากขึ้น
7. ส่งเสริมให้มีการกำหนดทักษะที่จำเป็นในสถานประกอบการและทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพเป็นทักษะในการแข่งขันของนักศึกษาสมัชชองค์การวิชาชีพด้านการเกษตรกรรม
8. สนับสนุนการพัฒนาครูพี่เลี้ยงในสถานประกอบการเพื่อให้มีความรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะการสอน และการวัดผลประเมินผลการศึกษาเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างประสบการณ์วิชาชีพครูอาชีพเกษตร ตลอดจนการฝึกปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
9. สนับสนุนการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพด้านการเกษตรกรรมของผู้เรียน เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพที่ควรจัดให้เรียนรู้ในสถานประกอบการหรือฟาร์ม และสมรรถนะวิชาชีพที่ควรจัดให้เรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อให้ครูนำไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
10. ผลักดันการสร้างเครือข่ายครูแกนนำเพื่อขยายผลสู่การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีพเกษตรในสถานศึกษา

11. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านอาชีพเกษตรและเผยแพร่อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม
12. ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มครูอาชีพเกษตรกับสถานประกอบการหรือฟาร์มหรือภาคเอกชนในการจัดตั้งชมรมหรือสมาคมวิชาชีพเพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ด้านอาชีพศึกษาเกษตรในการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีพศึกษาเกษตรที่มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล
13. สร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น
14. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนทักษะประสบการณ์ระหว่างครูอาชีพศึกษาเกษตรกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
15. ให้มีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการกำลังคนและการพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตรร่วมกัน
16. สนับสนุนและผลักดันให้มีการกำหนดให้การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีพศึกษาเกษตร
17. ส่งเสริมการศึกษาวิจัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายด้านอาชีพศึกษาเกษตรระหว่างครูอาชีพศึกษาเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน
18. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนครูและผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพศึกษาเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน
19. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ครูอาชีพศึกษาเกษตรเกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานศึกษาหรือฟาร์ม

2.5 สรุปท้ายบท

ก้าวต่อไปของการพัฒนาครูอาชีพเกษตรคงเป็นก้าวที่มีความสำคัญมากที่จะส่งผลต่ออาชีพเกษตรในอนาคต ทิศทางของการพัฒนาครูอาชีพเกษตรต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการอาชีพเกษตรของประเทศ การผลิตครูอาชีพเกษตรต้องมีความเฉพาะเหมาะสมกับความต้องการครูอาชีพเกษตรในแต่ละวิทยาลัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานทางการศึกษาควรเป็นหน่วยหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากกว่าการสร้างข้อจำกัดในการพัฒนาอาชีพเกษตร การออกแบบหลักสูตรผลิตครูใหม่เข้าสู่ระบบต้องพิจารณาถึงสมรรถนะในการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษามากกว่าการกำหนดคุณสมบัติอื่นที่ไม่จำเป็น การผลิตครูอาชีพเกษตรควรเน้นแกนหลักที่จำเป็นในวิชาชีพเกษตร ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และความรักความศรัทธาในอาชีพเกษตรและการเป็นครูอาชีพเกษตร ส่วนคุณสมบัติอื่นสามารถเติมเต็มในระหว่างที่เป็นครูประจำการ ทั้งนี้ต้องกำหนดแผนการพัฒนาคูประจำการเป็นรายบุคคลอย่างชัดเจน สถาบันอาชีพเกษตรต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาคูประจำการอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้การขับเคลื่อนการพัฒนาอาชีพเกษตรคงต้องพิจารณาทั้งระบบ เริ่มจากการกำหนดแผนการพัฒนากำลังคนของประเทศทางด้านการเกษตรให้ชัดเจน วิเคราะห์ความต้องการกำลังคนทางด้านอาชีพเกษตรในแต่ละระดับ การปรับเปลี่ยนค่านิยมของอาชีพเกษตรในมุมมองให้เป็นอาชีพที่มั่นคงมีรายได้ดี มีศักดิ์ศรีในสังคม กำหนดทิศทางการบริหารจัดการอาชีพเกษตรให้ชัดเจน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้มแข็ง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาอาชีพเกษตร การพัฒนาครูอาชีพเกษตรเป็นฟันเฟืองตัวหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้นแต่เป็นฟันเฟืองที่ขาดไม่ได้เท่านั้นเอง

บทที่ 3

แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

บทที่ 3

แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร บนเส้นทางอาชีพเกษตร

การศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรบนเส้นทางอาชีพเกษตรในส่วนนี้ ประกอบด้วย การวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีผ่านการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน ศิษย์เก่า อาจารย์และผู้บริหาร ด้วยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และการเสริมศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเกษตรผ่านกิจกรรมเสริมศักยภาพในรูปแบบต่างๆ 2) ศึกษาความเชื่อมั่นของผู้เรียนต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตร ด้วยแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและการเข้าร่วมกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อ.ก.ท.) 3) ถอดประสบการณ์โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้วยการศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรรุ่นใหม่ รวมทั้งการสำรวจพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาวิเคราะห์เส้นทางในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร และ 4) จัดเวทีระดมความคิด เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรบนเส้นทางอาชีพเกษตร ผลการศึกษาเป็นดังนี้

3.1 สภาพการจัดการอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

การศึกษาสภาพการจัดการอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนผ่านการสัมภาษณ์ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างฟาร์มเอกชนหรือเป็นผู้ประกอบการเกษตร และ 2) กลุ่มนักศึกษาปัจจุบันและนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการบ่มเพาะของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อเสนอแนะสะท้อนเกี่ยวกับสภาพการจัดการอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 3 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษา และ 3) การเสริมศักยภาพเพื่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีพศึกษาเกษตร ดังนี้

3.1.1 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การศึกษาในส่วนของการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานี้ เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ผ่านมา ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตร ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้าน

การเกษตร

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความเห็นตรงกันว่า การสอนแบบทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ และการสอนทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในรูปแบบที่หลากหลายไปพร้อมๆ กัน คือ การสอนแบบให้ทำโครงการ (Project Based) การสอนที่ให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริงในฟาร์มของวิทยาลัย (Farm Based Learning) โดยมีอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยง ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ และให้คำปรึกษาตลอดโครงการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร รายละเอียดมีดังนี้

1.1) การสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเกษตรที่มีการสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ ดีกว่าการสอนภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆ จึงสร้างความมั่นใจในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรของตน อย่างไรก็ตามความรู้ภาคทฤษฎีก็มีความจำเป็นที่จะต้องเพียงพอในการนำไปปรับใช้เพื่อการประกอบอาชีพด้วย การเรียนจบระดับ ปวช. จึงอาจไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียนจบแล้วไปประกอบอาชีพในทันที บางคนจึงต้องกลับไปเรียนต่อในระดับ ปวส.

“...เรียนจบ ปวช. ตอนอายุ 18 ปี เรียนต่อ ปวส. อีกปีครึ่งเหลืออีกหนึ่งเทอมผมก็ออกไปลองประกอบอาชีพของตนเอง เริ่มจากทำเกษตร เราคิดว่าเรามีอายุติดตัวไปมาก ... แต่พอทำเข้าจริงๆ แล้วมันต้องใช้แรงสนับสนุนเยอะ...เราก็เลยไม่ประสบความสำเร็จ คราวนี้ก็เลยไปลองเปิดร้านหนังสือเพราะอยากทำอยู่แล้วก็ไปเปิดหาประสบการณ์เรื่องการทำธุรกิจ และเปลี่ยนจากร้านขายหนังสือมาเป็นร้านขายลูกชิ้น จนสุดท้ายมาได้คำตอบว่าเราต้องกลับมาเรียน เพราะว่าจริงๆ แล้วเราต้องการทำเกษตร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ ยังทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาในสภาพจริงเมื่อเขาได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นพื้นฐานเพื่อการปรับใช้เพื่อสร้างรายได้จากงานเกษตรในอนาคตได้ต่อไป

“...มันทำให้เราได้เรียนรู้จริงๆ ได้ลองทำ...ถ้าในทฤษฎีอาจารย์บอกว่า หนึ่งโรคพืช สองวิธีการปลูก มันนี้ภาพไม่ออกเวลาไปเจอของจริง ทำไมเราไม่เคยเห็นเลยในตำรา... มันเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยเสริมความมั่นใจว่าเราเคยทำแบบนี้มาก่อน เวลาไปใช้ในพื้นที่อื่น มันจะมีชุดความรู้แบบนี้ไปปรับใช้...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...เน้นทั้งปฏิบัติและทฤษฎีควบคู่กันไป อย่างละครึ่ง...ตอนเช้าจะมีโครงการให้เราเข้า เป็นกิจกรรมตอนเช้า ใครชอบทำผักก็ไปทำผัก ใครชอบเลี้ยงสัตว์ก็ไปเลี้ยงสัตว์ตอนเช้า...ช่วยได้เยอะ เพราะว่ามันได้เจอปัญหา แล้วต้องหาวิธีแก้ไข ถ้าได้ลงมือทำเจอปัญหาก็ต้องแก้...ฝึกเรื่องการวางแผน...รู้ว่าจะผลิตอะไรและขายที่ไหน กับใคร เป็นการจำลองอาชีพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างรายได้...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติมีประโยชน์ในการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร คือ การได้เรียนรู้ในภาคปฏิบัติจะช่วยสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร และทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาในสภาพจริง และสามารถนำความรู้นี้ไปเป็นพื้นฐานในการปรับใช้ในอนาคตได้

1.2) การสอนทักษะที่ผู้เรียนคิดว่าจำเป็นในการประกอบอาชีพเกษตร

การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ผ่านมา พบว่า มีการสอนทักษะที่ผู้เรียนคิดว่ามีความจำเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ การฟัง การสังเกต การคิดวิเคราะห์ การจดบันทึก การเก็บข้อมูลการตลาด การวางแผนการเพาะปลูกและการตลาด การจำหน่ายผลผลิต การสรุปบทเรียน รวมทั้งการถอดบทเรียน

“...เรื่องการคิดวิเคราะห์ เรื่องของการวางแผนว่าจะปลูกข้าวพันธุ์เท่าไร ช่วงไหนก็เอาความรู้ที่เรียนจากกระบวนการของคณะเกษตรศาสตร์ไปใช้อยู่...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...อาจารย์ท่านจะมาช่วยถอดบทเรียน...เรื่องที่สำคัญกว่านั้นคืออาจารย์จะเสริมในเรื่องของทักษะการจดบันทึก การฟัง การสังเกตให้ตลอดเวลา...มันดูเหมือนไม่เกี่ยวอะไรกับเกษตร แต่มันช่วยหนุนกัน...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ฝึกเรื่องวางแผน เก็บข้อมูลเอง รู้ว่าจะผลิตอะไรและขายที่ไหน กับใคร ตลอดจนถึงการขาย มันทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น...รู้ว่าจะผลิตอะไรและขายที่ไหนกับใคร...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นป๋มเพาะ

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนสรุปได้ว่า ที่ผ่านมามีวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมีการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่มีความจำเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ การฟัง การสังเกต การคิดวิเคราะห์ การจดบันทึก การเก็บข้อมูลการตลาด การวางแผนการเพาะปลูกและการตลาด การจำหน่ายผลผลิต การสรุปบทเรียน รวมทั้งการถอดบทเรียน อย่างไรก็ตาม สภาพการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวตามการรับรู้ของผู้เรียนบางคนยังได้รับไม่ครบถ้วนในบางเรื่อง ทักษะที่แต่ละคนได้รับการฝึกฝนจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของผู้สอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3) การสอนโดยมอบหมายให้ทำโครงการ (Project Based Learning)

การสอนแบบให้ทำโครงการ (Project Based) เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานด้านการเกษตรได้ด้วยความเข้าใจและอันจะมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผู้เรียนบางส่วนยังเห็นว่าการมอบหมายงานภายใต้การทำงานโครงการยังมีข้อจำกัดในการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้เรียนเห็นว่าข้อจำกัดดังกล่าวขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนในการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน และขึ้นอยู่กับปฏิบัติงานของผู้เรียนภายใต้เงื่อนไขเวลาอันจำกัด เนื่องจากผู้เรียนมีวิชาที่ต้องรับผิดชอบหลายวิชาในหนึ่งเทอม รวมทั้งขึ้นอยู่กับความเห็นประโยชน์ที่แท้จริงของการทำโครงการของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะปรับวิธีการเรียนให้สอดคล้องกับการทำโครงการจนสามารถนำประสบการณ์ความรู้ที่ได้ไปใช้จริงในการประกอบอาชีพ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวถึงการเรียนโดยการมอบหมายงานโครงการในระดับ ปวช. และ ปวส.

“...การสอนแบบมอบหมายให้ทำโครงการมีครับ แต่ ตอนเรียน ปวช. ส่วนใหญ่ยังอยู่ในกรอบเดิมๆ คือ คิดจริงแต่ว่ามันคิดได้ไม่ไกล คือเราต้องการทำอะไรง่ายๆ เนื่องด้วยภาระหน้าที่ในการเรียนมันเยอะ ก็เลยต้องการทำโครงการให้แค่ว่าๆ เท่านั้นเอง ...ตอน ปวส.เริ่มเปลี่ยนวิธีเรียน ที่บอกว่าเปลี่ยนคือก่อนหน้านี้ เราแค่เรียนไปตามที่เขาว่า ไปดูงานตามที่ครูบอก แต่ในขณะที่เรามาเริ่มเปลี่ยนตัวเอง เปลี่ยนการเรียน เรียนไปด้วย ทำธุรกิจไปด้วย มีการทำวิจัย เริ่มไปหาที่เรียนรู้กันเองข้างนอกโดยที่ไม่ต้องรออาจารย์สั่ง กระบวนการทางเกษตรที่ต่างจากห้องเรียนเราก็จะหาความรู้เพิ่มเติม...การทำโครงการ ถ้ามันใช้ได้จริงๆ ถือว่าดีมาก...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีมอบหมายให้ทำโครงการยังมีประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร เนื่องจากเป็นการได้ฝึกปฏิบัติจริง และได้ฝึกความรับผิดชอบในการทำงานด้านการเกษตรที่จำลองจากสภาพจริงแบบครบวงจร คือ ตั้งแต่การผลิตจนถึงเก็บเกี่ยวและจัด

จำหน่าย ทำให้เกิดความเข้าใจถึงวิถีเกษตรตามวงจรการผลิตพืชหรือสัตว์มากขึ้นและเข้าใจวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ต้องเอาใจใส่ผลผลิตที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถทอดทิ้งหรือละความเอาใจใส่ได้

“...เรื่องของโครงการ...ดีครับ...ตอนนั้นเป็นโครงการรวม แต่ละเทอมมันไม่เหมือนกัน เรียนเทอมละอย่าง ฝึกอาชีพเลย เหมือนที่เราชอบตรงนี้ แต่เราไม่ได้ไปเรียนในสายที่เราชอบ เรามาเข้าโครงการนี้ได้เพิ่มเข้ามาอีก คือมันมองเห็นภาพเลย...ได้เยอะกว่าในห้องเรียน คือตื่นเข้ามาเราต้องมีหน้าที่เลย หน้าที่รดน้ำผักก่อนนะ ก่อนจะกินข้าว กลับมาเราต้องรดน้ำ ถ้าเกิดเป็นในช่วงโม่งเรียนเราเรียนแล้วก็จบอย่าง 3 วัน เรากลับมาเรียนเรื่องนี้ใหม่ผักตายหมดแล้ว แต่โครงการเรียนต้องทำทุกวันจนเราจบเทอม เหมือนเลี้ยงไก่ไข่ทำจนได้เก็บไข่...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

นอกจากนี้การเรียนการสอนแบบมอบหมายงานเป็นโครงการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะการจำลองอาชีพผู้ประกอบการ ที่ต้องมีการคิดที่เป็นระบบ โดยฝึกการวางแผนและการเขียนโครงการ การวางแผนนั้นมีการวางแผนการผลิตและการวางแผนการตลาด จากพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง ผู้เรียนจะได้รับการฝึกวางแผนการผลิตว่าควรจะผลิตอะไร แล้วไปเก็บข้อมูลด้านการตลาดว่าผลิตผลนั้นจะนำไปจำหน่ายที่ใด หรือมีลูกค้าคือใครบ้าง หลังจากนั้นจึงเขียนโครงการเสนออาจารย์ให้พิจารณา ซึ่งการเขียนโครงการหลักใหญ่ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงงานของตนเองเกี่ยวกับ หลักการและเหตุผลที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของสิ่งที่ตนเองจะทำ วัตถุประสงค์ที่จะทำโครงการนั้น ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการของตน แผนงานที่บอกถึงระยะเวลาที่ค่อนข้างชัดเจนทำให้ตรวจสอบความสามารถในการปฏิบัติจริงในเวลาที่กำหนด งบประมาณที่จะต้องใช้ในโครงการทำให้ทราบว่าค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชและสัตว์แต่ละชนิดที่ต้องการทำมีมากน้อยเพียงใด ทำให้ทราบต้นทุนในการผลิตซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดราคาและคำนวณถึงความคุ้มค่าของการลงทุนได้อีกด้วย การสอนรูปแบบนี้จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอนาคตอีกทางหนึ่ง

“...เรื่องของ Project Based ช่วยได้เยอะ เพราะว่ามันได้เจอปัญหา แล้วต้องหาวิธีแก้ไข ถ้าได้ลงมือทำเจอปัญหาก็ต้องแก้...ตอนนั้นทำโครงการถั่วฝักยาว อาจารย์ให้ทำตั้งแต่เก็บข้อมูลว่าทำไมต้องปลูกถั่วฝักยาวโดยต้องไปสำรวจตลาดก่อน...เขียนโครงการขึ้นมา มีหลักการและเหตุผล...ฝึกเรื่องวางแผน เก็บข้อมูลเอง ตลอดจนถึงการขาย มันทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น...รู้ว่าจะผลิตอะไรและขายที่ไหน กับใคร เป็นการจัดองอาชีพ สามารถเอาไปสร้างรายได้...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...การสอนของอาจารย์ที่ทำให้โครงการทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนสรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบมออบหมายงานเป็นโครงการ มีประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านเกษตรโดยเฉพาะการเพิ่มพูนทักษะและความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ คือ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการคิดอย่างเป็นระบบแบบจำลองอาชีพ ผ่านกระบวนการวางแผนและเขียนโครงการ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติงานเกษตรจริงซึ่งเป็นการฝึกความรับผิดชอบ ความอดทนและเอาใจใส่ต่องานเกษตรอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามการมอบหมายให้ทำโครงการมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งคือการปฏิบัติงานเกษตรจากของจริงนั่นก็คือการปฏิบัติงานฟาร์มนั่นเอง

1.4) การสอนโดยใช้ฟาร์มในวิทยาลัยเป็นฐานการเรียนรู้ (Farm Based Learning)

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมออบหมายให้ทำโครงการได้แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือการปฏิบัติงานเกษตรของนักศึกษาที่ต้องมีโอกาสปฏิบัติจริงในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการมีฟาร์มในวิทยาลัยเกษตรจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของศิษย์เก่าทุกคนที่จบการศึกษาแล้วมาปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรว่า ช่วงที่ตนเรียนวิทยาลัยมีฟาร์มเป็นของตนเองและได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานฟาร์มที่แตกต่างหลากหลายและการที่ได้มีโอกาสได้ฝึกมาก ได้สัมผัสกับของจริงมากยิ่งขึ้นเรียนรู้จากสภาพจริงมาก ผลลัพธ์ก็คือประสบการณ์ในการทำงานเกษตรที่มากและความรู้ในเรื่องนั้นก็ยิ่งมากตามไปด้วย

“...ช่วงที่อยู่ ปวช. 2 ใช้เยอะครับ ช่วงนั้นพอตีผมเรียนพืช ผมได้ใช้ (ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติในฟาร์ม)...อาจารย์ที่ท่านสอนปฏิบัติครับ ผมก็ได้เรียนเยอะอยู่...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ของหนูฝึกสวนส้มในวิชาเรียนพืชผัก พืชผล ได้ทำแปลง...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...การมีฟาร์มในวิทยาลัยเป็นสิ่งดี...ทำให้ได้เห็นของจริง...ตอนนั้นมีฟาร์มไก่ไข่ ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มวัว ตอนนั้นไม่ได้เรียนครบทุกฟาร์มเพราะต้องเรียนตามหลักสูตร อยากเรียนเพิ่มแต่ไม่มีเวลา เลยใช้วิธีคุยกับรุ่นน้องที่เรียนฟาร์มที่เราไม่ได้เรียนก็ได้ความรู้บ้าง แต่ไม่เหมือนเรียนเอง ทำเอง...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...ความรู้ส่วนใหญ่ได้จากการฝึกปฏิบัติงานในฟาร์ม วิชาปฏิบัติงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...ถ้าเรียนในชั่วโมงไม่ได้สัมผัส เลี้ยงไก่จับทุกคนนักเรียนเป็นร้อยเดียวไก่จะตาย เกือบ เกือบปลานิลแปลงเพศมีปลาสองตัว ให้ส่งตัวแทนมาจับ...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

การได้ฝึกปฏิบัติจริงในฟาร์มวิทยาลัยทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะด้านการบริหารจัดการทางการเกษตรแบบครบวงจรตั้งแต่การผลิต ทั้งผลิตพืชและผลิตสัตว์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้และทักษะรวมทั้งความเอาใจใส่จึงจะทำให้ผลผลิตที่เป็นทั้งพืชและสัตว์เหล่านั้นเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ โดยขั้นตอนการผลิตขั้นตอนแรกๆที่ผู้เรียนได้เรียนรู้คือ การเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูกและการเตรียมโรงเรือนสำหรับการเลี้ยงสัตว์ การได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในฟาร์มทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิสูจน์ว่าความรู้ภาคทฤษฎีเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วมีรายละเอียดอะไรที่ตนเองยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวล้วนแต่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ที่ดูแล ทั้งนี้การได้ดูแลผลผลิตอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนได้เห็นวิวัฒนาการ ได้เห็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผลผลิตเหล่านั้นเจริญเติบโตหรือในทางตรงกันข้ามอาจได้เห็นสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของผลผลิตอันจะนำไปสู่การค้นหาวិธีการแก้ปัญหาเพื่อกำจัดปัจจัยเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องต่อไป วงจรการเกษตรที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในฟาร์มคือการดูแลรักษาผลผลิตจนกว่าจะถึงกำหนดเก็บเกี่ยวหรือนำออกจำหน่าย ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงการบำรุงรักษาและการกำจัดศัตรูพืชหรือการป้องกันโรคโดยวิธีที่ถูกต้อง เนื่องจากการปฏิบัติงานในฟาร์มวิทยาลัยผู้เรียนจะไม่ได้เผชิญกับปัญหาเหล่านั้นเพียงลำพัง แต่เป็นการปฏิบัติงานภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ผู้สอน และได้เรียนรู้เรื่องการจัดจำหน่าย ตลาดหรือแหล่งจำหน่ายเมื่อผลผลิตถึงกำหนดเวลา ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวผู้เรียนจะทราบเกี่ยวกับ ความต้องการของลูกค้า การกำหนดราคาที่เหมาะสม การบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และอาจรวมไปถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายด้วย การเรียนรู้กระบวนการเกษตรอย่างครบวงจรดังกล่าวจึงเป็นบทพิสูจน์ได้ว่าฟาร์มวิทยาลัยเป็นแหล่งการฝึกทักษะและประสบการณ์ด้านการเป็นผู้ประกอบการเกษตรของผู้เรียนได้อย่างครบวงจร

“...ฟาร์มวิทยาลัยมีความสำคัญ มันทำให้ได้ฝึกเรื่องของทักษะ...ได้ฝึกแบบครบวงจร ตั้งแต่ผลิตถึงจำหน่าย...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในฟาร์มยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหาว่าการทำเกษตรแต่ละประเภท แต่ละชนิด พวกเขาจะต้องเผชิญกับปัญหาอะไรบ้างซึ่งจะเป็นประสบการณ์ตรงทำให้จดจำได้ดีกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ผ่านเรื่องเล่าของผู้อื่นหรือการอ่านจากตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว และเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ผู้เรียนยังได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งจะทำให้รู้ว่าปัญหาแต่ละปัญหาคควรแก้ไขอย่างไรหรือมีแนวทางในแก้ไขอย่างไร ถ้าไม่รู้ควรไปปรึกษาใคร ดังนั้นฟาร์มวิทยาลัยจึงเป็นพื้นที่ทดลองเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้ไปปรับใช้เมื่อประกอบอาชีพด้วยตนเอง

“...มันทำให้เราได้เรียนรู้จริงได้ลองทำไปแบบนี้มันเกิดปัญหาแบบนี้แล้วเราควรจะแก้อย่างไร มันได้เห็นปัญหาจริง ณ ตอนนั้น...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ช่วงที่เรียนโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.) วิทยาลัยให้ลงฟาร์มเป็นหลัก ได้ปฏิบัติจริง อาจารย์ให้ลงพื้นที่จริง และมาพบอาทิตย์ละครั้ง การเรียนให้ลงพื้นที่ของเราและของกลุ่ม แบ่งกันว่าพื้นที่ใครจะเลี้ยงปลา พื้นที่ใครจะปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด คนในกลุ่มก็จะมาคุยของกันและกัน วนกันไป เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม พี่คิดว่าวิธีการเรียนแบบนี้ดีค่ะ เราเจอปัญหาจริง เมื่อเจอปัญหาอะไร ก็ปรึกษาอาจารย์ช่วยแนะนำแก้ไขได้เลย บางทีก็ปรึกษาผู้ที่มีความรู้ แล้วเราก็ทดลองทำ ทดลองใช้...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

การฝึกปฏิบัติในฟาร์มวิทยาลัยมีลักษณะของการทำงานที่ต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนเกิดการฝึกปฏิบัติซ้ำๆอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการฝึกดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน และทักษะทางการเกษตรเฉพาะทาง เป็นต้น

“...ควรเน้นการฝึกปฏิบัติ...บางคนเรียนจบเดินออกหมดเลย ทำจริงๆ มั่นหนัก...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...ตื่นเข้ามาเราต้องมีหน้าที่เลย หน้าที่รดน้ำผักก่อนนะ ก่อนจะกินข้าว กลับมาเราต้องรดน้ำ...ต้องทำทุกวันจนเราจบเทอม เหมือนเลี้ยงไก่ไข่ทำจนได้เก็บไข่...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...หลังจากเรียนแล้วก็คืองานฟาร์ม...ฝึกให้เราต้องตื่นแต่เช้า ฝึกว่าเวลานี้ต้องตื่น ออกกำลังกาย เวลานี้ให้มาลงแปลงมาทำงาน เขาจะทำแบบระบบน้ำเขาจะให้น้ำกับต้นพืชในระบบสายน้ำหยด เราลองทำนะเผื่อไปอยู่ที่โน่นจะได้...”

นักศึกษา: โครงการทวิภาคีไปอิสราเอล

การได้ฝึกปฏิบัติในฟาร์มวิทยาลัยทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางการเลือกประกอบอาชีพทางการเกษตรหรืออาจค้นพบตัวตนว่ามีความถนัดด้านไหน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในการตัดสินใจประกอบอาชีพ ทำให้สามารถวางแผนการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาได้ชัดเจนขึ้น

“...ถ้าได้ฝึกในฟาร์มจะเลือกได้ว่าชอบแบบไหน ถนัดอะไร ได้ฝึกปฏิบัติจริงจะทำให้ได้ศึกษาตัวเองไปด้วย ถ้าให้เรียนเฉยๆ เขาก็ไม่รู้ว่าเขาถนัดด้านไหน เก่งด้านไหน เรียนแค่ในหนังสือเดาไม่ออก พอไปเจอจริงๆ แล้วมันยาก คนละเรื่อง ถ้าฝึกบ่อยๆ จนชิน แล้วเราสนุกับมัน จะมีแนวคิดเองว่าเราอยากจะทำอะไร ใ้ที่ชอบอยู่นี้มันจะต่อยอดเป็นอาชีพได้ไหม จะทำอย่างไร ด้านไหน (ได้ค้นพบตัวเองด้วย)...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ฟาร์มในวิทยาลัยเป็นฐานการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติจริงในแปลงทดลอง ได้เรียนรู้จากสภาพจริงได้สัมผัสของจริง ได้เรียนรู้การเกษตรแบบครบวงจรตั้งแต่ผลิตจนถึงจำหน่าย ซึ่งในกระบวนการเหล่านั้นผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ทักษะเฉพาะทางการเกษตร ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการเรียนรู้ ได้พัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพเกษตร คือ ความเป็นคนดี มีความอดทน รวมทั้งผู้เรียนได้เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพของตนหลังจบการศึกษาได้ชัดเจนขึ้นอีกด้วย

1.5) บทบาทของอาจารย์ผู้สอน

ปัจจัยสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ คือ อาจารย์ผู้สอน ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าผู้เรียนไม่ได้รับการแนะนำอย่างเอาใจใส่จากอาจารย์ผู้สอนปฏิบัติ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ที่จบการศึกษาแล้วหันมาประกอบอาชีพการเกษตรต่างแสดงความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันว่า ตลอดการฝึกปฏิบัติในวิทยาลัยได้รับการปฏิบัติจากอาจารย์ผู้สอนที่ให้ความเอาใจใส่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยง ได้แก่ การให้คำชี้แนะแนวทางการจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้คำปรึกษาในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ ตลอดจนเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนสนใจและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพเกษตร

“...ช่วง ปวช. 3 อาจารย์เขาจะเริ่มชี้แนะชี้นำเรา ใครชอบ ถนัดทางไหน คือ จบ ปวช. ก็ต้องไปเลือก ใครจะเลือกพืชหรือเลือกสัตว์...ทำให้รู้จักกำหนดเป้าหมายในอนาคต...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...พอดีสาขาเราที่ผมเรียนเป็นสาขาที่อาจารย์เอกชัยเป็นคนสอน แล้วอาจารย์เอกชัยเป็นเสมือนพี่เลี้ยงเวลาทำอะไร ท่านก็จะมาช่วยถอดบทเรียน ...อาจารย์เขาเสริมให้ อาจารย์จะรู้อยู่แล้ว แต่จะไม่บอก นี่เป็นเทคนิคของอาจารย์เขา แต่ผมว่าตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ อาจารย์เขาเป็นเหมือนคนสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ใช่แค่อาจารย์เอกคนเดียวครับ อาจารย์ท่านอื่นที่สอนในสาขาด้วย...ตอนทำโครงการท่านก็ได้ทิ้งท่านจะให้เราพาไป บางทีก็ช่วยหนุนเสริมในเรื่องอย่างอื่น...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

บทสัมภาษณ์จากผู้เรียนจึงเป็นภาพสะท้อนความคิดเห็นที่ยืนยันให้เห็นว่า บทบาทความเป็นพี่เลี้ยงของอาจารย์ผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปฏิบัติในวิทยาลัยเกษตร จากการให้คำชี้แนะแนวทางการจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้คำปรึกษาในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ ตลอดจนเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนสนใจและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพเกษตร

1.6) โอกาสในการฝึกประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรควบคู่กับการเรียน

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตรอีกประการหนึ่ง คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรควบคู่กับการเรียน อันเนื่องจากอาชีพเกษตรไม่จำเป็นต้องทำงานเป็นเวลาเช่นเดียวกับงานบริษัทเอกชนหรือราชการ แต่เป็นงานที่ทำได้ไม่จำกัดเวลา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการประกอบอาชีพจริงได้ไม่จำกัดเวลา ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ เห็นสภาพเป็นจริงของอาชีพควบคู่กับการเรียน และผู้เรียนสามารถทดลองนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติขณะเดียวกันก็นำบทเรียนจากการปฏิบัติไปเป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในสถานศึกษา การได้รับประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรควบคู่กับการเรียนดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนอย่างมีเป้าหมายและมีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพอย่างเต็มตัว

“...ผมว่าน่าจะหาประสบการณ์และลองทำตั้งแต่อยู่ ปวช. ตั้งแต่เข้ามาเรียนปีหนึ่ง อาจจะยัง แต่ถ้าได้พี่เลี้ยงที่ดี หรือเกิดแรงบันดาลใจก็ดีในการเรียนการสอน ผมว่าควรทำตั้งแต่ ปวช. เพราะจะมีชุดความรู้ของมัน และพอออกไปทำอาชีพมันจะไปเจอการใช้ชีวิตในชุดความรู้ในการใช้ชีวิตแบบทดลองแบบนี้มันจะไปช่วยหนุนเสริม แล้วมันจะชัดเร็วขึ้น มันจะชัดในเป้าหมายตัวเองเร็วขึ้น สำหรับผมนะ ผมว่าเป็นอย่างนั้น ...ตอนเรียนผมปฏิบัติจริง ทำธุรกิจอยู่กับน้องด้วยการปลูกไม้...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาชีพเกษตร

ในการสัมภาษณ์ผู้เรียนครั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลข้อเสนอแนะเพื่อให้การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตรมีศักยภาพในการพัฒนากำลังคนได้เป็นไปตามความต้องการพัฒนาของผู้ประกอบอาชีพเกษตร 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ทักษะ และจิตพิสัยที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร ด้านผู้สอน ด้านการฝึกปฏิบัติงานในฟาร์ม และด้านการประเมินผล ดังนี้

2.1) ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา

โครงสร้างหลักสูตรควรมีการจัดรายวิชาที่สร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพไว้ในระดับต้นๆ เพื่อปรับเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ และมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าหลังจบการศึกษาจะไปประกอบอาชีพที่ตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมา คือ การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

“...ระบบเรื่องการเรียนการสอน ผมว่าเรื่องสำคัญคือทำให้เด็กหาเป้าหมายให้เจอ ก่อน ไม่ว่าจะด้วยกระบวนการ Project Based Learning หรืออะไรต่างๆ ทั้งหมดมันเป็นกระบวนการหาเป้าหมายให้เจอ เอาไปใช้ชีวิต เป้าหมายของเขาสำคัญและเรื่องเทคนิคการเรียนการปฏิบัติอันนี้เป็นเรื่องที่คุณกันไป แต่สิ่งที่ไม่ควรทิ้งคือเป้าหมายของตัวเอง...หาเป้าหมายของตัวเองให้ชัดว่าจะไปประกอบอาชีพเกษตร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ผมว่าทุกอาชีพมันต้องมองที่เป้าหมายของเรา ก่อน คือดูว่าเป้าหมายสุดท้ายแล้ว เราจะเรียนไปเพื่ออะไร คืออย่างผม ผมมีเป้าหมายว่าจะกลับไปทำเกษตรที่บ้านรูปแบบเกษตรผสมผสาน... กระบวนการหลักสูตรมันควรจะจัดกระบวนการให้ผู้เรียนหาเป้าหมายของตัวเองให้เจอ...ถ้าเป้าหมายชัดเจนก็คิดให้เสร็จ ถ้าลงไปแล้ว จะเจอกับอะไรบ้าง ถ้าเจอแล้วจะต้องแก้ปัญหาอย่างไร เตรียมพื้นฐานตั้งแต่ตอนเรียน คือ ถ้าลงไปแล้วเราจะต้องได้รับการสนับสนุนเรื่องใดบ้าง เช่น การไปติดต่อกับเกษตรอำเภอ เราต้องเตรียมและมันเป็นอีกอย่างที่เราจะช่วยเราได้บ้าง...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรไม่ควรสอนแบบแยกส่วนควรสอนแบบบูรณาการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีเป้าหมายแตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มที่เรียนเพื่อศึกษาต่อกับกลุ่มที่เรียนเพื่อไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเนื้อหาของหลักสูตรควรมีความรู้ที่ทันสมัยโดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตร นอกจากนี้ควรเน้นเรื่องการฝึกปฏิบัติทางการเกษตรให้มีความเข้มข้นด้วย

“...วิทยาลัยต้องปรับปรุง... เรื่องหลักสูตรไม่ควรสอนแบบแยกส่วน แต่ควรสอนแบบบูรณาการ มองที่ตัวเป้าหมายของผู้เรียนก่อน แล้วค่อยมาบูรณาการว่าจะมีกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ถ้าดูกลุ่มเป้าหมายแล้วจะแยกกลุ่มเป้าหมายได้ชัด เวลาจัดกระบวนการอย่างสมมติกลุ่มนี้เรียนเพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพ กลุ่มนี้เรียนเพื่อที่จะไปเรียนต่อ จะได้เห็นว่าอาจารย์ควรจะสอนกลุ่มนี้อย่างไร (จัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน)...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...เนื้อหาวิชาควรทันสมัยขึ้น คือต้องตามทันกระแส คือมีการเสริมด้านเทคโนโลยี อย่างเช่นพวกเรื่องระบบน้ำ ต้องสอนให้รู้ว่ามีอะไรบ้าง ตอนเราเรียนไม่มี ควรมีการสอนให้เอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ งานเกษตรก็มีตัวช่วยผ่อนแรงได้มันไม่ใช่งานหนักเสมอ

ไป ในขณะที่ยังต้องคงของเดิมไว้ เพื่อให้แก้ปัญหาได้ยามไม่มีเทคโนโลยีหรือเมื่อเทคโนโลยีเกิดขัดข้อง เดียวนี้คนเกี่ยวข้าวก็ไม่ต้องใช้เคียวแล้ว มีอย่างเล็กๆ ไม่มีรถเกี่ยวก็ต้องมีอย่างขนาดเล็กกลมาแปลง จะทำอย่างไรมันถึงจะเหมาะกับของแต่ละอาชีพของแต่ละบุคคลอย่างรายได้น้อยต้องใช้แบบไหนตัวเองสบายขึ้น ไม่จำเป็นต้องเคียวอย่างเดียวใช้เกี่ยวข้าวเหมือนอย่างเดี๋ยวนี (ต้องปรับให้เหมาะสมกับขนาดและประเภทของเกษตรกรรม)...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นป๋มพะเอ

“...ควรเน้นการฝึกปฏิบัติ...บางคนเรียนจบเดินออกหมดเลย ทำจริงๆ มันหนัก...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นป๋มพะเอ

“...ต้องสอนให้รู้จักความยากลำบาก ปฏิบัติเองจริงๆ เรียนเกษตรมาต้องทำเกษตรนะ เมื่อก่อนมันไม่ใช่ครับ...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นป๋มพะเอ

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรควรส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการเกษตรโดยมีการวางเนื้อหาครบวงจรตั้งแต่ผลิตจนถึงจำหน่ายซึ่งรวมถึงช่องทางการจำหน่าย เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจว่าจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้จริง มากกว่าเน้นการผลิตบุคลากรเพื่อไปเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน การเกษตร

“...การจัดการเรียนการสอนควรทำให้ความรู้ในเรื่องนั้นๆ ต่อเนื่องให้รู้จักการก้าวเดินตั้งแต่ก้าวแรกจนถึงสำเร็จ เช่น เริ่มจากการปลูกผัก พรวันดินไปจนถึงเก็บขายแล้วก็บอกเขาว่าแหล่งที่เขาจะขายผลผลิตนั้นๆ มีที่ไหนบ้าง บอกเขาอย่างนี้ดีกว่า สมัยเรียนบอกอย่างเดียวว่าโรงงานโน้นนี่ไปสมัครเอาละ เขาไม่เน้นให้ความสำคัญว่าจบแล้วมาประกอบอาชีพของตัวเอง เช่น การตอนกิ่งตอนให้เก่งแล้วมาวางขายอะไรอย่างนี้จะดีกว่า...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นป๋มพะเอ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากำลังคนด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา จากผู้ให้สัมภาษณ์ สรุปได้ว่าในการจัดหลักสูตรและเนื้อหาควรมีการปรับปรุง ดังนี้ 1) โครงสร้างหลักสูตรควรมีการจัดรายวิชาที่สร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพไว้ในระดับต้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรและมีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการประกอบอาชีพเกษตร 2) ควรมีการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเป้าหมายของผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มที่มีความต้องการแตกต่างกัน คือกลุ่มที่ต้องการออกไปประกอบอาชีพและกลุ่มที่ต้องการออกไปศึกษาต่อ 3) เนื้อหาของหลักสูตรควรมีความรู้ที่ทันสมัยโดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตร 4) ควรเน้นเรื่องการฝึกปฏิบัติทางการเกษตรให้มีความเข้มข้น 5) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรควร

ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการเกษตรโดยมีการวางแผนหาครบวงจรตั้งแต่ผลิตจนถึงจำหน่ายซึ่งรวมถึงช่องทางการจำหน่าย เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจว่าจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้จริง

2.2) ด้านทักษะและจิตพิสัยที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตร

ทักษะที่จำเป็นที่ควรมีในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ เทคโนโลยีที่เหมาะสม การวางแผน การจัดระบบ การตลาด การสรุปทบทวน ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ทักษะด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ควรเน้นความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีเกษตร ซึ่งรวมถึงความรู้ด้านเครื่องจักรกลการเกษตรและความสามารถในการผสมผสานกับการวางแผน และการจัดระบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการทำเกษตรบนฐานความรู้ ไม่ใช่การทำด้วยกำลังและหวังพึ่งพาธรรมชาติเท่านั้น การทำเกษตรลักษณะนี้จะช่วยเปลี่ยนภาพลักษณ์การทำเกษตรให้น่าสนใจต่อคนรุ่นใหม่ได้อีกด้วย

“...เราสามารถเอาเทคโนโลยีเอาอะไรมาใส่ มาช่วย ให้มันสบายขึ้น แลดูง่ายขึ้น ไม่ใช่ดูแล้วมันหนักหน่วง...มีการวางแผน จัดระบบ การให้น้ำอย่างนี้...ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ อาชีพเกษตรมันก็น่าทำนะ...เกษตรต้องลงทุนอยู่แล้วเกษตรกรก็ไม่รู้ว่าลงทุนไปแล้วได้คืนเท่าไร แต่เราลงทุนแบบมีการวางแผน ต้องดูว่ามันคุ้ม...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องทำแบบมีความรู้ไม่ใช่ทำตามความเคยชิน...เราจะทำแบบความรู้สมัยใหม่กับความรู้ดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้และต่อยอด ต้องมีความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี น่าจะตอบโจทย์ให้กับเด็กรุ่นใหม่ที่มีมองว่าอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ลำบาก เป็นอาชีพที่ด้อยค่า คือถ้าเราทำแบบมีความรู้ทำให้ไม่ลำบากได้ ผมเคยเห็นหลายที่ที่ทำ เกษตรกรทำงานไม่กี่ชั่วโมง ทำเข้าแล้วก็เย็น...มีรายได้ดีด้วย...ถ้าวางแผนดีก็ยั่งยืน...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

ทักษะด้านการวางแผนจะช่วยให้ผู้ที่จบการศึกษาแล้วไปประกอบอาชีพเกษตรสามารถเตรียมตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องเผชิญกับสภาพจริง

“...การเรียนในชั้นเรียนควรเน้นเรื่องความคิด กระบวนการตัดสินใจ คิดตลอดเวลา เพราะแต่ละอย่างโรคแต่ละอย่างไม่เคยเหมือนกัน ต้องคิดไว้ก่อนว่าพื้นฐานมันเป็นอย่างไร และมันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรตามให้ทัน...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

ทักษะด้านการตลาดการเรียนรู้ทางการเกษตรโดยเฉพาะด้านการผลิตผลผลิตทางการเกษตรควรคำนึงถึงทักษะด้านการตลาดเกี่ยวกับวิธีการหาข้อมูลการตลาด หรือแหล่งตลาดของสินค้าแต่ละชนิด ขณะเดียวกันอาจจำเป็นต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้บริโภคในท้องถิ่นในการที่จะส่งเสริม

ให้เรียนรู้การทำเกษตร เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในท้องถิ่นด้วย คืออาจเปลี่ยนแนวคิดผู้ผลิตเป็นตัวตั้งเป็นแนวคิดผู้บริโภคเป็นตัวตั้งโดยเฉพาะผู้บริโภคในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับตลาดภาคเกษตรที่มีระยะเวลาของอายุสินค้าสั้น และประหยัดต้นทุนในการขนส่งไปจำหน่ายในที่ห่างไกลแหล่งผลิตอีกด้วย

“...สอน บอกเขาเลยว่าถ้าอยู่อำเภอนี้ ปลูกผักแล้วมาวางขายได้ตรงไหนบ้าง บางคนไปไม่เป็นทำอะไร มันจะขายที่ไหน อย่างไร โรงเรียนสอนผักไฮโดรโปนิคส์ แต่บ้านเรากินไม่เป็น ไม่รู้จัก จะไปขายให้ใคร จะไปเริ่มต้นที่ไหน...อย่างตอนกิ่ง ตอนนี้ ตอนได้ตา นังรอรดน้ำแล้วรดน้ำอีก บอกปลูกไว้เดี๋ยวก็มีคนมาซื้อ โน่นอยู่หลังเขาโน่น ใครจะไป...”

ศิษย์เก่า โครงการเกษตรกรรมรุ่นปมเพาะ

“...ส่วนเรื่องความรู้เรื่องตลาดก็เป็นสิ่งสำคัญ เกษตรกรรุ่นใหม่ก็ต้องทำแบบมีความรู้...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...การตลาดจำเป็นครับ ต้องวิ่งหาตลาด...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...จริงๆ ต้องศึกษา (เรื่องการตลาด) มาก่อน พวกผมไม่รู้ อยู่ๆ ก็มาทำเลย เช่น มะละกอ เริ่มจากไม่รู้เลย ...เราเลยต้องต้องวางแผนก่อนมาทำมะเขือ และแคนตาลูป... ตอนทำมะละกอ มีมะละกอ แต่ไม่รู้จะขายที่ไหน...ตอนมะละกอไม่ได้กำไร พอมาเป็นมะเขือยาวได้กำไร แต่มันจะเป็นช่วงๆ ราคาดี ราคาไม่ดี เราต้องวางแผน ช่วงนี้ราคาดี ก็รีบปลูกตอนนี้ เดือนนี้...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

ทักษะที่จำเป็นอีกประการหนึ่งคือ การสรุปบทเรียนด้วยตนเอง การสรุปบทเรียนจะทำให้ผู้ประกอบการเกษตรสามารถนำประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและผิดพลาดมาปรับใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งต่อไปได้อย่างมีข้อมูลและจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดน้อยลงและประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

“...อีกอย่างคือทักษะการสรุปบทเรียนของตัวเอง ว่าเขาได้เรียนรู้อะไร ไม่จำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงในอนาคต ตรงนี้เราสามารถสรุปบทเรียนของเขาได้...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

จิตพิสัยที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรที่ควรนำไปสอดแทรกในเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตร พบว่า ผู้ประกอบการเกษตรควรมีแนวคิดการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร มีความมุ่งมั่น อดทน และมีเจตคติทางบวกต่ออาชีพเกษตร ดังผลการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ปัจจัยที่จบการศึกษาแล้วทำให้ประกอบอาชีพนี้ได้ คือ ...การพึ่งตัวเองเป็นหลัก...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...ความมั่นใจสำคัญ บางทีทำไปขาดทุน บางคนไม่กล้า ถอยละ ใจต้องสู้ มองระยะยาว...ผมคิดว่าผมทำได้ทุกอย่าง ที่เขาทำอยู่ต่างๆ ผมคิดว่าผมต้องทำได้ และทำได้ดีกว่า ถ้ามันไม่ได้เราก็คหาความรู้ไปเรื่อยๆ...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...เหนื่อยมาก แต่มีความรู้สึกที่เราอยากทำ เราต้องทำให้ได้ ... เป็นเพราะว่าใจเรารู้...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...เจตคติทางบวกต่ออาชีพเกษตร...ถามว่าทำไมคิดว่าการทำเกษตรมันคง เมื่อเปรียบเทียบกับทำงานบริษัท วันไหนเราหยุดก็อดเงิน แต่อันนี้เราสามารถกำหนดได้ว่ากี่เดือนเรามีรายได้ เรารู้เลย...บางที่ไม่มีตลอดทั้งปี แต่เรากำหนดได้...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

ความคิดเห็นเพิ่มเติมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากำลังคน ด้านทักษะที่จำเป็นและจิตพิสัยที่ควรพัฒนาแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน มีข้อสรุปของข้อเสนอแนะด้านทักษะ ดังนี้ (1) ทักษะด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น ความรู้ทางเครื่องกลการเกษตร ความรู้ทางช่าง ความรู้ทางเทคโนโลยีเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่และลักษณะของการประกอบการเกษตร ทักษะด้านการวางแผน ทักษะการจัดการแบบเป็นระบบ ทั้งนี้ถ้าสามารถบูรณาการทักษะทั้งสามด้านนี้มาใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรได้จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการทำเกษตรบนฐานความรู้ และจะช่วยเปลี่ยนภาพลักษณ์การทำเกษตรให้น่าสนใจต่อคนรุ่นใหม่ได้อีกด้วย (2) ทักษะด้านการตลาด (3) ทักษะด้านการสรุปทบทวน โดยมีข้อสรุปของข้อเสนอแนะด้านจิตพิสัยที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตร ดังนี้ (1) แนวคิดการพึ่งตนเองเป็นหลัก (2) ความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร (3) มีความมุ่งมั่น อดทน และ (4) มีเจตคติทางบวกต่ออาชีพเกษตร

2.3) ด้านผู้สอน

การจัดกิจกรรมพัฒนากำลังคนด้านการเกษตรจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้สอนซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนา ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่สอน โดยเฉพาะความรู้ด้านการปฏิบัติ ผู้สอนจำเป็นต้องสามารถปฏิบัติได้จริงในเรื่องที่ตนเองถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากผู้เรียนที่จบการศึกษาจะต้องนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ได้รับ การถ่ายทอดจากผู้สอนไปปฏิบัติงานจริงซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป

“...ตัวผู้สอนก็ต้องมีความชำนาญเรื่องทักษะ แล้วก็ต้องทำงานได้ทุกอย่าง บางที่เก่งแต่ทฤษฎี แต่พอไปฝึกปฏิบัติให้เด็กทำไม่ได้ เพราะทฤษฎีสอนได้ แต่ปฏิบัติครูทำไม่ถูกไม่รู้ว่าทำอย่างไร เพราะครูก็ไม่แน่น บางที่ด้านวิชาการอาจจะแน่น แต่พอทักษะไม่ได้ การผลิตครูสาขาเกษตรในระดับมหาวิทยาลัยปัจจุบันจะเน้นเรื่องทฤษฎี คิดว่าระดับมหาวิทยาลัยการปฏิบัติน่าจะลึกกว่าที่เราเรียนมาตอน ปวช.ปวส.ควรเน้นหลักการด้วย เน้นปฏิบัติด้วย เพราะว่าตอนเราเรียน.ต้องได้ฝึกทักษะเพราะมันได้สัมผัสได้คลุกคลี ทำให้เราแน่นขึ้นทั้งหลักวิชาการและก็ได้ทางปฏิบัติ คนที่จะไปถ่ายทอด (ครู) ก็ต้องรู้ก่อน เพราะเราไม่รู้เราจะถ่ายทอดเขาไม่ได้.ในทางปฏิบัติ บางที่มันต้องเข้าใจหลักปฏิบัติด้วย ถ้าเกิดจะทำตามหลักวิชาการมันก็ไม่คุ้ม เราต้องมาปรับให้มันพอดี มันต้องฝึกจริง...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

จากบทสัมภาษณ์ของผู้เรียนจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนควรมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนโดยเฉพาะความด้านการปฏิบัติงานฟาร์มหรือความรู้ในภาคปฏิบัติ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตรมีศักยภาพในการพัฒนากำลังคนต่อไป

2.4) ด้านการฝึกปฏิบัติงานในฟาร์ม

ดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่างานฟาร์มหรือการฝึกปฏิบัติจริงในแปลงทดลองเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนอาชีพเกษตรซึ่งผู้เรียนจะต้องออกไปประกอบอาชีพที่เป็นแหล่งอาหารของประเทศและของโลก การได้ฝึกปฏิบัติจริงในฟาร์มเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสถานการณ์จริงเมื่อต้องออกไปประกอบอาชีพด้วยตนเองมากที่สุด ดังนั้นงานฟาร์มจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับชีวิตเกษตรกรรมมากที่สุดเนื่องจากอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบสูงเพราะทำงานอยู่กับสิ่งมีชีวิต และมีการแข่งขันการตลาดสูงเนื่องจากผลผลิตมักจะออกสู่ตลาดในเวลาเดียวกัน

“...งานฟาร์ม ควรให้การปฏิบัติใกล้เคียงกับชีวิตที่ทำจริงๆ ฝึกให้เขาลงทุนเอง ปฏิบัติเอง ทำเอง ขายเอง ให้เขารู้ปัญหา ฝึกให้ใช้ชีวิตเหมือนเกษตรกร ต้องตื่นเช้า ตื่นแปดโมง เลิกห้าโมงก็ไม่ได้หรอก งานเกษตรกลางคืนก็ต้องทำ...”

ศิษย์เก่า โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

จากบทสัมภาษณ์ของผู้เรียนจึงสะท้อนให้เห็นว่างานฟาร์มมีความสำคัญในการเรียนรู้ตามสภาพจริงมากที่สุด ดังนั้นงานฟาร์มจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับวิธีการทำงานของเกษตรกรรมมากที่สุด เพื่อให้การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตรมีศักยภาพในการพัฒนากำลังคนต่อไป

2.5) ด้านการประเมินผล

กิจกรรมที่มีผลการต่อการเรียนของนักศึกษาในขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สร้างความวิตกกังวลให้แก่ผู้เรียนเป็นจำนวนมาก การประเมินผลที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนอาชีพเกษตรที่เน้นการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่จึงมีความจำเป็น ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ดังกล่าว

“...ตอนนี้การเรียนการสอนมันติดปัญหาเรื่องของการประเมินผลรายวิชา ผมรู้สึกว่าย่างนั้นคุณครูเขาถูกกำหนดมาว่าวิชานี้ต้องถูกประเมินผลอย่างนี้ เด็กต้องได้มาตรฐานเท่านั้นเท่านั้น แต่มันเป็นเรื่องของคะแนน สำหรับผมแล้วตรงนี้(เกณฑ์)ลดได้ ผมว่าในเรื่องหลักสูตรรายวิชาการประเมินผลเป็นเรื่องอันดับหนึ่งนะ ถ้าเราผ่านตรงนี้ได้ เรื่องการปฏิบัติเด็กมีเวลาปฏิบัติ มีเวลาทำอย่างอื่นมากขึ้น มากกว่าที่จะมากังวลเรื่องการสอบ เด็กจะมีเวลาที่จะทำอย่างอื่น...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...สอศ. เป็นคนกำหนดเรื่องนโยบาย ทาง สอศ. น่าจะปรับตัวนโยบายให้มันสอดคล้องกับความเป็นจริง อย่างกระบวนการเรียนที่บอกว่าจะบูรณาการ จะต้องปรับการประเมินให้สอดคล้องกัน...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

จากบทสัมภาษณ์ของผู้เรียนจึงสะท้อนให้เห็นว่าการประเมินผลการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินและวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้อาชีพเกษตรที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนอาชีพเกษตรมีศักยภาพในการพัฒนากำลังคนต่อไป

3.1.2 ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเสริมศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเกษตร

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการเสริมศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเกษตรผ่านกิจกรรมเสริมศักยภาพในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1) กิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษา

การศึกษาในส่วนนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความคิดเห็นต่อกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ผ่านมาที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตรอย่างไร และมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาอย่างไร ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1.1) กิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร

การพัฒนากำลังคนด้วยการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษา ได้แก่ การฝึกงานปฏิบัติในพื้นที่จริงซึ่งอาจเป็นฟาร์มเอกชนหรือสถานประกอบการระหว่างเรียน การพาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง และการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ อกท. ดังนี้

(1) การฝึกงานปฏิบัติในฟาร์มเอกชนหรือสถานประกอบการระหว่างเรียน

การฝึกงานโดยให้ฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริงระหว่างเรียนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้จากสภาพพื้นที่จริง ได้เห็นและพบประสบการณ์ที่ไม่เคยพบในวิทยาลัย และยังได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับคนและพื้นที่อีกด้วย แต่สิ่งที่สำคัญในการฝึกงานประการหนึ่งคือระบบการฝึกงานที่ดี

“...ที่ผมไปฝึกฟาร์มนี้เขามีพี่เลี้ยงต่อให้จากอาจารย์ เขายอมที่จะมานั่งคุยตอนเย็นว่าเราได้เรียนรู้อะไร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

การเรียนในสถานศึกษาอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพเกษตร หรือเป็นผู้ประกอบการเกษตร จำเป็นต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกโดยเฉพาะประสบการณ์ตรงที่ได้จากการฝึกงานเกษตร การได้ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมจริงจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรมากยิ่งขึ้น

“...ที่เรียนมาใน ปวช. ปวส. 3 ปี จริงๆ มันก็ไม่พอ ต้องแสวงหาความรู้ข้างนอกด้วย และอาศัยความรู้จากการฝึกงานด้วย...ผมฝึกในวิทยาลัย ส่วนแผนฝึกที่ระยอง ฝึกสวนทุเรียน...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...ได้ฝึกงานในสถานประกอบการ 40 กว่าวัน หนูว่ามันทำให้เรามีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น เราสามารถที่จะประกอบอาชีพการเกษตรได้...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

สรุปได้ว่า การพัฒนากำลังคนด้วยการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาด้วยการฝึกงานปฏิบัติในฟาร์มเอกชนหรือสถานประกอบการระหว่างเรียน มีประโยชน์ คือ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงซึ่งบางอย่างไม่มีในวิทยาลัย ได้เรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานและสภาพของฟาร์มหรือสถานประกอบการ รวมทั้งช่วยสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรมากยิ่งขึ้น

(2) การน่านักศึกษาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง

การเรียนรู้ภาคทฤษฎีทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการ การได้ฝึกปฏิบัติเป็นการพัฒนาทักษะที่ได้จากการลงมือลงมือจากการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ซึ่งต้องใช้เวลาอย่างมากว่า

จะพบหนทางที่เหมาะสมใช้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ วิธีการเรียนรู้หนทางของการประสบความสำเร็จที่เป็นการย่นระยะเวลาการเรียนรู้ได้ดีวิธีหนึ่ง คือ การพาไปเรียนรู้ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริงนอกจากได้ความรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จแล้วยังช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจได้อีกด้วย

“...ไปเรียนข้างนอกกับไปเรียนข้างในมันต่างกับที่ไปเห็นของจริงแล้วเกิดแรงบันดาลใจ...ดี สำหรับผม(คิดว่าการพาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานในบริเวณมหาวิทยาลัย เป็นเรื่องดี) ถ้าจะให้เรียนทฤษฎีกับปฏิบัติในฟาร์มวิทยาลัยแห่งเดียวผมว่าไม่พอ...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

สรุปว่า การพัฒนากำลังคนด้วยการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการนำนักศึกษาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง มีประโยชน์ คือ ช่วยลดระยะเวลาดันหนทางของการประสบความสำเร็จได้เนื่องจากเป็นการเรียนรู้วิธีการที่ผู้อื่นเคยทำและประสบความสำเร็จมาแล้ว รวมทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการนำบทเรียนที่ได้จากการศึกษาดูงานต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมาใช้ในการประกอบอาชีพของตนเองผู้ใช้จะต้องนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของตนเองด้วย

(3) การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ อกท.

กิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะต่างๆ อีกกิจกรรมหนึ่ง คือ การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ อกท. ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนในด้านต่างๆ คือ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง ฝึกความสามารถในการเขียนโครงการ ฝึกความกล้าแสดงออก ฝึกความเป็นผู้นำ ฝึกการคิดเป็นระบบ ฝึกการหาข้อมูล ดังข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...พวกรุ่นแรกที่เรียนเกษตร อาชีวเกษตร อกท. เขามีไว้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติจริง ใช้อยู่จริงทำจริง...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...อกท. เป็นการฝึกทักษะด้านวิชาชีพ มีการแข่งขันระดับหน่วย ระดับภาค ระดับชาติ...ช่วยเสริมความมั่นใจ เพราะได้ฝึกทักษะคือเน้นเฉพาะทางไปเลย...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นปมเพาะ

“...ที่ผมได้จาก อกท. คือ การเขียนโครงการ ที่ได้แบบชัดเลย และผมเอาไปต่อยอดเอาเอง เป็นพื้นฐานการเขียนข้อความ ได้เขียนยังงี้จาก อกท. และผมก็ไปเรียนรู้กับข้างนอกในเรื่องของการเขียนโครงการเพิ่มเติม แต่มันมีพื้นฐานของ อกท...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...เป็นครั้งแรกที่ผมได้มาเป็นหัวหน้า (เป็นประธานกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นผู้นำ) ได้มาคุยต่อหน้าคนเยอะๆ จริงๆ ยอมรับว่าความกล้าแสดงออกก็มาจากกิจกรรม ออกท. นี้ด้วย ทำให้เราได้ฝึกเริ่มจากตรงนั้นมา ก็เริ่มกล้าแสดงออก...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...สำหรับผม ทาง ออกท. ฝึกในลักษณะภาวะทางผู้นำ ระดับหนึ่ง ในเรื่องของความอดทนมากกว่า อดทนในเรื่องต้องไปเจอกับคนหลายกลุ่ม ต้องไปอดทนกับงานหลายอย่างเข้ามา... และก็เป็นเรื่องเอกสาร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...เห็นด้วยว่า ออกท. ทำให้คนคิดเป็นระบบ...เป็นผู้นำ...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...ได้ฝึกการหาข้อมูลไปในตัว เวลาเขียนโครงการ ต้องหาข้อมูลว่าขายที่ไหน ราคาเท่าไร ยังไงคุ้ม ยังไงเจ๋ง คิดหมด...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

สรุปได้ว่า การพัฒนากำลังคนด้วยการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาด้วยการนำนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ ออกท. มีประโยชน์ คือ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง ฝึกความสามารถในการเขียนโครงการ ฝึกการหาข้อมูลและการวางแผน ฝึกการคิดเป็นระบบ ฝึกความกล้าแสดงออก และฝึกความเป็นผู้นำ

1.2) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษา

ในการสัมภาษณ์ผู้เรียนครั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพแก่ผู้เรียนนอกสถานศึกษา 3 ลักษณะ ได้แก่ ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมฝึกงานปฏิบัติในพื้นที่จริง (สถานประกอบการ/ฟาร์ม) ระหว่างเรียน ด้านการพาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง และด้านการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพของ ออกท. ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมฝึกงานปฏิบัติในพื้นที่จริง (สถานประกอบการ/ฟาร์ม) ระหว่างเรียน

การฝึกงานเป็นเรื่องสำคัญในการเรียนรู้ นอกจากจะได้ฝึกทักษะการปฏิบัติงานด้านการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่สามารถพัฒนาระบบการคิดได้อีกด้วย ดังนั้นกระบวนการฝึกงานของฟาร์มหรือสถานประกอบการจำเป็นต้องมีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดจากกิจกรรมการฝึกงาน และควรมีการสรุปงานหลังจากการปฏิบัติงานในแต่ละวัน

“...ฝึกงานก็เป็นเรื่องสำคัญนะในการเรียน แต่ว่าถ้าไปฝึกงานแล้วใช้แรงงานอย่างเดียว อันนี้อาจจะต้องคิดกันใหม่...ต้องมีการเสริมความรู้ให้ว่าวันนี้ทำไมถึงไปตากหญ้า ตากหญ้าเพื่ออะไร จะเป็นอย่างนั้น แต่ไม่ใช่ตากหญ้าแล้วกลับมากินข้าว ฟุ้งนี้ไปตากหญ้าอีกหรือไปทำอย่างอื่นโดยไม่ได้พูดคุยอะไรเลย ไม่ใช่แค่นั้น...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

(2) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการพานักศึกษาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง

การได้ศึกษาตัวอย่างความสำเร็จจากสถานที่จริงด้วยวิธีการศึกษาดูงานจากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการศึกษาอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เข้าใจกระบวนการ ขั้นตอน หรือเบื้องหลังของความสำเร็จเหล่านั้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน ผู้สอนจำเป็นต้องจัดตารางกิจกรรมและเวลาให้สอดคล้องกับเรื่องที่ไปศึกษา และควรให้เวลาผู้เรียนได้มีเวลาอยู่ในพื้นที่เพียงพอที่จะได้เรียนรู้ทั้งผลงาน กระบวนการ และเบื้องหลังความสำเร็จ

“...ถ้าเราต้องการให้นักศึกษาที่จบ ปวช. จบไปแล้วสนใจที่จะมาทำอาชีพเกษตร ต้องทำให้เขามั่นใจ พาไปดูตัวอย่างของจริง ไปอยู่ในช่วงปิดเทอม ไปดูว่ามันเป็นอย่างไร พอจบออกไปก็มีความมั่นใจ...เห็นเขาทำได้...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

อย่างไรก็ตามการศึกษาดูงานต้นแบบที่ประสบความสำเร็จอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับการนำผลงานต่างๆ เหล่านั้นมาใช้ ควรเป็นการนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในงานของตนเอง

“...การไปศึกษาดูตัวอย่างความสำเร็จ หลายคนเอาแบบอย่างเหล่านั้นไปทำตามทุกวิธีการ ผมว่ามันไม่ได้ เราต้องเอามาปรับใช้ให้เหมาะกับของเรา เพราะพื้นที่ไม่เหมือนกัน วัสดุบางอย่างอาจต้องเปลี่ยนให้เหมาะกับของเรา บางอย่างที่ไม่ตรงกับเราเราก็คิดเอาใหม่...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

(3) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพของ อกท.

กิจกรรมเสริมศักยภาพความเป็นผู้นำทางการเกษตรของ อกท. นั้น ผู้ให้ข้อมูลต่างมีความเห็นตรงกันว่ามีหลักการที่ดีสามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำและความสามารถในการวางแผน การบริหารจัดการได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันลักษณะการรวมโครงการดังกล่าวในขั้นตอนการปฏิบัติมีการเปลี่ยนแปลงไปจากหลักการค่อนข้างมาก เนื่องจากในปัจจุบันเน้นการ

แข่งขันมากเกินไป ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพของ อกท. ควรหันกลับไปจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงทางการเกษตร และมีบางส่วนกล่าวว่าผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหรือเป็นเพียงสมาชิกมักจะไม่ค่อยได้ฝึกกิจกรรมบางอย่าง การจัดกิจกรรมจึงควรกระจายให้ทุกคนได้มีโอกาสฝึกทักษะตามหลักการที่ อกท. กำหนดได้อย่างทั่วถึง

“...คุยกันเรื่องพื้นฐาน หัวใจสำคัญของ อกท. ว่าจริงๆ แล้วมีเป้าหมายอะไร สมัยที่ผมทำเรื่องเกี่ยวกับเกษตร พูดตามตรงว่าเสริมให้ได้น้อย แม้ผมจะเป็นคณะกรรมการ ก็เสริมได้น้อยครับ...พวกเรารุ่นแรกที่เรียนเกษตร อาชีวะเกษตร อกท. เขามีไว้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติจริง ใช้อยู่จริงทำจริง...แต่ว่า ณ ตอนนี้อกท. ของเรา ต้องพูดกันตามตรงสำหรับผมนะ ส่วนหนึ่งครับ เพื่อเอกลาไปประกวดแข่งขัน...ถ้าเราทำแบบเดิม ผมเชื่อว่าเด็กเกษตร มีแรงบันดาลใจในการทำเกษตรขึ้นอีกเยอะ...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...คือเขา(อกท.) ให้ความสำคัญกับการแข่งขันมากกว่า จริงๆ แล้วมันมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...มันเป็นการเมคกันขึ้นมากกว่า อย่างการที่เราเข้าไปเราอยากที่จะเลื่อนระดับหน่วย ระดับภาคก็ไปเขียนมา ปลุกผักหนึ่งต้นนี้ใช้ทุนเท่าไร มีกำไรอย่างไร ผมเห็นไปเลื่อนระดับกัน มันก็ไม่ได้ถูกอะไรเลย ลอกกันมาทั้งนั้น เพราะผมก็เคยทำ...หลักการเรื่องการวางแผน การคิดอย่างเป็นระบบดีครับ...แต่ถ้าคนไม่ได้สนใจ คนคิดว่าจะเลื่อนขึ้นอย่างเดียว มันก็ไม่ได้...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...เรื่องกล้าแสดงออกที่จะพูด กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น สมาชิกส่วนมากจะเฉยๆ ผู้มีตำแหน่งจะได้พูดมากกว่า...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

2) การเสริมศักยภาพหลังจบหลักสูตรอาชีพศึกษาเกษตร

การพัฒนากำลังคนให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรได้นั้น การศึกษาจบหลักสูตรอาชีพเกษตรเท่านั้นถือว่ายังไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้ที่จบการศึกษายังมีอายุและประสบการณ์ทำงานน้อย การเสริมศักยภาพเพื่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีพศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาพบว่า การเสริมศักยภาพดังกล่าวสามารถทำได้ด้วยการเพิ่มประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพทางเกษตร จากการปฏิบัติจริงในฟาร์มหรือสถานประกอบการ

หลังจากจบการศึกษา การสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากครอบครัว และการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบพี่เลี้ยง และการสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากเครือข่ายอาชีพเกษตร

2.1) การเพิ่มประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพทางเกษตร จากการปฏิบัติจริงในฟาร์มหรือสถานประกอบการหลังจากจบการศึกษา

การมีประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงหลังจากจบการศึกษากับหน่วยงานองค์กรทางการเกษตร ทำให้ได้ข้อมูลและความรู้ที่เป็นประโยชน์นำไปสู่การวางแผนการทำเกษตรอย่างมีระบบและสอดคล้องกับบริบทของตัวเองมากขึ้น และส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการ

ประกอบอาชีพเกษตรมากขึ้นด้วย ดังผลจากการสัมภาษณ์ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรคนหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันเป็นเจ้าของฟาร์มที่ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานหลังจากจบการศึกษาและแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเขา

“...พอกลับไปบ้านก็จะปลูกไม่อย่างเดียวนะครับ...จริงๆ มันเป็นชุดประสบการณ์หนึ่งที่ได้เรียนรู้ที่นี่ (วิทยาลัยเกษตร) แล้วเหมือนเอากลับไปทำที่บ้าน แต่ก็ต้องยอมรับว่าเรื่องของประสบการณ์ก็ยังน้อยอยู่ จริงๆ ถ้าปลูกไปแล้วตอนนั้นอาจจะไม่ได้ผลผลิตเลยก็ได้ เพราะพื้นที่มันอยู่ภาคอีสาน...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

เขากลับไปอยู่บ้าน 3 ถึง 4 เดือน โดยอยู่แบบไม่มีงานทำเพราะจะปลูกไผ่ที่บ้าน ก็ยังไม่มั่นใจเนื่องจากตามความคิดของเขาต้องลงทุนสูงเพราะต้องการเปลี่ยนที่นาทั้งหมดมาปลูกไผ่ในลักษณะพืชเชิงเดี่ยว ต่อมาจึงได้มีโอกาสไปทำงาน

“...มีอาจารย์ที่โรงเรียนเก่าที่สระบุรีชวนไป เขาจะเปิดฟาร์มเลยชวนไปทำงานด้วย...ทำไปสักพักหนึ่งแล้วก็ประสบปัญหาหลายอย่าง...อยู่ไม่ได้...เดิมรู้จักกับที่เครือข่าย (เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก) อยู่แล้วก็เลยมาคุยกับพี่ เขาก็เลยชวนมาทำงาน...มั่นใจมากขึ้นกว่าตอนที่จบไปแรกๆ เลย คือทำงานตัวนี้มันได้เห็นข้อมูลหลายอย่าง เกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์โดยรวมเกี่ยวกับเรื่องเกษตร บริษัทที่ถือครองอาหาร บริษัทที่ถือครองเมล็ดพันธุ์ เห็นสถานการณ์ที่มันเกิดขึ้นโดยรวมเกี่ยวกับเกษตรด้วย...ก็วางไว้ว่าประมาณ 2 ปี จะกลับไปอยู่บ้านโดยที่ไม่ได้ทำงานประจำ...ตอนนี้คือช่วงที่ไปอยู่มหาสารคามก็กลับไปเกือบทุกอาทิตย์...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

จากประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติจริงหลังจากจบการศึกษา เขาเปลี่ยนความคิดในการทำเกษตรให้เข้ากับบริบทจริงในพื้นที่เกษตรของตนเองมากขึ้น

“...เดิมมี 11 ไร่ ก็คิดว่าจะทำทั้ง 11 ไร่ แต่เนื่เรามันด้วยพื้นที่ที่น้ำไม่เยอะ เรามีสระประมาณ 2 งานครับ... เราก็เลยคิดว่าในปริมาณน้ำในบ่อนี้ก็จะทำพื้นที่แค่นี้ก่อน คือ 1 ไร่ ตอนนีเากล้วยไปปลูกไว้แล้ว ได้กินเยอะแล้ว ตามคั่นนาครับ... ก็ปลูกกล้วยกับตะไคร้สลับกันไป วางไว้ว่าจะปลูกผักพวกอายุยาวหน่อยครับ คือถั่วปลูก

กล้วยไว้ก่อนมันจะช่วยคลุมความชื้นได้ ตะไคร้ที่ปลูกไว้ระหว่างนั้นก็สามารถเก็บไปขายได้ ช่วงที่กล้วยมันเริ่มโตขึ้นมาให้ร่มแล้วก็จะลงไม้จะเป็นผักที่มันอายุยาว...พอ 1 ไร่เริ่มเห็นผล เริ่มอยู่ตัว ก็ค่อยๆ ขยายไป ผมก็คิดว่าที่บ้านจะยอมรับได้มากกว่า...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

การมีประสบการณ์จากการฝึกงานแบบปฏิบัติจริงในฟาร์มหลังจากจบการศึกษาทำให้เกิดความมั่นใจในการทำเกษตรเนื่องจากความรู้ที่ได้นำมาใช้ได้จริงและเห็นผลจริง ดังผลจากการสัมภาษณ์ศิษย์เก่าท่านหนึ่งเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานและความรู้ที่ได้จากการทำฟาร์มหลังจบการศึกษา

“...หลังจากที่ผมไปเผชิญชีวิตตัวเองมา ผมก็มีเป้าหมายต้องทำเกษตร แต่ว่าเป็นเกษตรอินทรีย์...ตอนเรียนผมก็ทำแปลงของผมไม่ใช้ปุ๋ยใช้อะไร แต่ก็ปรากฏว่าผักมันแกรน ผมมองว่าถ้าจะทำให้เป็นก็ต้องไปอยู่กับคนที่เขาทำเป็น และคราวนี้มันมีโอกาเข้ามา ผมก็เลยขอไปฝึกงานในที่แห่งนี้ แล้วมันปรากฏว่าใช่...จบแล้วไปทำงานฟาร์ม สิ่งสำคัญคือผมโชคดีที่ได้ไปเจอฟาร์มนี้... ท่านคุยเรื่องหัวใจหลักของการทำเกษตรก่อนเลยเพื่อความเข้าใจตรงกัน... หัวใจหลักของเกษตรคือดิน ดินมันต้องดี ดินที่ดีมันมีอะไรบ้าง ท่านก็จะบอกอย่างนี้และก็ลองไปทำดู...ตอนนี้ถ้ากลับไปประกอบอาชีพด้วยตัวเองมีความมั่นใจเกินความมั่นใจอีก คือ มันทำได้ เราทำครั้งเดียวได้เหมือนกันหมดเลย แล้วมันใช้ได้แล้ว เก็บมาให้อาจารย์แล้ว ผมมั่นใจว่าผักหลายตัวทำได้แล้ว ทำได้แล้วมากกว่ามั่นใจ”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

การทำงานในสถานประกอบการก็มีความสำคัญแก่ผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาในการเพิ่มประสบการณ์การทำงานได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจเพื่อความต้องการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพของตนเอง หรือมีความต้องการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของตนเองได้อีกทางหนึ่ง

“...ถ้าเขายังไม่พร้อมที่จะทำเกษตรให้เขาลองไปเรียนรู้ในโรงงานก็ได้ แล้วมาชวนคุยต่อว่าโรงงานกับเกษตรมันต่างกันอย่างไร บางคนนะ สำหรับผมน่าจะเป็นอย่างนั้น เพราะผมเคยลองมาแล้ว...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...การที่จะให้นักศึกษาที่จบแล้วได้ฝึกงานในสถานประกอบการก่อนผมคิดว่าดีนะครับ เพราะจะได้เห็นอะไรหลายๆ อย่าง ได้ประสบการณ์ และเกิดแรงบันดาลใจในการประสบความสำเร็จด้วย...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...อยู่ในบริษัทไม่ค่อยได้ตัดสินใจอะไรมาก ไม่อิสระ และถ้าเราหยุดงานก็ไม่มีเงิน ไม่มีรายได้ แต่เกษตรถ้าเราทำมากก็ได้มาก ขึ้นอยู่กับเรา...มาทำของตัวเองเราได้คิด ได้ตัดสินใจ...แต่ทำงานบริษัทเป็นแรงผลักดันเรา...มองว่าสักวันเราจะเป็นนายตัวเองให้ได้...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

การทำงานในสถานประกอบการหลังจบการศึกษานอกจากจะช่วยเสริมประสบการณ์แล้วยังช่วยสะสมทุนเพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตรของตนเองในอนาคตด้วย

“...ไปเสริมประสบการณ์และก็ไปหาทุน เพราะว่าเราเริ่มจากศูนย์...พื้นฐานแต่ละครอบครัวมาไม่เท่ากัน บางครอบครัวก็จน บางครอบครัวก็รวย ถ้าคนรวยเขาก็ทำได้เลย แต่คนจนเขาเริ่มอะไรไม่ได้ ที่น่าเปล่า อย่าง ส.ป.ก. ให้ทุนมาก่อนหนึ่ง ห้าพันถึงหนึ่งหมื่นบาท มันก็ทำอะไรไม่ได้ เตรียมพื้นที่ก็หมดละ ไหนจะสร้างที่อยู่อาศัยก็ไม่พอ...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

การเสริมประสบการณ์จากการทำงานหลังจบการศึกษายังมีผลพลอยได้ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทำให้มีทุนเป็นของตนเองในการประกอบอาชีพเกษตรในอนาคต และการมีทุนในการประกอบอาชีพเกษตรเป็นของตนเองก็จะส่งผลต่อการยอมรับของครอบครัวมากขึ้น เนื่องจากการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องลงทุนจะไม่เป็นภาระของครอบครัวทั้งหมดการลงทุนจะมีความเสี่ยงน้อยลง

“...ผมมองว่าถ้าเราจะทำเป็นก็ต้องไปอยู่กับคนที่เขาทำเป็น ผมก็เลยขอไปฝึกงานกับที่แห่งนี้ แล้วมันปรากฏว่าใช่...และอีกอย่าง คือเราไม่มีทุน ผมมองว่าต้องเตรียมความพร้อมของทุนด้วย...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ลองออกไปหาประสบการณ์ ช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ได้เก็บสะสมเงินทุน เพื่อที่จะเอามาลงที่บ้าน ถ้าเราไป กลับมาครั้งนี้แล้วมีทุนด้วย มีประสบการณ์ด้วย มันก็น่าจะกลับมาต่อยอด เขาก็น่าจะยอมรับในความคิดของเรามากขึ้น และก็น่าจะได้เริ่มทำในขณะที่เรามีทุนด้วย...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

สรุปว่า การเสริมศักยภาพเพื่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีวศึกษาเกษตร ด้วยการเพิ่มประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพทางเกษตร จากการปฏิบัติจริงในฟาร์มหรือสถานประกอบการหลังจากจบการศึกษา มีประโยชน์ คือ 1) ทำให้ผู้ที่เพิ่งจบการศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานด้านการเกษตรหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง 2) ทำให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรมากขึ้น 3) ทำให้มีความเข้าใจในการประกอบอาชีพเกษตรมากขึ้นและสามารถนำมาปรับเปลี่ยนความคิดในการทำเกษตรให้เข้ากับบริบทจริงในพื้นที่ของตนเองได้ 4) เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรเนื่องจากความรู้ที่ได้นำมาใช้ได้จริงและเห็นผลจริง 5) สามารถสะสมทุนเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรของตนเองในอนาคต และ 6) ทำให้ครอบครัวยอมรับความสามารถและความพร้อมในการประกอบอาชีพเกษตรมากขึ้น

2.2) การสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากครอบครัว

การสนับสนุนจากครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญของการกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากครอบครัวเป็นทั้งทุนและกำลังใจสำคัญในการประกอบอาชีพ เช่น ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรได้ในระยะแรกที่จบการศึกษาเขาต้องการกลับไปทำงานเกษตรที่บ้านทันที แต่ทางบ้านไม่สนับสนุนในที่สุดเขาจึงต้องไปเป็นลูกจ้างฟาร์มเอกชน ต่อมาเมื่อครอบครัวเข้าใจและมีความเชื่อมั่นในตัวเขามากขึ้นก็เริ่มสนับสนุนพื้นที่ให้ทำกิจกรรมเกษตรที่เขาต้องการ โดยแบ่งที่นาให้เริ่มต้นจำนวน 1 ไร่ นอกจากนี้ยังสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเกษตรผสมผสานของเขาอีกด้วย โดยสนใจจะทำพันธุ์มะละกอ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรแบบเดิมของครอบครัวที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยว คือ ทำนาข้าวเพียงอย่างเดียว การสนับสนุนดังกล่าวทำให้เขามีความหวังและมีหนทางในการจะกลับมาประกอบอาชีพเกษตรที่บ้านได้อย่างมั่นใจ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ พบว่าส่วนใหญ่ผู้ที่หันมาประกอบอาชีพเกษตรล้วนได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวเกือบทั้งหมด

“...ตัวผู้ปกครอง ต้องทำความเข้าใจ... ถ้าผู้ปกครองไม่เข้าใจ ก็เป็นอุปสรรค ถ้าผู้ปกครองเห็นว่าลูกเราเอาจริงจึงให้การสนับสนุน ผู้ปกครองเป็นหัวใจสำคัญ...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ที่มาทำเกษตรเพราะพ่อลงทุนให้ประกอบกับเราตั้งใจทำตั้งแต่แรกแล้ว ที่แรกพ่อทำนา ที่ผืนนี้เป็นนาข้าว ผมเลยเอามาทำเป็นสวนมะละกอ...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...จบมาด้วยความมั่นใจแปดสิบเปอร์เซ็นต์ อีกยี่สิบเปอร์เซ็นต์ คอยเรียนรู้เพิ่มเติม ซื้อหนังสือมาอ่าน ถามแม่ แม่ก็เรียนเกษตรมา...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

สรุปว่า การเสริมศักยภาพเพื่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีพเกษตร ด้วยการสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากครอบครัว สามารถกระทำได้โดยการสนับสนุนด้วยการให้กำลังใจ และการสนับสนุนทุนทางการเกษตร การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร และช่วยทำให้การประกอบอาชีพเกษตรของผู้ประกอบการเกษตรมือใหม่มีความมั่นคงและยั่งยืนมากกว่าที่จะเดินไปคนเดียวโดยลำพัง

2.3) การสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบพี่เลี้ยง

ระบบพี่เลี้ยงมีความสำคัญทั้งในระหว่างเรียนอยู่ในวิทยาลัยและหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการเกษตรมือใหม่ยังต้องการความช่วยเหลือบางเรื่องแต่เป็นเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การให้กำลังใจ การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ที่จำเป็น และการช่วยสรุปบทเรียน ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับผู้เริ่มประกอบอาชีพเกษตร รวมทั้งปัจจัยการผลิตที่สำคัญ คือ ทุน ที่ดิน

“...หลังจากจบการศึกษาไปประกอบอาชีพ ระบบพี่เลี้ยงยังมีความสำคัญอยู่ มีมาก เพราะว่าเราก็แค่นักศึกษาที่แค่ลองทำ ทักษะต่างจากคนอื่นเท่านั้นเอง แต่เรายังไม่ไปใช้ชีวิตจริง ๆ ชีวิตหลังจากการเรียน คนที่เขามีประสบการณ์เขาจะรู้เขาจะคอยให้กำลังใจเราอยู่บ่อยๆ แต่ว่าถ้าเราจบปุ๊บแล้วไปเลย มันคงเหมือนตอนที่ผม

ออกไปตอน ปวส. คือไม่มีใครมาคอยเติมกำลังใจให้เรา มันก็เลยท้อ แต่อย่างไรผมคิดว่าระบบพี่เลี้ยงเป็นเรื่องที่สำคัญ...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...พี่เลี้ยงก็จำเป็นในช่วงเริ่มต้น ถ้ามีพี่เลี้ยงคอยถอดบทเรียน ถ้าเราลงไปเดี่ยวๆ เราก็หลงลืม ถ้ามีพี่เลี้ยงก็จะคอยกระตุ้น...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

ผู้ที่สามารถทำหน้าที่คล้ายพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนเรื่องดังกล่าวข้างต้นประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ในวิทยาลัย คนในครอบครัว ผู้มีความรู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรภาครัฐ เช่น ส.ป.ก.(จัดฝึกอบรม) ภาคเอกชน เช่น บริษัททางการเกษตร กลุ่มเพื่อนที่ประกอบอาชีพเดียวกัน รวมทั้งผู้มีความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์

“...พอดีสาขาที่เราที่ผมเรียนเป็นสาขาที่อาจารย์เอกชัยเป็นคนสอน แล้วอาจารย์เอกชัยเป็นเสมือนพี่เลี้ยงเวลาทำอะไร ท่านก็จะมาช่วยถอดบทเรียน ..อาจารย์เขาเสริมให้อาจารย์จะรู้อยู่แล้ว แต่จะไม่บอก นี่เป็นเทคนิคของอาจารย์เขา แต่ผมว่าตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ อาจารย์เขาเป็นเหมือนคนสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ใช่แค่อาจารย์เอกคนเดียวนะ

ครับ อาจารย์ท่านอื่นที่สอนในสาขาด้วย...สิ่งที่สำคัญคือพี่เลี้ยง พี่เลี้ยงไม่ได้ทิ้งเรา อย่างตัวอาจารย์เอกตอนทำโครงการท่านก็ไม่ได้ทิ้ง ท่านจะมาให้เราพาไป บางทีก็ช่วยหนุนเสริมในเรื่องอย่างอื่น พี่เลี้ยงเป็นตัวละครสำคัญครับ สำหรับผมนะพี่เลี้ยงเป็นตัวละคร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...กลับไปขอความรู้จากอาจารย์ในวิทยาลัยช่วงแรกๆ ที่ปลูกมะละกอ...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...พอมองเป้าหมายแล้วมันต้องดูว่า ตอนนี้อยู่ที่จำเป็นต้องทำอะไรบ้าง แล้วก็กลับมาทบทวนดูว่า ตอนนี้อยู่เรื่องอะไรบ้าง แล้วสิ่งที่มันขาดอยู่ คืออะไรก็ค่อยไปหาเพิ่ม โดยอาจจะเป็นการไปหาความรู้ด้วยตัวเอง หรือว่าไปถามผู้รู้ อาจารย์ หรือ ตอนนี้อย่างเดิมเต็มกำลังใจหรือว่าสร้างแรงบันดาลใจ ต้องการดูตัวอย่าง อย่างที่บอกออกไปดูงานข้างนอกมาแล้วได้เรียนรู้อะไร และต้องเพิ่มอะไร...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ไปปรึกษากับทางวิทยาลัย อาจารย์ไม่เคยทิ้งอยากไปหาตอนไหนก็ไปได้ อาจารย์พร้อมอยู่แล้ว...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นใหม่เพาะ

“...คอยเรียนรู้เพิ่มเติม อ่านหนังสือ ซื้อหนังสือมาอ่าน ถามแม่ แม่ก็เรียนเกษตรมา...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...การหาความรู้เพิ่มเติมทาง สปก. ก็มีการอบรม จัดสัมมนา ปีที่แล้วไปที่บางไทร เรื่องเกี่ยวกับการตลาด...ไปดูว่าที่อื่นเขาทำอย่างไร...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นใหม่เพาะ

“...ความรู้ที่ได้ (หลังจากเรียนจบ) ส่วนใหญ่จากการลองผิดลองถูก สอบถามจากผู้มีความรู้ คิดสูตรเอง ผสมสูตรเอง ดูงานของเพื่อน และบางอย่างที่มันไม่ตรงกับใจเรา เราก็ไม่ทำ มาคิดเองใหม่...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...หาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตบ้าง ถามคนที่เคยทำ...ที่แรกก็ไม่ค่อยมั่นใจ ก็คอยถามคนที่รู้ในอินเทอร์เน็ตหลายๆ อย่าง...”

ศิษย์เก่า: ผู้ประกอบการเกษตร

“...เรียนกับปราชญ์ชาวบ้านช่วยได้เยอะเลยครับ ทั้งวิชาชีวิต และทักษะเกษตร...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...ส่วนใหญ่จะไปดูสวนที่เขาทำอยู่แล้ว...บริษัทเอกชนก็เคยไป เจียไต๋ ไปขอจุดสูตร...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

“...ระดับ ปวช. ความรู้ ทักษะ มันไม่พออยู่แล้ว ต้องซื้อหนังสือมาดู เทคโนโลยีชาวบ้านบ้าง ไม่ลองไม่รู้ ก็คือดูตัวอย่างเทคโนโลยี ลองผิดลองถูกล้มลุกคลุกคลาน...
ปรึกษากันในกลุ่มบ้าง (กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน)...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

สรุปว่า การเสริมศักยภาพเพื่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีวศึกษาเกษตร ด้วยการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องผ่านระบบพี่เลี้ยง ผู้ประกอบการเกษตรมือใหม่ยังต้องการความช่วยเหลือบางเรื่องแต่เป็นเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การให้กำลังใจ การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ที่จำเป็น และการช่วยสรุปบทเรียน ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับผู้เริ่มประกอบอาชีพเกษตร รวมทั้งปัจจัยการผลิตที่สำคัญ คือ ทุน ที่ดิน ผู้ที่สามารถทำหน้าที่คล้ายพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนเรื่องดังกล่าว ประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ในวิทยาลัย คนในครอบครัว ผู้มีความรู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรภาครัฐ เช่น ส.ป.ก.(จัดฝึกอบรม) ภาคเอกชน เช่น บริษัททางการเกษตร กลุ่มเพื่อนที่ประกอบอาชีพเดียวกัน รวมทั้งผู้มีความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์

2.4) การสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากเครือข่ายอาชีพเกษตร

การประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่อดีตที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นการประกอบอาชีพเกษตรจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้การมีเครือข่ายยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาตนเอง การเห็นความสำเร็จของคนอื่นยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดกำลังใจและความพยายามเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน

“...ต้องมีเพื่อน เป็นเครือข่ายที่เป็นเกษตร มีการพูดคุยกันตลอด มีกิจกรรมร่วมกัน อย่างที่ภาคอีสาน เราชวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นเครือข่าย อย่างสมมติอันนี้ การปลูกข้าว ก็ช่วยกันทำกิจกรรมการปลูกข้าว มีการทำแบบนี้แล้วเราไม่โดดเดี่ยว...”

ศิษย์เก่า: ลูกจ้างฟาร์มเอกชน

“...ถ้าเกิดบอกมานะว่าอยู่ปลูกแดง มีตลาดเกษตร โคจรมาตรงนี้ ใครมีอะไร มีศิษย์เก่าเขาของมาวาง เปิดบูธอะไรอย่างนี้ แจ่วเลย ทำให้คนที่มาเจอกัน...มันจะ

เหมือนนัดรวมรุ่น เอาผักไปโชว์ ใครเจ๊งกับเพื่อน ๆ พอกลับมาจะเกิดการแข่งขันและเกิดการกระตุ้นให้ตัวเอง จากที่เราไม่เคยรู้ บางที่เขาทำอันโน้นสำเร็จเราทำไม่สำเร็จสักทีหนึ่ง พอไปเจอกันมันก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในที่สุดมันก็ได้...”

ศิษย์เก่า: โครงการเกษตรกรรมรุ่นบ่มเพาะ

สรุปว่า การเสริมศักยภาพเพื่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีวศึกษาเกษตร ด้วยการสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากเครือข่ายอาชีพเกษตร การประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่อดีตที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน การเป็นผู้ประกอบการเกษตร จึงต้องมีเครือข่ายเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.1.3 ความเชื่อมั่นของผู้เรียนต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตร

การศึกษาความเชื่อมั่นในการเป็นผู้ประกอบการเป็นการประมาณความรู้สึกของนักศึกษาอาชีวเกษตรด้วยแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและการเข้าร่วมกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.) ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพการเกษตรและการเข้าร่วมกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.) นี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 แห่ง จาก 11 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดชลบุรี จังหวัดกระบี่ จังหวัดชุมพร และจังหวัดตรัง โดยทำการสอบถามจากนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 423 คน แบ่งเป็นเพศชาย 266 คน (ร้อยละ 62.88) และเพศหญิง 157 คน (ร้อยละ 37.12) ซึ่งนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 51.54 มีความเชี่ยวชาญทางด้านพืชศาสตร์ ร้อยละ 37.83 มีความเชี่ยวชาญทางด้านสัตวศาสตร์ และนักศึกษาร้อยละ 10.64 มีความเชี่ยวชาญทางด้านอื่นๆ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาช่างกลเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร คอมพิวเตอร์ธุรกิจ บริหารธุรกิจ และเทคโนโลยีภูมิทัศน์ เป็นต้น โดยนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 259 คน (ร้อยละ 61.23) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 164 คน (ร้อยละ 38.77) ทั้งนี้ นักศึกษา ปวช. ส่วนใหญ่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 91.89 ระดับชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 7.72 และระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 0.39 ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษา ปวส. ส่วนใหญ่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 89.63 และระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 10.37 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.1)

ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนอกท. ที่ผ่าน มา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 268 คน (ร้อยละ 63.36) มีตำแหน่งในกิจกรรม นอกท. ส่วนอีก จำนวน 155 คน (ร้อยละ 36.64) ไม่ระบุตำแหน่งในกิจกรรม นอกท. ทั้งนี้ นักศึกษาที่ระบุตำแหน่งใน กิจกรรม นอกท. นั้น ส่วนใหญ่มีตำแหน่งในกิจกรรม นอกท. ระดับหน่วย ร้อยละ 83.21 รองลงมา มี ตำแหน่งในระดับชาติ ร้อยละ 7.46 และมีตำแหน่งในระดับภาค ร้อยละ 3.36 ตามลำดับ เมื่อ สอบถามถึงการได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรม นอกท. พบว่า มีนักศึกษาจำนวนเพียง 56 คนหรือ ร้อยละ 32.23 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เคยได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรม นอกท. ซึ่งใน จำนวนดังกล่าวได้รับรางวัลในระดับชาติจำนวน 14 คน ระดับภาคจำนวน 12 คน และไม่ได้ระบุระดับ รางวัลจำนวน 30 คน ทั้งนี้ตัวอย่างรางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรม นอกท. ได้แก่ รางวัลด้านวิชาการที่ ได้รับจากการสัมมนาและผลงานวิจัย และรางวัลด้านวิชาชีพ เช่น รางวัลด้านทักษะด้านพืชศาสตร์ ด้านประมง เป็นต้น ในส่วนของการสอบถามนักศึกษาอาชีพเกษตรเกี่ยวกับการเข้าร่วมการพัฒนา ความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 218 คน (ร้อยละ 51.54) เข้าร่วมโครงการเกษตรเพื่อชีวิต รองลงมาจำนวน 162 คน (ร้อยละ 38.30) เข้าร่วมหลักสูตรการ พัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพ และนักศึกษาจำนวน 26 คน (ร้อยละ 6.15) เข้าร่วมหลักสูตรอาชีพศึกษา ฐานวิทยาศาสตร์ (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

	คน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	266	62.88
หญิง	157	37.12
รวม	423	100.00
วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (จังหวัด)		
นครสวรรค์	40	9.46
สิงห์บุรี	35	8.27
สุพรรณบุรี	46	10.87
นครราชสีมา	29	6.86
มหาสารคาม	40	9.46
ร้อยเอ็ด	39	9.22
ศรีสะเกษ	40	9.46
ชลบุรี	46	10.87
กระบี่	28	6.62
ชุมพร	40	9.46
ตรัง	40	9.46
รวม	423	100.00

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

	คน	ร้อยละ
สาขาที่เชี่ยวชาญ		
พืชศาสตร์	218	51.54
สัตวศาสตร์	160	37.83
อื่นๆ	45	10.64
รวม	423	100.00
ระดับการศึกษา		
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	259	61.23
ชั้นปีที่ 1	1	.39
ชั้นปีที่ 2	20	7.72
ชั้นปีที่ 3	238	91.89
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	164	38.77
ชั้นปีที่ 1	17	10.37
ชั้นปีที่ 2	147	89.63
รวม	423	100.00
รางวัลที่ได้รับจากกิจกรรม อกท.		
ไม่ระบุ	367	86.76
ได้รับรางวัลจากกิจกรรม อกท.	56	32.23
อกท.ระดับชาติ	14	25.00
อกท.ระดับภาค	12	21.43
ไม่ระบุระดับ อกท.	30	53.57
รวม	423	100.00
การเข้าร่วมการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตร		
อาชีพเกษตร		
หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพ	162	38.30
โครงการเกษตรเพื่อชีวิต	218	51.54
หลักสูตรอาชีวศึกษาฐานวิทยาศาสตร์	26	6.15
อื่นๆ	25	5.91
หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		

2) ความเชื่อมั่นของนักศึกษาอาชีวเกษตรต่อการประกอบอาชีพการเกษตร

การศึกษาเชื่อมั่นของนักศึกษาอาชีวเกษตรต่อการประกอบอาชีพการเกษตรนี้เป็นการประมาณความรู้สึกรู้สึกจากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาอาชีวเกษตรจำนวน 423 คน ที่มีต่อความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตรจากการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

(ตารางที่ 3.2) ดังนี้ ความคิดเห็นของนักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 51.30 เห็นว่าการเรียนการสอนและการเข้าร่วมกิจกรรมในวิทยาลัยสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการแก้ปัญหาในการทำเกษตรได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) มีทักษะการเกษตรเพียงพอที่จะประกอบการเกษตรด้วยตนเองในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) สามารถนำทักษะ ความรู้ ไปใช้ในการจัดการขายผลผลิตของตนเองได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) จนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการฟาร์มที่เหมาะสมกับตนเองได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.62) ทั้งนี้ประสบการณ์และความรู้ที่นักศึกษาอาชีพเกษตรได้รับนั้น นักศึกษาเห็นว่าเพียงพอที่จะประกอบการเกษตรด้วยตนเองในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) และเชื่อมั่นว่าสามารถนำความรู้ด้านการเกษตรที่ได้ไปเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบการศึกษาได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) และเชื่อมั่นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) ว่าสามารถเป็นผู้ประกอบการเกษตรได้หลังจบการศึกษา

ด้านประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต นักศึกษาเห็นว่าภายหลังจบการศึกษาต้องไปหาประสบการณ์หลังจบการศึกษาก่อนเป็นผู้ประกอบการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ในขณะเดียวกันนักศึกษาเห็นว่าหากเป็นผู้ประกอบการเกษตรแล้วคงต้องหาอาชีพเสริมทำร่วมด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55)

ด้านความพร้อมนั้นนักศึกษาเห็นว่าอายุและความรู้ที่น้อยเกินไปไม่เป็นอุปสรรคในการเป็นผู้ประกอบการในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.27 และ 3.22 ตามลำดับ ในส่วนของความพร้อมด้านปัจจัยในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคตนักศึกษามีความมั่นใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) ที่จะแก้ปัญหาในการทำการเกษตรได้ถึงแม้จะมีความพร้อมในปัจจัยการผลิตจะน้อย ทั้งนี้ นักศึกษาเห็นว่าการสนับสนุนการทำอาชีพเกษตรเพียงเล็กน้อยจะสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพด้วยตนเองได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67)

จากการประมาณความรู้สึกลึกซึ้งของนักศึกษาอาชีพเกษตรด้วยการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลที่ได้รับจากการเรียนการสอนและการเข้าร่วมกิจกรรมในวิทยาลัย ประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต และความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคตนั้น จะเห็นว่าความคิดเห็นของนักศึกษามีความสอดคล้องต่อความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตรในอนาคตในทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อสอบถามถึงความแน่นอนในการประกอบอาชีพเกษตรในอนาคตพบว่าเป็นไปได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.20) ที่นักศึกษาจะหาอาชีพอื่นทดแทนอาชีพเกษตรหลังจบการศึกษา

ตารางที่ 3.2 ความคิดเห็นในการประกอบอาชีพการเกษตรของนักศึกษา

N = 423

	ความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพ					ค่าเฉลี่ย	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
1.ข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาในการทำการเกษตรของข้าพเจ้าได้	60 (14.18)	217 (51.30)	124 (29.31)	21 (4.96)	1 (0.24)	3.74	มาก
2.ข้าพเจ้ามีทักษะการเกษตรเพียงพอที่จะประกอบการเกษตรด้วยตนเอง	83 (19.62)	187 (44.21)	125 (29.55)	23 (5.44)	5 (1.18)	3.76	มาก
3.ข้าพเจ้าสามารถจัดการขายผลผลิตที่ข้าพเจ้าผลิตออกมาได้	83 (19.62)	158 (37.35)	152 (35.93)	24 (5.67)	6 (1.42)	3.68	มาก
4. ข้าพเจ้าสามารถวางแผนการจัดการฟาร์มที่เหมาะสมกับตนเองได้	64 (15.13)	181 (42.79)	136 (32.15)	37 (8.75)	5 (1.18)	3.62	มาก
5.ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์ในวิทยาลัยพอที่จะเป็นผู้ประกอบการเกษตร	91 (21.51)	156 (36.88)	135 (31.91)	36 (8.51)	5 (1.18)	3.69	มาก
6.ข้าพเจ้าคิดว่ามีความรู้ด้านการเกษตรพอในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร	73 (17.26)	185 (43.74)	137 (32.39)	25 (5.91)	3 (0.71)	3.71	มาก
7.ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ด้านการเกษตรไปเป็นผู้ประกอบการเกษตรได้	120 (28.37)	205 (48.46)	85 (20.09)	11 (2.60)	2 (0.47)	4.02	มาก
8.ข้าพเจ้าสามารถเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบการศึกษาได้	95 (22.46)	209 (49.41)	108 (25.53)	9 (2.13)	2 (0.47)	3.91	มาก
9.ข้าพเจ้าต้องไปหาประสบการณ์หลังจบการศึกษาก่อนเป็นผู้ประกอบการ	116 (27.42)	162 (38.30)	118 (27.90)	23 (5.44)	4 (0.95)	3.86	มาก
10.หากข้าพเจ้าเป็นผู้ประกอบการเกษตรคงต้องหาอาชีพเสริม	71 (16.78)	157 (37.12)	135 (31.91)	52 (12.29)	8 (1.89)	3.55	มาก
11.ข้าพเจ้าอายุน้อยเกินไปที่จะเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบการศึกษา	44 (10.40)	126 (29.79)	177 (41.84)	51 (12.06)	25 (5.91)	3.27	ปานกลาง
12.ข้าพเจ้ามีความรู้ด้านการเกษตรน้อยไปที่จะเป็นเจ้าของกิจการเกษตร	46 (10.87)	116 (27.42)	162 (38.30)	83 (19.62)	16 (3.78)	3.22	ปานกลาง
13.ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะแก้ปัญหาในการทำการเกษตรได้ ถึงแม้จะมีความพร้อมในปัจจัยการผลิตน้อย	50 (11.82)	170 (40.19)	168 (39.72)	31 (7.33)	4 (0.95)	3.55	มาก
14.ข้าพเจ้าขอเพียงการสนับสนุนการทำอาชีพเกษตรเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำอาชีพนี้ได้	71 (16.78)	173 (40.90)	148 (34.99)	29 (6.86)	2 (0.47)	3.67	มาก
15.ข้าพเจ้าจะหาอาชีพอื่นทำแทนอาชีพเกษตรหลังจบการศึกษา	56 (13.24)	129 (30.50)	125 (29.55)	70 (16.55)	43 (10.17)	3.20	ปานกลาง

หมายเหตุ: ระดับความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด โดยให้คะแนนคำตอบ คือ 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ และจัดกลุ่มระดับคะแนนความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร เป็น 5 ระดับ ดังนี้

การกำหนดระดับความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร เป็นคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด	=	1.00–1.80
ความคิดเห็นระดับน้อย	=	1.81–2.60
ความคิดเห็นระดับปานกลาง	=	2.61–3.40
ความคิดเห็นระดับมาก	=	3.41–4.20
ความคิดเห็นระดับมากที่สุด	=	4.21–5.00

2) กิจกรรม อกท. กับความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร

ความคิดเห็นในการประกอบอาชีพการเกษตรภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตรของ อกท. จากนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจำนวน 388 คน (ตารางที่ 3.3) แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตรจากการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ดังนี้

ผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกในการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. พบว่า ความรู้สึกเสียเวลาและไม่คุ้มค่าที่จะเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.60) ซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกอึดอัดของนักศึกษาที่จะต้องมาร่วมกิจกรรม อกท. ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.55) เช่นกัน ทั้งนี้เมื่อสอบถามถึงความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. พบว่า นักศึกษามีความคิดที่จะไม่ขอเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.52) และถ้ามีโอกาสจะเข้าร่วมกิจกรรม อกท. อย่างสม่ำเสมอในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) ทั้งนี้นักศึกษาเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ไม่ควรบังคับทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98) แต่ยินดีที่จะอาสาทำกิจกรรม อกท. ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71)

ทั้งนี้เมื่อสอบถามความคิดเห็นนักศึกษานักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ขณะศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี นักศึกษารู้สึกว่ากิจกรรม อกท. เป็นภาระขัดขวางการเรียนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.62) และเห็นว่ากิจกรรม อกท. เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่ออาจารย์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) แต่เมื่อสอบถามนักศึกษาถึงความเข้าใจในการจัดกิจกรรม อกท. พบว่า นักศึกษามีความเข้าใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) อีกทั้งยังเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. จะทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์นอกห้องเรียนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80) ซึ่งสอดคล้องกับการสะท้อนความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักศึกษาที่เห็นว่า กิจกรรม อกท. นอกจากจะเป็นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวิชาชีพแล้ว กิจกรรม อกท. ยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาได้นำความรู้ความสามารถที่มีออกมาใช้ประโยชน์เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่น่าสนใจ มีความรู้แปลกใหม่เพื่อการเรียนรู้ในทุกปี อีกทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีกับเพื่อนๆ และเป็นกิจกรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะเป็นอย่างดี การเข้าร่วมกิจกรรม อกท. จึงเป็นความภูมิใจของนักศึกษาอาชีพเกษตรทุกคน ซึ่งตรงกับความเห็นของนักศึกษา ที่เห็นว่าควรจัดให้มีกิจกรรม อกท. ในลักษณะนี้ตลอดไปในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90)

ตารางที่ 3.3 ความคิดเห็นต่อกิจกรรม อกท. ในการพัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตรของนักศึกษา

N = 388

	ความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพ					ค่าเฉลี่ย	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
1.ข้าพเจ้ารู้สึกเสียเวลา ไม่คุ้มค่ากับกิจกรรม อกท.	27 (6.96)	58 (14.95)	122 (31.44)	93 (23.97)	88 (22.68)	2.60	น้อย
2. ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดที่ต้องมาร่วมกิจกรรม อกท.	35 (9.02)	65 (16.75)	92 (23.71)	83 (21.39)	113 (29.12)	2.55	น้อย
3.ถ้าเลือกได้ข้าพเจ้าจะไม่ขอร่วมกิจกรรม อกท.	34 (8.76)	64 (16.49)	87 (22.42)	87 (22.42)	116 (29.90)	2.52	น้อย
4.ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรม อกท. เสมอ	119 (30.67)	130 (33.51)	104 (26.80)	22 (5.67)	13 (3.35)	3.82	มาก
5.ข้าพเจ้าเห็นว่า <u>ไม่ควร</u> บังคับทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม อกท.	52 (13.40)	87 (22.42)	116 (29.90)	69 (17.78)	64 (16.49)	2.98	ปานกลาง
6.ข้าพเจ้ายินดีที่จะอาสาทำกิจกรรม อกท.	105 (27.06)	119 (30.67)	120 (30.93)	34 (8.76)	10 (2.58)	3.71	มาก
7.ข้าพเจ้ารู้สึกว่ากิจกรรม อกท. เป็นภาระขัดขวางการเรียน	34 (8.76)	60 (15.46)	102 (26.29)	107 (27.58)	85 (21.91)	2.62	ปานกลาง
8.ข้าพเจ้าคิดว่ากิจกรรม อกท. เป็นกิจกรรมเพื่ออาจารย์	36 (9.28)	73 (18.81)	98 (25.26)	100 (25.77)	81 (20.88)	2.70	ปานกลาง
9.ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในกิจกรรม อกท.	80 (20.62)	131 (33.76)	140 (36.08)	28 (7.22)	9 (2.23)	3.63	มาก
10.ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์มากมายนอกห้องเรียนจากการเข้าร่วม อกท.	119 (30.67)	130 (33.51)	96 (24.74)	28 (7.22)	15 (3.87)	3.80	มาก
11.ข้าพเจ้าอยากให้มีกิจกรรม อกท. นี้ตลอดไป	149 (38.40)	100 (25.77)	103 (26.55)	22 (5.67)	14 (3.61)	3.90	มาก
12.ข้าพเจ้าได้พัฒนาความสามารถอย่างรอบด้านจากกิจกรรม อกท.	64 (16.49)	152 (39.18)	146 (37.63)	17 (4.38)	9 (2.32)	3.63	มาก
13.ข้าพเจ้าเห็นว่า กิจกรรม อกท. มีคุณค่าต่อการพัฒนาเป็นผู้นำการเกษตร	123 (31.70)	128 (32.99)	102 (26.29)	26 (6.70)	9 (2.32)	3.85	มาก
14.กิจกรรม อกท. ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำให้ข้าพเจ้า	117 (30.15)	138 (35.57)	100 (25.77)	24 (6.19)	9 (2.23)	3.85	มาก
15.ถ้า <u>ไม่มี</u> กิจกรรม อกท. ข้าพเจ้าก็ไปประกอบอาชีพเกษตรได้ดีเหมือนกัน	45 (11.60)	67 (17.27)	151 (38.92)	85 (21.91)	40 (10.31)	2.98	ปานกลาง

หมายเหตุ: ระดับความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด โดยให้คะแนนคำตอบ คือ 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ และจัดกลุ่มระดับคะแนนความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร เป็น 5 ระดับ ดังนี้

การกำหนดระดับความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเกษตร เป็นคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด	=	1.00–1.80
ความคิดเห็นระดับน้อย	=	1.81–2.60
ความคิดเห็นระดับปานกลาง	=	2.61–3.40
ความคิดเห็นระดับมาก	=	3.41–4.20
ความคิดเห็นระดับมากที่สุด	=	4.21–5.00

ในส่วนของความคิดเห็นของนักศึกษาอาชีพเกษตรที่มีต่อความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตรจากการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. นั้น พบว่า นักศึกษาเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรม อกท. ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถอย่างรอบด้านในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) โดยเห็นว่ากิจกรรม อกท. มีคุณค่าต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำการเกษตรในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) และสามารถช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) เช่นกัน ทั้งนี้ในกรณีที่ไม่มีการจัดกิจกรรม อกท. นักศึกษามีความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98) ที่จะสามารถการประกอบอาชีพเกษตรได้ดี นอกจากนี้ นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นโดยเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรม เช่น การประกอบอาชีพหรือกิจกรรมที่สร้างเสริมการพัฒนาวิชาชีพเพิ่มเติม เพื่อนำความรู้ความสามารถในกิจกรรมดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3.1.4 วิเคราะห์เส้นทางการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

จากบทสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนด้วยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การเสริมศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเกษตร และผลการประเมินความรู้สึกรู้สึกของผู้เรียนด้วยแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและการเข้าร่วมกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.) สามารถนำมาวิเคราะห์เส้นทางการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร ได้ 2 ช่วงการพัฒนา คือ 1) ช่วงการผลิตกำลังคนด้านอาชีพเกษตรจากสถานศึกษา และปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการพัฒนากำลังคน 2) ช่วงการเพิ่มศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการหลังจบหลักสูตรอาชีวศึกษาเกษตร และปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนากำลังคน ได้ดังนี้

1) ช่วงการผลิตกำลังคนด้านอาชีพเกษตรจากสถานศึกษา ระยะนี้เป็นการพัฒนากำลังคนสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรอาชีวเกษตร ผ่านกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาและกิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษา ดังนี้

1.1) กิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นการพัฒนากำลังคนด้านการเกษตรโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ การสอนเพื่อพัฒนาจิตลักษณะและทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นในการประกอบอาชีพเกษตร การสอนโดยมอบหมายให้ทำโครงการ (Project Based Learning) และการสอนโดยใช้ฟาร์มในวิทยาลัยเป็นฐานการเรียนรู้ (Farm Based Learning)

(1) การสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ สามารถเผชิญกับปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาในสภาพจริง และสามารถนำความรู้ไปเป็นพื้นฐานในการปรับใช้ในอนาคตได้ ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวเกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆ อีกทั้งกระบวนการดังกล่าวยังทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรของตนในอนาคต

ทั้งนี้ในการจัดการเรียนสอนควรคำนึงถึงโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา และวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการพัฒนาเป็นผู้ประกอบการเกษตร โดยเนื้อหาของหลักสูตรควรมีความรู้ที่ทันสมัยโดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตร ควรเน้นเรื่องการฝึกปฏิบัติทางการเกษตรให้มีความเข้มข้น โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรควรส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการเกษตรโดยมีการวางเนื้อหาครบวงจรตลอดกระบวนการผลิตจนถึงการจำหน่ายและช่องทางการจำหน่าย เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจว่าจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้จริง ควรมีการสอนแบบบูรณาการเนื้อหากับเป้าหมายของผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มที่มีความต้องการแตกต่างกัน คือกลุ่มหนึ่งต้องการออกไปประกอบอาชีพทางการเกษตรในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งต้องการออกไปทำงานบริษัท นอกจากนี้การประเมินผลการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินและวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้งานเกษตรที่เน้นการปฏิบัติอีกด้วย

(2) การสอนเพื่อพัฒนาจิตลักษณะและทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นในการประกอบอาชีพเกษตร นั้น ในกระบวนการเรียนการสอนจำเป็นต้องพัฒนาจิตลักษณะและทักษะที่สำคัญของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิด เจตคติทางบวกต่ออาชีพเกษตร มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร เพื่อให้การประกอบอาชีพเกษตรในอนาคตมีความยั่งยืนและมั่นคง

ทั้งนี้ในการจัดการเรียนสอนควรคำนึงถึงโครงสร้างหลักสูตรควรมีการจัดรายวิชาที่สร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพไว้ในระดับต้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรและมีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการประกอบอาชีพเกษตร นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองความมุ่งมั่น ความอดทน และพัฒนาทักษะสำคัญที่ควรมีการบูรณาการเข้าด้วยกันในหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำเกษตรบนฐานความรู้ และเปลี่ยนภาพลักษณ์การทำเกษตรให้น่าสนใจต่อคนรุ่นใหม่ ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น ความรู้ทางเครื่องกลการเกษตร ความรู้ทางช่าง ความรู้ทางเทคโนโลยีเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่และลักษณะของการประกอบการเกษตร ทักษะด้านการวางแผน และทักษะการจัดการแบบเป็นระบบ ทั้งนี้ยังมีทักษะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะการฟัง การสังเกต การคิดวิเคราะห์ การจดบันทึก การสรุปบทเรียน รวมทั้งการถอดบทเรียน และทักษะที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพ เช่น ทักษะด้านการตลาด การเก็บข้อมูลการตลาด การวางแผนการเพาะปลูกและการตลาด การจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น

(3) การสอนโดยมอบหมายให้ทำโครงการ (Project Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการคิดอย่างเป็นระบบในรูปแบบจำลองอาชีพ ผ่านกระบวนการวางแผนและเขียนโครงการ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติงานเกษตรจริงซึ่งเป็นการฝึกความรับผิดชอบ ความอดทนและการเอาใจใส่ต่องานเกษตรอีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตามการสอนโดยวิธีนี้ยังมีข้อจำกัด คือ ขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนในการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความต้องการ ตัวผู้เรียนที่ขึ้นอยู่กับความสามารถและการเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการทำโครงการของแต่ละบุคคล รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการเวลาและกิจกรรมในการทำโครงการร่วมกับวิชาต่างๆ ในภาคเรียนนั้นๆ

(4) การสอนโดยใช้ฟาร์มในวิทยาลัยเป็นฐานการเรียนรู้ (Farm Based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงในแปลงทดลอง ได้สัมผัสและเรียนรู้จากสภาพจริง เกี่ยวกับการเกษตรแบบครบวงจรตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงการจำหน่าย ซึ่งในกระบวนการเหล่านั้นผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ทักษะเฉพาะทางการเกษตร ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการเรียนรู้ที่ไม่มีในห้องเรียน รวมทั้งได้พัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ ความรับผิดชอบและความอดทน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนได้เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพของตนหลังจบการศึกษาได้ชัดเจนขึ้น ดังนั้นงานฟาร์มจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับวิถีการทำงานของผู้ประกอบการมากที่สุดเพื่อเตรียมพร้อมผู้เรียนเมื่อต้องออกไปเผชิญกับการแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรซึ่งถือได้ว่ามีความเสี่ยงและการแข่งขันสูงอีกธุรกิจหนึ่ง

1.2) กิจกรรมเสริมศักยภาพนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร ได้แก่ การฝึกงานปฏิบัติในฟาร์มเอกชนหรือสถานประกอบการระหว่างเรียน การเปิดโอกาสให้มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพพร้อมกับการเรียน การนำนักศึกษาไปเรียนรู้ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ อกท.

(1) การฝึกปฏิบัติงานในฟาร์มเอกชนหรือสถานประกอบการระหว่างเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงซึ่งบางอย่างไม่มีในวิทยาลัย ได้เรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานและสภาพของฟาร์มหรือสถานประกอบการ รวมทั้งช่วยสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้การฝึกปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงสุดกระบวนการฝึกงานของฟาร์มหรือสถานประกอบการควรมีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดจากกิจกรรมการฝึกงาน และควรมีการสรุปงานหลังจากการปฏิบัติงานในแต่ละวัน

(2) การเปิดโอกาสให้มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพพร้อมกับการเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เห็นถึงสภาพเป็นจริงของอาชีพ ทำให้ผู้เรียนสามารถทดลองนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติขณะเดียวกันก็นำบทเรียนจากการปฏิบัติไปเป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในชั้นเรียน และทำให้การเรียนอาชีพเกษตรมีเป้าหมายในการเรียนที่ชัดเจน รวมทั้งทำให้มีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพอย่างเต็มตัวได้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ อย่างไรก็ตามผู้สอนจำเป็นต้องจัดตารางกิจกรรมและเวลาให้สอดคล้องกับเรื่องที่ไปศึกษา และควรให้เวลาผู้เรียนได้มีเวลาอยู่ในพื้นที่เพียงพอที่จะได้เรียนรู้ทั้งผลงานกระบวนการ และเบื้องหลังความสำเร็จ อย่างไรก็ตามการนำผลงานที่ประสบความสำเร็จของต้นแบบเหล่านั้นมาใช้ ควรเป็นการนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในงานของตนเอง

(3) การพานักศึกษาไปเรียนรู้ ศึกษาดูงานต้นแบบความสำเร็จจากสถานที่จริง การเรียนรู้โดยวิธีนี้ช่วยลดระยะเวลาค้นหาหนทางของการประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากการเรียนรู้วิธีการที่ผู้อื่นเคยทำและประสบความสำเร็จมาแล้ว รวมทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการนำบทเรียนที่ได้จากการศึกษาดูต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมาใช้ในการประกอบอาชีพของตนเองผู้ใช้จะต้องนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของตนเองด้วย

(4) การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ อกท. ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง ฝึกความสามารถในการเขียนโครงการ ฝึกการหาข้อมูลและการวางแผน ฝึกการคิดเป็นระบบ ฝึกความกล้าแสดงออก และฝึกความเป็นผู้นำ ดังที่ผลการสำรวจพบว่า ผู้เรียนเห็นว่าการร่วมกิจกรรม อกท. ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถอย่างรอบด้านในระดับมาก มีคุณค่าต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำการเกษตรในระดับมาก ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำในระดับมาก ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์นอกห้องเรียนในระดับมาก ทำให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความสามารถที่มีออกมาใช้ประโยชน์ได้มาก ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ใหม่ๆ ในทุกปีที่ได้ร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ช่วยสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี และเห็นว่าควรจัดให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมกับ อกท. ตลอดไปในระดับมาก อย่างไรก็ตามควรมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงทางการเกษตรตามหลักการเดิม และการจัดกิจกรรมควรกระจายให้ทุกคนได้มีโอกาสฝึกทักษะตามหลักการที่ อกท. กำหนดอย่างทั่วถึง

ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการพัฒนากำลังคน ในช่วงของการพัฒนานี้ควรปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการพัฒนากำลังคน ดังนี้

(1) ปัจจัยสนับสนุนภายในสถานศึกษาที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย (1) อาจารย์ผู้สอนปฏิบัติตนเป็นเสมือนพี่เลี้ยง ผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดกิจกรรมอาชีพเกษตรเพื่อพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร คุณลักษณะที่เหมาะสมของผู้สอนที่ช่วยพัฒนากำลังคนด้านการเกษตร คือ การปฏิบัติตนเป็นเสมือนพี่เลี้ยง ได้แก่ การให้คำชี้แนะแนวทาง การจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้คำปรึกษาในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ ตลอดจนเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนสนใจและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพเกษตร สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้สอนควรมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนโดยเฉพาะความด้านการปฏิบัติงานฟาร์มหรือความรู้ในภาคปฏิบัติ และ (2) ฟาร์มซึ่งใช้เป็นฐานการเรียนรู้และแหล่งฝึกประสบการณ์แก่ผู้เรียน

(2) ปัจจัยสนับสนุนภายนอกสถานศึกษาที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการที่มีความพร้อมจะออกไปประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร ประกอบด้วย (1) สถานประกอบการ แหล่งฝึกประสบการณ์ และ อกท. ซึ่งเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่จะรับช่วงในการจัดประสบการณ์วิชาชีพรวมทั้งมีพี่เลี้ยงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ผู้เรียน และ (2) ปราชญ์ชาวบ้าน และ

แหล่งศึกษาดูงานที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้เชิงประจักษ์เมื่อมีการพาไปศึกษาดูแบบอย่างที่เหมาะสม
ความสำเร็จเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต

2) **ช่วงการเพิ่มศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบหลักสูตรอาชีวศึกษา**
เกษตร หลังจากจบการศึกษาเป็นช่วงของการพัฒนาคนทางการเกษตรที่สำคัญช่วงหนึ่ง เนื่องจากเป็น
การเพิ่มประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตร หลังจากจบการศึกษาแล้วถ้ามีโอกาสได้ฝึก
ประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตรก่อนที่จะเป็นผู้ประกอบการฟาร์มของตนเองจะมี
ประโยชน์ต่อตนเอง คือ ทำให้ผู้ที่เพิ่งจบการศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานด้านการเกษตรหรือ
สาขาที่เกี่ยวข้อง ช่วยสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรมากขึ้น เนื่องจากการได้ฝึกปฏิบัติ
จริงและสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ได้จริงและเห็นผลจริง ทำให้เกิดความเข้าใจในการประกอบอาชีพ
เกษตรมากขึ้น และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาปรับเปลี่ยนความคิดในการทำเกษตรให้เข้ากับ
บริบทจริงในพื้นที่ อีกทั้งสามารถสะสมทุนเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรของตนเองใน
อนาคต และทำให้ครอบครัวยอมรับความสามารถและความพร้อมในการประกอบอาชีพเกษตรมากขึ้น

ปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนากำลังคน ในช่วงของการพัฒนานี้ควรได้รับการสนับสนุน
ในการพัฒนากำลังคน ดังนี้

(1) การสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากครอบครัว สามารถสนับสนุนด้วยการให้
กำลังใจ และการสนับสนุนทุนทางการเกษตร การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวทำให้เกษตรกรมี
ความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร และช่วยทำให้การประกอบอาชีพเกษตรของผู้ประกอบการ
เกษตรกรรมมือใหม่มีความมั่นคงและยั่งยืนมากกว่าที่จะเดินไปคนเดียวโดยลำพัง

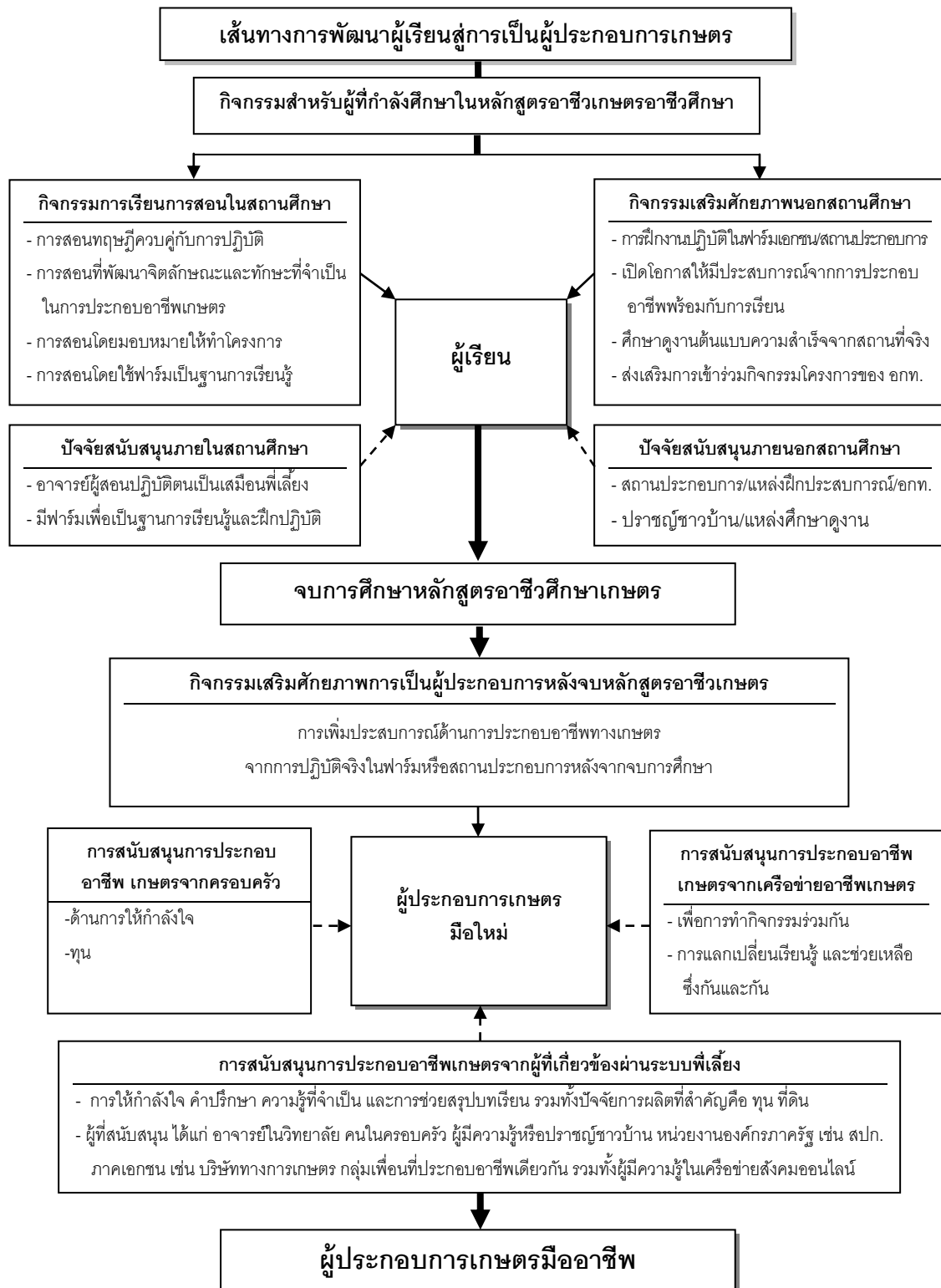
(2) การสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบพี่เลี้ยง ได้แก่ การให้
กำลังใจ การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ที่จำเป็น และการช่วยสรุปบทเรียน ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับผู้
ที่เริ่มประกอบอาชีพเกษตร รวมทั้งปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ทุน ที่ดิน ผู้ที่สามารถทำหน้าที่คล้ายพี่
เลี้ยงเพื่อสนับสนุนเรื่องดังกล่าวประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ในวิทยาลัย คนใน
ครอบครัว ผู้มีความรู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรภาครัฐ เช่น ส.ป.ก.(จัดฝึกอบรม)
ภาคเอกชน เช่น บริษัททางการเกษตร กลุ่มเพื่อนที่ประกอบอาชีพเดียวกัน รวมทั้งผู้มีความรู้ใน
เครือข่ายสังคมออนไลน์

(3) การสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรจากเครือข่ายอาชีพเกษตร การประกอบ
อาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่อดีตที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน
การเป็นผู้ประกอบการเกษตร จึงต้องมีเครือข่ายเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากการวิเคราะห์เส้นทางการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร แสดง
ให้เห็นถึงเส้นทางการพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อเข้าสู่
กระบวนการการพัฒนาผู้จบการศึกษาเป็นผู้ประกอบการเกษตรมือใหม่ ซึ่งเส้นทางการพัฒนาดังกล่าวจะ

ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้ประกอบการเกษตรมืออาชีพได้ในอนาคต ทั้งนี้สามารถสรุปผลวิเคราะห์
เส้นทางการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร ได้ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 เส้นทางการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

3.2 ถอดประสบการณ์โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมามีภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งในมิติของการผลิตที่สามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนภาคเกษตรและเป็นฐานการผลิตที่สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการค้าและการส่งออกสำหรับภาคการผลิตและบริการอื่น ๆ รวมถึงในมิติการพัฒนาสู่แหล่งการผลิตพลังงานทดแทนที่สำคัญของประเทศเนื่องจากภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่เข้มแข็งด้วยมีที่ตั้งทางภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสมมีภูมิปัญญาด้านการผลิตการประยุกต์ดัดแปลงและวัฒนธรรมอาหารที่เข้มแข็งและหลากหลายรวมทั้งเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารส่งออกที่สำคัญรายใหญ่ของโลกซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554: 53-54) รายงานสถานการณ์การพัฒนาของภาคเกษตรตลอดช่วงที่ผ่านมาพบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ครัวเรือนเกษตรกร 6.9 ล้านครัวเรือนซึ่งประกอบไปด้วยเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตเพื่อพึ่งพาตนเองเกษตรกรที่ผลิตเชิงพาณิชย์และเกษตรกรที่แปรรูปผลิตผลเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม **ประสิทธิภาพการผลิต** โดยเฉพาะในบางสินค้าที่ยังคงต่ำหากเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านเนื่องจากภาคเกษตรไม่สามารถเร่งพัฒนาผลิตภาพการผลิตได้ทันต่อสภาพการแข่งขันในตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปุณรัตน์ จันทรหอม รุ่ง มัลลิกะมาส และ อนันท์ พุทธิวร (2554) ที่พบว่า ภาคการผลิตของประเทศไทยยังมีประสิทธิภาพต่ำ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีระดับเทคโนโลยีการผลิตระดับกลาง และการศึกษาของ อัมพร มาแสง (2555: 10) ที่รายงานว่า ภาคเกษตรของไทยมีการปรับตัวค่อนข้างช้า เมื่อเปรียบเทียบกับภาวะที่โลกปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่อาศัยฐานความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเนื่องจากประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ โดยพืชเกษตรหลักไม่สามารถแข่งขันได้ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของฐานการผลิต อีกทั้งสถาบันเกษตรกรยังขาดความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ส่วนด้านการส่งออกหลักของภาคเกษตรยังคงอยู่ในรูปของสินค้าขั้นปฐมและเกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหานี้สินและความยากจนโดยในปีพ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีคนยากจนทั้งสิ้น 5.4 ล้านคนในจำนวนนี้เป็นเกษตรกรร้อยละ 56.9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 53-54)

นอกปัญหาดังกล่าวข้างต้น การศึกษาของ อภิชาติ ใจอารีย์ และคณะ (2551) ที่ศึกษาการเปลี่ยนผ่านกระบวนทำนา กรณีศึกษาชุมชนชาวนา ตำบลมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ชาวนาส่วนหนึ่งยังมีทัศนคติในทางลบต่ออาชีพตนเอง โดยมองว่าอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่ลำบาก ได้รับความมั่นคงด้านรายได้ และไม่ต้องการให้ลูกหลานของตนเองมาเป็นชาวนา เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่เหนื่อย และไม่มีเกียรติ จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่มีทัศนคติด้านลบต่ออาชีพเกษตรกรอยู่

จากการสำรวจภาวะการณ์ทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) พบว่ารูปแบบการทำงานของคนไทยเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด จากที่ส่วนใหญ่ทำงานในภาคการเกษตรมาเป็นการทำงานนอกภาคเกษตร นับตั้งแต่ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งในขณะนั้นพบว่าแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรไม่แตกต่างกัน (16.5 ล้านคน) ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ผลจากวิกฤติเศรษฐกิจทำให้มีแรงงานนอกภาคเกษตรจำนวนมากต้องออกจากงานและ หวนกลับไปทำงานในภาคเกษตรจนทำให้มีจำนวนมากกว่าผู้ทำงานนอกภาคเกษตรอีกครั้ง แต่ภายหลังจากภาวะเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวแรงงานกลับเข้ามาทำงานนอกภาคเกษตรมากขึ้น และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า แรงงานนอกภาคเกษตรจะมีจำนวนและสัดส่วนมากกว่าในภาคเกษตร โดยมีความแตกต่างมากขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัด

จากนี้ khunpisuth (2553) ได้วิเคราะห์วิกฤติแรงงานภาคเกษตรกรรมของไทยไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้ ภาคเกษตรเป็นภาคที่ใช้แรงงานมากที่สุดแต่มีรายได้ต่อประชากรต่ำสุด ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของภูมิภาค กำลังเผชิญปัญหาใหม่ด้านแรงงานที่จะส่งผลกระทบต่อการผลิตทางการเกษตรในอนาคตอันใกล้นี้ สาเหตุหลักมาจาก

1. การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) ของประเทศไทย ประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 58 ปี ซึ่งประสิทธิภาพการใช้แรงงานกับการเกษตรนั้นลดลง การขาดตัวเลขสำรวจจำนวนแรงงานที่ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร และเกณฑ์อายุเฉลี่ย เป็นอีกปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ไม่สามารถวางแผนการรับมือการขาดแรงงานและการใช้ประโยชน์คนกลุ่มปัจจุบันในฐานะ facilitator ในการส่งต่อความรู้สู่เกษตรกรรุ่นต่อไป

2. ความไม่มั่นคงในรายได้จากการทำการเกษตร (income and stability) ขาดแรงจูงใจขาดนโยบายแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนหนุ่มสาวในสังคมเกษตรที่อยู่ในวัยแรงงานไหลออกจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมหรือบริการเพื่อมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ การยอมรับในสังคม หรือต้องการเปลี่ยนสถานะเป็นคนเมือง ซึ่งประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องกับปัญหา aging society ที่อนาคตแรงงานในภาคเกษตรไทยจะมีแค่ผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผลิตการผลิตของภาคเกษตรลดน้อยถอยลงไปด้วย ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพของคนในภาคเกษตรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และอย่างไรให้คนเหล่านี้มีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรที่ดีขึ้น

3. การเคลื่อนย้ายแรงงาน การขาดแรงงานที่มีคุณภาพนั้น ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานฝีมือสำหรับภาคการผลิต ที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการแข่งขันในตลาดเสรี ขณะที่ไทยกำลังเผชิญปัญหาการขาดแรงงานหลักกำลังไหลบ่าออกจากภาคเกษตรนั้น มีแรงงานทดแทนในภาคเกษตรที่ช่วยขับเคลื่อนให้ภาคเกษตรยังคงเดินต่อไปได้ ประกอบด้วย

4. ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ที่ไม่มีพื้นฐานเกษตร อาจเป็นนักลงทุน หรือเรียนสาขาวิชาอื่นแต่อยากทำเกษตรกรรม รวมถึงกลุ่มผู้เกษียณอายุ

5. แรงงานรับจ้างถาวรมีปริมาณลดลงทุกปี เนื่องจากคนไทยรุ่นหลังไม่สนใจทำงานภาคเกษตรกรรม

6. แรงงานรับจ้างชั่วคราว ที่ส่วนใหญ่เป็นคนต่างด้าว และแรงงานกลุ่มนี้จะเพิ่มมากขึ้นหลังจากเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015) ซึ่งประเด็นที่ต่องระวางคือผลผลิตภาพการผลิตของไทยที่มีแนวโน้มพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันแรงงานไทยหันไปประกอบอาชีพด้านการผลิต และการบริการเป็นจำนวนมาก และทำงานด้านการเกษตรลดลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น (อายุ 15-24 ปี) หากสถานการณ์ยังเป็นอย่างนี้ต่อไปคาดว่าในอนาคตประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรมและหากจะคงความเป็น “ครัวโลก” อาจจะต้องหันไปพึ่งพาแรงงานข้ามชาติมากขึ้นเพื่อทดแทนแรงงานไทยในภาคเกษตรที่ขาดหายไป ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเตรียมการวางแผนกำลังคนด้านนี้ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและป้องกันปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย อาชญากรรม โรคระบาดที่จะมาพร้อมกับแรงงานเหล่านี้ เพื่อให้ไทยยังคงครองสมญา “อู่น้ำอู่นา” ได้ต่อไป

สถานการณ์กำลังคนภาคเกษตรกรรม

จากรายงานการศึกษาของกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2552) พบว่า ปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีกำลังแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป 37.70 ล้านคนโดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกำลังแรงงานมากที่สุดรองลงมาเป็นภาคกลางภาคเหนือและภาคใต้กำลังแรงงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปีคิดเป็นร้อยละ 24.7 รองลงมาอายุระหว่าง 50-59 ปีร้อยละ 15.9 และอายุระหว่าง 35-39 ปีร้อยละ 13.3 โดยตั้งแต่ปี 2547 กำลังแรงงานที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปีเริ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามากคิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 15.3 และระดับมหาวิทยาลัยร้อยละ 10.8 เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนพบว่ากำลังแรงงานระดับอนุปริญญาขยายตัวมากที่สุด

เมื่อพิจารณาตามภาคการผลิตพบว่าภาคการเกษตรและภาคบริการมีการจ้างงานในอัตราใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 39.7 และร้อยละ 39.0 ตามลำดับรองลงมาคือภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 21.2 ประเภทอาชีพที่มีการจ้างงานมากที่สุดในปี พ.ศ. 2551 คือผู้ปฏิบัติงานฝีมือด้านการเกษตรและประมงคิดเป็นร้อยละ 35.6 แต่ในทางกลับกัน เมื่อพิจารณาด้านรายได้ พบว่าภาคเกษตรกรรม มีรายได้น้อยที่สุด ประมาณ 4,690 บาทต่อเดือนส่วนสาขาที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ผู้ทำงานด้านการเกษตรและการประมงในเชิงเศรษฐกิจพอเพียงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยสุดประมาณ 2,143 บาทต่อเดือน สำหรับสาขาการผลิตที่มีรายได้น้อยสุดได้แก่การปลูกผักพืชสวนชนิดพิเศษพืชในเรือนเพาะชำประมาณ 2,750 บาทต่อเดือน การปลูกผักผลไม้ผลไม้

เปลือกแข็งพืชที่ใช้ทำเครื่องดื่มน้ำและเครื่องเทศการเลี้ยงสัตว์ประมาณ 3,222 บาทต่อเดือนการเลี้ยงโคกระบือแพะม้าลาและล่อรวมทั้งการเลี้ยงโคนมประมาณ 3,295 บาทต่อเดือนการเพาะปลูกพืชรวมกับการเลี้ยงสัตว์ (แบบผสม) ประมาณ 3,337 บาทต่อเดือนการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ก๊อกฟางวัสดุถักสานยกเว้นเครื่องเรือนประมาณ 3,511 บาทต่อเดือน

จากสถานการณ์แรงงานภาคเกษตรที่กล่าวมาข้างต้น กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2552) ได้ประมาณการความต้องการแรงงานในภาคเกษตรกรรม โดยเป็นการประมาณการภายใต้สมมติฐาน GDP และสต็อกทุนขยายตัวเท่ากับค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2547–2551) ซึ่งมีผลการประมาณการดังนี้ ความต้องการแรงงานในภาคเกษตรกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีคาดว่าจะมีความต้องการแรงงาน 15.0 ล้านคน 15.2 ล้านคน 15.3 ล้านคน 15.5 ล้านคน และ 15.6 ล้านคน ตามลำดับ (ภาพที่ 3.2)

หากพิจารณาในภาพรวม (โดยไม่แยกภาคการผลิต) พบว่า ประเภทกิจการที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานจำนวนมากในปี พ.ศ. 2553-2557 ใน 3 อันดับแรกคือกิจการด้านการเกษตรการขายปลีกกิจการโรงแรมและภัตตาคารทั้งนี้คาดว่าหมวดอาชีพที่จะมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก 3 อันดับแรกคือหมวดอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านเกษตรและการประมงหมวดอาชีพพนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาดและหมวดอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆในด้านการขายและการให้บริการ สาขาอาชีพย่อยที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานจำนวนมากในช่วง 5 ปี 3 อันดับแรก คือผู้ปฏิบัติงานด้านการเพาะปลูกพืชไร่และพืชผักพนักงานขายสินค้าในร้านค้าและพนักงาน สาธิตสินค้าและผู้ปฏิบัติงานด้านการปลูกไม้ยืนต้นและผลไม้

ประมาณการความต้องการแรงงานของภาคเกษตรกรรมจำแนกตามประเภทกิจการ ภาคเกษตรกรรมประกอบด้วย 3 สาขาได้แก่สาขาการเกษตรการล่าสัตว์และกิจกรรมด้านการบริการที่เกี่ยวข้องของสาขาการป่าไม้การทำไม้และกิจกรรมด้านการบริการที่เกี่ยวข้องและสาขาการประมงการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และการเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งกิจกรรมด้านการบริการที่เกี่ยวข้องกับการประมงซึ่งในแต่ละสาขามีความต้องการแรงงานดังนี้

1) การเกษตรการล่าสัตว์ซึ่งคาดว่าจะมีความต้องการแรงงานในปี พ.ศ. 2553–2557 จำนวน 14.3 ล้านคน 14.4 ล้านคน 14.6 ล้านคน 14.7 ล้านคนและ 14.9 ล้านคนตามลำดับ

2) การป่าไม้คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานในปี พ.ศ. 2553–2557 จำนวน 2.46 แสนคน 2.49 แสนคน 2.51 แสนคน 2.53 แสนคนและ 2.56 แสนคนตามลำดับ

3) การประมงคาดว่าจะมีความต้องการแรงงานในปี พ.ศ. 2553–2557 จำนวน 4.69 แสนคน 4.73 แสนคน 4.78 แสนคน 4.83 แสนคนและ 4.88 แสนคนตามลำดับ (ภาพที่ 3.2)

ตารางที่ 3.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคเกษตรกรรม สต็อกทุน (Capital Stock) และผล การประมาณการความต้องการแรงงานภาคเกษตรกรรม

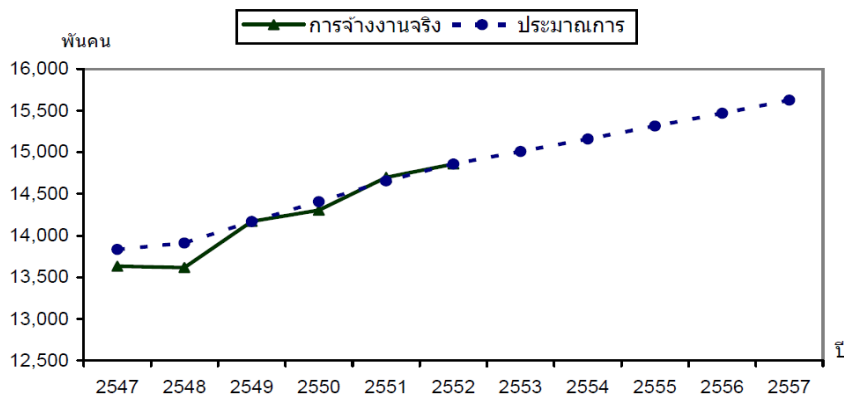
ปี	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
GDP (ล้านบาท)	354,431 (-2.4)	347,892 (-1.8)	364,028 (4.6)	370,539 (1.8)	389,125 (5.0)	394,573 (1.4)*	400,097 (1.4)*	405,698 (1.4)*	411,378 (1.4)*	417,137 (1.4)*	422,977 (1.4)*
Capital Stock (ล้านบาท)	1,004,443 (3.4)	1,044,953 (4.0)	1,088,558 (4.2)	1,135,574 (4.3)	1,182,000 (4.1)	1,229,280 (4.0)*	1,278,451 (4.0)*	1,329,589 (4.0)*	1,382,773 (4.0)*	1,438,084 (4.0)*	1,495,607 (4.0)*
การจ้างงานจริง (พันคน)	13,634	13,617	14,171	14,306	14,699	14,858**					
ค่าประมาณการความต้องการแรงงาน (พันคน)											
การจ้างงาน (พันคน)	13,833	13,911	14,167	14,407	14,657	14,858	15,008	15,160	15,314	15,468	15,625

* ในปี 2553 – 2557 เป็นตัวเลขที่คำนวณโดยกองวิจัยตลาดแรงงาน จากค่าเฉลี่ยการขยายตัวย้อนหลัง 5 ปี (2547 – 2551)

** เป็นการจ้างงานเฉลี่ยต่อการประมาณการจากดัชนีฤดูกาลรายไตรมาส

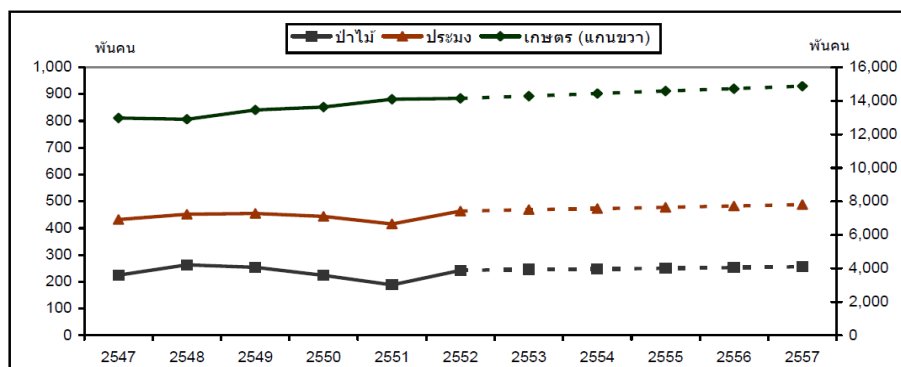
ตัวเลขในเครื่องหมาย () หมายถึงอัตราการขยายตัว (ร้อยละ)

ที่มา: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2552: 5-7)

ภาพที่ 3.2 ความต้องการแรงงานและประมาณการความต้องการแรงงานภาคเกษตรกรรม
ปี พ.ศ. 2547-2557

ที่มา: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2552: 5-7)

ภาพที่ 3.3 ความต้องการแรงงานและประมาณการความต้องการแรงงานภาคเกษตรกรรม
จำแนกตามประเภทกิจการ ปี พ.ศ. 2547-2557

ที่มา: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน (2552: 5-8)

จากการรายงานจำนวนนักศึกษาในระดับ ปวช. และ ปวส. ที่เรียนในประเภทวิชาเกษตรของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีทั่วประเทศของกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารงานอาชีวศึกษาศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษาลำดับงานการอาชีวศึกษา (2557) พบว่า ในระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา คือ ช่วง พ.ศ. 2550–2556 จำนวนนักศึกษาในระดับ ปวช. ชั้นปีที่ 1 ที่เลือกเรียนในประเภทวิชาเกษตรมีจำนวนลดลงทุกปี ส่วนในระดับ ปวส. มีจำนวนลดลงเช่นกัน และค่อนข้างคงที่ในช่วง 4 ปีหลัง (พ.ศ. 2553–2556) (ตารางที่ 3.5) จากการศึกษาของเอกชัย ยุทธชัยวรกุล และคณะ (2552) พบว่า สาเหตุที่ทำให้เยาวชนสนใจเลือกเรียนด้านอาชีวเกษตรน้อยลง ดังนี้

- 1) ค่านิยมของผู้ปกครองและสังคม ในเรื่องการทำงานต้องมั่งคั่งมีเงินเดือนประจำจึงจะถือว่ามีความมั่นคง
- 2) มุมมอง ความเชื่อต่อการเรียนเกษตร ที่ว่าไม่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ มากนัก เรียนง่าย ใครๆ ก็เรียนได้ คนที่เรียนเกษตรจึงถูกมองว่าเป็นคนไม่เอาถ่าน
- 3) ภาพลักษณ์อาชีพการเกษตรจากสื่อมวลชนที่เสนอข่าวด้านลบในอาชีพเกษตร เช่น ราคาข้าวตกต่ำ เกษตรกรมีหนี้สิน เป็นต้น
- 4) หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาอาชีพเกษตร ที่มีกระบวนการเรียนการสอนแบบแยกส่วน หลักสูตรมีรายวิชาที่ยืดเยื้อ ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงและ
- 5) วิธีการสอนของครูที่ไม่สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียนว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้ส่วนหนึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาจะเข้าสู่ตลาดแรงงานภาคเกษตรกรรม และเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม (เกษตรกร) นอกจากนี้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยาลัย และอาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง พบว่า นักศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. เมื่อสำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จะมีเพียงส่วนน้อยที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน และน้อยมากที่เป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรม (เกษตรกร) เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการแรงงานภาคเกษตรกรรม และปริมาณการผลิตกำลังคนภาคเกษตรกรรมของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ซึ่งถือว่าเป็นแรงงานมืออาชีพ หรือแรงงานคุณภาพ ไม่สามารถทดแทนกันได้ตามที่ต้องการเลย

ตารางที่ 3.5 จำนวนนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (ประเภทวิชาเกษตรกรรม)

ระดับชั้น	จำนวนนักศึกษา (คน)						
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ปวช.1	10,001	np	6,878	6,149	6,693	5,275	4,958
ปวช.2	6,382	np	4,383	4,628	4,312	5,250	4,283
ปวช.3	5,524	np	4,883	4,658	4,819	5,477	5,588
ปวส.1	4,785	np	3,938	3,148	3,134	3,191	3,182
ปวส.2	6,026	np	5,512	5,372	4,964	4,627	4,542

หมายเหตุ: np คือ ไม่มีการรายงาน

ที่มา: กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารงานอาชีวศึกษาศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา (2557)

นอกจากที่กล่าวในข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554: 53-54) ยังรายงานถึงสถานการณ์กำลังคนภาคเกษตรกรรม พบว่า **การขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย**ซึ่งเป็นผลกระทบจากการที่ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้เกษตรกรที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประกอบกับคนหนุ่มสาวไม่สนใจทำการเกษตรโดยในช่วงปีพ.ศ. 2541-2550 จำนวนแรงงานภาคเกษตรลดลงประมาณร้อยละ 1.9 ต่อปี ส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรและศักยภาพภาคเกษตรในอนาคตในขณะที่ความต้องการอาหารทั้งภายในประเทศและของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อความมั่นคงอาหารในอนาคต

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของอัตรากำลังคนภาคเกษตรกรรมของไทย ที่ภาคการเกษตรในประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ และไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทดแทน อีกทั้งเกษตรกรขาดการพัฒนาความรู้และทักษะ ทำให้ไม่มีการพัฒนาปรับปรุงการผลิต โดยกำหนดไว้ในพันธกิจของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในการพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพโดยมีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้สามารถประกอบอาชีพได้สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การประเมินปัจจัยเสี่ยงข้างต้น ที่จะมีผลกระทบต่อความเข้มแข็งของภาคเกษตรซึ่งเป็นทั้งความมั่นคงด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพของประเทศจำเป็นต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันให้เพิ่มขึ้นและรักษาภูมิคุ้มกันที่มีอยู่แล้วเพื่อให้สามารถป้องกันและลดผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับ **องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม**ซึ่งจำเป็นต้องสร้างความรู้พื้นฐานให้เกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตเฝ้าระวังป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่มีไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาภาคเกษตรการผลิตพืชอาหารและพลังงานให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างมั่นคงมากขึ้น

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนด **เป้าหมายและตัวชี้วัดของการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเพิ่มสัดส่วนเกษตรกรรุ่นใหม่**ต่อเกษตรกรทั้งหมด โดยมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนด้านการพัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาแรงงานในภาคเกษตร โดยวิธีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการเกษตร สามารถใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างครบวงจร ทั้งการจัดหาพื้นที่ทำการเกษตรตามความถนัด มีแหล่งทุนสนับสนุน และมีความรู้ด้านธุรกิจและการตลาดควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงของประเทศ

จากข้อมูลดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะตามต่อภาพรวมของการพัฒนาประเทศ จึงร่วมมือกันจัดทำ “**โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่**” โดยมีเป้าหมายในการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎี และปฏิบัติ เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้เรียนรู้โดยผ่านกลไกของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน และจะเป็นการแก้ไขปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคต

3.2.1 บริบทโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3.2.1.1 ความเป็นมา

ภาคการเกษตรนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมาโดยตลอด ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรองรับอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของประเทศ แต่ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก ทั้งเพื่อการบริโภคและส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สร้างรายได้ปีละหลายแสนล้านบาทถึงแม้จะมีวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2540 ทำให้ทุกภาคการผลิตได้รับผลกระทบ แต่ภาคเกษตรก็ยังคงเป็นฐานการผลิตที่ช่วยกอบกู้และบรรเทาวิกฤติเศรษฐกิจของชาติได้แต่ในปัจจุบัน พบว่า**ผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมีจำนวนลดน้อยลงจนเหลือเพียงร้อยละ 40 และคาดการณ์ว่าหากปล่อยให้เป็นไปเช่นนี้ ในอนาคตอันใกล้จะเหลือเพียงร้อยละ 30 และอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรจะสูงขึ้น** คือ มากกว่า 45 ปี เพราะนับวันจะขาดแรงงานในครัวเรือนภาคเกษตรวัยหนุ่มสาว อีกทั้ง**เกษตรกรขาดการพัฒนาความรู้และทักษะ** ทำให้ไม่มีการพัฒนาปรับปรุงการผลิต การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ในขณะเดียวกัน ข้อมูลจากสถาบันการศึกษาพบว่า **มีผู้สนใจเรียน** **ทางการเกษตรและวิชาที่เกี่ยวข้องน้อยลง**อย่างเห็นได้ชัด จนเกิดการสูญเปล่าของทรัพยากรบุคคล และการลงทุนทางการศึกษา

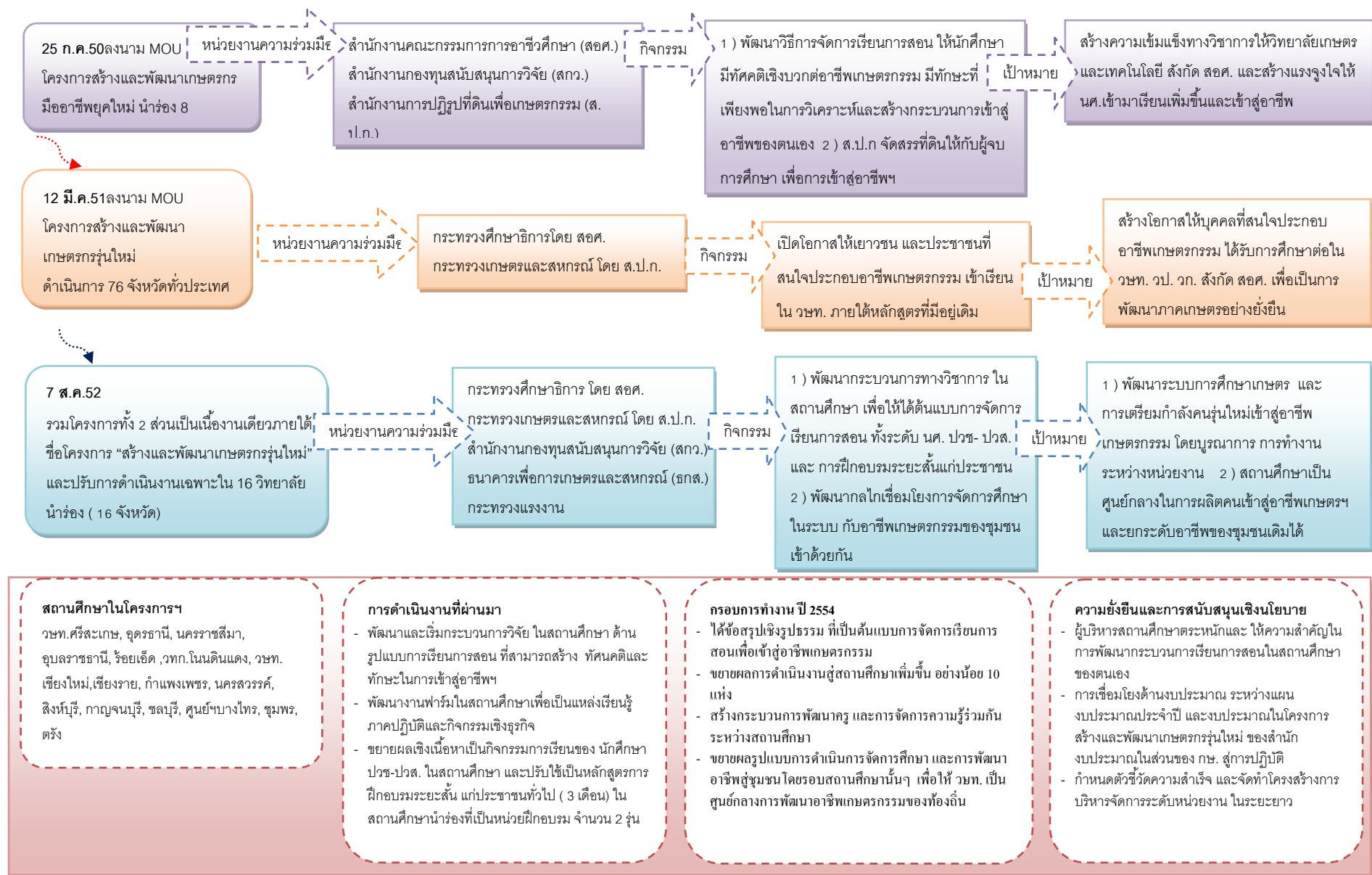
ด้วยเหตุนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ จึงเห็นพ้องต้องกันในอนาคตที่จะ**สร้างโอกาสให้บุคคลที่สนใจจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม**ได้รับการศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยประมง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ **เป็นการพัฒนาบุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม**เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรและเกษตรกรอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยใช้กลไกการทำงานเดิมที่มีอยู่ของแต่ละองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งได้รับประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย และได้ร่วมมือจัดทำ**โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** โดยได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2551 มีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ.2551-2554) ซึ่งมีการดำเนินการดำเนินงานและกิจกรรมความร่วมมือ ดังนี้

- 1) การสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยรณรงค์สร้างแรงจูงใจให้บุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม เห็นความสำคัญและสนใจเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ ภายใต้**หลักสูตรเฉพาะ**ที่ให้การศึกษภาคทฤษฎี และปฏิบัติในการ ฝึกทักษะ ตลอดจนการคัดเลือกยุวเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับเข้าศึกษาต่อตามหลักสูตรดังกล่าว
- 2) กำหนดหลักสูตรเฉพาะที่มีการให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ด้านการเกษตร เพื่อให้การศึกษาแก่บุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยุวเกษตรกรได้เข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ
- 3) การพัฒนาพื้นที่ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และจัดการเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมภายในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ ในการรองรับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของผู้เข้ารับการศึกษได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) การวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเกษตร การผลิต การแปรรูป และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตร
- 5) การสร้างโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงองค์ความรู้ การรับบริการเทคโนโลยี การจัดการเครื่องจักรกลเกษตร การใช้ประโยชน์พื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดการตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและการบริการภาคการเกษตร

3.2.1.2 เป้าประสงค์

- 1) เพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้เรียนรู้ โดยผ่านกลไกของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ
- 2) เพื่อพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นการแก้ไขปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคตโดยผ่านปราชญ์เกษตรและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ผ่านกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กรมพัฒนาที่ดิน

ภาพที่ 3.4 ความเป็นมาของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

ที่มา: คณะกรรมการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

3.2.1.3 พัฒนาการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้มีการพัฒนาและขยายเครือข่ายความร่วมมือมาอย่างต่อเนื่องดังนี้

ระยะที่ 1 เรียนรู้สู่การพัฒนา

วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 **โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่** โดยความร่วมมือของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัด สอศ. และสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษา เข้ามาเรียนเพิ่มขึ้นและเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ดำเนินการในสถานศึกษานำร่อง 8 แห่ง

ในขณะเดียวกัน ได้มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการบ่มเพาะเกษตรกรในอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างและพัฒนาโอกาสในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแก่บุคคลที่จบการศึกษา ระดับ ปวช. และ ปวส. สาขาวิชาเกษตรกรรมและเกี่ยวข้องที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

พ.ศ. 2551-2552 ดำเนินโครงการบ่มเพาะเกษตรกรในอนาคตโดยเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพ จำนวน 6 รุ่น และเข้าทำกินในพื้นที่ ส.ป.ก.เปิดใหม่

วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2551 ลงนามความร่วมมือ**โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** ภายใต้ความร่วมมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย ส.ป.ก. และกระทรวงศึกษาธิการ โดย สอศ. ดำเนินการ 76 จังหวัดทั่วประเทศ มีเป้าหมายเพื่อ**สร้างโอกาสให้บุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้รับการศึกษาต่อ**ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ สังกัด สอศ. เพื่อเป็นการพัฒนาภาคเกษตรอย่างยั่งยืน

วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ร่วมกันทำข้อตกลงความร่วมมือ โดยมีเจตจำนงมุ่งเน้นร่วมกันในการช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างที่ประสงค์จะเปลี่ยนอาชีพเป็นเกษตรกรได้มีที่ดินทำกินและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ผนวกโครงการที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันเป็นหนึ่งเดียว ภายใต้ชื่อโครงการ “**สร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่**” โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามโครงการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือ 4 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่ดำเนินการนำร่องในสถานศึกษา 8 แห่ง เป็นฐานในการขยายผลโครงการฯ และปรับการดำเนินงานเฉพาะใน 16 วิทยาลัย นำร่อง

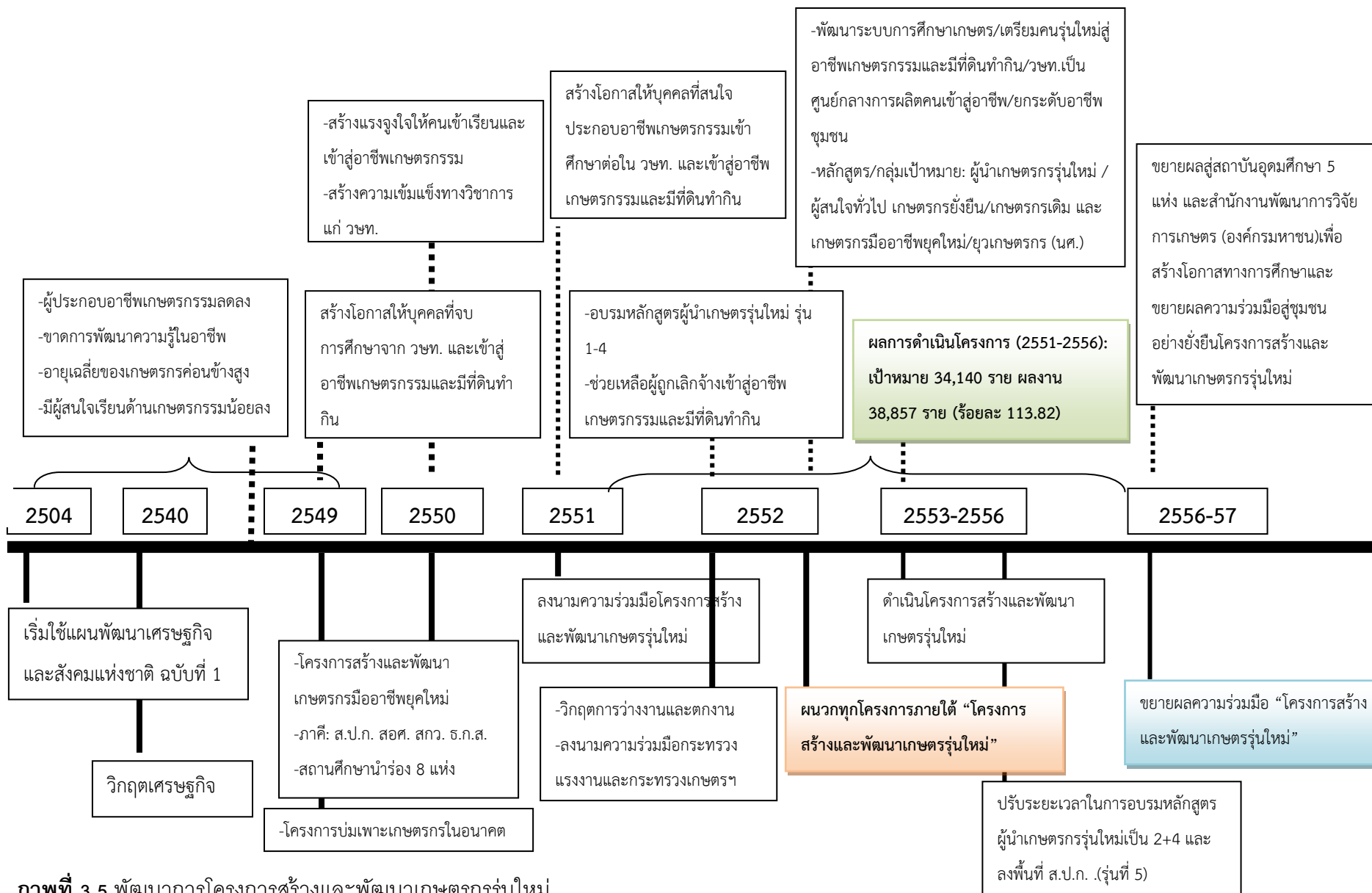

มีเป้าหมายเพื่อ 1) พัฒนาระบบการศึกษาเกษตร และการเตรียมกำลังคนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม โดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน และ 2) สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการผลิตคนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมและยกระดับอาชีพของชุมชนเดิมได้ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายการดำเนินโครงการเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มผู้สนใจทั่วไปที่สนใจประกอบอาชีพด้านการเกษตรใช้หลักสูตรการพัฒนาเกษตรรุ่นใหม่ ระยะเวลา ๓ เดือน
- 2) กลุ่มนักศึกษา ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ระดับ ปวช./ปวส. ใช้หลักสูตรปกติของสถานศึกษา แต่ปรับรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
- 3) กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ที่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะด้านเพิ่มเติม ใช้หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 2 ขยายผลความร่วมมือ

วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีมติเห็นชอบขยายเวลาความร่วมมือโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นำโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กับกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และได้สร้างโอกาสทางการศึกษาและขยายผลความร่วมมือสู่ชุมชนอย่างยั่งยืนโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่กับสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการผลิตบัณฑิตการเกษตรเพื่อสร้างบัณฑิตแนวใหม่ให้มีจิตอาสาอยากกลับไปพัฒนาบ้านเกิด 2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการถ่ายโอนความรู้เพื่อยกระดับความสามารถเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐ: Smart Farmers, Smart Officers ส่งเสริมพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวมเพื่อการกินดีอยู่ดี 3) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังวิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์และมหาวิทยาลัยนครพนม ดำเนินการหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ (รุ่นที่ 9) และหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีและ 4) วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2557 ได้ขยายผลความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อดำเนินการหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่และหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีเช่นกันแต่อยู่ในช่วงการพัฒนาหลักสูตร

ภาพที่ 3.5 พัฒนาการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3.2.1.4 หลักสูตรการฝึกอบรม

โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้พัฒนาหลักสูตรการอบรมภายใต้โครงการฯ แบ่งเป็น 3 หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่

หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ มีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลทั่วไปที่สนใจเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมเข้าสู่ที่ดินทำกินของ ส.ป.ก. เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยใช้ความรู้ความสามารถ สามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำในชุมชน เพื่อการพัฒนาภาคเกษตรอย่างยั่งยืนในอนาคตครอบคลุมการดำเนินงานหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย

กรอบการพัฒนาหลักสูตร

ความพยายามยกระดับการเกษตรของประเทศในช่วงหลังการปฏิวัติเขียวเป็นต้นมา ส่งผลให้โครงสร้างภายในภาคเกษตรเอง พยายามปรับตัว เริ่มมีการใช้แนวคิด Economy of Scale โดยใช้ทรัพยากรที่ดินจำนวนมากเป็นแปลงปลูกขนาดใหญ่ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อสร้างคุณภาพผลผลิตและต้นทุนที่ต่ำ แม้ว่าการปรับตัวในลักษณะที่ผ่านมานี้จะช่วยให้ประเทศคงความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรและสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศได้ระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวก็มีผลกระทบให้เกิดการแยกตัวของกลุ่มคนในภาคเกษตรออกเป็นเจ้าของกิจการรายใหญ่ที่มีความได้เปรียบตามแนวคิดของระบบทุนนิยมเสรี เนื่องจากเข้าถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีได้มากกว่า ในขณะที่ผู้ไม่สามารถแข่งขันได้เนื่องจากถือครองทรัพยากร เช่น ที่ดินและทุนที่น้อยกว่าต้องเป็นเกษตรกรรายย่อยและรอวันละทิ้งอาชีพของตนเอง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมที่เข้าสู่การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและบริการ ในขณะที่ภาคเกษตรเริ่มเข้าสู่ภาวะถดถอย เกษตรกรจึงเริ่มผลักดันบุตรหลานให้ละทิ้งอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษและเคลื่อนย้ายกำลังคนออกนอกภาคเกษตร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา จากสถิติจำนวนประชากรในภาคเกษตรที่ลดน้อยลงอย่างต่อเนื่องทุกปี หากปล่อยไว้เช่นนี้ย่อมเข้าสู่ภาวะวิกฤตภาคเกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แนวคิดใหม่ของภาคเกษตรที่เริ่มปรับใช้ในหลายประเทศ คือ การพึ่งพิงฐานความรู้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการผลิตและแข่งขัน พร้อมกับการแสวงหาโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ มากกว่าที่จะพึ่งพาฐานทรัพยากรเป็นหลักเช่นในอดีต ขณะเดียวกันผู้ประกอบการสินค้าเกษตรเริ่มให้ความสนใจคุณภาพของผลผลิต ที่สูงขึ้นนั้น ควรที่จะนำมาใช้เป็นฐานคิดในการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เข้าสู่ภาคเกษตรกรรมและสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จในอาชีพขึ้นมาได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่นั้น จึงควรผลิตคนที่มีลักษณะพึงประสงค์ ดังนี้

- 1) เปลี่ยนวิธีคิดการผลิตที่พึ่งพิงฐานทรัพยากรเป็นหลัก (Resources based) มาเป็นการผลิตที่ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการเป็นหลัก (Knowledge based) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน
- 2) สามารถบริหารจัดการอาชีพของตนเองได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การวางแผนเพาะปลูกในระดับไร่นาจนถึงการจัดการผลผลิตสู่ตลาด
- 3) สามารถใช้ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ มาประมวลและสร้างทางเลือกในการวางแผนอาชีพของตนเองได้ตามสถานการณ์ตลาดที่ผันผวน
- 4) สร้างความเข้มแข็งในระดับไร่นาของตนเอง และขยายผลไปเป็นกลุ่มหรือชุมชนได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการสร้างและพัฒนา

กระบวนการอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการสร้างทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

● ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

ขั้นตอนนี้ จะประกอบด้วย การจัดทำแผนงานและงบประมาณของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ การเตรียมที่ดินรองรับของ ส.ป.ก. รวมถึงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ และข้อมูลพื้นที่รองรับและหน่วยฝึกอบรม และรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งดำเนินการโดย ส.ป.ก.กลาง และ ส.ป.ก.จังหวัด

● ระยะที่ 2 ระยะพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพ

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเมื่อผู้ผ่านการคัดเลือก รายงานตัวเข้ารับการอบรมที่สถานศึกษาตามกำหนดเวลาที่ได้ระบุไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องปฏิบัติตน

ตามหลักเกณฑ์ และข้อบังคับของหลักสูตรโดยเคร่งครัด ซึ่งรูปแบบการอบรมจะมีทั้งการเรียนรู้เนื้อหาเชิงทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การทดลองประกอบอาชีพ และกิจกรรมเสริมอื่นๆ ที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เข้ารับการอบรมให้มีความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมได้ ทั้งนี้ให้หน่วยฝึกอบรมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานบูรณาการตามโครงการให้การช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อให้การจัดการอบรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ขั้นตอนการนิเทศติดตามผู้แทนหน่วยงานความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และหน่วยงานบูรณาการร่วมดำเนินการนิเทศติดตามการฝึกอบรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีของเกษตรกรรุ่นใหม่ภายในเดือนที่สองของการอบรม เพื่อให้ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

- ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
 - หลักเกณฑ์การประเมินผลการอบรม
 - ความพร้อมที่ดินรองรับ ทั้งข้อมูลที่ดินรายละเอียดและแปลงรวม
 - สิทธิประโยชน์
 - เงื่อนไขการทดลองประกอบอาชีพในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- การติดตามประเมินผลการทดลองเข้าทำประโยชน์ 6 เดือน
 - ดำเนินการให้ผู้เข้าอบรมลงทะเบียนแจ้งความประสงค์เลือกพื้นที่เพื่อทดลองเข้าทำประโยชน์เกษตรกรรุ่นใหม่

ขั้นตอนการนำผู้เข้ารับการอบรมดูพื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนิเทศติดตามการอบรมเรียบร้อยแล้ว ส.ป.ก. ส่วนกลางจะจัดทำฐานข้อมูลการลงทะเบียนแจ้งความประสงค์เลือกทดลองเข้าทำประโยชน์ให้ ส.ป.ก. จังหวัดทราบเพื่อกำหนดวันเวลาและนำเกษตรกรเข้าดูพื้นที่รองรับพร้อมชี้แจงรายละเอียดให้ชัดเจนในวันไปดูพื้นที่จริงหลังจากผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตร

ขั้นตอนการปัจฉิมนิเทศเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมก่อนสำเร็จการอบรมให้มีศักยภาพที่เพียงพอในการเข้าสู่ที่ดินทำกินของ ส.ป.ก. คณะอนุกรรมการโครงการจึงเห็นควรให้มีการปัจฉิมนิเทศผู้เข้ารับการอบรมจากหน่วยฝึกอบรมทุกแห่งทั่วประเทศโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งกำหนดดำเนินการในสัปดาห์สุดท้ายของการอบรม โดยมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนสำเร็จการอบรม 2) การจัดทำแผนอาชีพและพิจารณาอนุมัติแผนอาชีพ (แผนอาชีพจะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการอบรม หากแผนอาชีพไม่ได้รับการอนุมัติถือว่าไม่ผ่านการอบรม) และ 3) การสร้างเครือข่ายการทำงานช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรเมื่อเข้าสู่พื้นที่ระหว่างสถานศึกษาและ ส.ป.ก. จังหวัด

ขั้นตอนการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม เมื่อครบกำหนดการอบรม สถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกอบรม จะต้องดำเนินการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม เพื่อพิจารณาอนุมัติให้สำเร็จการอบรมตามหลักสูตร โดยการประเมินผล 3 ด้าน ตามหลักสูตร คือ ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และแผนอาชีพ

● ระยะที่ 3 ระยะเกษตรกรยั่งยืน

ขั้นตอนการส่งตัวผู้เข้ารับการอบรมสู่ที่ดินทำกิน ส.ป.ก. โดย ส.ป.ก. ส่วนกลาง แจ้งรายชื่อ ผู้สำเร็จการอบรมที่ได้รับรายงานจากสถานศึกษา พร้อมทำหนังสือ ส่งตัวเกษตรกรเข้าสู่ที่ดินทำกินให้ ส.ป.ก. จังหวัดทราบ เพื่อประสานนัดเกษตรกรเข้าทดลองทำประโยชน์ในที่ดินต่อไป

ขั้นตอนการทดลองเข้าทำประโยชน์พื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่รายแปลง
ให้ดำเนินการดังนี้

- 1) ส.ป.ก.จังหวัด ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนอาชีพเกษตรกร และกำหนดวันรายงานตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเข้าทำประโยชน์ในที่ดินรองรับที่ดินได้เลือกไว้ ภายใน 1 เดือน หลังจบการฝึกอบรม มิเช่นนั้นถือว่าสละสิทธิ์
- 2) ส.ป.ก.จังหวัดกับเกษตรกรรุ่นใหม่ ลงนามตามหนังสือตกลงการเข้าทำประโยชน์ชั่วคราวในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว โดยอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ชั่วคราวเป็นระยะเวลา 6 เดือน
- 3) ชี้แจงเกษตรกรถึงการติดตามประเมินผลการเข้าทำประโยชน์เป็นระยะทุก 3 เดือน หากผลการประเมินเกษตรกรในช่วงระยะเวลา 6 เดือนไม่ผ่านการพิจารณา สามารถดำเนินการแจ้งคัดชื่อเกษตรกรออกจากโครงการได้ในทุกระยะการประเมิน ถ้าผ่านเกณฑ์การประเมินจึงจะพิจารณาให้ทำกินแบบถาวรต่อไป

ขั้นตอนการมอบเอกสารสิทธิการเข้าทำประโยชน์ตาม พรบ.ปฏิรูปที่ดินเมื่อ
เกษตรกรที่เข้าทดลองทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. ครบตามกำหนด 6 เดือน และผ่านการประเมินเรียบร้อยแล้ว ให้ ส.ป.ก.จังหวัด เสนอรายชื่อเกษตรกรแก่คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อทราบ และเสนอต่อคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) เพื่อพิจารณาให้เข้าทำประโยชน์ตาม พรบ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต่อไป

หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่

กรอบการพัฒนาหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตร “การพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่” จะเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีอยู่เดิมในประเภทวิชาเกษตรกรรม และประเภทวิชาประมง ของสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษานำร่องในโครงการ เช่น สาขาวิชาพืชศาสตร์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ สาขาวิชาประมง เป็นต้น ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนใหม่เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี เกิดความเชื่อมั่นและมีศักยภาพเพียงพอในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม

นักศึกษาที่จะมีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถได้รับสิทธิเข้าสู่กระบวนการจัดที่ดิน ของ ส.ป.ก. ตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จะต้องเข้าเรียนในสาขาวิชา และสถานศึกษาที่โครงการกำหนดเท่านั้น

สถานศึกษาที่สามารถจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการสร้างผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ จะต้องเป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในประเภทวิชาเกษตรกรรม และประเภทวิชาประมง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินศักยภาพ ประเมินความพร้อม จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่แล้วเท่านั้น

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา บุตรหลานเกษตรกรในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินหรือนอกเขตที่เข้าศึกษาตามหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่ ระดับ ปวช./ปวส. ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ สังกัด สอศ.

กระบวนการสร้างและพัฒนา

กระบวนการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่ (หลักสูตรการสร้างทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

● ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

เริ่มกระบวนการด้วย

1) **สถานศึกษานำเสนอแผน และเป้าหมายการรับสมัครนักศึกษา** เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยความร่วมมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) **การประชาสัมพันธ์ และรับสมัครนักศึกษาเข้าร่วมโครงการ** เมื่อได้รับการอนุมัติแผน หรือเป้าหมายนักศึกษาในโครงการแล้ว ให้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส.ป.ก. ประสานแจ้งปฏิรูปที่ดินจังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักศึกษาตามหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประสานแจ้งสถานศึกษาประชาสัมพันธ์ และรับสมัครนักศึกษา

- ดำเนินการรับสมัคร คัดเลือก และรับนักศึกษาเข้าเรียน โดยสามารถสมัครได้ที่สถานศึกษาในโครงการฯ เท่านั้น

- สถานศึกษาแจ้งผลการรับนักศึกษา หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่ ให้ สอศ. ทราบ เพื่อ สอศ. รายงานแจ้ง ส.ป.ก. ในลำดับต่อไป

3) **การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตร และครูผู้สอน** เพื่อให้การดำเนินงานโครงการฯ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ ของโครงการที่ตั้งไว้ จึงเห็นควรให้มีการพัฒนาและนำเสนอหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และชี้แจงทำความเข้าใจแก่ครูผู้สอน รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้แก่ครูผู้สอนในการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนก่อน

4) **จัดทำแผนบูรณาการ** เพื่อให้การสนับสนุน และเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายหลังจากทราบจำนวนของผู้เรียนตามหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่ที่ชัดเจนแล้วให้ สอศ. ประสานแจ้งต่อคณะกรรมการโครงการสร้างและพัฒนา

เกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อการสนับสนุนและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

● ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาระบบการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนสถานศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และให้มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อ สอศ. เป็นระยะ

การนิเทศติดตามเพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติ เกิดความเชื่อมั่น และมีศักยภาพเพียงพอต่อการเข้าสู่อาชีพ จึงกำหนดให้มีการนิเทศ และติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้แทนจาก สกว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม และให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อสถานศึกษาตามความเหมาะสม แต่ทั้งนี้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลผู้สำเร็จการศึกษาเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามหลักสูตร (ปวช. / ปวส.) ขอให้สถานศึกษาดำเนินการแจ้งจำนวน และรายชื่อผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ให้ สอศ. เพื่อ สอศ. ประสานแจ้ง ส.ป.ก. ทราบ และดำเนินการจัดผู้สำเร็จการศึกษาเข้าสู่กระบวนการเข้าทดลองทำกินที่ดิน ส.ป.ก. ต่อไป

● ระยะที่ 3 ระยะเกษตรกรยั่งยืน

กระบวนการเข้าสู่ที่ดินภายหลังสำเร็จการศึกษา นักศึกษาจะต้องเข้าสู่กระบวนการจัดที่ดินทำกินตามหลักเกณฑ์ของโครงการเช่นเดียวกับหลักสูตรการสร้างผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ คือทดลองเข้าทำประโยชน์ 6 เดือนก่อน หากผ่านการประเมินจึงจะได้รับเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดินเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม

หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน

กรอบการพัฒนาหลักสูตร

โครงสร้างและสถานการณ์จากอดีตสู่ปัจจุบัน วิวัฒนาการการผลิตการเกษตรของประเทศไทยตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2504 เป็นต้นมา เป็นการขยายตัวโดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานเป็นปัจจัยหลัก ในอดีตการเพิ่มผลผลิตจึงมาจากการขยายและบุกเบิกพื้นที่ใหม่ และการส่งออกที่พึ่งพาต้นทุนจากธรรมชาติ โดยเฉพาะข้าว ยางพารา ไม้สัก และดีบุก ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 รัฐบาลมีนโยบายปิดสัมปทานทำไม้ทั่วประเทศ ส่งผลให้มียุทธศาสตร์ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรไปสู่การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยแทนการขยายพื้นที่ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า

- 1) ที่ดินที่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรนั้นมีเพียงร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศทั้งหมด
- 2) พื้นที่ทำการเกษตรที่มีอยู่กว่าร้อยละ 64 เป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเกษตรกร ที่เหลืออีกร้อยละ 46 เป็นที่ดินของรัฐ
- 3) ประสิทธิภาพการใช้ที่ดินเฉลี่ยทั่วประเทศเพิ่มสูงขึ้นไม่มากและในด้านของแรงงานภาคเกษตร พบว่า ประชากรภาคเกษตรส่วนใหญ่มีการศึกษาจบในระดับภาคบังคับประมาณร้อยละ

ละ 74 รูปแบบการผลิตทางการเกษตรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงยังคงไม่พ้นรูปแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับที่ดินและแรงงานมากกว่าการยกระดับด้วยการใช้องค์ความรู้ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ดินและโครงสร้างแรงงานภาคเกษตรที่กำลังลดน้อยลงอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันอาจส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อความสามารถในการผลิตและแข่งขันของภาคเกษตรไทย และความมั่นคงทางอาหารและแม้ว่าปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้เร่งดำเนินการแก้ไขอย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันดีว่าพื้นฐานของปัญหาในภาคเกษตรส่วนหนึ่ง คือ ความรู้ในอาชีพเกษตรกรรมของตัวเกษตรกร และการบริหารจัดการความเสี่ยงในการผลิตของตนเอง

กรอบหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน (ระยะเวลา 4-6 เดือน) เกษตรกรที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นชนบท ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน มีประสบการณ์และสั่งสมความรู้เชิงปฏิบัติจริงของตนเองอยู่ก่อนแล้ว หากได้รับการยกระดับทักษะปฏิบัติและความรู้บางประการที่สอดคล้องกับวิธีการผลิตของตนเองที่เป็นอยู่ ให้เกิดการเพิ่มผลผลิตหรือใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น **แนวคิดการพัฒนาจึงมองที่การผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ประจำพื้นที่หรือทักษะข้อค้นพบต่างๆ ที่เกษตรกรมีอยู่เดิมหรือจากเครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่น ร่วมกับวิทยาการทางการเกษตรสมัยใหม่** ที่ผ่านการปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับการถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร รวมทั้งยังได้ผนวกเรื่องการคิดวิเคราะห์ในวิถีชีวิตประจำวันทางการเกษตร เช่น การจดบันทึกข้อมูลครัวเรือน การทำบัญชีฟาร์มเบื้องต้น เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้การใช้ข้อมูลของตนเองมาวางแผนการตัดสินใจสร้างทางเลือกในการผลิตและดำรงชีพได้อย่างเหมาะสม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายเชิงพฤติกรรมของหลักสูตร

1. พัฒนาทักษะการใช้ที่ดินตามชนิดพืชที่ปลูกของตนเอง และยกระดับการผลิตได้ตามความเหมาะสม เช่น การผลิตข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ ผัก และการเลี้ยงสัตว์
2. เพิ่มเติมทักษะการวางแผนและจัดการครัวเรือนเกษตรของตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การทำบัญชีครัวเรือน การทำบัญชีฟาร์มระดับไร่นา การวางแผนเบื้องต้นจากข้อมูลบัญชีครัวเรือนของตนเอง
3. เพิ่มเติมทักษะในการสร้างเครือข่ายและประสานงานกับส่วนราชการ เพื่อเข้าถึงโอกาสของแหล่งทุนทางการเกษตร และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อหนุนเสริมกิจกรรมโครงการอาชีพหรือการพัฒนาของกลุ่มของตนเองได้
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตร

โครงสร้างกลุ่มเนื้อหา กำหนดกลุ่มเนื้อหาเป็น 4 กลุ่มประกอบด้วย

1. กลุ่มวิชาด้านทักษะเกษตรกรรมพื้นฐานและเกษตรกรรมตามความเหมาะสมเฉพาะพื้นที่ และเทคนิคปฏิบัติทางเกษตรตามชนิดพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน

2. กลุ่มวิชาการด้านการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรในชุมชน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมในระดับชุมชน วิถีวัฒนธรรมการเกษตรและการดำรงชีวิต ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต
3. กลุ่มด้านการบริหารจัดการระดับไร่นาการจัดทำบัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์เบื้องต้นทางเศรษฐศาสตร์เกษตร
4. กลุ่มวิชาด้านความรู้ความเข้าใจในการประสานงานกับภาครัฐ และการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

แผนการพัฒนาลำดับขั้นระดับพื้นที่ ตามกลุ่มวิชา

1. หน่วยงานความร่วมมือระดับพื้นที่ เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นกรมพัฒนาที่ดิน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ศึกษาเอกสารโครงสร้างหลักสูตร กรอบคิด และเป้าหมายเชิงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ประเมินสมรรถนะเชิงพื้นที่ในพื้นที่พืชหรือกิจกรรมทางการเกษตรที่สอดคล้องกับทรัพยากร วิธีการผลิตและภูมิสังคมที่เป็นอยู่ และสอดคล้องกับนโยบายรัฐเพื่อกำหนดรายวิชาที่จะฝึกอบรม (ทักษะเกษตรกรรมพื้นฐาน และทักษะเกษตรกรรมตามกิจกรรมเชิงพื้นที่)
3. กำหนดเนื้อหาการฝึกอบรมในภาพกว้างโดยคัดเลือกจากตัวอย่างหลักสูตรการฝึกอบรม ตามเอกสารประกอบการพัฒนาแผนการฝึกอบรม (กรอบเนื้อหา กลุ่มวิชาด้านอาชีพทางการเกษตรประกอบในกลุ่มวิชาทักษะพื้นฐานทางการเกษตร และเทคนิคปฏิบัติ (เลือกตามความเหมาะสมเฉพาะพื้นที่))
4. ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นองค์ความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ เพื่อกำหนดแผนการฝึกอบรมรายวันตลอดระยะเวลา 4-6 เดือน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน ได้แก่ เกษตรกรหรือบุตรหลานเกษตรกรในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินหรือนอกเขต

กระบวนการสร้างและพัฒนา

กระบวนการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ (หลักสูตรการสร้างทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

● ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

เริ่มกระบวนการด้วย

- 1) ขั้นตอนการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการเพื่อเสนอแผนการดำเนินงาน เป้าหมายและงบประมาณประจำปีและจัดทำแผนบูรณาการโครงการฯ และแผนงบประมาณ

2) **ขั้นตอนการเตรียมศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ/ปราชญ์เกษตร/กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ระดับจังหวัดและกำหนดพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย** ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เป็นลักษณะการทำงานแบบ Bottom up คือ เกษตรกรเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางนโยบาย และกระบวนการในการพัฒนาโดยตรง โดยมี “การออกแบบ” เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สภาพความเป็นอยู่ภายในชุมชน การประกอบอาชีพ เป็นต้น (ชัชพรพล เพ็ญโฉม, 2554) โดยหน่วยฝึกอบรม ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ ปราชญ์เกษตร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ร่วมกับ ส.ป.ก.จังหวัด ประชุมหารือเตรียมความพร้อมข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่เป้าหมาย ข้อมูลเกษตรกร ความต้องการพัฒนาอาชีพ การสร้างอาชีพใหม่ การต้องการแก้ไขปัญหา

3) **ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์และรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ** ดำเนินการโดยหน่วยฝึกอบรม ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ ปราชญ์เกษตร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และ ส.ป.ก.จังหวัด

4) **ขั้นตอนการกำหนดหลักสูตรย่อยรายพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน** หน่วยงานความร่วมมือภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ ส.ป.ก./ปราชญ์เกษตร/กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กรมพัฒนาที่ดินและสถาบันอาชีวศึกษา ประชุมสัมมนาพิจารณาหลักสูตรย่อยรายพื้นที่เป้าหมาย

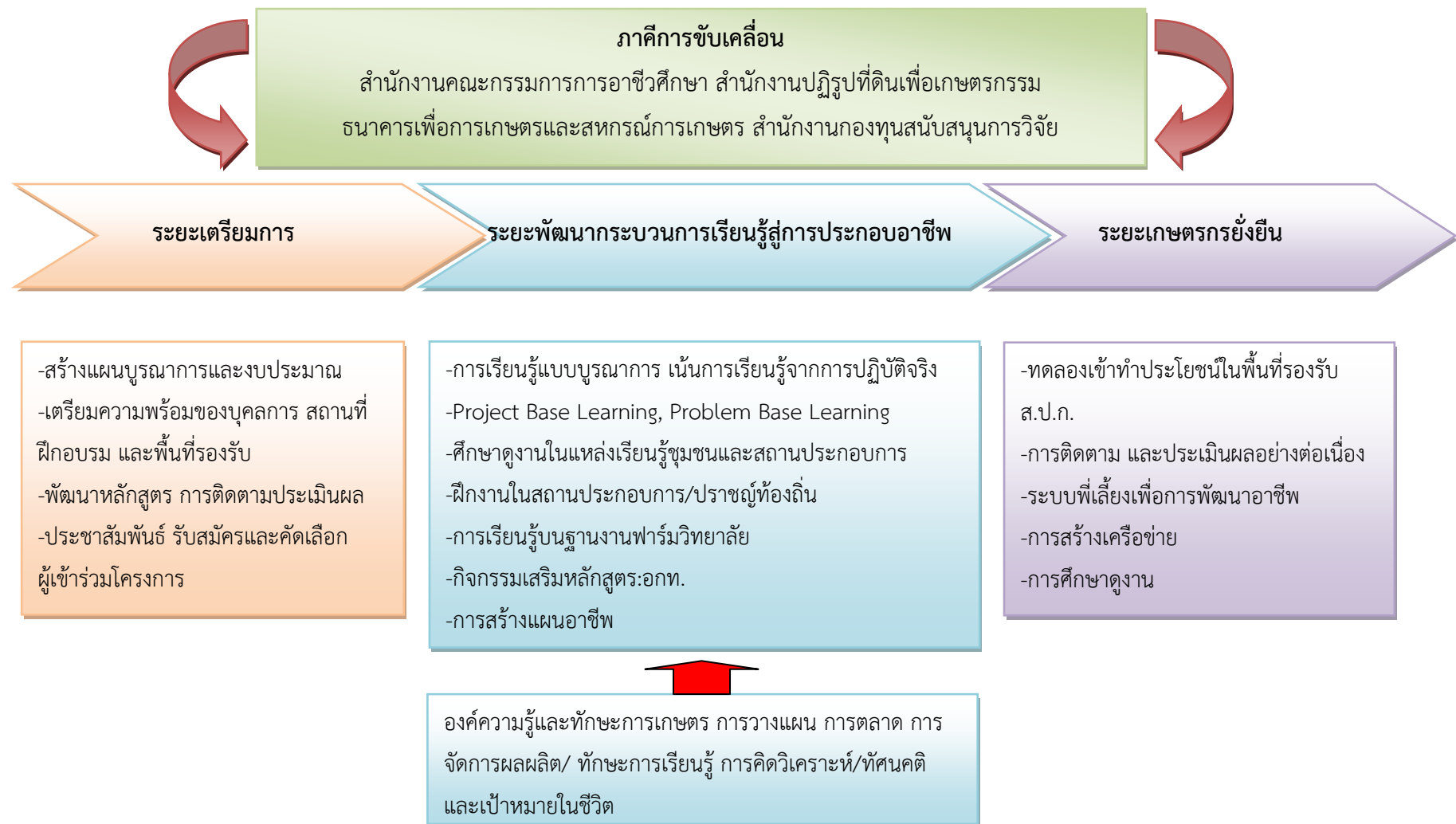
● **ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาระบบการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพ**

ขั้นตอนการฝึกอบรม (4-6 เดือน) และนิเทศติดตามผล กิจกรรมการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน ให้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยยึดหลักการและขอบเขตวิชาที่กำหนด เน้นการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย วิธีการจะเน้นรูปแบบขบวนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ส่วนการนิเทศติดตาม ผู้แทนหน่วยงานความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และหน่วยงานบูรณาการต้องร่วมดำเนินการนิเทศติดตามการฝึกอบรม เพื่อให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และ 2) สิทธิประโยชน์การเข้ารับการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากหน่วยงานความร่วมมือ

● **ระยะที่ 3 ระยะเกษตรกรยั่งยืน**

เมื่ออยู่ระหว่างการฝึกอบรมและหลังการอบรม ส.ป.ก. ร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือ ดำเนินการติดตามประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมและมอบประกาศใบรับรองการจบหลักสูตรให้แก่เกษตรกรผู้ผ่านการฝึกอบรม

จากที่กล่าวมาในข้างต้น เกี่ยวกับกระบวนการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ของทั้ง 3 หลักสูตร สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 3.6

ภาพที่ 3.6 กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3.2.1.5 การติดตามและการประเมิน

การติดตามประเมินผลการเข้าทดลองเข้าทำประโยชน์ชั่วคราวในพื้นที่รองรับ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลการทดลองเข้าทำประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รองรับเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเร่งรัดการเข้าทำประโยชน์และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อประเมินผลเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ารับสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับเขตปฏิรูปที่ดินตาม พรบ. ปฏิรูปที่ดิน

เกษตรกรรุ่นใหม่จะต้องแจ้งความประสงค์การเข้าที่ดินรองรับและลงนามในหนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว โดยมีกำหนดเวลาทดลองเข้าทำประโยชน์เป็นระยะเวลา 6 เดือน ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- 1) ผู้ทำประโยชน์ต้องใช้ที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเองเต็มความสามารถ ไม่นำที่ดินทั้งหมดหรือบางส่วนไปให้บุคคลอื่นไม่ว่าจะโดยการขาย ให้เช่า หรือเข้าทำประโยชน์ หรือโดยพฤติกรรมใดๆ ที่แสดงให้เห็นในลักษณะนั้น
- 2) ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่เปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินจนเป็นเหตุให้ที่ดินเสื่อมสภาพ ความเหมาะสมแก่การประกอบเกษตรกรรม
- 3) ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่ขุดบ่อเพื่อการเกษตรกรรมเกินร้อยละห้าของพื้นที่ที่ได้รับ การตกลงยินยอมให้เข้าทำประโยชน์ และไม่นำดินที่ขุดได้ออกจากแปลงที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจาก ส.ป.ก.
- 4) ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่ปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ เว้นแต่ บ้านอยู่อาศัย ยุ้งฉาง หรือ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรตามสมควร
- 5) ผู้ทำประโยชน์ต้องดูแลรักษาหมุดหลักฐานของ ส.ป.ก. และหลักเขตที่ดินในที่ดิน ที่เข้าทำประโยชน์ มิให้เกิดชำรุดเสียหายหรือเคลื่อนย้ายไปจากตำแหน่งเดิม
- 6) ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่กระทำการใดๆ ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ สิ่งก่อสร้าง ในโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรอื่นและ สภาพแวดล้อม
- 7) ผู้ทำประโยชน์ต้องปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- 8) ผู้ทำประโยชน์ต้องเป็นผู้ชำระค่าภาษีบำรุงท้องที่หรือภาษีอื่นใดรวมทั้ง ค่า สาธารณูปโภคใดๆ ที่ผู้ทำประโยชน์เป็นผู้ใช้ประโยชน์
- 9) ผู้ทำประโยชน์ต้องอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. ในการเข้าไป ในที่ดินเพื่อตรวจสอบหรือติดตามการทำประโยชน์
- 10) หนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราวนี้เป็นอัน เลิกกันในกรณี (1) ครบกำหนดเวลาตามที่กำหนด (2) ผู้ทำประโยชน์ตาย หรือสละสิทธิการ

เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน และ (3) ผู้ทำประโยชน์ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในข้อหนึ่งข้อใด และ ส.ป.ก. ได้มีหนังสือบอกกล่าวกำหนดเวลาให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้วและผู้ทำประโยชน์ไม่ปฏิบัติตาม

11) ในกรณีหนังสือนี้เป็นอันเลิกกันไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผู้ทำประโยชน์ต้องส่งมอบและออกจากที่ดินที่เข้าทำประโยชน์ รวมทั้งรถถอนและขนย้ายทรัพย์สินของผู้ทำประโยชน์ และบริวารออกจากที่ดิน และต้องทำให้ที่ดินของ ส.ป.ก. กลับสู่สภาพเดิมภายในเวลาที่ ส.ป.ก. กำหนด ถ้าผู้ทำประโยชน์ไม่จัดการให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้ทำประโยชน์ยินยอม ให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของ ส.ป.ก. โดยผู้ทำประโยชน์จะไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใดๆ จาก ส.ป.ก. ทั้งสิ้น

12) ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ทำประโยชน์เป็นผู้มีความประพฤติดี ปฏิบัติตามเงื่อนไขในหนังสือนี้ทุกประการและประสงค์จะเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. จะได้นำเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินต่อไป

กรอบการประเมิน

การเก็บข้อมูลประเมินผลเกษตรกรรม จะใช้ทั้งวิธีการทำการสัมภาษณ์เกษตรกร และการประเมินตามแบบประเมิน ประกอบด้วย 6 ส่วนสำคัญ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับเขตปฏิรูปที่ดิน 3) สถานภาพการประกอบอาชีพทางการเกษตร 4) การใช้ความรู้ทางการเกษตร 5) แผนการผลิตและการบันทึกบัญชีครัวเรือน และ 6) แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การติดตามและประเมินผลผู้เข้าร่วมโครงการ มีรายละเอียดจำแนกตามหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับการประเมิน เป็นระยะ ดังนี้

1.1 ประเมินผลการฝึกอบรม (ระยะเวลา 2 หรือ 3 เดือน) ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี หากผ่านการประเมินตามเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาจะได้เข้ารับการฝึกปฏิบัติในศูนย์ปฏิบัติการโครงการฯ โดย ส.ป.ก. จัดเตรียมรองรับ

1.2 ประเมินผลการฝึกอบรม (ระยะเวลา 3 หรือ 4 เดือน) ตามหลักเกณฑ์การประเมินฝึกปฏิบัติ ตามแผนอาชีพใน “ศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” ในความรับผิดชอบร่วมกันของสถานศึกษาและศูนย์ปฏิบัติการฯ หากผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน จะได้รับการพิจารณาเข้าทดลองทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับรายแปลง

1.3 ประเมินผลการทดลองเข้าทำประโยชน์ชั่วคราวระยะเวลา 6 เดือน รายละเอียดไม่เกิน 5 ไร่ ในพื้นที่รายแปลง ประเมินทุกระยะ 3 เดือน โดยใช้แบบประเมิน

1.4 หากเกษตรกรปฏิบัติตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด จึงจะได้รับการพิจารณาให้สิทธิทำกินแบบถาวรในที่ดินตาม พรบ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

2. หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่

2.1 ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

2.2 ประเมินผลการทดลองเข้าทำประโยชน์ชั่วคราวระยะเวลา 6 เดือน รายละเอียดไม่เกิน 5 ไร่ ในพื้นที่รายแปลง ประเมินทุกระยะ 3 เดือน โดยใช้แบบประเมิน

2.3 หากเกษตรกรปฏิบัติผ่านเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด จึงจะได้รับการพิจารณาให้สิทธิทำกินแบบถาวรในที่ดินตาม พรบ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

3. หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน

เมื่ออยู่ระหว่างการฝึกอบรมและหลังการอบรม ส.ป.ก. ร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือ จะต้องดำเนินการติดตามประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม และมอบประกาศใบรับรองการจบหลักสูตรให้แก่เกษตรกรผู้ผ่านการฝึกอบรม

3.2.1.6 บทบาทของภาคีหุ้นส่วนเสริม

โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นโครงการพัฒนาภายใต้ความร่วมมือขององค์กรหลัก 4 องค์กร คือ ซึ่งแต่ละองค์กรมีบทบาทในการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

➤ **สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา** มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

1) พัฒนาหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนเพื่อสร้างและพัฒนานักศึกษาในโครงการให้มีความพร้อม (ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ) เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนนิเทศและติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เกษตรกรเมื่อเข้าสู่อาชีพ 2) คัดเลือกนักศึกษาที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด เพื่อเข้าร่วมโครงการ และ 3) จัดทำสัญญากับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

➤ **สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม** มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ 1)

จัดสรรที่ดินตามเกณฑ์ของ ส.ป.ก. ให้แก่นักศึกษา และบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ เพื่อใช้ประกอบการเรียนไปจนถึงการประกอบอาชีพ ตลอดจนนิเทศและติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เกษตรกรเมื่อเข้าสู่อาชีพ และ 2) สนับสนุนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาที่ดินแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ

➤ **ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร** มีบทบาทและ

หน้าที่ ดังนี้ 1) พิจารณาจัดสรรเงินกู้เป็นกรณีพิเศษแก่นักศึกษา หรือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ และ 2) สนับสนุนความรู้ในการประกอบอาชีพ และความรู้ด้านการตลาด การทำบัญชี แก่นักศึกษา หรือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ

➤ **สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย** มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ 1)

สนับสนุนด้านการพัฒนาโจทย์วิจัย 2) สนับสนุนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยของ สอศ. 3) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ร่วมโครงการผ่านกระบวนการวิจัย และ 4) สนับสนุนงบประมาณการวิจัยตามประเด็นที่เหมาะสม

ภาพที่ 3.7 บทบาทการหนุนเสริมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ของภาคีหุ้นเสริม

3.2.1.7 ผลการดำเนินโครงการ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (2556) ร่วมกับวิเคราะห์เอกสารสรุปผลการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในงานแถลงข่าวความร่วมมือ และเอกสารรายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ ปี พ.ศ. 2551 และโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปี พ.ศ. 2553 สามารถสรุปได้ว่าการดำเนินโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2551-2556) ได้เกิดต้นแบบ ดังนี้

1) หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถผลักดันให้เกิดต้นแบบการบูรณาการการพัฒนาร่วมกันระหว่างวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ ระดับจังหวัด เกิดกลุ่มชุมชนเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านการอบรมจากโครงการฯ จำนวน 4,284 ราย จัดที่ดินรองรับ 1,242 ราย และสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้กว่า 150 ราย

2) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ สามารถผลักดันให้เกิดต้นแบบการเรียนการสอนแบบฐานอาชีพเกษตรกรรม ในระดับ ปวช. และ ปวส. และการจัดการศึกษา นอก

ระบบโรงเรียน (อศ.กษ.) แก่ประชาชนทั่วไป จนได้รับคุณวุฒิมระดับ ปวช. และ ปวส. โดยเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการสร้างทางเลือกเพื่อการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ ส่งผลต่อเนื่องให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้น สามารถเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมอย่างมั่นใจ มีผู้เข้าร่วมโครงการ 1,894 ราย

3) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน สามารถผลักดันให้เกิดต้นแบบการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมแบบมีส่วนร่วม พัฒนารูปแบบการพัฒนาแบบ Bottom Up ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาจากการประกอบอาชีพและตรงตามความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง นำไปสู่การยกระดับความสามารถในการจัดการอาชีพของตนเองได้อย่างยั่งยืนของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน โดยมีเกษตรกรที่ผ่านการอบรม 32,679 ราย (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 ผลการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2551-2556)

พ.ศ.	ผลการดำเนินงาน			หลักสูตร								
	2551-2556			ผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่			เกษตรกรมีอาชีพยุคใหม่			เกษตรกรอย่างยั่งยืน		
	แผนงาน	ผลงาน	ร้อยละ	แผนงาน	ผลงาน	ร้อยละ	แผนงาน	ผลงาน	ร้อยละ	แผนงาน	ผลงาน	ร้อยละ
2551	5,100	4,891	95.90	1,410	1,087	77.09	1,410	1,521	107.87	2,280	2,283	100.13
2552	5,970	6,922	115.95	1,410	2,211	156.81	-	-	-	4,560	4,711	103.31
2553	3,690	7,372	199.78	705	550	78.01	705	58	8.23	2,280	6,764	296.67
2554	7,380	7,513	101.80	300	292	97.33	80	22	27.50	7,000	7,199	102.84
2555	6,000	6,153	102.55	300	75	25.00	200	273	136.50	5,500	5,805	105.55
2556	6,000	6,006	100.10	800	69	8.63	200	20	10.00	5,000	5,917	118.34
รวม	34,140	38,857	113.82	4,925	4,284	86.98	2,585	1,894	72.99	26,620	32,679	122.76

ที่มา: คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (2556)

จากผลการดำเนินการดังกล่าว หากพิจารณาเฉพาะหลักสูตรที่สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อทดแทนเกษตรกรเดิม หรือการเพิ่มอัตรากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรม คือ หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ และหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมีอาชีพยุคใหม่ พบว่า ทั้ง 2 หลักสูตรมีผู้ผ่านการอบรมเพียง 6,178 คน คิดเป็นร้อยละ 82.26 ของเป้าหมายของทั้ง 2 หลักสูตร ซึ่งผู้ที่ผ่านการอบรมบางส่วนเท่านั้นที่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. ตัวอย่างเช่น จากการรายงานสรุปจำนวนเกษตรกรที่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 – 4 มีผู้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. จำนวน 633 ราย (คณะกรรมการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่, 2556) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมบางส่วนที่ไม่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. อาจจะไปเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ทำกินของตนเองหรือเช่าที่ดิน และไม่เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมในช่วงแรกก็ได้

“...มีเกษตรกร รุ่น 2 ที่ผ่านการอบรม เมื่อเขาเข้าพื้นที่แล้ว แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลชุมชน น้ำก็ไม่มี ไฟฟ้าก็ไม่มี...เขาก็คิดว่าเขาอยู่ไม่ได้แน่ๆ แต่พวกเขาก็มีความมุ่งมั่นตั้งในที่จะทำอาชีพเกษตร ก็รวมตัวกันไปเช่าพื้นที่ปลูกผักกันครับ...”

นอกจากผลการดำเนินที่กล่าวในข้างต้น ยังก่อให้เกิดผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ตลอดจนสามารถพัฒนาทักษะ และกระบวนการวิจัยแก่อาจารย์ และนักศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีได้ด้วย ภายใต้การหนุนเสริมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีผลงานวิจัยทั้งสิ้น 11 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 3.7 โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลำดับที่	โครงการวิจัย	นักวิจัย
1.	การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการสนับสนุนและบริหารจัดการ เพื่อเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของผู้สำเร็จการศึกษาสาขาเกษตร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	พงษ์เพชร พิทยาพละ
2.	การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เป้าหมายการสร้างอาชีพเกษตรกรรมมูลค่าสูงและฟาร์มต้นแบบของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี	เกรียงศักดิ์ ศิลป์ประสิทธิ์
3.	กระบวนการสร้างทัศนคติในอาชีพเกษตรกรรม และรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ	สุนีย์อินทรสวัสดิ์
4.	การพัฒนาแบบการเรียนบนฐานงานฟาร์มวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี	เอกชัย ยุทธชัยวรกุล
5.	การจัดการอาชีพเกษตรเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนพื้นที่สูง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไต่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	วรพงษ์ วัฒนพันธุ์
6.	การศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มและการเชื่อมโยงสู่ตลาดอย่างยั่งยืน ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ศูนย์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	ประเวทย์ ใจฝัน
7.	การศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อพัฒนาระบบการจัดการผลิตและการตลาดพื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ อำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท	เอกชัย ยุทธชัยวรกุล
8.	การพัฒนาต้นแบบการใช้ที่ดินขนาดเล็ก เพื่อการผลิตกรรมมูลค่าสูงและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดฉะเชิงเทรา	สุรศักดิ์ สุขศิริ
9.	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาและเกษตรกรรุ่นใหม่	เกรียงศักดิ์ ศิลป์ประสิทธิ์
10.	การเผยแพร่ผลงานวิจัยการใช้ประโยชน์การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในงานมหกรรมวิชาการ สกว.	สุรศักดิ์ สุขศิริ
11.	ประสิทธิภาพของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์

ที่มา: คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (2556)

3.2.2 สะท้อนประสบการณ์โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการสัมภาษณ์ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้งในส่วนหน่วยงานที่เป็นภาคีร่วมพัฒนา 3 หน่วยงานหลัก คือ ส.ป.ก. สอศ. และ สกว. ครูอาชีพเกษตรที่ทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ นักศึกษาระดับ ปวช. ที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรรุ่นใหม่และเกษตรกรเดิมที่ผ่านการอบรมไปแล้ว ใน 3 ประเด็นหลักเกี่ยวกับการดำเนินโครงการฯ ที่ผ่านมา คือ จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินโครงการฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.2.2.1 จุดแข็งของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาจุดแข็งของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตามมุมมองของภาคีร่วมพัฒนา ครูอาชีพเกษตร ผู้เข้าร่วมโครงการและเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถจำแนกจุดแข็งของโครงการฯ ออกเป็นรายด้าน 3 ด้าน ดังนี้

ด้านหลักการและเป้าหมายของโครงการ

1) โครงการมีหลักการและเหตุผล ตลอดจนเป้าหมายที่ชัดเจน สอดรับกับสภาพปัญหาการขาดแคลนกำลังคนด้านเกษตรกรรมของประเทศ

“...ผมมองโครงการว่าดี...มีความมุ่งมั่นในการสร้างบุคลากรภาคเกษตรกรรมจริงๆ มีหลักการที่ดี มีความร่วมมือจริงใจ เป้าหมายชัดเจน...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3

“...โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นการเสนอทางเลือกเชิงนโยบายที่จะเพิ่มคนที่มีทักษะการปรับตัวเข้าสู่สังคมเกษตรให้มากขึ้น เป็นเกษตรกรที่นอกจากจะสามารถปรับตัวเองได้เท่าทันสถานการณ์ได้แล้ว ยังยังสามารถพัฒนาสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย เพื่อช่วยกันปรับโครงสร้างฐานความรู้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ โดยถือเป็นเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งที่เพิ่มเติมในท้องถิ่นก็ว่าได้...”

เสียงสะท้อนจากเจ้าหน้าที่ สกว.

2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของโครงการครอบคลุมกลุ่มคนทุกกลุ่มในสังคม คือ เยาวชน (นักศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี) บุคคลทั่วไป และเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่ ส.ป.ก.และนอกพื้นที่ ถือเป็นการเปิดโอกาสการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมให้ทุกคนอย่างเท่า

เทียมกัน นับเป็นการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทนเกษตรกรเดิมทั้งในระยะยาวและระยะสั้น ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเดิมด้วย

“...ก่อนเข้าโครงการหนูเป็นพนักงานขายเครื่องสำอางในห้าง...ก็ใช้ชีวิตตามวิถีคนเมืองทั่วไป ที่มีการแข่งขัน ทุกคนต่างอิจฉาริษยากัน...เราก็ไม่อยากอยู่กับวิถีชีวิตแบบนี้

อยากให้ชีวิตที่เรียบง่าย วิธีที่มันไม่ต้องแข่งขันกับคนอื่น...ก็มีเพื่อนแนะนำให้มาเข้าร่วมโครงการนี้ หนูสนใจมาก แรกๆ ก็เกรงว่าเขาจะไม่รับเพราะหนูไม่มีประสบการณ์ด้านการเกษตรเลย...พอมาสมัครเขาก็รับหมด รับคนที่มีความตั้งใจจริง คนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเส้นทางประกอบอาชีพ...ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนจริงๆ ต้องขอบคุณโครงการนี้ที่ทำให้หนูค้นพบวิถีชีวิตที่ตนเองฝัน...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5

“...ไปมากับลูกสาว...พอสามีตายก็คือเหมือนโดนลอยแพ เพราะไม่เคยทำอะไร แล้วก็มาขอพื้นที่ ส.ป.ก. ตรงนี้ใช้ชื่อคนอื่น เพราะป่าไม่ได้ลงทะเบียนคนตน มาไม่ทัน ตอนแรกยังเข้าร่วมโครงการไม่ได้ ทางเจ้าหน้าที่ก็ให้ป่าทำกินในพื้นที่แปลงรวมหน้าศูนย์นี้ละ...ตอนนี้ทั้งป่าและลูกสาวนอกจากจะได้พื้นที่ทำกินแล้ว ยังได้วุฒิการศึกษาระดับปวช. ด้วย...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่

3) โดยหลักการทำงานภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องแล้ว ถือว่าเป็นการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีที่เหมาะสมครอบคลุมตามลักษณะงานสามารถบูรณาการทรัพยากรในการขับเคลื่อนงานได้เป็นอย่างดี

“...ผมได้ศึกษารายละเอียดของโครงการมา เห็นว่ามีหลายหน่วยงานเข้ามาทำงานร่วมกัน...ทั้ง ส.ป.ก. สนับสนุนที่ดิน วิทยาลัยเกษตรฯ ก็จัดอบรมพัฒนาเกษตรกร สกว. ก็มาทำวิจัย...แต่ ธกส. ผมยังไม่รู้ว่าทำอะไรจะครับ เห็นว่าจะมาสนับสนุนเงินกู้ แต่เขาก็ไม่ยอมเป็นหนี้...ผมคิดว่าความร่วมมือกันทำงานแบบนี้มันสะท้อนให้เห็นถึงความจริงจังในการที่จะพัฒนาเกษตรกรครับ...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3

4) หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ถือเป็นโครงการที่สร้างทางเลือกสำหรับคนที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ นับเป็นการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีระบบความคิดที่หลากหลายเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ เป็นหลักสูตรเน้นการผลิตกำลังคนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม เพื่อทดแทนกำลังคนภาคเกษตรกรรมที่ลดจำนวนลง และหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรยั่งยืน เป็นหลักสูตรที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ได้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับการแก้ปัญหากำลังคนภาคเกษตรที่มีอายุสูงขึ้น ขาดความรู้ในการพัฒนาศักยภาพการผลิต ต้องการยกระดับอาชีพเกษตรกรรมและนำไปสู่ความยั่งยืนได้ต่อไป

“...หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่...เป็นทางเลือกของคนที่จะปรับเปลี่ยนอาชีพ ผิดหวังจากภาคอุตสาหกรรม และอื่นๆมา...การสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีระบบความคิด

ที่หลากหลายเข้าสู่อาชีพเกษตร...ต้องเน้นการปรับทัศนคติ สร้างความเชื่อมั่นใจอาชีพ
เกษตร เน้นการบริหารจัดการการผลิต ห่วงโซ่การผลิต...”

เสียงสะท้อนจากเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง

ด้านกระบวนการการพัฒนาศักยภาพ

1) โครงการมีกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม
หรือการพัฒนาศักยภาพความเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ของผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นระบบ สามารถ
ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมได้เป็นอย่างดี

“...สุดท้ายก่อนที่เกษตรกรที่ผ่านการอบรมจะเข้าพื้นที่ทำกิน พวกเขาจะต้องทำแผน
อาชีพของเขา ซึ่งกระบวนการตรงนี้ดีมาก มันจะทำให้ตัวเกษตรกรได้ใช้สิ่งที่ตนเองเรียนรู้
มาในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา มาใช้ในการวางแผนการผลิตตามสภาพพื้นที่จริงที่เขาได้ลง
ไปเจอมาจริง...เกษตรกรต้องรู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้ครับ...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.

“...ช่วงที่หนูเข้าอบรม 2 เดือน ที่วิทยาลัยสี่คิ้ว...ช่วงแรกอาจารย์จะปูพื้นฐานให้ก่อน
เพราะทุกคนมีพื้นฐานความรู้ทางการเกษตรไม่เท่ากัน อย่างหนูไม่มีพื้นฐานเลย หลังจาก
นั้นจะเริ่มปฏิบัติในแปลงเกษตร แล้วก็มีการให้ไปดูตลาด ทั่วสัตลาดเลยคะ ไปดูว่าเรา
ควรทำอะไรถึงจะขายผักได้ ดูราคาผัก แล้วก็มาทำบัญชี ทำบัญชีครัวเรือน...อาจารย์
ให้พวกเราคิดเองว่าจะทำอะไร โดยมีพื้นที่ให้...กลุ่มหนูเลือกปลูกผัก ต้องตื่นตั้งแต่ตี 5
เพื่อเอาผักไปขายที่ตลาด ขายกันเอง กลุ่มหนูเหลือเงินกลับบ้านคนละสองพันกว่าบาท...
นอกจากนี้ยังมีการวิ่งออกกำลังกายทุกเช้าด้วย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง เพราะอาชีพ
เกษตรกรต้องการร่างกายที่แข็งแรง...มีกิจกรรมที่ฝึกคุณลักษณะเบื้องต้นด้วย ตรงต่อเวลา
ความอดทน...มันทำให้เรามีความมั่นใจมากขึ้น...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว

2) องค์ความรู้ และทักษะด้านการเกษตรที่พัฒนาให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการครบถ้วน
ครอบคลุมทั้งด้านพืช สัตว์ ประมง และการจัดการการผลิต นอกจากนี้ยังมีกระบวนการเพิ่มเติมองค์
ความรู้และทักษะการเกษตรที่ยังขาดอยู่เป็นระยะ เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการลงทำประโยชน์ในพื้นที่
รองรับ

“...เรื่ององค์ความรู้จะว่าเพียงพอไหม มันก็พอนะ...ก็คิดว่าเราก็สามารถนำมาทำ
การเกษตรได้ แต่ความรู้ทางการเกษตรมันไม่ตายตัว ตัวเกษตรกรเองก็ต้องหมั่นศึกษาหา
ความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ต้องเรียนรู้อยู่เสมอ...บางที่พวกเราเจอปัญหาเราก็จะ
พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน หรือโทรหาอาจารย์ก็เลย อาจารย์ก็เลยจะให้คำปรึกษาตลอด บางที่
ก็ลงมามาหาพวกเราที่นี้ด้วย...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่มีคุณสมบัติพอเพียงวังน้ำเขียว

3) มีการสรุปผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทุกปี ตลอดจนมีการใช้ข้อมูลจากการสรุปผลการดำเนินงานมาใช้ในการปรับแผนการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างดี

“...ทางโครงการฯ จะมีการสรุปผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกปีค่ะ มีรายงานสรุปผลการดำเนินงานออกมาเป็นรูปเล่มที่ชัดเจน มีการนำเสนอปัญหาจากการดำเนินงาน และที่สำคัญเราก็มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานบ้างตามข้อมูลที่ได้รับค่ะ...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทน สอศ.

ด้านการรองรับสิทธิการทำประโยชน์ในพื้นที่ยอมรับ

1) เกณฑ์การประเมินเพื่อรองรับสิทธิการทำประโยชน์ในพื้นที่ยอมรับของ ส.ป.ก. มีขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นระบบ

“...ด้วยหลักการของโครงการฯ เกี่ยวกับการประเมินเพื่อรองรับสิทธิการทำประโยชน์ในพื้นที่ยอมรับของ ส.ป.ก. ผมว่าเขาทำถูกต้องแล้วครับ มันต้องมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแบบนี้ ไม่งั้นนั่นจะมีพวกที่ต้องการเฉพาะที่ดินแอบแฝงเข้ามาด้วย แล้วก็ไม่ได้เข้ามาทำประโยชน์...แต่การปฏิบัติจริงต้องมาดูกันอีกทีครับ...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3

3.2.2.2 จุดอ่อนของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตามมุมมองของภาคีร่วมพัฒนาครูอาชีพเกษตร ผู้เข้าร่วมโครงการและเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาจุดอ่อนของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตามมุมมองของภาคีร่วมพัฒนา ครูอาชีพเกษตร ผู้เข้าร่วมโครงการและเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถจำแนกจุดแข็งของโครงการฯ ออกเป็นรายด้าน 2 ด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารและประสานงานโครงการ

1) หน่วยงานภาคีบางหน่วยงานยังไม่มีโครงสร้างความรับผิดชอบที่ชัดเจน จึงส่งผลให้การดำเนินงานในระดับปฏิบัติการไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งบางหน่วยงานภาคีก็ยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงานของโครงการ

“...ที่จริงแล้วในตัว MOU หน่วยงานของกระทรวงเกษตรฯ อยู่ในโครงการนี้หมดละ แต่เวลาการดำเนินงานจริงอาจจะไม่ชัดเจน กลายเป็นส.ป.ก.เป็นตัวยืนอยู่อย่างเดียว...จริงๆก็มีหลายหน่วยงาน มีกระทรวงศึกษาเข้ามา มี สกว.เข้ามา และมีมหาวิทยาลัย

ต่างๆเข้ามา จริงๆเป็นปัญหาที่ทุกคนให้ความสำคัญ หลักการมันก็ดีอยู่นะ แต่พอทำแล้ว มันอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ หรือต้องใช้เวลามากกว่าครับ...”

เสียงสะท้อนจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ

2) การประสานงานระหว่างผู้รับผิดชอบในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้การสื่อสารหรือการให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการแก่ผู้เข้าร่วมโครงการมีการคลาดเคลื่อนและสับสนในข้อมูลที่ได้รับ

3) ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่ง ยังมีความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการที่ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงเป้าหมายของโครงการกับบทบาท หรือภารกิจของสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

4) ครูผู้รับผิดชอบโครงการฯ ยังยึดติดรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม รวมทั้งไม่ศึกษาคู่มือ และรายละเอียดของหลักสูตรการอบรมส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ไม่เต็มที่ รวมถึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับการเริ่มต้นเส้นทางเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมด้วย

ด้านพื้นที่ทำกินและการรองรับสิทธิในพื้นที่ทำกินของ ส.ป.ก.

1) ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. ในช่วงแรก ทำให้เกษตรกรเกิดความไม่มั่นใจ และท้อแท้เมื่อเจอปัญหาจากการประกอบอาชีพ

“..ในช่วงแรกที่ลงมาพื้นที่ เห็นสภาพพื้นที่แล้วแทบทรุดเลยครับ...ให้เราเข้ามาในพื้นที่ แต่ไม่มีใครเข้ามาดูแลพวกเราเลย มีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัดมาช่วงต้นๆ แล้วก็หายไปเลย นานๆ มาทีหนึ่ง...อาจารย์ก็อยู่ไกล...ยังดีที่ได้รู้พื้นที่ที่เข้ามาอยู่ก่อนให้คำปรึกษาบ้าง ก็พออยู่ได้แล้วครับ...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ ส.ป.ก. พะเยา

2) ที่ตั้งและสภาพของพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. ยังมีปัญหาหลายด้าน เช่น การตั้งอยู่หากไกลจากพื้นที่ชุมชน เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีแหล่งน้ำที่พอเพียงต่อการทำการเกษตร ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ผู้ผ่านการอบรมของโครงการส่วนหนึ่งสละสิทธิ์การเข้าทำกินในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก.

“...บางที่การพัฒนาบนพื้นฐานความขาดแคลนหรือความไม่พร้อม ก็ไม่ถือเป็นการพัฒนานะครับ...การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพียงแค่ดินให้อาจจะไม่นำไปสู่การเข้าสู่อาชีพได้ มันต้องมีปัจจัยอื่นๆ เข้ามาเสริมด้วย อย่างน้อยที่สุดต้องมีน้ำเพื่อการเกษตรและบริโภค เป็นเกษตรกรไม่มีน้ำอยู่ไม่ได้ นะครับ...เกษตรกรที่มาเข้าร่วมโครงการก็ยากจนอยู่แล้ว ถ้าต้องมาเริ่มต้นใหม่ในสถานการณ์ที่ไม่พร้อมก็ท้อเหมือนกันนะครับ...”

เสียงสะท้อนจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ

“...พื้นที่มันลำบากและกันดาร ถ้าเกษตรกรที่มีต้นทุนเป็นศูนย์ จะทำอะไรแทบไม่ได้เลย บ่อน้ำก็อยู่คนละที่กับพื้นที่ทำการเกษตร...ไหนจะมีปัญหากับพวกกลุ่มที่มาอยู่ก่อนมีเจ้าถิ่นเดิมอยู่ บางทีปัญหานี้ ส.ป.ก. อาจจะไม่รู้เรื่องเลย...”

เสียงสะท้อนจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ

“...ผมทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการจากอาจารย์...อาจารย์บอกว่าทาง ส.ป.ก. ให้ที่ทำการกินด้วย ผมก็สนใจ เพราะอนาคตผมตั้งใจจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว แต่ผมไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง...เมื่อผมได้ไปลองดูพื้นที่ที่ ส.ป.ก. จัดสรรให้...ภาพแรกๆที่เห็นคือ มันไกลจากบ้านมาก กันดารมาก ไม่มีอะไรเลย เป็นที่รกร้างว่างเปล่า เห็นแล้วท้อมาก...ถ้าที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์ผมมั่นใจนะว่า ผมสามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาฟื้นฟูได้ แต่ไม่มีน้ำผมว่ายากครับ...ผมจึงสละสิทธิ์ครับ และตั้งใจจะเรียนต่อ หรือทำงานเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ และสะสมทุน เพื่อซื้อที่ดินทำกินเป็นของตนเองสักแปลงหนึ่ง แล้วผมจะมาทำอาชีพเกษตรแน่นอนครับ...”

เสียงสะท้อนจากนักศึกษาและผู้เข้าร่วมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่

“...เนื้อที่ต้องระบุให้ชัดเจนไปเลยครับ... ทำมาจะ 3 ปี ถือว่าประสบความสำเร็จไหม ถือว่าพออยู่ได้ แต่ยังไม่สำเร็จ เพราะยังย้ายกันอยู่เลย ปีแรกอยู่ตรงนี้ อีกปีก็ย้าย ไม่ชัดเจนสักที...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นบ่มเพาะในพื้นที่ ส.ป.ก. จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 3.8 สภาพพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. ที่แสดงถึงความไม่พร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน

3) ในระดับปฏิบัติการการประเมินผลเพื่อรองรับสิทธิในพื้นที่ทำกินของ ส.ป.ก. ยังไม่มีความชัดเจน

“...การประเมินผลเพื่อรองรับสิทธิในพื้นที่ทำกินของ ส.ป.ก. พี่ว่ามันค่อนข้างสับสนเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ก็ไม่สามารถตอบคำถามที่ชัดเจนได้...บางคนไม่เห็นได้มาอยู่ในพื้นที่ตลอด เข้ามาทำเกษตรบ้าง แต่ไม่ได้อยู่ก็ผ่านการประเมิน อย่างที่ก็สร้างบ้านอยู่ และอาศัยอยู่ตลอด ไม่เชื่ออาจารย์ลองเข้าไปดูในบ้านสิ...พี่ก็ปลูกพืชที่สร้างทั้งรายได้รายวัน รายเดือน รายปีนะ...ตอนนี้ก็ยังไม่ผ่านการประเมิน...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่เพาะ

3.2.2.3 ข้อเสนอแนะ

1) ควรปรับระยะเวลาในการฝึกอบรมของหลักสูตรผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในช่วงที่อยู่ในวชท. จาก 2-3 เดือนให้สอดคล้องกับวงจรการผลิตของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดของโครงการที่ผู้เข้าร่วมโครงการทำ

“...ตอนอบรมใน วชท. ทางอาจารย์ให้พวกเราวมกลุ่มกันทำโครงการปลูกพืช ให้เราลงพื้นที่ชุมชนศึกษาตลาด ศึกษาจากปราชญ์ชุมชน...แล้วให้พวกเรามาคิดทำโครงการกันนะเหมาะสมดี แต่อยากให้มีการปรับเวลาให้เป็นไปตามวงจรการเจริญเติบโตของพืชที่ปลูก...เพราะเรายังไม่ได้เก็บเกี่ยวเลยต้องย้ายเข้าไปที่ศูนย์เรียนรู้ต่อ ทำให้การเรียนรู้ของเรามันไม่ครบ...”

เสียงสะท้อนจากเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5

“...ปัญหามันอย่างนี้ครับ ถ้าไปถามวิทยาลัยแต่ละที่จะตอบไม่เหมือนกัน แต่โดยหลักการถ้าจะให้ครอบคลุมการทำอาชีพเกษตรอย่างน้อยต้อง 100 หรือ 120 วัน...ดังนั้นระยะเวลาในการอบรมควรประมาณ 3-4 เดือน หรือเหมาะสมตามวงจรอาชีพเกษตรแต่ละอย่าง...”

เสียงสะท้อนจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ

2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่อาชีพของผู้เข้าร่วมโครงการควรเป็นในลักษณะการเรียนรู้แบบวิถีชีวิตเกษตรกร คือ ต้องเรียนรู้วิถีความเป็นเกษตรกรจริงๆ รวมถึงศึกษาจิตวิญญาณความเป็นเกษตรกรด้วย

“...นอกจากเรื่องของการเรียนรู้ทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติจริงแล้ว อาจารย์มองว่ากระบวนการพัฒนาควรเป็นลักษณะของการเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรไปเลย คือ จะเป็นแบบเรียลลิตี้ แบบรายการแข่งขันการประกวดร้องเพลง...อีกอันหนึ่งที่สำคัญ คือ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ต้องมีการปรับทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรมด้วย...”

เสียงสะท้อนจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ

3) พัฒนาระบบพี่เลี้ยงให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยกำหนดตัวบุคคลรับผิดชอบที่ชัดเจน มีขอบข่ายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนต่อเนื่องเป็นระบบ

“...ในช่วงที่เกษตรกรลงพื้นที่ทำกินแล้วอยากให้ทางอาจารย์ หรือทางคณะกรรมการ มาหาเกษตรกรแบบต่อเนื่อง เพราะว่าความรู้มันไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้เสร็จสิ้นภายใน ระยะเวลา 6 เดือน...ให้เข้าหาเกษตรกรให้ความรู้เพิ่มเติมไปเรื่อยๆ เช่น ด้านการแปรรูป ผลผลิต เป็นต้น เรายังไม่มีความรู้ด้านนี้...”

เสียงสะท้อนจากเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5

4) การประเมินเพื่อรับเอกสารสิทธิในพื้นที่ทำกินของ ส.ป.ก. แม้จะมีเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่ในการดำเนินการควรมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน และบริบท ของเกษตรกรที่มีต้นทุนที่แตกต่างกัน

5) ในช่วงของกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่อาชีพของผู้เข้าร่วมโครงการควรมี การเสริมเทคนิคการสร้างเครือข่าย การทำงานเป็นทีม และการปรับทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมด้วย

“...สิ่งที่ยังขาด คือ ควรเน้นการปรับทัศนคติ และการสร้างความเป็นทีมงานเดียวกันใน ระหว่างการอบรม หากไม่สามารถสร้างความเป็นทีมได้ จะดูเหมือนว่า เมื่ออบรมเสร็จต่าง คนต่างหันหน้าออกจากกัน ต่างคนต่างทำ...ความเป็นทีมสามารถนำไปสู่ความยั่งยืน ของอาชีพเกษตรกรรมได้...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3

6) อนาคตหากจะดำเนินการโครงการต่อไปควรจัดสรรที่ดินทำกินที่มีความสมบูรณ์ ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานมากขึ้น

“...ควรจัดเตรียมพื้นที่ด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีความพร้อมมากกว่านี้ปัญหาที่พบ มากที่สุด คือ น้ำ...เรื่อง ถนน ไฟฟ้า สาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีความพร้อมมากกว่านี้... ผลผลิตพอได้ครับ แต่ตอนนี้มันขาดน้ำ...ท่อเมนมันเล็กไปหน่อยครับ...คิดว่าที่อย่างเดียว ไม่พอ ต้องมีระบบน้ำ...ปัญหามันอยู่ที่ระบบน้ำครับ ระบบน้ำดี พืชก็ดี...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกรรุ่นบ่มเพาะในพื้นที่ ส.ป.ก.จังหวัดเชียงราย

3.2.3 วิเคราะห์บทเรียนการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรตามโครงการสร้างและ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3.2.3.1 กระบวนการพัฒนา

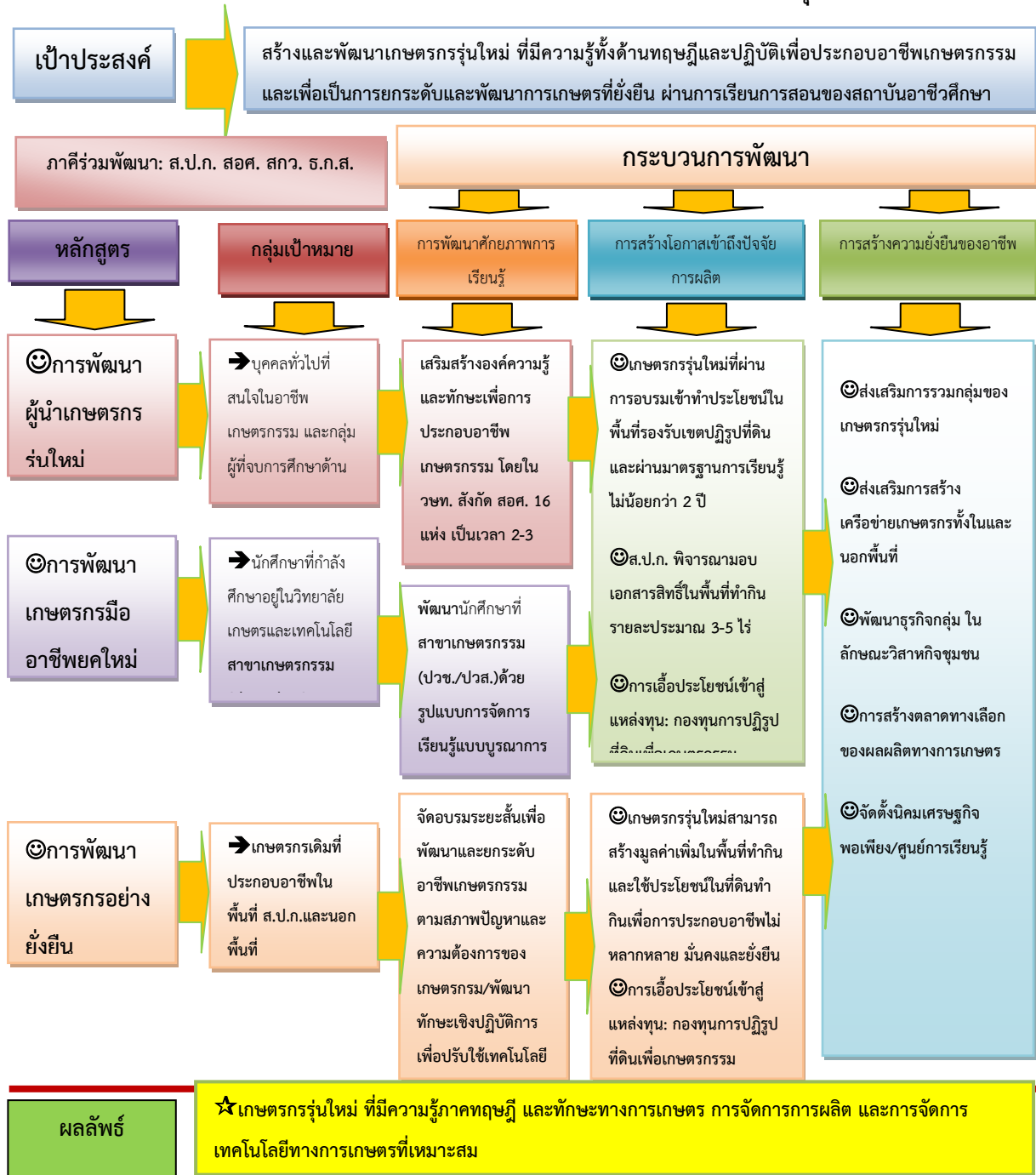
จากการศึกษาการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ใน หัวข้อ 2.4 ที่มีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎี และปฏิบัติเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเพื่อเป็นการยกระดับและพัฒนาการเกษตรที่ ยั่งยืน ผ่านการเรียนรู้การสอนของสถาบันอาชีวศึกษา โดยแบ่งหลักสูตรการพัฒนาออกเป็น 3 หลักสูตรตามกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มุ่งพัฒนา ศักยภาพของบุคคลทั่วไปที่สนใจในอาชีพเกษตรกรรม และกลุ่มผู้ที่จบการศึกษาด้านเกษตรกรรม 2) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพกลุ่มนักศึกษาที่กำลัง ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และ 3) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน ที่มุ่ง

พัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรเดิม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ☺ การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้: องค์ความรู้ ทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ
- ☺ การสร้างโอกาสเข้าถึงปัจจัยการผลิต: ที่ดินและแหล่งทุน
- ☺ การสร้างความยั่งยืนของอาชีพ: การสร้างกลุ่มและเครือข่าย

กระบวนการพัฒนาเกษตรกรตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ภาพที่ 3.9 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3.2.3.2 กรณีศึกษา: นิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว

“...การกลไกกรรมและอาชีพในด้านเกษตรทุกทุกอย่างย่อมต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายด้าน
ด้านหนึ่งก็คือหลักวิชาการของการเพาะปลูก เป็นต้น และอีกด้านหนึ่งก็เป็นการช่วยให้เพิ่มหลัก
วิชาเหล่านั้น และเมื่อได้ปฏิบัติแล้ว ได้ผลิตผลแล้ว ก็จะต้องสามารถดัดแปลงและขาย
จำหน่ายผลิตผลที่ตนได้ทำ ฉะนั้นทุกอย่างต้องสอดคล้องกัน ความขยันหมั่นเพียร
ในการผลิตความรู้ในวิชาการผลิตและความรู้ในการเป็นอยู่ ทั้งความรู้ในด้านจำหน่าย
ล้วนเป็นความรู้ที่จะต้องประสานกันหมด...”

ความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสในโอกาสที่คณะกรรมการการสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม
สหกรณ์ประมง และสมาชิกผู้รับนมสดเข้าเฝ้าฯ ณ โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา
วันที่ 8 พฤษภาคม 253

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก
ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้
ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ
ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ
ภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ
วิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง
พื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มี
ความสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความ
อดทนความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรับการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลก
ภายนอกได้เป็นอย่างดี

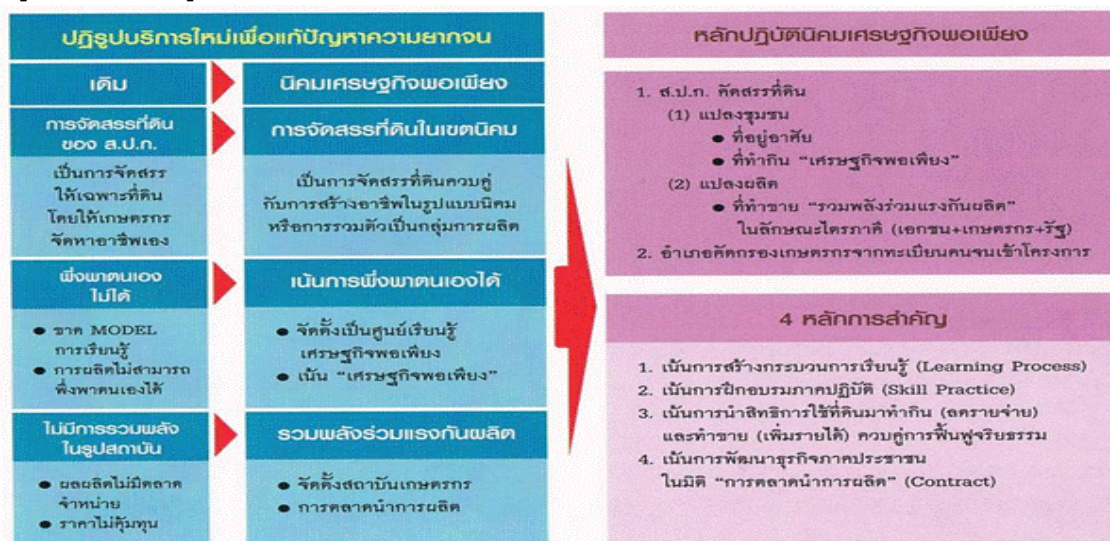

1) ความเป็นมาของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว

แผนบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี (พ.ศ.2548 – 2551) กำหนดยุทธศาสตร์จัดความยากจนเพื่อขจัดปัญหาความยากจนของประเทศโดยการบูรณาการการบริหารจัดการงบประมาณและการปฏิบัติเป็นการแก้ไขปัญหาคความยากจนทั้งระบบตั้งแต่ระดับบุคคลระดับชุมชนและระดับประเทศคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อวันที่ 4 ตุลาคมพ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญดังนี้

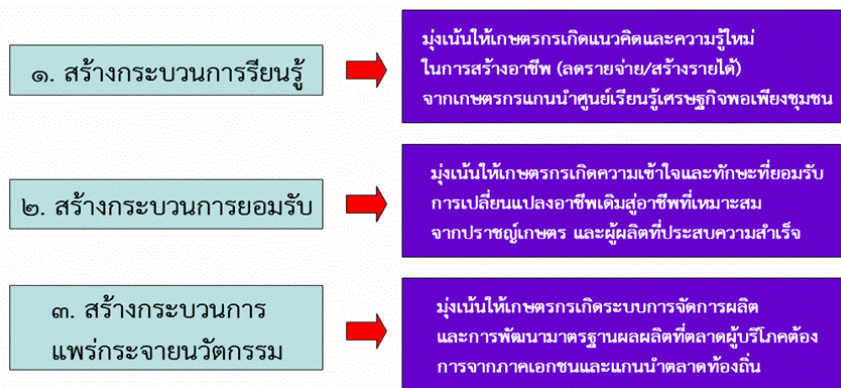
หลักการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้มีหลักการสำคัญ 4 ประการได้แก่

1. เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ และปัญญาเพื่อการแก้ปัญหาคความยากจนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เน้นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรรู้จักการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และเข้าถึงโอกาสใหม่ๆโดยมีการทำกินในแปลงที่ดินที่จัดให้ควบคู่ไปกับการเรียนรู้
3. เน้นการนำที่ดินที่ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ในการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรยากจนควบคู่กับการฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. เน้นการรวมกลุ่มเกษตรกรให้พึ่งพาช่วยเหลือกันในรูปแบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อช่วยเหลือด้านการตลาดอันสามารถจะเชื่อมโยงไปสู่การส่งออกในรูปแบบการทำ Contract Farming กับบริษัทเอกชน

ภาพที่ 3.10 แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2553)

ภาพที่ 3.11 กระบวนการสำคัญสู่การปฏิบัติการดำเนินงานนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2553)

แนวทางการดำเนินงานรูปแบบนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินให้ดำเนินการจัดหาที่ดินให้แก่เกษตรกรได้เข้าไปทำกินถาวรในที่ดินของส.ป.ก. ที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์โดยให้มีการดำเนินงานดังนี้

1. รวมกลุ่มสมาชิกตามหลักสหกรณ์และให้สหกรณ์ เข้าที่ดินแปลงรวมในระยะยาวจาก ส.ป.ก. ตลอดจนอาศัยเอกสารสัญญาเช่าดังกล่าวค้ำประกันการกู้ยืมเงินเพื่อให้สหกรณ์มีทุนดำเนินการ
2. จัดรูปการใช้ที่ดินทั้งแปลงอย่างเป็นระบบ
3. ผลิตเป็น Cluster เพื่อให้ได้มาตรฐาน GAP และทำ Contract Farming
4. สมาชิกแบ่งงานกันทำตามความถนัดทั้งการผลิตการแปรรูปและการบรรจุภัณฑ์โดยมีการทำBrandingของนิคม
5. จัดให้มีกิจกรรมในมิติทางสังคมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกในนิคมอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ภาพที่ 3.12 กระบวนการขับเคลื่อนนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2553)

ตามที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) มีมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เห็นชอบให้ดำเนินการในพื้นที่นำร่องนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 11 จังหวัด คือ กาญจนบุรี กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา เชียงราย เชียงใหม่ นครราชสีมา บัตตานี พะเยา ร้อยเอ็ด และศรีสะเกษ

ตารางที่ 3.8 พื้นที่จัดตั้งโครงการการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงปี พ.ศ. 2549

ลำดับที่	ภาค/จังหวัด	ที่ตั้ง		พื้นที่ดำเนินการ	
		อำเภอ	ตำบล	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่
					(ไร่)
รวม 4 ภาค			11	2,632	33,953
ภาคเหนือ			3	438	2,820
1	เชียงราย	แม่ข้าวต้ม	เมืองเชียงราย	120	252
2	เชียงใหม่	อมก๋อย	อมก๋อย	150	540
4	พะเยา	หงษ์หิน	จุน	168	2,028
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			5	1,487	19,499
1	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	ภูพาน	46	270
2	ขอนแก่น	โนนศิลา	บ้านหัน	914	15,282
3	นครราชสีมา	วังน้ำเขียว	วังน้ำเขียว	150	600
4	ร้อยเอ็ด	อาจสามารถ	หนองขาม หนอง หมื่นถ่าน โพธิ์เมือง อาจ สามารถ	345	3,170
5	ศรีสะเกษ	เบญจลักษ์ณ์	ท่าคล้อ	32	177
ภาคกลาง			2	644	9,273
1	กาญจนบุรี	ด่านมะขามเตี้ย	จระเข้ม่เือก	136	400
2	ฉะเชิงเทรา	บางน้ำเปรี้ยว	โพรงอากาศ	508	8,873
ภาคใต้			1	63	2,361
1	ปัตตานี	สายบุรี	ทุ่งแป้น	63	2,361

ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2553)

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร โดยใช้พื้นที่น้อยที่สุด มีความเหมาะสมตามศักยภาพดิน น้ำ และขีดความสามารถของเกษตรกร
- มีความมั่นคงทางด้านอาหาร มีกิน มีใช้

3. เกษตรกรแต่ละรายมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต เพื่อให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ตลอดจนการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพากันในชุมชน

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2548) ร่วมกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา (ส.ป.ก.นครราชสีมา) ได้กำหนดและวางแผนการดำเนินงานการจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอด่านช้างใน ปี พ.ศ.2549 ตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ดังนี้

2) ที่ตั้งนิคม

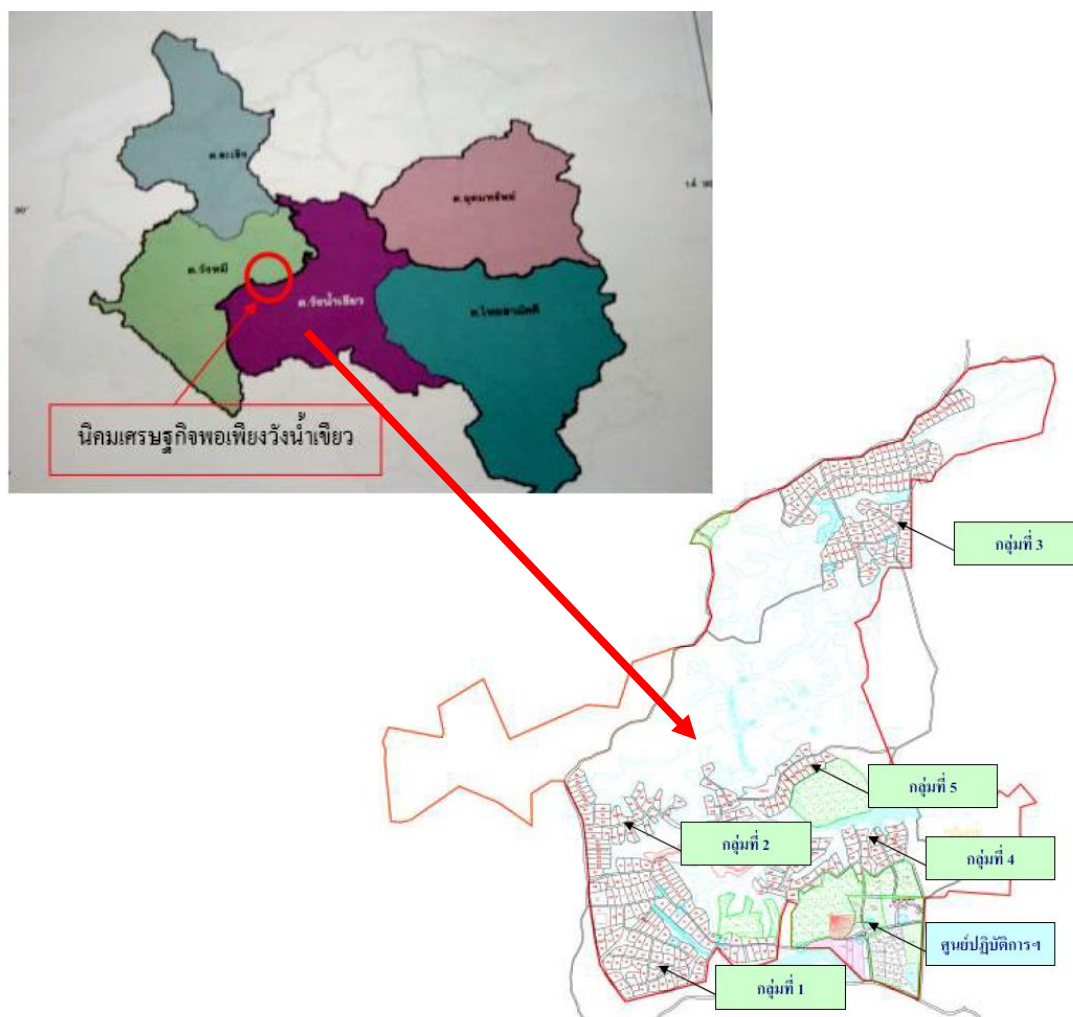
นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอด่านช้าง ตั้งอยู่ในที่ดินครอบคลุมพื้นที่บ้านคลองบง หมู่ที่ 16 ตำบลวังน้ำเขียวและบ้านโคกสันติสุข หมู่ที่ 9 ตำบลวังหมี อำเภอด่านช้าง จังหวัดนครราชสีมา เนื้อที่ 3,798 ไร่ 1 งาน 77 ตารางวา ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูหลวง(โซนอี)ที่กรมป่าไม้มอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินเมื่อปี พ.ศ.2536 โดยที่บริษัท วนาวาส จำกัด เป็นผู้ทำประโยชน์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 และบริษัท วนาวาส จำกัด ได้มีหนังสือลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 ถึงปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา แจ้งขอสละสิทธิการครอบครองที่ดินโดยจะไม่ขอรับค่าชดเชย โดยขอให้ ส.ป.ก.ดำเนินการจัดสรรที่ดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม คือให้สถานศึกษาเพื่อการเกษตร 35 % ให้สถาบันเกษตรกร 25% ให้แปลงสาธิตการเกษตร 10% ให้สำนักสงฆ์และวัด 10 % ให้เกษตรกรทำประโยชน์ตามที่ ส.ป.ก. เห็นสมควร 20%

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา มีมติครั้งที่1/2546 เมื่อวันที่10 เมษายน2546 เห็นชอบในการจัดสรรการใช้ประโยชน์ในที่ดินตามข้อเสนอของเจ้าของที่ดินเดิม โดยให้มี การปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร โดยจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็น7 ลักษณะ คือ พื้นที่ป่าชุมชน817 ไร่ พื้นที่ปลูกหญ้า911 ไร่ พื้นที่เกษตรกรรมและชุมชน 1,349 ไร่ พื้นที่ธรณีสงฆ์ 233 ไร่ พื้นที่ถนนและลำน้ำ360 ไร่ พื้นที่แหล่งกักเก็บน้ำ 36 ไร่และพื้นที่ไม่เหมาะแก่การเกษตร 92 ไร่

โดยพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชน แบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์ได้ 5 กลุ่ม และ 1 ศูนย์ปฏิบัติการ (ดังภาพที่...)

“...เราสร้างตรงนี้เป็นศูนย์ส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ช่วงปี 45-46...มีการปลูกต้นไม้ อย่างไม่เป็นผลเป็นผลงานของศูนย์ส่งเสริม หรือพัฒนาแห่งนี้ในพื้นที่แต่ละกลุ่มกลุ่มที่ 5 เกิดเมื่อประมาณปี 54สภาพจะไม่ค่อยดี ไม่เหมาะสม...จริงผมไม่เห็นด้วยกับการขยายพื้นที่ในส่วนนี้เลย แต่ต้องพัฒนาตามความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่สนใจเลือกพื้นที่วังน้ำเขียว...”

เสียงสะท้อนจากคุณไพรัช โลหณุต นักวิชาการพื้นที่ชำนาญการ

ภาพที่ 3.13 แผนที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา

ที่มา: สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา (2551)

3) สภาพพื้นที่โดยทั่วไป

นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียวมีลักษณะเป็นคลื่นลอนตื้นๆ (Gentle Undulating) จนถึงคลื่นลอนลาดชัน (Upper Undulating) มีแนวลำห้วยและร่องน้ำธรรมชาติกระจายอยู่ทั่วไป บริเวณร่องน้ำสามารถก่อสร้างฝายขนาดเล็ก เพื่อเก็บกักน้ำไว้ได้พืชสวนส่วนใหญ่จะปลูกกล้วย ข้าวโพดและเลี้ยงสัตว์ เป็นหลัก

4) การจัดที่ดินให้เกษตรกรบริเวณนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา (คปจ.นครราชสีมา) ในคราวประชุมครั้งที่ 6/2547 วันที่ 27 ตุลาคม 2547 ได้มีมติให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา (ส.ป.ท.นครราชสีมา) ดำเนินการจัดที่ดินให้เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ไร้ที่ทำกิน เมื่อปี พ.ศ. 2543 จำนวน 1,067 ราย โดยให้ดำเนินการตามผลการพิจารณาของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว (คปอ.วังน้ำเขียว) ครั้งที่ 2/2547 เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2547 ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตรับผิดชอบ

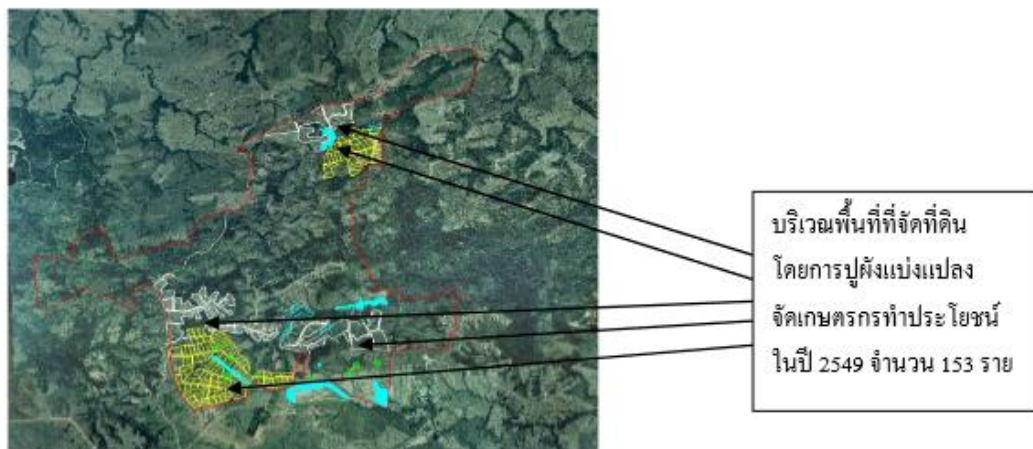

ตรวจสอบคุณสมบัติของเกษตรกร 1,067 ราย อีกครั้ง เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน และจัดที่ดินให้ผู้ที่มีคุณสมบัติโดยวิธีการจับฉลากเรียงลำดับการจัดที่ดินก่อนหลัง

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว ได้ดำเนินการจับฉลากจัดลำดับเกษตรกรผู้มีสิทธิ ในการประชุมครั้งที่ 3/2547 เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2547 ได้จำนวน 618 ราย โดยที่ คปจ. นครราชสีมาได้ประกาศผลการคัดเลือก และจัดลำดับเกษตรกร เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2547 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ดำเนินการจัดที่ดินโดยการปูผังแบ่งแปลงในบริเวณพื้นที่เหมาะสมใช้ทำการเกษตร แปลงละประมาณ 2 ไร่ 2 งาน ได้ จำนวน 230 แปลง รวมเนื้อที่ 690 ไร่ และวางผังที่อยู่อาศัย จำนวน 255 แปลง ๗ ละ 1 งาน รวมเนื้อที่ 63 ไร่ 3 งาน รวมเนื้อที่ที่ปูผัง แบ่งแปลง เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย จำนวน 753 ไร่ 3 งาน

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา (2549) ได้กำหนดเป้าหมายการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนคนยากจนอำเภอวังน้ำเขียว วัตถุประสงค์ด้านที่ดินทำกิน (สย.1) ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติ และได้รับคัดเลือกให้เข้าทำประโยชน์ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 500 คน ภายในระยะเวลา 2 ปี โดยในปีงบประมาณ 2549 (1 ตุลาคม 2548–30 กันยายน 2549) มีแผนดำเนินงาน จำนวน 150 ราย และปีงบประมาณ 2550 (1 ตุลาคม 2549–30 กันยายน 2550) มีแผนดำเนินงาน จำนวน 350 ราย ซึ่งจากผลการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ 2549 ส.ป.ก. นครราชสีมาได้จัดที่ดินให้เกษตรกรจำนวน 153 ราย โดยการพัฒนาตามกระบวนการ ดังนี้

- (1) การเรียนรู้และฝึกทักษะในแปลงเรียนรู้รวม โดยเริ่มฝึกปฏิบัติ วันที่ 28 มกราคม 2549
- (2) แปลงเกษตรกรรมรายบุคคล รายละประมาณ 2 ไร่ 2 งาน
- (3) การอบรมการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
- (4) ฝึกทักษะปฏิบัติการปลูกพืชโดยไม่ใช้สารเคมี
- (5) ฝึกปฏิบัติการปลูกพืชเพื่อใช้ทดแทนพลังงาน
- (6) ฝึกปฏิบัติการปลูกป่าชุมชนเพื่อเป็นธนาคารอาหาร

ภาพที่ 3.14.บริเวณพื้นที่จัดที่ดินโดยการปูผังแบ่งแปลงจัดเกษตรกรทำประโยชน์ในปี พ.ศ. 2549
ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา (2551)

5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค

การดำเนินการของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา นอกจากจะมีขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ทางนิคมฯยังมีการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่เพื่อรองรับการเข้าทำประโยชน์ของเกษตรกรด้วย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ประสานงานสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ขอแบบฝ่ายน้ำล้นจุดที่ 4 เพื่อดำเนินการก่อสร้างโดยด่วน

- ซ่อมแซมปรับปรุงพัฒนาระบบน้ำในศูนย์อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรในเขตปฏิรูปที่ดิน (บริเวณที่ตั้งสำนักงานนิคมฯ) ประกอบด้วยเครื่องสูบน้ำ ถังพักน้ำให้สามารถใช้งานในด้านประปาชุมชนและน้ำเพื่อเกษตรกรรม งบประมาณ 100,000 บาท

- ประสานงานไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเดินสายไฟเข้าบริเวณนิคมเศรษฐกิจพอเพียง งบประมาณ 200,000 บาท

- ประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างถนนในพื้นที่นิคมฯ

6) รูปแบบกิจกรรมที่ดำเนินการในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว

ความโดดเด่นของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา คือ มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายโดยอยู่บนฐานของเกษตรอินทรีย์ หรือปลอดภัยไร้สารพิษโดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) กิจกรรมส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยสารพิษเกษตรอินทรีย์ พืชที่ปลูกเป็นพืชผักเมืองหนาว ได้แก่ ไม้กระถาง ไม้กระถาง คอส คื่นช่าย องุ่น พริก ผักสลัดต่างๆ ผักชี เป็นต้น ดำเนินการในแปลงเรียนรู้รวม เนื้อที่ประมาณ 80 ไร่ ใช้ระยะเวลาการปลูก 90 วัน เป็นแปลงสาธิตให้การเรียนรู้และฝึกทักษะให้แก่เกษตรกร เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยสารพิษในรูปแบบการบริหารจัดการ ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การจัดการผลผลิต การจำหน่าย การตลาด โดยให้ทำงานเป็นกลุ่ม มีการวางแผนการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อฝึกให้เกษตรกรมีทักษะเพื่อสามารถนำไปปฏิบัติในแปลงเกษตรกรรมรายบุคคลของตนเอง สำหรับตลาดรับซื้อผลผลิตผักไร้สารพิษ ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงกับสหกรณ์การเกษตรไร้อาชีพในเขตปฏิรูปที่ดินวังน้ำเขียวจำกัด

(2) กิจกรรมส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เป็นกิจกรรมที่อยู่ในแผนส่งเสริมการผลิตซึ่งส่งเสริมและฝึกทักษะให้เกษตรกรปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว เช่น เบญจมาศ หน้าวัว พืชเนย ดาวเรือง เป็นต้น โดยเน้นการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน จัดระบบการวางแผนการผลิต การดูแลและระบบการตลาด ให้เกษตรกรยึดเป็นอาชีพที่มั่นคงได้

(3) ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว สมาชิกกู้เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในอัตราดอกเบี้ยต่ำร้อยละ 1 บาท/ปีเพื่อเลี้ยงโคนม โดยมี

แปลงหญ้ารวมเนื้อที่ประมาณ 1,226 ไร่ สมาชิกได้ร่วมกันปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์หญ้าลูซี่ หญ้ากินีสีม่วง และเมล็ดพันธุ์ถั่วฮามาตาจากศูนย์วิจัยอาหารสัตว์อำเภอปากช่อง สำหรับตลาดรับซื้อโคเนื้อได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงกับบริษัท 505 โภคภัณฑ์ จำกัด

(4) กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ได้เยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆ ในนิคมฯ และกิจกรรมที่น่าสนใจในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว โดยมีบ้านพักจำนวน 10 หลังพร้อม อาหาร เพื่อสุขภาพบริการนักท่องเที่ยวในราคายุติธรรม สมาชิกในนิคมมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะครบวงจรทั้งด้านที่พัก อาหาร การดูแลอำนวยความสะดวก การบริการ เนื้อหาสาระ ความบันเทิง ความประทับใจ ฯลฯ

(5) กิจกรรมส่งเสริมการปลูกสับปะรดเป็นกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ได้มีการจัดอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชเพื่อทดแทนพลังงาน โดยส่งเสริมการปลูกสับปะรด จำนวน 20,000 ต้น ดำเนินการในเนื้อที่ 50 ไร่ โดยที่สมาชิกทุกคนมีการแบ่งงานกันเพื่อบริหารจัดการแปลงปลูกสับปะรดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกและส่วนรวม

(6) กิจกรรมโครงการธนาคารอาหารชุมชน เป็นกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ได้มีการจัดอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนเพื่อเป็นธนาคารอาหาร โดยสมาชิกได้ร่วมกันปลูกพืชอาหารชุมชนจำนวน 40,000 ต้นในเนื้อที่ 200 ไร่ ได้แก่ มะขาม สะตอ ป่าไผ่ ตอง คอแล่น ขี้เหล็ก และสะเดา เป็นต้น ซึ่งสมาชิกจะร่วมมือช่วยกันดูแลรักษาเพื่อให้พืชอาหาร เหล่านี้เติบโตเป็นป่าชุมชนที่จะเป็นธนาคารอาหารของชุมชน และต้องจัดสรรผลประโยชน์และมี การบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้เป็นธนาคารอาหารของชุมชนอย่างยั่งยืน

(7) กิจกรรมการส่งเสริมการปลูกกาแฟ โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นหลังๆ ที่มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการปลูกกาแฟมาทำการทดลองปลูกกาแฟในพื้นที่นิคมฯ และขยายองค์ความรู้สู่เกษตรกรรุ่นใหม่รายอื่นๆ จนเกิดการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้ปลูกกาแฟวังน้ำเขียว

นอกจากกิจกรรมที่กล่าวในข้างต้น ยังพบว่ามีกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมายหลากหลายรูปแบบ เช่น การเลี้ยงไก่ไข่ การทำประมง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มรักษาต้นน้ำ คณะกรรมการป่าชุมชน เป็นต้น

7) ต้นแบบการทำงานบูรณาการข้ามกระทรวง

หน่วยงานที่ประสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานลักษณะการดำเนินงานของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาถือเป็นต้นแบบการทำงานเชิงบูรณาการข้ามหน่วยงาน และข้ามกระทรวงได้เป็นอย่างดี โดยมีภาคีความร่วมมือ ดังนี้

หน่วยงานจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดนครราชสีมา
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินส่วนกลาง และจังหวัดนครราชสีมา
- สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์

- สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดนครราชสีมา
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา
- สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครราชสีมา
- สำนักงานประมง จังหวัดนครราชสีมา
- สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนครราชสีมา
- ศูนย์ทรัพยากรน้ำบาดาล ภาค 1

หน่วยงานจากกระทรวงศึกษาธิการ

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

หน่วยงานจากกระทรวงมหาดไทย

- จังหวัดนครราชสีมา
- อำเภอวังน้ำเขียว
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว

ส่วนราชการและหน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยแห่งชาติ
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- ภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท 505 โภคภัณฑ์ จำกัด บริษัทน้ำตาลวังขนาย

จำกัดบริษัทเจียไต๋ จำกัด บริษัทกรีนเฟรช อินเตอร์เนชั่นแนลจำกัด และสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด

“...การทำงานที่นี้ (นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว) ถือว่าเป็นต้นแบบของการบูรณาการหน่วยงานข้ามกระทรวงได้เลย เรามีการทำงานร่วมกันจากหลายหน่วยงานมาก...เป็นการบูรณาการทรัพยากรร่วมทั้งทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอื่นๆ...”

สะท้อนจากตัวแทนอาจารย์จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา

8) รูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นใช้ได้จริง

หลังผ่านกระบวนการตามแผนแก้ไขปัญหาคความยากจนในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในรูปแบบการจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียง โดยคัดเลือกคนที่ขึ้นทะเบียนคนจนและมีคุณสมบัติตามที่กำหนด เข้าสู่กระบวนการพัฒนาทั้งความรู้ด้านอาชีพ ด้านการผลิต การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาดควบคู่กับการพัฒนาส่งเสริมด้านจริยธรรมและคุณธรรม เพื่อให้สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และขยายโอกาสทางสังคมรวมถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์ตามระดับความพร้อมและขีดความสามารถของเกษตรกร รวมทั้งจัด

ให้มีกิจกรรมในมิติทางสังคมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกในนิคมอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีที่ดินทำกิน มีที่อยู่อาศัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนมีความเข้มแข็งบนพื้นฐานของความสมดุล พอดี พอเหมาะ พอประมาณอย่างมีเหตุมีผล ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรที่ได้ผ่านกระบวนการในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐบาล ให้เกษตรกรได้มีอาชีพที่มั่นคง และสามารถดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้กำหนดตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

- (1) เกษตรกรมีที่ดินทำกินเพื่อประกอบอาชีพการเกษตร
- (2) มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ 4,500 บาท / คน / เดือน
- (3) มีผลผลิตหลากหลายชนิดอย่างต่อเนื่อง
- (4) มีตลาดรองรับผลผลิตแน่นอน
- (5) ผลผลิตมีการประกันราคา
- (6) ทุกครัวเรือนมีเงินออม
- (7) มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ด้านสังคม

- (1) มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง
- (2) ใช้แรงงานในครัวเรือน หรือในชุมชน
- (3) มีการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกิจกรรมเพื่อส่วนรวม
- (4) สมาชิกในครัวเรือนสามารถ ลด ละ เลิกอบายมุข
- (5) มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง
- (6) มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- (7) มีเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร

ด้านสิ่งแวดล้อม

- (1) ใช้สารจากธรรมชาติ ทดแทนการใช้สารเคมี
- (2) มีวิธีการฟื้นฟูอนุรักษ์ และปรับปรุงบำรุงดิน
- (3) มีวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและโครงการธนาคารอาหารชุมชน
- (5) มีกลุ่มเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมและเกษตรอินทรีย์

คุณไพรัช โลหะตุนนักวิชาการพื้นที่ชำนาญการ สังกัดสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครราชสีมา ผู้ดูแลนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอด่านช้าง จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า

“...ในพื้นที่ประมาณ 3,000 ไร่ ปัจจุบันได้คัดเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน ให้เข้ามาทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาวอำเภอวังน้ำเขียวที่ไม่มีที่ดินทำกิน หลังจากจัดสรรที่ดินให้แล้วเกษตรกรจะได้ที่ดินประมาณ 2 ไร่ครึ่ง เพื่อมาทำการเกษตร ซึ่งการเกษตรกรรมที่ทำอยู่ปัจจุบัน เป็นการปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงสัตว์ แล้วก็มีมาให้เกษตรกรร่วมหุ้นหรือเป็นสมาชิกกับวิสาหกิจท่องเที่ยว จัดทำเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นภายในนิคม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งให้แก่เกษตรกร...”

“...ผมได้ปรับปรุงแบบการประเมินเพื่อได้รับเอกสารในพื้นที่ทำกินจากแบบฟอร์มที่ทางส่วนกลางจัดส่งมาให้ โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงและบริบทของเกษตรกรและพื้นที่เอง...ซึ่งพบว่า เกณฑ์การประเมินจากส่วนกลางดีครับ แต่ไม่เหมาะสมกับบริบทของผม...ผมจึงนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องโดยผมใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากตัวแทนเกษตรกรทุกกลุ่ม มีการทำประชาพิจารณ์ด้วยจนเป็นที่ยอมรับ...มีคณะกรรมการประเมิน 3 ฝ่าย คือ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เกษตรอำเภอวังน้ำเขียว และพัฒนาที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว เมื่อผ่านการประเมินแล้วจะถูกเสนอชื่อต่อไปยังคณะกรรมการประจำจังหวัดต่อไปเพื่อให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกินต่อไป...”

9) ปัจจัยความสำเร็จ

จากการจัดเวทีระดมความคิดเพื่อถอดประสบการณ์แห่งความสำเร็จของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียวกับเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัดที่ดูแล อาจารย์จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา และตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว สามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จได้ คือ ระบบการตลาดที่เป็นธรรมชาติ (ตลาดเฉพาะกลุ่มคน) การรวมกลุ่มการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และทำเลที่ตั้งของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว

(1) ระบบการตลาดที่เป็นธรรมชาติ/niche market (ตลาดเฉพาะกลุ่มคน)

“...ที่นี่มีรูปแบบการตลาดที่หลากหลาย ทั้งการเข้ามาของภาคเอกชนที่เข้ามาติดต่อกับตัวเกษตรกรโดยตรง...ส่งผลให้มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรด้วยโดยเฉพาะกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์ ที่ผลผลิตของกลุ่มนี้มีชื่อเสียงมากเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และพ่อค้าเนื่องจากผลผลิตผักที่ผ่านมาตรฐานการผลิต GAP เป็นพื้นฐาน แต่ที่นี่เป็น Organic Thailand ตอนนี้เป็นสูงสุดของเกษตรอินทรีย์ของไทย ภายใต้การแนะนำจากสหกรณ์การเกษตรไร่นาสวนผสมในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด...อนาคตทางท่านเลขาฯ จะผลักดันให้ได้มาตรฐาน ISO และ EU ถ้าทำจุดนี้ได้ก็จะได้มาตรฐานส่งออกไปต่างประเทศ...”

เสียงสะท้อนจากคุณไพรัช โลหะบุตร นักวิชาการพื้นที่ชำนาญการ

“...ทุกวันนี้หนูทำการตลาดเองด้วยส่วนหนึ่ง...หนูให้ญาติที่อยู่ในกรุงเทพฯ ลูกค้าที่ต้องการผักปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์แล้วรับออเดอร์มา ในหนึ่งสัปดาห์เราจะจัดผักไปส่งถึงที่บ้านเลย 2 ครั้ง...และเอาไปวางขายที่ตลาดนัดตามมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลและหน่วยงานของรัฐบางแห่งด้วย...ซึ่งหนูว่าไปได้ดีเลยนะ...ได้ราคาดี เดือนหนึ่งหักค่าใช้จ่ายแล้วเหลือประมาณสองหมื่นบาท...แต่ก็มีปัญหาบางในบางช่วงที่ผลผลิตไม่เพียงพอ...”

เสียงสะท้อนจากตัวแทนเกษตรกร

(2) ทำเลที่ตั้งของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว

“...พื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอวังน้ำเขียว ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความได้เปรียบในเชิงที่ตั้ง คือ ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอวังน้ำเขียว อยู่ห่างจากกรุงเทพ ถูกจัดให้เป็นแหล่งโอโซนอันดับที่ 6 ของโลก ทำให้ถูกส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ...ซึ่งผมถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การดำเนินงานของนิคมฯ ประสบความสำเร็จ...แต่อีกประการหนึ่งที่ สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คือ มีหน่วยงานความร่วมมือเข้ามาเรื่อยๆ เพราะว่ามีสิทธิเป็นหลักรวมทั้งมีอาจารย์จากวิทยาลัยเกษตรเข้ามาช่วยเสริม อาจารย์จะเข้ามาเติมเต็มให้กับเกษตรกรเรื่อยๆ มีบริษัทเอกชนเข้ามาสนับสนุนด้านการตลาด...ส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็เข้ามาสนับสนุน อย่าง อบต. มาดูแลเรื่องการสร้างถนน...”

เสียงสะท้อนจากคุณไพรัช โฉมภูต นักวิชาการพื้นที่ชำนาญการ

(3) การรวมกลุ่มการสร้างเครือข่าย

“...การรวมกลุ่มเริ่มอย่างเป็นทางการจากการเกิดวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเข้ามาโดยนโยบายของท่านเลขาฯ กลุ่มวิสาหกิจที่เกิดขึ้นแรกๆ คือ วิสาหกิจผักไร้สาร วิสาหกิจผู้เลี้ยงสัตว์ วิสาหกิจการท่องเที่ยว...โดยท่านให้งบประมาณหลายหมื่นเป็นทุน แต่ไม่ประสบความสำเร็จในด้านรายได้...แต่เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ในเรื่องการรวมกลุ่มกันมากขึ้น...จนเริ่มมีการรวมกลุ่มอาชีพกันมากขึ้น ซึ่งสามารถไปได้ดี เพราะเป็นกลุ่มที่มีความสนใจเหมือนกัน เป็นอาชีพเดียวกัน มีการพูดคุยกัน บางกลุ่มมีการทำเว็บไซต์ด้วย...”

เสียงสะท้อนจากคุณไพรัช โฉมภูต นักวิชาการพื้นที่ชำนาญการ

(4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

“...ผมสนับสนุนและพยายามผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรทุกรูปแบบที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้งเกษตรกรยากจน เกษตรกรบ่มเพาะ เกษตรกรรุ่นใหม่...แต่เดิมผมจะมีการจัดประชุมกับกลุ่มเกษตรกรแต่ละกลุ่มทุกเดือน แต่ปัจจุบันผมจัดประชุมรวม

ครั้งเดียวในหนึ่งเดือนกับเกษตรกรทุกกลุ่มทุกรูปแบบ...กลุ่ม สย.ที่อายุเยอะๆ การเข้าร่วมกันค่อนข้างยาก แต่ละคนมีความเป็นตัวของตัวเองสูงมาก ยอมรับค่อนข้างยาก กระบวนการอบรมที่จัดขึ้นทุกปี ทำให้เกิดผู้นำขึ้น...มีกฎเกณฑ์ 9 ข้อ อย่างเช่น ควรที่จะเข้าทำกิจกรรมส่วนรวม ถ้าไม่เข้าจะมีผลต่อความช่วยเหลือสนับสนุนอะไรบางอย่างจากโครงการ...และมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางจากตัวแทนเกษตรกรในแต่ละพื้นที่...ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น เกษตรกรเกิดการยอมรับซึ่งกันและกันมากขึ้น...มีการแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมต่างๆของโครงการ...”

เสียงสะท้อนจากคุณไพรัช โลหณุต นักวิชาการพื้นที่ชำนาญการ

10) 3 เกษตรกรต้นแบบแห่งวังน้ำเขียว

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว และรายงานการศึกษาของธิดาณันต์ พิมพาชัย (2554) ได้ถอดแบบเกษตรกรต้นแบบของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว 3 ราย ดังนี้

นางตั๋ย เจียมโพธิ์ เกษตรกรต้นแบบที่ผ่านการอบรมหลักสูตรระยะสั้น 3 เดือนจากโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เล่าอย่างภาคภูมิใจว่า

“...อาชีพก่อสร้างไม่ยั่งยืนหรอก งานที่ทำก็ย้ายไปเรื่อยๆ ตามแหล่งงาน แต่เป็นเกษตรกร ทำให้ได้อยู่บ้านเกิด มีความสุข ตื่นมาทำแปลงผักตอนเช้าๆ เราทำเอง ปลูกเอง ขยันเท่าไรก็ได้เท่านั้น จะพักเมื่อไหร่ก็ไม่มีใครว่า แต่งานก่อสร้างมันเหนื่อย ทำเท่าไรก็ไม่ไช้ของๆ เรา...”

ป้าตั๋ยบอกเหตุผลสั้นๆ ที่ทำให้ตัดสินใจหันหน้าเข้าสู่ภาคเกษตรกรรมว่าเป็นเพราะความเหนื่อยล้าจากอาชีพคนงานก่อสร้างกว่า 4 ปี เต็ม เธอจึงตัดสินใจขึ้นทะเบียนคนว่างงานที่กระทรวงแรงงาน และได้รับการอบรมหลักสูตรดังกล่าว พอจบหลักสูตรจึงเลือกพื้นที่ทำกินในเขต ส.ป.ก. อำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดบ้านเกิด

เจ้าของแปลงผักสีเขียวยังเล่าย้อนไปถึงการบุกเบิกที่ดินผืนนี้ในระยะแรกเริ่มว่า

“...รู้สึกท้อใจเป็นอย่างมาก เพราะพื้นที่ จำนวน 2.2 ไร่ เต็มไปด้วยป่าและหิน เธอกับสามี ต้องจ้างรถไถ ถึง 3 รอบ กว่าจะกลายเป็นแปลงดินที่สามารถทำการเพาะปลูกพืชได้ โดยใช้เงินตั้งต้น 10,000 บาทจากทางโครงการ ส่วนที่เหลือหมดไปกับค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ท่อน้ำ ฟาง หนุ่ย หน่อกล้วย และเมล็ดพันธุ์ผัก ปัจจุบันที่ดินของป้าตั๋ย เต็มไปด้วยแปลงผักสีเขียวนานาชนิด ที่ขายได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 50 บาท เช่น เบบี๋ครอส สลัด ใบแดง คะน้า เร็ดไค้ค กวางตุ้งฮ่องเต้ และไร่แห่งนี้ผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ จากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) แล้ว โดยจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงในสวนผักทุกวัน...”

“...ก่อนปลูกพืชผัก จะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะเพาะปลูกอะไร และเทคนิคแบบไหน มีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบต้นทุนที่แท้จริง ซึ่งตอนนี้ แปลงผักของเธอ

ใช้ระบบการเพาะในกระบอกก่อนนำมาแยกปลูกในแปลงดิน ช่วยลดอัตราการตายของพืช นอกจากนี้ยังหว่านเมล็ดพืชพันธุ์ผัก 2 ชนิด ในแปลงเดียวกัน โดยเมื่อใกล้เก็บเกี่ยวผักชนิดแรก ก็จะหว่านเมล็ดพันธุ์ผักชนิดที่ 2 ลงไป โดยไม่ต้องเสียเวลาการเตรียมดินใหม่ อย่างเกษตรกรทั่วไป สิ่งเหล่านี้ พี่ตั๋ยบอกว่า ได้มาจากการอบรมในหลักสูตรเกษตรกรรุ่นใหม่ จากคนงานก่อสร้างค่าแรงวันละ 150 บาทในอดีต สู่วิศวกรผู้มียารายได้กว่าวันละ 500 – 1,000 สามารถส่งลูกคนโตเรียนชั้น ม. 6 คน และอนุบาลอีก 1 คน ได้อย่างสบายใจ...”

ภาพที่ 3.15 นางตั๋ย เจียมโพธิ์ เกษตรกรต้นแบบโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ลุงชาญ ตราดกลาง อายุ 64 ปีอดีตเกษตรกรไร่ข้าวโพด เล่าถึงปัญหาการทำเกษตรในอดีตว่า

“...ปลูกข้าวโพดมากกว่า 7 ปี เสียค่าเช่า ไร่ละ 500 บาท ปัจจุบันค่าเช่าขยับมาอยู่ที่ ไร่ละ 1,000 บาท แล้ว แต่ทำไปทำมากลับมีแต่ภาระหนี้สินที่ออกดอกผล ทั้งค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายา ที่มีราคาแพง ลุงชาญจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อหวังเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้ลืมตาอ้าปากได้...”

ลุงชาญได้เล่าถึงการเริ่มต้นเข้าสู่โครงการและความรู้สึกต่อโครงการ ว่า

“...เพิ่งเริ่มเข้ามาสู่โครงการ จึงปลูกผักที่มีอายุสั้น เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ไว เช่น สลัดแก้ว กรีนโอ๊คเบบี๋คอส ยังไม่ได้ลงทุนทำอะไรมากนัก นอกจากนี้ยังปลูกผักสวนครัวอื่นๆและไม้ยืนต้นเช่น มะม่วง ขนุน มะพร้าว เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน พอให้ได้ใช้หนี้เก่า อาศัยเงินเก็บออมจากการขายผัก เดือนละ 20,000 บาท วันนี้ ลุงชาญมีรถแทรกเตอร์เป็นของตนเองแล้ว เพื่อใช้ทุนแรงในสวน และยังรับจ้างไถไร่ในบริเวณนิคมฯ เป็นรายได้เสริมอีกทาง เฉลี่ยเดือนละ 5-6 พันบาท...”

“...ภูมิใจมากที่กลายเป็นคนมีอาชีพ มีที่ดินเป็นของตนเอง มีความรู้ที่จะสอนลูกหลานต่อไป เมื่อก่อนทำไร่แล้วขาดทุนตลอดเพราะไม่รู้ วิธีการจัดการ” เกษตรกรต้นแบบ กล่าวด้วยรอยยิ้ม...”

ส่วน วิศิษฐ์ เชียงพุกชา อดีตวิศวกรโยธา ที่ผ่านงานระดับเมกะโปรเจกต์ ทั้งในและต่างประเทศมากมาย กลับผันตัวเองสู่วิถีแห่งเกษตรกรรม เพราะมองว่า นี่ คือ คำตอบสุดท้ายแห่งชีวิต ด้วยวิถีแห่งความพอเพียง

“...เงินเดือนหลักแสนก็จริงครับ แต่รายจ่ายแต่ละเดือนนี้เยอะมาก ทั้งค่าอาหาร ค่าครองชีพสูง หาเช่าไร่ก็ไม่พอจ่าย แถมยังมีหนี้สินอีก...”

คุณวิศิษฐ์เกริ่นถึงปัญหาการใช้ชีวิตแบบคนเมือง ที่ทำให้เริ่มแสวงหาทางออก ใหม่

“...จากการปั่นจักรยานท่องเที่ยวไปตามพื้นที่ต่างๆ ทำให้ได้เห็นวิถีแห่งความ เรียบง่ายตามท้องทุ่งชนบท...”

คุณวิศิษฐ์ได้สรุปกับตัวเองว่าจะดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในบั้น ปลายแห่งชีวิต วัย 43 ปี สำหรับคนเมือง คงเป็นช่วงที่กำลังสร้างฐานชีวิต มีบ้าน มีรถ มี ครอบครัวที่อบอุ่น แต่สำหรับวิศิษฐ์ บ้านหนึ่งหลังบนเนินเขากับจักรยานคู่ใจก็เหมือนจะเติม เต็มชีวิตในบางส่วนได้เช่นกัน

คุณวิศิษฐ์ เล่าถึงการทำกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่โครงการ ว่า

“...หลังจากได้ที่ดินมา 2 ไร่เศษ ก็เริ่มตั้งใจที่จะทำอะไรให้ตนเองอยู่รอด ก่อน เพราะไม่มีรายได้แล้ว เขาจึงเริ่มปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ไข่ เลี้ยงปลา ในบ่อพลาสติก เพื่อเป็นอาหาร ที่เหลือก็ขายให้กับชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง ตอนนี้มีรายได้เดือนละ 5,000 บาท เป็นรายได้ที่เกิดจากการลดรายจ่าย เพราะ เมื่อก่อนต้องซื้อจักรยานออกไปกินในหมู่บ้านตอนนี้ก็ไม่ต้องแล้ว และในเวลานี้ ต่อ ให้ใครมาจ้างผมเดือนละ 2 แสนเพื่อกลับมาทำงานเป็นลูกจ้าง ผมก็ไม่เอา...”

อดีตวิศวกรกล่าวทิ้งท้ายว่า

“...เกษตรกรไทยในหลายพื้นที่คงได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ทั้งในแง่การผลิต และการบริหารจัดการควบคู่กันไปเช่นกัน และหวังว่า ในอนาคต หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องจะใช้โมเดลนิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียวเป็นต้นแบบ เพื่อมิให้เกิด ปัญหาซ้ำรอยเดิม...”

3.3 การวิเคราะห์เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

การวิเคราะห์เส้นทางเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรม ผู้วิจัยได้คัดเลือก ต้นแบบเกษตรกรแบบเจาะจง จากคำบอกเล่าของคณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ และจากคณาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ว่าเป็นเกษตรกรที่ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม หรือกำลังอยู่ในเส้นทางสู่ความสำเร็จในการ เป็นผู้ประกอบการ โดยบางรายสามารถใช้พื้นที่เกษตรกรรมของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน และ เปิดโอกาสให้นักศึกษารุ่นน้องเข้ามาฝึกงาน และหารายได้พิเศษ เป็นต้น ผู้วิจัยจะขอนำเสนอเส้นทาง เข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรม ออกเป็น 3 เส้นทาง ดังนี้

① เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการ: เกษตรกรรุ่นใหม่โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการตามแนวทางการศึกษานอกระบบผ่านกระบวนการพัฒนาของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ผู้วิจัยขอนำเสนอต้นแบบของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่สามารถพัฒนาตนเองจนสามารถพึ่งพาตนเองได้และได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ จำนวน 2 ราย คือ **คุณอุทิศ สวัสดิ์รักษ์** เกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 และ **คุณณินโชจน์ เลิศนิตธีรพร** เกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5 โดยมีรายละเอียดดังนี้

อุทิศ สวัสดิ์รักษ์ เกษตรกรรุ่นใหม่แห่งลุ่มน้ำแควน้อย

คุณอุทิศ สวัสดิ์รักษ์

อายุ 42 ปี

การศึกษา: ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาชีพเดิม : พนักงานบริษัท ประกอบกิจการส่วนตัว และเกษตรกร เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2554 (รุ่นที่ 3)

ได้รับที่ดินจาก ส.ป.ก. จำนวน 5 ไร่

ทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรม

คุณอุทิศนับเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่ออาชีพเกษตรกรรม โดยมองว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพสุจริต มีเกียรติ สามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้ จึงตัดสินใจเลือกเรียนด้านพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และตั้งใจว่าในอนาคตตนเองจะต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ได้

“...ผมประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้วตั้งแต่จำความได้อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพสุจริตสามารถประสบความสำเร็จได้เหมือนอาชีพอื่นๆ สามารถช่วยเหลือสังคมได้เหมือนอาชีพอื่นๆ แต่การที่จะประสบความสำเร็จต้องมีความอดทน มีวินัย มีสติในการทำงาน ทำไปคิดไปแก้ปัญหาไป ไม่ใช่เป็นอาชีพที่ใช้แต่แรงงานอย่างเดียว สามารถใช้เทคโนโลยีมาช่วยได้ สามารถบูรณาการความรู้ทุกอย่างในการประกอบอาชีพ ทั้งการตลาด การทำบัญชี ข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรมก็ต้องศึกษาด้วย...ที่สำคัญต้องเชื่อมั่นในตนเอง ภาคภูมิใจว่าเป็นอาชีพสุจริต ช่วยเหลือสังคมได้ และได้การยอมรับจากสังคม...”

ก่อนที่จะเข้าสู่เส้นทางอาชีพเกษตรกรรม: สังสมประสบการณ์และสะสมทุน

หลังจากเรียนจบระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพืชไร่ จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น คุณอุทิศได้เข้าสู่อาชีพลูกจ้างในภาคธุรกิจเหมือนกับคนอื่นๆ โดยเริ่มต้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล บริษัท เดอะมอลล์ กรุ๊ป จำกัด (ค้าปลีก) เป็นเวลา 6 ปี คุณอุทิศสามารถเก็บเกี่ยวความรู้เรื่องการค้าปลีก วิธีคิดวิธีการทำงานของภาคธุรกิจ การบริหารงาน เป็นต้น ตลอดจนจนเป็นการสะสมทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามที่ตนเองตั้งใจไว้ตั้งแต่สมัยที่เรียนในมหาวิทยาลัย หลังจากนั้นได้ลาออก

มาตามความฝันของตนเอง โดยมาเช่าพื้นที่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาปลูกข้าวโพดหวาน และทำอาชีพเสริมอื่นๆ อีกหลายอย่างทั้งทำร้านอาหาร รับเหมาก่อสร้าง เป็นนายหน้างานให้คนทำ เป็นต้น ทำได้ประมาณ 1 ปี จึงตัดสินใจทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว คือ ปลูกข้าวโพดหวาน ซึ่งในช่วงที่ทำคุณอุทิศมีความกลัวและความกังวลใจอยู่พอสมควร แต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจึงสามารถฝ่าฟันปัญหาต่างๆ มาได้ **ส่วนจุดเปลี่ยนที่สำคัญ**ของการเข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ **การเช่าที่ดินของคนอื่นทำกินมันไม่มีความมั่นคง** จึงมองหาพื้นที่ทำกินของตนเอง

“...หลังจากลาออกจากเดอะมอลล์ ผมก็มาเช่าที่ปลูกข้าวโพดหวานที่อยุธยา...ทั้งที่มีความกลัว แต่มีความมุ่งมั่นตั้งใจครับ...เช่าที่ทำอยู่ประมาณ 1 ปี จึงมองหาพื้นที่ทำกินของตนเอง เพราะมองว่าการทำการเกษตรหากไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมันไม่มีความมั่นคง...”

รู้จักโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ด้วยความต้องการความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม คุณอุทิศจึงมองหาโอกาสในการเข้าถึงที่ดินทำกิน และเห็นข่าวประชาสัมพันธ์โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในหนังสือพิมพ์ จึงติดต่อสมัครไปที่ ส.ป.ก. นครราชสีมา แต่ทางโครงการปิดรับสมัครไปแล้ว และได้แนะนำให้มาสมัครใหม่ในปีหน้า ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมอย่างแรงกล้า คุณอุทิศจึงรอที่จะสมัครใหม่ในปีหน้า (2554) โดยช่วงที่รอก็ได้ศึกษารายละเอียดต่างๆ ของโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง จนมองเห็นว่าโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นโครงการที่ดี มีเป้าหมายในการพัฒนากำลังคนเพื่อเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมที่ชัดเจน

“...ผมทราบข่าวการอบรมนี้จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เห็นว่าเป็นโครงการที่ดีมาก จึงใจกับเกษตรกรรายย่อย ผมประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้วตั้งแต่จำความได้ จึงสมัครเข้าร่วมโครงการนี้ โดยหลังจากผ่านการอบรมแล้ว ผมได้นำความรู้หลายอย่างมาปรับใช้ในการบริหารจัดการและทำการเกษตร เวลาเราเข้าสู่พื้นที่จริงทุกอย่างต้องเริ่มต้นใหม่หมด ยกตัวอย่างเช่น เริ่มต้นให้เราอยู่ในพื้นที่ให้ได้เสียก่อน โดยการปลูกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินและขายเป็นรายได้เสริม จากนั้นออกสำรวจความต้องการของตลาดทั้งตลาดชุมชนและตลาดต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการทำงาน ก่อนจะปลูกพืช ผมจะทำการตรวจสอบคุณภาพของดินโดยใช้ชุดตรวจดิน และข้อมูลจากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินก่อน เป็นต้น...”

“...ผมมองโครงการว่าดี...มีความมุ่งมั่นในการสร้างบุคลากรภาคเกษตรกรรมจริงๆ มีหลักการที่ดี มีความร่วมมือจริงใจ เป้าหมายชัดเจน...ตอนแรกก็ลังเลนิดๆ ว่าจริงหรือเปล่า แต่ก็ตั้งใจว่าจะเข้าร่วมให้ได้ เพราะต้องการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจ พิสูจน์ตนเอง...ผมมองเห็นว่าการทำเกษตรต้องมีกลุ่ม มีสังกัด มีการสนับสนุนจากองค์กร เพื่อช่วยยกระดับอาชีพเกษตรกรรมให้ดีขึ้น...

มาช่วยกันรักษาผืนแผ่นดินไทย ด้วยอาชีพเกษตรกรรมกันเถอะ...

ประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เมื่อคุณอุทิศสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ในหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 ในปี พ.ศ. 2554ทางโครงการฯ ก็นำคุณอุทิศเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นระยะเวลา 3 เดือน ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ หลังจากนั้นก็มาทดลองประกอบอาชีพในศูนย์

ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดกาญจนบุรีอีก 3 เดือน เมื่อผ่านการประเมินผลของกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอนการทดลองทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. จังหวัดกาญจนบุรี แบบรายแปลง แต่ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่เล็กน้อย ทำให้คุณอุทิศต้องการทดลองทำประโยชน์ในพื้นที่แปลงรวม จนสามารถพิสูจน์ตนเองตามเกณฑ์การออกเอกสารสิทธิในพื้นที่ทำกินของ ส.ป.ก.

มุมมองต่อกระบวนการพัฒนา

“...กระบวนการพัฒนาฯ ในมุมมองของผมคิดว่า**เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ**ได้นะครับ ...เน้นการทำโครงการ เพื่อสร้างรายได้ให้ตนเอง ให้วางแผนทำกันเอง หาข้อมูลเอง สำนวจตลาดเอง ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจทำโครงการ หากต้องการความรู้อะไร สามารถมาเรียนรู้ได้จากอาจารย์ นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากผู้เข้าอบรมด้วยกัน เน้นการสร้างสามัคคี ความเป็นกลุ่มเป็นทีม ซึ่งผมมองว่าส่วนนี้สำคัญมาก เกษตรกรรุ่นใหม่จะต้องอยู่กันเป็นทีม เป็นเครือข่าย...เมื่อเข้าสู่พื้นที่จริงต้องมาต่อยอดความรู้เอาเอง ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หาข้อมูลในการจัดการการผลิตด้วยตนเอง..”

“...สิ่งที่ยังขาด คือ ควรเน้นการปรับทัศนคติ และการสร้างความเป็นทีมงานเดียวกันในระหว่างการอบรม หากไม่สามารถสร้างความเป็นทีมได้ จะดูเหมือนว่า เมื่ออบรมเสร็จต่างคนต่างหันหน้าออกจากกัน ต่างคนต่างทำ...**ความเป็นทีมสามารถนำไปสู่ความยั่งยืน**ของอาชีพเกษตรกรรมได้...”

“...เกษตรกรรุ่นใหม่ขอการมีส่วนร่วมทางการตลาด...ไม่ต้องการเข้าไปเปลี่ยนแปลงสังคมเศรษฐกิจ...ดังนั้นจึงต้องมีความเป็นทีม...”

มุมมองต่อพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก.

“...ที่ผ่านมาเรื่องพื้นที่อาจจะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง ตามลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อม... เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในการปรับปรุงพื้นที่ของตนเอง เกษตรกรต้องพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด...อนาคต...ควรจัดสรรที่ดินที่มีความสมบูรณ์กว่านี้ มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่พร้อม เพราะสามารถช่วยให้เกษตรกรต่อยอดตัวเองได้เลย ตั้งตัวได้เร็วขึ้น มีความยั่งยืนและเข้มแข็งในที่สุด...”

ความยั่งยืนในเส้นทางอาชีพเกษตรกรรม

เมื่อผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว คุณอุทิศได้ลงมือประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างจริงจัง แม้จะยังคงต้องทำกินในพื้นที่แปลงรวมก็ตาม โดยเน้นการศึกษาข้อมูลด้านการผลิต การตลาด และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิต รวมถึงยังมุ่งมั่นในการสร้างความเป็นทีมงานของเกษตรกรรุ่นใหม่เอง และเกษตรกรที่อยู่นอกพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. และการสร้างเครือข่ายเกษตรกรทั้งในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีและต่างจังหวัด

คุณอุทิศเน้นการทำเกษตรแบบผสมผสาน มีการสำรวจตลาดก่อนลงมือปลูกพืชและปลูกพืชตามที่ถูกคำสั่ง ทำให้ลดความเสี่ยงเรื่องการตลาดไปได้ ส่งผลให้คุณอุทิศสามารถสะสมทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและชีวิตประจำวันได้ โดยใช้ระยะเวลาเพียง 1 ปี ก็สามารถผ่านตามเกณฑ์การประเมินเพื่อรับเอกสารสิทธิในพื้นที่ทำกินของ ส.ป.ก. ได้

นอกจากนี้ ด้วยความที่เป็นคนมุ่งมั่นตั้งใจ และเน้นการทำงานเป็นทีม จึงได้มีโอกาสทำงานสนองพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ณ ศูนย์อนุรักษ์พันธุกรรมพืช โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ แปลง 905 บ้านแก่งประลอม ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยคุณอุทิศมีบทบาทในการเข้าไปสร้างระบบกลุ่ม การวางแผนการผลิต การตลาด การแบ่งปันผลประโยชน์ เน้นให้กับชาวบ้านที่อยู่ 10ครัวเรือนสามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติให้ได้

“...ปัจจุบันผมเป็นเกษตรกรเต็มตัว และทำธุรกิจการเกษตรควบคู่ไปด้วย...ผมปลูกมะเขือเปราะ 20 ไร่ ทั้งในพื้นที่ ส.ป.ก. และเช่าพื้นที่ที่อำเภอไทรโยค มีระบบลูกไร่...นอกจากนี้ผมยังรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในนิคมฯและศูนย์อนุรักษ์พันธุกรรมพืชไปขายที่ตลาดศรีเมืองราชบุรี...อนาคตจะพยายามผลักดันให้เกิดกลุ่มเพื่อรับซื้อผลผลิตของสมาชิก จะตั้งร้านขายผลผลิต โดยเลือกชาวโพด เพราะซื้อขายคล่อง เจาะตลาดท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัด...”

“...ผมมองว่าตนเองยังไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพทั้งหมด เนื่องจากยังไม่สามารถทำให้พื้นที่มีความหลากหลาย ไม่สามารถสร้างตลาดของตนเองได้ อยากจะมีตลาดขายส่งผลผลิตของเกษตรกร มีร้านขายผลผลิตโดยการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรรุ่นใหม่...**สิ่งที่ผมทำสำเร็จ**แล้ว คือ สามารถมีรายได้เลี้ยงตนเองได้ สามารถอยู่ในพื้นที่รองรับได้ มองเห็นตลาดและเข้าถึงตลาด สร้างกลุ่มเกษตรกรที่เป็นพันธมิตรหลายกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ และเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ได้...”

“...ผมเพิ่งได้รับเอกสารสิทธิ์เมื่อเดือนที่แล้วนี่เอง...ตอนนี้กำลังพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ จะทำการปลูกผักกลางมุ้ง ด้วยโครงสร้างแบบประหยัด โดยจะมีเกษตรกรรายอื่นมาทำในพื้นที่ด้วย...ได้รับการสนับสนุนมาจาก ส.ป.ก. ต่อไปผมคงต้องมาพัฒนาพื้นที่ส่วนนี้เต็มทีมากขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานของเกษตรกรรายอื่นได้ด้วย...”

พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้การปลูกผักกลางมุ้งด้วยโครงสร้างแบบประหยัดของคุณอุทิศ

ความภาคภูมิใจในตนเอง และการยอมรับจากชุมชน/สังคม

ตลอดระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา คุณอุทิศได้บรรลุความฝันของตนเอง และพิสูจน์ตนเองในอาชีพเกษตรกรรมว่าเป็นอาชีพที่สุจริต สามารถช่วยเหลือสังคมได้ เป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีโดยคุณอุทิศมีความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

1. ผมสามารถทำการเกษตรแบบมีความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม โดยนำความรู้ทุกแขนงมาผสมผสานกัน
2. ผมพยายามสร้างทีมงาน และขับเคลื่อนการสร้างทีมหรือเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่
3. ผมสามารถเข้าถึงตลาด และสร้างตลาดของตนเองได้ โดยไม่เอาเปรียบเกษตรกรรายย่อย
4. ผมสามารถสร้างการยอมรับในอาชีพเกษตรกรรมของสังคมได้
5. ผมได้ทำงานสนองพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ณ ศูนย์อนุรักษ์พันธุกรรมพืช

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

ในฐานะที่คุณอุทิศได้ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และสามารถเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมได้อย่างยั่งยืน ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมไว้ดังนี้

1. ควรสร้างต้นแบบของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ แล้วประกาศเกียรติคุณให้เป็นที่รู้จักของสังคมในมุมกว้างมากขึ้นกว่าที่ทำในปัจจุบัน เพื่อให้สังคมเห็นว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง สร้างทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมให้แก่คนในสังคม
2. ต้องสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ที่มั่นคง และสามารถประสบความสำเร็จได้
3. ควรมีระบบสวัสดิการแก่เกษตรกร เพื่อรองรับและสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรเมื่ออายุมากขึ้น

ธนินโชติ์ เลิศนิจิธีพร เกษตรกรหนุ่มจากดินแดนบังไฟพญานาค

คุณธนินโชติ์ เลิศนิจิธีพร

อายุ 38 ปี

การศึกษา: ปริญญาตรีการจัดการทั่วไป

(มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์) ปริญญาโท การสื่อสาร มหาวิทยาลัยเกริก

อาชีพเดิม: ประกอบอาชีพอิสระเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์แห่งหนึ่ง

เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2555 (รุ่นที่ 5) ได้รับที่ดินจาก ส.ป.ก. จำนวน 5 ไร่

ความรู้สึกด่ออาชีพเกษตรกรรม

คุณณินโชติน์ ไม่มีพื้นฐานหรือภูมิหลังทางการเกษตรเลย และมีมุมมองต่ออาชีพเกษตรกรรมออกมาในเชิงลบ โดยมองว่าเป็นอาชีพที่ลำบาก ไม่มีเกียรติ และที่สำคัญไม่มีอำนาจต่อรอง และสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดได้

“...ก่อนที่จะเข้าสู่อาชีพเกษตรผมคิดว่าเกษตรกรลำบาก และไม่มีเกียรติ พุดจาสื่อสารกับบุคคลภายนอกไม่รู้เรื่อง ซึ่งผมสัมผัสและมองเห็นจากเกษตรกรทั่วไป...ผมคิดว่าจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับอาชีพนี้เลย...ยากที่สุดคือการเริ่มต้น การเริ่มต้นนี้หมายถึงการเริ่มต้นที่จะต้องชนะใจตนเอง ไม่คิดถึงความลำบากเป็นที่ตั้ง แต่อยากให้มองเป็นเพียงแค่เหนื่อยในตอนเริ่มต้น แต่ผลผลิตที่ได้มันคุ้มค่าในระยะยาว ...ผมอยากจะบอกว่าเกษตรนี้ยั่งยืนจริงๆ ถึงไม่ขายเราก็กินเก็บไว้กินเองได้ และยังเก็บเป็นมรดกให้ลูกหลานที่สนใจในอาชีพเกษตรกรได้อีกด้วย...”

จุดเปลี่ยนในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม

จากเดิมที่คุณณินโชติน์ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมเลย ได้มองเห็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ทั้งสงคราม ภัยธรรมชาติ เป็นต้น จนสะท้อนมามองอาชีพที่ตนเองทำอยู่ว่าขาดความมั่นคง และอาจจะเกิดความยุ่งยากเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น จึงมองเห็นว่า อาชีพเกษตรกรรมนี้เองที่ ตัวเกษตรกรเองสามารถวางแผนการผลิตได้เองตั้งแต่ต้นไม่ต้องไปพึ่งพิงใคร

“...ก่อนที่จะมาตรงนี้ได้ทำอยู่ 2 อาชีพคือ เป็นผู้ประกอบการบริษัทผลิตคอมพิวเตอร์ และเป็นผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์แห่งหนึ่ง...การทำอาชีพทั้งสองทำให้เห็นภาพอะไรมากมาย อย่างเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสงคราม ภัยพิบัติ เลยย้อนกลับมาคิดว่า อาชีพของเราไม่สามารถเอามากินได้ ถ้าหากเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้นเราจะไม่สามารถผลิตได้ตั้งแต่เริ่มต้น...ผมเลยมองว่า อาชีพเกษตร เป็นอาชีพที่เราสามารถผลิตได้ตั้งแต่เริ่มต้น...และพอดีได้รู้จักกับรุ่นพี่คนหนึ่ง ซึ่งเขาบอกเรื่อง “โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” ให้ฟังผมจึงสนใจครับ...”

“...ได้มีโอกาสรู้จัก “โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” จากคนรู้จัก จึงได้ศึกษาโครงการ เมื่อได้รับข้อมูลที่มากพอจึงตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการ เพราะคิดว่าถ้าเราทำสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็จะทำให้มีรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงเลี้ยงชีพ มีต้นทุนที่ไม่สิ้นสุดนั่นก็คือความรู้ ผลพลอยได้คือที่ดิน เปรียบเสมือนต้นทุนที่ไม่สิ้นสุดเช่นเดียวกัน อีกทั้งถ้ามีความรู้มากพอก็ยังสามารถแบ่งปันให้กับคนอื่นได้อีกด้วย...”

กระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

คุณณินโชติน์ ได้เข้าอบรมหลักสูตรผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5 ในปี พ.ศ. 2555 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ ซึ่งคุณณินโชติน์ก็พยายามใช้ความรู้และประสบการณ์ด้านคอมพิวเตอร์ของตนเองบูรณาการเข้ากับตารางการอบรมของทางวิทยาลัยฯ ทำให้คุณณินโชติน์สามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เพื่อการวางแผนและการตัดสินใจ ตลอดจนใช้สร้างกลไกทางการตลาด

“...วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จังหวัดแพร่ ผมได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตร วิธีการเพาะปลูกพืชเบื้องต้น เมื่อเราได้ผลผลิตจึงออกนำขายโดยได้ศึกษาตลาดไว้ก่อนล่วงหน้า ตั้งเป้าหมาย กำหนดขั้นตอนตามความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม นอกจากนี้ผมยังได้เรียนรู้เรื่องการแปรรูป การทำแหนมเห็ด โดนัทกล้วยหอม วิธีทำไอศกรีมด้วย เพราะไม่เช่นนั้นจะไม่มีรายได้ในระหว่างปลูกผักนึ่ง เพราะกว่าจะเก็บผักขาย กว่าจะปรับตัว ปรับดิน ปรับสิ่งอำนวยความสะดวก หาดตลาด ทั้งหมดต้องใช้เวลาเป็นเดือน...”

ความสำเร็จหลังเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม

หลังจากผ่านการพัฒนาศักยภาพแล้ว คุณธนินโชติณีได้เข้าสู่เส้นทางการทำงานเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมเต็มตัวและมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมให้ได้ ด้วยการบูรณาการทั้งความรู้และประสบการณ์เดิมด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร กับด้านเกษตรกรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างแบรนด์ของตนเอง และใช้ช่องทางการสื่อสารสาธารณะช่วยประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ คุณธนินโชติณี ยังให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายจนปัจจุบันได้รับการยอมรับให้เป็นประธานคณะกรรมการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนานิคมเศรษฐกิจพอเพียงตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

“...เมื่อจบการอบรม พวกผมก็ได้ย้ายเข้าสู่พื้นที่ทดลองในศูนย์ปฏิบัติการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดสุโขทัย ผมได้**สร้างแบรนด์ของตนเอง** ผลิตรถยนต์แรกที่ทำคือ นำนมข้าวโพดแฉ่ในแผนธุรกิจของผม ข้าวโพดใช้เวลาเพาะปลูกนานที่สุด แรกๆ ผมหยอดทีละสามเมล็ดตามที่เข้าใจ เมื่อได้ยินคำว่าเกษตรประณีต บ่อยๆ ผมได้ไปค้นคว้าหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ปรัชญาที่เลี้ยงพวกเราจะเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ เป็นการปลูกแบบไล่วันปลูกจะได้มีเก็บขายทุกวัน วิธีนี้ทำให้ผมสามารถคำนวณจำนวนผักที่จะเก็บได้ว่าจะเก็บวันละกี่กิโลกรัม ได้น้ำหนักที่กิโลกรัม และหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตว่าข้าวโพดหวานทำอะไรได้บ้าง ก็ได้ข้อมูลหลายอย่าง แต่ผมเลือก การทำนํานมข้าวโพด เพราะจากข้อมูล ทั้งข้อมูลการบริโภค ข้อมูลสังคมที่ต่อไปผู้สูงอายุ และผู้ป่วยจะมีมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ข้อมูลคู่แข่งทางการตลาด รูปแบบของการใช้ชีวิตของคนเมือง แต่ต้องมีความต่างของผลิตภัณฑ์ ผมจึงนำน้ำแฉ่ที่ได้รับมาตรฐานเข้ามาเป็นส่วนประกอบ สร้างแบรนด์ ทำสื่อโฆษณา จัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์ผ่านทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค กำหนดสูตร หาดตลาด กำหนดการขาย ทำสมุดบันทึกรายรับ รายจ่าย...”

“...ปัจจุบันนี้ผมได้เข้ามาทำเกษตรในพื้นที่ทำกิน นิคมเศรษฐกิจพอเพียงตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ผมได้นำกรรมวิธีเดียวกันทั้งหมดมาทำการต่อยอดผลิตภัณฑ์ นำนมข้าวโพดแฉ่ และได้คุยกับคนในชุมชนเดียวกันในเรื่องของนํานมข้าวโพดแฉ่ การปลูกข้าวโพดหวาน ทำให้**ได้รับความสนใจจากคนในชุมชน** จึงได้วางแผนการจัดตั้ง**กลุ่มเกษตรกรที่จะเข้าร่วมการผลิตนํานมข้าวโพดแฉ่** ภายใต้ชื่อ “**กลุ่มเกษตรกรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงตำบลด่านศรีสุข**” ในอนาคตเมื่อนํานมข้าวโพดแฉ่ เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคแล้ว ผมตั้งใจจะทำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากสับปะรด เพราะที่นี้ชาวบ้านนิยมปลูกสับปะรดส่งขาย และคัดสับปะรดที่ไม่ได้ขนาดทิ้งเยอะมาก ผมว่าถ้านำของทิ้งมาแปรรูปแล้วได้มูลค่าเพิ่มน่าจะเป็นทางเลือกอีกทางของเกษตรกรในชุมชน ตำบลด่านศรีสุข...”

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเส้นทางการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมตามกระบวนการของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถสร้างผู้ประกอบการเกษตรกรรมที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถเลี้ยงตนเองได้ สามารถทำการเกษตรแบบสร้างสรรค์ และที่สำคัญ คือ **สามารถเป็นต้นแบบของเกษตรกรรายอื่นได้เป็นอย่างดี**โดยทั้งคู่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน คือ

- 1) ทัศนคติต่อวิชาชีพเกษตร
- 2) มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเข้าสู่อาชีพผู้ประกอบการเกษตรกรรม
- 3) มีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เปิดใจรับสิ่งใหม่ และที่สำคัญสามารถประยุกต์องค์ความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองในการพัฒนากิจการรวมการเกษตรของตนเอง

- 4) ให้ความสำคัญกับระบบการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่าย
- 5) มีจิตสาธารณะ เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม
- 6) มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ และผู้ประสานงานที่ดี จนเป็นที่ยอมรับในหมู่เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่

② เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการ: เกษตรกรที่ผ่านการศึกษาในระบบ

เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรมตามแนวทางการพัฒนาการศึกษาในระบบของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผ่านวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ผู้วิจัยขอเสนอต้นแบบของเกษตรกรที่เป็นศิษย์เก่าของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ซึ่งปัจจุบันสามารถพัฒนากิจการของตนเองจนสามารถพึ่งพาตนเอง และดูแลครอบครัวได้ นอกจากนี้ยังใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน และเป็นสถานที่ฝึกงานของนักเรียนรุ่นน้องได้ จำนวน 2 ราย ซึ่งเป็นสามี-ภรรยา กัน คือ **คุณชนิษฐาพัชรารัตน์** ศิษย์เก่าระดับ ปวส. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท และ **คุณอาทิตย์ พัทธารัตน์** ศิษย์เก่าระดับ ปวช. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

คุณอาทิตย์ คุณชนิษฐา พัทธารัตน์: เกษตรกรรุ่นใหม่หัวใจสู้

คุณอาทิตย์ พัทธารัตน์ และคุณชนิษฐา พัทธารัตน์เป็นสามี-ภรรยาที่พบรักในช่วงศึกษาต่อระดับปวช. ที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท

คุณอาทิตย์ พัทธารัตน์ อายุ 27 ปี การศึกษา:ปวช. สาขาพืชศาสตร์ วชท. ชัยนาท

คุณชนิษฐา พัทธารัตน์ อายุ 30 ปี การศึกษา: ปวช. และปวส. สาขาพืชศาสตร์ วชท.

ชัยนาท และระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาชีพเดิม: ลูกจ้างบริษัทเอกชน

มุมมองต่ออาชีพเกษตรกรรม

คุณอาทิตย์ และคุณชนิษฐา พัทธกิจวิธน์ ต่างมีมุมมองต่ออาชีพเกษตรกรรมสอดคล้องกัน คือ มีมุมมองเชิงบวก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานทางครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงได้รับการปลูกฝังว่าเป็นอาชีพที่ดี มีอิสระในการทำงาน แต่ด้วยความที่อายุน้อยและคลุกคลีอยู่กับกิจกรรมทางการเกษตรมาตลอด จึงพบว่า อาชีพเกษตรกรรมไม่ใช่อาชีพที่สบายนัก เป็นอาชีพที่ลำบาก รายได้ไม่มั่นคง

“...ดีนะครับ...ดีและก็รักมันด้วย เพราะพื้นฐานทางครอบครัวเป็นเกษตรกรรมมาหลายชั่วคนแล้วครับ...สมัยก่อนผมมองว่าเกษตรกรรมถูกเอารัดเอาเปรียบ...เราต้องรู้จักตนเอง และสร้างตลาดเอง...” คุณอาทิตย์กล่าวถึงมุมมองของตนเองต่ออาชีพเกษตรกรรม ส่วนคุณชนิษฐากล่าวเสริมในมุมมองที่สอดคล้องกันว่า “...ตอนแรกไม่ชอบเลย เพราะดูลำบาก...แต่พอมาลงมือทำด้วยตนเอง สิ่งแรกที่เราได้ คือ รู้สึกมีอิสระ และได้ลำบากอย่างที่เราคิด เพียงแต่ต้องรู้จักการวางแผนการทำงาน มีความอดทน...”

จุดเริ่มต้นเข้าสู่เส้นทางอาชีพเกษตรกรรม

หลังจากเรียนจบจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาททั้งคู่ ก็เข้าสู่เส้นทางความเป็นลูกจ้างในบริษัทเอกชน โดยคุณอาทิตย์ ไปเป็นพนักงานขาย ส่วนคุณชนิษฐา เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการในโรงงานเฟอร์นิเจอร์ อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ทำได้ประมาณ 1 ปี ก็เดินทางมาทำงานในตำแหน่งเดิมกับโรงงานเฟอร์นิเจอร์ในกรุงเทพมหานคร ประมาณ 3 ปี ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งคุณอาทิตย์ และคุณชนิษฐา ต่างเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในเชิงการบริหารงาน และจากความเป็นคนขยัน จึงสามารถสะสมเงินได้จำนวนหนึ่ง

“...ผมและแฟนไปทำงานที่มหาชัย 1 ปี ในโรงงานไม้ เป็นร้านเฟอร์นิเจอร์ ผมไปเป็นฝ่ายขาย แฟนทำธุรการ...ช่วงนั้นผมก็เก็บไม้เก่าขาย สามารถเก็บเงินได้พอสมควร...หลังจากนั้นก็เข้ากรุงเทพ ก็มาทำงานที่โรงงานเฟอร์นิเจอร์เหมือนเดิม จากการชักชวนของเพื่อน...มาทำที่นั่นผมก็ยังคงเก็บไม้เก่าขายเหมือนเดิม รายได้ดีครับ ผมมีเงินเก็บและสามารถซื้ออถรรนะได้คันนึงเลยครับ...”

สำหรับจุดเริ่มต้นในการเข้าสู่เส้นทางอาชีพเกษตรกรรม เกิดจากการที่ได้กลับมาเยี่ยมพ่อที่บ้านแล้ว พบว่า พ่อซึ่งเป็นครูในโรงเรียนแถวบ้านอยู่บ้านคนเดียว แม้จะไม่ขัดสนเรื่องเงินทอง แต่ไม่มีคนดูแลเรื่องอาหารการกินและชีวิตประจำวัน จึงอยากจะทำมาดูแลพ่อ ประกอบกับได้รับการชักชวนจากพี่ชายที่ขับรถส่งผลผลิตทางการเกษตรที่ตลาดสี่มุมเมืองให้มาปลูกมะละกอ จึงเป็นการจุดประกายสู่เส้นทางอาชีพเกษตรกรรม

“...ผมพาแฟนและลูกกลับมาเยี่ยมบ้าน...เปิดประตูดูกับข้าว เห็นไม่มีอะไรกินเลย เพราะพ่ออยู่คนเดียวไม่มีคนดูแล ไม่มีคนทำกับข้าวให้กิน สงสารพ่อ เลยอยากกลับมาดูแล...เลยปรึกษากับแฟนและตกลงใจกันว่ากลับมาอยู่บ้าน กลับมาช่วยพ่อทำนา...พอดีพี่ชายวิ่งของเข้าสู่ตลาดสี่มุมเมือง จึงชวนมาทำมะละกอ แล้วเขาจะช่วยเรื่องการตลาด...แต่พอลงมือทำจริงปรากฏว่าผมต้องทำเองทั้งหมด โชคดีที่มีเพื่อนที่คบกันมาตั้งแต่สมัยอนุบาลมาช่วย...”

ปัจจุบันคุณอาทิตย์ และคุณชนิษฐาทำกิจกรรมทางการเกษตรหลัก คือ การปลูกแคนตาลูปและเมล่อน ในพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ ทั้งในพื้นที่ตนเอง และเช่าทำ

“...ผมเริ่มต้นด้วยการปลูกมะละกอก่อน ทำประมาณ 3 ปี 2 รุ่น...แล้วเปลี่ยนมาปลูกมะเขือปลูกข้าวโพด อีกประมาณ 1 ปี...” คุณอาทิตย์กล่าวถึงกิจกรรมทางการเกษตรของตนเอง ส่วนคุณชนิษฐากล่าวเสริมว่า “...หลังจากนั้นเราก็มองหาสิ่งอื่นๆ ที่จะทำ...ตอนแรกจะปลูกมะกูดัดใบ เพราะมีเพื่อนทำอยู่และรายได้ดี...พอไปดูของจริงมันดูแย่มาก...ดูแล้วว่าจะได้น้ำหนัก ราคา也不好 การจัดการก็ยุ่งยาก...” คุณอาทิตย์กล่าวเสริม “...พอได้มีแปลงปลูกเมล่อนอยู่ใกล้ๆ จึงเข้าไปดู...ก็คิดว่าตนเองน่าจะทำได้...เดินไปดูระบบน้ำ ระบบปุ๋ย มองดูแล้วเราทำได้ อยากทำ เพราะราคาดี...ได้คุยกับเจ้าของ พอดีเขาเป็นทั้งผู้ปลูกและผู้ค้าด้วย เราสามารถปลูกและส่งขายให้เขาได้เลย...เขาส่งคนมาช่วยดูแลด้วย...”

การสร้างส่วนแบ่งการตลาดของตนเอง

“...ตอนนี้ผมเริ่มทำเมล่อนแบบปลอดสารพิษ คือ ปลูกในโรงเรือน ประมาณ 3 โรงเรือนในพื้นที่ที่ซื้อใหม่...และเริ่มทำการตลาดเองด้วย โดยเริ่มต้นที่ผมพาเอาไปให้เพื่อนๆ และญาติๆ ทดลองชิมก่อน...เขาเห็นว่ารสชาติดี ก็เริ่มมีการสั่งซื้อกันมาและมีการบอกต่อๆ แบบปากต่อปาก...ตอนนี้มีหลายรายเริ่มเข้ามาติดต่อขอซื้อที่สวนละ...ผมจึงมองไปที่การสร้างการตลาดด้วยตนเองละ โดยจะตั้งร้านขายอยู่ติดถนนชัยนาท-นครสวรรค์ ต่อไปไม่ต้องไปซื้อไกลถึงสระแก้วแล้วครับ...” คุณอาทิตย์พูดด้วยสายแห่งความหวังและมีความสุข

การเรียนรู้และการพัฒนาตนเองสู่เกษตรกรมืออาชีพ

คุณอาทิตย์ และคุณชนิษฐานับเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและอาชีพอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะความรู้ในเชิงการบริหารจัดการการผลิต การตลาดมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้จากประสบการณ์ การลองผิดลองถูก การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมอาชีพ การปรึกษาร่วมกัน วิถีครูพักลักจำ ที่สำคัญ คือ การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ต หลังจากนั้นก็นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาทดลองปฏิบัติจริง บนฐานข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์มาแล้ว

“...ผมใช้ความรู้ที่เรียนมาจากวิทยาลัยเยอะมากครับ...เพราะที่เรียนในวิทยาลัยมันเป็นความรู้พื้นฐานที่สามารถเอามาประยุกต์ใช้ได้...แต่พอถึงเวลาทำจริงผมต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะผมค้นหาจากอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่...มีไปศึกษาดูงานบ้าง การสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ...ผมลองผิดลองถูก ทดลองทำเอง โดยอาศัยข้อมูลจากที่สืบค้นมา...”

สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการปรึกษาร่วมกันระหว่างกัน คุณชนิษฐา กล่าวว่า

“...พวกเราจะมีการพูดคุย ปรึกษาร่วมกันตลอด ในเรื่องงานเราไม่เคยขัดกันเลยคะ...เหมือนเรามีความคิดเห็นที่คล้ายตามกัน จะคอยเสริมข้อมูลให้กันและกันเสมอ ช่วยกันเติมเต็มส่วนที่ขาด...” คุณอาทิตย์ เสริมถึงการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบว่า “...ผมจะดูแลฝ่ายการผลิต ส่วนนก (คุณชนิษฐา) จะดูแลเรื่องการบริหาร การทำบัญชีรายรับรายจ่าย...ทุกวันเราจะต้องมานั่งคุยกันตลอดครับ...”

การขยายองค์ความรู้สู่สังคม

ทุกวันนี้สวนของคุณอาทิตย์ และคุณชนิษฐา ได้พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานของทั้งเพื่อนร่วมอาชีพที่สนใจปลูกเมล่อนและแคนตาลูป และเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกประสบการณ์ และแหล่งหารายได้พิเศษแก่นักศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาทด้วย

“...อาจารย์จากวิทยาลัยก็นำรุ่นน้องมาศึกษาดูงานที่สวนเป็นประจำ ในลักษณะการดูงานเป็นครั้งคราว ยังไม่ถึงขนาดเป็นแหล่งฝึกงาน...เรายังไม่พร้อมเรื่องสถานที่พักด้วย...มีรุ่นน้องบางคนก็มาขอทำงานพิเศษที่สวน เช่น มารับจ้างตัดแคนตาลูป...สำหรับคนแถวนี้ก็มาเรียนรู้เรื่อยๆและสอบถามบ้างครับ...เพราะเขาเห็นผมทำแล้วสำเร็จ สามารถตั้งตัวได้ จากสมัยก่อนที่เห็นผมเป็นติดเพื่อน ไม่ทำอะไรจริงจัง...เดี๋ยวนี้เขาชื่นชมในตัวผมครับ ว่าผมสามารถทำได้อย่างไร...”

ความสำเร็จและความภาคภูมิใจอาชีพเกษตรกรรม

ทุกวันนี้กิจการของคุณอาทิตย์และคุณชนิษฐา ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งของผู้พบเห็น เป็นที่ชื่นชมของพ่อ ญาติๆ และครูอาจารย์ในวิทยาลัย โดยหลายสิ่งที่สามารถยืนยันถึงความสำเร็จได้ คือ การที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือเพื่อนและบุคคลรอบข้างได้ สามารถพัฒนาสวนของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานแก่รุ่นน้องในวิทยาลัยได้ สามารถเก็บเงินซื้อที่ดินเพื่อขยายกิจการของตนเองได้ในระยะเวลาอันสั้น ที่สำคัญที่สุด คือ ได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นผู้สำเร็จในการประกอบอาชีพ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กรุ่นใหม่ในชุมชนด้วย

“...ผมใช้เวลาประมาณ 3 ปีเก็บเงินได้ประมาณ 2 ล้านบาท มาซื้อที่ดินแปลงใหม่ของตนเอง 24 ไร่และวางแผนขยายกิจการของตนเอง ในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลูกในโรงเรือนควบคู่ไปด้วย...” คุณอาทิตย์บอกเล่าด้วยสายตาแห่งความภาคภูมิใจ

“...ทุกวันนี้คนรุ่นผู้ใหญ่ชื่นชมผมและนงมากกว่า สามารถทำได้อย่างไร ทั้งๆ ที่อายุน้อย...”

“...อาจารย์ที่วิทยาลัยก็พาน้องๆ มาดูงานที่สวนเสมอค่ะ...ส่วนใหญ่จะมาในช่วงโม่งเรียนประมาณ 2-3 ชั่วโมง...หนูยินดีค่ะ แต่เราก็พูดไม่เก่ง ไม่รู้จะถ่ายทวดอย่างไร ส่วนใหญ่ก็ให้น้องๆ ชักถามข้อสงสัยมากกว่า...”

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

ในฐานะที่คุณอาทิตย์ และคุณชนิษฐา เป็นผู้ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพโดยการศึกษาในระบบของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและการพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพในลักษณะการส่งเสริมประสบการณ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จนถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน ได้กล่าวถึงท้ายถึงข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม คือ การส่งเสริมการใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐานในการวางแผนและตัดสินใจการผลิต และสร้างส่วนแบ่งการตลาดของตนเอง

“...ผมมองว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีความมุ่งมั่น และอดทนเป็นสำคัญ...ทำอย่างไรก็ได้เพื่อให้เกิดคุณลักษณะนี้ โดยเฉพาะช่วงที่เขาอยู่ในวิทยาลัย...ที่สำคัญอีกประการ คือ ต้องส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ข้อมูลต่างๆ เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ วางแผนการผลิต การบริหาร และการตลาด...สุดท้ายต้องพยายามสร้างการตลาดของตนเอง หรือส่วนแบ่งการตลาดมาให้ได้...”

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเส้นทางพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพโดยการศึกษาในระบบของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสามารถสร้างผู้ประกอบการเกษตรกรรมที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ สามารถทำการเกษตรแบบสร้างสรรค์ และที่สำคัญ คือ สามารถเป็นต้นแบบของเกษตรกรรายอื่นได้เป็นอย่างดี โดยทั้งคู่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน คือ

- 1) ทักษะคิดเชิงบวกต่อวิชาชีพเกษตรกรรม และพื้นฐานทางครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 2) มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความอดทนที่จะเข้าสู่อาชีพผู้ประกอบการเกษตรกรรม
- 3) มีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เปิดใจรับสิ่งใหม่ และที่สำคัญสามารถประยุกต์องค์ความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองในการพัฒนากิจกรรมการเกษตรของตนเอง
- 4) ใช้ข้อมูลจากการสืบค้น เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนและการตัดสินใจการผลิต
- 5) ให้ความสำคัญกับการสร้างส่วนแบ่งการตลาดของตนเอง

③ เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการ: เกษตรกรทั่วไป

เส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรมตามเส้นทางนี้ คือ เกษตรกรที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในอาชีพเกษตรกรรมจากกลุ่มผู้รู้ หรือพื้นฐานทางบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว รวมถึงการสั่งสมความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากแหล่งเรียนรู้ต่าง และจากประสบการณ์ผู้วิจัยขอเสนอต้นแบบของเกษตรกรที่ได้รับการยอมรับจากสังคมทั้งในระดับประเทศ และระดับโลก จำนวน 2 ราย คือ **คุณชัยพร พรหมพันธุ์** เกษตรกรแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2538 และ **คุณประยงค์ แก้วประดิษฐ์** เกษตรกรที่เคยถูกนำเสนอวิถีชีวิตผ่านรายการสารคดีจากประเทศออสเตรเลีย โดยมีรายละเอียดดังนี้

คุณชัยพร พรหมพันธุ์ ชาวนาเงินล้านแห่งทุ่งบางปลาหม้า

คุณชัยพร พรหมพันธุ์ อายุ 53 ปี

จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4

ประกอบอาชีพชาวนามาตั้งแต่จำความได้

เคยเป็นลูกจ้างอยู่โรงกลึงและคู่ออมรถประมาณ 2-3 ปี

คุณชัยพร พรหมพันธุ์ ถือเป็นชาวนามืออาชีพ โดยบรรพบุรุษประกอบอาชีพชาวนามาหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นภูมิปัญญาประจำตระกูลที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา คุณชัยพรคลุกคลีอยู่กับอาชีพชาวนามาตั้งแต่ลืมตาอู่อาม ต้องช่วยท่งบ้านทำนามาตั้งแต่จำความได้ เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน

ทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรม

ด้วยความที่คุณชัยพร มีพื้นฐานทางครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา มาหลายชั่วอายุคน และตัวคุณชัยพรเองก็เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัวในการช่วยทำนามาตั้งแต่เด็ก แม้คุณชัยพรจะมีความรู้สึกผูกพันกับอาชีพเกษตรกรรม แต่เริ่มแรกก็มีความรู้สึกว่าการทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ไม่ได้สุขสบายเลย ค่อนข้างจะลำบากเสียด้วยซ้ำ เมื่อคุณชัยพรได้มาประกอบอาชีพเป็นชาวนาอย่างเต็มตัว และได้ค้นหาวិธีการในการทำนาแบบลดต้นทุน จึงพบว่า อาชีพเกษตรกรรมหรือชาวนาก็สามารถสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวได้

“...เพราะไม่มีทางไป ไม่มีทางเลือก...ยากจน...จึงจำเป็นต้องทำอาชีพชาวนา บรรพบุรุษก็เป็นชาวนามาตลอด...ตั้งแต่เกิดมาก็เห็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำนา...ไม่ต้องมีวุฒิก็ทำได้...ผมไม่มีวุฒิก็ต้องทำ ตอนแรกผมไม่ยอมทำหรอก เพราะได้ผลผลิตน้อย ไม่มีเงิน...ผมจึงหันมาทำนาแบบลดต้นทุน...”

“...ทำนา...ผมได้ปลาด้วย...ผมจะขุดร่องไว้ พอน้ำแห้งก็เกี่ยว ปลาจะหนีไปอยู่ในร่อง...ผมก็จับมาได้ทั้งปลาแขยง ปลากะตัก...เอามาทำปลาร้าขาย...ปีหนึ่งได้เป็นนครด...”

นอกจากนี้คุณชัยพร ยังมีความเชื่อว่า ตนเองเกิดมาเพื่อเป็นชาวนา และจะประสบความสำเร็จในอาชีพชาวนา จากการงานทนายทักของผู้อาวุโสที่นับถือท่านหนึ่งในชุมชน

“...ไปเลี้ยงควาย...เจอคุณตาท่านให้โล่บอกให้ฟัง...เขาจะทำนาย...เราลงท้ายที่นกอีสัม...ตาจึงทำนายว่า...เราจะอยู่กับนาไปจนตาย เพราะนกอีสัม คือ ทำนา...ผมก็เชื่อนะ เลยทำนามาตลอด จนประสบความสำเร็จมาทุกวันนี้...”

กระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ

คุณชัยพร เรียนหนังสือเพียงแค่ชั้น ป.4 หลังจากนั้นต้องเข้าสู่เส้นทางของอาชีพลูกจ้างในโรงกลึงด้วยวัยเพียง 11 ปี โดยตลอดระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในโรงกลึงประมาณ 3-4 ปี ก็ได้เรียนรู้เรื่องงานซ่อมเครื่องยนต์ทางการเกษตร จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพชาวนาของตนเองได้ต่อไป ด้วยความที่เป็นคนรักการศึกษาหาความรู้ ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง การลงมือทดลองถูก การเข้าร่วมฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่จัด คุณชัยพรได้นำความรู้ที่ได้รับมาปรับประยุกต์ใช้ โดย

คำนึงถึงบริบทของพื้นที่นาของตนเอง เช่น สภาพดินที่ต่างกัน สภาพแวดล้อมที่ต่างกัน หรือแม้แต่คุณลักษณะของตัวชาวนาเองที่มีความแตกต่างกัน และที่สำคัญ คือ **การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนการวิจัย** เข้าช่วย หรือที่เรียกว่า “**การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง**” คุณชัยพร จะมีการจดบันทึกข้อมูลจากการทำนาในแต่ละฤดู ทั้งข้อมูลการเจริญเติบโตของข้าว โรค และแมลงศัตรู การใส่ปุ๋ย และค่าใช้จ่ายต่างๆ มีการนำข้อมูลมาประมวลและใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและวางแผนการปลูกข้าวในฤดูการถัดไป กล่าวคือ **มีการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ** นั้นเอง แล้วสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

“...ตอนสมัยเด็กๆ เรียบจบแค่ ป.4 ประมาณ 11 ขวบ...ไปขอใบจบมาจะไปเรียนต่อแล้วพ่อแม่ไม่เงินส่ง เลยช่วยทำนา...ไม่ได้เรียนพ่อแม่เลยส่งไปอยู่โรงกลึงที่ตั้งอยู่คนละตำบล...มีรับซ่อมเครื่องยนต์การเกษตร มีต่อรถที่ใช้ทำนาข้าวด้วย....ก็ไปอยู่เป็นเด็กฝึกงาน 2-3 ปี...อายุประมาณ 15-16 ปี จึงลาออกมาช่วยที่บ้านทำนาเต็มตัว...เพราะทำไปเงินเดือนก็ไม่ขึ้น เราก็ได้รับความรู้มาเยอะก็เอามาสร้างเครื่องมือ ต่อรถ...เราก็เลยสามารถสร้างเครื่องมือ เครื่องที่ติดรถ กระบะนี้เราก็สร้างเอง...เครื่องเสียเราสามารถซ่อมเองได้ไม่เสียเวลา ไม่เสียเงิน...เราซ่อมเองได้หมดเลย...เครื่องมือที่ทำก็ช่วยให้ทำงานได้เร็วขึ้น ประหยัด ลดค่าใช้จ่าย...ปัจจุบันมีนา 108 ไร่ ทำคนเดียว ภรรยาช่วยบ้าง...”

นอกจากนี้ คุณชัยพรยังได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาที่ผ่านการเลือกสรร และปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาของบรรพบุรุษด้วย โดยในการทำนาคุณชัยพร จะยึดช่วงเวลาและวิธีการตามคัมภีร์โบราณของบรรพบุรุษที่ตกทอดมา

“...การทำนา...จะหว่านวันไหน ช่วงไหน เพื่อให้ข้าวงอกดี ไม่เน่าเสีย ไม่โดนแมลงทำลาย...เราจะยึดตามตำราโบราณ...เก็บมาจากเรือนไทย เป็นของตกทอด...เรานำมาดูแล้วมันตรงกับที่เรাজดบันทึกไว้...อย่างในตำราบอกว่า ช้างขึ้นหว่านข้าวได้เยอะ 4 ค่ำ 5 ค่ำ 6 ค่ำ 7 ค่ำ 8 ค่ำ...มันตรงกับที่เรাজดบันทึกถ้าหว่านเดือนธันวาคม มกรา ไม่เป็นเพลี้ย เพราะอากาศมันไม่ร้อน...ตำรานี้ ก็ไม่รู้ว่ามีใครเขียน...แม่ผมอายุ 80 แล้วก็บอกว่าเกิดมาก็เห็นตำรานี้แล้ว...”

สำหรับหลักการที่ศูนย์พรยึดถือปฏิบัติในการประกอบอาชีพชาวนามี 2 หลักการที่สำคัญ คือ การลดต้นทุนการผลิตให้มากที่สุด และการคล้อยตามธรรมชาติ

“...พอมาทำนาด้วยตัวเอง ตอนปี 25 ก็ใช้สารเคมี จนมาปี 32 ถึงได้เริ่มมาใช้สมุนไพรควบคุมแมลง ...สามารถลดต้นทุนได้ แต่ก่อนใช้สมุนไพรเคยได้หนึ่งของอำเภอบางปลาม้า เรื่องการใช้สารเคมี...เรื่องสมุนไพรเรียนมาจากอาจารย์เดชา...ก็เอามาทดลองเอง ไม่ได้ทำตามเขาหมด เราทดลองทำแต่น้อย อันนี้เป็นข้อดีของเกษตรกร ทดลองด้วยตัวเอง...เมื่อเห็นว่าได้ดีก็ค่อยๆปรับเปลี่ยนไป...จุดยืนของเรา คือ ลดต้นทุน พอเราลดต้นทุนได้ ถึงแม้เราจะขายได้เท่าเขา เราก็ได้กำไรมากกว่า นี่คือ ความแตกต่าง...”

“...ไม่เปื้อนดินธรรมชาติ คล้อยตามธรรมชาติ...”

ความภาคภูมิใจต่ออาชีพเกษตรกรรม

ศูนย์พร นับเป็นเกษตรกรหรือชาวนาที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ได้รับรางวัลทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติมาอย่างมากมาย ที่สำคัญได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปให้เป็นชาวนาเงินล้าน เป็นเกษตรกรต้นแบบที่ควรเอาแบบอย่าง และเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการเกษตรที่สำคัญ

“...พอเริ่มทำนาโดยใช้สมุนไพรตั้งแต่ปี 32 พอปี 38 ก็ได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ...และทำนาแบบลดต้นทุนมาตลอด ปี 39 ก็เริ่มขึ้นนาเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีนา 108 ไร่ แล้วก็ส่งลูกเรียนจนจบปริญญาโททั้ง 3 คน และทุกคนไม่รังเกียจอาชีพชาวนาของพ่อแม่ ทุกคนมีงานทำที่ดี...”

“...รางวัลนี้มีเยอะ รางวัลก็ระดับๆ ทั้งนั้น อย่างคนคันคัน ออวอร์ด สาขาคนนอกกรอบ...อาจารย์ต้องไปดูเอง น่าจะมีประมาณ 18 รางวัลมั้งครับ...”

“...ผมได้รับยกย่องให้เป็นชาวนาเงินล้าน ไปไหนๆ ใครก็เรียกชาวนาเงินล้าน...เพราะปีหนึ่งผมได้กำไรจากการทำนาเป็นล้าน...อย่างฤดูที่ผ่านมาได้กำไร 480,000 บาท อันนี้ตอนที่ข้าวถูกละ...บางปีทำนา 2 หนราคาข้าวดีก็ได้ตก 2,000,000 บาท...”

การสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมและการขยายองค์ความรู้

คุณชัยพร ได้สืบทอดกระบวนการทำนาอินทรีย์ แบบลดต้นทุนให้แก่ลูกทั้งสาม ซึ่งลูกทั้งสามถึงแม้จะเรียนจบในระดับปริญญาโท แต่ก็ไม่มีใครเลยที่รังเกียจอาชีพชาวนาของพ่อแม่ ทุกคนพร้อมที่จะกลับมาสืบทอดอาชีพชาวนาต่อจากพ่อแม่

“...ลูกสาวก็อยากที่จะมาทำ แต่ตอนนี้ยังไม่มีโอกาส...ลูกผมทุกคนทำนาเป็นทั้งหมด เพราะสมัยที่เขาเด็กก็ลงนาไปช่วยพ่อแม่หลังเลิกเรียน...ทุกวันนี้ก็เลิกจากทำงานก็มาช่วยงานนา เสาร์อาทิตย์กลับบ้านมาก็มาช่วยย่นา มาช่วยเพาะข้าว แซ่ข้าว...เขาทำมากันตั้งแต่เด็กอยู่แล้ว...ต้องสอนให้เขาทำเป็น เพราะเป็นลูกเกษตรกรดีเด่น จะได้ไม่เสียชื่อ...”

สำหรับเรื่องการขยายองค์ความรู้ที่ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงของคุณชัยพร จนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง คุณชัยพรไม่เคยรู้สึกหงวนเหงาในองค์ความรู้ที่ตนเองได้มา โดยมีรายการโทรทัศน์มากมายมาทำรายการเพื่อนำเสนอเป็นต้นแบบของชาวนาเกษตรกรและบุคคลทั่วไป อีกทั้งยังใช้บ้านและแปลงนาของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานแก่บุคคลทั่วไปด้วย

“...ผมยินดีต้อนรับทุกคนนะครับ...ถือเป็นการช่วยเหลือชาวนาด้วยกัน เขามีปัญหาเขาก็อยากหาทางแก้ไขปัญหา...เขามาหาเราๆ ก็ยินดีถ่ายทอดสิ่งที่เราเรียนรู้มา พอเขาเอากลับไปทำแล้วได้ผล เขาก็มีความสุข เราก็มีความสุข เป็นการช่วยเหลือชาวนา เขาจะได้พ้นทุกข์...”

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

ในฐานะที่คุณชัยพรประสบความสำเร็จอย่างมากมายในอาชีพทำนา จนเป็นที่ยอมรับของสังคม และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ซึ่งตัวคุณชัยพรเองได้ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเรียนรู้มาอย่างหลากหลายที่การเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ผ่านภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ได้กล่าวถึงท้ายถึงข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมคือ **การสร้างต้นแบบเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ และการสร้างความตัวตนในการประกอบอาชีพของตนเอง**

“...จะประสบความสำเร็จมันต้องไปประยุกต์ แล้วเกษตรกรคนที่ทำต้องมีจุดยืนไม่ใช่ว่าจะสะเปะสะปะไปไปมาก็ไม่ใช่...อย่างตอนนี้ต้นแบบหาไม่ยาก แต่ที่นี้ต้องดูว่าจะเอาอันไหนที่เราพอจะทำได้ แต่ละที่ไม่เหมือนกัน...”

นายประยงค์ แก้วประดิษฐ์ เกษตรกรนักพัฒนาแห่งเมืองยุทธหัตถี

นายประยงค์ แก้วประดิษฐ์ อายุ 63 ปี
บ้านเกิดอยู่ที่ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี
การศึกษา: จบการศึกษา ป.4และต่อมาได้เรียน กศน.
จนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ปี พ.ศ. 2549 ได้รับมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์จาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

นายประยงค์ แก้วประดิษฐ์ เกษตรกรมืออาชีพอีกท่านหนึ่ง ที่ตลอดชีวิตของท่านคลุกคลีอยู่กับการทำนา การทำไร่มันสำปะหลัง ฝัาพันธุ์ที่ปลูกลำบากในการประกอบอาชีพ จากสภาพความแห้งแล้งของพื้นที่ บางปีลงทุนทำนาแต่ไม่ไ้ผลผลิตเลย แต่ด้วยความรักและผูกพันในอาชีพของบรรพบุรุษ จึงพยายามที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งการเข้าร่วมฝึกอบรม ศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ต่าง การลงมือปฏิบัติจริง ด้วยการลงมือทดลองปลูกด้วยตนเอง การศึกษาหาข้อมูลจากการอ่านหนังสือ การสอบถามผู้รู้ เป็นต้น ทุกวันนี้ แม้จะไม่เคยได้รับรางวัลจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเลย แต่รางวัลด้านการเป็นผู้นำ การเป็นนักพัฒนา การันตีในความสามารถและความเป็นคนเสียสละเพื่อส่วนร่วมมากมาย

มุมมองต่ออาชีพเกษตรกรรม

ลุงประยงค์ เห็นความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้เพราะเป็นลูกเกษตรกร คลุกคลีอยู่กับอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่เด็ก พื้นฐานของครอบครัวตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่า ตายายประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดต่อกันมา ลุงประยงค์มองว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า

“...ผมเป็นลูกเกษตรกร จึงเห็นความสำคัญในอาชีพเกษตรกรรม...แม้จะสอนมาทั้งหมด เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำนา เราทำการเกษตรวันขึ้น 3 ค่ำ เช่น ปิดน้ำ 3 ช่อ เพื่อให้น้ำอุดมสมบูรณ์ คืออุดรูปู 3 รู ไม่ให้ปลูกต้นข้าว กินมะขามป้อม 3 ลูก เป็นความเชื่อว่าเป็นันๆ เราจะไม่เจ็บไข้ได้ป่วย...ผมบันทึกไว้หมดเป็นรูปเล่มเลย เอาไว้ให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้...”

ก่อนจะมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบเต็มตัว หลังจากจบการศึกษา ป.4 ก็ไม่ได้เรียนต่อ จึงอยู่ช่วยแม่ทำนา จนอายุประมาณ 14-15 ปี ก็ได้เข้าไปทำงานที่กรุงเทพมหานครในร้านค้าอุปกรณ์ก่อสร้าง และเป็นลูกจ้างโรงพิมพ์ จนอายุ 21 ปี จึงกลับบ้านมาช่วยแม่ทำนา เพราะแม่มีอายุมากขึ้น และแต่งงานตอนอายุ 25 ปี มีลูก 2 คน ปัจจุบันลุงประยงค์ มีที่ดินทั้งสิ้น 45 ไร่ จากเดิมที่ได้รับมรดกจากแม่ และแม่ยายมารวม 26 ไร่ โดยแบ่งเป็น ทำนา 14 ไร่ ทำไร่มันสำปะหลัง 5 ไร่ ส่วนที่เหลือให้คนเช่าทำนา นอกจากนี้ยังเลี้ยงวัว และปลูกผักชีและมะเขือเทศด้วย

กระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ

ลุงประยงค์ มีวิธีการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ วิชาครูพักลักจำ การสอบถามจากผู้รู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง การลงมือทดลองปลูกด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ซึ่งวิธีการเรียนรู้เหล่านี้ ถือว่าเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาดูงาน และการเข้าร่วมอบรมตามหน่วยงานต่างๆ ที่จัด เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้วย

การประกอบอาชีพลุงประยงค์จะยึดตามโบราณวิธี ที่ได้รับการสั่งสอนมาจากแม่ ลุงประยงค์ จะให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมาก เช่น การทำขวัญข้าว การทำขวัญผู้เป็นต้น จนปัจจุบันในด้านพิธีกรรมการทำนาข้าว ลุงประยงค์และคนในชุมชนได้รับการยอมรับให้ไปร่วมแสดงพิธีกรรมการทำขวัญข้าวในงานประชุมวิชาการข้าว ของกรมการข้าวทุกปี

“...ผมเรียนรู้การทำนาจากแม่ แม่จะสอนทุกอย่าง ให้ลงมือทำเลย...แม่ให้ยึดหลักของโบราณที่สั่งสอนมาที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา...แม่สอนว่า วันแรกไถ จะใช้วันพุธ ถือเป็นวันเนาเปื่อย จะทำให้วัชพืชย่อยสลายได้ดี...สอนวิธีดำข้าว...ส่วนการทำขวัญข้าว แม่จะสอนว่า “วันศุกร์ไม่ทัน วันจันทร์ก็ได้”...ต้องเอาน้ำมนต์วันออกพรรษามาพรมที่ทุ่งนาให้แม่โพสพ เพื่อให้แม่โพสพออกงายออกคละง่ไม่เป็นเพลี้ย เหมือนไล่เพลี้ยไปในตัว...”

“...ปัญหาอันดับหนึ่งก็ภัยแล้ง ทำนาปีละ 2-3 ครั้ง บางทีไม่ไ้เก็บเกี่ยวเลย...ตอนนี้ถ้าเราไม่พัฒนาตัวเองขึ้นหรือถ้าเราไม่เอาทฤษฎีของพ่อหลวงมาใช้ เราก็จะลงทุนสูงกว่าปกติ...พอเราทำได้มันก็หมด ต้นทุนมันสูงเกิน ทำนาก็ไม่เหลือ...”

ความภาคภูมิใจต่ออาชีพเกษตรกรรม

ลุงประยงค์ แม้จะไม่ได้รางวัลจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเลย แต่สิ่งที่ลุงประยงค์ภาคภูมิใจที่สุด คือ การที่คุณลุงสามารถดูแลครอบครัวของตนเองได้ และสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวตนเองด้วยอาชีพเกษตรกรรม สามารถส่งเสียลูกทั้งสองเรียนจนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีการงานทำที่ดีทั้งคู่ เมื่อสามารถดูแลครอบครัวไม่ให้ลำบากแล้ว ลุงประยงค์ยังได้อุทิศตนเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างมากมาย เริ่มต้นที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสรวัดรทกำนัน โดยปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นรองนายก อบต.หนองโง้ง นอกจากนี้ ลุงประยงค์ยังถือเป็นนักพัฒนาชุมชนที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติด้วย โดยเป็นผู้ริเริ่มการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี และดำรงตำแหน่งเป็นประธานป่าชุมชน และเป็นประธานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดกาญจนบุรีด้วย

จากการเสียสละทำงานเพื่อส่วนร่วมในฐานะนักพัฒนา จนได้รับการยอมรับในวงกว้าง และได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ในฐานะบุคคลที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้รับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในปี พ.ศ. 2549

“...ชีวิตผมมันไม่ได้เริ่มต้นที่ศูนย์นะครับ มันติดลบ...เสื้อผ้ายังไม่มีจะใส่เลย...เมื่อก่อนลำบากยากจน...แต่ปัจจุบันด้วยอาชีพเกษตรทำให้ผมไม่มีหนี้ แล้วก็ช่วยเหลือคนอื่นได้บ้าง...ภูมิใจครับ...”

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

ลุงประยงค์ ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้ที่เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมไว้อย่างน่าสนใจ คือ คนที่จะเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมต้องเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจสูง คิดเป็นทำเป็น

“...การจะเป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ...ตั้งมีความมุ่งมั่นตั้งใจในอาชีพที่ทำ...ต้องคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพราะการทำเกษตรแต่ละปีจะเจอปัญหาไม่เหมือนกัน...”

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเส้นทางการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมของเกษตรกรที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในอาชีพเกษตรกรรมจากรุ่นสู่รุ่น หรือพื้นฐานทางบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว รวมถึงการสั่งสมความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และจากประสบการณ์ตรงจนประสบความสำเร็จในอาชีพสามารถเลี้ยงตนเองได้ สามารถทำการเกษตรแบบสร้างสรรค์ และที่สำคัญ คือ สามารถเป็นต้นแบบของเกษตรกรรายอื่นได้เป็นอย่างดี โดยทั้งคู่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน คือ

- 1) มีมุมมองและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพเกษตรกรรม
- 2) พื้นฐานทางครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาหลายชั่วอายุคน
- 3) มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพด้วยสองวิธีหลัก คือ การเรียนรู้จากบรรพบุรุษ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ผ่านการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง
- 4) มีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เปิดใจรับสิ่งใหม่ และที่สำคัญสามารถประยุกต์องค์ความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองในการพัฒนากิจกรรมการเกษตรของตนเอง
- 5) ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาดั้งเดิม
- 6) มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ มีจิตสาธารณะ และเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม

3.4 แนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพเกษตรจากภาคีร่วมผลิต

เกษตรกร นับเป็นทรัพยากรมนุษย์ หรือทุนมนุษย์ ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ด้วยภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภาคเกษตรของประเทศไทยมีการปรับตัวตามได้ช้ามาก ภาคการเกษตรในยุคนปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่อาศัยฐานความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา เพื่อให้ประเทศมีรากฐานการผลิตที่แข็งแกร่ง มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และการกระจายผลสู่ภาคการเกษตรได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งมีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันสูง การเตรียมความพร้อมของภาคเกษตรจำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทำทั้งแรงงานในระบบการศึกษา และนอกระบบ

3.4.1 สมรรถนะของเกษตรกร

สุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค (2555: 4) ได้กล่าวถึง ทักษะที่สำคัญที่เกษตรกรในยุคนปัจจุบันควรมี ได้แก่ 1) การปรับตัวต่อชนิดของสินค้าและพืชพันธุ์ใหม่ รวมทั้งระบบการผลิตใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น เกษตรกรต้องสามารถเข้าใจและเรียนรู้เพื่อเปรียบเทียบ ข้อดี ข้อเสีย และตัดสินใจปรับเปลี่ยนได้เองตามความถนัดและผลตอบแทนสุทธิที่ได้รับ 2) การปรับตัวต่อพฤติกรรมจากการใช้ชุดความรู้ที่มีอยู่เดิม ซึ่งหลายเรื่องคาบเกี่ยวกับความเชื่อจากการทำตามผู้อื่น มาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง เพื่อใช้ในไร่นาของตนเอง เริ่มต้นจากการจดบันทึก เพื่อให้มีข้อมูลเมื่อสิ้นฤดูการผลิต และนำไปวางแผนสำหรับฤดูกาลถัดไปได้ และ 3) การปรับตัวต่อความเชื่อมั่นที่จะพึ่งพาตนเองของเกษตรกร เป็นความเชื่อมั่นในตนเองว่าเราสามารถเริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆ ในไร่

นาที่เราสามารถทำได้ด้วยตนเอง ใช้แรงงานในครัวเรือน หรือลงทุนเท่าที่จำเป็น และน่าจะเป็นบทบาทใหม่ของภาครัฐอีกเช่นกันที่จะปรับเปลี่ยนจากการเป็นผู้ชี้แนะและตัดสินใจแทนเกษตรกร มาเป็นผู้สร้างทางเลือกที่หลากหลายที่มีข้อมูลรอบด้าน นำเสนอข้อมูลให้เกษตรกรใช้สำหรับการปรับตัว กระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้ เข้าใจข้อมูลและทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองได้

อัมพร มาแสง (2555: 11-12) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของแรงงานภาคการเกษตรในอนาคตดังนี้

1) เพิ่มขีดความสามารถ ทักษะของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ให้มีขีดความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ ได้ สามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตเชื่อมโยงกับการตลาด การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ มีการใช้ระบบข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต ราคา สินค้า และการตลาด รวมทั้งการแปรรูปสินค้าและการตลาด

2) ผลิตและพัฒนาบุคลากรในภาคการผลิตที่แท้จริง เพื่อให้ทันกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตและตลาดแรงงาน โดยพัฒนากลไกและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม สถาบันเฉพาะทาง และสถานประกอบการในภาคการผลิตต่างๆ

3) สร้างมูลค่าเพิ่มของวัตถุดิบการเกษตร โดยส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตการเกษตร การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาระบบงานวิจัยและบุคลากรวิจัยทางการเกษตรและเกษตรแปรรูป พร้อมทั้งสนับสนุนการผลิตเครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต และยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ ให้ตรงกับความต้องการของตลาดผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

4) เร่งรัดการพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตรในรูปอาหาร และไม่ใช่อาหารที่มีศักยภาพในการขยายสัดส่วนการตลาดและการส่งออก โดยนำเอาเทคโนโลยีผลการวิจัยและพัฒนา มาใช้ในเชิงพาณิชย์เพื่อการเพิ่มมูลค่าของปัจจัยและกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกอย่างต่อเนื่อง

5) เพิ่มปริมาณสินเชื่อให้แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการประกอบอาชีพและดำเนินธุรกิจอย่างเพียงพอตามความจำเป็น รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายสินเชื่อให้เชื่อมโยงกับสถาบันเกษตรกรและกลุ่มผู้ประกอบการ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากการจัดเวทีประชุมร่วมระดมความคิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร ประกอบไปด้วย ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดมศึกษาทางการเกษตรและการศึกษาเกษตร ตัวแทนเกษตรกร ตัวแทนจากภาคเอกชนที่ทำธุรกิจด้านการเกษตร ตัวแทนผู้บริหารและอาจารย์จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ตัวแทนจาก

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร ตัวแทนจากสำนักงานการอาชีวศึกษา ตัวแทนเกษตรกร โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และตัวแทนศิษย์เก่าจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตร พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตร มีดังนี้

- 1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ** ได้แก่ (1) มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เพื่อจะได้เข้ากับคนอื่นได้ และ (2) มีความกตัญญูต่องานที่ได้รับมอบหมาย
- 2) **ด้านพฤติกรรมและลักษณะนิสัย** ได้แก่ (1) ต้องมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเอง (2) มีวินัย (3) มีความซื่อสัตย์ และ (4) มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพเกษตรกรรม โดยต้องมีความเชื่อว่า อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่สุจริต ช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนสังคมโลกได้
- 3) **ด้านทักษะทางอาชีพเกษตรกรรม** ได้แก่ (1) มีความรู้ทางด้านการจัดการและบริหารงานฟาร์ม การขายและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (2) รู้จักตลาดและความเสี่ยงในการลงทุน และ (3) มีความสามารถในการบูรณาการความรู้/ภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เข้ากับวิทยาการทางการเกษตรในโลกยุคปัจจุบันได้

ตารางที่ 3.9 ตัวอย่างความคิดเห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิด
1) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ วิชาชีพ	<u>ข้อคิดเห็นจากอาจารย์ วศท.</u> “...คุณธรรมจริยธรรม ทำอย่างไรให้เขามีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ คุณธรรมเรามองไม่เห็น แต่จริยธรรมเราสามารถสังเกตจากพฤติกรรมเขาได้ ถ้าเขาไม่เอาเปรียบคน แสดงว่าเขามีจริยธรรมที่เขาแสดงออกมา...” “...คุณลักษณะของอาชีพเกษตร คือ ต้องมองปัญหาเห็น แก้ไขปัญหาได้ เป็นคนช่างสังเกต มีความขยันหมั่นเพียร และมีคุณธรรมจริยธรรมก็คือคุณธรรมวิชาชีพของเรานั้นแหละ...” <u>ข้อคิดเห็นจากเกษตรกรแห่งชาติ</u> “...ต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรมก่อน...แม้จะเป็นอาชีพที่ลำบาก แต่เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคนไทยมาตั้งแต่อดีต...เป็นอาชีพสุจริต สามารถช่วยทำให้คนมีอาหารกิน มีงานทำ...คนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องมีศรัทธาในอาชีพด้วย...”
2) ด้านพฤติกรรมและลักษณะนิสัย	<u>ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ</u> “...มีการปรับใช้เทคโนโลยีให้เข้ากับตัวเรา และอีกเรื่องคือการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ตลอดเวลา ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ครับ...”

ตารางที่ 3.9 (ต่อ)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิด
3) ด้านทักษะทางอาชีพเกษตรกรรม	<u>ข้อคิดเห็นจากเกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่</u> “...แนวคิดการเป็นเกษตรกรของผม ไม่มีทุน ไม่มีปัจจัย ทุกอย่างเป็นหนี้หมด แต่ผมมีใจรักเกษตร...” <u>ข้อคิดเห็นจากภาคเอกชน</u> “...อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพที่บูกัน ขยัน และต้องรู้จักดิน ฟ้า อากาศ...อาชีพเกษตรต้องเจอปัญหารอบตัวคนที่จะมาประกอบอาชีพต้องแก้ปัญหาได้รอบด้าน...และที่สำคัญต้อง learning by doing...” <u>ข้อคิดเห็นจากอาจารย์ วษท.</u> “...นักศึกษาที่จบมาควรมีความรู้ที่มีภูมิปัญญามาด้วย เป็นผู้ช่างสังเกต...มีความรู้และทักษะในการผลิต...” <u>ข้อคิดเห็นจากภาคเอกชน</u> “...ความรู้ในการบริหารจัดการการผลิตมีส่วนสำคัญมาก ต้องสามารถใช้ข้อมูลต่างๆ ในการวางแผนการผลิต วิเคราะห์ความเสี่ยงด้านการตลาดได้...” <u>ข้อคิดเห็นจากเกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่</u> “...การเกษตรในแนวคิดของผมมีทั้งศาสตร์และศิลป์ มีการสังเกตภูมิอากาศ สังเกตสภาพพื้นที่ ศิลปะคือบรรพบุรุษให้เรามาเท่านี้ เราสืบทอดอย่างไร...สามารถเอาภูมิปัญญาแบบเก่าและแบบใหม่มารวมกัน และอีกข้อหนึ่งต้องมีใจกว้าง เปิดรับสิ่งใหม่ๆ...” <u>ข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิด</u> “...การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีความจำเป็นมาก...บางครั้งผลผลิตออกมาขายไม่ได้ หรือราคาไม่ดี...การแปรรูปผลผลิตจะช่วยทำให้เกษตรกรเพิ่มมูลค่าของผลผลิตได้...” <u>ข้อคิดเห็นจากศิษย์เก่า</u> “...อันแรกคือต้องรู้จักตัวเอง รู้จักสภาพดินฟ้าอากาศ การแก้ปัญหา การเปิดใจรับรู้สิ่งใหม่ๆ แก้ไขปัญหาอยู่ตลอด การใช้เทคนิคและปรับใช้ภูมิปัญญา...”

3.4.2 แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

กัญจน์นิษฐ์ กำเนิดเพชร (2555: 14-15) กล่าวว่า ประเทศไทยซึ่งมีภาคการเกษตรเป็นรากฐานที่สำคัญเพราะที่ผ่านมาไม่ว่าจะเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในครั้งคราใด พบว่า ภาคการเกษตรในประเทศไทยได้ช่วยสร้างโอกาสให้ประเทศไทยอยู่รอดและสามารถฝ่าวิกฤตทางเศรษฐกิจได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลในทุกๆ สมัยที่ผ่านมาต่างไม่ได้นิ่งนอนใจได้พยายามหาวิธีการพัฒนาคุณภาพคนไทย โดยเฉพาะแรงงานภาคการเกษตรให้มีคุณภาพโดยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อให้สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งความพยายามพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นกระบวนการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรและการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืนรวมทั้งเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ดังนั้นการพัฒนาเกษตรกรควรดำเนินการ ดังนี้

1) การพัฒนาโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

2) การพัฒนาด้วยการให้ข้อมูลสนับสนุนแก่เกษตรกรทั้งเรื่องเทคโนโลยีการผลิต การจัดการผลผลิต การตลาดและการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการผลิต การส่งออกสินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัยจากสารพิษ

3) การพัฒนาด้วยการนำเทคโนโลยีและจักรกลการเกษตรช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานการทำอาชีพการเกษตรควรพึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อช่วยในการทำงานให้สะดวกสบายยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของการทำงานด้านการเกษตรจากเดิมที่ว่า การทำอาชีพการเกษตรเป็น อาชีพที่หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน เป็นอาชีพที่เหนื่อยยากและเป็นกระดูกสันหลังของชาติ ให้มีภาพลักษณ์ใหม่ว่าการประกอบอาชีพการเกษตรสามารถนำเรื่องเทคโนโลยีช่วยในการทำงานเช่นเดียวกับอาชีพอื่นควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพด้วยการปรับกระบวนการผลิตและปรับตัวของเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรก้าวเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตรควบคู่ไปกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างเครื่องจักรกลเพื่อใช้ในการเกษตรให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนการผลิต อาทิ การจ้างแรงงาน และอำนวยความสะดวกในการทำงานได้อีกทางหนึ่ง หากทำสิ่งเหล่านี้ให้เป็นจริงคาดว่า จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดคนรุ่นใหม่ก้าวเข้ามาประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้มากขึ้นเพราะคนรุ่นใหม่จะเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นว่า อาชีพการเกษตรสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยแทนการทำเกษตรแบบดั้งเดิมได้และอาชีพเกษตรกรรมไม่เหนื่อยอย่างที่เคยคิด

4) การพัฒนาเกษตรกรเพื่อสร้างคนคุณภาพในภาคการเกษตรนั้นควรสร้างกลยุทธ์ที่เรียกว่า แผนที่หรือเส้นทางเพื่อการพัฒนาและฝึกอบรม (Training Roadmap) ซึ่งจะเป็นการช่วยในการทำงานพัฒนามีแบบแผนและเป็นระบบ การที่เกษตรกรจะเติบโตก้าวหน้าเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตรต้องพัฒนาและเตรียมความพร้อมในเรื่องใดและควรทำอย่างไรเพื่อเลื่อนระดับการพัฒนาใน

แต่ละชั้นก้าวสู่ความเป็นมืออาชีพและเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตรที่มีศักยภาพ อาทิ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่(การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่เน้นภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับภาคทฤษฎี) การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน (อาทิ การเน้นพัฒนาการใช้ที่ดินตามชนิดพืชที่ปลูกและยกระดับการผลิต ได้ตามความเหมาะสม ตลอดจนเพิ่มทักษะการวางแผน การจัดการ การสร้างเครือข่ายและประสานงานกับส่วนราชการ เพื่อเข้าถึงโอกาสของแหล่งทุนทางการเกษตร) และการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ (อาทิ เน้นการสร้างทัศนคติที่ดีให้มีความเชื่อมั่นและมีศักยภาพเพียงพอต่อการ เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม)

5) การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมด้านการเกษตรหรือการพัฒนาคมนในชนบทควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกสถานการณ์โดยสามารถให้ข้อมูลสนับสนุนแก่ เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

จากการจัดเวทีระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ประกอบด้วย นักวิชาการด้านอาชีพเกษตร ผู้บริหารและอาจารย์จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ตัวแทนจาก ส.ป.ก. ตัวแทนจาก สกว. ตัวแทนจาก สอศ. ตัวแทนจากเกษตรกรรุ่นใหม่ ตัวแทนจากเกษตรกรแห่งชาติและต้นแบบเกษตรกร ตัวแทนจากศิษย์เก่าจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และตัวแทนจากภาคเอกชน ร่วมกับสัมภาษณ์ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาได้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. หลังจากจบการศึกษาในระดับ ปวช.และ/หรือ ปวส. จาก วชท. เข้าสู่ตลาดแรงงานภาคเกษตรกรรมในสถานประกอบการ เพื่อ**ส่งเสริมประสบการณ์ทั้งด้านการเกษตรและการบริหารจัดการ** ตลอดจนเพื่อ**สะสมทุน**ในการออกมาเป็นผู้ประกอบการเกษตรด้วยตนเอง (ส่วนระยะเวลาในการส่งเสริมประสบการณ์จะขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละบุคคล) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่จบการศึกษาในระดับ ปวช.และ/หรือ ปวส. อาจจะมีวุฒิภาวะที่จะเป็นผู้ประกอบการด้วยตนเองน้อย อีกทั้งเงินทุนก็ยังไม่

“...ตอนที่เรียน ปวส. ลองปลูกไม้ เก็บหน่อไม้ขาย...เมื่อจบผมไปขอที่พอกับแม่ปลูกไม้ 1 ไร่ พ่อบอกว่าจะมาปลูกไม้อะไร...ซึ่งพ่อแม่ไม่ให้ทำ ไม่เชื่อว่าไม้จะมาสร้างรายได้ทั้งไม่เชื่อ/มั่นใจตัวผมด้วย ทำให้รู้สึกผิดหวัง ขาดความมั่นใจไปบ้าง...เลยมาหางานทำเพื่อหาประสบการณ์และเก็บทุนที่จะเอาไปเริ่มใหม่ที่บ้าน แต่ยิ่งได้มาทำงานได้เรียนรู้อะไรหลายอย่างรู้สึกมันตลกฝึกทางความรู้ เห็นแล้วว่าอาชีพเกษตรเป็นพื้นฐานของชีวิตจริงๆ มนุษย์ทุกคนต้องดำรงชีวิตอยู่ได้ จากที่มองแค่รายได้ มันหมายถึง การดำรงชีวิตอันนี้คือสิ่งที่ได้ นะครับ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนศิษย์เก่า วชท.

“...เป็นผลพวงจากการฝึกงานมันเกินเป้าหมายที่เราตั้งไว้ ผมขอบคุณพี่เค้าไปทำงาน หลังเรียนจบ พี่เค้าถามว่าจะอยู่กี่ปี ผมบอกว่าอยู่ 3-5 ปี เค้าก็โอเค และระหว่างเราทำงาน อยู่พี่เสริมให้ทุกอย่าง มันต่างกับการฝึกงานอยู่ที่มีการเรียนรู้มากกว่าเดิม คือตอนฝึกงาน เรากังวลว่าเกรดเราจะผ่านไหม เกรดเราจะจบเมื่อไร อยากทำงานแล้ว แต่ว่าตอนนี้ไป ฝึกงานเราสนใจว่า เรายังขาดตรงนี้เราถึงต้องไป ที่นี้ได้ทั้งความรู้ ความมั่นใจมันต่างกัน เยอะครับ ผมไปทำงานมีหลายอย่างที่ยังขาดไม่มี เพราะว่ามีหลักสูตรเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ได้เรียนรู้ แต่ผมยืนยันว่าหลังจากจบมันช่วยให้เรามั่นใจขึ้น ผมตอบเลยว่าหลังจาก 4-5 ปี ผมเป็นเกษตรกรไม่เข้าทำงานในโรงงานครับ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนศิษย์เก่า วษท.

“...ถ้าเกิดนักศึกษาจบแล้วไปทำงานงานที่บริษัท...ผมมองว่าดีครับ มีหลายบริษัทสนใจ แต่ส่วนมากจะฝึกงานในระยะเวลาสั้นๆ แล้วคุยกันว่าต้องอยู่ระหว่าง 3-5 ปี เพราะว่ากว่า จะเป็นงานหรือคุ้มค่าใช้จ่าย ปีแรกขาดทุนแน่นอน...จะช่วยให้เขามีประสบการณ์มากขึ้น เมื่อต้องออกไปเป็นผู้ประกอบการเอง โดยเฉพาะความรู้ในเชิงการบริหาร และการ ทำงานเป็นทีม...”

ความคิดเห็นของตัวแทนภาคเอกชน

“...เราน่าจะใช้ฟาร์มที่ประสบความสำเร็จแล้วมาเป็นสะพานตรงนี้ ถ้าเราสามารถนำกลุ่ม ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นภาคีหรือทวิภาคีกับเราโดยส่งคนที่สนใจจริงๆ เข้าไปเรียนรู้ ไปทำงานจริงๆ ได้เงินเดือนและประสบการณ์หลังจากนั้นเค้าออกมา มี ความคิดเป็นของตัวเองและมาประกอบอาชีพส่วนตัว...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

นอกจากนี้แล้ว ในช่วงที่ศึกษาอยู่ใน วษท. จะต้องมีการบูรณาการในการพัฒนาศักยภาพการ เรียนรู้ของนักศึกษา จนสามารถผลักดันให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม ได้จริง โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มของวิทยาลัย และการฝึกงานในสถาน ประกอบการ

“...เมื่อไปที่ฟาร์มถึงงานฟาร์มและในส่วนของเราที่ทำ คือ เอาหลายๆ วิชามาบูรณาการ ร่วมกัน ดูว่าเด็กอยากรู้อะไร แล้วนำมาบูรณาการรายวิชาแทนที่จะเรียนในห้องสี่เหลี่ยมก็ ไม่ต้อง ให้ออกไปฝึกปฏิบัติ โดยสอนให้เขาคิดเป็นแล้วเราคอยช่วยเหลือ แนะนำ ถ้าเด็กมี ความอดทนและขยัน จะประสบความสำเร็จได้ละ อาจจะไม่ใช่งานฟาร์มใหญ่ๆ เหมือน สถานศึกษา แต่มันเป็นงานฟาร์มที่เกิดจากความคิดของนักเรียน...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

“...สำหรับงานฟาร์มวิทยาลัย มันคือสิ่งสำคัญ...ผมมองว่าเป็นเรื่องของการฝึกการเรียนรู้ของนักศึกษา งานฟาร์มเป็นทักษะของแต่ละวิชาชีพ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

“...สถานประกอบการที่เราส่งเด็กไปฝึกต้องได้รับการคัดเลือกแล้วอย่างเช่นที่ประสบความสำเร็จใช้ไหมครับ ตัวเจ้าของกิจการเองต้องมีการใส่ใจเอื้อต่อนักศึกษาที่จบไปอย่างเช่น ชลิตไปทำที่ฟาร์มซีพี ผมอยู่กับพี่ 3 ปี นะ เคื่อบอกโอเคทำงานเหมือนคนงานแต่ต้องเรียนรู้อะไรหลายๆ อย่าง ระบบการตลาดแล้วก็การขาย เด็กยังกังวลเรื่องของหลักสูตรกับการทำจริงอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผมนำเสนอว่าอย่างนี้ไปทำงานจริงๆ เลยในสถานประกอบการที่ประสบความสำเร็จ และมีใจเปิดให้สิ่งตรงนี้ด้วย...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

“...เราใช้วิธีการ คือ หาธงให้เจอว่าเค้าต้องการอะไร แล้วให้เค้าทำโครงการที่เค้าอยากจะทำ...โดยให้สถานการณ้จำลอง... ต้องสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นเอง...และต้องใส่ใจเค้าเป็นพิเศษต้องค้นหาตัวตนเค้าให้เจอโดยเร็วที่สุด...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

2. เส้นทางตามแนวทางการพัฒนาของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จากผลการศึกษาในข้างต้น จะเห็นว่าโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถสร้างผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และทักษะทางการเกษตร ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรมได้ โดยมีหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพที่เป็นรูปธรรมภายใต้ภาคีความร่วมมือที่ชัดเจนและที่สำคัญ คือ **มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน คือ ที่ดินทำกิน** และปัจจัยอื่นๆ ตามสมควร

“...ผมสนใจโครงการของ สปก. ผมเลยสมัคร...ผมว่าเป็นโครงการที่ดีมาก...แต่ตอนแรกจะสนใจที่การได้ที่ดินทำกิน แต่เมื่อเข้าร่วมถึงรู้ว่าทางโครงการมีการจัดอบรม เป็นกระบวนการ มีการทดลอง ศึกษาดูงาน มันทำให้เรามีความมั่นใจ มีแนวทางในการต่อยอดความรู้มาใช้ได้จริง...ส่วนกรณีพื้นที่ของสปก.แม้จะมีปัญหาบ้างทั้งสภาพแวดล้อม ที่ตั้ง น้ำ สิ่งอำนวยความสะดวก...แต่ผมไม่กลัวนะครับ เพราะมั่นใจว่าตนเองสามารถปรับสภาพพื้นที่ได้ อาจจะลำบากบ้างในช่วงเริ่มต้น แต่ถ้าเรามุ่งมั่นตั้งใจจริง เราก็จะสามารถทำได้ครับ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่

“...โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้โอกาสกับทุกคนนะค่ะ...หนูเคยทำงานบริษัทไม่มีความรู้เรื่องเกษตรเลย แค่เห็นการประชาสัมพันธ์จาก สปก. ก็สมัครเลย...แรกๆ ห่อมาก ทางบ้านก็ไม่สนับสนุน...พอมาอบรมเจออาจารย์ก็อ๋อ ท่านเมตตามาก สอนทุก

อย่าง...หลังจากอบรมก็ยังไม่มั่นใจ แต่ช่วงที่ได้มารวมกลุ่มกันทดลองทำการปลูกพืชที่
วังน้ำเขียว ก็รู้สึกมั่นใจมากขึ้น...พอได้รับการจัดสรรที่ดินของตนเอง สามีก็เข้ามาช่วย
เพราะเห็นว่าหนูสามารถทำได้ และหนูก็มีความสุขมากขึ้น หนูสามารถสร้างรายได้จาก
น้ำพักน้ำแรงของตนเอง...ภูมิใจมากค่ะ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่

“...โครงการนี้มีกระบวนการและระบบการทำงานที่ชัดเจน มีหน่วยงานเข้ามาเป็น
เจ้าภาพร่วมหลายหน่วยงาน ถือเป็นต้นแบบของการทำงานเชิงบูรณาการระหว่าง
หน่วยงานได้ดี...มีการพัฒนาตัวผู้เข้าร่วมโครงการจนมั่นใจว่าสามารถปฏิบัติงานได้
จริง...สามารถสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีทั้งความรู้ในเชิงวิชาชีพ การบริหารจัดการ รวมถึง
การเป็นผู้นำที่ดีได้จำนวนหนึ่ง...”

ความคิดเห็นของตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การสร้างต้นแบบผู้ประกอบการเกษตรและระบบพี่เลี้ยง

ต้นแบบผู้ประกอบการเกษตร คือ เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ เป็นผู้ที่มีความด้วย
ประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และ
พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้เชิงประสบการณ์แก่เกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไม่ปิดบัง การสร้างต้นแบบเกษตรกร
จำเป็นต้องได้รับการยกย่อง และประกาศเกียรติคุณให้สังคมได้ประจักษ์ และที่สำคัญต้องได้รับการ
สนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้วย ทั้งนี้เพื่อดึงดูดให้เกษตรกรรุ่นใหม่เห็น
ความสำคัญในการผลิตและพัฒนาการผลิต เพื่อสามารถพึ่งพาตนเองและแข่งขันกับนานาประเทศได้
ต่อไป

“...ผมมีพี่อุทิศเป็นไอดอลพยายามเดินตามและหาจุดต่าง...หนึ่งต้องมีต้นแบบที่ดี สอง
ต้องมีการสนับสนุนมีพี่เลี้ยงติดตาม...”

ความคิดเห็นของตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่

“...เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ เช่น เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ อย่างคุณชัยพร
นับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เพราะเป็นศูนย์รวมขององค์ความรู้และภูมิปัญญามากมาย...
จะต้องมีหน่วยงานมีสนับสนุนให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน โดยไม่สร้างผลกระทบต่อชีวิตและ
การประกอบอาชีพ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ

“...ผมมองว่าการสร้างต้นแบบเกษตรกร นับเป็นแนวทางที่ดี เป็นทางลัดให้เขาได้ศึกษา
เพราะเกษตรกรเหล่านี้มากด้วยประสบการณ์ ผ่านการแก้ปัญหาต่างๆมามากมาย...ควรให้
เกษตรกรรุ่นใหม่ได้มีโอกาสมาเรียนรู้กับเขา ไม่จำเป็นที่จะต้องไปเริ่มต้นจากศูนย์ ต่อยอด
องค์ความรู้ สร้างแนวทางของตนเองต่อได้เลย...แต่ห้ามลอกเลียนแบบนะครับ เพราะ
สภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน จริตคนก็ต่างกัน...”

ความคิดเห็นของตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ

ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นระบบที่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่การกระตุ้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีทั้งความรู้ ประสบการณ์และความมั่นใจในการประกอบอาชีพที่ค่อนข้างน้อยเกิดตระหนักรู้ความต้องการเปลี่ยนแปลงของตนเองอย่างแท้จริง และในขณะเดียวกันพี่เลี้ยงจะเข้าไปมีบทบาทร่วมสนับสนุนทางด้านความรู้ต่างๆ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้นๆ สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ดังนั้น พี่เลี้ยงจึงมีหน้าที่ที่สำคัญ คือ **เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ชี้แนะ และร่วมแก้ไขปัญหา และเป็นผู้ประสานงาน**

“...ต้องทำงานเป็นทีม มีเครือข่ายที่ดีมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเมื่อถูกเร่งแถม เพราะเราต้องอยู่ในสังคมที่ต้องต่อสู้แบบการกีฬาหน้าครับ เกษตรกรต้องมีพี่เลี้ยงตรงนี้ครับ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่

“...เราน่าจะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ พี่เลี้ยงที่มาจากวิทยาลัยเกษตรคืออาจารย์ สิ่งที่ได้ก็คือกำลังใจและการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกิดขึ้น สองคือ เจ้าหน้าที่สปก. และสามคือ พยายามให้เค้าฝึกฝนกันเองเป็นอีกบทบาทหนึ่งของพี่เลี้ยง...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

“...น่าจะเชิญเกษตรกรที่ผ่านการอบรม (รุ่นพี่) เข้ามาพัฒนา เช่นกระบวนการทำงานร่วมกัน กระบวนการกลุ่ม...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วษท.

4. การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรกรรม

เครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรกรรม คือ ขบวนการสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการเกษตรกรรม และกลุ่มผู้ประกอบการเกษตรกรรม โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยสมาชิกเครือข่ายยังคงเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน โดยที่การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรกรรมจะสามารถสร้างประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ประกอบการและเครือข่าย ดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการพัฒนากลุ่มสินค้าเกษตรหนึ่งๆ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและการวางแผนงานพัฒนาาร่วมกัน
- 2) เกิดการบูรณาการทางความคิด และการกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานกิจกรรมที่เพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีเป้าหมายในแต่ละกิจกรรมชัดเจน
- 3) เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อปฏิบัติและขับเคลื่อนกิจกรรม
- 4) เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมที่สามารถสร้างให้กลุ่มสินค้าการเกษตรมีความแตกต่างและได้เปรียบในการแข่งขัน

5) เกิดการวางรากฐานของผลประโยชน์ร่วมกันที่นำมาสู่การร่วมมือเชิงแข่งขัน (win win position) ในกลุ่มผู้ผลิตตลอด supply chain

“...การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรกรรม เป็นแนวทางในการสร้างความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของผู้ประกอบการที่อาจจะมีลักษณะกิจการที่แตกต่างกัน แต่อยู่ในสายงานเดียวกัน จะช่วยลดปัญหาในกระบวนการผลิต การตลาดได้...ที่สำคัญ เป็นการสร้างอำนาจต่อรอง และสร้างความเข้มแข็งด้วย...”

ความคิดเห็นของตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ

“...หนึ่งต้องมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเอง มีวินัย มีความซื่อสัตย์ คิดเป็นทำเป็น สองต้องมีความเชื่อว่า อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพสุจริต สามต้องมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย สี่ต้องทำงานเป็นทีม มีเครือข่ายที่ดีมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ และสุดท้ายผู้ประกอบการต้องมีปัจจัยที่เพียงพอ...”

ความคิดเห็นของตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่

“...ส่วนมากสอนมา 30 ปี ลูกศิษย์ออกไปท่องเที่ยวทั่วจักร 3 4 หรือ 5 ปี ประมาณ 80 % ที่กลับ มาทำอาชีพเกษตรเป็นของตัวเอง...พี่น้องรวมกลุ่มกัน จบคนละกลุ่มแต่มีความร้อยเรียงกัน น้องปลูกข้าว พี่เลี้ยงหมูก็กลายเป็นเครือข่าย ถ้าไปทำเลยมีแรงกดดันจากคนรอบข้างว่าทำได้จริงไหม นี่คือแรงกดดันเรื่องจริงที่จบเกษตรแล้วมาทำอาชีพเกษตรเลย...”

ความคิดเห็นของตัวแทนอาจารย์ วศท.

3.5 สรุปท้ายบท

สถานการณ์ภาคเกษตรของประเทศไทย จะเห็นว่าสัดส่วนของภาคเกษตรลดลงเรื่อยๆ ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร และแรงงานหรือลูกหลานของคนที่อยู่ในภาคเกษตรไม่ได้สืบต่อกิจการของคนรุ่นเก่า ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างประชากรหรือสังคม ปัจจุบันเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีประชากรผู้สูงอายุเกิน 12 % ทำให้อายุเฉลี่ยของเกษตรกรไทยสูงขึ้นตามไปด้วย สะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรไทยยังเป็นยุคเดิมๆ มีผลต่อเรื่องขององค์ความรู้ และศักยภาพในการผลิต จากการจัดการศึกษาเกษตร พบว่า ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณลดน้อยลง ซึ่งผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากอาชีพเกษตรเองก็ไม่เข้าสู่ภาคเกษตร หรือการเป็นผู้ประกอบการ และจากรายงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า สามารถพัฒนาและผลักดันกำลังคนเข้าสู่อาชีพผู้ประกอบการเกษตรได้ระดับหนึ่ง รายละเอียดมีดังนี้

กระบวนการเรียนการสอน/การพัฒนาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีทั้งในระบบ (ปวช./ปวส.) และนอกระบบ (อศ.กช.) สามารถผลักดันให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรมได้จริง มีความเชื่อมั่นในการที่จะเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมได้

ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มวิทยาลัย ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ของวิทยาลัย สามารถสร้างทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรมได้ แต่ผู้ที่สำเร็จการศึกษา กลับเข้าสู่เส้นทางการเป็นผู้ประกอบการค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากความไม่พร้อมทั้งด้านวุฒิภาวะและปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะทุน นอกจากนี้ยังมีแรงกดดันจากสังคม และความคาดหวังจากผู้ปกครอง

โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นความพยายามหนึ่งในการสร้างโอกาสและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภายใต้ความร่วมมือของ สปก. สอศ. สกว. และธ.ก.ส. นับเป็นโครงการที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพการผลิต การยกระดับอาชีพเกษตรกรรม และเพิ่มกำลังคนภาคเกษตรกรรมได้ระดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากมีหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นรูปธรรมภายใต้ภาคีความร่วมมือที่ชัดเจน และที่สำคัญ คือ มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินทำกิน

แนวทางในการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตร ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ 1) หลังจากจบการศึกษาในระดับ ปวช. และ/หรือ ปวส. จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เข้าสู่ตลาดแรงงานภาคเกษตรกรรมในสถานประกอบการ เพื่อสั่งสมความรู้และประสบการณ์ทั้งด้านการเกษตรและการบริหารจัดการ ตลอดจนสะสมทุนในการเป็นผู้ประกอบการเกษตรต่อไป 2) เส้นทางตามแนวทางการพัฒนาของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ผ่านการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพและการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ และ/หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 3) การสร้างต้นแบบผู้ประกอบการเกษตรและระบบพี่เลี้ยง และ 4) การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรกรรม โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ

สถาบันการศึกษาด้านอาชีพเกษตรทั้งในระดับวิทยาลัย และระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย และ มรภ.) ต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการร่วมสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรกรรม ไม่ใช่ต่างคนต่างผลิต ควรทำงานในลักษณะการบูรณาการร่วมกัน หนุนเสริมซึ่งกันและกันภายใต้จุดเน้นที่ต่างกันของแต่ละสถาบัน ส่วนแนวทางการเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อทดแทนเกษตรกรเดิม สามารถใช้เส้นทางการพัฒนาของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ เพราะมีกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีปัจจัยการผลิตหนุนเสริมอย่างเหมาะสม มีหน่วยงานการขับเคลื่อนที่ชัดเจน สามารถเติมกำลังคนภาคเกษตรกรรมได้ในกรณีเร่งด่วนได้เป็นอย่างดี

บทที่ 4

การอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

บทที่ 4

การอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาเกษตร ในด้านครู และนักศึกษาอาชีวเกษตร ซึ่งได้นำเสนอไว้ก่อนหน้านี้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 สำหรับในบทนี้ผู้วิจัยนำผลในบทที่ 2 และบทที่ 3 มาประมวลสังเคราะห์เป็นต้นแบบกรณีศึกษาการผลิตกำลังคนในกรอบการจัดการอาชีวเกษตร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่งของงานวิจัยนี้ การนำเสนอผลการพัฒนาด้านแบบการผลิตกำลังคนทางอาชีวเกษตรในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพปัญหา สถานการณ์ ที่มีต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาเกษตร

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

ตอนที่ 3 กรณีตัวอย่างต้นแบบในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

ผลการวิจัยทั้ง 3 ส่วนมีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัญหา สถานการณ์ ที่มีต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาเกษตร

สภาพปัญหา สถานการณ์ ที่มีต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร พิจารณาตามกรอบของการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งอาจารย์ และผู้บริหาร รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาสภาพปัญหา สถานการณ์ พบดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมของผู้ปกครองและเยาวชนต่อการประกอบอาชีพเกษตร
2. การจัดการอาชีวศึกษาเกษตรมีต้นทุนด้านอุปกรณ์งานฟาร์ม และการบำรุงรักษาสูง
3. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมีการพัฒนาและยกระดับเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา
4. สภาพการทำงานของอาจารย์มีหลายหน้าที่
5. ครูขาดความต่อเนื่องในการทำงาน
6. ฟาร์มวิทยาลัยขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา

รายละเอียดแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมของผู้ปกครองและเยาวชนต่อการประกอบอาชีพเกษตร

ผู้ปกครองมีค่านิยมต่ออาชีพเกษตรในเชิงลบ อาจเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพเกษตรต่อค่านิยมต่อการประกอบอาชีพเกษตร ที่มีลักษณะพึ่งพิงแรงงาน ผลผลิตการเกษตรขึ้นกับสภาพภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งตลาดด้านการเกษตรมีความเสี่ยง ค่านิยมนี้มีผลกับจำนวนนักเรียนรวมถึงมีผลต่อผู้จบการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่มักศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นซึ่งพบว่าจำนวนนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อในแต่ละวิทยาลัยต่ำกว่าเกณฑ์ สังคมมองอาชีพศึกษาเปรียบเหมือนการศึกษาชั้นสอง ทั้งนี้อาจารย์ได้ให้ความคิดเห็นว่าเป็นผลมาจากค่านิยม หรือทัศนคติที่ต่อการประกอบอาชีพเกษตรของผู้ปกครอง ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“...คือในส่วนของวิทยาลัยเกษตรไม่สามารถเปลี่ยนค่านิยมในชาติได้ เค้ามีความรู้สึกว่ายากให้ลูกของเค้าเรียนหนังสือเป็นเจ้าคน นายคน ถ้าค่านิยมตรงนี้ยังไม่เปลี่ยน คนที่มาเรียนเกษตรก็น้อย เพราะว่าอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่มีความลำบาก...”

“...คนไม่อยากจะเรียนอาชีพ เนื่องจากค่านิยมและทัศนคติต่างๆ น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่มันแยกเหมือนประชาชนชั้น 1 กับประชาชนชั้น 2 3 4...”

2. การจัดการอาชีวศึกษาเกษตรมีต้นทุนด้านอุปกรณ์งานฟาร์ม และการบำรุงรักษาสูง

การจัดการอาชีวศึกษามีต้นทุนสูงเนื่องจากการใช้เครื่องมืออุปกรณ์มากมาย รวมทั้งการดูแลรักษาซ่อมบำรุงโรงเรือน และบริเวณต่างๆ ในฟาร์ม นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาครู และนักศึกษา แต่มักได้รับงบประมาณที่ไม่สอดคล้องตามสภาพจริง โดยใช้เกณฑ์การสนับสนุนงบประมาณตามจำนวนนักศึกษาซึ่งไม่เพียงพอต่อการจัดการภายในวิทยาลัย ดังคำกล่าวของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการอาชีวศึกษาดังต่อไปนี้

“...แต่ในขณะนี้ฟาร์มบางวิทยาลัยภายใต้การจัดสรรแบบงบประมาณแบบเป็นรายหัว นักเรียนมีเท่าไร ให้เงินเท่านั้น เราไม่สามารถนำเงินเหล่านี้ไปจุนเจือหรือพัฒนาในโครงการอื่นๆ วิทยาลัยเกษตรหลายๆ แห่ง มีฐานในการคิดมากมาย ค่าตัดหญ้า ค่ารั้วค่าสร้างอะไรต่างๆ อีกมากมาย ทั้งพืช สัตว์ ซึ่งไม่ได้เป็นงบประมาณพิเศษสำหรับสถานะเหล่านี้ วิทยาลัยเกษตรจึงมีปมด้อยจะให้ตามรายหัว...”

“...นโยบายที่หนึ่งเป็นความลำบากของผู้บริหารที่จะทำอย่างไรให้เด็กเยอะโดยไม่สนใจสิ่งก่อสร้างว่าจะมีตึกพักรอรับนักศึกษาพอไหม พวกผมจัดเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กอยู่ภายใต้สถานศึกษาขนาดเล็ก เพราะผมเด็กไม่ถึง 1200 คนถือว่าเป็นขนาดเล็ก แล้วเด็กผมไม่ถึง 1200 คนแสดงว่าไม่มีคุณภาพหรืออย่างไร ผมบอกมันไม่ใช่ คุณตั้งโครงการที่เป็นด้านลบต่อความรู้สึของผม และวิทยาลัยเกษตรถ้า 300 คน ถือว่าเป็นขนาดกลาง 500-600 ถือว่าเป็นขนาดใหญ่ และต่ำกว่า 300 ถือว่าเป็นขนาดเล็กตอนสมัยที่ผมเรียนนะ ลาดกระบัง ปวส ที่ผมเรียนมาไม่ถึง

500 คน เพราะหอพักมีเท่านั้น ฟาร์มมีแค่นั้น พอเป็นวิทยาลัยเกษตรถือว่าเป็นขนาดเล็กก็กดเค้าวลงไปอีกให้อยู่ได้นั้น ฉะนั้นต้องแยกออกจากทั้งวิทยาลัยเกษตร และวิทยาลัยประมงนะครับ...”

3. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมีการพัฒนาและยกระดับเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา มีการรวมกลุ่มวิทยาลัยแต่ละแห่งในแต่ละภูมิภาคเป็นสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี โดยนำศักยภาพของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแต่ละแห่งมาบูรณาการจัดการเรียนการสอน พบว่าบางแห่งมีบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก และมีเครือข่ายกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถส่งนักศึกษาไปฝึกงาน และพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการได้ ดังคำกล่าวของอาจารย์ต่อไปนี้

4. สภาพการทำงานของอาจารย์มีหลายหน้าที่

อาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมีภาระหน้าที่หลายด้านนอกจากการเรียนการสอนตามปกติ และด้วยลักษณะงานทางด้านการเกษตรที่ต้องมีการจัดการดูแลตลอดเวลารวมทั้งงานด้านเอกสารและงานธุรการต่างๆ สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะครูฟาร์ม ซึ่งทำให้การดูแลงานฟาร์มไม่ทั่วถึง ดังตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร ต่อไปนี้

ภาระงานของครูมีมาก

“...ส่วนเรื่องของการบริหารจัดการ ธุรการที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติเราทำงานอยู่มีหน้าที่สอนซึ่งมันไม่ใช่มีหน้าที่สอนอย่างเดียว ทำงานธุรการด้วย เป็นเจ้าหน้าที่วัสดุ สารพัดที่จะเป็นจะมีปลีกย่อยของมันอยู่ แล้วเราก็มีหน้าที่เป็นผู้จัดการฟาร์มในตัวด้วยอันนี้เราก็ไม่ปฏิเสธนะครับ บางทีต้องไปขายของก็โดนอีกแล้วขายของอะไร จัดให้เหมาะสม คือเราสามารถจัดการเรียนการสอนในระบบนักศึกษาเราได้ตั้งแต่ผลิตจนขายผลผลิตเกษตร แต่ไม่ใช่งานเกษตรที่มอบใหม่จะขายของที่ไหนก็แล้วแต่ แต่ว่าเราจัดให้ลูกศิษย์ของเราขายของเป็นก็อีกเรื่องหนึ่งโดยสายการผลิตของเค้าขายเป็น นี่คือเรื่องของงานธุรการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง...”

ครูฟาร์มงานมากดูแลงานฟาร์มไม่ทั่วถึง

“...ครูที่แผนกต้องไปทำงานที่ประจำฟาร์ม ฟาร์มจะไม่ต่อเนื่องถ้าให้นักศึกษาดำเนินการเอง ทำให้ฟาร์มเกิดปัญหาต่างๆ เช่น การเลี้ยงปลาสวยงาม ครูที่แผนกต้องไปประจำการซึ่งงานจะเยอะมากทำให้ไม่มีเวลาดูปลา จะรับงานมาทำที่ฟาร์มก็เสียและปลาอาจจะแย่...”

“...ฝากไว้เป็นข้อเสนอซึ่งผมไม่รู้ว่าจะเป็นไปได้ไหม ไม่ใช่ทำเฉพาะของกระทรวงศึกษา แม้แต่งานอื่นๆ เช่นของจังหวัด การรณรงค์ต่างๆ เราก็ต้องไปทำ งานก็ฟ้า งานสาธารณสุข

สิงห์บุรีอยู่ใกล้จังหวัดเราก็ต้องไปทำ นี่คือการที่เราไม่ต้องอยู่ในห้องเรียนซึ่งผมไม่รู้ว่าจะทำอะไรได้...”

5. คุรขาดความต่อเนื่องในการทำงาน

ด้วยสภาพที่มีการโยกย้าย เปลี่ยนแปลงครอบครัว รวมถึงมีครูที่กำลังเกษียณในช่วง 5-10 ปีจำนวนมากอาจทำให้กระทบกับการเตรียมครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต้องใช้การสั่งสมประสบการณ์ทั้งในด้านการเรียนการสอน และการจัดการฟาร์ม สภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ดังคำกล่าวต่อไปนี้

คุรรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์ในการจัดการฟาร์ม

“จุดอ่อนของอาชีพเกษตรคือเราได้ครูเกษตรพันธุ์ใหม่ กางร่มนั่งแอร์ไม่รู้จักร้างงานฟาร์มเป็นอย่างไรคือครูเกษตรพันธุ์ใหม่ที่เราได้มา แล้วมาอยู่กับเราสักปีถึงสองปีก็ย้ายไปอีกแล้วเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ เกษตรกำแพงเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ประมาณ 10 กว่าครั้ง ในระยะเวลา 10 ปีนับหนึ่งตลอด เราจะได้ครูที่ทำงานฟาร์ม เราได้ครูทางด้านพืชมาจบเกษตรศึกษาสอนอะไรไม่เป็น พันธุศาสตร์ก็ไม่ได้ สรีระวิทยาพืชก็ไม่ได้ สถิติก็ไม่ได้พอให้ทำงานฟาร์มก็ทำไม่เป็นเพราะเค้าจบเกษตรศึกษา นี่คือนั่นที่มันน่ากลัวสำหรับครูที่จะไปสอนลูกศิษย์ ไปต่อยอด พอไปทำงานก็บอกว่าทำไม่เป็น พอทางด้านสัตวศาสตร์ก็จบเกษตรศึกษามาเหมือนกัน เลี้ยงไก่ไม่เป็น เลี้ยงหมูไม่เป็น เป็นแต่เลี้ยงอันโน้นอันนี้ พอป่วยสามกีบ่นจักรยานขับรถกลับบ้านก็เหลือแต่ครูแก่ไม่กี่คนที่อยู่ในฟาร์มกับเด็ก ลักษณะนี้คือสิ่งที่น่ากลัวว่า...”

คุรขาดแคลน ทำงานไม่ตรงความสามารถ

ในเรื่องของการสอนอาชีพเกษตร มองอนาคตด้วยว่าถ้าถาม แล้วจะเหลือครูกี่คนในอนาคต ปี 2563 จะเหลือครูในวิทยาลัย 2 ท่าน และคาดว่าปี 66 ครูที่วชท.สิงห์บุรีคงไม่มีเหลืออยู่ มีแต่ครูใหม่และครูอัตราจ้างซึ่งจะมีน้อยมาก

ศักยภาพของคุรรุ่นใหม่

“...ประเด็นที่ผมเป็นห่วงคือคุรรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาแทน ถามว่าต้องจบสายตรงเกษตรไหม เกษตรสิงห์บุรีมีครู 50 กว่าคน มีครูด้านพืชไม่ถึง 4 คน ครูด้านสัตวศาสตร์ประมาณ 6 คนที่เหลือเป็นครูด้านธุรกิจและครูพื้นฐาน ฉะนั้นงานฟาร์มมันเดินยากมาก แต่มันเกิดจากในอดีตที่ผ่านมาคือ วชท.สิงห์บุรี จะเปิดสหกรณ์ ฉะนั้นจำนวนครูเยอะ แต่ครูทางวิชาชีพเกษตรมีน้อย อาจารย์ที่มาใหม่ไม่มีก็เกิดปัญหาขึ้นครับ ไม่รู้จะแก้ปัญหายังไงเพราะดูจำนวนผู้เรียนกับครูหลายๆที่ที่คุยกันคือ อีกไม่กี่ปีก็หมดแล้วและคนใหม่ที่เข้ามาก็มีน้อยมากและมากก็ไม่ตรง ถ้าจะผลิตคุรอาชีพ ต้องเรียนวิชาชีพคุรต้องเรียนทางด้านนี้ ต้องทำอย่างไรเพราะว่าครูเกษตรเป็น

ศาสตราจารย์ ไม่ใช่จบพีชไปสอนคอมพิวเตอร์ สอนสูตร สอนประมง คือภาคทฤษฎีมันสอนได้ครับ แต่ปฏิบัติจริงมันทำไม่ได้ อันนี้จึงเป็นข้อเสนอให้สอนครูวิชาชีพโดยเฉพาะ เพราะเราต้องการผลิตเด็กด้านอาชีพต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เป็นไปได้ไหมถ้าต้องเรียนครูด้วย คุณจะเลือกได้ไหมว่าจะเชี่ยวชาญทางด้านไหน ถึงจะไม่เข้มข้นแต่ต้องรู้พื้นฐาน เสร็จแล้วถ้าเค้ามีอุดมการณ์และใจรักที่ทำฟาร์มและสอนทางด้านนั้นก็เป็นพี้อย่างกันไป แต่ว่าต้องมีใจรัก...”

ครูลาออกไม่ต่อเนื่อง

“...ที่ห่วงคือครูรุ่นใหม่ที่ทำงานฟาร์มและการสอนไป ครูรุ่นใหม่ที่มาเจอขาดความต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นผมจึงมองว่าถึงจะเป็นครูสาขาเกษตรแต่ถ้าไปทำธุรกิจงานฟาร์มมันเป็นเรื่องยาก...”

กรอบที่ 1 กรณีตัวอย่างการขาดแคลนครู

ต้องบอกว่า พี่ศาสตรมีใครจะมา สัตวศาสตร์ใครจะมา ก็ไม่มีค่ะ พี่ศาสตรไม่มีคนสอบได้ สัตวศาสตร์สอบ 11 คนก็ได้แค่ 6 คน ซึ่งเหลือเวลาย้อนหลังนับ 5 ปี ก็หมดแล้ว รุ่นนี้ที่เกิด พ.ศ. 02 03 อีก 5-6 ปี ครูเกษียณก็จบสิ้นถ้าไม่มีการต่อยอด ไม่มีการผลิตมาให้ตรงกับสาย

6. ฟาร์มวิทยาลัยขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา

ฟาร์มวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวิทยาลัยโดยในยุคนั้นมีความทันสมัย แต่ต่อมารัฐดูแลและบำรุงรักษาฟาร์มก็มีการติดขัดโดยเฉพาะการหารายได้มาดูแลงานฟาร์ม กับการรับงบประมาณที่จะมาดูแลให้มีสภาพที่ใช้งานได้อย่างต่อเนื่องมีไม่เพียงพอในวิทยาลัยที่ไม่สามารถจัดการได้

กรอบที่ 2 กรณีตัวอย่างปัญหาการจัดการฟาร์มในวิทยาลัย

จะย้อนกลับไปโรงเรือนของวิทยาลัยเกษตรทั่วประเทศไปสอบถามดูว่าจะเหลือสักกี่โรงที่ทำถูกต้องตามระบบงานฟาร์มของบริษัท คือว่าต้องมีรั้วรอบขอบชิด มีมาตรฐานงานฟาร์ม ก็ไม่มีนะค่ะ พอไม่มีก็ตรอไปหมด ไม่มีใครที่จะทำฟาร์ม ปัญหาใหญ่ของวิทยาลัยเกษตรทั่วประเทศว่าเมื่อ 30 ปีที่แล้ว โรงเรือนที่มีอยู่ก็ต้องชี้ให้ผู้อำนวยความสะดวก หลังคามันพังนะค่ะ ข้างในเหล็กก็พังคะ หนูต้องปรับตรงโน้น ตรงนี้แล้วเวลาปรับใหม่ต้องได้ตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์ คือรั้วรอบขอบชิด ตรงนี้ตาข่ายขนาดนั้น ขนาดนี้ ต้องวัดกันเป็นสเปคหมดเมื่ออย่างนั้นก็เลยไม่ได้ ถ้าโรงเรือนไม่ได้ตามมาตรฐานที่จะไปของงานฟาร์มเป็นธุรกิจก็ไม่ได้ เราได้โครงการ Evap ของไก่ไข่ ไก่เนื้อ ตอนทีขอไปเงินหนึ่งล้านเยอะคะ เงินหนึ่งล้านนี้คิดว่าทำได้ แต่ว่าเงินหนึ่งล้านที่เค้าจะให้มา 3 ปีให้หลัง เงินหนึ่งล้านมีพื้นที่แค่สามเหลี่ยมไก่ ได้ 4,000 ตัว ซึ่งบริษัทไม่เอาเค้าต้องเอาเป็น 10,000 ตัวคะ เพราะฉะนั้นคอกนั้นต้องสอยๆ ไว้เลี้ยงเอง งานฟาร์มเชิงธุรกิจ เค้าต้องได้กำไรของเค้า เค้ามีสเปคเลยว่าต้องตายไม่เกิน 5 เปอร์เซนต์ ต้องแบบนั้น แบบนี้มีผู้เลี้ยงอยู่ตลอด ห้ามนักศึกษาเข้าไป ถ้ามีเชื้อโรค คุณต้องรับผิดชอบของผม ซึ่งของผมไม่ใช่เงิน แส่นแต่เป็นเงินล้าน

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

จากการประมวลสภาพการณ์ ปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้ประกอบการภายใต้การจัดการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวเกษตรได้ 3 ประเด็น ได้แก่ แนวทางการพัฒนาครู แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการ และการพัฒนาการบริหารจัดการอาชีวเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาครูด้านวิชาชีพเกษตร

การพัฒนาวิชาชีพเกษตรให้ครู

อาชีพเกษตรเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการผลิตอาหารซึ่งต้องมีการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพนิเวศน์ทางการเกษตร การทางวิชาชีพเกษตรอาจมีความรู้ที่ไม่ตรงกับสภาพพื้นที่โดยตรง จึงควรมีการเสริมประสบการณ์วิชาชีพเกษตรให้ ครูจึงต้องมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ ทั้งที่เป็นเทคโนโลยี และที่เป็นตัวอย่างที่ผ่านการนำไปใช้ในพื้นที่แล้ว ซึ่งจะทำให้ครูสามารถนำความรู้มาพัฒนาการเรียนการสอน และงานฟาร์มให้เป็นตัวอย่างต่อไป

“...ครูต้องมีการผ่านการพัฒนาในสายวิชาชีพของตนเองนะครับ ซึ่งบางทีที่จับตามหลักสูตรมันยังไม่พอ สายทางด้านพวกเทคนิค ทางด้านอาชีพจะไปอยู่เป็นเดือนเลยอย่างนี้แล้วไปเป็นครู เขาทำในขณะที่เขาเป็นครูอยู่...”

การปรับเกณฑ์การประเมินครูให้เหมาะสม

การพัฒนาครูอาชีวเกษตรในด้านวิชาการโดยเฉพาะการประเมินวิทยฐานะควรมีการปรับหลักเกณฑ์ให้เหมาะสมกับสภาพงานที่เป็นจริง อาจใช้หลักเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริงมาประกอบ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

“...ส่วนเรื่องวิทยฐานะมองว่าที่ผ่านๆ มา มันค่อนข้างจะยากสำหรับครูเกษตร เพราะว่าทำในสิ่งที่ตัวเองไม่ถนัด ส่วนใหญ่ต้องไปนั่งเขียน นั่งลอกเพื่อนบ้างสารพัดที่จะทำมา แต่ว่าถ้าประเมินในอาชีพประมวลจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ จากผลสัมฤทธิ์ที่ตัวนักเรียนนักศึกษาประสบความสำเร็จในอาชีพได้ มันก็น่าจะเป็นแนวทางที่ให้ข้อเสนอแนะ แต่ว่าในรายละเอียดก็ยังทำไม่ได้ ต้องคุยกันสักระยะหนึ่งนะครับ”

2. แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรตามกรอบของการจัดการอาชีวศึกษาเกษตรสามารถพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรได้ 2 ช่วง คือการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการเกษตรให้กับนักศึกษาขณะที่ศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี กับการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ที่เป็นผู้จบการศึกษาจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี แนวทางในการพัฒนามีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการในขณะที่เป็นนักศึกษา

สืบเนื่องผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ที่พบว่าค่านิยมในการประกอบอาชีพเกษตรของสังคมมีค่อนข้างต่ำ ส่งผลต่อการเข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ดังนั้น นักศึกษาใหม่ที่เข้ามาศึกษาอย่างไม่มีความรู้ที่ชัดเจนนัก การสร้างทัศนคติที่ดีจะเป็นตัวส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ในอาชีพเกษตรซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การนำพาตัวนักศึกษาเข้าไปเรียนรู้อย่างจริงจัง และมีเป้าหมายในการศึกษาเป็นผลต่อเนื่องในระยะยาวที่จะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างผู้ประกอบการที่เริ่มต้นมาจากการเป็นนักศึกษาอาชีพเกษตร ดังนั้น สิ่งที่สำคัญในการสร้างผู้ประกอบการคือการสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตร ดังคำกล่าวของผู้เกี่ยวข้องต่อไปนี้

“...สมัยก่อนผมมองเกษตรแบบว่าตัวดำ ถึก แต่ตอนนี้ในความถึกก็ยังมีสวยงามอยู่ ทำอย่างไรให้เด็กได้เข้าใจตรงนี้”

“...อาชีพก็ไม่ได้ด่ำศักยภาพว่าวิชาการ คือไปพร้อมๆ กัน เด็กจะเรียนตามความต้องการและความถนัดของเค้า ได้รับการปลูกฝัง ถ้าไปเรียนทางด้านอาชีพ จะเน้นเรื่องของอาชีพ เรื่องของการทำงาน ทักษะต่างๆ และได้รับการยอมรับไม่ต่างจากทางด้านวิชาการ”

“...ยังยึดแบบโบราณอยู่ ลงงานเช้าผมลงทุกวันถ้าไม่ติดงานราชการ คือสิ่งนี้ไม่ต้องการงานมาก แต่ต้องการปลูกฝังจิตพิสัยของเด็ก...”

การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน

จากการสนทนากลุ่มได้กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร โดยต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริงจากสภาพจริง โดยใช้ฟาร์มของวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการเกษตร โดยอาชีวบูรณาการกิจกรรมกับการสอนแบบโครงการ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

พัฒนางานฟาร์มในวิทยาลัย

“...ฟาร์มต้องอยู่ในวิทยาลัยเกษตร ถ้าไม่มีงานฟาร์มในวิทยาลัยก็ไม่ได้ฝึกอะไรขึ้นมาเลย...”

“...ขอให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะมากๆ ฝึกซ้ำๆ ใช้วิธีการใดก็ได้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา...”

“...ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เหมาะสมกับวัย และเวลาที่มี...”

“...ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ หรือเลือกได้บ้าง...”

“...การเรียนรู้แบบวิธีอะไรก็ได้แล้วแต่ ถ้ามีฟาร์มที่ดี สถานศึกษาสามารถทำได้ 100 เปอร์เซนต์...”

“...ถ้าจับเรื่องของฟาร์ม ผมว่าฟาร์มต้องอยู่ในวิทยาลัยเกษตร เพราะว่าผมก็ผ่านการเรียนอาชีวมาเหมือนกัน จบปวช.มาเรียนอาชีว แล้วก็ต่อปริญญาตรี ถ้าไม่มีงานฟาร์มในวิทยาลัย ก็ไม่ได้ฝึกอะไรขึ้นมาเลย...”

“...วิทยาลัยเองให้เด็กได้เรียนรู้ของจริงหรือจากประสบการณ์จริง เราต้องสร้างจากที่ดินก่อน ไม่ใช่ว่าจะพาเด็กออกไปข้างนอก มันเป็นไปได้ แล้วนักเรียนอาชีว ถ้าไม่เรียนด้วยของจริง ทำจริง ไม่มีทางทำได้หรอกครับ คนที่เรียนแต่ในกระดานยิ่งถ้าไปเล็คเชอร์อย่างเดียวก็จบ จบออกมาก็ได้เป็นไก่เลยลักษณะนี้เป็นต้น อันที่หนึ่งเราต้องสร้างแหล่งเรียนรู้จริงๆ ในวิทยาลัยเกิดขึ้นให้ได้ ก่อนที่เค้าจะออกไปข้างนอก...”

การสอดแทรกการเรียนรู้แบบโครงการ การแก้ปัญหา

“...ผมนำเสนอเรื่อง โครงการ PBL ก็ยกมาจากการเกษตรภายใต้การนิเทศครับ แต่ให้ทำแบบโปรเจกต์เบส ให้มีวิธีคิด มีแนวคิดของเค้ามาก็เอาไปใช้เลื่อนระดับได้ด้วย เพราะว่าเด็กต้องทำรายได้ ฉะนั้นผมถึงบอกว่า PBL มันดี แล้วก็เป็นการบูรณาการในตัวเองอยู่แล้ว แต่จะทำอย่างไรให้ครูคุยกัน ถ้าครูไม่คุยกันก็ทำไม่ได้ อาจารย์หลายๆที่ก็ทำบูรณาการแล้ว ก็ไม่ใช่ปัญหา ส่วนโครงการที่เด็กทำ ถ้าพูดถึงข้อดีมีข้อดีเยอะมาก ก็อยากจะเต็มถ้าให้ลูกศิษย์เราทำ โครงการงานโครงการแล้วเนี่ย อย่าลืมช่วยให้เด็กบันทึกแล้วเลื่อนระดับ ออกท.ด้วย ไม่งั้นจะจบแค่การสอน ถ้าให้เด็กลดภาระงานเอาตรงนี้เพิ่มเข้าไปด้วย...”

“...ในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานนะ ถ้าเด็กฝึกงานเฉยๆมันไม่ต่อเนื่อง เช่น เด็กมีชม.ฝึกงาน พอหมดเด็กก็ไปเรียนอย่างอื่นแล้วก็ทิ้งงานไว้ เพราะฉะนั้นการฝึกงานมันก็จะป่วนๆเด็กก็ไม่ได้ทำต่อเนื่องสุดท้ายเขาก็จะไม่รู้ว่าผลมันจะเป็นยังไง เป็นผลผลิตเท่าไร รายได้เท่าไร แต่ว่าโครงการมันจะตั้งแต่วางแผนแล้วสุดท้ายผลผลิตเป็นของเขาด้วยอันนี้มันน่าจะเชื่อมโยงได้ว่า มันเป็นการสร้างแรงจูงใจถ้าเขาทำโครงการประสบความสำเร็จมันสร้างความมั่นใจได้แล้วว่าถ้าเขาไปประกอบอาชีพแล้วมันล้มเหลวเขาก็จะมั่นใจว่ามันไม่ได้ผลยังไงเพราะฉะนั้นการทำโครงการมันเหมือนกับว่าได้ทำโดยมีครูประคับประคองในสถานศึกษา ถ้าทำสำเร็จ ทัศนคติหรืออุดมการณ์ก็จะมั่นใจว่ามันน่าจะช่วยผลักดันได้ระดับหนึ่งอยู่ที่ว่าเขาจะได้ทำมากทำน้อยแค่ไหน พอดีตัวเองอยู่ในชมรมครูบูรณาการเห็นด้วยอย่างยิ่ง...”

“...จริงๆ แล้วผู้ประกอบการตัวจริงที่จะสอนเด็กเราได้จากการจะส่งเค้าไปอยู่ตามสถานประกอบการต่างๆ ถ้าเราจะส่งเค้าไปฝึกงาน...ครั้งที่ 1 เราจะไปอยู่กับใครที่เป็นการสร้างอะไรขึ้นมา พอครั้งที่ 2 ก็ขยับขึ้นไปให้มันดีขึ้น เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้น ให้เค้าลองไปหัดช่วยชาวนา ใครชอบทำนาก็ไปอยู่กับชาวนา ใครชอบคนเลี้ยงวัวก็ไปอยู่กับคนเลี้ยงวัวอาจจะช่วยเค้าได้ ไปสักเดือนหนึ่งแล้วค่อยกลับมาเล่าให้เราฟังว่าเค้าได้ทำอะไรจากตรงนั้น หรือถ้าใครมีบ้านเป็นอาชีพ

เกษตรก็กลับไปทำที่บ้านตัวเอง...จะทำให้เค้าได้เรียนรู้จากประสบการณ์และทำให้เค้าได้มั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตร และเราฝึกงานให้เป็นเหมือน step ว่า step นี้ให้ผลิด...”

กรอบที่ 4 กรณีตัวอย่างการสอนแบบโครงการ

ตัวอย่างที่ 1

ต้องขออนุญาตแชร์เรื่องอกศก. นะคะ เรื่อง PBL ที่วิทยาลัยเกษตรเขาเอามาใช้เนื่องจากรูปแบบอาจจะทำให้ภาระงานของเด็กมันลดลง การทำโครงการหรือโครงการก็จะใช้วิธีบูรณาการวิชาอื่นๆเข้ามาด้วยกัน ครั้งหนึ่งเคยสอนภาษาอังกฤษโครงการ ก็บูรณาการวิชาประมงเข้ามาเด็กจะต้องเขียนโครงการเป็นภาษาอังกฤษและโดยจากการที่เด็กไปฝึกงานทางสัตวศาสตร์ เขาไปฝึกที่กรมปศุสัตว์แล้วเขาก็บอกเขาว่าให้คิดโครงการมาแล้วนำเสนอครู ให้คิดว่าจะทำอะไร เขาก็ทำเรื่องการเจริญเติบโตของลูกแพะ พอดีช่วงที่เขาไปมีลูกแพะเกิด เขาก็ทดลองเรื่องอาหาร อาหารข้น อาหารหยาบซึ่งเขาก็ต้องเรียนรู้เรื่องศัพท์ภาษาอังกฤษกับสิ่งเหล่านั้นที่เขาอยากจะทำเพื่อมานำเสนอแล้วก็พี่เลี้ยงคอยหาคำศัพท์ว่าจะสนับสนุนในการทดลองของเขา เพื่อจะรู้ว่าในการเติบโตอาหารแบบไหนมันดีกว่ากันไหม เขาก็ได้ความรู้จากงานวิจัยของเขาแล้วก็มานำเสนอ แต่ปัญหาที่พบคือ ครูเราไม่เข้าใจวิธีการ สอนฉันจะสอนตามหนังสือของฉัน หลักสูตรของฉันเป็นแบบนี้ฉันไม่เอาด้วย คือเด็กพร้อมจะรับแล้วย้อนกลับมาเรื่อง Project Based ถ้าครูเข้าใจตรงกันในวิธีการถามว่ามันจะรับได้ 100% เลยไหมมันก็ได้ เราก็ต้องไปแยกย่อยออกไปในแต่ละวิชาชีฟด้วย ใช้วิธีบูรณาการแล้วก็ใช้วิธีอื่นเสริมบ้าง ถามว่าถ้าเราจะยึดตรงนี้เป็นตัวหลักของสถานศึกษาเราก็ต้องให้ครูเข้าใจทุกคนว่าให้เด็กเป็นตัวหลักนะ เราก็เปลี่ยนไปตามหน้าที่ ส่วนเรื่องอกศก. ของเราตอนนี้จะไปเน้นที่กลุ่มงานสับปะรด ซึ่งในพื้นที่เพชรบุรี ประจวบฯ มีเยอะแล้วก็เกษตรกรที่มาเรียนก็เป็นผู้ปลูกสับปะรด แล้วก็คุยกันมีการรับผู้จัดการโรงงานแต่ละแห่งว่าเขาอยากให้ผลผลิตของเขามีคุณภาพ ฉะนั้นเกษตรกรจะทำยังไง ให้ผลผลิตสับปะรดส่งได้หมดทุกลูก เพราะบางคนเอารถไปจอดตั้งแต่ตี 4 รอเข้าโรงงาน แต่ไม่ได้ขนาดเขาไม่รับ ฉะนั้นพอเราเข้าไปช่วยมือ. อยู่ท่านหนึ่งบ้านอยู่ชลบุรีแล้วเขาก็เคยปลูกสับปะรดมาก่อนก็ลงไปช่วย ไปแนะนำ แล้วก็ใช้เทคนิคความเป็นครูเข้ามาสอนในกลุ่มนี้ ตรงนี้อาชีพะเกษตรเข้าไปดูแลอย่างทั่วถึงทั้งตัวเด็กที่เป็นภาคปกติ ที่อยู่กับเรา 24 ชม. แล้วก็ทั้งกลุ่มเกษตรกรจริงๆ มันก็น่าจะมีอะไรที่ชัดเจนเช่นตัวหลักสูตรที่让他เรียนแค่ปีหรือ 2 ปีได้ ก็น่าจะมีหลักสูตรที่เร่งรัดมากกว่านี้ไม่ใช่ว่าหลักสูตรเดียวกันเรียนทุกวิชา ที่สำคัญครูก็จะเกษียณแล้วก็ยังต้องสอน

ตัวอย่างที่ 2

เราเคยได้รับการอบรม PBL มานี้มาจาก Problem Based มีปัญหาที่เอามาให้เด็กคิด ว่ามันเกิดจากอะไร แต่มันยังไม่ใช่ Project ซึ่งมันจะใหญ่กว่า ก็จะมีปัญหามาให้เด็กคิด มีการทำงาน มีผลเพราะนั้น Project มันจะใหญ่กว่าแต่พออาชีวะเอามาใช้เราเอา 2 อันมารวมกันเลยเนื่องจากว่าในหลักสูตรมันมีโครงการคูนาน อย่างปวช.ปวส.ซึ่งก็ทำได้ผลบ้างไม่ได้บ้าง พอมาทำเทอมเดียวเด็กก็จะบอกว่าทำไมมัน เลี้ยงกว่าปลาหนูยังไมโต กว่าวางแผน ที่นี้เขาเลยเอามาบูรณาการว่า ถ้าทำโครงการเลี้ยงปลาโครงการเดียวในบ่อ ก็เอามาบูรณาการเอาโรคปลาในบ่อนี้ละหมายความว่าเด็กทำโครงการเดียวจะได้เรียนรู้หลายๆวิชา เน้นกระบวนการคิดเยอะขึ้นกว่าเดิมจากที่เราสอนๆ PBL จะเริ่มตั้งแต่เด็กจะต้องมีข้อมูล วางแผน ดำเนินการ วิธีการนี้มันจะทำให้เด็กเอาชนะ เขาได้ลงมือทำทุกขั้นตอนเราก็ได้แก้ปัญหา เราเลยคิดว่า PBLมันคือคำตอบของเกษตรมันเหมาะก็เลยเอามาใช้ การเรียนการสอนนี้มันน่าจะร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก

แนวทางการบริหารจัดการฟาร์ม

ฟาร์มวิทยาลัยถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดที่เปรียบเสมือนห้องเรียนที่จำลองสภาพการประกอบอาชีพเกษตรการพัฒนาฟาร์มวิทยาลัยให้สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การรักษาให้ฟาร์มสามารถดำเนินกิจกรรมในฟาร์มได้อย่างยั่งยืนต้องมีการจัดการที่ดี ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลในบทก่อนนี้จะพบว่าการจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษามีได้คำนึงถึงภารกิจในการจัดการฟาร์มแต่ใช้จำนวนนักศึกษาเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งจากผลกระทบทางสังคมเกี่ยวกับค่านิยมของการเรียนวิชาชีพเกษตรมีต่ำ ผู้เรียนที่เข้ามาเรียนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมีจำนวนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นสิ่งที่เห็นข้อเสนอกจากผู้เกี่ยวข้องได้เสนอว่าควรมีการจัดการฟาร์มให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยให้รายได้ควบคู่กับการเรียนการสอนอย่างสมดุล ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“...พูดถึงฟาร์มธุรกิจคือฟาร์มที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนมันคู่กับวิทยาลัยเกษตรมาตั้งแต่ต้นไม่ว่ายุคใด สมัยใด แต่ฟาร์มธุรกิจมีมาตั้งแต่ก่อนปี 2540 นะครับ เดนมาร์กมีโครงการช่วยเหลือการศึกษานักวิจัยและการจัดการศึกษาอาชีพเกษตร ข้อหนึ่งที่เค้าเสนอว่า เราเองมีพื้นที่มีภาระค่าใช้จ่ายต้องมีรายได้เป็นของตัวเอง กรณีมีรายได้เป็นของตัวเอง เค้าเปิดวิทยาเขต เปิดการสอน ก็แล้วแต่ทำอย่างไรให้มีรายได้ แต่วิทยาลัยเกษตรควรมีรายได้เป็นของตัวเอง จึงแบ่งเป็นฝ่ายธุรกิจศึกษา ก็บริหารจัดการสิ่งที่เราทำกันอยู่นะครับ เพื่อให้เป็นรายได้ เป็นรูปแบบว่านี่นะมันมีรายได้เชิงธุรกิจ แต่กลยุทธ์หนึ่งมีงบประมาณ ครั้งละ 100 บาท มันใช้ได้ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เอาไปทำฟาร์มธุรกิจได้กำไรมาก็ไปใช้เหมือนเดิม กำไรเหล่านั่นเพื่อฟาร์มการเรียนการสอน

แต่ก่อนหน้านี้ลงไป 100 บาท เป็นฟาร์มเพื่อการเรียนการสอน ก็ไม่พยายามขาดทุนย่อยยับ มันเป็นการบังคับผู้บริหารว่าจะทำอะไรก็ได้ในหนึ่งปี ต้องใช้งบประมาณที่มานั้นคือสิ่งที่เข้ามา เพราะเราไม่รู้ว่าที่มาที่ไปเป็นแบบนี้ ฉะนั้นฟาร์มธุรกิจต้องยังอยู่แต่บริหารจัดการฟาร์มธุรกิจต่อไปนี้ให้เกิดประโยชน์กับการศึกษาได้อย่างไร ผมก็เห็นด้วยกับฟาร์มธุรกิจแต่ก็เห็นด้วยกับฟาร์มที่ใช้กับการเรียนการสอนจะเอื้อได้อย่างไรมีที่มาที่ไปได้อย่างไรครับ...”

“...ฉะนั้นการทำงานฟาร์มของเด็ก ผมแยกเป็น 2 ส่วน 1.ทำเพื่อทำกิน เช่น ในวิทยาลัย ผมจะไม่ให้ซื้อสารเคมีแม้แต่ขวดเดียว ถ้าจะพ่นยาให้เอาสตางค์ส่วนตัวไปซื้อ ถ้าเป็นผมผมไม่ยอม ไม่ทราบว่ามีที่ปรึกษาบริษัทนั่งอยู่ที่นี้หรือเปล่า เพราะว่าผมคิดว่าคนฉีดยามันตายเยอะ ตายจากโรคมะเร็งต่างๆ ในวิทยาลัยเราซึ่งเป็นเกษตรรุ่นใหม่ผมว่าใช้สมุนไพรทดแทนได้ อีกส่วนหนึ่งถ้าคุณจะทำเรื่องการค้า เราก็โอเค ทำตามระบบวิชาการ...”

“...ถ้าเรามองในส่วนของฟาร์มก็ต้องแบ่งเป็น 2 หมวด เรื่องของฟาร์มฝึกกับฟาร์มเชิงธุรกิจ เพราะว่าที่วิทยาลัยมีฟาร์มเป็นเชิงธุรกิจ มองว่าน่าจะเอาเด็กลงไปฝึกได้ แต่มารวันนี้นี้แล้วเด็กไม่สามารถเข้าไปแตะได้เลย อันนี้คือที่สิ่งน่ากลัว”

“...ที่วิทยาลัยมีสวนยาง... เด็กไปกรีดยางไม่ได้หรอกครับ เพราะไปกรีดยางยากทั้งหมด เพราะฉะนั้นในเรื่องของงานฟาร์มธุรกิจที่เกี่ยวกับยางพารา ต้องใช้วิธีการแบ่งสัดส่วน 60:40 ให้เกษตรกรรมรับจ้าง...”

“...ประเด็นแรกก็ขอพูดเรื่อง งานฟาร์มเพื่อการศึกษาจริงๆ แต่ต้องดำรงเอาไว้คือรายรับกับรายจ่ายมันต้องเลี้ยงกันได้...”

การพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

“การพัฒนาให้เป็น Center of Excellence เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวิทยาลัยเกษตร”

“เราไม่ต้องทำร่วมกับบริษัท การบริหารงานของผม หนึ่งเรื่องของเด็กเป็นเรื่องสำคัญ อันดับสองคือชุมชน เราเกี่ยวข้องกับชุมชน เราอบรมเกษตรกรทุกปี ปีละไม่ต่ำกว่า 300 คน และเยาวชนอีก ผมเป็นที่ปรึกษาให้กับธกส. ในจังหวัด เสร็จแล้วเค้าก็เอาเกษตรกรมาอบรมกับผมปีหนึ่ง 1,000 กว่าคน ตอนนี้เรากำลังทำอยู่แต่ภาพรวมก็พอแล้ว นี่คือนิคมและหน้าที่ของเรา ฉะนั้นฟาร์มเราทุกฟาร์มมันต้องมีตัวอย่างที่เกิดขึ้น”

2.2 พัฒนาการเป็นผู้ประกอบการหลังจบการศึกษา

ใช้ระบบหนุนเสริมโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับการประกอบการจริง ในรูปแบบจัดสรรพื้นที่ทำกิน หรือการสร้างนิคมเกษตร โดยมีการหนุนเสริมในเรื่องของความพร้อมให้สามารถทำการเกษตรได้ประสบผลสำเร็จ หรืออาจจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ค่อนข้างพร้อม รวมถึงระบบตลาด และระบบพี่เลี้ยงที่จะคอยแนะนำในระยะต้นของการเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...ยิ่งเกษตรกรรุ่นใหม่เค้ามีบ่อน้ำห่างจากแปลงเกษตรเค้า 1 ห้อง บ่อน้ำก็อยู่ลานจอดรถข้างนอก เค้าได้รับเงิน 10000 บาทสำหรับการลงทุน ที่นี้เค้าปลูกผักจะขอเครื่องสูบน้ำเพิ่ม มีเสียงถามขึ้นมาว่าทำไมไม่ใช้กระป๋องหิ้วขึ้นมาละ อันนี้เป็นมุมมองนะครับ แล้วจะให้เค้าอยู่ในอาชีพเกษตรได้อย่างไร ทำไมเรื่องแค่นี้ไม่สนับสนุนเค้าเพื่อให้เค้าอยู่ได้ไม่ใช่ไปเริ่มจากศูนย์แล้วนับหนึ่งมา อันนี้ยากมากนะครับ อันนั้นเป็นรุ่นแรกๆที่ไม่มีทุนเลย พอรุ่นหลังๆ ที่เข้าสู่อาชีพเกษตรกรุ่นใหม่เค้ามีทุนอยู่ได้ ฉะนั้นซื้ออุปกรณ์อะไรใหม่ก็ได้ ที่สปก.บอกรุ่นใหม่ใครก็อยู่ได้ แต่มันมีเงื่อนไขของทุน และตัวเกษตรกรเค้ามีทุนอยู่แล้ว เบี้ยเลี้ยงวันละ 100 ที่เค้าจ่ายให้ในพื้นที่กว่าจะได้ไปบางที่ 4 เดือนแล้วยังไม่ได้เลย พื้นที่ที่ชัยนาทตัดต้นไม้เผาถ่านกินกันเลยแล้วจะให้เค้าอยู่ได้ยังไง อันนี้คือเรื่องของพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม แต่สปก.พยายามแก้ไข คือจังหวัดไหนที่พื้นที่ดีเค้าจะหางบประมาณมาช่วยหนุน เกษตรกรจึงขอให้มีแหล่งน้ำ ส่วนดินเค้าปรับปรุงได้ แต่ถ้าไม่มีแหล่งน้ำเค้าอยู่ยาก ซึ่งเด็กเราที่สิงห์บุรีเคยลงพื้นที่แล้วอยู่ไม่ได้ กลายเป็นว่าเด็กที่จบจากวชท.เราไม่อดทน จริงไม่ใช่หรอกครับ เค้าขาดประสบการณ์ จะให้เราไปดูแล มีบางกรณีได้วชท.โคราช แต่ไปฝึกงานที่ระยอง เราก็ไม่สามารถไปไหนก็ได้ สรุปคือเรื่องของทุน กับที่ปรึกษาที่เด็กขาด และประสบการณ์ที่ยังไม่เพียงพอ...”

“...พอถึงยุคนี้ที่พูดถึงนิคม นโยบายของสปก.ฉบับแรก 2520 เกษตรกรคือผู้ที่ทำอาชีพเกษตรกรรมและผู้ที่สำเร็จการศึกษาเกษตรและจัดสรรพื้นที่ที่มีประมาณ 4-5 ปีที่พูดว่าผู้ที่สำเร็จจากศึกษาเกษตรควรจะได้ที่จากสปก. สปก.เค้าทำหน้าที่เพียงแค่จัดสรรพื้นที่ให้เข้าไปอยู่ ผมเป็นคนจุดประเด็นในเรื่องนี้เอง บอกท่านสันติว่า ให้นิยามอาชีพ เกษตรกรในพรบ.ของสปก.มันเป็นแบบนี้ ผมก็ไปทวนนิยามของตรงนี้เป็นที่มาของการนำนักเรียนเกษตรเข้าไปในพื้นที่ของสปก. ภายหลังสปก.จัดพื้นที่ที่ใครไม่เอาแล้ว สาธารณูปโภคต่างๆไม่มี การที่จะตั้งเป็นนิคมต้องอาศัยความตั้งใจของทั้งสองฝ่าย พระเทพเคยรับสั่ง ที่ดินของสปก.ควรจะพร้อมทุกอย่างทั้ง น้ำ ไร่ ประปา เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนที่เข้าไปทำการเกษตร ไม่ใช่เอาเค้าไปทิ้ง เพราะนั่นในเรื่องของสปก.ผมไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องเท่าไร เพราะผมบางครั้งก็ใจดำ เพราะกระบวนการของศอศ. บางครั้งก็ไม่ได้เจาะลึกลงไปมากเท่าไร ผมคิดว่าเรื่องนี้เราน่าจะถอดจากบทสำเร็จและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันว่า การที่จะเข้ามาสู่ตรงนี้ได้มันประสบผลสำเร็จอย่างไร และควรจะสนับสนุนอะไร เงินทุน หรือการจัดการสิ่งต่างๆ เหล่านี้ถึงจะทำให้ผู้ที่เรียนเกษตรแล้วมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรได้...”

“...นักศึกษาที่จบใหม่ควรจะมีพื้นที่เทรนลองสักพักหนึ่งก่อนที่จะลงพื้นที่จริง พื้นที่ควรจะเป็นพื้นที่ใกล้เคียงที่เราจะพออยู่ได้ไม่ใช่ไกลเกินไป หรืออาจเป็นพื้นที่ในวิทยาลัยแต่เป็นความร่วมมือกับสปก. ให้เด็กลองทำและดูแลอย่างใกล้ชิด...”

“...ผมคิดว่าเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของเด็กต้องช่วย อย่างที่อ.กาญจนาไปดูเด็กที่ทำงานพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่ว่างเปล่า และรก เสร็จแล้วไม่ได้ทำอะไร พอผมกลับมา ก็ไปทำไปบุกเบิกพื้นที่ โดยไม่ได้ใช้เงิน เพราะผมใช้แรงงานจากตัวเด็ก เอาพ่อแม่มาลงมือทำ ในวันเสาร์อาทิตย์ มันต้องเริ่มต้นมาจากแปลงในฟาร์มของวิทยาลัย ก็ประสบความสำเร็จ เด็กได้รับรางวัลชีวิตวิถี ก็ได้รับรางวัล เด็กอีกคนญี่ปุ่นมาถูกใจก็ให้ไปเรียนญี่ปุ่น 1 ปี และเด็กคนนี้ผมส่งได้รับรางวัลพระราชทาน เดือน กค.นี้ก็กลับมาได้รับรางวัล โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ผมคิดว่าต้องช่วยเด็ก...”

“...เรื่องของนิคมการตั้งนิคมของเกษตรกร คือเอาผู้ที่ไม่มียี่สิบไปทำกินรวมกันคล้ายๆ กับกลุ่มนิคมอุตสาหกรรมที่ทำกัน ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่มันก็ไม่เกิดเพราะหลายๆสาเหตุ ที่ผ่าน มาเราเคยทำเกษตรกรุ่นใหม่ ทำเหมือนไฟไหม้ฟาง มันไม่เอาจริงเอาจริง พอมารุ่นใหม่คือพัฒนา เกษตรกร อบรม 3 เดือน พอครั้งหลังอยู่ในวิทยาลัย 2 เดือน ไปฝึกงาน 4 เดือน ก็เรียนจบ หมดแล้ว เพราะว่าเราทำไม่จริง ภาคใต้เขาเป็นศูนย์อบรม แต่ไม่มีคนมาอบรม รุ่นมี 40 กว่าคน เป็นคนภายใต้ 10 กว่า นอกจากนั้นเป็นคนขอนแก่น อุดร ซึ่งมาจากไหนก็ไม่รู้ พอรุ่นที่ 2 3 มา กันยกกลุ่มเลยทั้งมาจากปลวกแดง ระยองทั้งชุดเลย 30 กว่าคน จุดประสงค์ที่เค้ามาคือ เพราะ สปก.ไปบอกเค้าว่า คนที่ผ่านการอบรมนี้ สปก.จะให้ที่ และที่ดินที่เค้าหวังมากที่สุดก็คือที่วังน้ำ เขียว ในลักษณะแบบนี้ผมก็แจ้งว่า วิทยาลัยมีหน้าที่อบรมให้ความรู้อย่างเดียว เรื่องที่ดินคุณต้อง ไปคุยกับสปก.เอง เพราะเกษตรกรเค้ารบเร้าทุกวัน อยากจะดูแผนที่ว่าได้ที่ดินตรงไหน ผมก็โทร บอกคุณวินัยให้มาชี้แจงถ้าไม่มา ผมก็ยกเลิกการอบรม ลักษณะแบบนี้คือเค้าไม่ได้มาเพื่อ ต้องการอาชีพ และคนที่มาก็คือแม่และลูกสาว คนพวกนี้ก็ไม่ได้ทำอาชีพเกษตร ในเชิงนโยบายจะ ทำอย่างไรคือ ต้องมาจากนโยบายของรัฐบาลเลย การจัดนิคมเกษตร พอเมื่อจัดเสร็จแล้วหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสปก.ไปจัดเรื่องที่ดิน อุดมศึกษามาให้ความรู้ในอาชีพต่างๆ นอกจากนั้นมี สภาวิจัย กระทรวงเกษตรคุณก็มีหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาร่วมกันหมด และร่วมมือ อย่างจริงจัง แต่ไม่ใช่ว่าได้แค่นี้ สปก.จัดที่ไว้ให้ แล้วไม่ลงไปดู ไปปล่อยปลาไว้ก็ทำไม่ได้...”

3. แนวทางในการบริหารจัดการอาชีพเกษตร

3.1 การบริหารจัดการแบบทวิภาคี

ควรกำหนดสถานประกอบการในระบบทวิภาคีให้สอดคล้องกับการจัดการ อาชีวศึกษาเกษตร ซึ่งพบว่าสภาพการจัดทวิภาคีเป็นวิธีการที่ดีในการสร้างผู้ประกอบการ แต่ เนื่องจากลักษณะของการฝึกทางการเกษตร ต้องไปฝึกกับฟาร์มของเกษตรกรซึ่งอาจไม่ได้อยู่ใน เกณฑ์ของสถานประกอบการจึงอาจต้องมีการพัฒนาเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับอาชีพเกษตร ให้ ฟาร์มของเกษตรกรสามารถเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์แบบทวิภาคีได้

“...ทวิภาคีก็เห็นด้วยนะครับว่า ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริง แต่จะครบตั้งแต่ต้นน้ำ ยันปลายน้ำหรือ เปล่าไม่รู้ แต่ว่าอาชีพเค้าเป็นเกษตรกร ถ้าไปสถานประกอบการมันมีไม่ครบ

อย่าง(ชื่อวิทยาลัย)ไม่รู้จะไปหาสถานประกอบการที่ไหนที่จะไปตอบสนองทวิภาคีกับเด็กทุก ศาสตร์ให้เด็กพีชศาสตร์ สัตวศาสตร์ ประมง ไม่มีเลย โดนท่านผู้ใหญ่เขามาว่า ทำไมเกษตรไม่ จัดทวิภาคี ผู้ช่าก็ไม่ได้ เพราะไม่มีเด็กมาเรียนหรอก แล้วเราจะจัดอย่างไร แต่ว่าคำว่า ทวิภาคี ของเราต้องหมายถึงประสบการณ์งานฟาร์ม ประสบการณ์ที่เค้าได้เรียนรู้วิธีอื่นตั้งเยอะแยะ เรา ถูกกรอบกำหนดทำไมต้องไปจัดแบบนั้น เพราะนั่นถ้าไปเป็นสถาบันสิ่งเหล่านี้จะปรับเปลี่ยนได้ หรือเปล่า เป็นอิสระของเราหรือเปล่า...”

“...ถ้าเราทำให้ลูกของเกษตรกรซึ่งบางคนมีพื้นที่ของสปก. รับพื้นที่ต่อจากพ่อไป แต่ คุณต้องเรียนเกษตรก่อนนะ คุณต้องผลิตอย่างมีระบบใหม่ วิธีการหรือเทคนิคเหล่านี้จะทำให้ เค้าสามารถมาเป็นผู้ประกอบการได้ ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสถานประกอบการแต่พ่อแม่ที่ทำงาน จะมาเรียนกับครู อาจารย์ทำไมก็ไปเรียนกับพ่อแม่ ฉะนั้นกลุ่มของวิทยาลัยเกษตรจึงบอกว่า สถานประกอบการโดยรวมของอาชีพ เราไม่ได้หมายถึงนิติบุคคล แต่หมายถึงใครก็ได้หรือพ่อแม่ที่ ทำตรงนี้เข้าไปบอกว่า เราได้สอนลูกหลานของเกษตรกรเข้าสู่อาชีพต่อไปในอนาคตด้วย ซึ่งสิ่ง เหล่านี้ต้องชัดเจนในนโยบายการจัดการอาชีพเกษตร...”

“...ผมบอกว่าจะทำให้เด็กเลือกเอาเด็กที่ผมส่งไปฝึกงานที่ต่างประเทศ ผมการันตีรี ทุกคนจบมาเค้าสามารถประกอบอาชีพได้ เค้าสามารถมาทำงานช่วยสังคมได้ เพราะคนหนึ่ง กลับมามีรายได้ไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท วันก่อนกลับมาจากเดนมาร์กก็เหลือ 600,000 กว่าบาท เรายกใจดีแล้ว ลูกหลานชาวบ้านมีเงินขนาดนี้ซื้อที่ทางได้ แล้วผมก็กำกัว่าอย่าส่งเงินให้พ่อแม่ มาก ให้พ่อใช้กับค่าใช้จ่ายพอ เพราะเหลือเอาไปซื้อที่ดินบ้าง เด็กส่วนมากจะเป็นคนจน...”

“...ผมมองว่าตัวพวกผมเองเจอเรื่องของหลักสูตร สมรรถนะ ทวิภาคี ผมเข้าใจว่าเราอิงมา จากตามช่างอุตสาหกรรม แต่ว่าอาชีพเกษตรมันไม่เหมือนอุตสาหกรรม เพราะอุตสาหกรรมมันมี ช่างเชื่อม ช่างประปา เค้าแบ่งชัดเลย เค้าทำสมรรถนะอาชีพออกมาได้อย่างชัดเจน แต่ของเกษตร เราถ้าเราทำสมรรถนะอาชีพ ผมไม่ทราบว่าเป็นสถาบันของเรา แล้วเราจะแยกแบบนี้ได้ไหมไม่ เหมือนเค้า เพราะว่าถ้าเราจะแยกสมรรถนะอาชีพ อาชีพเกษตรเราต้องแยกย่อยเลยนะครับจาก สวน สวนไม้ผล ปลูกผัก แต่ว่าในวิทยาลัยเกษตร เราไม่สามารถจัดการเรียนเกษตรแยกขนาดนั้นได้ ไม่เหมือนช่างทางเทคนิคเค้าแยกออกมาเลยเช่น ช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า เค้าชัดตรงของเค้า แต่ของเรา ต้องไปถือตัวหลักสูตรมาแล้วก็ให้เขียนตามนั้น แล้วเราสอน พีชศาสตร์ สัตวศาสตร์ เราไม่ได้ไป เจาะจง โดยเฉพาะปวช. ไม่ได้เจาะเลยว่า คุณเลี้ยงสุกร วัวเนื้อ วัวนม ชัดๆ แบบนั้นไม่มีและบาง วิทยาลัยก็ไม่มี นี่คือนโยบายเรื่องหลักสูตร ซึ่งถูกนโยบายข้างบนลงมา...”

3.2 อาชีวศึกษาเกษตรควรจัดการศึกษาที่เชื่อมต่อการศึกษาดอนชีวิต

การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรในกรอบของการจัดการอาชีพเกษตรนั้นสามารถ พัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพได้ระดับหนึ่ง แต่หลังจากจบ

การศึกษาแล้วการเข้าสู่อาชีพเกษตรเป็นผู้ประกอบการหน้าใหม่จะต้องมีการส่งเสริมต่อเนื่อง นักศึกษาที่จบการศึกษาส่วนมากมักเรียนต่อ การรื้อเป้าหมายจากนักเรียนมัธยมศึกษาอาจไม่เพียงพออาจจะต้องพัฒนาเกษตรกรตัวจริงให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพบนแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการที่มีทักษะ ประสบการณ์บนฐานความรู้ อาชีวศึกษาเกษตรอาจต้องจัดการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบ โดยอาศัยฟาร์มของวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวต่อไปนี้

“...อาชีวศึกษาเกษตรต้องเปลี่ยน Concept การจัดการศึกษาใหม่ วิทยาลัยอาจจะเป็นหน่วยงานเล็กๆ แล้วมีพื้นที่ฟาร์ม พื้นที่จัดการเรียนแต่ไม่ไปสอนคนข้างนอก อันนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่เชื่อมโยงกับท่าน ถ้าคุณจะไปเดินไปกับกลุ่มเกษตรกรที่ให้ความรู้เค้าที่พัฒนาเค้า แต่บุตรหลานของเกษตรกรเหล่านี้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรได้อย่างไรเป็นหน้าที่ของวิทยาลัยที่จะต้องไปนี่คือส่วนหนึ่ง...”

กรอบที่ 5 กรณีศึกษาการจัดการอาชีวเกษตรที่เชื่อมโยงไปตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยโดนทายกลับมาเรียน จบที่ผมหมด จบปวส.หลายคนเลย จบประมงบ้างแบบนี้ครับ ผมถึงบอกว่า คุณเปิด-ปิดโอกาสนักเรียน ถ้าคุณส่งมาอาชีวไปไหนก็ได้ เทคนิคก็ได้ วิทยาลัยการอาชีพก็ได้ วิทยาลัยเกษตรก็ได้ เราสามารถช่วยเด็กเหล่านี้จากระดับมันสมองของเค้าสายกลาง ถ้าได้เก่งก็จะได้ดี อยากไปเรียนเดนมาร์ก คุณก็ต้องสอบภาษาอังกฤษจะได้ไปเร็วขึ้น ไปเรียนที่ญี่ปุ่นเด็กผมทุกคนพูดภาษาญี่ปุ่นได้หมดเลย เพราะเราอบรมก่อน 1 เดือนที่ตีวเข้มเลยครับ อบรมทุกวัน และล่าสุดเมษาเพิ่งจบไป เด็กไปญี่ปุ่นพูดได้หมดเลย ผมก็ปั้นเด็กของผม จากโคลนนะครับไม่ใช่ดิน เพราะเด็กผมปั้นมาจากโคลน มาจากรากหญ้า บั้นลักรี้ก็สามารถไปเป็นอันนี้ได้ ถามว่าเด็กเหล่านี้เก่งไหม เก่งครับ ที่ยกตัวอย่างเช่น เดนมาร์กยังไม่คิดเลย เด็กจบปวส. จะเป็นผู้เชี่ยวชาญของประเทศเดนมาร์ก ณ วันนี้มีชื่อเสียงมาก อยู่ที่นี่เลยเป็น 10 ปีแล้ว เค้าก็สร้างบ้านที่นั่นเมื่อก่อนเป็นกระท่อม พอผมไปดูเค้ามารับผม เค้าก็สร้างบ้านให้แม่เค้า นี่คือการภาคภูมิใจของเราครับ ถ้ามีอย่างนี้เยอะๆ ผมคิดว่าอาชีวเกษตรช่วยได้หมดครับ และเป็นพื้นฐานที่สำคัญด้วย

3.3 บทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนการจัดการอาชีวเกษตร

ผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเป็นกลไกที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การศึกษาโดยการสำรวจในงานวิจัยนี้พบว่าผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหารและเข้าใจบริบทของการจัดการอาชีวเกษตรจะเป็นสิ่งที่ส่งให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ สามารถสรุปบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารในการหนุนเสริมและขับเคลื่อนใน 2 ด้านได้แก่ ด้านงบประมาณ และด้านหารายได้จากการบริหารจัดการฟาร์ม ดังต่อไปนี้

การสนับสนุนด้านงบประมาณ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาก่อนหน้านี้จะพบว่าฟาร์มวิทยาลัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร หากวิทยาลัยใดที่สามารถจัดการฟาร์มได้เป็นอย่างดีสามารถดูแล และพัฒนางานฟาร์มให้มีความต่อเนื่องเหมาะสมก็จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพตามไปด้วย สิ่งสำคัญที่เป็นบทบาทของผู้บริหารคือ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อกระตุ้นให้เกิดงานฟาร์ม ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“...ทีนี้ถ้าท่านผู้อำนวยการท่านเก่ง ท่านก็สามารถไปของบประมาณมาปรับปรุงงานฟาร์มได้ บังเอิญท่านผู้อำนวยการที่อยู่ตอนนั้นไปของบประมาณได้มา 8,000,000 บาท มาลงประมาณ 4,000,000 บาท ก็เลยมีงานฟาร์มให้คงอยู่...”

การนิเทศติดตามการทำงานฟาร์มของครูอย่างต่อเนื่อง

การที่จะทำให้งานฟาร์มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นติดตามการดำเนินงานให้ฟาร์มมีการพัฒนาพร้อมสนับสนุนงานฟาร์มได้ทันทั่วทั้งที่ ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“...ฉะนั้นผมต้องสร้างฟาร์มในวิทยาลัยทุกฟาร์มให้พวกๆ ฟาร์มไหนไม่ทำ ผมไปจีทุกวันจะเอาตัวทำไร ผมก็ขายหมูไปให้เค้า เพราะฉะนั้นผมยืนยันว่า ถ้าหากให้อาชีวเกษตรจัดการให้แล้วมีคนป้อนให้แบบนี้ ผมว่ามันยังมีอยู่ ยังสามารถที่จะช่วยเหลือประเทศชาติได้ และประเทศชาติก็จะได้ผลิตเกษตรกรที่มีคุณภาพต่อไป ผมคิดแบบนี้ ขอยืนยันว่าอาชีพเกษตรยังมีประโยชน์อยู่นะครับ...”

ตอนที่ 3 ตัวอย่างต้นแบบในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

จากการระดมความคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานักศึกษาเป็นผู้ประกอบการนั้นพบว่าคณาจารย์ผู้ร่วมพัฒนาเห็นชอบให้มีการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้งานฟาร์มเป็นฐาน โดยมีการดำเนินการพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน ดังนี้

1. **จัดทำร่างคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน** การพิจารณาการพัฒนาผู้ประกอบการดำเนินการพิจารณาภายใต้การจัดการเรียนการสอนอาชีวเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี โดยการสนทนากลุ่มกับตัวแทนคณาจารย์ที่ประกอบด้วย 3 สาขาได้แก่สาขาพืชศาสตร์ สาขาสัตวศาสตร์ สาขาประมง ผลของการสนทนากลุ่มได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรสำหรับนักศึกษาอาชีวเกษตรว่าสิ่งที่สำคัญคือการสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพเกษตร นอกเหนือจากเรื่องของทักษะ และประสบการณ์งานฟาร์ม โดยกำหนดเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

นิยามการเป็นผู้ประกอบการเกษตร

ผู้เกี่ยวข้องที่เป็นตัวแทนคณาจารย์ได้กำหนดกรอบในการพัฒนาผู้ประกอบการโดยนิยามว่าผู้ประกอบการเกษตรหมายถึงผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับการเกษตรสามารถนำความรู้ด้านการเกษตรไปใช้ในการประกอบอาชีพ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญคือสามารถผลิตสินค้าเกษตรได้ สามารถจัดการผลผลิตเพื่อการจำหน่ายได้ โดยใช้ความรู้ด้านการเกษตรมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบท ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“อาชีพเกษตร ถ้าเอาเงินเดือนเป็นตัวตั้งมันไม่ใช่ ผมเจออยู่คนหนึ่งเป็นเจ้าของฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่ปากช่อง เค้ามาทำอาชีพเกษตรเคื่อบอกว่าอาชีพเกษตรไม่ได้ทำให้เคื่าร่ำรวยหรอกแต่ว่าเคื่อบอยู่ได้และมีความสุข ...ส่วนอาชีพเกษตรนั้นเหมือนที่อาจารย์บอกระยะไรที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรเป็นข้าราชการในกระทรวงเกษตรก็ได้ อยู่ในบริษัทเกษตรก็เป็นเกษตรแต่ว่าไม่ใช่จบเกษตรแล้วไปทำงานโลดสแต่ถ้าโลดสแล้วขายผักก็ยังมีดินะครับ แต่อันนี้ไม่ใช่เลยไปเป็นยาม ก็ไม่ตรงที่จุดเป้าหมายที่วางไว้ครับ”

“...การเป็นผู้ประกอบการเกษตรจะต้องประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ อุดมการณ์ วิชาการ และประสบการณ์...”

การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

กรอบเงื่อนไขที่กำหนดในการพัฒนาด้านแบบการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรในงานวิจัยนี้จากการร่วมสนทนากลุ่มพบว่าผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนโดยเฉพาะทางด้านงานฟาร์ม และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้อง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลต่อไปนี้

“...สถานศึกษาควรจัดหาพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งจำเป็นในการฝึกทักษะให้เพียงพอเหมาะสมทันสมัย ไฮเทคยิ่งดี...”

“...ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูมีเวลาเต็มทีในการฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียน เช่น ลดภาระงานอื่นๆ ที่ไม่เป็นจำเป็น หรือไม่มอบหมายงานซ้ำซ้อน...”

ผู้สอนต้องยอมรับและพร้อมที่จะพัฒนา มีความเข้าใจ ให้ความร่วมมือ ภาระงานเหมาะสม ตรงตามความถนัดของผู้สอน

การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก มีความพร้อมด้านสถานที่ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์
กรอบคิดการพัฒนาคู่มือการพัฒนาผู้ประกอบการ

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดจากความคิดเห็นที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างคู่มือในการพัฒนาผู้ประกอบการ ได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ เน้นสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพเกษตร พร้อมกับการพัฒนาความรู้ทักษะ และประสบการณ์ในสภาพจริงโดยใช้งานฟาร์มเป็นฐานในการเรียนรู้

วิธีการจัดการเรียนรู้ เรียนรู้จากสภาพจริงโดยใช้ฟาร์มของวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยจัดเป็นกิจกรรมเสริมการเป็นผู้ประกอบการเกษตรจากหลักสูตรปกติ

เงื่อนไขสำคัญ 1. ต้องมีครูประจำฟาร์มที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการฟาร์ม
2. ต้องมีการสนับสนุนการจัดการฟาร์มวิทยาลัยให้สามารถเป็นต้นแบบหรือเพียงพอที่จะจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงได้

จากข้อกำหนดข้างต้นนำมาร่างเป็นคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม โดยกำหนดเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. **ส่วนของหลักการ แนวคิด** ผู้วิจัยร่างขึ้นและนำไปให้อาจารย์ที่เป็นตัวแทนจากสาขาพืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ และประมง โดยประกอบด้วยหลักการแนวคิด ดังตัวอย่างคำนำ และสารบัญของคู่มือการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มต่อไป (กรอบที่ 4.1)

กรอบที่ 4.1 ตัวอย่างคำนำ และสารบัญของคู่มือการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

แนวคิดในการจัดทำคู่มือ

คู่มือนี้เป็นผลงานส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรม มีเป้าหมายเพื่อเป็นคู่มือสำหรับครู ใช้ในการจัดชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาอาชีพเกษตรโดยมุ่งเน้นให้เกิดความเชื่อมั่นในการนำความรู้ด้านการเกษตรไปใช้เลี้ยงชีพอย่างมั่นใจ และเป็นคู่มือสำหรับผู้บริหารใช้ในการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของครู การพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรจะต้องสร้างเสริมคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ อุดมการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร ประสบการณ์หรือทักษะทางการเกษตร และวิชาการเกษตร ควบคู่กันไปโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่อิงกับ **สภาพความเป็นจริงในการประกอบอาชีพเกษตร** อาศัยครูเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ของนักศึกษา จากข้อค้นพบนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องร่วมกันจากการสำรวจความคิดเห็นของหลายฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง ว่าการเรียนรู้อาชีพเกษตรต้องใช้กระบวนการเรียนรู้จาก **ประสบการณ์จริงผ่านงานฟาร์ม** คณะผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาคู่มือนี้ ประกอบด้วยหลักคิด 2 ประการคือการเรียนรู้แบบประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้งานฟาร์มเป็นฐาน โดยหวังให้คู่มือนี้เป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายในการผลิตผู้ประกอบการเกษตรให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ รวมทั้งให้ผู้บริหารได้ทำความเข้าใจและใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดทำคู่มือนี้ได้ผ่านการระดมความคิด และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีการเชิญคณาจารย์ในสาขาพืช สัตว์ และประมง รวมทั้งผู้บริหารมาร่วมวิเคราะห์และสร้างตัวอย่างการจัดการเรียนรู้

สารบัญ

เรื่อง

1. แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร

- 1.1 แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร
- 1.2 หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร
- 1.3 การคัดเลือกสาระการเรียนรู้อาชีพเกษตร

2. แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน

- 2.1 แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน
- 2.2 ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน
- 2.3 การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา

3. กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

- 3.1 กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์
- 3.2 กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา
- 3.3 การเรียนรู้แบบโครงการ
- 3.4 กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- 3.5 การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน

4. การประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

- 4.1 แนวคิดในการประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์
- 4.2 การประเมินการเรียนรู้แบบรูปคดี

5. กรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

- 4.1 การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้เครือข่ายความร่วมมือ
- 4.2 การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้นำคู่มือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนอาจารย์ในสาขาพืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ และประมง พิจารณาในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ การวางหัวข้อ ปริมาณ และความชัดเจนของ เนื้อหา ผลการพิจารณาพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่าเหมาะสมในทุกประเด็น (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อร่างคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้งาน ฟาร์มเป็นฐาน

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ปรับปรุง
1. การวางหัวข้อ			
แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร			
แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร	12		
หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร	10	2	
การคัดเลือกสาระการเรียนรู้อาชีพเกษตร	12		
แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน			
แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	10	1	
ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	8	3	1
การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา	8	1	3
กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม			
กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์	11		
กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา	11		
การเรียนรู้แบบโครงการ	12		
กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	12		
การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน	7	5	
การประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม	5	1	
2. ปริมาณเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ			
แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร			
แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร	11	1	
หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร	10	2	
แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน			
แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	11	1	
ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	9	3	
การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา	7	3	2

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่ แน่ใจ	ปรับปรุง
กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์	10	1	1
กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา	11	1	
การเรียนรู้แบบโครงการ	10	2	
กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	10	1	1
การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน	7	5	
การประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม	6	6	
3. ความชัดเจนของเนื้อหา			
แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร	12		
หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร	9	3	
การคัดเลือกสาระการเรียนรู้อาชีพเกษตร	10	2	
แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	10	2	
ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	10	1	
การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา	8	3	1
กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์	9	2	1
กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา	9	2	1
การเรียนรู้แบบโครงการ	10	2	
กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	9	2	1
การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน	6	4	2
การประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม	5	6	1
4. การนำไปใช้ได้ตามบริบทของวิทยาลัย			
แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร	9	2	1
หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร	8	3	1
การคัดเลือกสาระการเรียนรู้อาชีพเกษตร	9	3	

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่ แน่ใจ	ปรับปรุง
4. การนำไปใช้ได้ตามบริบทของวิทยาลัย			
แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร	9	2	1
หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร	8	3	1
การคัดเลือกสาระการเรียนรู้อาชีพเกษตร	9	3	
แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	7	5	
ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	4	6	2
การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา	3	7	2
กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์	9	3	
กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา	9	3	
การเรียนรู้แบบโครงการ	8	4	
กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	8	3	1
การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน	3	8	1

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีดังนี้

เนื้อหาในคู่มือควรอ่านเข้าใจง่าย สั้นกระชับ ชัดเจน และปฏิบัติตามได้

เนื้อหาหลายประเด็นยังไม่มีมีการขยายความให้ชัดเจนหรือเข้าใจง่าย

การประเมินการเรียนรู้มีตัวอย่างมากเกินไป

2. การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

นำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างที่สามารถดำเนินการได้จริง โดยจัดสนทนากลุ่มและร่วมกันออกแบบโดยทางผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วยคณาจารย์ในสาขาพืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ และประมง และคณะผู้วิจัย โดยแยกออกตามสาขาเป็น 3 สาขา ได้แก่สาขาพืชศาสตร์ สาขาสัตวศาสตร์ และสาขาประมง

ในการพัฒนาผู้ประกอบการโดยใช้จัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม ได้ร่วมกันเลือกพัฒนาผู้ประกอบการในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) และกำหนดการพัฒนาเป็น 3 ปี ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“...เพราะฉะนั้นเด็กปวช. ผมค่อนข้างจะมั่นใจว่านักศึกษาปีที่ 1 จะต้องรักในอาชีพ ก่อน ปีที่ 2 เริ่มทักษะ ปีที่ 3 จึงออกไปสถานประกอบการเล็กๆ น้อยๆ ปวส. จึงเริ่มไปสถานประกอบการมากขึ้น...”

รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

2.1 ชั้นปีที่ 1 มีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการ ใน 2 ส่วน ได้แก่ การสร้างอุดมการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร และการฝึกทักษะทางการเกษตรเบื้องต้น

2.2 ชั้นปีที่ 2 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะทางการเกษตร แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การฝึกทักษะทางการเกษตรเฉพาะทาง และการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเกษตร

2.3 ชั้นปีที่ 3 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเป็นผู้จัดการฟาร์มและการจัดการธุรกิจเกษตร โดยแบ่งการเรียนรู้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การเรียนรู้การเป็นผู้จัดการและการบริหารงานฟาร์มในสถาบัน และ 2) การฝึกประสบการณ์กับธุรกิจเกษตรนอกสถาบัน ในการเป็นจัดการและบริหารธุรกิจเกษตร

รายละเอียดของคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร
โดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

① เตรียมผู้ประกอบการเกษตร

ปีที่ 1

การเตรียมความพร้อม

- อุดมการณ์การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

- วัฒนธรรมการทำงานที่ดี

② พัฒนาทักษะการเกษตรในฟาร์ม

ปีที่ 2

พัฒนาทักษะเกษตร

- การฝึกทักษะทางการเกษตรเฉพาะทาง

- การพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้จัดการฟาร์ม

③ การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

ปีที่ 3

การเรียนรู้ในฟาร์มสถานศึกษา:

- การเป็นผู้ช่วยผู้จัดการฟาร์ม
- การจัดการฟาร์มภายใต้คำแนะนำ

ระบบการนิเทศ

- ผู้บริหารนิเทศ
- อาจารย์ที่ปรึกษา
งานฟาร์ม

ฝึกประสบการณ์ธุรกิจเกษตรนอกสถาบัน :

- การเป็นผู้ช่วยผู้จัดการธุรกิจเกษตร
- การบริหารธุรกิจเกษตรภายใต้คำแนะนำ

แผนการจัดกิจกรรมสาขาพืชศาสตร์

แผนการจัดกิจกรรม

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประส

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 1

ชื่อกิจกรรม ทักษะที่ดีทางการเกษตร

สาขาวิชา พืชศาสตร์ ชั้นปี 1

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตร

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

สถานประกอบการที่ประสบความสำเร็จ

เป้าหมาย ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตร

กิจกรรม & ประสภารณ์การเรียนรู้

กิจกรรมกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

- การวาดภาพเป้าหมายชีวิต
- การเขียน การเล่า การ์ตูนเทคนิค การซักถาม

การศึกษาดูงานสถานประกอบการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ

- ร่วมกำหนดเป้าหมาย
- กำหนดวิธีการศึกษาเรียนรู้
- สรุปผลการศึกษาดูงาน

เงื่อนไขความสำเร็จ

- การสนับสนุนจากสถานประกอบการ
- ระบบสนับสนุนจากสถานศึกษา เช่น งบประมาณ ยานพาหนะ นโยบาย
- การสื่อสาร/การถ่ายทอดของ ผู้ประกอบการสู่ผู้เรียน
- ความสามารถในการจัดกระบวนการของครู
- ผู้เรียนผ่านการจัดกระบวนการกลุ่ม เช่นการระดมความคิด การกล้า

สาระการเรียนรู้

ความรู้ทั่วไปด้าน

การเกษตร

ทักษะการนำเสนอ

การสังเกต การสรุป

ทักษะทางสังคม

ผู้ช้แบบ

อ. ประเวทย์ ใจผืน

อ.สุกัญญา ใจผืน

อ.เอกชัย ยุทธชัยวรกุล

แผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 2

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม ทักษะด้านการผลิตพืช สาขาวิชาพืชศาสตร์ ชั้นปี 2	<u>เป้าหมาย</u> มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี ในการผลิตพืช							
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทักษะเกษตรด้านการผลิตพืช ทัศนคติ และความมั่นใจ ในการผลิตพืช ความรู้ด้านการผลิตพืช	<table><tr><th>กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้</th><th>เงื่อนไขความสำเร็จ</th></tr><tr><td> สำรวจตลาด วางแผนการผลิต ดำเนินการผลิต จัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจำหน่ายผลผลิต การทำบัญชีฟาร์ม การประเมินผลโครงการ </td><td> การสนับสนุนการศึกษาดูงาน ระบบสนับสนุนจากวิทยาลัย เช่น ยานพาหนะ การสื่อสาร/ถ่ายทอดจากสถานประกอบการ การนิเทศอย่างเข้มข้น การเสริมแรง ชนิดพืชที่เหมาะสม </td></tr></table> สาระการเรียนรู้ <table><tr><td>ความรู้การทำโครงการเกษตร</td><td>ทักษะการทำโครงการเกษตร</td><td>คุณลักษณะในการทำโครงการเกษตร</td></tr></table>	กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้	เงื่อนไขความสำเร็จ	สำรวจตลาด วางแผนการผลิต ดำเนินการผลิต จัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจำหน่ายผลผลิต การทำบัญชีฟาร์ม การประเมินผลโครงการ	การสนับสนุนการศึกษาดูงาน ระบบสนับสนุนจากวิทยาลัย เช่น ยานพาหนะ การสื่อสาร/ถ่ายทอดจากสถานประกอบการ การนิเทศอย่างเข้มข้น การเสริมแรง ชนิดพืชที่เหมาะสม	ความรู้การทำโครงการเกษตร	ทักษะการทำโครงการเกษตร	คุณลักษณะในการทำโครงการเกษตร
กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้	เงื่อนไขความสำเร็จ							
สำรวจตลาด วางแผนการผลิต ดำเนินการผลิต จัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจำหน่ายผลผลิต การทำบัญชีฟาร์ม การประเมินผลโครงการ	การสนับสนุนการศึกษาดูงาน ระบบสนับสนุนจากวิทยาลัย เช่น ยานพาหนะ การสื่อสาร/ถ่ายทอดจากสถานประกอบการ การนิเทศอย่างเข้มข้น การเสริมแรง ชนิดพืชที่เหมาะสม							
ความรู้การทำโครงการเกษตร	ทักษะการทำโครงการเกษตร	คุณลักษณะในการทำโครงการเกษตร						
ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน ฟาร์มด้านการผลิตพืช ปัจจัยการผลิตพืช งบประมาณ ฟาร์มธุรกิจ ผู้ช่วยหัวหน้างานฟาร์ม	ผู้ออกแบบ อ. ประเวทย์ ใจผั่น อ.สุกัญญา ใจผั่น อ.เอกชัย ยุทธชัยารกุล							

-269-

แผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 3

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม โครงการผลิตพืชเชิงธุรกิจ

สาขาวิชาพืชศาสตร์ ชั้นปี 3

เป้าหมาย ผลิตพืชเชิงธุรกิจได้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

วิเคราะห์ เลือกผลิตพืชที่เหมาะสมกับท้องถิ่น
วางแผน ดำเนินการ ผลิตพืชเชิงธุรกิจได้
จัดโครงการผลิตพืชเชิงธุรกิจได้
เชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตได้
ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้อื่นได้

กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้

สำรวจตลาด
วิเคราะห์ และวางแผนการผลิต
ดำเนินการผลิต
จัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจำหน่ายผลผลิต
การจดบันทึกการปฏิบัติงาน การทำบัญชีฟาร์ม
การเขียนรายงาน และการนำเสนอผลงาน

เงื่อนไขความสำเร็จ

ระบบสนับสนุนจากสถานศึกษา
การสนับสนุนทุนในการผลิต
ฟาร์มวิทยาลัยที่มีความพร้อม
การประเมินการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่อง
และแจ้งผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ
มีการนิเทศติดตามทุกขั้นตอน
เลือกพืชที่เหมาะสม
มีการเสริมแรง
มีการจัดการรายได้

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

ฟาร์มวิทยาลัย หรือฟาร์มของตนเองที่บ้าน
ปัจจัยการผลิตเช่น ระบบน้ำ เครื่องมือ
การเกษตร
งบประมาณ
บุคลากร
แหล่งเรียนรู้ เช่นฟาร์มธุรกิจ
เครือข่ายการจัดจำหน่าย เช่น สหกรณ์ กลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน

สาระการเรียนรู้

ความรู้การทำ
โครงการเกษตร

ทักษะการทำโครงการ
เกษตร

คุณลักษณะในการทำ
การเกษตร

ผู้ออกแบบ

อ. ประเวทย์ ใจผืน วชท.นครราชสีมา
อ.สุกัญญา ใจผืน วชท.นครราชสีมา
อ.เอกชัย ยุทธชัยวรกุล วชท.สิงห์บุรี
อ.พันธ์ทวี สหะรัตน์

แผนการจัดกิจกรรมสาขาสัตวศาสตร์

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 1

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม การปรับทัศนคติต่อวิชาชีพเกษตร

สาขาวิชา สัตวศาสตร์ ชั้นปี 1

เป้าหมาย ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพเกษตร (สัตวศาสตร์)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการประกอบอาชีพเกษตร
2. ผู้เรียนปฏิบัติงานเกษตรตามคำแนะนำได้

กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้

- เข้าค่ายปรับทัศนคติก่อนเรียน
- การศึกษาดูงานด้านปศุสัตว์ที่ประสบความสำเร็จ
- การวิเคราะห์ตนเองในการผลิตสินค้าปศุสัตว์
- การสำรวจและวิเคราะห์ตลาดสินค้าด้านปศุสัตว์
- ปฏิบัติงานฟาร์มเบื้องต้น

เงื่อนไขความสำเร็จ

- การสนับสนุนผู้เรียนให้ทำโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ
- การพัฒนาและปรับปรุงงานฟาร์มตามมาตรฐานงานฟาร์ม
- ความมุ่งมั่นของผู้เรียน

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

1. สถานประกอบการด้านปศุสัตว์ที่ประสบความสำเร็จ
2. ฟาร์มปศุสัตว์ของวิทยาลัย
3. งบประมาณในการจัดการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้

หลักการเลี้ยงสัตว์

คุณลักษณะที่ดีของผู้เลี้ยงสัตว์

สถานการณ์สินค้าทางด้านปศุสัตว์

ผู้ออกแบบ

- อ.กิตติวรรณ ชีวรัตน์
- อ.บุญนำ ตันธกุล
- อ.ภวิพงศ์ จิตระโน
- อ.ชนากานต์ จิตระโน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 2

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม โครงการด้านสัตวศาสตร์ สาขาวิชา สัตวศาสตร์ ชั้นปี 2	<u>เป้าหมาย</u> ผู้เรียนมีประสบการณ์การทำโครงการทางด้านสัตวศาสตร์				
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 1. ผู้เรียนมีทักษะและประสบการณ์ทางด้านสัตวศาสตร์ 2. ผู้เรียนสามารถเขียนโครงการเกษตร 3. ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน 4. ผู้เรียนสามารถบูรณาการการเรียนรู้กับกิจกรรม อกท.	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="913 520 1675 587">กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้</th><th data-bbox="1686 520 2130 587">เงื่อนไขความสำเร็จ</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="913 595 1675 1069"> -โครงการเลี้ยง/ผลิต ทางด้านสัตวศาสตร์ -แบ่งกลุ่มการทำโครงการ -แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ -เขียนโครงการเสนอ/วางแผน -ดำเนินโครงการ -ประเมินโครงการเป็นระยะๆ -สรุปผล/เผยแพร่โครงการ </td><td data-bbox="1686 595 2130 1069"> -การสนับสนุนผู้เรียนให้ทำโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ -การพัฒนาและปรับปรุงงานฟาร์มตามมาตรฐานงานฟาร์ม -ความมุ่งมั่นของผู้เรียน </td></tr> </tbody> </table>	กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้	เงื่อนไขความสำเร็จ	-โครงการเลี้ยง/ผลิต ทางด้านสัตวศาสตร์ -แบ่งกลุ่มการทำโครงการ -แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ -เขียนโครงการเสนอ/วางแผน -ดำเนินโครงการ -ประเมินโครงการเป็นระยะๆ -สรุปผล/เผยแพร่โครงการ	-การสนับสนุนผู้เรียนให้ทำโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ -การพัฒนาและปรับปรุงงานฟาร์มตามมาตรฐานงานฟาร์ม -ความมุ่งมั่นของผู้เรียน
กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้	เงื่อนไขความสำเร็จ				
-โครงการเลี้ยง/ผลิต ทางด้านสัตวศาสตร์ -แบ่งกลุ่มการทำโครงการ -แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ -เขียนโครงการเสนอ/วางแผน -ดำเนินโครงการ -ประเมินโครงการเป็นระยะๆ -สรุปผล/เผยแพร่โครงการ	-การสนับสนุนผู้เรียนให้ทำโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ -การพัฒนาและปรับปรุงงานฟาร์มตามมาตรฐานงานฟาร์ม -ความมุ่งมั่นของผู้เรียน				
ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน 1.ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของวิทยาลัย 2.ปัจจัยการผลิต 3.งบประมาณในการจัดการเรียนรู้	<pre> graph TD A([สาระการเรียนรู้]) --> B[การเขียนโครงการ] A --> C[การจัดการเลี้ยงดู/ผลิต] A --> D[การสรุปและรายงานผลโครงการ] </pre> <u>ผู้ออกแบบ</u> อ.กิตติวรรณ ชีวรัตน์ วิชาท.อุตสาหกรรม อ.บุญนำ ตันธนกุล อ.ภูริพงศ์ จิตระมโน ๑ สาขาวิชาสัตวศาสตร์				

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 3

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม บริษัทจำลอง (Mini Company)

สาขาวิชา สัตวศาสตร์ ชั้นปี 3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผลิตสินค้าด้านปศุสัตว์ตามความต้องการของตลาดได้
2. สร้างอาชีพและรายได้กับผู้เรียน
3. ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการธุรกิจขนาดย่อมได้
4. เผยแพร่ผลงาน/บูรณาการกิจกรรม อกท.

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

1. ฟาร์มวิทยาลัยหรือฟาร์มของตนเองที่บ้าน
2. สถานประกอบการ
3. งบประมาณ

เป้าหมาย ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการฟาร์มตั้งแต่ผลิตจนถึงจัดจำหน่ายได้

กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้

- การรวมกลุ่มธุรกิจขนาดย่อม/ที่ปรึกษา
- การระดมทุน
- การแบ่งหน้าที่
- การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินธุรกิจขนาดย่อม
- การวางแผนธุรกิจ
- ดำเนินธุรกิจ/ติดตามประเมินผลเป็นระยะ
- สรุปและประเมินผล
- รายงานผลและเผยแพร่

เงื่อนไขความสำเร็จ

1. ทุนเริ่มต้นในการทำธุรกิจเกษตร
2. พื้นที่ สถานที่ประกอบธุรกิจเกษตรในฟาร์มวิทยาลัย หรือเอกชน หรือส่วนตัว
3. ความมุ่งมั่นของผู้เรียน
4. ที่ปรึกษาโครงการ (ครู, เกษตรกร, ผู้ปกครอง, ปราชญ์ท้องถิ่น)

สาระการเรียนรู้

การเขียนแผนและวางแผนธุรกิจ

ดำเนินการ/ติดตามประเมินผล

สรุปผลและเผยแพร่ผลงาน

ผู้ออกแบบ(ใส่เป็นผู้ร่วม)

- อ.กิตติวรรณ ชีวรัตน์
- อ.บุญนำ ตันธกุล
- อ.ภวิพงศ์ จิตระมะโน
- อ.ชนากานต์ จิตระมะโน

แผนการจัดกิจกรรมสาขาระม่ง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 1

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม การศึกษาดูงานการผลิตและการเพาะเลี้ยง
สัตว์น้ำ

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์ สาขางานผลิตสัตว์น้ำ ชั้นปี 1

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักศึกษาเห็นคุณค่าในการประกอบอาชีพการผลิตและการ
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

- ฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลาดจำหน่ายสัตว์น้ำ
แหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ
- ปัจจัยสนับสนุนงบประมาณ ยานพาหนะ และการ
ติดต่อประสานงาน

เป้าหมาย นักศึกษาเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพการผลิตและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้

การศึกษาดูงานการผลิตและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ประสบความสำเร็จ
(อุดมการณ์การเป็นผู้ประกอบการเกษตร การสร้างทัศนคติที่ดีทางการเกษตร)

เงื่อนไขความสำเร็จ

- การสนับสนุนการศึกษาดูงาน, ด้าน
งบประมาณ, ด้านยานพาหนะ, การติดต่อ
ประสานงาน
- การสนับสนุนการศึกษาดูงานจากภาค
ธุรกิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ฟาร์ม
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ, ตลาดจำหน่ายสัตว์น้ำ,
แหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ
- การเตรียมความพร้อมของครูและ
นักศึกษาก่อนการศึกษาดูงาน

สาระการเรียนรู้

ช่องทางการ
ประกอบธุรกิจ

ผลตอบแทนจากการ
ดำเนินการเพาะเลี้ยง
สัตว์น้ำ

รูปแบบการดำเนิน
ธุรกิจ เช่น การเลี้ยง
ปลาในกระชัง, ปลาร้า
ผงเพื่อการส่งออก

ผู้ออกแบบ

1. อ.รัชดา หมอยาดี วิชา.อุตรธานี
2. อ.สุมาลี มูลทองน้อย
3. อ.นุกูล แสงพันธุ์
4. อ.เอื้ออารี สุขสมนิตย์

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 2

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม การพัฒนาทักษะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์ สาขางานผลิตสัตว์น้ำ ชั้นปี 2

เป้าหมาย นักศึกษามีทักษะทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักศึกษามีทักษะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
2. นักศึกษามีลักษณะนิสัยการทำงานที่ดี เช่น การทำงานเป็นทีม, ความรับผิดชอบ, ความตรงต่อเวลา, ความขยัน และความอดทน เป็นต้น
3. นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

1. โรงเพาะฟัก บ่อเลี้ยง วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสัตว์น้ำ
2. งบประมาณในการดำเนินงานฟาร์ม
3. ครูและบุคลากรสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง
4. ฟาร์มเครือข่าย
5. ตลาดรับซื้อผลผลิต เช่น ตลาดภายในวิทยาลัย, ตลาดใกล้เคียง

กิจกรรม

การฝึกทักษะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบครบวงจร

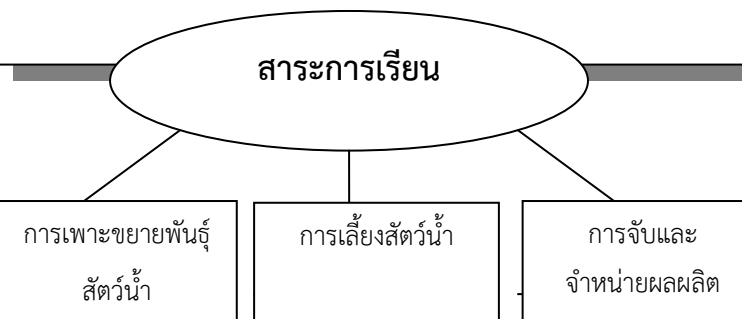
ประสบการณ์การเรียนรู้

1. การฝึกถ่ายทอดทักษะในฟาร์มวิทยาลัย
2. การบูรณาการรายวิชา เช่น วิชาโครงการ, วิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ, วิชาการปฏิบัติงานเกษตร

เงื่อนไขความสำเร็จ

- ความพร้อมของฟาร์มวิทยาลัย
- คุณลักษณะของครูประจำฟาร์ม
- ความมุ่งมั่นของนักศึกษา
- ระบบสนับสนุนการฝึกปฏิบัติงานฟาร์ม (ผู้บริหาร/ครูประจำฟาร์ม/หัวหน้างานฟาร์ม/ผู้ช่วยหัวหน้างานฟาร์ม)
- การทบทวน/ประเมินตนเอง
- การปรับบทบาทจากครูผู้สอนเป็นครูผู้เอื้อ

สาระการเรียนรู้

ผู้ออกแบบ

1. อ.รัชดา หมอยาดี
2. อ.สุมาลี มุลทองน้อย
3. อ.นุกูล แสงพันธุ์
4. อ.เอื้ออารี สุขสมนิตย์

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ปีที่ 3

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ชื่อกิจกรรม การจัดทำโครงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์ สาขางานผลิตสัตว์น้ำ ชั้นปี 3

เป้าหมาย นักศึกษาสามารถบริหารจัดการโครงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

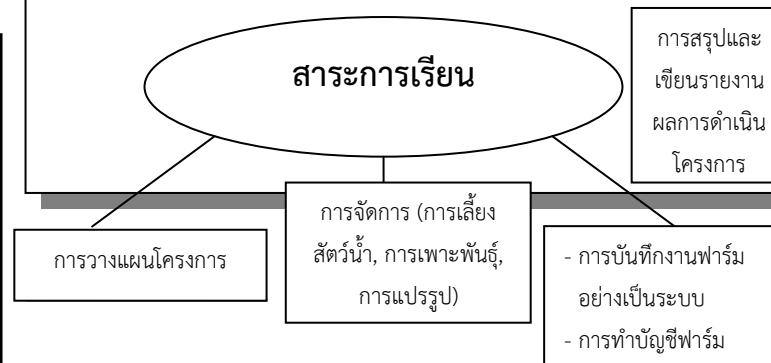
1. วางแผนโครงการผลิตสินค้าสัตว์น้ำตามความต้องการของตลาดได้
2. ดำเนินการผลิตสินค้าสัตว์น้ำได้
3. สรุปผลการดำเนินโครงการ
4. สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การทำโครงการต่อผู้อื่น

ทรัพยากร/แหล่งเรียนรู้/ปัจจัยสนับสนุน

1. โรงเพาะฟัก บ่อเลี้ยง วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสัตว์น้ำ
2. งบประมาณในการดำเนินโครงการ เช่น เงินทุนนักศึกษา กองทุนวิทยาลัย, โครงการหารายได้ระหว่างเรียน, เงินทุนจากภายนอก
3. ครูและบุคลากรสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง
4. ฟาร์มเครือข่าย
5. ตลาดรับซื้อผลผลิต เช่น ตลาดภายในวิทยาลัย, ตลาดนัดชุมชน

กิจกรรม & ประสบการณ์การเรียนรู้

1. การทำโครงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (การบริหารจัดการฟาร์ม (ทำได้ด้วยตนเอง) และการเป็นผู้จัดการธุรกิจเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
2. การนำเสนอผลการดำเนินโครงการ

เงื่อนไขความสำเร็จ

1. ทุนดำเนินงานทำโครงการ
2. ความพร้อมของฟาร์มวิทยาลัย
 - คุณลักษณะของครูประจำฟาร์ม
 - ความมุ่งมั่นของนักศึกษา
 - พื้นที่/สถานที่ประกอบธุรกิจสัตว์น้ำในวิทยาลัย
3. ระบบสนับสนุนการฝึกปฏิบัติงานฟาร์ม (ผู้บริหาร/ครูประจำฟาร์ม/หัวหน้างานฟาร์ม/ผู้ช่วยหัวหน้างานฟาร์ม)
4. การทบทวน/ประเมินตนเอง
5. การปรับบทบาทจากครูผู้สอนเป็นครูผู้เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (facilitator)

ผู้ออกแบบ

1. อ.รัชดา หมอยาดี
2. อ.สุมาลี มุลทองน้อย
3. อ.อนุกุล แสงพันธุ์
4. อ.เอื้ออารี สุขสมนิตย์

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาวิจัยและวิธีการศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรมนี้ มีแนวคิดจากความพยายามที่จะสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร เพื่อค้นหาข้อสรุปเชิงแนวคิดในการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร และแนวทางการผลิตกำลังคนในสถาบันอาชีวศึกษาเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกิดชุดองค์ความรู้ที่เป็นเอกสารเชิงแนวคิด และเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปขับเคลื่อนขยายผลตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาเกษตรแนวใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตรบนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3. เพื่อพัฒนาด้านแบบการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาเกษตรบนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้

กระบวนการศึกษามี 3 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาเกษตรแนวใหม่ ดำเนินการดังนี้

1.1 วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร

1.2 สัมภาษณ์และจัดทำฐานข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิทางอาชีวศึกษาเกษตร ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร และการสังเกตสภาพจริง

1.3 สัมภาษณ์ ประสพการณ์ เพื่อการพัฒนาครูอาชีวศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาเกษตรแนวใหม่จากผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการผลิตครูเกษตร 5 แห่ง รวมจำนวน 10 คน และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 48 แห่ง สุ่มอย่างเจาะจง เพื่อคัดเลือกบุคลากรที่เป็นผู้นำทางอาชีวเกษตรเป็นผู้บริหารวิทยาลัยได้จำนวน 28 คน อาจารย์

26 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.4 สังเคราะห์แนวทางทางการพัฒนาครูอาชีพศึกษาศาสตร์ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะผู้วิจัย รวมจำนวน 33 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาศาสตร์บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดำเนินการดังนี้

2.1 วิเคราะห์เอกสารจากรายงาน และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาศาสตร์

2.2 ประมวลองค์ความรู้โดยถอดบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง ในโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้บริหาร 28 คน อาจารย์ 26 คน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ 44 คน ผู้ประกอบการ สปก. จำนวน 17 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือปฏิบัติการโดยตรงในการจัดการเรียนการสอนในโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2.3 วิเคราะห์บทเรียนจากประสบการณ์การเรียนการสอนจากผู้เกี่ยวข้องอาทิ ผู้บริหาร ครู นักศึกษา ผู้ประกอบการ สปก.

2.4 จัดเวทีเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาฯ 1 ครั้ง จากผู้เกี่ยวข้องอาทิ ผู้บริหาร ครู นักศึกษา ผู้ประกอบการ สปก. รวมจำนวน 33 คน

2.5 สังเคราะห์แนวทางทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาศาสตร์

3. การพัฒนาต้นแบบการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาศาสตร์บนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

3.1 วิเคราะห์ประมวลความรู้เพื่อสรุปแนวทางการพัฒนาครู และกำลังคนทางอาชีวศึกษาศาสตร์ จากข้อค้นพบในระยะที่ 1 และ 2

3.2 พัฒนาแนวทางการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาศาสตร์บนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ กับสถาบันการอาชีวศึกษาศาสตร์ และภาคีการจัดการเรียนรู้ โดยการประชุมกลุ่มย่อยแบบมีส่วนร่วม จากสถาบันการอาชีวศึกษาศาสตร์ 3 สาขา ได้แก่ พืช ศาสตร์ สัตวศาสตร์ และประมง

3.3 สร้างคู่มือการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับการผลิตกำลังคนทางอาชีวศึกษาศาสตร์บนฐานการสนับสนุนของเครือข่ายประกอบด้วย ประมวลองค์

ความรู้ในการพัฒนาครู กำลังคน และแผนปฏิบัติการสำหรับสถาบันอาชีวเกษตร โดยการจัดเวทีระดมความคิดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงสภาพการณ์ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ครูเกษตร ผู้บริหารสถานศึกษา รวมจำนวน 28 คน

ผลสรุป

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ยังคงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทัศนคติให้กับเยาวชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เสริมด้วยกระบวนการหนุนเสริมจากการจัดการศึกษาที่สร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการจัดการอาชีวเกษตรกรรมในเชิงธุรกิจ ผ่านการจัดการฟาร์มของวิทยาลัยที่มีศักยภาพให้เป็นที่สาธิตการทำอาชีวเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น พร้อมด้วยการหนุนเสริมปัจจัยการผลิตและการมีพี่เลี้ยงให้กับผู้ประกอบการรุ่นใหม่หลังจากจบการศึกษาให้กลายเป็นเกษตรกรมืออาชีพจากภาคีที่เกี่ยวข้อง สรุปแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพการณ์ ปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้ประกอบการภายใต้การจัดการอาชีวศึกษา

1.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่อกำลังคนภาคการเกษตร

สภาพการประกอบอาชีพเกษตรมีลักษณะของการใช้แรงงาน ในขณะที่การผลิตมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากต้องพึ่งพาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และการตลาดที่มีการแข่งขัน สภาพเช่นนี้ส่งผลต่อค่านิยมในการประกอบอาชีพ และการเข้าศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เห็นได้จากจำนวนนักศึกษาที่มีแนวโน้มลดลง ประกอบกับจำนวนผู้ประกอบการอาชีวการเกษตรก็ลดลงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านค่านิยมของสังคมแล้วยังอาจเกี่ยวข้องกับโครงสร้างประชากรที่เป็นสังคมผู้สูงอายุด้วย

1.2 สภาพการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

สภาพการจัดการเรียนการสอนอาชีวเกษตรได้รับผลกระทบจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จากจำนวนผู้เรียนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ลดลง จำนวนนักศึกษาต่ำกว่าเป้าหมายส่งผลกระทบต่อปริมาณที่ได้รับลดลงอันเนื่องมาจากวิธีการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนผู้เรียน ส่งผลกระทบต่อเนื่องกับการพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรที่มีคุณภาพ ด้วยสภาพที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต้องอาศัยฟาร์มเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ให้กับนักศึกษา การจัดการฟาร์มมีค่าใช้จ่ายและการบำรุงรักษาสูง พบว่าโรงเรือน และเครื่องมือในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบางแห่งมีการชำรุดเนื่องจากไม่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร ในขณะที่อาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจำนวนมากที่บรรจุในช่วงปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการบรรจุ

อัตรากำลังจำนวนมากกำลังทยอยเกษียณ อาจส่งผลกระทบต่อทดแทนอัตรากำลัง สิ่งที่เป็น การเคลื่อนครั้งสำคัญของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในขณะนี้คือการพัฒนาสถาบันการ อาชีวศึกษาเกษตรโดยมีการรวมกลุ่มวิทยาลัยตามภูมิภาค โดยนำศักยภาพของบุคลากรที่มี คุณวุฒิในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก มาใช้ร่วมกัน รวมทั้งการร่วมมือกับเครือข่ายใน การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร ทั้งในและต่างประเทศที่สามารถส่งนักศึกษาไปฝึกงานและ พัฒนาการเป็นผู้ประกอบการได้ ถึงแม้ว่าอาชีวเกษตรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเพื่อสร้าง ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่แต่ก็พบว่านักศึกษาที่จบการศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ได้เข้าสู่อาชีพ เกษตรทันทีแต่มักศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2. แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวเกษตร

จากการประมวลสภาพการณ์ ปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้ประกอบการ ภายใต้การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการ เกษตรภายใต้การจัดการอาชีวเกษตรได้ 3 ประเด็น ได้แก่ แนวทางการพัฒนาครู แนวทางการ พัฒนาผู้ประกอบการ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอาชีวเกษตร ดังมีผลการ สังเคราะห์แนวทาง ดังต่อไปนี้

2.2.1 แนวทางพัฒนาครู

-การพัฒนาด้านวิชาชีพให้กับอาจารย์ ด้วยอาจารย์ในวิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยีจะมีวิชาชีพ 2 วิชาชีพ กล่าวคือวิชาชีพเกษตร กับวิชาชีพครู ดังนั้นการพัฒนา ด้านวิชาชีพจึงควรควบคู่กันไปทั้งด้านด้านวิชาชีพครู และวิชาชีพเกษตร โดยต้องพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มบรรจุเข้าทำงาน โดยความร่วมมือกันระหว่างสถาบันฝึกหัดครู สำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ในการออกแบบหลักสูตร และการรับรองผลการฝึกอบรมเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพตามมาตรฐานของคุรุสภา หรือ ตามความต้องการด้านวิชาชีพเกษตรที่สอดคล้องกับทิศทางการเกษตรของวิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยีแต่ละแห่ง

-การปรับเกณฑ์การประเมินครูให้เหมาะสมกับภาระงาน สืบเนื่องจาก การใช้งานฟาร์มเป็นฐานในการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษา ดังนั้นครูฟาร์มจึงมีความสำคัญใน ระบบของการจัดการอาชีวเกษตรเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุที่ครูฟาร์มมีภาระการดูแลงานฟาร์มทั้ง เพื่อการศึกษา และในเชิงหารายได้ จะต้องดูแลและจัดการฟาร์ม และจัดการการศึกษาโดย ใช้ฟาร์มเป็นฐาน ภาระงานของครูฟาร์มจึงมีมาก ดังนั้นจึงต้องมีการส่งเสริมครูฟาร์มให้ทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการกำหนดภาระงานที่เหมาะสม การสร้างแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงาน การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานฟาร์ม การนิเทศติดตาม และ ประเมินการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

2.2.2 แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

-พัฒนาการเป็นผู้ประกอบการในขณะที่เป็นนักศึกษา

-การสร้าง และปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตร

จากสภาพการณ์ของการประกอบอาชีพเกษตรที่สังคมมีค่านิยมในการเข้าสู่อาชีพเกษตรค่อนข้างต่ำกว่าอาชีพอื่น ซึ่งพบได้จากจำนวนนักศึกษาที่ลดลง จำนวนเกษตรกรที่ลดลง ดังนั้นเพื่อรักษาให้เกิดผู้ประกอบการที่ต่อเนื่องจึงควรพัฒนาทัศนคติของนักศึกษาให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรซึ่งจะนำไปสู่การเข้าสู่อาชีพเกษตรได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้สามารถสร้างทัศนคติได้ตั้งแต่ก่อนเข้าสู่อาชีพเกษตร โดยจัดระบบการศึกษาเพื่ออาชีพตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานต่อเนื่องถึงระดับอาชีวศึกษาที่จะทำให้เกิดความเข้าใจโลกของอาชีพ

-การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากสภาพจริง โดยใช้ฟาร์มของวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ คุณลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการเกษตรนอกจากทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพเกษตรแล้ว การมีความรู้ และทักษะก็เป็นองค์ประกอบสำคัญดังนั้นการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการเกษตรจะต้องให้นักศึกษาได้เรียนรู้การทำงานเกษตรในสภาพจริงจึงต้องอาศัยงานฟาร์มวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้โดยอาจบูรณาการกิจกรรมกับการสอนแบบโครงการ และให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติในฟาร์มของวิทยาลัยซึ่งจะเป็นการถ่ายโยงการเรียนรู้จากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

-พัฒนางานฟาร์มในวิทยาลัย

ด้วยฟาร์มถือเป็นแหล่งฝึกทักษะทางด้านการเกษตร งานฟาร์มจึงต้องมีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ดังนั้นต้องมีการพัฒนาฟาร์มของวิทยาลัยให้มีความยั่งยืนและดำรงการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร ดังนี้

- พัฒนาให้ฟาร์มเป็นศูนย์ความเป็นเลิศที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป แสดงให้เห็นความสำเร็จในการจัดการฟาร์มช่วยสร้างแรงจูงใจในการเข้าสู่อาชีพของเยาวชน

- จัดการฟาร์มแบบคู่ขนานหารายได้ และการเรียนการสอน อย่างสมดุล ด้วยสถานการณ์ด้านงบประมาณที่จำกัด ฟาร์มวิทยาลัยจึงต้องปรับบทบาทนอกจากการเรียนการสอนต้องปรับกลยุทธ์ในการหารายได้ด้วย แต่ต้องมีการจัดการที่ดีเพื่อคงการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรให้ได้พร้อมด้วยการเกิดรายได้จากงานฟาร์ม

-พัฒนาการเป็นผู้ประกอบการหลังจบการศึกษา

นักศึกษาที่จบใหม่ยังขาดประสบการณ์ดังนั้นการสร้างการเป็นผู้ประกอบการเกษตรให้กับนักศึกษาที่จบใหม่จะช่วยประคับประคองให้สามารถก้าวเข้าสู่อาชีพ

ได้อย่างยั่งยืน โดยมีระบบหนุนเสริมด้วยการจัดสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพจริง ในรูปแบบจัดสรรพื้นที่ทำกิน หรือการสร้างนิคมเกษตร

3. แนวทางในการบริหารจัดการอาชีพเกษตร

มีแนวทางสรุปได้ดังนี้

-การปรับเปลี่ยนเงื่อนไขในการรับอาจารย์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้จบปริญญาทางวิชาชีพเกษตรโดยตรงมาเป็นอาจารย์ได้ ทั้งนี้ให้สามารถพัฒนาวิชาชีพครูในระหว่างปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานของสภาวิชาชีพครู

-การจัดระบบทวิภาคีให้สอดคล้องกับการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร

-อาชีวศึกษาเกษตรควรจัดการศึกษาที่เชื่อมต่อการศึกษาดอตชีวิต

-พัฒนาระบบการสรรหาผู้บริหารสถาบันอาชีวเกษตรให้ได้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาเกษตร

-พัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนการจัดการอาชีวเกษตรที่เข้มแข็งขึ้นในด้านงบประมาณ การสนับสนุนเครือข่ายการจำหน่ายผลผลิต การสร้างตลาดรองรับ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้การจัดการอาชีวศึกษา

สถานการณ์	หลักการ	แนวทาง
สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่อภาคการเกษตร -อาชีพเกษตรพึ่งพิงแรงงาน -ผลผลิตการเกษตรขึ้นกับสิ่งแวดล้อม -ตลาดด้านการเกษตรมีความเสี่ยง -ค่านิยมต่อการประกอบอาชีพเกษตร -การเป็นสังคมผู้สูงอายุ -จำนวนผู้ประกอบการเกษตรลดลง สภาพการจัดการ	-พัฒนาฟาร์มวิทยาลัยให้เป็นศูนย์ความเป็นเลิศเฉพาะทางที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ในการฝึกทักษะเกษตร ทักษะการจัดการ การบริหารธุรกิจเกษตร ทั้งนักศึกษา และเกษตรกร -สร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการเกษตร -ปรับระบบการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับภารกิจที่แท้จริงโดยเฉพาะงบประมาณเพื่อการพัฒนาฟาร์มวิทยาลัย -พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ	การพัฒนาครู -ปรับเปลี่ยนเงื่อนไขในการรับอาจารย์โดยเปิดโอกาสให้ผู้จบปริญญาทางวิชาชีพเกษตรโดยตรงมาเป็นอาจารย์ได้ ทั้งนี้ให้สามารถพัฒนาวิชาชีพครูในระหว่างปฏิบัติงานตามมาตรฐานของสภาวิชาชีพครู -ส่งเสริมครูฟาร์มให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการกำหนดภาระงานที่เหมาะสม การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานฟาร์ม การนิเทศติดตาม และประเมิน

สถานการณ์	หลักการ	แนวทาง
อาชีพศึกษาเกษตร -จำนวนผู้เรียนน้อย -การจัดการอาชีพศึกษาเกษตรมีต้นทุนด้านอุปกรณ์งานฟาร์ม และการบำรุงรักษาสูง -ข้าราชการจำนวนมากกำลังเข้าสู่วัยเกษียณอายุ -ผู้จบการศึกษาส่วนใหญ่มักศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น -วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน บางแห่งมีศักยภาพสูง -มีการรวมกลุ่มวิทยาลัยแต่ละแห่งในแต่ละภูมิภาคเป็นสถาบันการอาชีพศึกษาเกษตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี -บุคลากรส่วนหนึ่งมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก -มีเครือข่ายกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถส่งนักศึกษาไป	สร้างผู้ประกอบการเกษตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (career education) เริ่มตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษาต่อโดยจัดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าใจโลกของงานและอาชีพ และต่อเนื่องเมื่อเข้ามาศึกษา โดยเน้นการพัฒนาทัศนคติของเยาวชน การพัฒนาทักษะทางการเกษตรและความสามารถในการประกอบการเกษตร เมื่อหลังจบการศึกษา ให้มีการสร้างระบบหนุนเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเข้าสู่อาชีพเกษตรได้อย่างยั่งยืน	การปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหรอย่างต่อเนื่อง
		การพัฒนานักศึกษา -สร้างทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรเชิงบวกให้กับนักศึกษาโดยจัดให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากฟาร์มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ -พัฒนานักศึกษาให้มีสรณะในการเป็นผู้ประกอบการโดยจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในวิทยาลัยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตร การพัฒนาทักษะเฉพาะทางด้านการเกษตรจนถึงทักษะในการเป็นจัดการฟาร์ม และผู้ประกอบการ
		การพัฒนาการจัดการอาชีพศึกษา -พัฒนาฟาร์มในวิทยาลัยให้เป็นฟาร์มตัวอย่างแสดงความเป็นเลิศเฉพาะทางที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยสามารถบูรณาการฟาร์มเพื่อการเรียนและการหารายได้ในการพึ่งพาตนเองได้อย่างสมดุล และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในวิทยาลัยด้วยตนเองและชุมชนเกษตรกรทั่วไป -หนุนเสริมการประกอบอาชีพ

สถานการณ์	หลักการ	แนวทาง
ฝึกงาน และพัฒนาการ เป็นผู้ประกอบการได้		เกษตรให้กับนักศึกษาด้วยการ สร้างโอกาสในการเป็น ผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่องทั้งใน ระหว่างการศึกษา และหลังจบ การศึกษา โดยหนุนเสริมในด้าน ปัจจัยการผลิต การมีพี่เลี้ยงใน ระยะต้นของการเข้าสู่อาชีพเกษตร และการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการ เกษตรให้สามารถใช้ทรัพยากรได้ อย่างมีประสิทธิภาพสามารถ กำหนดตลาดเองได้
		การปรับเปลี่ยนนโยบาย -จัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้ชัดเจน ต่อเนื่อง บูรณาการกับระบบแนะ แนวในโรงเรียน -พิจารณาระบบการจัดสรร งบประมาณรายหัว โดยให้นำ ภารกิจอื่นมาพิจารณาโดยเฉพาะ ด้านการจัดการฟาร์ม -เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีประสบการณ์ ในการประกอบอาชีพเกษตรได้เข้า มาสอนนักศึกษา เช่น ปราชญ์ ชุมชน -จัดให้ฟาร์มในท้องถิ่นที่ประสบ ความสำเร็จ ได้เข้ามาร่วมจัด ประสบการณ์ให้นักศึกษา -พัฒนาระบบการสรรหาผู้บริหาร สถาบันอาชีพเกษตรให้ได้ผู้ที่มี ความเชี่ยวชาญในการบริหาร สถานศึกษาเกษตร

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอาชีพเกษตรกรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอาชีพเกษตรกรรมจากผลการวิจัยนี้วิเคราะห์ภายใต้การจัดการการอาชีวศึกษาเกษตรในการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร ดังมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านอาชีวเกษตรให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตกำลังคน โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

1.1 การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนากำลังคนทางด้านอาชีวเกษตรที่ชัดเจนจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบตลาดแรงงาน ในภาคส่วนต่างๆ เช่น พนักงาน ผู้ประกอบการ เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนากำลังคนในแต่ละรูปแบบมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน หากสามารถกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนของกำลังคนการออกแบบหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมสามารถจัดการให้สอดคล้องกับกำลังคนทางด้านอาชีวเกษตรที่ต้องการ

1.2 การวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ทางด้านอาชีวเกษตรทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ด้วยการพัฒนากำลังคนทางด้านอาชีวเกษตรที่มีทิศทางที่ชัดเจน ในแต่ละระดับ (ปวช. ปวส. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี) และแต่ละสาขาวิชา

1.3 การกำหนดนโยบายทางด้านอาชีวศึกษากับสายสามัญอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการวางแผนด้านความต้องการกำลังคนของประเทศ ทั้งนี้ในปัจจุบันมีการผลิตกำลังในสายสามัญศึกษามากเกินความต้องการในการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนกำลังคนทางด้านอาชีวเป็นจำนวนมาก

2. กำหนดความชัดเจนในการพัฒนาความเป็นเลิศทางการเกษตรที่สอดคล้องกับความสำเร็จของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและบริบทชุมชน โดยมีประเด็นการพิจารณาดังนี้

2.1 การกำหนดความชัดเจนในการพัฒนาเป็น center of excellence ของแต่ละวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ทั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ทั้งจากฐานความเข้มแข็งของแต่ละวิทยาลัย และบริบทของชุมชนว่าต้องการให้วิทยาลัยพัฒนาสู่ความเข้มแข็งในด้านใด และต้องพิจารณาทั้งภายในและระหว่างสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรที่จัดตั้งขึ้นใหม่

2.2 การสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ชัดเจนในการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวเกษตร โดยพิจารณาสัดส่วนที่เหมาะสมกับการเปิดสอนในสาขาอาชีวเกษตร และสาขานอกอาชีวเกษตร เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดตั้งวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

2.3 การเพิ่มหรือลดขนาดของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทและ
ตอบโจทย์ของการพัฒนาชุมชนในเชิงพื้นที่และมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น พร้อมทั้งกำหนดกรอบ
อัตรากำลังให้เพียงพอกับสาขาวิชาที่เปิดสอน และสาขาที่ต้องการพัฒนาให้เป็น Center of
Excellence เพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดการอาชีวเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่รับผิดชอบ

3. ปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการในสถาบันอาชีวเกษตรให้เหมาะสมกับบริบททาง เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป ในประเด็นต่อไปนี้

3.1 การดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถาบันอาชีวเกษตร ควรเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญใน
การบริหารสถานศึกษาเกษตร เข้าบริบทของการจัดการอาชีวเกษตรอย่างถ่องแท้ เนื่องจากธรรมชาติ
ของการจัดการอาชีวเกษตรมีความแตกต่างจากการจัดการอาชีวศึกษาใน สาขาอื่น ทั้งนี้เนื่องจากอา
ชีวเกษตรไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา การบริหารการอาชีวเกษตรไม่สามารถนำเวลามาเป็นเครื่อง
กำหนดกิจกรรมได้ตลอด เพราะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก

3.2 การบริหารงานบุคคลเพื่อประสิทธิภาพการจัดการอาชีวศึกษาเกษตร โดยการ
ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องภาระงานสอดสอนของครูอาชีวเกษตร ด้วยวิธีการเพิ่มสายธุรการให้
เหมาะสมกับภาระงานที่ไม่ใช่งานการจัดการเรียนการสอนที่เพิ่มขึ้นจากนโยบายต่างๆ การให้ความ
ร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่

3.3 แก้ไข กฎ ระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีวเกษตร ทั้งในด้านการ
พัฒนาบุคลากร การจัดการเงินได้เพื่อพัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการ
จัดสรรงบประมาณตามรายหัวนักศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรและ
เทคโนโลยีที่มีนักศึกษาจำนวนน้อย

3.4 การปฏิรูประบบบริการวิชาการทางการเกษตรของวิทยาลัยเกษตรและ
เทคโนโลยีกับเกษตรกร ควรมีระบบที่เน้นเชิงคุณภาพในการสร้างหรือพัฒนาเกษตรกรที่มีอยู่เดิมและ
เกษตรกรใหม่ ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างมั่นคงและ
ต่อเนื่อง

3.5 กำหนดจัดทำแผนการพัฒนาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของวิทยาลัยเกษตรและ
เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างรายได้เพื่อพัฒนาวิทยาลัยให้เข้มแข็ง โดยให้
ความสำคัญกับการพัฒนาฟาร์มวิทยาลัยให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกระดับ
และเป็นฟาร์มตัวอย่างของการสร้างรายได้ในการพัฒนาวิทยาลัย

3.6 การวางแผนการพัฒนากิจการศึกษอาชีวเกษตรในระดับ ปวช. ปวส. หรือ
ระดับปริญญา ในรูปของสถาบันอาชีวเกษตรเป็นผู้ดำเนินการเองที่ต้องเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา
ระดับอุดมศึกษา ต้องคำนึงถึงปรัชญาการอาชีวศึกษาเกษตรกับปรัชญาอุดมศึกษาเกษตรให้สมดุล

4. ปรับเปลี่ยนการจัดกระบวนการการเรียนรู้อาชีวเกษตรที่พัฒนาการ ผู้ประกอบการเกษตรยุคใหม่ ดังต่อไปนี้

4.1 การจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร เพื่อมุ่งเน้นสู่การประกอบอาชีพเกษตรด้วยความมั่นใจ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อบริบทของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแต่ละแห่ง ดังตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร เช่น

1) การจัดการเรียนการสอนแบบ PBL ทั้งนี้การขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอน PBL ต้องขับเคลื่อนทั้งองค์กร ด้วยการทำความเข้าใจและการปฏิบัติร่วมกันทั้งองค์กร

2) การสนับสนุนการจัดการศึกษาอาชีพเกษตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง

3) การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการบูรณาการกับกิจกรรมต่างๆ ที่จัดในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เช่น กิจกรรม อกท. การสอนเชิงธุรกิจเพื่อเป็นผู้ประกอบการ

4) การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและชาญฉลาดในการเรียนรู้ทางด้านอาชีพเกษตร

4.2 การเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษาอาชีพเกษตรกับเกษตรกร โดยการจัดให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน และตอบโจทย์การสร้างเกษตรกรที่มีคุณภาพในท้องถิ่น การเชื่อมโยงและถ่ายโอนประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และการศึกษาเข้าด้วยกันเพื่อมุ่งสู่การเป็น Service learning โดย

1) จัดหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับบุตรเกษตรกร ตัวอย่างเช่นการจัดการอาชีพเกษตรตามโครงการ อศ.กช.

2) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้วยเน้นอาชีพเกษตรที่สอดคล้องกับพื้นที่ของผู้เรียน

3) ปรับแก้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ขัดขวางต่อวิธีการหรือรูปแบบในการจัดการศึกษา เช่น โครงการ อศ.กช. ที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องมาเรียนในสถานศึกษาเท่านั้น อาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกร

4.3 การจัดการศึกษาทวิภาคี ที่มีรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของอาชีพเกษตร มีความยืดหยุ่นในการจัดทำทวิภาคี ที่มุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ของผลผลิตมากกว่ารูปแบบของการจัดการศึกษา เช่น สถานประกอบการที่จัดทำทวิภาคีไม่จำเป็นต้องเป็นนิติบุคคล

5. วางแผนและส่งเสริมการเข้าสู่อาชีพเกษตรของเยาวชนตั้งแต่ประถมศึกษาจนเข้าสู่อาชีพได้สำเร็จ

5.1 การจัดการศึกษาอาชีวเกษตรต้องมีการวางแผนพัฒนาตั้งแต่ต้นทางในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาเพื่อการค้นหาอาชีพ และนำเข้าสู่การศึกษาเพื่ออาชีพเกษตร ต้องมีแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนเข้าสู่ career path ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา

5.2 การวางแผนการสนับสนุนการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวเกษตร เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมการนำเกษตรกรรมรุ่นใหม่เข้าทดแทนเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเป็นการสร้างความร่วมมือของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ทั้งนี้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต้องทำหน้าที่เป็นแกนหลักของการพัฒนาเกษตรกร

6. พัฒนาครูอาชีวเกษตรที่มีความสามารถทางวิชาชีพครูและวิชาชีพเกษตรในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

6.1 กำหนดแผนการผลิตครูอาชีวเกษตรใหม่ทดแทนอัตราครูอาชีวเกษตรเดิมที่ขาดหายอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ต้องพิจารณาเงื่อนไขของการผลิตครูอาชีวเกษตรดังต่อไปนี้

1) ใบประกอบวิชาชีพครูกับครูอาชีวเกษตรที่อาจเป็นอุปสรรคของการพัฒนาครูอาชีวเกษตรที่มีคุณสมบัติตามความต้องการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

2) รูปแบบการผลิตครูอาชีวเกษตรที่เหมาะสมตามแนวทางการผลิตครูอาชีวเกษตรในผลการวิจัยข้างต้น

3) ความร่วมมือในการผลิตครูอาชีวเกษตรระหว่างวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกับสถาบันการผลิตครูอาชีวเกษตร

6.2 การพัฒนาครูอาชีวเกษตรครูประจำการให้มีประสิทธิภาพในเชิงการจัดกระบวนการเรียนรู้อาชีวเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

1) พัฒนาครูอาชีวเกษตรให้มีความสามารถเชิงปฏิบัติ สอนภาคปฏิบัติได้อย่างมั่นใจและสามารถเป็นอาจารย์ประจำฟาร์มของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

2) จัดระบบครูพี่เลี้ยงสำหรับอาจารย์ใหม่ เพื่อสอนงานที่เป็นภาระของครูอาชีวเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

3) มีระบบการพัฒนาศักยภาพครูอาชีวเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และความรู้ในวิชาชีพเกษตร

4) สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานสำหรับครูอาชีวเกษตร ด้วยธรรมชาติของงานเกษตรเป็นเหตุให้ครูอาชีวเกษตรต้องทำงานได้ทุกเวลาที่มีปัญหา ไม่จำกัดเพียงเวลาราชการเท่านั้น

6.3 กำหนดแนวทางในการบริหารอัตรากำลังของจำนวนครูในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีให้สามารถบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องแสวงหาแนวทางในพัฒนาอัตรากำลังให้คงอยู่ประจำวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ลดอัตราการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมของครูอาชีวเกษตร เนื่องจากการพัฒนาครูอาชีวเกษตรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพของใช้

ระยะเวลาในการบ่มเพาะที่ยาวนาน การย้ายออกของครูอาชีพเกษตรอย่างต่อเนื่องในบางวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างแน่นอน

7. สร้างกลไกเกื้อหนุนและขับเคลื่อนอาชีพเกษตรเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการ

7.1 การจัดระบบฟาร์มวิทยาลัยเพื่อตอบสนองพันธกิจทางด้านจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และหารายได้เพื่อพัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ด้วยฟาร์มวิทยาลัยเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการอาชีพเกษตร หากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีไม่มีฟาร์มสำหรับการจัดการเรียนรู้นักศึกษาย่อมไม่สามารถสร้างเอกลักษณ์ของการจัดการอาชีพเกษตรได้ ทั้งนี้การจัดระบบงานฟาร์มในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

1) นโยบายงานฟาร์มของสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการหารายได้ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

2) ระเบียบเงินรายได้จากงานฟาร์มวิทยาลัยที่ชัดเจนเพื่อการพัฒนสถานศึกษา และการสร้างขวัญกำลังใจสำหรับครูอาชีพเกษตร

3) บุคลากรกับหลักสูตร ให้ใช้ฟาร์มเป็นแหล่งจัดการเรียนรู้อย่างเข้มข้น

7.2 การจัดระบบการฝึกงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของคุณภาพนักศึกษาในทุกระดับ ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญในประเด็นต่อไปนี้

1) การฝึกงานภายในประเทศควรมีเครือข่ายสถานที่ฝึกงานอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบการฝึกงานที่เป็นธรรมนักศึกษาต้องเกิดการเรียนรู้จากแหล่งฝึกงานไม่ใช่เป็นเพียงแรงงานให้กับแหล่งฝึกงานเท่านั้น

2) การฝึกประสบการณ์ในต่างประเทศ การทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานทูตไทยในประเทศที่นักศึกษาไปฝึกงานให้เข้าใจมุ่งหมายของการฝึกงานของนักศึกษา ควรให้เกียรติและให้ความร่วมมือในการช่วยการฝึกงานอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3 การสร้างกลไกสำหรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ เป็นเป้าหมายความต้องการในการผลิตกำลังคนทางด้านอาชีพเกษตรที่ต้องการ ดังนั้นจึงมีการสนับสนุนการเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ โดยในระยะแรกอาจต้องดำเนินการจัดการประเด็นดังต่อไปนี้ให้เกิดผลเชิงประจักษ์ เช่น

1) การจัดตั้งนิคมเกษตรเพื่อรองรับนักศึกษาหรือเกษตรกรที่ผ่านการอบรม ในหลากหลายลักษณะ เช่น นิคมเกษตรอินทรีย์ นิคมเกษตรเพื่อการส่งออก เป็นต้น

2) นำระบบสหกรณ์มาจัดการตลอดโซ่อุปทานของการเกษตร เพื่อแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมในบางขั้นตอนของกระบวนการผลิตทางการเกษตร

3) จัดการระบบ Logistic ของโซ่อุปทานการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ

4) สร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร

5) ส่งเสริมการทำเกษตรทางเลือก เช่น เกษตรประณีต ฯลฯ

6) สร้างตลาดสินค้าเกษตรที่มีความเป็นธรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

7.4 พัฒนาความเชื่อมโยงขององค์ความรู้เกษตรกับศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาศาสตร์ สาขาบริการและการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร

7.5 การสร้างนักเทคโนโลยีเกษตรที่มีศักยภาพในแข่งขันกับต่างประเทศ เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคตอันใกล้ ทั้งในด้านการเกษตรภายในประเทศเพื่อการแข่งขัน และส่งออกนักเทคโนโลยีเข้าภาคการเกษตรในต่างประเทศ

7.6 การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดการศึกษาอาชีวเกษตรอย่างมีคุณภาพ ปัจจุบันใช้ระบบการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตามรายหัวซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนาอาชีวเกษตร นอกจากนี้งบประมาณที่สนับสนุนควรคำนึงถึงแนวทางการสร้างคุณภาพชีวิตของนักศึกษาอาชีวเกษตรให้ความสำคัญทัดเทียมกับการจัดการศึกษาในสาขาอื่นๆ เช่น ห้องเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ภาครัฐลงทุนด้วยงบประมาณต่อหัวที่สูงมาก

7.7 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยให้ความช่วยเหลือตั้งแต่เริ่มต้นผลิตกำลังคนทางการเกษตร จนกระทั่งถึงการเข้าสู่อาชีพเกษตร ด้วยข้อจำกัดของประชาชนในภาคการเกษตรมีข้อจำกัดในด้านทุนทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในภาคการเกษตรเหล่านี้เป็นการความเหลื่อมที่เกิดขึ้นในสังคม ที่มุ่งให้การสนับสนุนแต่ผู้มีความสามารถในการแข่งความรู้สายสามัญเป็นหลัก โดยขาดการสนับสนุนสายอาชีวเกษตรอย่างจริงจัง

7.8 สร้างกลไกความร่วมมือกับภาคีต่างๆ ในการพัฒนาอาชีวเกษตร ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณของรัฐ แนวทางการพัฒนาอาชีวเกษตรจึงจำเป็นต้องหาแนวร่วมเครือข่ายในการพัฒนา เช่น

- 1) เอกชนผู้ประกอบการทางการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีมาตรการด้านภาษีเป็นแรงจูงใจของการเข้าภาคีเครือข่ายความร่วมมือ
- 2) สถาบันการศึกษาร่วมพัฒนาทั้งบุคลากรและวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัย
- 3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมพัฒนาประชาชนในชุมชนให้มีศักยภาพในอาชีพเกษตร ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาอาชีวเกษตร
- 4) ประชาชนชาวบ้านร่วมมือในด้านการพัฒนาองค์ทางการเกษตร และองค์ความรู้ที่เกษตรชึ่งกับการเกษตร
- 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรตลอดโซ่อุปทาน เช่น สปก. ธกส. กระทรวงพาณิชย์ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาตามพันธกิจและใช้ความเชี่ยวชาญหรือศักยภาพที่มีอยู่สนับสนุนการจัดอาชีวเกษตรอย่างจริงจัง

7.9 การจัดทำพื้นที่ สปก. ให้มีความพร้อมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ และต้องมีการเกี่ยวเนื่องตลอดทางทั้งระบบ มีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้ให้คำปรึกษาตลอดเส้นทางการผลิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือทั้งหมด ทั้งด้านการศึกษา ด้านการวิจัย สาธารณูปโภคพื้นฐาน การตลาด โครงสร้างพื้นฐานในการทำการเกษตรต้องให้ความช่วยเหลือ

บุคลากร
และบรรณานุกรม

บุคลากรกรม

- กอบกิจ พานอ่อง. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2557.
- กาญจน์ เตชะวรวิทย์. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่. **สัมภาษณ์**, 26 มีนาคม 2557.
- กิริยา สวัสดิภาพ. 2556. นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 22 ตุลาคม 2556.
- กุลจิรา หมวดชนา. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 7 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- ขจร สุริยะ. 2557. นักวิชาการโครงการปลูกป่าบนที่สูง สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง. **สัมภาษณ์**, 10 มกราคม 2557.
- ชนิษฐา พัทธวิรัตน์. 2556. ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท. **สัมภาษณ์**, 7 พฤศจิกายน 2556.
- ชนิษฐา พัทธวิรัตน์. 2557. ศิษย์เก่า วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท. **สัมภาษณ์**, 29 มิถุนายน 2557.
- ชนิษฐา ไสภานนท์. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูน. **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2557.
- จงสวัสดิ์ หุนตระกูล. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี. **สัมภาษณ์**, 23 มกราคม 2557.
- จรัสพงษ์ วรรณสอน. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 6 มกราคม 2557.
- จักรวาล ชัยอภัย. 2556. เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 22 ตุลาคม 2556.
- จันศรี นามวิเศษ. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการนนทบุรี. **สัมภาษณ์**, 7 กุมภาพันธ์ 2557.
- จิตติพงษ์ เสือมา. 2557. ผู้รักษาราชอุทยาน สำนักพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2557.
- จินชวน ธรรมศาสตร์. 2557. ผู้รักษาราชอุทยาน สำนักพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2557.
- จินต์ชุต จรรยาวิจิตร. 2556. เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 22 ตุลาคม 2556.
- จิรัชพร วงศ์ทิม. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 7 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- เฉลิมชัย สมศักดิ์. 2556. เกษตรกรโครงการบ่มเพาะ รุ่นที่ 6 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 20 ธันวาคม 2556.
- ชลธิชา ศรีวิไล. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 30 มกราคม 2557.
- ชลิต ตรีนิทย์. 2557. ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี. **สัมภาษณ์**, 18 มกราคม 2557.
- ชัยพร พรหมพันธุ์. 2557. เกษตรกรแห่งชาติ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. **สัมภาษณ์**, 1 กรกฎาคม 2557.

- ชุมพล ทรงวิชา, ผศ. 2556. คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. **สัมภาษณ์**, 23 ธันวาคม 2556.
- ชูชาติ สุขเกษม. 2556. ครูชำนาญการ แผนกพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท. **สัมภาษณ์**, 7 พฤศจิกายน 2556.
- โชคชัย แสนขันแก้ว, ดร. 2556. ครูชำนาญการ แผนกวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย. **สัมภาษณ์**, 19 ธันวาคม 2556.
- ดวงรัตน์ ชูสระคู. 2556. นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 22 ตุลาคม 2556.
- ดวงรัตน์ ชูสระคู. 2557. นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 24 มีนาคม 2557.
- เดชา หันชนะนา. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด. **สัมภาษณ์**, 6 กุมภาพันธ์ 2557.
- ด้อย เจียมโพธิ์. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- ทรงวิทย์ ชูทอง. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่. **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2557.
- ทวีวัฒน์ บุญศรี. 2557. นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 6 มกราคม 2557.
- ทูลโรย มะลิแก้ว. 2557. ลูกจ้าง (นักวิชาการ) สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง. **สัมภาษณ์**, 10 มกราคม 2557.
- ธนพร แสนบุตร. 2556. พนักงานราชการ วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการนนดินแดง. **สัมภาษณ์**, 26 ธันวาคม 2556.
- ธนพร แสนบุตร. 2557. พนักงานราชการ วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการนนดินแดง. **สัมภาษณ์**, 7 กุมภาพันธ์ 2557.
- ธนาวิทย์ พูลมา. 2557. เกษตรกรโครงการเกษตรกรรมมืออาชีพใหม่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- ธนิชโชติ เลิศนิจธีรพร. 2557. เกษตรกรโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่. **สัมภาษณ์**, 8 พฤษภาคม 2557.
- ธนิชโชติ เลิศนิจธีรพร. 2557. เกษตรกรโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 5 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่. **สัมภาษณ์**, 30 กันยายน 2557.
- ธรรมสรณ์ แหวนจันทิก. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- รัชชัย อ้อยหวาน. 2557. นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 1 ตุลาคม 2557.

นพคุณ ศิริวรรณ. 2557. รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. **สัมภาษณ์**, 28 กันยายน 2557.

นรินทร์ อนันทวรรณ. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่. **สัมภาษณ์**, 29 กันยายน 2557.

นันทกร เซหมี่อู่. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่. **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2557.

นิริวัฒน์ รัตนารม. 2556. ครูชำนาญการ แผนกวิชาพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย. **สัมภาษณ์**, 19 ธันวาคม 2556.

นิตา อุ่ใจ. 2556. เกษตรกรโครงการบ่มเพาะ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย. **สัมภาษณ์**, 19 ธันวาคม 2556.

นเรศร์ นวลพุทรา. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

ประจักษ์ ทาสี. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตาก. **สัมภาษณ์**, 22 มีนาคม 2557.

ประนอม อากหาญ. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่. **สัมภาษณ์**, 3 มีนาคม 2557.

ประภาพรรณ ทองปรี. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

ประกาศิต ลุจิเทศ. 2557. ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี. **สัมภาษณ์**, 18 มกราคม 2557.

ประยงค์ แก้วประดิษฐ์. 2557. เกษตรกรต้นแบบ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. **สัมภาษณ์**, 14 มิถุนายน 2557.

ประเวทย์ ใจผั่น. 2556. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 26 ธันวาคม 2556.

ประเวทย์ ใจผั่น. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 11 พฤษภาคม 2557.

ประเวทย์ ใจผั่น. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 26 กันยายน 2557.

ปิ่นพร วิเชียรพืชผล. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 7 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

ปิยะภูมิ โปธา. 2557. พนักงานสำนักพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2557.

พงศ์ภวัน หาญณรงค์. 2557. เกษตรกรโครงการบ่มเพาะ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2557.

พรณรงค์ วรศิลป์. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น. **สัมภาษณ์**, 22 มีนาคม 2557.

พรปริญญา สุขวัฒนา, ผศ. 2557. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ สายวิชาเกษตรกรรม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2557.

พรรัตน์ แซ่ก๊ว. 2557. เกษตรกรโครงการบ่มเพาะ รุ่นที่ 4 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**,

31 มกราคม 2557.

พนิต เข้มทอง, รศ.ดร. 2556. อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2556.

พันธ์ทวี สหวรัตน์. 2556. ครูชำนาญการพิเศษ แผนกวิชาช่างกลการเกษตร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

กำแพงเพชร. **สัมภาษณ์**, 26 ธันวาคม 2556.

พีรเดช ทองอำไพ, รศ.ดร. 2557. ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). **สัมภาษณ์**

, 16 กรกฎาคม 2557.

เพ็ญภา อริยะเดช. 2557. ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 30 มกราคม

2557.

ไพบุลย์ อำพันมาก. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา.

สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2557.

ไพรัช แคนกะไสย. 2557. ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี. **สัมภาษณ์**, 18 มกราคม 2557.

ไพรัตน์ โหลนุต. 2557. นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครราชสีมา.

สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2557.

มงคล ยะไชย, ดร. 2557. รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2557.

มนัส สุวรรณพงษ์. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา. **สัมภาษณ์**, 24 มีนาคม 2557.

มนัสวี แซ่ม้า. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี.

สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2557.

มาริสา กรองสี. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด.

สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2557.

เมธา เหมเมฆ. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี. **สัมภาษณ์**, 25 ธันวาคม 2556.

ยงยุทธ จุมจันทร์. 2557. เกษตรกรโครงการบ่มเพาะ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**,

31 มกราคม 2557.

ยุวดี ไสภการ. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 4 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

นครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

- รัชดา หมอยาดี . ครูชำนาญการ แผนกวิชาประมง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี. **สัมภาษณ์**, 29 กันยายน 2557.
- เรียน ทองอินทร์. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 2 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- เรียม ขอดินกลาง. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- เรืองฤทธิ์ หาญมนตรี. 2556. รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. **สัมภาษณ์**, 23 ธันวาคม 2556.
- ไธยาน กองสิน. 2556. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่. **สัมภาษณ์**, 22 พฤศจิกายน 2556.
- ไธยาน กองสิน. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่. **สัมภาษณ์**, 3 มีนาคม 2557.
- ละมัย เทียมสินาทิยะ. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 2 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- ลัดดา ดั่งสำรว. 2557. ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 30 มกราคม 2557.
- วรศิลป์ วรนุช. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการโนนดินแดง. **สัมภาษณ์**, 7 กุมภาพันธ์ 2557.
- วรมธ เพียงแร่. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่. **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2557.
- วิทย์พงศ์ มกรศรีวัฒน์. 2557. นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 24 มีนาคม 2557.
- วิธดา อุ่มกิ่ง. 2557. เจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- วันชัย ไตมี. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่. **สัมภาษณ์**, 27 พฤศจิกายน 2556.
- วินัย เมฆดำ. 2556. นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยุวเกษตรกร สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 31 ตุลาคม 2556.
- วินัย เมฆดำ. 2557. นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยุวเกษตรกร สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 24 มีนาคม 2557.
- วิรติ บัวทอง. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร. **สัมภาษณ์**, 21 พฤศจิกายน 2556.
- วิรติ บัวทอง. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร. **สัมภาษณ์**, 15 พฤษภาคม 2557.

วิศวะ คงแก้ว. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช. **สัมภาษณ์**, 22 มีนาคม 2557.

วิศวะ คงแก้ว. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช. **สัมภาษณ์**, 17 พฤษภาคม 2557.

วีรพงษ์ พลหนู. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด. **สัมภาษณ์**, 6 กุมภาพันธ์ 2557.

วีระพันธ์ เวณวล. 2557. นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 1 ตุลาคม 2557.

วีรินทร์ อันทะแขก. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม. **สัมภาษณ์**, 5 กุมภาพันธ์ 2557.

วุฒิพงษ์ วงศ์สุวรรณ. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์. **สัมภาษณ์**, 24 มีนาคม 2557.

วุฒิชัย ท้าวคาม. 2557. นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 6 มกราคม 2557.

ศณินญา เหล่าหมวด. 2556. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. **สัมภาษณ์**, 21 ตุลาคม 2556.

ศรีเพ็ญ มะโน. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 1 ตุลาคม 2557.

ศุภฤกษ์ เสริมสุข. 2556. ครูชำนาญการ แผนกวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี. **สัมภาษณ์**, 21 ตุลาคม 2556.

สง่า แต่เชื้อสาย. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการนนดินแดง. **สัมภาษณ์**, 26 ธันวาคม 2556.

สมเกียรติ ตั้งจิต. 2556. นักศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 โครงการเกษตรกรรุ่นใหม่. **สัมภาษณ์**, 20 ธันวาคม 2556.

สมจิตร เจียมโพธิ์. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

สมพาร แสงปิ่น. 2556. เกษตรกรโครงการบ่มเพาะ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย. **สัมภาษณ์**, 19 ธันวาคม 2556.

สมพิศ อุ่มกิ่ง. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 4 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

สมมาตร เขียดฉิม. 2557. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา. **สัมภาษณ์**, 28 มีนาคม 2557.

สมราชย์ กะนันต์. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 4 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

สมศักดิ์ แพรม่วง. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตรัง. **สัมภาษณ์**, 22 พฤศจิกายน 2556.

- สรสิทธิ์ โฉมงามีระพงศ์. 2557. ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2557.
- สอนชัย เกตุยั้งโสดงค์. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 4 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- สันติ เขิงเมือง. 2557. นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 6 มกราคม 2557.
- สาคร คำกิ่ง. 2556. นักศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 21 ธันวาคม 2556.
- สายันต์ ศักดิ์จิระพาพงษ์. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี. **สัมภาษณ์**, 28 กุมภาพันธ์ 2557.
- สำราญ พลอยประดับ. 2556. ครูชำนาญการ แผนกวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี. **สัมภาษณ์**, 21 ตุลาคม 2556.
- สนธิ คำดู. 2556. พนักงานราชการครู แผนกวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่. **สัมภาษณ์**, 27 พฤศจิกายน 2556.
- สุกฤษ มุลอุดม. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 30 มกราคม 2557.
- สุกัญญา ใจฝัน. 2556. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 26 ธันวาคม 2556.
- สุกัญญา ใจฝัน. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.
- สุกัญญา ใจฝัน. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 11 พฤษภาคม 2557.
- สุกัญญา ใจฝัน. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 26 กันยายน 2557.
- สุกัญญา บุญมา. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูน. **สัมภาษณ์**, 17 กุมภาพันธ์ 2557.
- สุกิจ มาลัยรุ่งสกุล. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงราย. **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2557.
- สุชากร เรียนชาลี. 2557. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด. **สัมภาษณ์**, 6 กุมภาพันธ์ 2557.
- สุชีพ อยู่เลิศ. 2556. นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินปฏิบัติการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. **สัมภาษณ์**, 22 ตุลาคม 2556.

สุพรรณิกา เจียมโพธิ์. 2557. เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

สุมิตรา ลำภาพล. 2556. ครูชำนาญการ แผนกวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี. **สัมภาษณ์**, 21 ตุลาคม 2556.

สุมาลี มูลทองน้อย. 2557. ครูชำนาญการ แผนกวิชาประมง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี. **สัมภาษณ์**, 29 กันยายน 2557.

สุพรชัย อินพรหม. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี. **สัมภาษณ์**, 24 มกราคม 2557.

สุพงษ์ สวัสดิ์พาณิชย์, รศ.ดร. 2556. คณบดีคณะเกษตรและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนครพนม. **สัมภาษณ์**, 23 ธันวาคม 2556.

สุวิชา เกาะแก้ว. 2556. เกษตรกรโครงการปมเพาะ รุ่นที่ 1 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย. **สัมภาษณ์**, 19 ธันวาคม 2556.

สุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค. 2556. ผู้ประสานงานโครงการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. **สัมภาษณ์**, 22 ตุลาคม 2556.

สุเวช อินทะระ. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตรัง. **สัมภาษณ์**, 4 มีนาคม 2557.

เสถียร ชินโคตร. 2557. เกษตรกรโครงการปมเพาะ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2557.

อรรดา จิวโฮยวด. 2557. นักวิชาการศึกษานักเรียนชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา. **สัมภาษณ์**, 27 มีนาคม 2557.

อรวรรณ พูลมา. 2557. เกษตรกรโครงการเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**, 3 กุมภาพันธ์ 2557.

อระชา ทองเด็จ. 2556. ครูชำนาญการ แผนกพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท. **สัมภาษณ์**, 7 พฤศจิกายน 2556.

อมรินทร์ รูปสว. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี. **สัมภาษณ์**, 28 กุมภาพันธ์ 2557.

อรัญ สิงห์คำ. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ. **สัมภาษณ์**, 25 ธันวาคม 2556.

อดิเทพชัยการณ ภาชนะวรรณ, ดร. 2556. รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยนครพนม. **สัมภาษณ์**, 23 ธันวาคม 2556.

อดุลย์ กาญจนอุดม. 2556. เกษตรกรโครงการปมเพาะ รุ่นที่ 6 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 20 ธันวาคม 2556.

อภิญญา ปานโชติ. 2557. ครูชำนาญการ วิทยาลัยประมงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์. **สัมภาษณ์**, 19 พฤษภาคม 2557.

อริยะ สุวรรณปากแพรง. 2556. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่. **สัมภาษณ์**, 22 พฤศจิกายน 2556.

อาทิตย์ พัทธวาทิตน์. 2556. ศิษย์เก่า วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท. **สัมภาษณ์**, 7 พฤศจิกายน 2556.

อาทิตย์ พัทธวาทิตน์. 2557. ศิษย์เก่า วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท. **สัมภาษณ์**, 29 มิถุนายน 2557.

อุดมลักษณ์ นิลศิริ. 2557. ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม. **สัมภาษณ์**, 5 กุมภาพันธ์ 2557.

อุทิศ สวัสดิ์รักษ์. 2557. เกษตรกรโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่. **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2557.

เอกชัย ยุทธชัยวรกุล. 2556. ครูชำนาญการ แผนกวิชาเกษตรศาสตร์และเกษตรอุตสาหกรรม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี. **สัมภาษณ์**, 7 พฤศจิกายน 2556.

เอกรัฐ สว่างยิ่ง. 2557. รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี. **สัมภาษณ์**, 30 มกราคม 2557.

เอกวิทย์ อุดมพันธ์. 2557. นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. **สัมภาษณ์**, 1 ตุลาคม 2557.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข. **วิชาการวิจัยขั้นต้น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **แผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์ การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร**. กองวิทยาลัยเกษตรกรรม, กรมอาชีวศึกษา.
- กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน. 2552. **รายงานการศึกษา แนวโน้มความต้องการแรงงาน ในช่วงปี 2553 – 2557**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2554. **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพมหานคร.
- กาญจนา ทรัพย์น้อย, ประสงค์ ตันพิชัย และ วีระวัชร สุปัญญา. 2555. **รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำกิจกรรมทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้ฟาร์มสถานศึกษาเป็นฐานการเรียนรู้**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กัญจน์นิกร กำเนิดเพชร. 2555. **การพัฒนาเกษตรกรรมในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการปริทัศน์**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม หน้า 13.
- พัชรพล เพ็ญโฉม. 2554. **จาก Top-down สู่ Bottom-up นโยบายการพัฒนาชุมชนยุคใหม่ที่ใคร ๆ ก็ออกแบบได้**. (online). <http://www.tcdc.or.th/>, 8 เมษายน 2557.
- ชินภัทร ภูมิรัตน. 2542. **สรุปผลการประชุมคองเกรสนานาชาติครั้งที่ 2 เรื่องเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ดวงนภา มกรานุรักษ์. 2554. **อนาคตภาพรวมการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นพคุณ ศิริวรรณ และคณะ. 2540. **รายงานการวิจัยความต้องการพัฒนาฟาร์มสาธิตในสถานศึกษาของครู-อาจารย์ผู้ควบคุมฟาร์มสาธิตระดับอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา** สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพมหานคร.
- นพคุณ ศิริวรรณ. 2557. **โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างภาควิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง**. **สัมภาษณ์**, 28 กันยายน 2557.

นฤมล ดวงแสง และคณะ. **วารสารการบริหารและการพัฒนา**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 4 ฉบับที่ 1

มกราคม – เมษายน พ.ศ. 2555.

บรรเลง ศรีนิล และคณะ. 2548. **รายงานการวิจัยเรื่องเส้นทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี**.

ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, กรุงเทพมหานคร.

ปฤษันต์ จันทน์หอม, รุ่ง มัลลิกะมาส และอนันต์ พุทธาริ. 2554. **การขาดแคลนแรงงานไทย: สภาพปัญหา**

สาเหตุและแนวทางแก้ไข. (Online): [www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/57/file-](http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/57/file-134311566.pdf)

134311566.pdf, 8 เมษายน 2557.

ปิยะนารถ จันทร์เล็ก. 2545. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกษตรของนิสิตสาขาวิชา**

ศึกษาศาสตร์-เกษตร วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และประสงค์ ตันพิชัย. 2547. **การศึกษาเชิงวิพากษ์: สถานภาพและทิศทางของ**

การศึกษาเกษตรในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, นครปฐม.

ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และประสงค์ ตันพิชัย. 2547. **รายงานการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของกองทุน**

สนับสนุนการวิจัย เรื่อง การศึกษาเชิงวิพากษ์: สถานภาพและทิศทางของการศึกษาเกษตรใน

ประเทศไทย. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยุทธนา วลีเกียรติกุล. 2555. **ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) กับผลกระทบแรงงานภาคเกษตรไทย**.

วารสารวิชาการปริทัศน์. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม หน้า 5.

รัชดากร พลภักดี และวันชัย สายเมฆ. 2554. **เจตคติที่มีต่อวิชาชีพครูเกษตรของนักศึกษาฝึกสอน ภาควิชาครู**

ศาสตร์เกษตรคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 มิถุนายน – กันยายน 2554.

วณิชย์ อ่วมศรี. 2556. **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษาด้วยการสร้างประสบการณ์ใน**

สถานประกอบการ. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, กรุงเทพฯ.

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่. 2557. **อกท. หน่วยเชียงใหม่** (Online): <http://cmfftt.cmcat.ac.th>, 7

มีนาคม 2557.

วินัย เมฆดำ และคณะ. 2556. **สรุปผลการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในงาน**

แถลงข่าวความร่วมมือ. (เอกสารอัดสำเนา).

ศราวุธ อินทรเทศ. 2539. **การประเมินผลการฝึกประสบการณ์ทางด้านการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกรณี**

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริพรรณ ชุมนุ่ม. 2543. **รายงานผลการวิจัยการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพประเทศ**

อิสราเอล. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร.

- สวัสดิ์ อุดมโกชนัน. 2543. รายงานการวิจัยเอกสารการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพประเทศ
แคนาดา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร.
- สุดารัตน์ อุ่นเมือง. 2544. **คุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- สุภาพร หนูทอง. 2544. **พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรที่เฝ้าอำนวยความสะดวกมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียน**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุมาลี เอี่ยมสุภาษิต. 2535. **สารงานวิจัยทางการศึกษาเกษตร: การวิเคราะห์และสังเคราะห์วิทยานิพนธ์
ของสาขาครุศาสตร์เกษตร พ.ศ.2527-2531**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุมิตร สุวรรณ, ประสงค์ ตันพิชัย, สันติ ศรีสวนแดง, นรินทร์ ยิ่งยวด, เพ็ญ สุรักษา และจิราภา เหลืองพุดพิกุลชัย.
2550. รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนบุตรเกษตรกร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค. 2555. เกษตรกรรุ่นใหม่กับการเกษตรในยุคหน้า. **วารสารประชาคมวิจัย**. ฉบับที่:105
หน้าที่ 4.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557. **กฎกระทรวงจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร**. (Online):
<http://www.library.coj.go.th/managelaw/data/26-06-56-1.PDF>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **การจัดอาชีวศึกษาและหลักสูตรการอาชีวศึกษา**. (Online): <http://www.vec.go.th>, 7 มีนาคม
2557.
- _____. 2557. **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. (Online): <http://www.vec.go.th>, 7
มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **ประวัติความเป็นมาการอาชีวศึกษาเกษตร**. (Online): <http://rkaset.vec.go.th>, 7 มีนาคม
2557.
- _____. 2557. **ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่ง
ประเทศไทยในพระราชบัญญัติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2547**.
(Online): <http://rkaset.vec.go.th>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.)**. (Online): <http://rkaset.vec.go.th>, 7
มีนาคม 2557.
- _____. (2555). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อ เตรียมความพร้อมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อ
รองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สืบค้นจาก
http://www.onec.go.th/onec_administrator/uploads/Book/1115-file.pdf.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. **รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนการผลิตและการพัฒนากำลังคนของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. 2553. **รายงานการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา**. บริษัทพริกหวานกราฟิก จำกัด, กรุงเทพมหานคร.
- เสาวนิตย์ อินาโล. 2547. **ความคาดหวังของครูเกษตรที่มีต่อองค์การวิชาชีพครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนันท์ งามสะอาด. 2553. **กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานด้านนโยบาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิชาติ ใจอารีย์, ธนันต์ชัย นพแก้ว, ทรรศนะ ใจชุ่มชื่น และอรนุช หงษาชาติ. 2551. **การเปลี่ยนผ่านกระบวนการทำนา: กรณีศึกษาชุมชนชาวนา ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม**. นครปฐม: ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรชดา จิวไฮฮวด. 2551. **การศึกษาแนวทางของรูปแบบการเรียนการสอนอาชีวศึกษาเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ตอบสนองการสร้างผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- อุบลรัตน์ อินทวงศ์. 2535. **สมรรถนะของครูผู้สอนงานเกษตรในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุสาคี ทองพร้อม. 2538. **ผลกระทบของโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.): ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยาลัยเกษตรกรรมสตูล**. วิทยานิพนธ์โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย ยุทธชัยวรกุล และคณะ. 2552. **รูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อัมพร มาแสง. 2555. **สมรรถนะและขีดความสามารถของแรงงานภาคเกษตรในอนาคต. วารสารวิชาการปริทัศน์**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม หน้า 9.

ภาษาอังกฤษ

- Coghlan, D. and B. Teresa. 2001. *Doing Action Research in Your Own Organization*. London: Sage Publications.
- Connors, J. and P. Mundt. 2001. Experiential Education and Career Development Events. *The Agricultural Education Magazine*. 73(6).
- Eggen, P. and K. Don. 2001. *Educational Psychology: Windows on Classroom*. (5th ed) New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Eija, K. and R. Nevalainen. 2005. Active learning in the process. *Teaching and Teacher Education*. 21(1): 623–635.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2005. *Setting up and running a school garden: A Manual for Teacher, Parents and Communities*, Rome.
- Jay W. R. Rojewski. 2009. *International Handbook of Education for the Changing World of Work*, Springer Netherlands.
- Khunpisuth. 2010. *วิกฤติแรงงานภาคเกษตร*. Available: <http://mangobar.wordpress.com/2010/12/18>, 14 March 2014.
- Nina, C., R. Ritz and S. Burris. 2013. Why Agricultural Educators Remain in the Classroom. *Journal of Agricultural Education*. 54(2): 1-14.
- Shoulders, C.W., C. Wilder and B. E. Mayers. 2008. Agricultural Facilities: Experiential Learning under a Different Roof. *The Agricultural Education Magazine*. 83(4).
- William. R. and G. E. Alex. 2008. Human resource development for modernizing the agricultural workforce. *Human Resource Development Review*. 7(4): 374-386.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

เวทีระดมความคิด

การประชุมระดมความคิดผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

วันอังคารที่ 18 กุมภาพันธ์ 2557

ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี

ลำดับ ที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	สังกัด
1	นายพรณรงค์ วรศิลป์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น
2	นายวิมล วีระใจ.	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ
3	นายถวัลย์ คุ่มกลาง	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
4	นายสุกุล สุวรรณธาดา	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์
5	นายสัญญา ไชยประเสริฐ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยียโสธร
6	นายชาติชาย เกตุพรหม	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด
7	นายอรัญ สิงห์คำ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ
8	นายอุดมภูเบศวร์ สมบูรณ์เรศ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี
9	นายเมธา เจริญเมฆ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี
10	นายสง่า แต่เชื้อสาย	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการโนนดินแดง
11	นายกิมหงวน อุทัย	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการดอนตาล
12	นายอริยะ สุวรรณปากแพรก	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่
13	นายวิวัติ บัวทอง	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร
14	นายสมศักดิ์ แพรกม่วง	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตรัง
15	นายวิศวะ คงแก้ว	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช
16	นายสมมาตร เอียดนิม	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา
17	นายวิกรม พงศ์จันทร์เสถียร	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง
18	นายจ่านงค์ พูลภักดี	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง
19	นายมนัส สุวรรณพงษ์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา
20	นายจ่านงค์ พิสุทธิทางกูร	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล
21	นายบุญศักดิ์ ตั้งเกียรติกำจาย	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานี
22	นายณรงค์ชัย เจริญรุจิทรัพย์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยประมงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
23	นายวุฒิพงษ์ วงศ์สุวรรณ	ผู้อำนวยการ	อกท.หน่วยพรานทะเล

ลำดับ ที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	สังกัด
24	นายปรีชา เวชศาสตร์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีปัตตานี
25	นายสุภาพ มณีรัตน์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร
26	นายเทพชัย ร่มโพธิ์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย
27	นายกอบกิจ พานอ่อง	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่
28	นายประจักษ์ ทาสี	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตาก
29	นายวิทยา พลศรี	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครสวรรค์
30	นายจรัสพงษ์ วรณสอน	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา
31	นายนิมิตร อาศัย	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพิจิตร
32	นายเดชวิชัย พิมพ์โคตร	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบูรณ์
33	นายวันชัย ไตมี	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่
34	นางชนิษฐา ไสภานนท์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูน
35	นายประดิษฐ์พร จิระปัญญาเลิศ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย
36	นายทองอาบ บุญอาจ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี
37	นายคมสัน เข้มเพชร	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี
38	นายถาวร ทิพวรรณ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท
39	นายประวิทย์ บุรินนิตย์	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสระแก้ว
40	นายบุญปลูก บุญอาจ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
41	นายประเวศ วรางกูร	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี
42	นายจรัส ผลกล้า	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสมุทรสาคร
43	นางสาวฉันทนา โพธิ์คู่ประเสริฐ	ผู้อำนวยการ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร

กำหนดการ
การประชุมระดมความคิด
เรื่อง แนวทางการพัฒนาครุอาชีวเกษตร

วันอังคารที่ 18 มีนาคม 2557
ณ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

08.30-09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00-10.00 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแตง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน กล่าวต้อนรับ และนำเสนอผลงานของโครงการวิจัยฯ
10.00-10.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.30-12.00 น.	ระดมความคิดเกี่ยวกับการผลิตครุอาชีวเกษตร ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ตันพิชัย
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.00 น.	ระดมความคิดเกี่ยวกับการผลิตครุอาชีวเกษตร ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ตันพิชัย
16.00-16.30 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแตง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน กล่าวขอบคุณ และปิดเวทีการระดมความคิด

ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิด เรื่อง แนวทางการพัฒนาครูอาชีพเกษตร

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.ผศ.ดร.นายสันติ ศรีสวนแดง	หัวหน้าภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
2.รศ.ดร.ประสงค์ ดันพิชัย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
4.ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
5.นางสาวสิริรัตน์ เชษฐสุมน	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
6.นางสาววรรณิ อึ้งสิทธิพูนพร	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
7.นางสาวจุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
8.นางสาวสุภาสินี นุ่มเนียม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
9.นางสาวอารีรัตน์ ภาคพิชญเจริญ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
10.นางสาวศุภรักษ์ อธิคมสุวรรณ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
11.นายระวี สัจจโสภณ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
12.นางวรรณิ แยมทิม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
13.นายนิรันดร์ ยิ่งยวด	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
14.นางสาวกาญจนา ทรัพย์นุ้ย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
15.รศ.ดร.ภักพงศ์ ปวงสุข	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
16.ผศ.ดร.รัชดากร พลภักดี	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
17.ดร.ปิยะนารถ จันทร์เล็ก	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
18.ผศ.ศศิธร จารุสมบัติ	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
19.รศ.ดร.ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
20.รศ.ดร.สมิต ยิมมงคล	ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
21.ผอ.จงรัก วณิชชาวีระ	อุปนายกสมาคมครูอาชีวศึกษาเกษตรแห่งประเทศไทย
22.ผศ.ดร.ชลิดา เล็กสมบุญ	ภาควิชาโรคพืช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
23.รศ.ดร.รัตนา ตั้งวงศ์กิจ	ภาควิชาเกษตรกลวิธาน คณะเกษตร กำแพงแสนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
24.รศ.ดร.ธีร นฤทุม	ผู้ทรงคุณวุฒิ
25.นางสาวพิมพ์ชนก ชื่นจิตร	ครูชำนาญการ
26.นางสาวศศิภรณ์ สิงห์บุตร	พนักงานราชการครู
27.นางสาวชลธิชา สระทองจันทร์	ผู้เข้าร่วมประชุม
28.นางสาววรรณวิภา ทวีตั้งตระกูล	นิสิตศิษย์เก่าภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
29.นายณนทวัชร สิริพัฒน์นันท	ผู้ช่วยนักวิจัย

กำหนดการ
การจัดเวทีระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

วันศุกร์ที่ 25 เมษายน 2557 เวลา 10.00-16.00 น.

ณ ห้องประชุม คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

09.00-10.00 น.	ลงทะเบียน และรับประทานอาหารว่าง
10.00-10.20 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน กล่าวต้อนรับ แนะนำทีมวิจัยและคณาจารย์ และผู้ร่วมเวทีแนะนำตนเอง
10.20-10.30 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์ รายงานผลการศึกษาทิศทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวเกษตร เบื้องต้น และนำเข้าสู่เวทีระดมความคิด ในประเด็น “ทำอย่างไรจะ พัฒนากำลังคนให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมมากขึ้น” โดยมี คำถามย่อยต่อไปนี้ 1. ภาพอนาคตของผู้ประกอบการเกษตรตามความต้องการของ ประเทศควรเป็นอย่างไร 2. ทิศทางการผลิตนักศึกษาของ วษท. ในปัจจุบันสามารถ ตอบสนองกับภาพอนาคตของเกษตรกรรุ่นใหม่ได้หรือไม่ ควรทำ อย่างไร และเป้าหมายคืออะไร 3. หากจะผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่ตามความต้องการของประเทศใน อนาคตต้องดำเนินการอย่างไร ต้องเตรียมการอะไรบ้าง หน่วยงานใดต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องบ้าง และมีปัจจัยอะไรบ้าง ที่จะหนุนเสริมให้ประสบความสำเร็จ (การศึกษาในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย)
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.00 น.	ดำเนินการระดมความคิดต่อ พร้อมสรุปประเด็นที่ได้จากการจัดเวที (รับประทานอาหารว่างระหว่างการดำเนินการระดมความคิด)
15.30-16.00 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน กล่าวขอบคุณ และปิดเวทีการระดมความคิด

ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิด
เรื่อง ค้นหาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1. ผศ.ดร.นายสันติ ศรีสวนแดง	หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
2. รศ.ดร.ประสงค์ ต้นพิชัย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
3. ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
4. นางสาววรรณิ อังสิทธิพูนพร	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
5. นางสาวจุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
6. นางสาวสุภาสิณี นุ่มเนียม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
7. นางสาวอารีรัตน์ ภาคพิริยเจริญ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
8. นางสาวศุภรักษ์ อธิคมสุวรรณ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
9. นายระวี สัจจโสภณ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
10. นางวราภรณ์ แยมทิม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
11. นายนิรันดร์ ยิ่งवाद	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
12. นางสาวกาญจนา ทรัพย์นุ้ย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
13. นางสุกัญญา ใจฝัน	อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
14. นายประเวทย์ ใจฝัน	อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
15. นางพันธ์ทิพย์ สหะรัตน์	อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร
16. นางสุนีย์ อินทรวาสดี	อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ
17. นายเอกชัย ยุทธชัยวรกุล	อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
18. รศ.ดร.ชัชวีร์ นฤพุม	ผู้ทรงคุณวุฒิ
19. ผศ.ดร.วีระชัย สุปัญญา	ผู้ทรงคุณวุฒิ
20. นายวิทย์พงษ์ มกรศรีวัฒน์	นักวิชาการปฏิบัติที่รับผิดชอบการดำเนินงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
21. นางสาวดวงรัตน์ ชูสระคู	นักวิชาการปฏิบัติที่รับผิดชอบการดำเนินงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
22. นายอุทิศ สวัสดิ์รักษ์	เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
23. นายธนนิช ไชยศิริ	เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
24. นายอารยะ อินทรประดม	เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
25. นางจิรัชญา วงศ์ทิม	เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
26. นางสาวศุภลักษณ์ มุขมนตรี	เกษตรกรโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
27. นายสุเทพ ต้นเกียรติกุล	ภาคเอกชน
28. นายธนศ เพชรนิติก	ภาคเอกชน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
29.นายชัยพร พรหมพันธ์	เกษตรกรแห่งชาติ
30.นายชลิต ตรีนิตย์	ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
31.นายไพรัชช์ แดนกะไสย	ศิษย์เก่าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
32.นางสาววรรณวิภา ทวีตั้งตระกูล	นิสิตศิษย์เก่าภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
33.นางสาวธัญลักษณ์ เกิดทรัพย์	นิสิตศิษย์เก่าภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
34.นางสาวชลธิชา สระทองจันทร์	ผู้เข้าร่วมประชุม
35.นางสาวชนิษฐา เกตุสำอางคี	ผู้เข้าร่วมประชุม
36.นางสาวเกศลดา ทรัพย์ยอดแก้ว	ผู้เข้าร่วมประชุม
37. นางสาวดาริณี วรรณไกร	ผู้เข้าร่วมประชุม
38.นางสาวจามจุรี กันคำ	ผู้เข้าร่วมประชุม
39.นางสาวแก้วกาญจน์ แก้ววงษ์ล้อม	ผู้เข้าร่วมประชุม
40.นางสาวกฤติยา ไข่ประทุม	ผู้เข้าร่วมประชุม
41.นายณนทวัชร สิริพัฒน์นันท	ผู้ช่วยนักวิจัย

กำหนดการ
การจัดเวทีระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

วันเสาร์ที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2557
ณ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน จ. นครปฐม

วันเสาร์ ที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2557

08.30-09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00-10.00 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน กล่าวต้อนรับ และนำเสนอผลงานของโครงการวิจัยฯ
10.00-10.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.30-12.00 น.	ระดมความคิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาอาชีว เกษตร ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ต้นพิชัย
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.00 น.	ระดมความคิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาอาชีว เกษตร ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ต้นพิชัย
16.00-18.00 น.	นำเสนอคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มเพื่อ สร้างผู้ประกอบการเกษตร ผู้ดำเนินรายการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง
18.00-19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิด
เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
วันเสาร์ที่ 5 กรกฎาคม 2557

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.ผศ.ดร.นายสันติ ศรีสวนแดง	หัวหน้าภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
2.รศ.ดร.ประสงค์ ดันพิชัย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
3.ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
4.นางสาววรรณิ อังลิตทิพพูนพร	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
5.นางสาวจุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
6.นางสาวสุภาสินี นุ่มเนียม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
7.นางสาวอารีรัตน์ ภาคพิเชษฐ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
10.นางวราภรณ์ แยมทิม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
11.นายนิรันดร์ ยิ่งยวด	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
12.นางสาวกาญจนา ทรัพย์น้อย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชน
13.นางสาววรรณวิภา ทวีตตระกูล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ป.โท ภาคพิเศษ
14.นางสาวธัญลักษณ์ เกิดทรัพย์	ผู้ช่วยนักวิจัย
15.นายสิทธิศักดิ์ รัตนพาณิชย์	ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานอาชีวศึกษาเกษตรและประมง
16.รศ.ดร.ชัชวีร์ ประทุม	ผู้ทรงคุณวุฒิ
17.ผศ.ดร.วีระชัย สุปัญญา	ผู้ทรงคุณวุฒิ
18.นายวิระ คงแก้ว	ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช
19.นายจรัสพงษ์ วรรณสอน	ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา
20.นายวิรัตน์ บัวทอง	ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร
21.นายนิสัย บริสุทธิ์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี
22.นางสุกัญญา ใจผั่น	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
23.นายประเวทย์ ใจผั่น	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
24.นางพันธ์ทิพย์ สหะรัตน์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร
25.นายเอกชัย ยุทธชัยวรกุล	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
26.นางกิตติวรรณ ชีวรัตน์	อาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรและประมงปัตตานี
27.นางบุญนา ตันธกุล	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง
28.นายภูริพงศ์ จิตระมะโน	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี
29.นางชนากานต์ จิตระมะโน	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี
30.นางรัชดา หมอยาดี	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี
31.นางสุมาลี มุลทองน้อย	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี
32.นางสาวเอื้ออารี สุขสมนิตย์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี
33.นายภูฏล แสงพันธุ์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี

กำหนดการ
การจัดเวทีระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
บนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

วันอาทิตย์ที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2557
ณ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน จ. นครปฐม

วันอาทิตย์ ที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2557

08.30-09.00 น.	นำเสนอกรอบกิจกรรมการสร้างผู้ประกอบการตลอดหลักสูตร โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์: ดร.สันติ ศรีสวนแตง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
09.00-10.15 น.	ระดมความคิดเพื่อสร้างกรอบกิจกรรมการสร้างผู้ประกอบการตลอดหลักสูตร
	- ด้านพืช
	- ด้านสัตว์
	- ด้านประมง
10.15-10.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.30-12.00 น.	ระดมความคิดเพื่อสร้างกรอบกิจกรรมการสร้างผู้ประกอบการตลอดหลักสูตร
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.00 น.	ระดมความคิดเพื่อสร้างกรอบกิจกรรมการสร้างผู้ประกอบการตลอดหลักสูตร
14.00-15.00 น.	สรุปผลงาน โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์: ดร.สันติ ศรีสวนแตง หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน กล่าวขอบคุณ และปิดเวทีการระดมความคิด

การแบ่งกลุ่มระดมความคิดเพื่อสร้างกรอบกิจกรรมการสร้าง
ผู้ประกอบการตลอดหลักสูตร

➤ **ด้านพืช**

- 1.อ.ประเวทย์ ใจผั่น
- 2.อ.สุกัญญา ใจผั่น
- 3.อ.เอกชัย ยุทธชัยวรกุล
- 4.อ.พันธ์ทวี สหะรัตน์

วิทยากรประจำกลุ่มพืช

- 1.ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์
- 2.อ.ดร.สุภาสินี นุ่มเนียม
- 3.น.ส.ชลธิชา สระทองจันทร์

➤ **ด้านสัตว์**

- 1.อ.กิตติวรรณ ชีวรัตน์
- 2.อ.บุญนำ ตันธนกุล
- 3.อ.ภูริพงศ์ จิตรมะโน
- 4.อ.ชนากานต์ จิตรมะโน

วิทยากรประจำกลุ่มสัตว์

- 1.ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแดง
- 2.อ.ดร.วรรณิ อังสิทธิพูนพร
- 3.น.ส.วรรณวิภา ทวีตั้งตระกูล

➤ **ด้านประมง**

- 1.อ.รัชดา หมอชาติ
- 2.อ.สุมาลี มูลทองน้อย
- 3.อ.ดร.เอื้ออารี สุขสมนิตย์
- 4.อ.ดร.นุกุล แสงพันธุ์

วิทยากรประจำกลุ่มประมง

- 1.รศ.ดร.ประสงค์ ตันพิชัย
- 2.อ.ดร.อารีรัตน์ ภาคพิทเจริญ
- 3.น.ส.ธัญลักษณ์ เกิดทรัพย์

ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิด
เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตรบนเส้นทางของ
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
วันอาทิตย์ที่ 6 กรกฎาคม 2557

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.ผศ.ดร.นายสันติ ศรีสวนแดง	หัวหน้าภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
2.รศ.ดร.ประสงค์ ดันพิชัย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
3.ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
4.นางสาววรรณิ อึ้งสิทธิพูนพร	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
5.นางสาวจุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
6.นางสาวสุภาสิณี นุ่มเนียม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
7.นางสาวอารีรัตน์ ภาคพิชเจริญ	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
10.นางวราภรณ์ แยมทิม	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
11.นายนิรันดร์ ยิ่งยวด	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
12.นางสาวกาญจนา ทรัพย์นุ้ย	อาจารย์ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
13.นางสาวชลธิชา สระทองจันทร์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
14.นางสาววรรณวิภา ทวีตังตระกูล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ป.โท ภาคพิเศษ
15.นางสาวธัญลักษณ์ เกิดทรัพย์	ผู้ช่วยนักวิจัย
16.นางสุกัญญา ใจผืน	อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
17.นายประเวทย์ ใจผืน	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา
18.นางพันธ์ทิพย์ สหะรัตน์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร
19.นายเอกชัย ยุทธชัยวรกุล	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
20.นางกิตติวรรณ ชีวรัตน์	อาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรและประมงปัตตานี
21.นางบุญนำ ดันนกุล	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง
22.นายภูริพงศ์ จิตรมะโน	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี
23.นางชนากานต์ จิตรมะโน	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี
24.นางรัชดา หมอยาดี	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี
25.นางสุมาลี มูลทองน้อย	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี
26.นางสาวเอื้ออารี สุขสมนิตย์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี
27.นายบุญกุล แสงพันธุ์	อาจารย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี

ภาคผนวก ข.

คู่มือการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร
โดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

แนวคิดในการการจัดทำคู่มือ

คู่มือนี้เป็นผลงานส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออาชีพเกษตรกรรม มีเป้าหมายเพื่อเป็นคู่มือสำหรับครู ใช้ในการจัดชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาอาชีพเกษตรโดยมุ่งเน้นให้เกิดความเชื่อมั่นในการนำความรู้ด้านการเกษตรไปใช้เลี้ยงชีพอย่างมั่นใจ และเป็นคู่มือสำหรับผู้บริหารใช้ในการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของครู ในการจัดทำคู่มือนี้ได้นำผลจากการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาครู และกำลังคนทางอาชีพศึกษาเกษตร ที่พบว่าการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรจะต้องสร้างเสริมคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ คุณธรรมในการประกอบอาชีพเกษตร ประสบการณ์หรือทักษะทางการเกษตรและวิชาการเกษตร ควบคู่กันไปโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่อิงกับสภาพความเป็นจริงในการประกอบอาชีพเกษตร อาศัยครูเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ของนักศึกษา จากข้อค้นพบนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องร่วมกันจากการสำรวจความคิดเห็นของหลายฝ่ายตั้งแต่ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง ว่าการเรียนรู้อาชีพเกษตรต้องใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านงานฟาร์ม คณะผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาคู่มือนี้ ประกอบด้วยหลักคิด 2 ประการคือการเรียนรู้แบบประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้งานฟาร์มเป็นฐาน โดยหวังให้คู่มือนี้เป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายในการผลิตผู้ประกอบการเกษตรให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ รวมทั้งให้ผู้บริหารได้ทำความเข้าใจและใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดทำคู่มือนี้ได้ผ่านการระดมความคิด และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีการเชิญคณาจารย์ในสาขาพืช สัตว์ และประมง รวมทั้งผู้บริหารมาร่วมวิเคราะห์และสร้างตัวอย่างการจัดการเรียนรู้

คณะผู้วิจัย

2557

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. แนวคิดการจัดการการเรียนรู้อาชีพเกษตร	
1.1 แนวคิดพื้นฐานการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร	
1.2 หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร	
1.3 การคัดเลือกสาระการเรียนรู้อาชีพเกษตร	
2. แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	
2.1 แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	
2.2 ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน	
2.3 การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา	
3. กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม	
3.1 กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์	
3.2 กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา	
3.3 การเรียนรู้แบบโครงการ	
3.4 กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	
3.5 การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน	
4. การประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม	
4.1 แนวคิดในการประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์	
4.2 การประเมินการเรียนรู้แบบรูปิก	
5. กรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม	
4.1 การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้เครือข่ายความร่วมมือ	
4.2 การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มสถานศึกษา	

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร

การจัดการอาชีพเกษตรมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวิชาชีพอื่นๆ ซึ่งวินิชย์ อ่วมศรี (2556) ได้สรุปสภาพของการจัดอาชีพเกษตรไว้ดังนี้

1. การจัดการอาชีพศึกษาเกษตรมีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย นอกจากนักเรียน นักศึกษาปกติแล้ว ยังมีการจัดการศึกษาและฝึกอบรมอาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพ เกษตรกรและบุคคลผู้สนใจทั่วไป
2. บทบาทของคณาจารย์ของนักศึกษาเกษตรค่อนข้างเข้มแข็ง มีกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างนักศึกษาและครูกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับภาค ระดับชาติ และ ระดับนานาชาติ อย่างต่อเนื่อง
3. สมรรถนะวิชาชีพที่โดดเด่นด้านการเกษตร ซึ่งควรเน้นให้ความสำคัญ คือด้านการ **บริหารจัดการงานฟาร์ม**ถือเป็นหัวใจที่ผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตรต้องรู้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในวิชาชีพได้อย่างแท้จริง
4. ภาระงานและความรับผิดชอบของครูอาชีพเกษตรมีตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากเป็น ภารกิจที่ต้องดูแลและปฏิบัติกับสิ่งมีชีวิต
5. สถานประกอบการด้านการเกษตรขนาดใหญ่มีจำนวนจำกัด
6. สถานศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นที่ค่อนข้างมาก รวมทั้งมีหอพักสำหรับนักศึกษาทำให้ ื่อนอำนวยความสะดวกฝึกปฏิบัติงานฟาร์มในสถานศึกษา โดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและ กำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิด
7. โอกาสในการทำวิจัยและพัฒนาในสถานศึกษาเกษตรมีค่อนข้างมากหากครู อาจารย์ให้ความสำคัญและให้ความสนใจ

1.1 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้อาชีพเกษตร

การเรียนรู้อาชีพเกษตรเป็นการเรียนรู้การประกอบอาชีพ ลักษณะการสอนอาชีพที่สำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริงตามหลักวิชาการ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ด้านการเกษตรจึงควรมีองค์ประกอบของการจัดกิจกรรม 3 ส่วนดังนี้ (Jacman, 2008: 23-25, Connors J. and P Mundt, 2001)

1. กิจกรรมเชิงวิชาการ

เป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะทางเกษตร ผ่านการสอนในชั้นเรียน ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะทางการเกษตรให้สามารถปฏิบัติได้

จริง การฝึกปฏิบัตินี้จะจัดโดยการทำการเกษตรในแปลงสาธิต ห้องปฏิบัติการหรือฐานการเรียนรู้ทางการเกษตร เป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการทางวิทยาศาสตร์เกษตร

2. กิจกรรมเกษตรเชิงอาชีพ

เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้มาใช้ในฟาร์มของสถานศึกษาโดยจัดทำในรูปแบบของโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ผู้เรียนจะเกิดถ่ายโยงความรู้ เป็นการพัฒนาความสามารถในการจัดการ การวางแผนการทำงาน การแก้ปัญหาความสามารถในการประสานงานเพื่อทำโครงการ พัฒนานิสัยในการทำงาน รวมถึงเสริมสร้างทักษะทางการเกษตร การเสริมประสบการณ์นี้นักเรียนอาจใช้เวลาสั้นๆ ก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียนมาทำโครงการได้เป้าหมายสำคัญในส่วนนี้เพื่อพัฒนาทักษะเชิงอาชีพ

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

เป็นกิจกรรมที่เสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในการที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมในฐานะพลเมืองดี เป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน การฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เช่น การจัดกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อ.ก.ท) เป้าหมายสำคัญในส่วนนี้ถือว่าเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตซึ่ง อกท. เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดอาชีวศึกษาเกษตรกรรม ซึ่งต้องมีการพัฒนาองค์การนี้ให้มีความเข้มแข็ง และมั่นคง อกท. ได้สนับสนุนให้สมาชิกนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติมาใช้ในการทำโครงการเกษตรเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน รวมทั้งทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้สมาชิกได้เสริมสร้างบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ พร้อมที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีคุณภาพในอนาคต (กรมอาชีวศึกษา, 2544) กิจกรรม อกท. เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมให้กับนักศึกษาในทุกด้าน ข้อมูลจากการสำรวจพบความคิดเห็นของการจัด อกท. ดังนี้

“...ถ้าหากว่าทุกคนตั้งใจแยก หรือตีปรัชญาของ อกท. ได้ จะไม่มีใครปฏิเสธ อกท. สโลแกนของอกท. คือ **เรียนรู้ด้วยงานการฝึกหัด ปฏิบัติเพื่อหวังทางศึกษา หาความรู้เพื่อชีวิตพัฒนา ใช้วิชาบริการงานสังคม** สี่ประโยคนี้นะมันกินใจมากเลย แล้วถ้าใครทำได้แบบนี้มันหมายถึงการเอาความรู้ไปพัฒนาตัวเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ แล้ว อกท. มันก็เป็นกิจกรรมหนึ่งของนักศึกษา ซึ่งเราเอาวิชาการเข้าไป ถ้าเด็กเก่ง อกท. เด็กจะเป็นคนดีมาก รับผิดชอบมาก ในขณะที่เดียวกันเขาก็ได้ทักษะไปในตัว วิชาทักษะต่างๆ ของ อกท. นั่นคือวิชาการ ผมต้องอธิบายให้ครูฟังว่า ไม่ใช่กิจกรรม ทักษะการขับรถ แทรกเตอร์ เด็กถ้าเขาแทรกเตอร์เก่ง ถ้าจะไปฝึกงานต่างประเทศต้องขับแทรกเตอร์เป็นนะ มันเป็นทักษะวิชาการนะ มันจะเอาวิชาการที่ได้เรียนมาทั้งหมดมาแข่งขันกัน แล้วเด็กก็จะมีความรู้ และแม่นยำมาก เด็กๆ ก็จะชอบ เพราะมันได้แข่งขัน ได้ตื่นเต้น และได้ทำจริง จนเกิดความชำนาญ เป็นกิจกรรมที่ดีมาก แต่ครูเขาไม่เข้าใจ...”

หลักการการจัดการอาชีพเกษตรดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้นำทางอาชีพเกษตร หรือการเป็นผู้ประกอบการ จากการสำรวจครูผู้สอนอาชีพเกษตรจำนวน 234 คน พบว่า ครูอาชีพเกษตรส่วนมากเห็นว่ากระบวนการจัดการอาชีพเกษตรที่ปฏิบัติกันอยู่สามารถสร้างผู้ประกอบการได้ (ร้อยละ 80.3) มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 13.7) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของครูอาชีพเกษตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถาบันอาชีพเกษตรเพื่อสร้าง ผู้ประกอบการทางการเกษตร

หัวข้อประเมิน	ความถี่	ร้อยละ
1. สามารถสร้างผู้ประกอบการได้	188	80.30
2. ไม่สามารถสร้างผู้ประกอบการได้	14	6.00
3. ไม่แน่ใจว่าจะสร้างผู้ประกอบการได้	32	13.70

ครูอาชีพเกษตรให้เหตุผลสนับสนุนถึงความเป็นไปได้ในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ โดยครูอาชีพเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.9) ได้ให้เหตุผลสนับสนุนความเป็นไปได้ในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ว่า **นักศึกษามีความรู้และประสบการณ์จากวิทยาลัยเพียงพอสำหรับการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่** ส่วนเหตุผลรองลงมาคือการมีธุรกิจของผู้ปกครองรองรับ (ร้อยละ 25.6) มีเพียงเล็กน้อยที่ให้เหตุผลของการมีประสบการณ์ทางการเกษตรจากฟาร์มเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ 11) นอกจากนี้ยังมีการให้เหตุผลสนับสนุนอื่นๆ ที่น่าสนใจดังนี้ ทำได้โดยต้องมีหน่วยงานทางธุรกิจเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยง การบูรณาการประสบการณ์วิทยาลัยและสถานประกอบการ นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้กับอาชีพทางบ้าน หรือนำไปโยงกับอาชีพที่จะประกอบทางเกษตรได้ และนักศึกษาบางคนมีความมุ่งมั่นต้องการทำฟาร์ม (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เหตุผลสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของนักศึกษาอาชีพเกษตร

เหตุผลสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการ	ความถี่	ร้อยละ
1. มีธุรกิจของผู้ปกครองรองรับ	60	25.60
2. มีประสบการณ์ทางการเกษตรจากฟาร์มเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ	11	4.70
3. มีความรู้และประสบการณ์จากวิทยาลัยเพียงพอสำหรับการทำเกษตร	112	47.90
4. อื่นๆ	6	2.60
4.1) ทำได้โดยต้องมีหน่วยงานทางธุรกิจเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยง		
4.2) การบูรณาการประสบการณ์วิทยาลัยและสถานประกอบการ		
4.3) นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้กับอาชีพที่บ้าน หรือนำไปโยงกับอาชีพที่จะประกอบทางเกษตรได้		
4.4) นักศึกษาบางคนมีความมุ่งมั่นต้องการทำฟาร์ม		

แสดงแผนภาพได้ดังนี้

จุดเน้นแต่ละส่วนแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้ โดยสีเข้มมาจะแสดงถึงการเน้นมาก

ประสบการณ์ การเรียนรู้ Learning Experiences	ความรู้ความสามารถ Knowledge			ทักษะชีวิต Life Skills
	หลักวิชา Academic	ความรู้เฉพาะ Technical	ทักษะอาชีพ Career	
กิจกรรมเชิงวิชาการ				
กิจกรรมเชิงอาชีพ				
ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ				

ที่มา: Connors J. and P Mundt, 2001. The Agricultural Education Magazine: May-June

2001 Vol 73 issue 6: Experiential Education and Career Development Events.

เมื่อสำรวจแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาพบว่าสอดคล้องกับที่กล่าวมาโดยพบว่าครูอาชีพเกษตรส่วนมาก (ร้อยละ 70.9) เห็นว่า ควรรับนักศึกษาที่**ศรัทธาในอาชีพเกษตร (มีอุดมการณ์)** รองลงมาเป็นการจัดพื้นที่ทำการเกษตรและติดตามนิเทศ (มีทักษะ) คิดเป็นร้อยละ 51.3 นอกจากนี้เห็นด้วยกับแนวทางการจัดประสบการณ์ฟาร์มเพิ่มเติม 5 ปี (ร้อยละ 35.9) และควรรับนักศึกษาที่มีพื้นที่การเกษตร ครอบครัวยุติการเกษตร (ร้อยละ 35.0)

ส่วนแนวทางเพิ่มเติมในการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีทุนการศึกษาให้สำหรับผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการตั้งแต่เข้าเรียนและทำสัญญาลงทุน มีศิษย์เก่าหรือสถาบันของกลุ่มอาชีพเป็นพี่เลี้ยง ลดภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระงานสอนของครู รัฐควรส่งเสริมด้านการตลาดให้มีระบบประกันราคา/คุณภาพที่เป็นธรรม จูงใจในการประกอบอาชีพ ให้นักศึกษาเลือกเรียนในสาขาที่ตนสนใจ และมุ่งพัฒนาไปทางด้านนั้น ให้เขาเกิดความชำนาญ จนมั่นใจที่จะสามารถประกอบอาชีพนั้นได้ ทำฟาร์มในวิทยาลัยฯ ให้เป็นฟาร์มที่สามารถฝึกนักศึกษาได้จริง และนักศึกษาที่มีความพร้อมประสานกับสถานศึกษาคอยนิเทศให้ความช่วยเหลือจนกว่าจะประสบความสำเร็จ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แนวทางการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาสามารถไปเป็นผู้ประกอบการ

แนวทางการจัดประสบการณ์	จำนวน (ร้อยละ)	
	ใช้	ไม่ใช่
1.จัดประสบการณ์ฟาร์มเพิ่มเติม 5 ปี	84 (35.9)	150 (64.1)
2.จัดพื้นที่ทำการเกษตร และติดตามนิเทศ	120 (51.3)	114 (48.7)
3.ควรรับนักศึกษาที่ศรัทธาในอาชีพเกษตร	166 (70.9)	68 (29.1)
4.ควรรับศึกษาที่มีพื้นที่การเกษตร ครอบครัวทำ การเกษตร	82 (35.0)	152 (65.0)
5.อื่นๆ	16 (6.8)	218 (93.2)
5.1) มีทุนการศึกษาให้สำหรับผู้ที่จะเป็น ผู้ประกอบการตั้งแต่เข้าเรียนและทำสัญญารับทุน		
5.2) มีศิษย์เก่าหรือสถาบันของกลุ่มอาชีพเป็น พี่เลี้ยง		
5.3) ลดภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระ งานสอนของครู		
5.4) รัฐควรส่งเสริมด้านการตลาดให้มีระบบ ประกันราคา/คุณภาพที่เป็นธรรม จูงใจในการ ประกอบอาชีพ		
5.5) ให้นักศึกษาเลือกเรียนในสาขาที่ตนสนใจ และมุ่งพัฒนาไปทางด้านนั้น ให้เขาเกิดความ ชำนาญ จนมั่นใจที่จะสามารถประกอบอาชีพนั้น ได้		
5.6) ทำฟาร์มในวิทยาลัยฯ ให้เป็นฟาร์มที่ สามารถฝึกนักศึกษาได้จริง		
5.7) นักศึกษาที่มีความพร้อมประสานกับ สถานศึกษาคอยนิเทศให้ความช่วยเหลือจนกว่า จะประสบความสำเร็จ		

1.2 หลักการออกแบบการเรียนรู้ทางอาชีพเกษตร

การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ผู้จัดการเรียนรู้ต้องรู้จักผู้เรียน และรู้ศักยภาพของผู้สอน ในการออกแบบการจัดเรียนรู้ทางการเกษตรมีข้อควรพิจารณา ดังต่อไปนี้ (Newcomb, McCracken, Warmbrod, 1993: 131)

1. **ลักษณะของสาระการเรียนรู้ (Nature of the Subject Matter)** สาระการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน การจัดประสบการณ์ต้องให้มีการเข้ากันกับสาระ โดยทั่วไปมีอยู่ 2 ลักษณะคือ สาระภาคความรู้กับสาระภาคปฏิบัติ เช่น การทาบกิ่งเป็นสาระภาคปฏิบัติ ต้องออกแบบให้มีการแสดงวิธีการทาบกิ่ง ประสบการณ์ที่จัดให้ต้องใช้แบบสาธิต อาจมีการบรรยายร่วม หรืออาจมีการอภิปรายประกอบ แต่ถ้าเป็นสาระเกี่ยวกับส่วนประกอบของดินจะใช้วิธีการสาธิตอาจจะไม่เหมาะสม เป็นต้น

2. **เป้าหมายการเรียนรู้ (Objective to be Achieved)** เป้าหมายการเรียนรู้มีความสำคัญในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ เป้าหมายที่ต่างกันทำให้การออกแบบการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน เช่น ตั้งเป้าหมายว่าผู้เรียนเกิดความตระหนักในการทำการเกษตรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมการออกแบบประสบการณ์ควรจะบรรยายอย่างเดียวไม่พออาจจะต้องมีกรณีตัวอย่างมาให้ศึกษา การเรียนรู้จากข่าว การเรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาในสภาพจริง การให้ผู้เรียนได้ออกมาแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

3. **ธรรมชาติของผู้เรียน (Nature of the Learners)** นิัยในการเรียน ความพร้อมอายุ ความสนใจ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น พาผู้เรียนไปทัศนศึกษาโดยที่ไม่มีพื้นความรู้มาเลยก็อาจจะทำให้การทัศนศึกษานั้นเกิดการเรียนรู้ที่ไม่สมบูรณ์ หรืออาจจะต้องเสียเวลาในการอธิบายเพิ่มเติมหรือขาดการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในการมาศึกษาดูงาน ผู้เรียนอาจจะมีอคติ หรือไม่ชอบในเรื่องนั้น ไม่เห็นประโยชน์ หรือความสำคัญ การเรียนรู้ก็อาจจะไม่ราบรื่นซึ่งอาจจะกระทบกับวิทยากรด้วย

4. **ปัจจัยหรือทรัพยากรที่มีอยู่ (Resource Material Available)** ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นักพัฒนาหลักสูตรต้องนำมาวิเคราะห์ในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษามักต้องการให้ผู้เรียนเรียนตามสภาพจริง การที่นักพัฒนาหลักสูตรได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่จะมาสนับสนุนการเรียนรู้ช่วยให้การออกแบบการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการเรียนรู้ ได้แก่ การสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาเครื่องมือ และอุปกรณ์การเรียนรู้ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืชพันธุ์ในชุมชน สภาพทางนิเวศวิทยา การเกษตร สภาพทางสังคม ปฏิทินการเกษตรของชุมชน เป็นต้น

5. **ระยะเวลา (Amount of Time Available)** เวลาเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณา ผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ใช้เวลาในการเรียนรู้ที่เหมาะสม และควรมีความยืดหยุ่นเนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในสภาพจริงอาจพบอุปสรรคอาจทำ

ให้เกิดการเสียเวลาการจัดกิจกรรมนั้นก็จะขาดประสิทธิภาพไป และอาจส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

6. **ความถนัดของผู้สอน (The Teacher's Preference)** ความถนัดอาจจะมองได้ 2 แบบ คือความถนัดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กับความถนัดในเนื้อหาความรู้ รวมถึงทักษะวิชาชีพ ผู้สอนบางคนมีความสามารถในการอธิบายได้ดี เล่าเรื่องได้เก่ง ก็อาจจะบรรยายได้น่าสนใจ ในขณะที่บางคนอาจจะมีทักษะวิชาชีพที่เก่ง มีประสบการณ์ตรงทางด้านการเกษตร ก็จะสอนทักษะได้ดี จากตัวอย่างที่กล่าวมาจะเห็นว่าผู้สอนมีความแตกต่างกันดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่าตนเองมีความเหมาะสมในรูปแบบใด

ในด้านความรู้ของตัวผู้สอนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาของตนเองอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางวิชาการนี้จะทำให้ผู้สอนสอนเรื่องราวที่มีความทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และจะช่วยสร้างความศรัทธาให้กับผู้เรียนด้วย

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นหลักการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ดังนี้ (Larsen, 1992:11-13)

1. **จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย** ความรู้มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีระดับของความรู้และทักษะที่ต่างกัน การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในแต่ละระดับของขั้นความรู้ หรือทักษะต้องใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่างกัน เช่น ประสบการณ์สอนขั้นความรู้ความจำซึ่งเป็นขั้นต่ำสุดใช้เทคนิคเพียงบรรยายอาจเพียงพอ แต่ถ้าเป็นระดับการวิเคราะห์เนื้อหาจะมีความซับซ้อนมากขึ้นต้องใช้ความเข้าใจมากขึ้นการมีตัวอย่างและกรณีศึกษาที่มากพอให้เห็นถึงเงื่อนไขในสถานการณ์ต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ จำแนก องค์ประกอบ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา นั้นได้ ดังนั้นกิจกรรมที่ให้อาจต้องเพิ่มกรณีศึกษาเข้าไป รวมถึงต้องเพิ่มกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดจากสถานการณ์ที่หลากหลายครอบคลุม ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาควบคู่กันกับศักยภาพของผู้เรียนด้วย สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะก็มีระดับเช่นกัน เช่นระดับทำตามขั้นตอน กับระดับทำด้วยตนเอง การจัดประสบการณ์มีความแตกต่างกันอย่างมากรวมทั้งต้องมีเวลาเป็นตัวแปรเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาทักษะอย่างเพียงพอ ถ้าต้องการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถทำด้วยตนเองได้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ก็ต้องมีอุปกรณ์ เครื่องมือที่พอเพียงให้ทุกคนได้ฝึกปฏิบัติอย่างทั่วถึง รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกเพิ่มเติมนอกเวลาอีกด้วย

2. **กิจกรรมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง** การถ่ายโยงการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงเป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ความรู้ที่ทันสมัย ความรู้ที่สามารถใช้ได้จริง ที่มีใช้ความรู้ภายในตำรา แต่เป็นความรู้ที่ผ่านการทดลองปฏิบัติจริง รวมทั้งเป็นความรู้ที่เป็นที่นิยมปฏิบัติมีใช้ความรู้เพื่อการฝึกเท่านั้น แต่ต้องเป็นการฝึกที่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริง ทั้งนี้นอกจากจะเป็นความรู้ในภาคปฏิบัติยังรวมถึงความรู้ที่เป็นกรณีตัวอย่างที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา

3. **ต้องมีการควบคุมและจัดการชั้นเรียน** บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ คือการกระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพสูงสุด แต่ด้วยเหตุที่นักเรียนมีจำนวนมาก

ถึงแม้ว่าครูจะได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มาอย่างดี มีการเตรียมอุปกรณ์ครบถ้วน มีการวางลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงเวลามาอย่างชัดเจน แต่เมื่อนำมาใช้ในสภาพห้องเรียนจริงอาจจะไม่เป็นไปตามแผนที่คิดไว้ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งมาจากผู้เรียนซึ่งตามธรรมชาติในห้องเรียนหนึ่งๆ จะมีนักเรียนที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน อาจมีนักเรียนที่สนใจมากน้อยลดหลั่นกันไป หากครูไม่สามารถจัดการพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้อาจนำไปสู่ความวุ่นวายสับสนไม่เป็นลำดับ ครูอาจพบปัญหาที่ต้องอธิบายซ้ำไปมา อธิบายให้กับกลุ่มย่อย โดยเฉพาะวิชาเกษตรในภาคปฏิบัติที่มีพื้นที่โล่ง หากจัดการชั้นเรียนไม่เหมาะสม กติกาไม่ชัดเจน กิจกรรมไม่น่าสนใจ เวลาเหลือมาก ปัญหาเหล่านี้นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งขัดขวางประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ดังนั้นการควบคุมและจัดการชั้นเรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

4. ใช้หลักจิตวิทยาในการส่งเสริมการเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ การที่ผู้สอนมีการใช้หลักจิตวิทยาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะทำให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น การที่ผู้สอนมีลูก่อ ลูกชน เพื่อชักจูงโน้มน้าว เบี่ยงเบน ส่งเสริม กระตุ้น ให้พฤติกรรมของนักเรียนเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้มากที่สุดจะทำให้ลดอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียนลง ทั้งนี้ต้องคำนึงตามหลักจิตวิทยาทั้งทางด้านวุฒิภาวะ ความสนใจ ทั้งของส่วนบุคคล และพฤติกรรมขณะที่เข้ากลุ่ม

1.3 การคัดเลือกสาระการเรียนรู้

การคัดเลือกสาระการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้จัดการเรียนรู้จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา และการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากการคัดเลือกเนื้อหาต้องตัดสินใจในการคัดกรองเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน ทั้งในด้านความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และสภาพของท้องถิ่น ครูจึงต้องรู้พัฒนาการของนักเรียน รู้ถึงเทคนิคที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหา มีหลักการในการคัดเลือกเนื้อหาดังนี้ (Omstein and Hunkins, 2004: 218-220)

1. ความพอเพียง (Self-Sufficiency) สาระที่จะคัดเลือกมานั้นต้องคำนึงถึงในเรื่องความพอเพียงที่จะเหมาะสมกับผู้เรียนตามสภาพที่เป็นอยู่ทั้งนี้อาจคำนึงถึงมาตรฐานของหลักสูตรถ้ามีการกำหนดไว้ก็ทำตามมาตรฐานกำหนดไม่ควรให้มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น

2. ความสำคัญ (Significance) การนำสาระการเรียนรู้ไปใช้ได้นับว่าเป็นความสำคัญในอันดับต้นๆ ดังนั้นสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนคัดเลือกมาจึงต้องคำนึงว่ามีความสำคัญเพียงใด จะคัดเลือกให้เหมาะสมตามความสำคัญอย่างไร

3. ความถูกต้องทันสมัย (Validity) ความทันสมัย ถูกต้องของเนื้อหาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ความทันสมัยเป็นเรื่องของความถูกต้องของเนื้อหาตามยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจึงต้องคอยติดตามไม่ให้ล้าสมัย

4. ความน่าสนใจ (Interest) ความน่าสนใจเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยส่วนมากต้องคำนึงถึงวัยของผู้เรียน การเลือกผักที่จะปลูกว่าจะเรียนรู้เกี่ยวกับผักอะไรก็ต้องมีการวางแผนเลือกซึ่งจะนำไปเกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้

5. ความสามารถในการเรียนรู้ (Learn ability) ผู้เรียนถือว่าเป็นบุคคลสำคัญ การเลือกสาระการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนมากๆ โดยเฉพาะนักเรียนในแต่ละระดับก็มีความสามารถ ความชอบต่างกัน แม้แต่ในระดับเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกัน ในอายุคราวเดียวกัน แต่ต่างวัฒนธรรม ต่างประสบการณ์ความสามารถในการเรียนรู้ก็มีความแตกต่างกันดังนั้นผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนและมีความเข้าใจผู้เรียน อาจมีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวผู้เรียนจะระเบียบประวัติ หรือจากเพื่อนครูที่เคยสอนนักเรียนมาก่อนได้

6. ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเป็นไปได้นี้เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ และการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เรียนรู้ได้จริง การสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

2. แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน

2.1 แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านการเกษตรให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดี มีอยู่ 2 แนวทาง คือ (จิตผกา ธนปัญญาธิวงศ์, 2529 อ้างถึงใน ปิยะนารถ จันทร์เล็ก, 2545 : 20)

1. **การจัดประสบการณ์ในฟาร์ม (on-farm)** เป็นการปฏิบัติงานและฝึกความชำนาญด้านการเกษตรในฟาร์มของสถานศึกษา ผู้เรียนได้ฝึกฝนในภาคปฏิบัติจากของจริงในฟาร์มเพื่อให้สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับการเรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียนและเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ

2. **การจัดประสบการณ์นอกฟาร์ม (off-farm)** เป็นการปฏิบัติและฝึกความชำนาญเพิ่มเติมโดยอาศัยชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เป็นผู้จัดซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสหาประสบการณ์ทางการเกษตรทั้งการแปรรูปและจัดจำหน่ายซึ่งเป็นงานที่ต้องปฏิบัตินอกฟาร์ม

การจัดประสบการณ์วิชาชีพเกษตรในฟาร์มของสถานศึกษา เรียกกันทั่วไปว่า “**ฟาร์มวิทยาลัย**” ซึ่งผู้เรียนจะใช้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ทำฟาร์มและทักษะงานเกษตรให้มีความชำนาญมากขึ้น ฟาร์มสาธิตในสถานศึกษา หมายถึง ฟาร์มของโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยจัดดำเนินการโดยตรง เพื่อเป็นแหล่งฝึกหัดประสบการณ์การทำฟาร์มสำหรับนักเรียนหรือนิสิตนักศึกษาใช้เป็นแหล่งแสดงวิธีการทำฟาร์มที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นฟาร์มที่สถานศึกษาเป็นเจ้าของ นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมเพียงเพื่อใช้เป็นแหล่งฝึกหัดทักษะ ประสบการณ์หรือความรู้เท่านั้น (นพคุณ ศิริวรรณ และคณะ, 2540)

กองวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษาเดิม (2526, อ้างถึงใน นพคุณ ศิริวรรณ และคณะ, 2540 : 11) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดงานฟาร์มของสถานศึกษาเกษตร ตามหลักสูตรและวิชาที่เรียนมี ดังนี้

1) การจัดการฟาร์มในสถานศึกษาเกษตร เพื่อเป็นสื่อการสอนโดยมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานของในแต่ละวิชา โดยให้เกิดความต่อเนื่องในกระบวนการผลิตให้มากที่สุด โดยไม่ได้คำนึงผลที่ได้ออกมาเป็นบวกหรือลบ

2) การจัดงานฟาร์มในสถานศึกษาเกษตรเพื่อเป็นแหล่งทดลองปฏิบัติ เพราะกิจกรรมบางอย่างนั้นอาจไม่เหมาะสมสำหรับช่วงระยะเวลาที่เรียนวิชาชีพอยู่

- 3) เพื่อให้นักเรียน นิสิตนักศึกษา ได้ฝึกปฏิบัติงานภายใต้สถานศึกษาเกษตร
- 4) เพื่อให้ นักเรียน นิสิตนักศึกษาได้ฝึกทำปัญหาพิเศษ ทำวิจัยในสาขาวิชาชีพตาม

หลักสูตร

งานฟาร์มเกษตรในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุदारัตน์ อุ่นเมือง (2544) เรื่องคุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่ที่มีข้อค้นพบว่า คุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่ จะต้องมีความสมบัติในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านความรู้ ความสามารถในการอาชีพครู แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์ด้านงานฟาร์มยังมีความสำคัญสำหรับครู เกษตรยุคใหม่ เพราะจะส่งผลให้ผู้เรียนในสาขาทางการเกษตรได้เรียนรู้และสามารถประยุกต์ได้ ในชีวิตจริง

2.2 ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน

ข้อควรพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน มีดังต่อไปนี้ (FAO, 2005)

1. **การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารงานฟาร์ม** คณะกรรมการบริหารงานฟาร์ม มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทั้งด้านการบำรุง ดูแล การพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งด้านการเกษตร และทางด้านการจัดการเรียนรู้ รวมถึงเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการ สนับสนุนฟาร์ม อาจเป็นทางด้านความรู้ ประสบการณ์ งบประมาณ การอำนวยความสะดวกในด้าน การติดต่อประสานงาน รวมถึงการสนับสนุนในเชิงนโยบาย ตามหลักการนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจเป็นได้ ตั้งแต่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรในชุมชน หัวหน้าสาขาวิชา ศิษย์เก่า นักศึกษา อาสาสมัคร ผู้ปกครอง เป็นต้น ทั้งหมดอาจเกี่ยวเนื่องกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยในการพัฒนาการ เรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งหมดควรมีเวลาที่จะสนับสนุนและช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่

2. **การบริหารจัดการงานฟาร์มให้ยั่งยืน** การจัดการบริหารงานฟาร์มต้องใช้ ค่าใช้จ่ายสูง ต้องดูแลตลอดเวลา การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นจะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ รวมถึงการใช้ ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็นต้องมีทุกสิ่งทุกอย่างในทีเดียวทั้งหมดรวมถึง การออกแบบโครงสร้าง โรงเรือนที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และการเริ่มต้นที่ พอเหมาะกับตนเองในระยะแรก และสามารถพัฒนาในระยะต่อมาได้ รวมถึงการผลิตปุ๋ยใช้เอง อุปกรณ์ทางการเกษตร รวมทั้งเครื่องจักรกลที่มีต้องการการบำรุงรักษาซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย ทั้งสิ้น บางครั้งถ้าใช้ไม่มากอาจจะใช้วิธีการว่าจ้างเป็นคราวๆ ไป ทั้งหมดฟาร์มควรค้นหาทางที่จะ สามารถเลี้ยงตัวเองได้จากกิจกรรมการเกษตรที่ทำก็ที่จะทำให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน นอกจาก งบประมาณสนับสนุนประจำปี การหาผู้สนับสนุนนับเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยให้ฟาร์มสามารถ ดำรงอยู่ได้

3. **พื้นที่ ประเภท และขนาดของฟาร์ม** ฟาร์มในสถานศึกษาสามารถสร้างได้ตั้งแต่ เล็ก จนถึงขนาดเป็นไร่ ขนาดของสวนขึ้นกับการใช้งาน สามารถใช้พื้นที่ได้ทั้งในสถานศึกษา หรือ สวนในชุมชน แม้แต่พื้นที่ว่างในชุมชนไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สาธารณะ เช่น ในวัดพื้นที่สาธารณะในชุมชน เป็นต้น ขนาดของพื้นที่อาจมีเพียงไม่กี่ตารางเมตรถ้าสามารถปลูกพืชและเรียนรู้ด้านการเกษตรได้ ตามเป้าหมายก็เพียงพอ การเริ่มต้นในพื้นที่เล็กอาจมีการขยายได้ในอนาคต มีสิ่งที่จะต้องนำมา พิจารณาได้แก่

3.1 การเลือกพื้นที่ ต้องเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร โดยต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1.1 ปริมาณแสงที่ได้รับต่อวัน แสงเป็นปัจจัยหนึ่งของการปลูกพืช โดยเฉพาะพืชผักซึ่งส่วนใหญ่ต้องการปริมาณแสงมาก จึงต้องมีพื้นที่ที่แสงส่องถึงโดยส่วนมากแล้ว ก็จะเป็นพื้นที่โล่งกลางแจ้ง ส่วนพวกเรือนเพาะชำอาจต้องมีการพรางแสงช่วย

3.1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญสำหรับการทำการเกษตรดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ก็จะทำให้การปลูกพืชเจริญงอกงามดี ผู้เรียนก็จะเกิดความมั่นใจในการทำการเกษตรและเกิดเจตคติที่ดีต่อการทำการเกษตร

3.1.3 การระบายน้ำ ระบบระบายน้ำเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการ การทำการเกษตรให้สามารถเจริญเติบโตตามสภาพที่เหมาะสม พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังก็จะเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคตามมา

3.1.4. การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสนับสนุน เช่น การเข้าถึงแหล่งความรู้ เช่น ปรากฏ์ชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ แหล่งวัสดุในการทำสวน เช่น ร้านจำหน่ายเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำเกษตร แหล่งวัสดุในการทำเกษตร

4. กิจกรรมภายในฟาร์ม การกำหนดว่าจะมีกิจกรรมการเกษตรอะไรบ้างขึ้นอยู่กับเป้าหมายของฟาร์ม ส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายหลักเพื่อการผลิตและจำหน่าย ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตสภาพทางนิเวศวิทยาการเกษตร และเหมาะสมกับเวลาการจัดการเรียนการสอน รวมถึงเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ยากจนเกินไป บางครั้งผู้เรียนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเกษตรด้วยก็ได้

5. การแบ่งงานกัน งานในฟาร์มมีมากมายการจัดลำดับงาน และการแบ่งงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ การขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องจะทำให้การบริหารฟาร์มสามารถกระจายงานและไม่มากเกินไปสำหรับผู้บริหารโดยเฉพาะการขออาสาสมัคร ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ปรากฏ์ชุมชน แม้แต่งานปรับปรุงโครงสร้างซึ่งต้องการเครื่องมือที่มีขนาดใหญ่ต้องพึ่งพาผู้มีประสบการณ์และมีเครื่องมือช่วยในการเตรียมสวนและการดูแลฟาร์ม

การมอบหมายงานให้กับผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การวางแผน การทดลองปฏิบัติ จนถึงการเก็บเกี่ยวการบริหารจัดการภายในฟาร์มนับว่าช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการทำงานเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง และอาจพัฒนาผู้เรียนในด้านการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ในอนาคต

6. การบริหารจัดการเวลา การจัดการเวลาอาจจัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังมีข้อพิจารณาต่อไปนี้

6.1 ส่วนของการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยปกติเวลาในชั้นเรียนมักจะสอดคล้องกันกับการเวลาในการจัดการดูแลงานฟาร์ม และเวลานอกเวลาเรียนที่เป็นงานประจำวันที่ผู้เรียนจะต้องมาเรียนรู้ในการดูแลงานฟาร์มที่ตนเองได้รับมอบหมาย การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบสำหรับผู้เรียนต้องกำหนดตารางงานดูแลประจำวันในงานฟาร์มของตนเอง

6.2 ส่วนของการจัดการ และการเตรียมการเรียนการสอนของผู้สอน เวลาในการจัดการฟาร์มขึ้นกับขนาดของฟาร์มยิ่งขนาดใหญ่มากต้องใช้เวลาในการดูแลมากตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีงานที่ต้องคอยช่วยเหลือ สนับสนุน การซ่อมบำรุง บริการ ผู้เรียนให้สามารถดูแลงานฟาร์มตามที่ได้รับมอบหมาย บางครั้งอาจมีการรับอาสาสมัครช่วยงานส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำบัญชี การทำรายงาน การจัดประชุม และการจัดทำนิทรรศการ

7. **การจัดการเรียนรู้** ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนที่มีอยู่ หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน อาจจัดการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานด้านการเกษตร และอาจบูรณาการด้านการเกษตรเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ทั้งนี้ขึ้นกับการออกแบบหลักสูตร สำหรับในสถานศึกษาอาจมีการออกแบบงานเกษตรในแต่ละชั้นให้มีระดับความยากง่ายได้ระดับการเรียนรู้ไปทั้งที่เป็นส่วนบังคับของหลักสูตร กับส่วนที่เพิ่มเติมทั้งตามความสามารถและประสบการณ์ของผู้สอนร่วมกับความต้องการหรือสภาพการทำงานเกษตรของท้องถิ่น

8. **สิ่งสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ในฟาร์ม** การสนับสนุนจากสถานศึกษา โดยทั่วไปมักเกี่ยวข้องกับ การสนับสนุนบุคลากร ได้แก่ ผู้สอน คณะทำงาน การประสานงานกับสมาคมผู้ปกครอง คนงาน และอาจมีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคทั้งระบบน้ำ ระบบไฟฟ้าในฟาร์ม ตลอดจนอาจจะมีการสนับสนุนงบลงทุนในการจัดซื้อวัสดุทางการเกษตร และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้

การสนับสนุนจากหน่วยงานทางการศึกษาในชุมชน อาจสนับสนุนทุนในการจัดการเรียนรู้ในฟาร์มในระยะเริ่มต้น การสนับสนุนการแข่งขันทักษะทางการเกษตร

การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เช่น มหาวิทยาลัย สำนักงานเกษตรตำบล วัด จะสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้เช่นการเป็นวิทยากร และการสนับสนุนงบประมาณจากการบริจาค

9. **การพัฒนาเจตคติที่ดีต่องานฟาร์มสำหรับผู้เรียน** งานฟาร์มมักถูกมองว่าเป็นงานที่หนักต้องใช้แรงงาน มีผลตอบแทนต่ำ และไม่แน่นอน ภาพพจน์เช่นนี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนบนฐานงานฟาร์มมีความลำบากมากขึ้น การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเกษตรเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะและการสร้างให้เห็นถึงความสำคัญ หากสามารถสร้างความรู้สึกถึงการได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย อาศัยในสภาพที่ร่มรื่นสวยงาม และมีรายได้จากการเรียน การปฏิบัติในฟาร์ม จะเป็นอีกทางหนึ่งที่เสริมสร้างค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อการเกษตรได้

10. **สิ่งสนับสนุนในเชิงการจัดการเรียนรู้** เช่น ความคงทนของวัสดุที่ใช้ในฟาร์ม ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ความสะดวก คล่องตัวการดูแลรักษา การซ่อมบำรุง สถานที่เก็บวัสดุทางการเกษตร เส้นทางสัญจร ความสะดวกในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอน และผู้เรียนพื้นที่ใช้ประโยชน์ รั้ว แหล่งน้ำ ลานใช้สอย ระบบน้ำ และพันธุ์พืชชนิดต่างๆ

2.3 การบริหารจัดการฟาร์มสถานศึกษา

ครูอาชีพเกษตรกับฟาร์มสถานศึกษา

การจัดการศึกษาอาชีพเกษตรมีเป้าหมายเพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะทางด้านการเกษตร มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานจริง การจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนในฟาร์มของสถานศึกษา เมื่อฟาร์มสถานศึกษามีความสำคัญในการจัดการศึกษาองค์ประกอบสำคัญของการ

ดำเนินงานฟาร์มให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย สภาพความพร้อมของโครงสร้างฟาร์มที่มีความทันสมัยเหมาะสม มีความพร้อมสำหรับการฝึกทักษะเกษตรให้กับนักศึกษา การดำเนินกิจกรรมงานฟาร์มให้เป็นจริงสอดคล้องกับบริบทของการทำการเกษตรจำเป็นต้องมีผู้จัดการและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนที่เข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม ดังนั้น**ครูผู้สอนงานฟาร์มจำเป็นต้องทำหน้าที่รับผิดชอบงานฟาร์มให้สามารถดำเนินการได้ครบตามวงจรการผลิตทางด้านเกษตรให้ประสบความสำเร็จ**เช่นเดียวกับฟาร์มของเกษตรกรโดยทั่วไป และต้องเป็นครูผู้สอนในอีกบทบาทหนึ่งด้วย

ลักษณะครูผู้ทำหน้าที่ประจำฟาร์มต้องเป็น

- 1) ผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงานให้สามารถดำเนินงานไปตามวงจรของการเกษตร ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ครูประจำฟาร์มต้องทำงานตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากต้องพร้อมสำหรับทุกเหตุการณ์ที่เกิดตลอดเวลา ต้องทำหน้าที่เปรียบเสมือนเจ้ากิจการฟาร์มนั้น
- 2) ต้องสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทความรับผิดชอบสูง ต้องทำงานอย่างหนักตลอดเวลา
- 3) ต้องเป็นผู้เสียสละในขณะกำลังใจและผลตอบแทนสำหรับครูกลับตรงกันข้าม ด้วยเหตุของระบบงบประมาณที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจากภาครัฐทำให้ไม่สามารถจัดสรรเป็นค่าตอบแทนให้แก่ครูผู้ดูแลงานฟาร์ม

ด้วยคุณสมบัติของครูประจำฟาร์มที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การสรรหาครูประจำฟาร์มจึงมีข้อจำกัด ในขณะที่ครูประจำฟาร์มเหล่านี้จำนวนมากในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต่างๆ เริ่มเกษียณอายุราชการอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การหาครูรุ่นใหม่มาทดแทนก็ยังไม่สามารถวางแผนการเตรียมการได้อย่างชัดเจน ทำให้ในอนาคตอันใกล้ปัญหาการขาดแคลนครูประจำฟาร์มที่มีความรู้ความสามารถและเสียสละต่อการทำงานฟาร์มต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และส่งผลต่อคุณภาพการจัดการอาชีวเกษตร

ครูที่สามารถทำงานฟาร์มได้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องคลุกคลีอยู่กับการฟาร์มนั้นๆ อย่างยาวนาน ต้องรู้จริงในฟาร์มที่ตนเองรับผิดชอบ การที่ครูจะรู้นั้นลำพังเพียงแต่รู้เรียนมาเท่านั้นคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องหาประสบการณ์เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เป็นกรณีของการพัฒนาความสามารถในด้านงานฟาร์มของครูเกษตรคือการที่ครูเกษตร มีฟาร์มธุรกิจส่วนตัวของตนเองเป็นการเรียนรู้จากฟาร์มของตนเอง สามารถตัดสินใจลงทุนในฟาร์มของตนเอง สามารถทดลองในเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ที่มีได้อย่างเท่าทันกาล แต่ครูเหล่านี้ต้องแยกให้ออกระหว่างส่วนตัวและส่วนราชการออกจากกัน และใช้ประโยชน์จากฟาร์มส่วนตัวเพื่อการจัดการเรียนการสอน หรือใช้ความส่วนตัวสำหรับการฝึกฝนหรือทดลองความรู้ใหม่ๆ ให้ซ้ำของ

ลักษณะงานฟาร์ม

การทำกิจกรรมทางการเกษตรในฟาร์มสถานศึกษาโดยทั่วไป สามารถแบ่งตามการใช้ประโยชน์จากฟาร์มเป็นสำคัญ แต่อาจมีข้อโต้แย้งบ้างเนื่องจากการแบ่งแยกประเภทของฟาร์มสถานศึกษาไม่สามารถแยกภารกิจของฟาร์มแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจนอย่างไรก็ตามเพื่อการ

อธิบายให้เข้าใจถึงที่มาของการจัดตั้งฟาร์มสถานศึกษาและการใช้ประโยชน์ของฟาร์มสถานศึกษา ในที่นี้จึงขอแบ่งฟาร์มในสถานศึกษาออกเป็นฟาร์มเพื่อการศึกษา กับ ฟาร์มเชิงธุรกิจ

ฟาร์มเพื่อการศึกษา

- 1) สถานศึกษาชีวเกษตรทุกแห่งจำเป็นต้องมีฟาร์มในลักษณะนี้ เนื่องจากเป็นฟาร์มที่ใช้สำหรับฝึกทักษะขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าใจเบื้องต้นว่าการจัดตั้งฟาร์มในลักษณะนี้ มีเป้าหมายเพื่อการฝึกทักษะนักศึกษา ดังนั้นการคาดหวังผลผลิตจากกิจกรรมการเกษตรเพื่อก่อให้เกิดรายได้จึงไม่ใช่เป้าหมายของการจัดตั้งฟาร์มในลักษณะนี้
- 3) การฝึกหัดทำการเกษตรของนักศึกษาผลผลิตที่ได้ อาจยังไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถจำหน่ายให้เกิดรายได้ หรืออาจเกิดความเสียหายในกระบวนการผลิต ดังนั้นการคาดหวังรายได้หรือผลกำไรจากการทำฟาร์มในลักษณะแบบนี้จึงไม่ถูกต้องมากนัก
- 4) การลงทุนสำหรับงานฟาร์มในลักษณะแบบนี้สถานศึกษาหรือรัฐต้องให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเต็มความสามารถ เพื่อพัฒนาฟาร์มให้ทันสมัยสามารถเตรียมนักศึกษาให้เข้าสู่ภาคการผลิตได้ ส่วนได้รายได้ที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นผลพลอยได้จากการฝึกงานฟาร์มสามารถใช้ประโยชน์สำหรับการพัฒนางานฟาร์มต่อไป ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุฝึก และสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและนักศึกษาอีกด้วย

ฟาร์มเพื่อธุรกิจ

การทำฟาร์มในลักษณะแบบนี้มีเป้าหมายชัดเจนคือเพื่อธุรกิจ ผลจากการทำฟาร์มในลักษณะแบบนี้มุ่งหวังให้เกิดรายได้สำหรับใช้พัฒนากิจกรรมของสถานศึกษา ดังนั้นระบบการทำงานทุกอย่างต้องคำนวณในด้านความคุ้มค่า เป็นลงทุนในกิจกรรมต่างๆ ต้องคาดหวังว่าได้กำไร ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มธุรกิจขนาดใหญ่หรือเล็กก็ตาม การใช้ฟาร์มเป็นแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องใช้เพื่อการฝึกทักษะเฉพาะที่นักศึกษามีทักษะพื้นฐานมาเพียงพอแล้วและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการผลิต

การจัดตั้งฟาร์มธุรกิจนี้อาจเป็นการร่วมทุนระหว่างสถานศึกษา กับภาคเอกชน หรือสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง แต่เป้าหมายหลักของการจัดตั้งฟาร์มลักษณะนี้เพื่อเป็นแหล่งรายได้ของสถานศึกษา หรือเป็นฟาร์มตัวอย่างสำหรับการเป็นผู้ประกอบการจริงๆ แต่ขณะเดียวกันสามารถเชื่อมต่อการฝึกทักษะขั้นสูงเฉพาะทางสำหรับนักศึกษาเฉพาะรายและเป็นฝึกทักษะเกษตรที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ

ฟาร์มเชิงธุรกิจแต่ละรูปแบบมีทั้งข้อดีและข้อด้อย ทั้งขึ้นอยู่กับทิศทางของแต่ละสถาบันเป็นผู้กำหนดรูปแบบฟาร์มเชิงธุรกิจที่เหมาะสมในบริบทของวิทยาลัยควรเป็นอย่างไร

ขณะที่งานฟาร์มในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า งานฟาร์มมีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาเกษตร ที่สนับสนุนให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญและมั่นใจในการทำเกษตร เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ

“...งานฟาร์มทั้งหมด คือ Lab ปฏิบัติการของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตร ถ้าไม่มีฟาร์ม คือหมดความหมายเลย ก็ไปเรียนโรงเรียนมัธยมทั่วๆ ไปคงไม่แตกต่างกัน...”

นอกจากนี้งานฟาร์มยังมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยเหลือจนเจือในด้านรายได้ให้กับสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพด้านผู้เรียนทางการเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีต่างๆ ลดลงอย่างต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับสำหรับจัดการเรียนการสอนจัดสรรตามรายหัวของนักศึกษา ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านอัตรากำลังผู้สอน และวัสดุทางการศึกษา

งานฟาร์มหากมีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี จะมีส่วนช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เนื่องจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีทุกแห่งมีพื้นที่สำหรับการเกษตรเป็นจำนวนมาก หากมีอาจารย์ที่มีประสบการณ์และความชำนาญในการบริหารจัดการฟาร์ม และมีกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการทำงานฟาร์ม ความสำเร็จของฟาร์มสถานศึกษาย่อมเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพและเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของสถานศึกษา

“...แนวคิดของวิทยาลัยฯ ทุกฟาร์มเน้นเพื่อการศึกษา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าธุรกิจเราใช้คำว่าธุรกิจศึกษา ในวิทยาลัยฯ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้อยู่แล้ว ทุกคนสามารถมาหาความรู้ได้หมด ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน นักเรียนโรงเรียนอื่นสามารถมาศึกษาดูงาน ฟาร์มสัตว์เราก็มีให้ดู...”

การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน

การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (The California school garden network, 2006 และ Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2005)

1. การขออนุมัติโครงการจากผู้บริหาร ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ รวมถึงสามารถบริหารจัดการด้านเวลา สถานที่ คณะอาจารย์ มีการตั้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างชัดเจน ตลอดจนมีแผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถทำงานประสานกันได้อย่างลงตัว
2. การจัดตั้งคณะกรรมการฟาร์ม อาจมาจากผู้ปกครอง ผู้รู้ ผู้สนับสนุนจากภาคเอกชน เข้ามาร่วมกันวางแผนจัดการ กำหนดบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การดูแล และบำรุงรักษา บุคคลสำคัญที่จะเข้าร่วมในการพัฒนา เช่น ครู ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำสวน ผู้รู้ในชุมชน อาสาสมัครในชุมชน
3. กำหนดเป้าหมาย และสร้างหลักสูตร ต้องสอดคล้องกับหลักสูตรของวิทยาลัย งานฟาร์มต้องมีการกำหนดเป้าหมายสอดคล้องกับหลักสูตร
4. ออกแบบฟาร์มในสถานศึกษา สอดคล้องกับสภาพของวิทยาลัยและตอบสนองต่อหลักสูตร
5. หาแหล่งงบประมาณสนับสนุน โดยปกติทางวิทยาลัยได้รับงบประมาณอยู่แล้วแต่การบริหารจัดการฟาร์มมีค่าใช้จ่ายมากการหาแหล่งทุนสนับสนุนจะช่วยให้การดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความราบรื่น งบประมาณส่วนหนึ่งอาจมาจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดขึ้น แต่ต้องมีความเข้าใจว่าเป้าหมายหลักมิได้อยู่ที่การหารายได้แต่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษา และชุมชน นอกจากนี้อาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานร้านค้าโดยเฉพาะร้านค้าด้านการเกษตรที่อาจสนับสนุน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย และสารเคมีทางการเกษตร

6. การลงปฏิบัติการในฟาร์ม จำเป็นต้องกำหนดการ และดำเนินการตามปฏิทินทั้งในส่วนของการเรียนการสอน และส่วนของเกษตรกร ให้สอดคล้องลงตัว หรือบางครั้งอาจต้องวางแผนการปลูกให้มีผลผลิตกระจายไปตลอดทั้งปีอย่างสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนฟาร์มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้

ฟาร์มในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับว่าชุมชนให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนมากหรือน้อย ช่วยป้องกันความเสี่ยงในการทำงานด้านการเกษตร และยังช่วยสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมให้ดูมีชีวิตชีวามากขึ้นด้วย ในการเข้ามาร่วมต้องมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2005) โดยบุคคลที่มีส่วนร่วมในฟาร์มสถานศึกษา อาจประกอบด้วยบุคคลเหล่านี้

พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นบุคคลสำคัญยิ่งถ้าทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและคุณค่าของฟาร์ม ผู้ปกครองอาจอาสาสมัครมาช่วยจัดการสวน รวมถึงการสร้างตลาดสำหรับระบายผลผลิต รวมถึงการช่วยจัดการเรียนรู้ที่บ้านเกี่ยวกับการเกษตร เช่น อาจจัดการเรียนรู้โดยให้เรียนรู้ที่บ้านได้ และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้กับเพื่อนนักเรียนที่อยู่รอบๆ บ้าน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองควรมีความเหมาะสมไม่ให้ผู้ปกครองรู้สึกว่าจะต้องเสียเวลามากมาย ทางหนึ่งให้ผู้ปกครองจะเข้ามาช่วยได้และไม่เสียเวลามากอาจจะสนับสนุนด้านการบริจาควัสดุอุปกรณ์การเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

ชุมชน

คนในชุมชนมีส่วนช่วยได้อย่างมากเนื่องจากเขาจะมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ รู้จักแหล่งของพันธุ์ไม้ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งรู้จักผู้คนที่จะมาช่วยในฟาร์มของวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

เลือกพื้นที่ที่สามารถจัดการได้ง่าย ใกล้บ้าน ใกล้วิทยาลัย สามารถให้ผู้เรียน ชุมชนเข้ามาได้ง่าย และสะดวกในการเดินทาง

หาผู้รู้เกี่ยวกับสวนในชุมชน เพื่อคอยให้คำปรึกษา ตลอดจนอาจพาผู้เรียนไปทัศนศึกษา

ชักชวนกลุ่มเยาวชน ชุมชน เข้ามาช่วยในการพัฒนาปรับปรุงฟาร์ม โดยเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษา หรือการได้บริโภคที่ปลอดภัย

อาจมีการจัดทำโครงการพิเศษร่วมกับชุมชน เช่น โครงการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่รับการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านการเกษตร เป็นต้น

ชุมชนอาจเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรที่ปลอดภัย โดยผู้เรียนอาจนำไปทำโครงการเกษตรที่บ้านได้

บุคลากรในวิทยาลัย

ฟาร์มในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จมากถ้าบุคคลในสถานศึกษาเห็นความสำคัญ และให้ความร่วมมือ โดยอาจจะเข้ามาร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น

วิสาหกิจแปรรูปอาหารในท้องถิ่น (The local food industry)

เกษตรกร ผู้ประกอบการด้านการเกษตรในชุมชน มักมีความยินดีที่จะมาเป็นวิทยากรในการสาธิตทางการเกษตร หรือการมาให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าทางการเกษตร รวมถึงเทคนิคทางการเกษตรต่างๆ รวมถึงการยืม หรือเช่าอุปกรณ์ แม้แต่การให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ ดังนั้นจึง

ควรสร้างเครือข่ายและเชิญมาร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อการเรียนรู้ในสวนได้ อาจมาจัดแสดงสินค้าลดราคาพิเศษได้เช่นกัน

ผู้ประกอบการร้านอาหาร (The school meals service)

ฟาร์มในสถานศึกษาอาจสนับสนุนโครงการอาหารสำหรับนักศึกษาได้ หากมีการวางแผนการการใช้ผลิตผลของโรงอาหารจะทำให้งานฟาร์มมีความสัมพันธ์กับการนำมาเป็นอาหารบริโภคมากขึ้น

หน่วยงานสนับสนุนในท้องถิ่น (Other public-sector services)

เกษตรตำบล หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สามารถช่วยให้คำแนะนำในงานฟาร์มได้ และยังอาจแนะนำเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ชลประทานช่วยในการวางระบบน้ำได้ดี สถานีอนามัยช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่เหมาะสม สุขอนามัย

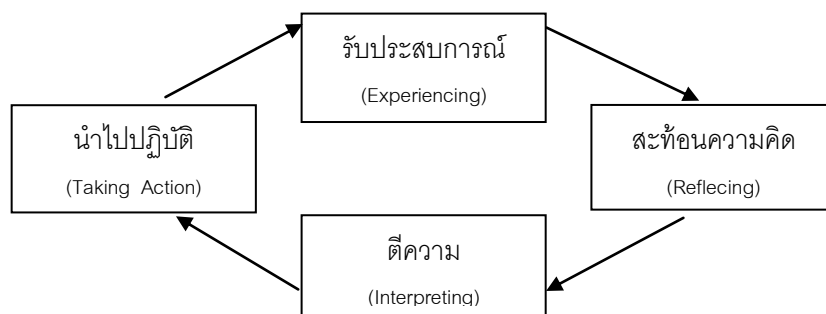
สื่อสารมวลชน วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

สามารถช่วยเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารการจัดแสดงผลงานทางการเกษตรได้ด้วย

3. กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

3.1 กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์ (experiential learning)

กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์ (experiential learning) หมายถึงการที่บุคคลได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง แล้วมีการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้สัมผัส หรือปฏิบัติกับสิ่งที่เคยรู้เห็น หรือปฏิบัติมาก่อน แล้วเกิดเป็นการขยาย ต่อยอด ความรู้หรือทักษะขึ้นมาใหม่ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยCoghlan และ Teresa (2001: 28) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบประสบการณ์ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 วงจรการเรียนรู้แบบประสบการณ์

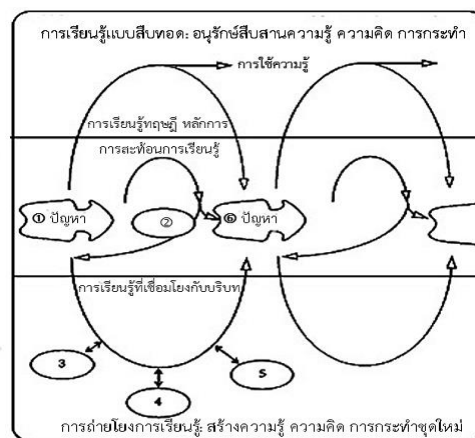
ที่มา: Coghlan and Teresa (2001: 28)

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าการเรียนรู้จะมีขั้นตอนและเป็นวงจรที่ต่อเนื่องกันไป เริ่มจากการได้รับประสบการณ์เข้ามา ประสบการณ์นี้ก็จะผ่านการสะท้อนความคิดว่าเป็นอย่างไรสามารถที่จะนำประสบการณ์ที่พบใหม่นี้ไปใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาได้หรือไม่ จากการที่ได้สะท้อนความคิดออกมา ก็จะนำไปสู่การประมวลเป็นความรู้ หรือเป็นตัวองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติ หลังจากที่ได้ประมวลความรู้แล้วก็จะถูกนำไปปฏิบัติ เมื่อนำไปปฏิบัติก็จะเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์

ใหม่ขึ้นมาอีก ประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ก็จะสะท้อนความคิด ถูกประมวลและนำไปใช้ หมุนเวียน เช่นนี้ไปเรื่อยๆ

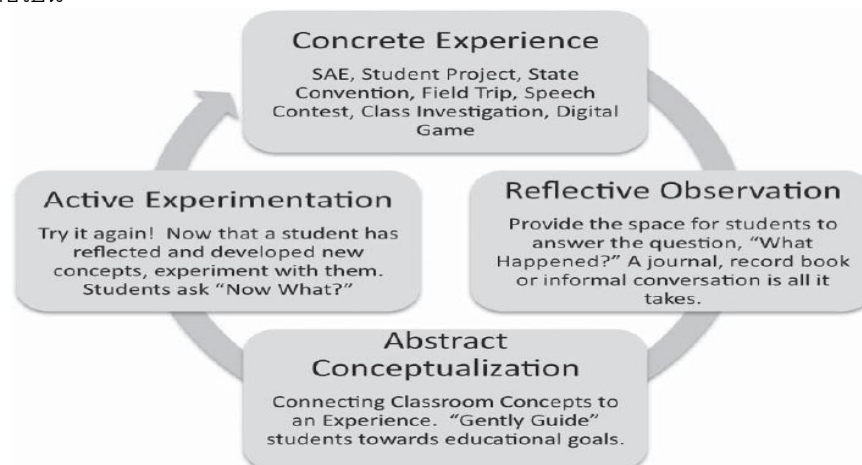
กระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์ มีลักษณะเป็นวงจรที่ต้องเชื่อมกันระหว่างบริบทจริง กับทฤษฎี หลักการ เริ่มจากปัญหา หรือสถานการณ์ที่ต้องการแก้ปัญหา หลังจากนั้นจะไปเชื่อมต่อกับทฤษฎีหรือหลักการ นำมาสะท้อนอย่างมีความหมายเพื่อแก้ปัญหาตามสภาพจริง เมื่อผ่านขั้นตอนเหล่านี้จะเกิดเป็นชุดความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากของเดิม หรือสร้างขึ้นมาใหม่ โดยมีเงื่อนไขตามบริบทที่เป็นอยู่ ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อาจมีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือเทคโนโลยี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้แบบประสบการณ์จะไม่ได้มีเพียงวงจรเดียวจะประกอบด้วยวงจรหลายวงจร (double lube) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 วงจรการเรียนรู้แบบประสบการณ์

ที่มา: Eija Kimonen and R. Nevalainen (2005)

นอกจากนี้ ได้มีนักการศึกษาเกษตรนำมาประยุกต์เข้ากับการเรียนการสอนอาชีวเกษตร ดังแผนภาพต่อไปนี้

ทั้งนี้ การเรียนรู้แบบประสบการณ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอาชีวเกษตรได้แก่ ทักษะทางวิชาการ ทักษะการปฏิบัติ และทักษะทางสังคม สำหรับทักษะด้านวิชาการอาจประกอบไปด้วย ทักษะพื้นฐาน ความคิดรวบยอดในเนื้อหาวิชาการ หลักการทางการเกษตร การจัดการ การแก้ปัญหา การ

ตัดสินใจ และการคิดวิเคราะห์ ส่วนทักษะปฏิบัติ เช่น ความสามารถในการปฏิบัติ การทดลอง การประยุกต์ความรู้ สุดท้ายคือทักษะทางสังคมหรือบุคลิกภาพ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเป็นผู้นำ การสื่อสาร นิสสัยในการทำงาน นิสสัยรักความปลอดภัย การมีประสิทธิภาพในการทำงาน (Shoulders, C.W., Chris, Wilder and Brian E. Mayers, 2008)

3.2 กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (problem based Learning)

หากย้อนรอยการจัดการศึกษาเกษตรตั้งแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาเกษตรในระบบ (พ.ศ.2460) จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมหลวง ในครั้งนั้น (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลและประสงค์ ตันพิชัย, 2547) พระยาเทพศาสตร์สถิต จัดการเรียนการสอนนิสิตจะต้องเรียนวิชาต่างๆ แล้วนำมาบูรณาการเพื่อทำเป็นโครงการเกษตรให้ได้ ซึ่งการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้ทำให้นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้ในรายวิชาต่างๆ ที่เรียนมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำโครงการกล่าวคือเป็นการทดลองทำโครงการเกษตรจริงๆ ให้ครบวงจร

“...พูดถึง PBL วิชาที่เรียนอยู่เป็นท่อนๆก็มีวิชาที่ integrate ก็คือ PBL ตั้งแต่สมัยพระยาเทพแล้ว แต่สมัยนั้นมันไม่มีคำว่า PBL ก็เท่านั้นเอง เด็กจะต้อง Integrate ทุกเรื่อง แล้วใช้ตัวโครงการซึ่งเกรดจะออกเท่าไรขึ้นกับตัวโปรเจกต์เลย ความรู้ที่มีสัก 10-20% ที่มีผล จริงๆแล้วอันนี้คือ PBL จริงแล้วคือเด็กส่วนใหญ่จะได้ประโยชน์จากวิชานี้มาก เพราะว่ามันจะต้องเอาวิชาที่เรียนไม่ว่าจะเป็นวิชาบัญชี วิชาอะไรก็ตามมันต้องเอามาใช้หมดเลย รวมๆอยู่ในนี้หมดแหละครับ แล้วผมก็ยังยืนยันว่ามันเกิดประโยชน์ เด็กจะเอาทุกเรื่องในชีวิตจากที่หมูนวนสับสนเป็นท่อนๆลองล่อยว่าจะคว้าอันไหนมาต่ออันไหนนี้ พอลงมือทำปั๊บมันจะเป็นวงกลมโดยลำดับ เพราะมันจะต้องขึ้นต้นไล่จนกระทั่งผลิตครบถึงการตลาด จริงๆแล้วมีประโยชน์นะครับเขามีมานานก็ว่ากันจริงๆครูเกษตรรุ่นเก่าที่เก่งก็เพราะตัวนี้แหละครับ เก่งเพราะว่าเขาได้ทำโปรเจกต์ คือได้แก้ปัญหาด้วยตัวเองทุกอย่าง ในเรื่องของความอดทนแน่นอนมันมีมานาน ...”

“...PBL นี่ อาจารย์พูดได้ตรงใจมากมันใหม่เฉพาะคำนะ เพราะว่าจริงๆพระยาเทพฯของเรานี้ท่านสุดยอดจริงๆ ท่านทำมานานแล้ว ถ้าย้อนไปนี่ต้นแบบของการผลิตครูเกษตรคืออเมริกันนะ แต่ไม่ได้ใช้ชื่อ PBL ทำมานานแล้วเป็นโครงการมีการบูรณาการอะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นอย่างไรมันคงอยู่ เพราะมันเป็นการเรียนรู้แบบตรงกับสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงเป็นตัวตั้งแล้วเอาความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เรียนมาเอามาใช้แก้ปัญหาตรงนี้ อย่างนี้ละ อย่างไรก็ต้องใช้นะคะตัวนี้ ...”

เมื่อพิจารณาในประเด็นของการนำแนวการสอนแบบ PBL มาใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อหวังผลให้ผลผลิตที่ได้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ จากการสำรวจความคิดเห็นจากครูอาชีวเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 234 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.9 เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ทำให้นักศึกษาสามารถไปเป็นผู้ประกอบการได้ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ในการผลิตนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการ

ความเป็นไปได้ในการเป็น ผู้ประกอบการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นไปได้	208	88.90
ไม่ได้	26	11.10
รวม	234	100.00

การเรียนรู้แบบรู้แบบแก้ปัญหา เป็นวิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการสอนอาชีวเกษตร เนื่องด้วยเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ดังนั้นการได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางการเกษตรสามารถที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์การสอนแบบแก้ปัญหเป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบจากปัญหาที่พบ โดยการอาศัยการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ บางครั้งเราจึงมักเรียกรูปแบบการสอนแบบนี้ว่า “การสอนแบบวิทยาศาสตร์” นอกจากองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นพบคำตอบแล้ว การใช้วิธี การสอนแบบนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นตอนในการสอนแบบแก้ปัญหา

การสอน แบบแก้ปัญหาเป็นการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบค้นความรู้ โดยเริ่มต้นจากปัญหา ดังนั้นการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบแก้ปัญหาก็ดำเนินการสอนตามแนวทางการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ ดังนี้

1. ขั้นกำหนดขอบเขตของปัญหา

ในขั้นของการกำหนดขอบเขตของปัญหาเป็นการตีกรอบความคิดว่า อะไรคือปัญหาที่พบ ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ปัญหาที่พบนี้มากมายเพียงไร การจัดกิจกรรมเพื่อจะหาคำตอบเหล่านี้สามารถดำเนินกิจกรรมได้หลายวิธี

บทบาทของครูในการสอนขั้นนี้ที่เป็นบทบาทหลักคือ การแนะนำให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาที่แท้จริง คอยกระตุ้นให้เห็นว่า ปัญหาที่พบนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญสมควรที่ต้องแก้ไข เพื่อผลประโยชน์ของตัวนักเรียนเอง ครูควรพยายามโน้มน้าวให้เห็นว่าเป็นปัญหาของผู้เรียนที่จะต้องแก้ไข และควรสร้างแรงจูงใจในการที่จะให้นักเรียนแก้ปัญหา สร้างความน่าสนใจในการแก้ปัญหา ในบางครั้งครูอาจสร้างสถานการณ์ให้เป็นปัญหาโดยใช้สื่อ อุปกรณ์การสอนประกอบหรือการเล่าเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาให้นักเรียนมองเห็นว่าปัญหาคืออะไร

กิจกรรมที่ครูจะจัดในขั้นตอนนี้มีดังนี้

1. การตั้งคำถาม
2. การนำของจริงมาให้นักเรียนดู เช่น พืชที่แสดงอาการของโรค หรือถูกทำลาย
3. การเล่าเรื่องตัวอย่าง

4. การสาธิต
5. การให้ดูรูปภาพที่เป็นตัวอย่างที่ดีและที่เป็นปัญหา
6. การให้ทำโครงการเกษตร

2. ขั้นตอนสมมติฐานในการแก้ปัญหา

ในขั้นตอนนี้เป็นการให้นักเรียนคิดหาสาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนของการฝึกการคิดอย่างมีระบบแบบแผนตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นความคิดของผู้เรียนในการเดาว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุของปัญหาจึงเป็นการเดาอย่างมีเหตุผลบนหลักวิชาการ การตั้งสมมติฐานสำหรับผู้เรียนควรตั้งเป็นคำถามที่จะหาคำตอบ ในการตั้งคำถามนั้นบางครั้งผู้เรียนอาจจะตั้งคำถามไม่ได้ ครูควรที่จะให้ผู้เรียนตั้งจุดประสงค์ของกลุ่มในการศึกษาให้ชัดเจนว่านักเรียนจะเรียนรู้เนื้อหาใดครุมีความคาดหวังให้นักเรียนพบปัญหานี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใด นักเรียนควรที่จะกำหนดสิ่งที่เรียนรู้ให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปัญหา

3. ขั้นตอนทดลองและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะต้องทดสอบคำถามที่ตั้งไว้ ในขั้นนี้ผู้เรียนที่มีพื้นความรู้น้อยครูอาจจะต้องเสริมความรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้เขามีข้อมูลพอที่จะตอบคำถามต่อไป ในขั้นนี้อาจจะต้องใช้เวลาในการศึกษามากกว่าขั้นตอนก่อนนี้ ครูอาจจะจัดบรรยายอภิปราย สาธิต ทดสอบศึกษา บทบาทสมมติ แหล่งวิทยาการ เป็นต้น

4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนักเรียนได้ข้อมูลมามากพอนักเรียนจะทำการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา และใช้ในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา

5. ขั้นสรุปและประเมินผล

เมื่อผู้เรียนได้กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาแล้วนักเรียนอาจจะนำแนวทางนี้ไปใช้ในการทำงานต่อไป ซึ่งเมื่อได้นำไปใช้ได้ผลเช่นไรจะนำกลับมาสรุปผลอีกครั้ง

3.3 กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach)

การเรียนรู้แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Students center) โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ภายใต้กรอบการทำงานที่ผู้เรียนร่วมกันคิดขึ้นมาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเวลา งบประมาณ และสภาพท้องถิ่นที่เป็นอยู่จึงเป็นการเรียนที่ถ่ายโยงความรู้สู่สภาพความเป็นจริงมากที่สุดวิธีหนึ่ง เมื่อใดที่ผู้เรียนเริ่มทำโครงการโดยมีครูเกษตรเป็นที่ปรึกษา นักเรียนก็จะเริ่มเรียนรู้วิชาการเกษตรในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เมื่อสิ้นสุดโครงการผู้เรียนก็จะได้รับความรู้เชิงบูรณาการทั้งในรูปของกระบวนการทำงานเกษตร และองค์ความรู้วิชาเกษตรที่จะนำไปใช้ในชีวิตได้ในทันที ครูเกษตรจึงต้องใช้ความรู้ความสามารถทั้งด้านการสอนและความรู้ทางวิชาการเกษตรมาประมวลเข้าด้วยกันให้เกิดผลอยู่ 2 ประการคือความรู้ความสามารถที่นักเรียนจะได้รับจากการสอนของครูกับการประยุกต์วิชาชีพเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

ประเภทของโครงการเกษตร

โครงการเกษตรจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการทำโครงการได้ 4 ประเภท (Newcomb, McCracken, Warmbord, 1986: 227)

1. **โครงการผลิต (Production Projects)** เป็นโครงการเกษตรที่นิยมทำกันมากที่สุดถือว่าเป็นโครงการหลักของงานฟาร์มในสถานศึกษา โครงการผลิตจะออกมาในลักษณะการทำเกษตรแบบครบวงจรเพื่อฝึกทักษะพื้นฐานในการทำการเกษตรและเน้นผลผลิตทางการเกษตรรวมถึงการจำหน่ายผลผลิตด้วย รายได้ที่ได้จึงมาจากการจำหน่ายผลผลิตเช่นโครงการไม้กระถาง โครงการเพาะเห็ดนางรม โครงการเลี้ยงไก่เนื้อ เป็นต้น

2. **โครงการปรับปรุง (Improvement Projects)** เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้โครงการหลักในฟาร์มของสถานศึกษามีความสมบูรณ์ สะดวกสบายมากขึ้นทั้งในด้านบริเวณ สถานที่ ห้องปฏิบัติการ การจัดการสิ่งเหลือใช้ภายในฟาร์มให้เกิดประโยชน์เพื่อลดมลภาวะ งานบริการทางการเกษตรต่างๆ โครงการลักษณะนี้อาจจะออกมาในรูปของการสำรวจข้อมูลในการทำการเกษตรแล้วพบว่ามีปัญหาหรือความต้องการอะไรแล้วสนองความต้องการนั้นเพื่อทำให้การดำเนินงานฟาร์มเป็นไปอย่างราบรื่น หรือสนองความต้องการของบุคคล รายได้จากการทำโครงการจะมาจากการว่าจ้างให้ไปทำงานเป็นส่วนใหญ่ และในบางกรณีได้มาจากการทำชิ้นงานไปขาย เช่น การทำดินผสมบรรจุถุง การซ่อมเครื่องมือภายในฟาร์ม การผลิตอุปกรณ์ทางการเกษตรให้เหมาะสมกับงานฟาร์ม การทำปุ๋ยจากเศษเหลือใช้ทางการเกษตร การเพาะเห็ดฟางจากก้อนเชื้อที่ใช้แล้ว การจัดสวนบริเวณแปลงเกษตร การรับจ้างตัดแต่งกิ่งต้นไม้ การรับจ้างตัดหญ้าและตกแต่งสถานที่ตามบ้านพักอาจารย์ เป็นต้น

3. **โครงการเสริม (Supplementary Projects)** เป็นโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการผลิตในด้านการดำเนินโครงการแต่จะแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ของการทำโครงการกล่าวคือโครงการเสริมมีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมทักษะทางการเกษตรที่เฉพาะเจาะจงลงไปตามความสนใจของผู้เรียน โดยมีได้คำนึงถึงการหารายได้เป็นหลัก บางครั้งเราเรียกโครงการในลักษณะนี้ว่าโครงการพัฒนาทักษะ (Skill Development Projects) มักเป็นโครงการของผู้เรียนที่มีความสนใจหรือมุ่งมั่นที่จะนำเอาวิชาการทางการเกษตรไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไปและต้องการหาความรู้เฉพาะทางด้านการเกษตร โครงการอาจออกมาในรูปของการทำการทดลองทางการเกษตรเพื่อหาคำตอบบางอย่าง เช่น การทดลองสกัดสารกำจัดศัตรูพืชจากสมุนไพร การเพาะเห็ดจากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นที่ยังไม่เคยมีใครทดลอง เป็นต้น

4. **โครงการเสริมประสบการณ์ (Placement Projects)** เป็นโครงการที่เสริมประสบการณ์ทางการเกษตรในระดับการจัดการมากกว่าการฝึกทักษะพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนฝึกการจัดการทางการเกษตรในสภาพจริงเป็นอาชีพ เป็นการนำความรู้ที่เรียนมาบูรณาการในการทำอาชีพทางการเกษตร มักออกมาในรูปของการฝึกงานนอกสถานศึกษาโดยการส่งผู้เรียนไปฝึกงานในหน่วยงานทางการเกษตรทั้งภาครัฐและเอกชน และเป็นผู้เรียนที่เรียนมาทางแผนเกษตรโดยตรง

กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ

1. การเลือกโครงการ

การเลือกโครงการถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการทำโครงการ หากเลือกโครงการได้ถูกต้องตามความสนใจ ความถนัด ความพร้อม กิจกรรมต่าง ๆ ภายในโครงการจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องถึงแม้จะพบอุปสรรคบ้างก็จะแก้ปัญหาได้เพราะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องการที่จะศึกษาและมีความสุขที่ได้ทำ ในการเลือกโครงการโดยหลักการแล้วผู้เรียนควรเป็นผู้เลือกโครงการเอง แต่จะพบอยู่เสมอว่าผู้เรียนที่มีประสบการณ์น้อยจะไม่สามารถคิดทำโครงการได้ จึงเป็นหน้าที่ของครูเองที่จะต้องช่วยเหลือ เพื่อให้เลือกทำโครงการได้อย่างเหมาะสมกับตัวผู้เรียน สภาพของท้องถิ่น จนสามารถดำเนินโครงการได้สำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามครูเกษตรจะต้องไม่ลืมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่จะต้องคิดในการเริ่มทำโครงการ มิใช่ครูเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งออกมาแล้วให้นักเรียนเลือกตามที่ครูกำหนดทั้งหมด ครูเกษตรควรมีวิธีการที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเริ่มสนใจที่จะทำโครงการดังต่อไปนี้

1.1. การเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับการเกษตรให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และแง่มุมในการประกอบอาชีพเกษตรที่น่าสนใจ ด้วยการจัดหาสื่อความรู้ให้กับนักเรียนได้ศึกษา เช่น เอกสาร ตำรา หนังสือ วิดีทัศน์ ตลอดจนการพาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่เพื่อให้เกิดแนวคิดที่จะเริ่มทำโครงการ ทั้งนี้ครูเกษตรควรสร้างสำนึกในการเลือกโครงการที่ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทำโครงการ การอนุรักษ์และการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อท้องถิ่น

1.2. อภิปรายเกี่ยวกับการทำการเกษตรที่ใกล้ตัว โดยยกกรณีตัวอย่างที่เคยมีผู้ปฏิบัติมาแล้วประสบความสำเร็จหรือน่าจะสานต่อแนวคิดนั้นต่อไป ตลอดจนการได้ผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากการทำโครงการเกษตร เช่น ตัวอย่างการทำการเกษตรของเกษตรกรในท้องถิ่น การทำโครงการเกษตรของรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

1.3. การชี้แนวทางในการทำโครงการเกษตร ด้วยการชี้ให้ผู้เรียนเห็นโครงการเกษตรที่สามารถทำได้ในโรงเรียนว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมอย่างไร สนองความต้องการของชุมชนอย่างไร ผลผลิตที่ได้สามารถจำหน่ายได้หรือไม่ ในรูปแบบใด หรือบางโครงการเกษตรช่วยแก้ปัญหาได้บ้าง ครูเกษตรอาจจะมีแบบสำรวจเพื่อใช้ในการหาข้อมูลในการทำโครงการของนักเรียนก็ได้ ในการตัดสินใจเลือกโครงการครูเกษตรควรให้นักเรียนศึกษาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ ดังนี้ในด้านต่างดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจในการเลือกทำโครงการเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญมากเพราะถึงแม้ว่าโครงการที่เลือกมีสิ่งสนับสนุนในการทำโครงการครบถ้วน แต่ถ้านักเรียนไม่มีความสนใจการดำเนินโครงการก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่ควรสำรวจในการเลือกโครงการ ได้แก่ ความถนัด ความสนใจ นิสัยในการทำงาน ความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ประสบการณ์เดิม เวลา

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวสนับสนุนหรือขัดขวางในการทำโครงการเกษตรนักเรียนต้องทำการสำรวจว่ามีสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนของผู้ปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา แหล่งจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ทำโครงการ ฤดูกาล การตลาด แรงงานเสริม เป็นต้น

ข้อมูลทางเทคนิค

ข้อมูลทางเทคนิคเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ภูมิปัญญา ได้แก่ ความซับซ้อนของงานทักษะที่ต้องใช้ในการทำโครงการ เป็นต้น

2. **การวางโครงการ** เมื่อผู้เรียนตัดสินใจได้แล้วว่าจะทำโครงการอะไร ขั้นตอนต่อมาคือจะต้องเขียนโครงการเป็นการวางแผนว่าจะทำอะไร เมื่อไร อย่างไร เท่าไร ที่ไหน ทำไม ครูเกษตรจะต้องสอนให้เขียนโครงการเป็นก่อน ครูควรมีตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษา อาจเป็นตัวอย่างของรุ่นพี่ที่เคยเขียนไว้แล้วนำมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนศึกษา บางครั้งนักเรียนอาจปรับปรุงจากโครงการเก่าๆ ของรุ่นพี่ได้เลย นอกจากนี้ครูเกษตรควรหาข้อมูลทางวิชาการในเรื่องการเกษตรที่นักเรียนทำว่ามีขั้นตอนอย่างไร ระยะเวลาแต่ละช่วงต้องดูแลรักษาอย่างไร ครูเกษตรอาจสั่งให้ผู้เรียนยืมหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรมาเป็นข้อมูลในการเขียนโครงการ สำหรับหัวข้อในการเขียนโครงการมีดังต่อไปนี้

1. ชื่อโครงการ ระบุชื่อโครงการให้ชัดเจนว่าจะทำอะไร เช่น โครงการเพาะเห็ดนางรม ระบุให้ชัดเจนว่า โครงการเพาะเห็ดนางรม

2. หลักการและเหตุผล เป็นการระบุว่าทำไมถึงทำโครงการนี้ มีข้อดีหรือมีความเหมาะสมอย่างไร เช่น สภาพภูมิอากาศเหมาะสม มีพื้นที่เหมาะสม มีตลาดรองรับดี มีราคาดีเป็นที่นิยม ระยะเวลาเหมาะสม เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์ เป็นการระบุว่าเมื่อทำโครงการนี้จะมีประโยชน์อย่างไร เช่น ทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดนางรม ทำให้มีรายได้ระหว่างเรียนเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

4. เป้าหมาย เป็นการระบุปริมาณของผลจากการทำโครงการ มักระบุเป็นตัวเลขเช่น นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 10 คนมีความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดนางรม ได้ผลผลิตเห็ดจำนวน 100 กิโลกรัม หรือมีรายได้จากการจำหน่ายเห็ดเป็นเงิน 2,500 บาท เป็นต้น

5. ผู้รับผิดชอบโครงการ ให้เขียนชื่อผู้ร่วมโครงการ และควรระบุหน้าที่ด้วย เช่น หัวหน้าโครงการ เภสัชกร เลขานุการ ผู้ร่วมโครงการ

6. ระยะเวลา บอกจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดโครงการ รวมเวลาแล้วเป็นเวลาเท่าไร

7. สถานที่ บอกสถานที่ที่ทำโครงการ

8. การดำเนินงาน ระบุขั้นตอนในการดำเนินงาน ว่าในแต่ละขั้นตอนทำอะไรบ้าง เมื่อใด ใครรับผิดชอบ ขั้นตอนในการทำงานอาจแบ่งเป็นส่วนใหญ่ๆ ได้ดังนี้ การเตรียมงาน การปฏิบัติดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดจำหน่าย อาจจะมีเพิ่มเติมรายละเอียดของการดำเนินงานโดยทำรายละเอียดเป็นแผนปฏิบัติงาน

9. งบประมาณ บอกรายการวัสดุและจำนวนเงินที่ใช้ แหล่งที่มาของเงินทุนได้จากไหน

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการระบุว่าเมื่อสิ้นสุดโครงการนี้แล้วจะเกิดผลอะไรเช่นนักเรียนจะได้รับทักษะในการทำการเกษตร

3. การดำเนินงานตามโครงการ การดำเนินงานตามโครงการเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนปฏิบัติงานตามร่างโครงการที่วางแผนไว้ การดำเนินงานตามโครงการมีความสัมพันธ์กับร่างโครงการที่วางแผนไว้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานเราคงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องพบกับปัญหา ในขั้นตอนนี้ครูเกษตรควรที่จะคอยติดตามงานของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยเหลือได้อย่างทันทั่วถึง เพื่อให้การติดตามเป็นไปได้อย่างสะดวกขึ้นครูเกษตรอาจจะทำสมุดบันทึกการทำโครงการของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนบันทึกการทำงาน ปัญหาที่พบหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เข้ามา และให้ส่งทุกสัปดาห์จะทำให้ครูเกษตรติดตามนักเรียนได้ดีอีกทางหนึ่ง สำหรับสมุดบันทึกการทำโครงการเกษตร อาจจะประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น ชื่อนักเรียน เลขที่ ชั้น รูปถ่าย

ข้อมูลทั่วไปของโครงการ เช่น ชื่อโครงการ อาจารย์ที่ปรึกษา สมาชิกที่ทำโครงการ

บันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน

บันทึกการนิเทศของอาจารย์

บันทึกความรู้ที่ศึกษามาจากแหล่งต่าง ๆ

บันทึกเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย

บันทึกความรู้สึกของนักเรียนในการทำโครงการ

สรุปการทำโครงการ

แบบประเมินโครงการ

1. การประเมินโครงการ

การประเมินโครงการของผู้เรียนควรทำเป็นระยะ เพื่อให้นักเรียนทราบว่าตนเองทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างไร เพียงไร เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงงาน การประเมินโครงการแบ่งเป็นระยะได้ดังต่อไปนี้

1.1 ระยะวางแผนโครงการ ครูเกษตรอาจจะประเมินในเรื่องการร่างโครงการ การตรงต่อเวลาในการส่งร่างโครงการ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ทันสมัยของโครงการ ความชัดเจน ความถูกต้องในการปฏิบัติงานเกษตร

1.2 ระยะปฏิบัติงานตามร่างโครงการ จะประเมินในด้านของการทำงานตามแผนหรือไม่ ความสนใจ ความใส่ใจในการทำงาน ครูเกษตรอาจวัดเป็นระยะๆ

1.3 ระยะเสร็จสิ้นโครงการ จะวัดในด้านของผลงานที่ทำ คุณภาพของผลงาน

3.4 กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ (integrated learning)

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่อิงกับสภาพจริงเป็นตัวตั้งและนำเอาความรู้ในหลายสาระมารวมกันจัดการเรียนรู้ซึ่งในกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่จัดขึ้นอาจตอบสนองเป้าหมายได้หลายสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพการใช้ชีวิตจริงที่

พบว่าความรู้ที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตนั้นไม่ได้มีการแยกส่วนในการนำมาใช้แต่มีผนวกและเสริมร่วมกันในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะการเรียนรู้แบบนี้จะจึงเป็นการเรียนจากการกำหนดเรื่องที่จะเรียนรู้ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ชาตรี, 2542)

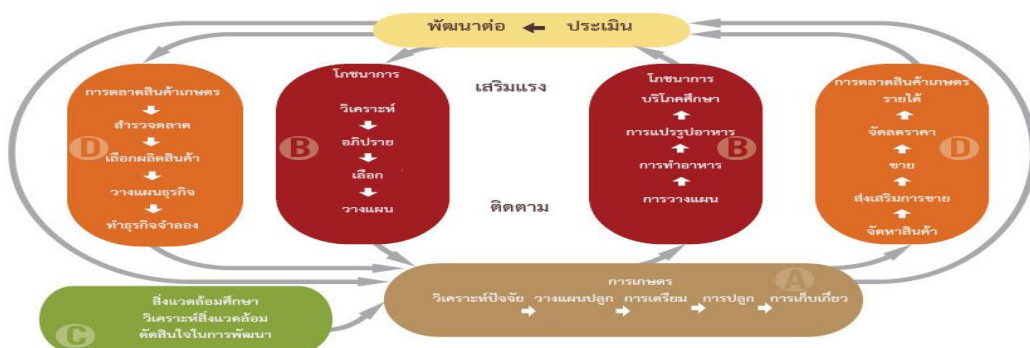
1. **วิเคราะห์วิชาหรือเนื้อหาที่จะนำมาบูรณาการกัน** โดยการวิเคราะห์หลักสูตรให้เห็นโครงสร้างของหลักสูตรในส่วนที่แต่ละวิชาสามารถนำมาบูรณาการกันได้ และจะมีบางส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะของวิชาที่ไม่สามารถนำมาบูรณาการได้ก็มี ในขั้นนี้ครูจึงต้องศึกษาให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละส่วนว่าต้องการให้เรียนรู้อะไร มีส่วนไหนที่จะนำมาออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการกันได้

2. **วิเคราะห์เนื้อหาแต่ละวิชาที่บูรณาการกันได้** เมื่อกำหนดกรอบอย่างกว้างๆ ได้ว่า จะมีส่วนใดที่จะสามารถนำมาบูรณาการกันได้ก็จะเริ่มลงรายละเอียดในแต่ละส่วน ที่สามารถนำมาร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

3. **กำหนดกิจกรรมให้เกิดการบูรณาการกัน** ครูอาจจะออกแบบกิจกรรมโดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย วิธีการสอนที่นำมาใช้กับการเรียนแบบบูรณาการได้มีหลายวิธี เช่น การสอนให้นักเรียนทำโครงการ การสอนให้นักเรียนแก้ปัญหา การอภิปราย เป็นต้น

4. **กำหนดหัวเรื่องที่สอดคล้องกับกิจกรรม** เมื่อครูออกแบบกิจกรรมได้ทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนสุดท้าย จะเป็นการตั้งชื่อเรื่องที่จะเรียนรู้ การตั้งชื่อเรื่องที่จะเรียนรู้จะต้องตั้งให้ครอบคลุมเรื่องที่จะเรียนรู้ หัวข้อเรื่องจะมีความหยาบ เมื่อได้หัวข้อใหญ่ครูอาจจะตั้งหัวข้อรองให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่ออกแบบไว้

การบูรณาการที่ใช้ฟาร์มเป็นฐานโดยบูรณาการเกษตร โดยอาจใช้หลักปลูกในสิ่งที่กินกินในสิ่งที่ปลูก เมื่อมีเหลือก็จะนำไปขายโดยใช้เรื่องธุรกิจศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมไปถึงผู้บริโภค มีการบูรณาการทั้งเกษตรและสิ่งแวดล้อมเป็นการบูรณาการวิทยาศาสตร์เข้ากับการงานอาชีพ โดยมีงานเกษตรและการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพเข้าด้วยกัน หรืออาจจะบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือบูรณาการ กิจกรรมที่หลากหลาย (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, 2550 ก) ซึ่งภาสินี (2548) ได้ให้ข้อเสนอแนะการบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาลงในวิชาวิทยาศาสตร์โดยแทรกในชีวิตวิทยา เช่น วัฏจักรอาหาร ห่วงโซ่อาหาร เป็นต้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการบูรณาการกิจกรรมโดยใช้ฟาร์มเป็นฐาน

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2010.

3.5 กระบวนการเรียนรู้แบบแบบโรงเรียน-โรงงาน

การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากการทำงานในสถานประกอบการ ได้มาจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจากของจริง การเรียนรู้ที่แท้จริงโดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อฝึกให้เกิดอาชีพควรที่จะให้นักเรียนเรียนรู้จากสถานประกอบการจริง นำพาผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมในการประกอบอาชีพนั้นจริงๆ

การเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน จึงเป็นการเรียนที่นำเอาการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียน (School-based learning) มาผสมผสานกับการเรียนจากการฝึกปฏิบัติงานงานในสถานประกอบการ (Work based learning) เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดกล่าวคือในสภาพการเรียนรู้แบบโรงเรียนจะเรียนรู้ได้ดีในด้านทฤษฎี ทางวิชาการ แต่ให้ฝึกปฏิบัติและนำเอาสิ่งที่เรียนรู้มาไปใช้ไม่ได้ ส่วนการเรียนรู้โดยให้ฝึกจากสถานประกอบการจริงนักเรียนจะฝึกปฏิบัติได้เก่ง ทำได้ดี แต่ไม่สามารถอธิบายถึงทฤษฎีได้ การให้เรียนจากการฝึกในสถานประกอบการและกลับมาเรียนรู้เสริมในโรงเรียน

โครงสร้างในการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียน-โรงงาน

ในการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียน-โรงงาน มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมนักเรียนไปประกอบอาชีพ โดยเตรียมนักเรียนตามกระบวนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในประเทศไทยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากมุ่งเตรียมให้นักเรียนศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าที่จะเตรียมคนเพื่ออาชีพอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเตรียมไปเพื่อประกอบอาชีพนั้นก็มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย แนวคิดในการจัดการเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงานจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนนำพานักเรียนไปสู่โลกของอาชีพได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรู้แบบโรงเรียน-โรงงาน จึงควรที่จะมีการจัดเป็นระบบ ในการจัดการเรียนการสอนแบบนี้มีโครงสร้างประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. **งานประสบการณ์ในสถานประกอบการ** ในส่วนนี้เป็นการนำผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้งานในสถานประกอบการ โดยผู้ประกอบการจะมีส่วนในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูในโรงเรียน เพื่อกำหนดงานที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ ผู้เรียนจะเข้าไปทำงานเป็นเหมือนสมาชิกคนหนึ่งในหน่วยงานนั้น

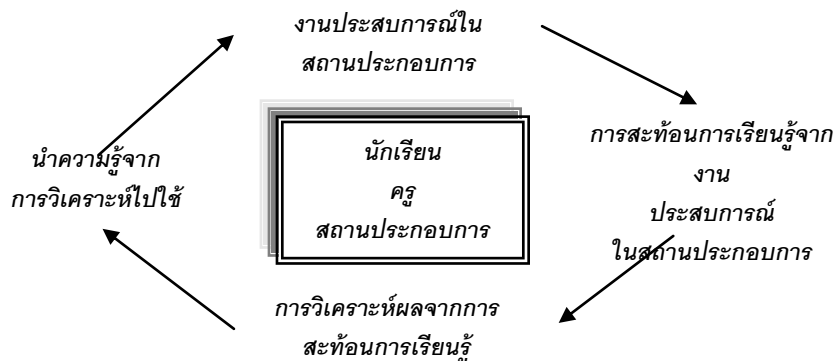
2. **การสะท้อนการเรียนรู้จากงานประสบการณ์** เมื่อได้เข้าไปทำงานในสถานประกอบการ ในขั้นนี้จะใช้วิธีการหลายอย่าง เช่น การจัดสัมมนา การอภิปรายการทำงาน การนิเทศจากครู จากผู้ประกอบการ ในขั้นนี้ผู้เรียนอาจจะต้องกลับเข้ามาสถานศึกษาเป็นระยะเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ หรือต้องมีการพบกับครูในขณะที่มีการทำงานอาจมีครูไปเยี่ยมเพื่อให้คำปรึกษา ขั้นตอนนี้เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้รู้อะไรต่างๆ มากขึ้น ได้เกิดแนวคิดในการทำงาน การเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานกับทฤษฎีต่างๆ

3. **การวิเคราะห์ผลการสะท้อน** เมื่อผ่านกระบวนการข้างต้นมาแล้วก็จะกลับไปวิเคราะห์สิ่งที่ได้สะท้อนออกมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา ให้เกิดความสัมพันธ์กับงานที่ทำอยู่

ในสภาพจริง ในขั้นนี้จะต้องใช้ทฤษฎี ประกอบกับประสบการณ์ภาคสนาม ผสมผสานนำไปใช้ในการทำงานต่อไป

4. การนำความรู้ไปใช้ เมื่อเรียนรู้ได้ทั้งหมดแล้ว มีโอกาสได้พบกับสถานการณ์ใหม่ในเรื่องที่เคยเรียนรู้มาก็จะสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่เรียนรู้มาไปปรับในสถานการณ์ใหม่ได้ จากขั้นตอนทั้งสี่ขั้นตอนที่กล่าวมานั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างนักเรียน ครู สถานประกอบการ ในการร่วมกันจัดการเรียนการสอน สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 โครงสร้างในการจัดการเรียนแบบโรงเรียน-โรงงาน

ที่มา: ดัดแปลงจาก James R. stone III. 1994. Experiential Learning and School to Work Transition.

การประเมินการเรียนรู้แบบประสบการณ์

หลักการประเมินผลการเรียนรู้มีดังต่อไปนี้ (Lambert & McCombs, 1998)

1. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย
2. การประเมินผลการเรียนรู้ควรทำให้เข้าถึงการแสดงออกถึงความมุ่งมั่น แรงจูงใจ และความพยายาม ของผู้เรียนตามกิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพการณ์ที่เป็นอยู่
3. การดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ต้องอิงหลักวิชาการ เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ และแสดงออกถึงความเที่ยงตรง ความเป็นธรรม รวมถึงต้องครอบคลุมความสามารถ ของนักเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้
4. จัดการประเมินผลการเรียนรู้ควรทำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพียงพอที่จะทำการรวบรวมหลักฐานต่างๆ ที่แสดงถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน ครอบคลุม เพื่อใช้ในการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือหรือพัฒนาผู้เรียน
5. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องมีกลยุทธ์ ทักษะ และความรู้ ทางประเมินจากผู้ที่มีความชำนาญในการประเมินตามหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน
6. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องอิงกับสภาพความเป็นจริง และสะท้อนความหมายให้ เห็นถึงผลของการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง
7. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องมีความโปร่งใส ยุติธรรม เสมอภาคกับทุกฝ่าย
8. การประเมินการเรียนรู้ควรได้มีการประเมินถึงความพึงพอใจ ที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เช่นเดียวกับการประเมินความสามารถของผู้เรียน

9. การประเมินผลการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย อาจมีการประเมินผลงานนักเรียนจากการจัดนิทรรศการทางวิชาการ การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวผู้เรียน

10. การกำหนดตัวชี้วัด หรือเกณฑ์ในการประเมินควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานทุกฝ่าย

11. ผลการประเมินต้องอธิบายได้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับพร้อมทั้งให้ผลสะท้อนกับผู้เกี่ยวข้องในทันทีที่ได้เพื่อผลในการพัฒนาและปรับปรุง

12. การประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการทบทวนร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนร่วมเป็นระยะ

ขั้นตอนประเมินผลการเรียนรู้

จากแนวทางข้างต้น แสดงถึงแนวคิดการประเมินตามสภาพจริงที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามเป็นระยะ เพื่อตรวจทานความก้าวหน้าจากการปฏิบัติงานในสภาพจริง อย่างรอบด้านเป็นองค์รวม สำหรับขั้นตอนในการประเมินมีดังต่อไปนี้ (Wiggins, 1989 in Darling-Hammond, 1998)

1) การออกแบบวิธีการประเมินโดยการคัดเลือกผลงานนักเรียนจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสวนเกษตรที่สะท้อนความสามารถของนักเรียนตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่แท้จริง (Assessment tasks are representative of performance) เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตอาหารโดยการปลูกผัก อาจมีการประเมินในเรื่องของการวางแผนการทำงานร่วมกัน การเตรียมอาหารที่มีคุณค่าครบถ้วน จากการนำผลผลิตผักมาประกอบอาหารจริง

2) การกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (The criteria are well-articulated that are openly expressed to students and others in the learning community)

3) การสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง (Self-assessment) การประเมินตามสภาพจริงมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยการนำผลการเรียนรู้มาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ การสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองจึงมีความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้ถึงเป้าหมาย ผู้เรียนสามารถปรับวิธีการเรียนรู้ของตนเอง การพัฒนาการสร้างผลงานของตนเองให้ถึงระดับมาตรฐานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4) การนำเสนอผลงานหรือผลการเรียนรู้ของตนเองต่อที่ประชุมทางวิชาการ (Accountable to the learning community) ผลงานของผู้เรียนที่สามารถนำเสนอต่อสาธารณชนหรือวงวิชาการได้เป็นการสะท้อนถึงคุณภาพของงานวิจัยว่าเป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่ง และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความคุณค่าไม่ว่าจะเป็นระดับต้นแบบ หรือการประยุกต์ใช้ การนำเสนอผลงานของผู้เรียนจึงเป็นการสะท้อนถึงระดับความสามารถของผู้เรียนตามสภาพจริงได้

การเรียนรู้ที่มีฟาร์มเป็นฐานเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความชำนาญด้านการเกษตรจากการลงมือปฏิบัติงาน การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีฟาร์มเป็นฐานจะเป็นการประเมินผลจากการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ โดยเน้นการประเมินด้านกระบวนการ (Process) และผลงานหรือผลผลิต (Product) การประเมินผล

การเรียนรู้ดังกล่าวมีหลายวิธี เช่น การสังเกต การทดสอบภาคปฏิบัติ การประเมินการปฏิบัติงาน การประเมินตามสภาพจริง และการประเมินแบบรูบริก เป็นต้น ซึ่งการประเมินแบบรูบริกเป็นวิธีการที่สามารถอธิบายถึงความสามารถหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน รวมถึงคุณลักษณะของผลงานในแต่ละองค์ประกอบอย่างชัดเจน โดยสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนของกระบวนการและผลงานของผู้เรียน รูบริกสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทที่นิยมใช้กันมากที่สุด ได้แก่ รูบริกแบบภาพรวม และรูบริกแบบแยกประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **รูบริกแบบภาพรวม (Holistic Rubric)** เป็นการประเมินโดยพิจารณากระบวนการและผลงานเป็น “ภาพรวม” ว่ามีคุณภาพอย่างไร หรือมีข้อบกพร่องมากน้อยเพียงใด แล้วกำหนดระดับคุณภาพ พร้อมทั้งคำอธิบายคุณลักษณะของกระบวนการและผลงานแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งระดับคุณภาพได้เป็น 3-6 ระดับ เช่น A, B, C, D และ F หรือ 4, 3, 2 และ 1 เป็นต้น

ตัวอย่างรูบริกแบบภาพรวม: รูบริกประเมินการตอกรัง

ระดับคะแนน	เกณฑ์การประเมิน
เป็นการตอกรังที่ดี (3 คะแนน)	ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ - เลือกกิ่งพันธุ์สมบูรณ์แข็งแรง ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป และเป็นกิ่งที่ชี้ตรงไม่คดงอ - ใช้สันมีดชี้ขูดเบาๆ จากรอยบนลงมารอยล่าง รอบๆ กิ่งตอน - ใช้เครื่องมือทำงานทำได้ต่อเนื่อง ไม่มีการทำซ้ำ งานเรียบร้อย - ทำความสะอาดเครื่องมือ ได้สะอาดโดยไม่มีคราบสิ่งสกปรกติดค้างอยู่
เป็นการตอกรังที่พอใช้ได้ (2 คะแนน)	ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ - เลือกกิ่งพันธุ์สมบูรณ์แข็งแรง แต่คดงอ หรือความยาวของกิ่งสั้นหรือยาวเกินไป - ใช้คมมีดชี้ขูดเบาๆ จากรอยบนลงมารอยล่าง รอบๆ กิ่งตอน - ใช้เครื่องมือทำงานทำได้ต่อเนื่อง แต่งานบางแห่งอาจจะต้องทำซ้ำๆ จึงจะเรียบร้อย - ทำความสะอาดเครื่องมือ แต่ยังเหลือคราบสิ่งสกปรกติดค้างอยู่เล็กน้อย
เป็นการตอกรังที่ต้องปรับปรุง (1 คะแนน)	ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ - เลือกกิ่งพันธุ์ไม่สมบูรณ์แข็งแรงแก่หรืออ่อนเกินไป หรือมีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไป - ใช้คมมีดชี้ขูดรอบๆ กิ่ง หรือขูดแรงๆ กลับไปกลับมา - ใช้เครื่องมือทำงานทำได้ไม่ต่อเนื่อง หรือไม่เป็นธรรมชาติ เช่น มือสั่น เปลี่ยนท่าจับบ่อย - ทำความสะอาดเครื่องมือ โดยยังเหลือคราบสิ่งสกปรกติดค้างอยู่มาก
ตอกรังไม่ได้ (0 คะแนน)	ไม่มีผลงาน

ที่มา: ประยุกต์จาก บุตศรี นารี (2535)

ตัวอย่างรูบรีคแบบภาพรวม: การทำปุ๋ยน้ำสมุนไพรชีวภาพ

ระดับคะแนน	เกณฑ์การประเมิน
เป็นการทำปุ๋ยน้ำสมุนไพรชีวภาพที่ดี (3 คะแนน)	ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ - เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้องทั้งหมด 10 ชนิด - ชิ้นส่วนที่สับส่วนใหญ่มีขนาดความยาวสม่ำเสมอประมาณ 3 นิ้ว - คำนวณสัดส่วนตามอัตราได้ถูกต้องด้วยตนเอง - เลือกภาชนะสำหรับหมักได้เหมาะสมกับสัดส่วนด้วยตนเอง - ทำการหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอนด้วยตนเอง
เป็นการทำปุ๋ยน้ำสมุนไพรชีวภาพที่พอใช้ได้ (2 คะแนน)	ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ - เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้องเพียง 6-9 ชนิด - ชิ้นส่วนที่สับส่วนใหญ่มีขนาดความยาวสม่ำเสมอประมาณ 4 นิ้ว - คำนวณสัดส่วนตามอัตราได้ถูกต้องโดยมีคนแนะนำ - เลือกภาชนะสำหรับหมักได้เหมาะสมกับสัดส่วนโดยมีคนแนะนำ - ทำการหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอนโดยมีคนแนะนำ
เป็นการทำปุ๋ยน้ำสมุนไพรชีวภาพที่ต้องปรับปรุง (1 คะแนน)	ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ - เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้องไม่ถึง 6 ชนิด - ชิ้นส่วนที่สับส่วนใหญ่มีขนาดความยาวไม่สม่ำเสมอ - ไม่สามารถคำนวณได้ - ไม่สามารถเลือกภาชนะสำหรับหมักได้ - ไม่สามารถทำได้เลย
ทำปุ๋ยน้ำสมุนไพรชีวภาพไม่ได้ (0 คะแนน)	ไม่มีผลงาน

2. **รูบรีคแบบแยกประเด็น (Analytic Rubric)** เป็นการประเมินโดยพิจารณากระบวนการและผลงานแยก “แต่ละองค์ประกอบ” ออกจากกัน ซึ่งจะมีหลายองค์ประกอบตามที่กำหนดไว้ โดยแต่ละองค์ประกอบจะถูกประเมินอย่างอิสระจากกัน โดยมีคำอธิบายคุณลักษณะของกระบวนการและผลงานของผู้เรียนในแต่ละองค์ประกอบไว้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างรูปริคแบบแยกประเด็น: การตอнок

รายการประเมิน	ระดับของพฤติกรรม		
	จะต้องปรับปรุง (1)	พอใช้ (2)	ดี (3)
1. การเลือก กิ่งพันธุ์	กิ่งพันธุ์ไม่สมบูรณ์แข็งแรงแก่หรืออ่อนเกินไป หรือมีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไป	กิ่งพันธุ์สมบูรณ์แข็งแรง แต่คดงอหรือความยาวของกิ่งสั้นหรือยาวเกินไป	กิ่งพันธุ์สมบูรณ์แข็งแรง ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป และเป็นกิ่งที่ชี้ตรงไม่คดงอ
2. การทำรอย แผลกิ่งตอน	ใช้คมมีดขูดรอบๆ กิ่ง หรือขูดแรง ๆ กลับไปกลับมา	ใช้คมมีดขูดเบาๆ จาก รอยบนลงมารอยล่าง รอบๆ กิ่งตอน	ใช้สันมีดขูดเบาๆ จาก รอยบนลงมารอยล่าง รอบๆ กิ่งตอน
3. การใช้ เครื่องมือ	ใช้เครื่องมือทำงานทำได้ไม่ต่อเนื่อง หรือไม่เป็นธรรมชาติ เช่น มือสั่น เปลี่ยนท่าจับบ่อย	ใช้เครื่องมือทำงานทำได้ต่อเนื่อง แต่งานบางแห่งอาจจะต้องทำซ้ำๆ จึงจะเรียบร้อย	ใช้เครื่องมือทำงานทำได้ต่อเนื่อง ไม่มีการทำซ้ำ งานเรียบร้อย
4. การทำ ความสะอาด เครื่องมือ	ทำความสะอาดเครื่องมือโดยยังเหลือคราบสิ่งสกปรกติดค้างอยู่มาก	ทำความสะอาดเครื่องมือ แต่ยังเหลือคราบสิ่งสกปรกติดค้างอยู่เล็กน้อย	ทำความสะอาดเครื่องมือ ได้สะอาดโดยไม่มีคราบสิ่งสกปรกติดค้างอยู่

ที่มา: ประยุกต์จาก บุตศรี นารี (2535)

ตัวอย่างรูปริคแบบแยกประเด็น: การทำปุ๋ยน้ำสมุนไพรรักษาโรค

รายการประเมิน	ระดับการปฏิบัติ		
	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ปรับปรุง (1 คะแนน)
1. เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้อง	เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้องทั้งหมด 10 ชนิด	เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้องเพียง 6-9 ชนิด	เลือกพืชสมุนไพรได้ถูกต้องไม่ถึง 6 ชนิด
2. ชิ้นส่วนของพืชสมุนไพรที่ สับมีขนาดเหมาะสม	ชิ้นส่วนที่สับส่วนใหญ่มีขนาดความยาวสม่ำเสมอประมาณ 3 นิ้ว	ชิ้นส่วนที่สับส่วนใหญ่มีขนาดความยาวสม่ำเสมอประมาณ 4 นิ้ว	ชิ้นส่วนที่สับส่วนใหญ่มีขนาดความยาวไม่สม่ำเสมอ
3. คำนวณสัดส่วนของพืชสมุนไพรต่อภาคน้ำตาลได้ถูกต้อง	คำนวณสัดส่วนตามอัตราได้ถูกต้องด้วยตนเอง	คำนวณสัดส่วนตามอัตราได้ถูกต้องโดยมีคนแนะนำ	ไม่สามารถคำนวณได้
4. เลือกภาชนะสำหรับหมักได้เหมาะสมกับสัดส่วน	เลือกภาชนะสำหรับหมักได้เหมาะสมกับสัดส่วนด้วยตนเอง	เลือกภาชนะสำหรับหมักได้เหมาะสมกับสัดส่วนโดยมีคนแนะนำ	ไม่สามารถเลือกภาชนะสำหรับหมักได้
5. ทำการหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน	ทำการหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอนด้วยตนเอง	ทำการหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอนโดยมีคนแนะนำ	ไม่สามารถทำได้เลย

4. กรณีตัวอย่างการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

4.1 การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรภายใต้เครือข่ายความร่วมมือ

จากข้อมูลการสำรวจพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์โดยใช้งานฟาร์มเป็นฐาน โดยพบโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

4.1.1 ความเป็นมา

ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมาโดยตลอด ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรองรับอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของประเทศ แต่ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก ทั้งเพื่อการบริโภคและส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สร้างรายได้ปีละหลายแสนล้านบาท ถึงแม้จะมีวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ.2540 ทำให้ทุกภาคการผลิตได้รับผลกระทบ แต่ภาคเกษตรก็ยังคงเป็นฐานการผลิตที่ช่วยกอบกู้และบรรเทาวิกฤติเศรษฐกิจของชาติได้ แต่ในปัจจุบัน พบว่า **ผู้ประกอบการอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมีจำนวนลดน้อยลงจนเหลือเพียงร้อยละ 40 และคาดการณ์ว่าหากปล่อยให้เป็นไปเช่นนี้ ในอนาคตอันใกล้จะเหลือเพียงร้อยละ 30 และอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรจะสูงขึ้น คือ มากกว่า 45 ปี** เพราะนับวันจะขาดแรงงานในครัวเรือนภาคเกษตรวัยหนุ่มสาว อีกทั้ง**เกษตรกรขาดการพัฒนาความรู้และทักษะ** ทำให้ไม่มีการพัฒนาปรับปรุงการผลิต การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ในขณะเดียวกัน ข้อมูลจากสถาบันการศึกษา พบว่า **มีผู้สนใจเรียนทางการเกษตรและวิชาที่เกี่ยวข้องน้อยลง**อย่างเห็นได้ชัด จนเกิดการสูญเปล่าของทรัพยากรบุคคล และการลงทุนทางการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ จึงเห็นพ้องต้องกันในอันที่จะ**สร้างโอกาสให้บุคคลที่สนใจจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้รับการศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยประมง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม** เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรและเกษตรกรอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยใช้กลไกการทำงานเดิมที่มีอยู่ของแต่ละองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งได้รับประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย และได้ร่วมมือจัดทำ**โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** โดยได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2551 มีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ.2551-2554) ซึ่งมีกรอบการดำเนินงานและกิจกรรมความร่วมมือ ดังนี้

1) การสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยรณรงค์สร้างแรงจูงใจให้บุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม เล็งเห็นความสำคัญและสนใจเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ ภายใต้**หลักสูตรเฉพาะ**ที่ให้การศึกษาศาตราวุฒและปฏิบัติในการ ฝึกทักษะ ตลอดจนการคัดเลือกยุวเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับเข้าศึกษาต่อตามหลักสูตรดังกล่าว

2) กำหนดหลักสูตรเฉพาะที่มีการให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้านการเกษตร เพื่อให้การศึกษาแก่บุคคลที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยุวเกษตรกรได้เข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ

3) การพัฒนาพื้นที่ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และจัดการเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมภายในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ ในการรองรับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของผู้เข้ารับการศึกษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเกษตร การผลิต การแปรรูป และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตร

5) การสร้างโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงองค์ความรู้ การรับบริการเทคโนโลยี การจัดการเครื่องจักรกลเกษตร การใช้ประโยชน์พื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดการตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและการบริการภาคการเกษตร

4.1.2 เป้าประสงค์

1) เพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้เรียนรู้ โดยผ่านกลไกของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ

2) เพื่อพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นการแก้ไขปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคตโดยผ่านปราชญ์เกษตรและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ผ่านกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กรมพัฒนาที่ดิน

4.1.4 หลักสูตรการฝึกอบรม

โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้พัฒนาหลักสูตรการอบรมภายใต้โครงการฯ แบ่งเป็น 3 หลักสูตร ดังนี้ 1) หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ และ 3) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน

4.1.5 การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มตามหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่

หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ มีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลทั่วไปที่สนใจเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมเข้าสู่ที่ดินทำกินของ ส.ป.ก. เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยใช้ความรู้ความสามารถ สามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำในชุมชน เพื่อการพัฒนาภาคเกษตรอย่างยั่งยืนในอนาคตรองรับการดำเนินงานหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย

กรอบการพัฒนาหลักสูตร

ความพยายามยกระดับการเกษตรของประเทศในช่วงหลังการปฏิวัติเขียวเป็นต้นมา ส่งผลให้โครงสร้างภายในภาคเกษตรเอง พยายามปรับตัว เริ่มมีการใช้แนวคิด Economy of Scale โดยใช้ทรัพยากรที่ดินจำนวนมากเป็นแปลงปลูกขนาดใหญ่ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อสร้างคุณภาพผลผลิตและต้นทุนที่ต่ำ แม้ว่าการปรับตัวในลักษณะที่ผ่านมานี้จะช่วยให้ประเทศคงความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรและสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศได้ระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวก็มีผลกระทบให้เกิดการแยกตัวของกลุ่มคนในภาคเกษตรออกเป็นเจ้าของกิจการรายใหญ่ที่มีความได้เปรียบตามแนวคิดของระบบทุนนิยมเสรี เนื่องจากเข้าถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีได้มากกว่า ในขณะที่ผู้ไม่สามารถแข่งขันได้เนื่องจากถือครองทรัพยากร เช่น ที่ดินและทุนที่น้อยกว่าต้องเป็นเกษตรกรรายย่อยและรอวันละทิ้งอาชีพของตนเอง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมที่เข้าสู่การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและบริการ ในขณะที่ภาคเกษตรเริ่มเข้าสู่ภาวะถดถอย เกษตรกรจึงเริ่มผลักดันบุตรหลานให้ละทิ้งอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษและเคลื่อนย้ายกำลังคนออกนอกภาคเกษตร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา จากสถิติจำนวนประชากรในภาคเกษตรที่ลดน้อยลงอย่างต่อเนื่องทุกปี หากปล่อยไว้เช่นนี้ย่อมเข้าสู่ภาวะวิกฤตภาคเกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แนวคิดใหม่ของภาคเกษตรที่เริ่มปรับใช้ในหลายประเทศ คือ การพึ่งพิงฐานความรู้เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการผลิตและแข่งขัน พร้อมกับการแสวงหาโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ มากกว่าที่จะพึ่งพาฐานทรัพยากรเป็นหลักเช่นในอดีต ขณะเดียวกันผู้บริโภคสินค้าเกษตรเริ่มให้ความสนใจคุณภาพของผลผลิต ที่สูงขึ้นนั้น ควรที่จะนำมาใช้เป็นฐานคิดในการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เข้าสู่ภาคเกษตรกรรมและสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จในอาชีพขึ้นมาได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่นั้น จึงควรผลิตคนที่มีลักษณะพึงประสงค์ ดังนี้

- 1) เปลี่ยนวิธีคิดการผลิตที่พึ่งพิงฐานทรัพยากรเป็นหลัก (Resources based) มาเป็นการผลิตที่ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการเป็นหลัก (Knowledge based) เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน
- 2) สามารถบริหารจัดการอาชีพของตนเองได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การวางแผนเพาะปลูกในระดับไร่จนถึงการจัดการผลผลิตสู่ตลาด
- 3) สามารถใช้ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ มาประมวลและสร้างทางเลือกในการวางแผนอาชีพของตนเองได้ตามสถานการณ์ตลาดที่ผันผวน
- 4) สร้างความเข้มแข็งในระดับไร่นาของตนเอง และขยายผลไปเป็นกลุ่มหรือชุมชนได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการสร้างและพัฒนา

กระบวนการอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการสร้างทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม) เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานการฝึกอาชีพตามแผนอาชีพใน “ศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” (ในช่วงแรกเริ่มของการฝึกอบรมจะใช้ชื่อว่า “แปลงรวม”) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

ขั้นตอนนี้ จะประกอบด้วย การจัดทำแผนงานและงบประมาณของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาความพร้อมด้านบุคลากรและสถานที่ฝึกอบรม (วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง) การเตรียมที่ดินรองรับของ ส.ป.ก. รวมถึงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ และข้อมูลพื้นที่รองรับและหน่วยฝึกอบรม และรับสมัครและคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งดำเนินการโดย ส.ป.ก.กลาง และ ส.ป.ก. จังหวัด

● ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาระบวนการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพ

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน เมื่อผู้ผ่านการคัดเลือก รายงานตัวเข้ารับการอบรมที่สถานศึกษาตามกำหนดเวลาที่ได้ระบุไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และข้อบังคับของหลักสูตรโดยเคร่งครัด ซึ่งรูปแบบการอบรมจะมีทั้งการเรียนเนื้อหา

เชิงทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การทดลองประกอบอาชีพ และกิจกรรมเสริมอื่นๆ ที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เข้ารับการอบรมให้มีความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมได้ ทั้งนี้ให้หน่วยฝึกอบรมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานบูรณาการตามโครงการให้การช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อให้การจัดการอบรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

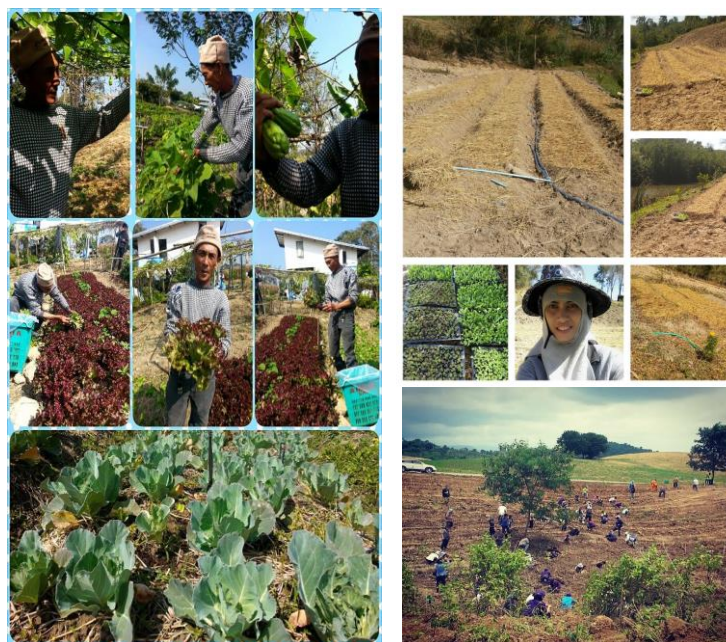
โดยในขั้นตอนนี้ทางโครงการจะเน้นที่การปรับเปลี่ยนวิถีคิดการผลิตที่พึ่งพิงฐานทรัพยากรเป็นหลัก (Resources based) มาเป็นการผลิตที่ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการเป็นหลัก (Knowledge based) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถบริหารจัดการการผลิต โดยใช้ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ มาประมวลและสร้างทางเลือกในการวางแผนอาชีพของตนเองได้ตามสถานการณ์ตลาดที่ผันผวน สร้างความเข้มแข็งในระดับไร่นาของตนเอง และขยายผลไปเป็นกลุ่มหรือชุมชนได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ คือ เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานการฝึกอาชีพในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เป็นระยะเวลา 2 หรือ 3 เดือน และฝึกปฏิบัติตามแผนอาชีพในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นเวลาระยะเวลา 3 หรือ 4 เดือน ตลอดระยะเวลา 6 เดือนในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมนี้ นอกจากจะปรับเปลี่ยนวิถีคิดและทัศนคติของผู้เข้าอบรมแล้ว สิ่งที่น่าสนใจที่สุด คือ การวางแผนและบริหารการผลิต ซึ่งผู้เข้าอบรมจะต้องประมวลความรู้และประสบการณ์เดิม และที่เรียนรู้ใหม่จากอาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในช่วง 2 ถึง 3 เดือน มาทำแผนอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่ม และนำมาปฏิบัติจริงในพื้นที่ในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายใต้การหนุนเสริมปัจจัยการผลิตเท่าที่จำเป็นจาก ส.ป.ก. และการนิเทศติดตามจากอาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงภายใต้สถานการณ์จริงทั้งหมด ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจในการเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรมต่อไป ดังภาพบรรยากาศการเรียนรู้ในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา หากผ่านการประเมินจะได้รับการพิจารณาเข้าทดลองทำประโยชน์ในพื้นที่รองรับรายแปลง

ขั้นตอนการนิเทศติดตาม ผู้แทนหน่วยงานความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และหน่วยงานบูรณาการร่วมดำเนินการนิเทศติดตามการฝึกอบรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีของเกษตรกรรุ่นใหม่ภายในเดือนที่สองของการอบรม เพื่อให้ข้อมูลรายละเอียด ดังนี้

- ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- หลักเกณฑ์การประเมินผลการอบรม
- ความพร้อมที่ดินรองรับ ทั้งข้อมูลที่ดินรายแปลงและแปลงรวม
- สิทธิประโยชน์

- เจาะลึกการทดลองประกอบอาชีพในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- การติดตามประเมินผลการทดลองเข้าทำประโยชน์ 6 เดือน
- ดำเนินการให้ผู้เข้าอบรมลงทะเบียนแจ้งความประสงค์เลือกพื้นที่เพื่อทดลองเข้าทำประโยชน์เกษตรกรรุ่นใหม่

ภาพที่ 5 บรรยากาศการเรียนรู้ในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนการนำผู้เข้ารับการอบรมดูพื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนิเทศติดตามการอบรมเรียบร้อยแล้ว ส.ป.ก.ส่วนกลางจะจัดทำฐานข้อมูลการลงทะเบียนแจ้งความประสงค์เลือกทดลองเข้าทำประโยชน์ให้ ส.ป.ก.จังหวัดทราบเพื่อกำหนดวันเวลาและนำเกษตรกรเข้าดูพื้นที่รองรับพร้อมชี้แจงรายละเอียดให้ชัดเจนในวันไปดูพื้นที่จริง หลังจากผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตร

ขั้นตอนการปัจฉิมนิเทศเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมก่อนสำเร็จการอบรมให้มีศักยภาพที่เพียงพอในการเข้าสู่ที่ดินทำกินของ ส.ป.ก. คณะอนุกรรมการโครงการจึงเห็นควรให้มีการปัจฉิมนิเทศผู้เข้ารับการอบรมจากหน่วยฝึกอบรมทุกแห่งทั่วประเทศโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งกำหนดดำเนินการในสัปดาห์สุดท้ายของการอบรม โดยมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนสำเร็จการอบรม 2) การจัดทำแผนอาชีพ และพิจารณาอนุมัติแผนอาชีพ (แผนอาชีพจะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการอบรม หาก

แผนอาชีพไม่ได้รับการอนุมัติถือว่าไม่ผ่านการอบรม) และ 3) การสร้างเครือข่ายการทำงานช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรเมื่อเข้าสู่พื้นที่ ระหว่างสถานศึกษา และ ส.ป.ก.จังหวัด

ขั้นตอนการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม เมื่อครบกำหนดการอบรม สถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกอบรม จะต้องดำเนินการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม เพื่อพิจารณาอนุมัติให้สำเร็จการอบรมตามหลักสูตร โดยการประเมินผล 3 ด้าน ตามหลักสูตร คือ ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และแผนอาชีพ

● **ระยะที่ 3 ระยะประเมินผลสู่การเป็นเกษตรกรยั่งยืน**

ขั้นตอนการส่งตัวผู้เข้ารับการอบรมสู่ที่ดินทำกิน ส.ป.ก. โดย ส.ป.ก. ส่วนกลาง แจ้งรายชื่อ ผู้สำเร็จการอบรมที่ได้รับรายงานจากสถานศึกษา พร้อมทำหนังสือ ส่งตัวเกษตรกรเข้าสู่ที่ดินทำกินให้ ส.ป.ก. จังหวัดทราบ เพื่อประสานนัดเกษตรกรเข้าทดลองทำประโยชน์ในที่ดินต่อไป

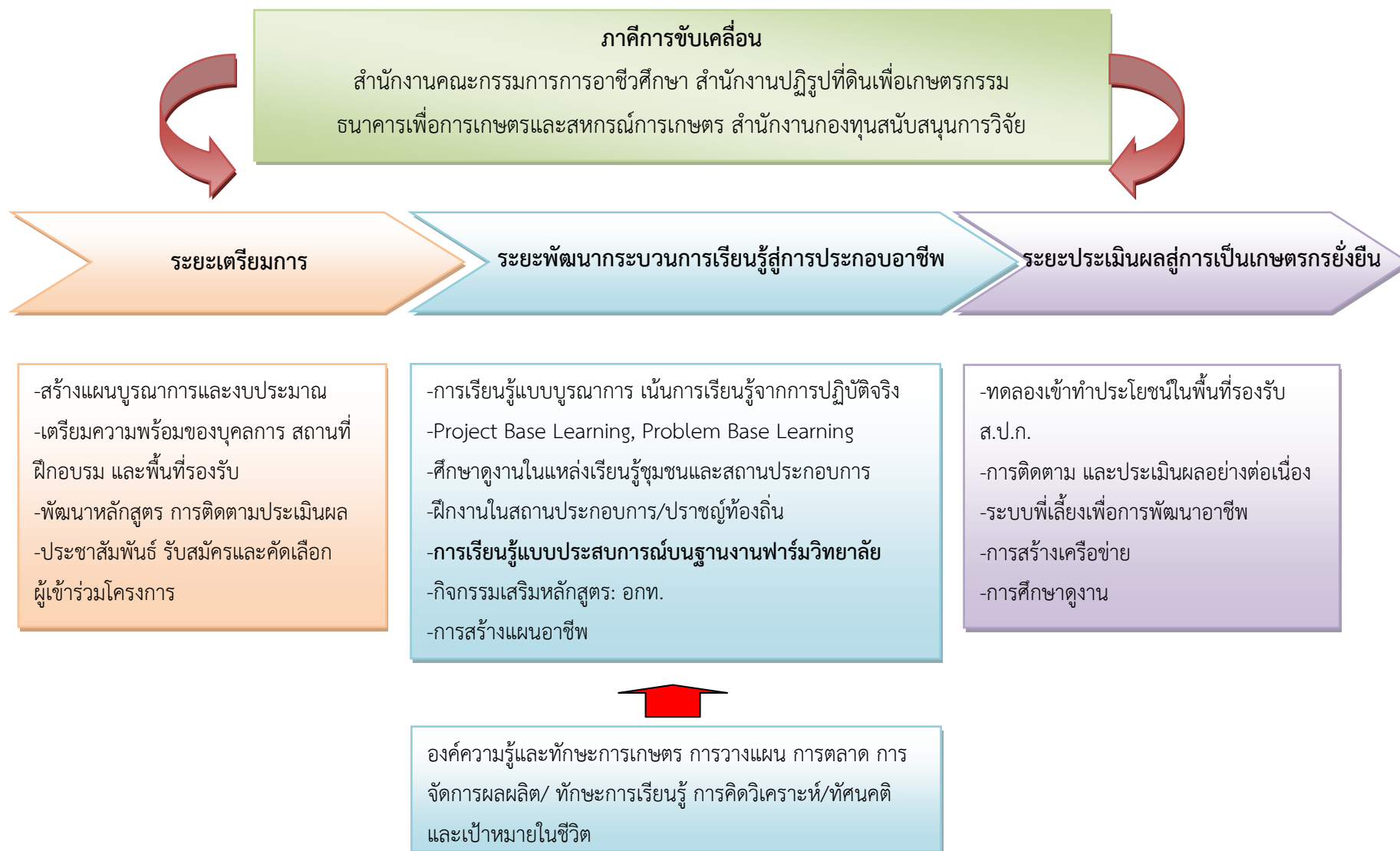
ขั้นตอนการทดลองเข้าทำประโยชน์พื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่รายแปลง ให้ดำเนินการดังนี้

1) ส.ป.ก.จังหวัด ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนอาชีพเกษตรกรและกำหนดวันรายงานตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเข้าทำประโยชน์ในที่ดินรองรับที่ดินได้เลือกไว้ ภายใน 1 เดือน หลังจบการฝึกอบรม มิเช่นนั้นถือว่าสละสิทธิ์

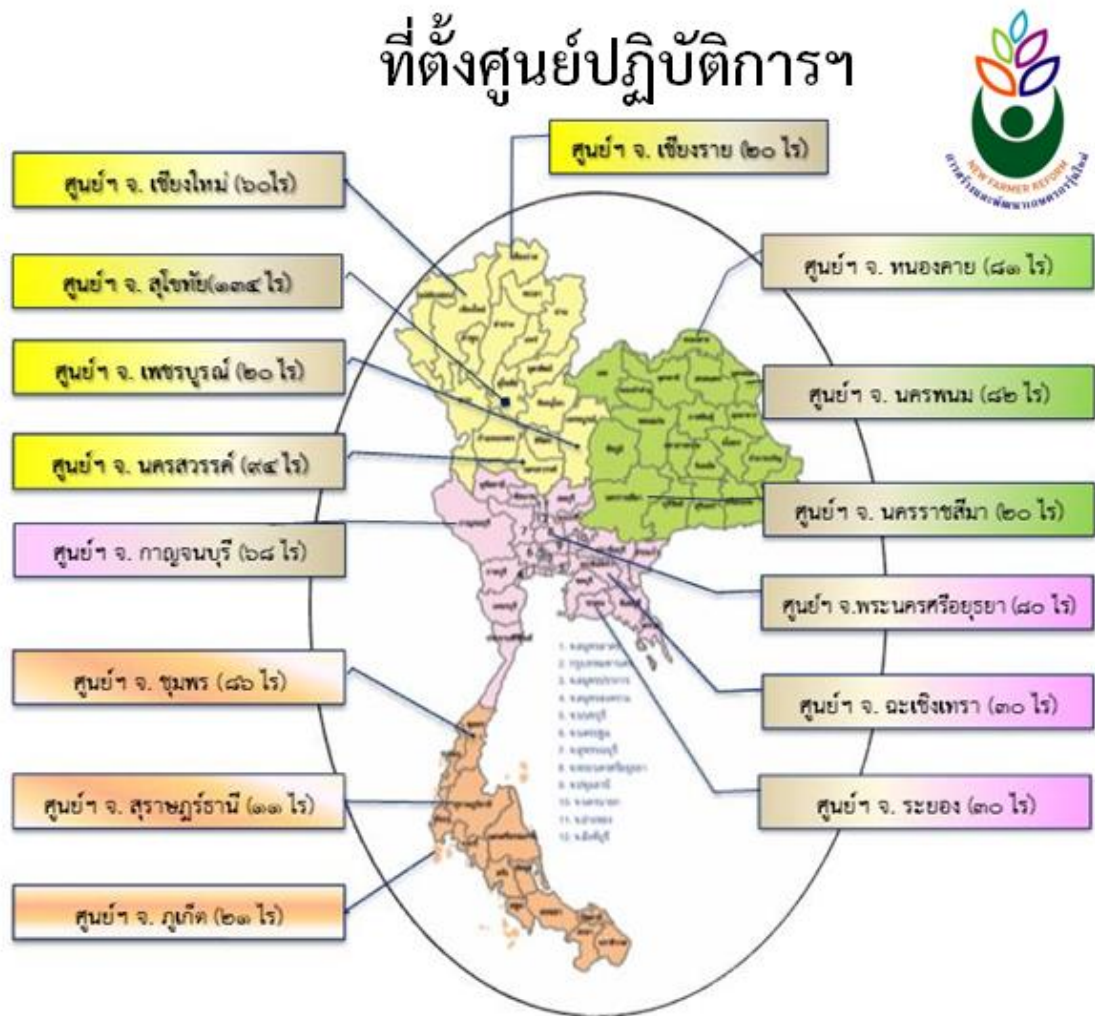
2) ส.ป.ก.จังหวัดกับเกษตรกรรุ่นใหม่ ลงนามตามหนังสือตกลงการเข้าทำประโยชน์ชั่วคราวในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว โดยอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ชั่วคราวเป็นระยะเวลา 6 เดือน

3) ชี้แจงเกษตรกรถึงการติดตามประเมินผลการเข้าทำประโยชน์เป็นระยะทุก 3 เดือน หากผลการประเมินเกษตรกรในช่วงระยะเวลา 6 เดือนไม่ผ่านการพิจารณา สามารถดำเนินการแจ้งคัดชื่อเกษตรกรออกจากโครงการได้ในทุกระยะการประเมิน ถ้าผ่านเกณฑ์การประเมินจึงจะพิจารณาให้ทำกินแบบถาวรต่อไป

ขั้นตอนการมอบเอกสารสิทธิการเข้าทำประโยชน์ตาม พรบ.ปฏิรูปที่ดิน เมื่อเกษตรกรที่เข้าทดลองทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. ครบตามกำหนด 6 เดือน และผ่านการประเมินเรียบร้อยแล้ว ให้ ส.ป.ก.จังหวัด เสนอรายชื่อเกษตรกรแก่คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อทราบ และเสนอต่อคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) เพื่อพิจารณาให้เข้าทำประโยชน์ตาม พรบ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต่อไป

ภาพที่ 6 กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ภาพที่ 7 ที่ตั้งศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้ง 11 แห่งของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

4.2 การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์มสถานศึกษา กรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร โดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

1 เตรียมผู้ประกอบการเกษตร

ปีที่ 1

การเตรียมความพร้อม

- อุดมการณ์การเป็นผู้ประกอบการเกษตร
- ทักษะเกษตรเบื้องต้นภายในฟาร์ม

2 พัฒนาทักษะการเกษตรในฟาร์ม

ปีที่ 2

พัฒนาทักษะเกษตร

- การฝึกทักษะทางการเกษตรเฉพาะทาง
- การพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้จัดการฟาร์ม

ฝึกประสบการณ์ธุรกิจเกษตรนอกสถาบัน :

- การเป็นผู้จัดการธุรกิจเกษตร
- การบริหารธุรกิจเกษตร

ระบบการนิเทศ

การเรียนรู้ในฟาร์มสถานศึกษา:

- การเป็นผู้จัดการฟาร์ม
- การบริหารงานฟาร์ม

กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตร

ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรโดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์บนฐานงานฟาร์ม

สาขาวิชา.....	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	
<u>ชื่อผู้ออกแบบ</u> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.	ชั้นปีที่ 1 การเตรียมความพร้อมเป็นผู้ประกอบการเกษตร 1. การสร้างอุดมการณ์การเป็นผู้ประกอบการเกษตร 2. ทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับงานฟาร์ม 3. ทักษะพื้นฐานการเป็นผู้จัดการฟาร์ม	<u>เงื่อนไขความสำเร็จ</u>
	ชั้นปีที่ 2 การพัฒนาทักษะทางการเกษตรสำหรับผู้ประกอบการ 1. การพัฒนาทักษะเกษตรเฉพาะทาง 2. การบริหารจัดการฟาร์ม 3. การเป็นผู้จัดการฟาร์ม	<u>เงื่อนไขความสำเร็จ</u>
	ชั้นปีที่ 3 การเป็นผู้ประกอบการเกษตร 1. การพัฒนาทักษะเชิงธุรกิจเกษตร 2. การเป็นผู้จัดการธุรกิจเกษตร	<u>เงื่อนไขความสำเร็จ</u>

บรรณานุกรม

- กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **แผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์ การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร**. กองวิทยาลัยเกษตรกรรม, กรมอาชีวศึกษา.
- กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน. 2552. **รายงานการศึกษา แนวโน้มความต้องการแรงงานในช่วงปี 2553–2557**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2554. **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพมหานคร.
- กาญจนา ทรัพย์นัย ประสงค์ ตันพิชัย และวีรจักร สุปัญญ. 2555. **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำกิจกรรมทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้ฟาร์มสถานศึกษาเป็นฐานการเรียนรู้**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กัญจน์นิกร กำเนิดเพชร. 2555. **การพัฒนาเกษตรกรรมในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการปริทัศน์**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม หน้า 13.
- ชัชพล เพ็ญโฉม. 2554. **จาก Top-down สู่ Bottom-up นโยบายการพัฒนาชุมชนยุคใหม่ที่ใครๆ ก็ออกแบบได้** (online): <http://www.tcdc.or.th/>. 8 เมษายน 2557.
- ชินภัทร ภูมิรัตน. 2542. **สรุปผลการประชุมคองเกรสนานาชาติครั้งที่ 2 เรื่องเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- นพคุณ ศิริวรรณ และคณะ. 2540. **รายงานการวิจัยความต้องการพัฒนาฟาร์มสาธิตในสถานศึกษาของครู-อาจารย์ผู้ควบคุมฟาร์มสาธิตระดับอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ**. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพมหานคร.
- นฤมล ดวงแสง และคณะ. **วารสารการบริหารและการพัฒนา**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน พ.ศ.2555.
- บรรเลง ศรีนิล และคณะ. 2548. **รายงานการวิจัยเรื่องเส้นทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี**. ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, กรุงเทพมหานคร.
- ปฤษันต์ จันทน์หอม รุ่ง มัลลิกะมาส และอนิทัย พุทธาภิ. 2554. **การขาดแคลนแรงงานไทย: สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข** (online): www.senate.go.th/w3c/senate/pictures.com/57/file-134311566.pdf. 8 เมษายน 2557.

- ปิยะนารถ จันทร์เล็ก. 2545. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกษตรของนิสิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และประสงค์ ตันพิชัย. 2547. **การศึกษาเชิงวิพากษ์: สถานภาพและทิศทางของการศึกษาเกษตรในประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, นครปฐม.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และประสงค์ ตันพิชัย. 2547. **รายงานการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของกองทุนสนับสนุนการวิจัย เรื่อง การศึกษาเชิงวิพากษ์: สถานภาพและทิศทางของการศึกษาเกษตรในประเทศไทย**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยุทธนา วลีเกียรติกุล. 2555. ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) กับผลกระทบแรงงานภาคเกษตรไทย. **วารสารวิชาการปริทัศน์**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม หน้า 5.
- รัชดากร พลภักดี และ วันชัย สายเมฆ. 2554. **เจตคติที่มีต่อวิชาชีพครูเกษตรของนักศึกษาฝึกสอน ภาควิชาครุศาสตร์เกษตรคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง**. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 มิถุนายน – กันยายน 2554
- วณิชย์ อ่วมศรี. 2556. **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษาด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการ**. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, กรุงเทพฯ.
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่. 2557. **อกท. หน่วยเชียงใหม่ (online)**. <http://cmfft.cmcat.ac.th>, 7 มีนาคม 2557.
- วินัย เมฆดำ และคณะ. 2556. **สรุปผลการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในงานแถลงข่าวความร่วมมือ**. (เอกสารอัดสำเนา).
- ศราวุธ อินทรเทศ. 2539. **การประเมินผลการฝึกประสบการณ์ทางด้านการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกรณี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-เกษตร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริพรรณ ชุมชุม. 2543. **รายงานผลการวิจัยการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพประเทศอิสราเอล**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- สวัสดิ์ อุดมโกชนัน. 2543. **รายงานการวิจัยเอกสารการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพประเทศแคนาดา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

- สุดารัตน์ อุ่นเมือง. 2544. **คุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพร หนูทอง. 2544. **พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรที่เฝ้าอำนวยความสะดวกมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุมาลี เอี่ยมสุภาสิต. 2535. **สารงานวิจัยทางการศึกษาเกษตร: การวิเคราะห์และสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ ของสาขาครุศาสตร์เกษตร พ.ศ.2527-2531**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค. 2555. **เกษตรกรรุ่นใหม่กับการเกษตรในยุคหน้า. วารสารประชาคมวิจัย**. ฉบับที่:105 หน้าที่ 4.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557. **กฎกระทรวงจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร**. (online): <http://www.library.coj.go.th/managelaw/data/26-06-56-1.PDF>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **การจัดอาชีวศึกษาและหลักสูตรการอาชีวศึกษา**. (online): <http://www.vec.go.th>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. (online): <http://www.vec.go.th>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **ประวัติความเป็นมาการอาชีวศึกษาเกษตร**. (online): <http://rkaset.vec.go.th>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2547**. (online): <http://rkaset.vec.go.th>, 7 มีนาคม 2557.
- _____. 2557. **องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อกท.)**. (online): <http://rkaset.vec.go.th>, 7 มีนาคม 2557.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. **รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนการผลิตและการพัฒนากำลังคนของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. **รายงานการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.** บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, กทม.
- เสาวนิตย์ อินาโล. 2547. **ความคาดหวังของครูเกษตรที่มีต่อองค์กรวิชาชีพครู.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนันท์ งามสะอาด. 2553. **กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานด้านนโยบาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ.
- อรรดา จิวโฮว. 2551. **การศึกษาแนวทางของรูปแบบการเรียนการสอนอาชีวศึกษาเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่ตอบสนองการสร้างผู้ประกอบการในอาชีพเกษตรกรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- อุบลรัตน์ อินทวงศ์. 2535. **สมรรถวิสัยของครูผู้สอนงานเกษตรในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์.** วิทยานิพนธ์โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุสาคี ทองพร้อม. 2538. **ผลกระทบของโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ. กช.): ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยาลัยเกษตรกรรมสตูล.** วิทยานิพนธ์โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย ยุทธชัยวรกุล และคณะ. 2552. **รูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- อัมพร มาแสง. 2555. **สมรรถนะและขีดความสามารถของแรงงานภาคเกษตรในอนาคต. วารสารวิชาการปริทัศน์. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม หน้า 9.**
- Coghlan, D. and B. Teresa. 2001. **Doing Action Research in Your Own Organization.** Sage Publications, London.
- Connors, J. and P Mundt. 2001. “Experiential Education and Career Development Events”. **The Agricultural Education Magazine.** May-June Vol 73 issue 6.
- Eggen, P. and K Don. 2001. **Educational Psychology: Windows on Classroom.** (5th Edition) Prentice-Hall, Inc, New Jersey:
- Eija, K. and R. Nevalainen. 2005. “Active learning in the process”. **Teaching and Teacher Education.** Vol 21, 623–635.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2005. **Setting up and running a school garden: A Manual for Teacher, Parents and Communities,** Rome.

Khunpisuth. 2010. **วิกฤติแรงงานภาคเกษตร** (online).

<http://mangobar.wordpress.com/2010/12/18>. 14 มีนาคม 2557.

Nina, C., R. Ritz and S. Burris. 2013. “Why Agricultural Educators Remain in the Classroom”. **Journal of Agricultural Education**. Volume 54, Number 2, pp. 1-14.

Shoulders, C.W., C. Wilder and B. E. Mayers. 2008. “Agricultural Facilities: Experiential Learning under a Different Roof”. **The Agricultural Education Magazine**. January/February, vol 83 No. 4.

William. R. and G. E. Alex. 2008. “Human resource development for modernizing the agricultural workforce”. **Human Resource Development Review**. Vol. 7, No. 4 December, 374-386.

รายนามผู้ร่วมพัฒนาคู่มือ

ด้านพืช

1. อ.ประเวทย์ ใจผื่น
2. อ.สุกัญญา ใจผื่น
3. อ.เอกชัย ยุทธชัยวรกุล
4. อ.พันธ์ทวี สหะรัตน์

วิทยากรประจำกลุ่มพืช

1. ผศ.ดร.อภิชาติ ใจอารีย์
2. อ.ดร.สุภาสินี นุ่มเนียม
3. น.ส.ชลธิชา สระทองจันทร์

ด้านสัตว์

1. อ.กิตติวรรณ ชีวรัตน์
2. อ.บุญนำ ตันธนกุล
3. อ.ภูริพงษ์ จิตรมะโน
4. อ.ชนากานต์ จิตรมะโน

วิทยากรประจำกลุ่มสัตว์

1. ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแดง
2. อ.ดร.วรรณิ อึ้งสิทธิพูนพร
3. น.ส.วรรณวิภา ทวีตั้งตระกูล

ด้านประมง

1. อ.รัชดา หมอชาติ
2. อ.สุมาลี มูลทองน้อย
3. อ.ดร.เอื้ออารี สุขสมนิตย์
4. อ.ดร.นุกุล แสงพันธุ์

วิทยากรประจำกลุ่มประมง

1. รศ.ดร.ประสงค์ ตันพิชัย
2. อ.ดร.อารีรัตน์ ภาคพิทเจริญ
3. น.ส.ธัญลักษณ์ เกิดทรัพย์

ภาคผนวก ค.

เครื่องมือวิจัย

NO.....

แบบสอบถามครูอาชีพเกษตร

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อ
อาชีพเกษตรกรรม”

ประเด็นศึกษา: แนวทางการพัฒนาครูอาชีพศึกษาเกษตร ที่สอดคล้องกับการผลิตกำลังคน
ทางด้านอาชีพศึกษาเกษตรแนวใหม่

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำโครงการวิจัย
ของภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

“ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยเท่านั้นและไม่เปิดเผย”

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับท่าน และกรอกข้อมูลให้ครบถ้วน

1. ประวัติการศึกษาของท่าน

☐

ระดับปริญญาตรี

สาขาวิชา คณะ

สถาบันการศึกษา.....

☐

ระดับปริญญาโท

สาขาวิชา คณะ

สถาบันการศึกษา.....

☐

ระดับปริญญาเอก

สาขาวิชา คณะ

สถาบันการศึกษา.....

2. ประสบการณ์การสอน (อายุราชการ) ปี

3. ท่านสอนในระดับใด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐

ปวช.

☐

ปวส.

☐

อศ.กช.

☐

อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. วิชาที่สอน (สาขาความเชี่ยวชาญ)

.....

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อการเป็นผู้ประกอบการ

1. ท่านคิดว่าการเรียนรู้ในวิทยาลัยฯ สามารถทำให้นักศึกษาเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรได้หรือไม่

☐

ได้แน่นอน เนื่องจาก

☐

ถ้ามีธุรกิจของผู้ปกครองรองรับ และนักศึกษาอยากทำ

☐

นักศึกษามีประสบการณ์จากเอกชน รัฐ มาก่อนทำ

☐

ความรู้และประสบการณ์จากวิทยาลัยเพียงพอสำหรับการทำเกษตร

☐

อื่นๆ โปรดระบุ.....

- ☐ ไม่ได้แน่นอน เนื่องจาก
 - ☐ นักศึกษาไม่ยอมทำ (ถึงแม้มีความพร้อมทางบ้าน)
 - ☐ นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
 - ☐ มีการแข่งขันทางธุรกิจสูงทำได้ยาก
 - ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ไม่แน่ใจ เนื่องจาก โปรดระบุ.....

2. ถ้าหากมีการกำหนดนโยบายการสอนให้นักศึกษาสามารถไปเป็นผู้ประกอบการ ท่านคิดว่าควรมีแนวทางการดำเนินการอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ กำหนดให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม หาประสบการณ์การทำงานเกษตรในฟาร์มต่างๆประมาณ 5 ปีหลังจบการศึกษา
- ☐ ควรจัดหาพื้นที่ให้ทำการเกษตรโดยอาจารย์ยังคงติดตามนิเทศ และประเมินผลเป็นระยะ
- ☐ ควรรับนักศึกษาที่มีศรัทธาในอาชีพเกษตร
- ☐ ควรรับนักศึกษาที่มีพื้นที่การเกษตร และครอบครัวมีอาชีพเกษตรอยู่แล้ว
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. ท่านคิดว่าโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.) เชื้อต่อการประกอบอาชีพเกษตรของนักศึกษาเมื่อจบการศึกษาหรือไม่อย่างไร

- ☐ เป็นไปได้ เนื่องจาก.....
- ☐ ไม่ได้ เนื่องจาก.....

4. ท่านคิดว่า การจัดการเรียนรู้แบบ PBL (Problem Based Learning) และ Project Based Learning ทำให้นักศึกษาสามารถไปเป็นผู้ประกอบการได้หรือไม่ อย่างไร

- ☐ เป็นไปได้ เนื่องจาก.....
- ☐ ไม่ได้ เนื่องจาก.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูเกษตรประจำการ

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการ					
1. จัดอบรมครูแกนนำ					
2. จัดอบรมอาจารย์ส่วนใหญ่ของวิทยาลัย					
3. จัดอบรมตามความสนใจของอาจารย์แต่ละท่าน					
4. จัดอบรมให้สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยฯ โดยใช้ผลจากการวิจัยสถาบัน					
5. สนับสนุนให้อาจารย์ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น					
วิธีการพัฒนาครูอาชีพเกษตรประจำการ					
1. อบรมเชิงปฏิบัติการ					
2. จัดทำคู่มือครูตามประเด็นที่ต้องการ					
3. อบรมผ่านสื่อทางไกล					
4. ศึกษาต่อในระดับปริญญาที่สูงขึ้น					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม โปรดระบุ

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ความต้องการในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูเกษตรประจำการ

① ประเด็นความต้องการในการพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพครู

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การวัดและประเมินผล					
2. จิตวิทยาวัยรุ่น					
3. เทคนิคการสอน					
4. สื่อการสอน					
5. การพัฒนาหลักสูตร					
6. เทคนิคการควบคุมชั้นเรียน					
7. การบริหารการศึกษา					
8. วิจัยทางการศึกษา					
9. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา					

② ประเด็นความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพเกษตร

- ☐ ทางด้านพืช (ระบุสาขา).....
- ☐ ทางด้านสัตว์ (ระบุสาขา).....
- ☐ ทางด้านประมง (ระบุสาขา).....
- ☐ ทางด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตร.....
- ☐ โปรดระบุความรู้และทักษะเกษตรที่ต้องการเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่
คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด

1. ท่านคิดว่าเส้นทางการผลิตครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ ควรเป็นอย่างไร

- ☐ จบ ม.6 ➡️ ศึกษาต่อ วท.บ.(เกษตรศาสตร์) ➡️ เสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
- ☐ จบ ม.6 ➡️ ปริญญาตรีทางด้านศึกษาศาสตร์-เกษตร/เกษตรศึกษา/ครุศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)
- ☐ จบ ปวช. ➡️ ศึกษาต่อ วท.บ.(เกษตรศาสตร์) ➡️ เสริมด้วยประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
- ☐ จบ ปวช. ➡️ ปริญญาตรีทางด้านศึกษาศาสตร์-เกษตร/เกษตรศึกษา/ครุศาสตร์เกษตร (Agricultural Education)

2. ท่านคิดว่าสถาบันการผลิตครูอาชีพเกษตรรุ่นใหม่ที่เหมาะสมควรมีลักษณะเช่นใด

- ☐ สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิต โดยความร่วมมือระหว่างคณะที่สอนวิชาชีพเกษตร กับคณะที่สอนวิชาชีพครู
- ☐ สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิต โดยร่วมมือกับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อจัดฝึกสอนในวิทยาลัย 1 ปี
- ☐ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจัดหลักสูตรการผลิตครูเกษตรด้วยตนเอง

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอาชีพเกษตร

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีสัมพันธภาพที่ดีในหมู่คณะ และรู้จักสามัคคี					
2. เข้าใจในบริบทของชุมชนของตนเอง					
3. มีความรู้ความสามารถในการร่วมพัฒนาวิทยาลัยของตนเองได้					
4. สามารถวางแผนการใช้และการบำรุงรักษา สื่อ/อุปกรณ์สำหรับการสอนเกษตร					
5. สามารถวางแผนการสอนและดำเนินการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
6. สามารถร่วมทำงานพัฒนากับชุมชน					
7. มีภาวะความเป็นผู้นำ					
8. สามารถแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหาด้วย กระบวนการวิจัยได้					
9. สามารถสอนภาคปฏิบัติได้					
10. สามารถให้คำแนะนำและนิเทศโครงการเกษตร					
11. ทำหน้าที่อาจารย์ประจำฟาร์มวิทยาลัย					
12. แสวงหาเทคโนโลยีทางการเกษตร					
13. แสวงหานวัตกรรมทางการศึกษา					
14. มีประสบการณ์ทางด้านเกษตรในสาขาของ ตนเอง					
15. สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทที่ทำงานได้					
16. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

😊 ขอขอบคุณค่ะ 😊

แบบสอบถามอาจารย์

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
ภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน เพื่ออาชีพ
เกษตรกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

5. ชื่อ..... อายุ.....ปี
6. ตำแหน่ง.....
7. สังกัด วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัด.....
8. วุฒิการศึกษา ☐ เกษตรศาสตร์ ☐ เกษตรศึกษา
9. ประสบการณ์สอน (อายุราชการ).....ปี
10. สอนสาขา ☐ พืชศาสตร์ ☐ สัตวศาสตร์, ประมง
11. วิชาที่สอน (ความเชี่ยวชาญ).....
12. ระดับที่สอน
☐ ปวช.
☐ ปวส.
☐ เกษตรกร (กฏนาระบุ กลุ่ม โครงการ)
.....
13. มีความเกี่ยวข้องกับโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือไม่ อย่างไร
☐ ไม่เกี่ยวข้อง
☐ หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ (เป็นเกษตรกร)
☐ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ (เป็นนักศึกษา)
☐ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน (เป็นเกษตรกร)
☐ โครงการวิจัยปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน

ตอนที่ 2 บริบทของวิทยาลัย

1. วิทยาลัยมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในหลักสูตร (ปวช. ปวส.) ปกติ เป็นอย่างไร
.....
.....

มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่

.....
.....

วิทยาลัยมีแนวทางการในการดำเนินการ อกท. อย่างไร

.....
.....

มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่

.....
.....

วิทยาลัยยังดำเนินโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.) หรือ ไม่

☐ มี ดำเนินโครงการอย่างไร

.....
.....

มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่

.....
.....

เชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกหรือไม่ อย่างไร

☐ ที่ส่วนตัว

☐ สปก.

☐ ฟาร์มจำลองของวิทยาลัย

☐ อื่นๆ.....

มีการดำเนินงาน ดังนี้

.....
.....

☐ ไม่มี ทำไม่ยกเลิก

.....
.....

2. วิทยาลัยยังดำเนินโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กับ สปก.

ดังต่อไปนี้ หรือไม่

☐ หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ดำเนินการมาที่รุ่น.....ปี พ.ศ.

มีการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานโดยภาพรวม ดังนี้

.....
.....

☐ มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่

.....
.....

☐ ไม่มี ทำไม่ยกเลิก

.....
.....

☐ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพยุคใหม่ ดำเนินการมาที่รุ่น..... พ.ศ.
มีการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานโดยภาพรวม ดังนี้

.....
.....

มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่

.....
.....

☐ ไม่มี ทำไม่ยกเลิก

.....
.....

☐ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ดำเนินการมาที่รุ่น..... พ.ศ.
มีการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานโดยภาพรวม ดังนี้

.....
.....

มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่

.....
.....

☐ ไม่มี ทำไม่ยกเลิก

.....
.....

3. ท่านคิดว่าโครงการ อศ.กช. สามารถทำให้นักศึกษา (ผู้เรียน) เป็นผู้ประกอบการได้มาก
น้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

.....
.....

4. ท่านคิดว่าโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กับ สปก.: การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ / การพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพใหม่ / การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) สามารถทำให้นักศึกษา (ผู้เรียน) เป็นผู้ประกอบการได้มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด
-
-

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อการเป็นผู้ประกอบการ

1. การเรียนในวิทยาลัย (การเรียนการสอนปกติ โครงการ อศ.กช. และโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กับ สปก.: การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ / การพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพใหม่ / การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) สามารถทำให้นักศึกษาเป็นผู้ประกอบการได้หรือไม่

☐ ไม่แน่ใจ อาจจะได้ ขึ้นกับหลายปัจจัย ยกตัวอย่างนักศึกษา (เล่าให้ฟัง ขอเบอร์ติดต่อนักศึกษา)

- ☐ กรณีศึกษาสำเร็จ (ระบุชื่อนักศึกษา.....)
- ☐ กรณีสำเร็จระยะแรก (ระบุชื่อนักศึกษา.....)
- ☐ กรณีศึกษาไม่สำเร็จ (ระบุชื่อนักศึกษา.....)

หมายเหตุ ให้ตามเก็บข้อมูลจากนักศึกษาเพิ่ม แบ่งกรณีศึกษาดังนี้ (ใช้แบบสอบถามของนักศึกษา)

- ☐ สำเร็จตั้งแต่แรกจนปัจจุบันต่อเนื่องยั่งยืน (5ปี ขึ้นไป)
- ☐ สำเร็จระยะแรก (1-5 ปี) หลังจากนั้นไม่สำเร็จ
- ☐ ไม่สำเร็จตั้งแต่อยู่วิทยาลัย

☐ ได้แน่นอน เพราะ

☐ ทางบ้าน/ผู้ปกครอง ประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่แล้ว มีธุรกิจของผู้ปกครองรองรับ

☐ นักศึกษามีเป้าหมายในชีวิตที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรที่ชัดเจน มีความมุ่งมั่น

☐ นักศึกษามีประสบการณ์จากสถานประกอบการเอกชน รัฐ มาก่อนทำ

☐ อื่นๆ.....

☐ ไม่ได้แน่นอน เพราะ

☐ นักศึกษาไม่ยอมทำ (ถึงแม้มีความพร้อมทางบ้าน)

☐ นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

- ☐ มีการแข่งขันทางธุรกิจสูงทำได้ยาก
- ☐ ทำได้เพียงระยะแรกพักเดียวก็เลิก
- ☐ ขาดปัจจัยสนับสนุนการประกอบอาชีพ เช่น ที่ดิน ทุน เครื่องจักร

สาธารณูปโภคพื้นฐาน

- ☐ อื่นๆ

2. ถ้าจะต้องทำให้ได้ จะมีแนวทางอย่างไร

- ☐ ให้ไปหาประสบการณ์ในฟาร์ม/สถานประกอบการของเอกชน ประมาณ 5 ปี
หลังจบ
- ☐ จัดหาพื้นที่ดินให้ทำกินเลยแบบที่ สปก. ทำ (อาจไม่สำเร็จเพราะเข้ามาหวังที่
มากกว่า)
- ☐ รับนักศึกษาที่มีศรัทธา และความมุ่งมั่นในอาชีพเกษตร (หาดาว)
- ☐ รับนักศึกษาที่ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกร และมีพื้นที่ทำการเกษตรของ
ครอบครัวอยู่แล้ว
- ☐ หาระบบพี่เลี้ยงรองรับในช่วงแรกของการไปเป็นผู้ประกอบการ
- ☐ ในช่วงที่ศึกษา ให้จัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เรียนรู้จากการ
ปฏิบัติจริง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตร
- ☐ อื่นๆ.....

3. ท่านเชื่อว่าการจัดการเรียนรู้แบบ PBL (problem based learning) และ Project based learning ทำให้นักศึกษา สามารถไปเป็นผู้ประกอบการได้หรือไม่ เพียงใด

.....

.....

ปัจจัยใดที่ท่านคิดว่ามีผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการ อย่างไร

- ☐ ผู้บริหาร
เหตุผล.....
- ☐ อาจารย์
เหตุผล.....

☐ ระบบการเรียนการสอน

- องค์ความรู้
- ทักษะปฏิบัติ
- ประสบการณ์

เหตุผล.....

นักศึกษา

- การมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน
- บุคลิกภาพมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความอดทน
- อื่นๆ.....

เหตุผล.....

☐ นโยบายของสำนักงานการอาชีวศึกษา

เหตุผล.....

☐ ฟาร์มฝึกปฏิบัติจริง

เหตุผล.....

☐ ปัจจัยสนับสนุนในการประกอบการ

- ที่ดิน
- เงินทุน
- เครื่องจักร
- สาธารณูปโภคพื้นฐาน
- อื่นๆ.....

เหตุผล.....

แบบสอบถามนักศึกษา

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร
ภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
เพื่ออาชีพเกษตรกรรม

นักศึกษากรณีศึกษา

- ☐ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรตั้งแต่แรกจนปัจจุบันต่อเนื่อง
ยั่งยืน (5 ปี ขึ้นไป)
- ☐ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรในระยะแรก (1-5 ปี) หลังจาก
นั้นไม่สำเร็จ
- ☐ ไม่สำเร็จตั้งแต่อยู่วิทยาลัย

ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา

- ชื่อ..... อายุ.....ปี
- ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....
- ที่อยู่.....
เบอร์ติดต่อ..... email.....
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัด.....
- เคยเข้าร่วมโครงการอะไรของวิทยาลัย

☐ โครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กับ สปก.

☐ การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่

☐ การพัฒนาเกษตรกรมีอาชีพยุคใหม่

☐ การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน

☐ เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. (รุ่นที่.....)

☐ เรียนอะไรบ้าง.....

☐ วิธีการเรียนเป็นอย่างไร

☐ สิ่งที่น่าไปใช้ได้จริง (วิชา/เนื้อหา, เทคนิคการสอน, แหล่งเรียนรู้,

การประเมินผล).....

☐ โครงการในวิทยาลัย

☐ เกษตรเพื่อชีวิต รายละเอียด (กิจกรรมที่ทำ/สิ่งที่น่าไปใช้ในการประกอบ
อาชีพ).....

- ☐ อื่นๆ.....
- ☐ เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. (รุ่นที่.....)
- ☐ โครงการ อศ.กช.
- ☐ เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. (รุ่นที่.....)
- ☐ เรียนอะไรบ้าง.....
- ☐ วิธีการเรียนเป็นอย่างไร
- ☐ สิ่งที่น่าสนใจได้จริง (วิชา/เนื้อหา, เทคนิคการสอน, แหล่งเรียนรู้, การประเมินผล).....

6. เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมภายหลังที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หรือไม่ อย่างไร

- ☐ เรื่องที่เรียนรู้.....
- ☐ แหล่งเรียนรู้.....
- ☐ วิธีการเรียนรู้
- ☐ ด้วยตนเอง
- ☐ ฝึกอบรมกับหน่วยงาน ระบุ.....
- ☐ อื่นๆ

7. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการ (ประกอบอาชีพเกษตร)

- ☐ ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยาลัย.....

.....

.....

- ☐ ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานนอกวิทยาลัย (เช่น สปก. สอศ.).....

.....

.....

- ☐ ข้อเสนอแนะสำหรับนักศึกษา.....

.....

.....

8. ปัจจัยที่ทำให้การประกอบอาชีพสำเร็จ

- ☐ ความเชื่อมั่นของนักศึกษา จิตวิญญาณ

- ☐ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ☐ การตลาดรองรับ การวิเคราะห์ตลาด
- ☐ การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการประกอบอาชีพ เช่น ที่ดิน ทุน สาธารณูปโภค
- ☐ อื่นๆ.....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

ความต้องการการสนับสนุนเพื่อการประกอบอาชีพ อะไร จากใคร อย่างไร

- ☐ จากวิทยาลัย
.....
.....
- ☐ จาก สปก.
.....
.....
- ☐ จากหน่วยงานอื่น
.....
.....
- อื่นๆ
.....
.....

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่ง
ประเทศไทย ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชนเพื่ออาชีพเกษตรกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. สังกัดวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัด.....
3. สาขาที่เชี่ยวชาญ ☐ พืชศาสตร์ ☐ สัตวศาสตร์ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
4. ระดับชั้น ☐ ปวช. ชั้นปีที่ ☐ ปวส. ชั้นปีที่.....
5. ตำแหน่งในกิจกรรม อกท.
6. รางวัลที่เคยได้รับจากกิจกรรม อกท.....
7. นักศึกษาเข้าร่วมการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตรกรจากกิจกรรมใดต่อไปนี้
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพ
☐ โครงการเกษตรเพื่อชีวิต
☐ หลักสูตรอาชีวศึกษาระดับวิทยาศาสตร์
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรม อกท. ในการพัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตรของนักศึกษา

คำชี้แจง ให้นักศึกษา กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ระดับความคิดเห็น: 5 = เห็นด้วยมาก 4 = เห็นด้วย 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด
ที่สุด มาก

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ข้าพเจ้าได้พัฒนาความสามารถอย่างรอบด้านจากกิจกรรม อกท.					
2. ข้าพเจ้ารู้สึกเสียเวลา ไม่คุ้มค่ากับกิจกรรม อกท.					
3. ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรบังคับทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม อกท.					
4. ถ้าไม่มีกิจกรรม อกท. ข้าพเจ้าก็ไม่ไปประกอบอาชีพเกษตรได้ดีเหมือนกัน					
5. ข้าพเจ้ารู้สึกว่ากิจกรรม อกท. เป็นการชะงักขวางการเรียน					
6. ข้าพเจ้าคิดว่ากิจกรรม อกท. เป็นกิจกรรมเพื่ออาจารย์					
7. ข้าพเจ้าอยากให้มีกิจกรรม อกท. นี้ตลอดไป					
8. ถ้าเลือกได้ข้าพเจ้าจะไม่เข้าร่วมกิจกรรม อกท.					
9. ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดที่ต้องมาร่วมกิจกรรม อกท.					
10. ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในกิจกรรม อกท.					
11. กิจกรรม อกท. ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำให้ข้าพเจ้า					
12. ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรม อกท. เสมอ					
13. ข้าพเจ้าเห็นว่า กิจกรรม อกท. มีคุณค่าต่อการพัฒนาเป็นผู้นำการเกษตร					
14. ข้าพเจ้ายินดีที่จะอาสาทำกิจกรรม อกท.					
15. ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์มากมายนอกห้องเรียนจากการเข้าร่วม อกท.					

😊ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการประกอบอาชีพการเกษตร
ภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน เพื่ออาชีพเกษตรกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. สังกัดวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัด.....
3. สาขาที่เชี่ยวชาญ ☐ พืชศาสตร์ ☐ สัตวศาสตร์ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
4. หลักสูตรที่เรียน ☐ ปวช. ชั้นปีที่ ☐ ปวส. ชั้นปีที่.....
5. ตำแหน่งในกิจกรรม อกท.
6. รางวัลที่เคยได้รับจากกิจกรรม อกท.
7. นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมมืออาชีพ
☐ โครงการเกษตรเพื่อชีวิต
☐ หลักสูตรอาชีวศึกษาระฐานวิทยาศาสตร์
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นในการประกอบอาชีพการเกษตรของนักศึกษา

คำชี้แจง ให้นักศึกษา กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ระดับความคิดเห็น: 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ข้าพเจ้าสามารถเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบการศึกษาได้					
2. ข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาในการทำการเกษตรของข้าพเจ้าได้					
3. ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ด้านการเกษตรไปเป็นผู้ประกอบการเกษตรได้					
4. ข้าพเจ้ามีความรู้ด้านการเกษตรน้อยไปที่จะเป็นเจ้าของกิจการเกษตร					
5. ข้าพเจ้ามีทักษะการเกษตรเพียงพอที่จะประกอบการเกษตรด้วยตนเอง					
6. ข้าพเจ้าสามารถจัดการขายผลผลิตที่ข้าพเจ้าผลิตออกมาได้					
7. ข้าพเจ้าสามารถวางแผนการจัดการฟาร์มที่เหมาะสมกับตนเองได้					
8. ข้าพเจ้าต้องไปหาประสบการณ์หลังจบการศึกษาก่อนเป็นผู้ประกอบการ					
9. ข้าพเจ้าอายุน้อยเกินไปที่จะเป็นผู้ประกอบการเกษตรหลังจบการศึกษา					
10. ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์ในวิทยาลัยพอที่จะเป็นผู้ประกอบการเกษตร					
11. ข้าพเจ้านั้นใจว่าจะแก้ปัญหาในการทำการเกษตรได้ถึงแม้จะมีความพร้อมในปัจจัยการผลิตน้อย					
12. ข้าพเจ้าขอเพียงการสนับสนุนการทำอาชีพเกษตรเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำอาชีพนี้ได้					
13. ข้าพเจ้าคิดว่ามีความรู้ด้านการเกษตรพอในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร					
14. หากข้าพเจ้าเป็นผู้ประกอบการเกษตรคงต้องหาอาชีพเสริม					
15. ข้าพเจ้าจะหาอาชีพอื่นทำแทนอาชีพเกษตรหลังจบการศึกษา					

หน้า 2

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อกิจกรรม อกท. ในการพัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตรของนักศึกษา

คำชี้แจง ให้นักศึกษา กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ระดับความคิดเห็น: 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ข้าพเจ้าได้พัฒนาความสามารถอย่างรอบด้านจากกิจกรรม อกท.					
2. ข้าพเจ้ารู้สึกเสียเวลา ไม่คุ้มค่ากับกิจกรรม อกท.					
3. ข้าพเจ้าเห็นว่า <u>ไม่ควร</u> บังคับทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม อกท.					
4. ถ้า <u>ไม่มี</u> กิจกรรม อกท. ข้าพเจ้าก็ไปประกอบอาชีพเกษตรได้ดีเหมือนกัน					
5. ข้าพเจ้ารู้สึกว่ากิจกรรม อกท. เป็นภาระขัดขวางการเรียน					
6. ข้าพเจ้าคิดว่ากิจกรรม อกท. เป็นกิจกรรมเพื่ออาจารย์					
7. ข้าพเจ้าอยากให้มีกิจกรรม อกท. นี้ตลอดไป					
8. ถ้าเลือกได้ข้าพเจ้าจะไม่เข้าร่วมกิจกรรม อกท.					
9. ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดที่ต้องมาร่วมกิจกรรม อกท.					
10. ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในกิจกรรม อกท.					
11. กิจกรรม อกท. ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำให้ข้าพเจ้า					
12. ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรม อกท. เสมอ					
13. ข้าพเจ้าเห็นว่า กิจกรรม อกท. มีคุณค่าต่อการพัฒนาเป็นผู้นำการเกษตร					
14. ข้าพเจ้ายินดีที่จะอาสาทำกิจกรรม อกท.					
15. ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์มากมายนอกห้องเรียนจากการเข้าร่วม อกท.					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม อกท.

.....

.....

.....

.....

😊ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

แบบสอบถามเกษตรกรรุ่นใหม่

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร: เส้นทางสู่การเป็น

ผู้ประกอบการเกษตรกรรม

ภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและชุมชนเพื่ออาชีพเกษตรกรรม

ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรรุ่นใหม่

1. ชื่อ..... อายุ.....ปี
2. ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....
3. ที่อยู่.....
4. เบอร์ติดต่อ..... email.....
5. ประวัติการศึกษา.....
6. การเข้าร่วมโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
☐ การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. (รุ่นที่....)
☐ การพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพอายุน้อย เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. (รุ่นที่....)
☐ การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. (รุ่นที่....)

ข้อมูลเส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

1. มีความคิดเห็นหรือมุมมองต่ออาชีพเกษตรกรรมอย่างไร
.....
.....
2. ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างในปัจจุบันเคยประกอบอาชีพอะไรมาก่อน แล้ว
ทำไมถึงสนใจในอาชีพเกษตรกรรม (จุดเปลี่ยนที่สำคัญคืออะไร)
.....
.....
3. รู้จักโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อย่างไร
.....
.....
4. กระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรของโครงการ เขาทำอะไรกันบ้าง คุณคิดว่ากระบวนการ
กระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรที่โครงการทำอยู่สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมโครงการเป็น
ผู้ประกอบการเกษตรกรรม (เพียงพอหรือไม่ ยังขาดอะไรที่ต้องการให้เสริมบ้าง)
.....
.....

5. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อพื้นที่รองรับของ ส.ป.ก. และเกณฑ์ในการได้รับเอกสารรับรองสิทธิ

.....

.....

6. หลังจากผ่านการอบรม/พัฒนาแล้ว เมื่อเข้าพื้นที่รองรับ ได้เริ่มต้นเพื่อประกอบอาชีพอย่างไร (ทำอะไร อย่างไร) ปัจจุบันทำอะไรบ้าง

.....

.....

7. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

.....

.....

8. ปัจจุบันถือว่าตนเองประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมหรือยัง สิ่งประสบความสำเร็จคืออะไร และเพราะอะไรถึงสำเร็จ (ปัจจัยความสำเร็จ)

.....

.....

9. เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมภายหลังที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หรือไม่ อย่างไร

- ☐ เรื่องที่เรียนรู้.....
- ☐ แหล่งเรียนรู้.....
- ☐ วิธีการเรียนรู้
- ☐ ด้วยตนเอง
- ☐ ผูกอบรมกับหน่วยงาน ระบุ.....
- ☐ อื่นๆ

10. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

- ☐ ข้อเสนอแนะสำหรับ

วิทยาลัย.....

.....

☐ ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานนอกวิทยาลัย (เช่น สปก. สอศ.).....

.....

- ☐ ข้อเสนอแนะสำหรับนักศึกษา.....

.....

.....

11. ปัจจัยที่ทำให้การประกอบอาชีพสำเร็จ

- ☐ ความเชื่อมั่นของนักศึกษา จิตวิญญาณ
- ☐ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ☐ การตลาดรองรับ การวิเคราะห์ตลาด
- ☐ การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการประกอบอาชีพ เช่น ที่ดิน ทุน สาธารณูปโภค เป็นต้น
- ☐ อื่นๆ.....

12. ความภาคภูมิใจในตนเอง / การยอมรับจากชุมชนและสังคม

.....

.....

.....

13. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แบบสอบถามต้นแบบเกษตรกร

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร: เส้นทางสู่การเป็น
ผู้ประกอบการเกษตรกรรม
ภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากำลังคนและชุมชนเพื่ออาชีพเกษตรกรรม

ข้อมูลพื้นฐานของต้นแบบเกษตรกร

1. ชื่อ..... อายุ.....ปี ทำอาชีพเกษตรกรรมมา.....ปี
2. ปัจจุบันประกอบอาชีพ (ทำกิจกรรมทางการเกษตรอะไรบ้าง)
.....
.....
3. ที่อยู่.....
4. เบอร์ติดต่อ..... email.....
5. ประวัติการศึกษา
.....
.....
6. ประวัติการทำงาน
.....
.....
7. รางวัลแห่งความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรม
.....
.....

ข้อมูลเส้นทางสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรม

1. มีความคิดเห็นหรือมุมมองต่ออาชีพเกษตรกรรมอย่างไร (ทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรม)
.....
.....
2. ท่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ทำอยู่ในปัจจุบันอย่างไรบ้าง (ถ่ายทอดมา
จากบรรพบุรุษ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมของหน่วยงานต่างๆ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมอาชีพ การรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ)
.....
.....
3. ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างในปัจจุบันเคยประกอบอาชีพอะไรมาก่อน แล้ว
ทำไมถึงสนใจในอาชีพเกษตรกรรม (จุดเปลี่ยนที่สำคัญคืออะไร)
.....
.....
4. ท่านมีการพัฒนาศักยภาพการผลิตทางการเกษตรเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร
.....
.....

5. ท่านประสบปัญหาอะไรบ้างในการประกอบอาชีพ และท่านแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ท่านได้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดบ้าง อย่างไร

.....
.....

6. ท่านคิดว่าหากเราต้องการให้เกิดความยั่งยืนของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมควรทำอย่างไร ใครควรเข้ามามีส่วนในการผลักดันหรือดำเนินการบ้าง (เพิ่มจำนวน พัฒนาศักยภาพเกษตรกร)

.....
.....

7. ท่านคิดว่าสถานการณ์ด้านการเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

8. ปัจจุบันถือว่าตนเองประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมหรือยัง สิ่งที่ประสบความสำเร็จคืออะไร และเพราะอะไรถึงสำเร็จ (ปัจจัยความสำเร็จ)

.....
.....

9. ท่านได้ถ่ายทอดสิ่งที่ท่านทำให้บุคคลอื่นหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

10. ปัจจัยที่ทำให้การประกอบอาชีพสำเร็จ

.....
.....

11. ความภาคภูมิใจในตนเอง / การยอมรับจากชุมชนและสังคม

.....
.....

12. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....
.....

แบบสอบถามภาคีการพัฒนา

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตร ภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน เพื่ออาชีพ เกษตรกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อ..... อายุ.....ปี
2. ตำแหน่ง.....
- 3.สังกัด.....
4. วุฒิการศึกษา
5. หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ.....

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อการเป็นผู้ประกอบการ

1. ที่มาของโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้ง 3 หลักสูตร เกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ และเกษตรกรยั่งยืน (อาจจะทำความเข้าใจโครงการบ่มเพาะเกษตรกรในอนาคต)

.....
.....

2. บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่ทำความร่วมมือ สอศ. ส.ป.ก. ธ.ก.ส. สกว.ในการดำเนินงาน

2.1 สอศ.

.....
.....

2.2 ส.ป.ก. (และหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ)

.....
.....

2.3 สกว.

.....
.....

2.4 ธ.ก.ส.

.....
.....

3. ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

3.1 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา (2553-ปัจจุบัน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ) แต่ละหลักสูตรดำเนินการไปกี่รุ่น มีผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละหลักสูตรกี่คน สามารถเข้าพื้นที่ ส.ป.ก.กี่คน และได้รับการรับรองสิทธิ์ในพื้นที่ทำกินกี่คน

.....

.....

3.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และการแก้ไขปัญหา

.....

.....

4. ท่านคิดว่าโครงการความร่วมมือสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กับ สปก.: การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ / การพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ / การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) สามารถทำให้นักศึกษา (ผู้เรียน) เป็นผู้ประกอบการได้มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

.....

.....

5. แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อการเป็นผู้ประกอบการ:

ตัวอย่าง

5.1 Input: ปัจจัยนำเข้า คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ

เช่น

๕ รับนักศึกษาที่มีศรัทธา และความมุ่งมั่นในอาชีพเกษตร (หาดาว)

๕ รับนักศึกษาที่ครอบครัวยุติธรรมประกอบอาชีพเกษตรกร และมีพื้นที่ทำการเกษตรของ

ครอบครัวยุติธรรมแล้ว

.....

.....

5.2 Process: กระบวนการ (ความรู้และทักษะการเกษตร(รวมถึงการตลาด การบริหารจัดการฟาร์ม การปรับทัศนคติและสร้างเป้าหมายในชีวิต พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (การวางแผน การคิดสร้างสรรค์))

เช่น

๕ ในช่วงที่ศึกษา ให้จัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตร

๕ ให้ไปหาประสบการณ์ในฟาร์ม/สถานประกอบการของเอกชน ประมาณ 5 ปีหลังจบ

- ๕ จัดหาพื้นที่ดินให้ทำกินเลยแบบที่ สปก. ทำ (อาจไม่สำเร็จเพราะเข้ามาหวังที่มากกว่า)
- ๕ หาระบบพี่เลี้ยงรองรับในช่วงแรกของการไปเป็นผู้ประกอบการ

5.3 output: หน้าตาของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องการ เช่น

- พอเพียง
- สามารถใช้ความรู้ ข้อมูลในการตัดสินใจและสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ
- รู้จักผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพเกษตร
- สามารถบริหารจัดการอาชีพเกษตรกรรมของตนเองได้อย่างครบวงจรการผลิต
- สามารถยกระดับและขยายผลการทำอาชีพเกษตรกรรมสู่ชุมชน (เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นต้นแบบการประกอบอาชีพ)

6. ท่านเชื่อว่าการจัดการเรียนรู้แบบ PBL (problem based learning) และ Project based learning ทำให้นักศึกษา สามารถไปเป็นผู้ประกอบการได้หรือไม่ เพียงใด

7. ปัจจัยใดที่ท่านคิดว่ามีผลต่อการพัฒนาให้ผู้ประกอบการ อย่างไร

ขอขอบคุณ

ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และชุมชน

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม 73140

ภาคผนวก ง.

ประมวลภาพกิจกรรมของโครงการ

สัมภาษณ์ ผอ.วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา

สัมภาษณ์ ผอ.วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตรัง

ประชุมร่วมกับ สปก.

ร่วมฟังประชุมแนวทางดำเนินงานของ สปก.

ร่วมประชุมกับคณาจารย์ วิทยาลัยเกษตรกาญจนบุรี

สัมภาษณ์ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จ

สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ณ มหาวิทยาลัยนครพนม

สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ลงพื้นที่เกษตรกร นิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว

ลงสำรวจพื้นที่ของเกษตรกร อำเภอโนนดินแดง

สัมภาษณ์ นักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ อกท. ระดับภาค

สัมภาษณ์ นักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ อกท. ระดับชาติ

เวทีระดมความคิดของผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ทั้ง 43 แห่ง

สัมภาษณ์ ผอ.วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่

สัมภาษณ์ อาจารย์วิทยาลัยเกษตรกำแพงเพชร

สัมภาษณ์ อาจารย์วิทยาลัยเกษตรเชียงราย

สัมภาษณ์ อาจารย์วิทยาลัยเกษตรร้อยเอ็ด

สัมภาษณ์ อาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีโนนดินแดง

สัมภาษณ์ เกษตรกรในพื้นที่ สปก. อำเภอลวกแดง

สัมภาษณ์ เกษตรกรในพื้นที่ สปก. อำเภอภูพานยาว

สัมภาษณ์ เกษตรกรในพื้นที่ สปก. อำเภอโนนดินแดง

สัมภาษณ์ นักศึกษาปัจจุบัน โครงการฝึกงานต่างประเทศ

สัมภาษณ์ เกษตรกรในพื้นที่ สปก. อำเภอดำรงน้ำเขียว

ประชุมกลุ่มย่อยนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรฯ ชลบุรี

สัมภาษณ์ ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ

เก็บแบบสอบถามงานวิจัยจากนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรฯ

เวทีระดมความคิดของเกษตรกรในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว

การประชุมระดมความคิดเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพเกษตร
(18 มีนาคม 2557)

การประชุมระดมความคิดเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพเกษตร
(25 เมษายน 2557)

การประชุมทีมวิจัย

การจัดเวทีระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายและจัดทำคู่มือ
“การพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตรบนเส้นทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

(5-6 กรกฎาคม 2557)

ตารางภาคผนวกที่ 1 รายงานสรุปจำนวนบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อประกอบการจัดสรรงบประมาณประจำปี พ.ศ.2556 (ข้อมูล ณ วันที่ 20 มิถุนายน 2556)

ที่	รายชื่อหน่วยงาน/สถานศึกษา	ข้าราชการ			ลูกจ้างประจำ		พนักงานราชการ		ลูกจ้างชั่วคราวทำหน้าที่สอน				ลูกจ้างชั่วคราวทำหน้าที่ทั่วไป				ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	รวมมีบุคลากรทั้งสิ้น
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	ก.พ.	ทำหน้าที่สอน	ทั่วไป	ทำหน้าที่สอน	ทั่วไป	จ้างด้วยเงินป.ม.		จ้างด้วยเงินรายได้		จ้างด้วยเงินป.ม.		จ้างด้วยเงินรายได้			
									งบดำเนินงาน	งบเงินอุดหนุน	รายเดือน	รายชั่วโมง	งบดำเนินงาน	งบเงินอุดหนุน	รายเดือน	รายชั่วโมง		
1	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร	2	20	-	-	4	9	-	-	3	-	-	1	31	-	-	-	70
2	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี	4	35	-	-	15	1	-	-	-	3	-	-	-	8	2	-	68
3	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี	5	49	3	-	23	-	-	-	-	3	-	-	-	12	-	-	95
4	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท	4	31	3	-	18	2	-	-	1	-	-	-	12	-	-	-	71
5	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี	5	48	1	-	19	-	-	-	-	3	-	-	8	4	-	-	88
6	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา	3	27	1	-	24	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	61
7	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสระแก้ว	4	41	3	-	21	5	2	-	-	1	-	-	-	8	-	-	85
8	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา	5	60	2	-	21	7	-	-	-	-	-	-	-	17	-	1	113
9	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์	5	49	1	-	17	10	-	-	12	3	-	-	15	19	5	-	136
10	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ	5	51	3	-	25	10	2	-	-	2	-	40	57	-	-	-	195
11	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี	5	57	3	-	17	12	-	-	3	-	-	-	29	-	-	-	126
12	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยียโสธร	5	28	1	-	10	9	-	-	-	2	-	-	-	9	14	-	78
13	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ	5	90	3	-	15	1	-	-	1	-	-	-	1	13	-	-	89
14	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น	5	49	3	-	15	12	-	-	2	-	-	-	42	-	-	-	128
15	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี	5	54	1	-	18	1	-	-	-	5	-	-	-	24	-	-	108
16	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม	5	42	-	-	13	12	1	-	3	-	-	-	21	-	-	-	97
17	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด	5	49	1	1	16	13	-	-	-	5	-	-	-	38	-	-	128
18	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่	5	54	2	-	20	7	1	-	1	-	-	-	22	-	-	-	112
19	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูน	5	49	1	-	16	6	2	-	-	-	-	4	13	-	-	-	96
20	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่	5	39	3	-	13	6	1	-	-	-	-	-	16	-	-	-	83
21	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา	4	24	-	-	13	17	-	-	-	-	1	-	8	7	-	-	74

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายชื่อหน่วยงาน/สถานศึกษา	ข้าราชการ			ลูกจ้างประจำ		พนักงานราชการ		ลูกจ้างชั่วคราวทำหน้าที่สอน				ลูกจ้างชั่วคราวทำหน้าที่ทั่วไป				ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	รวมมีบุคลากรทั้งสิ้น	
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	ก.พ.	ทำหน้าที่สอน	ทั่วไป	ทำหน้าที่สอน	ทั่วไป	จ้างด้วยเงินป.ม.		จ้างด้วยเงินรายได้		จ้างด้วยเงินป.ม.		จ้างด้วยเงินรายได้				
									งบดำเนินงาน	งบเงินอุดหนุน	รายเดือน	รายชั่วโมง	งบดำเนินงาน	งบเงินอุดหนุน	รายเดือน	รายชั่วโมง			
22	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย	5	52	2	-	12	6	-	-	1	6	-	-	-	-	19	-	-	103
23	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครสวรรค์	4	25	1	1	16	3	1	-	-	3	-	-	-	-	24	-	-	78
24	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี	4	23	1	-	17	3	1	-	-	7	-	-	-	-	22	-	-	78
25	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร	5	27	1	-	19	9	-	1	-	1	1	-	-	-	-	15	-	79
26	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตาก	5	29	1	-	17	2	1	-	-	3	-	-	-	-	16	-	-	74
27	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย	5	31	-	-	15	2	-	-	3	2	-	-	-	7	9	12	-	86
28	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพิจิตร	5	36	-	-	11	2	-	-	6	-	-	-	-	22	-	-	-	82
29	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบูรณ์	5	32	-	-	20	4	2	-	4	-	-	-	-	15	-	-	-	82
30	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี	4	40	1	-	16	1	4	-	-	-	-	-	-	3	17	-	-	86
31	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี	5	31	1	-	26	4	-	-	4	-	-	-	29	15	-	-	7	122
32	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี	5	47	-	-	13	4	-	-	-	2	-	-	-	-	20	4	-	95
33	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี	4	40	1	-	27	1	-	-	-	6	-	-	-	-	15	-	-	94
34	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช	5	46	3	-	16	16	-	-	-	3	-	-	-	-	23	-	-	112
35	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่	5	27	2	-	20	2	-	-	-	3	-	-	-	-	17	-	-	86
36	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา	3	20	1	-	17	2	-	-	-	1	-	-	-	-	7	-	-	61
37	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานี	4	25	2	-	23	1	1	-	2	-	-	-	-	4	-	-	-	62
38	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระนอง	5	11	-	-	15	3	-	-	4	1	-	-	-	-	12	-	-	51
39	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร	4	37	5	-	18	3	-	-	3	-	-	-	-	-	20	-	-	90
40	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา	5	51	2	-	14	2	1	-	8	-	-	-	-	7	3	-	-	93
41	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล	5	34	1	-	14	4	5	-	3	-	-	-	-	3	13	-	-	82
42	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตรัง	5	51	2	1	19	1	2	-	-	2	-	-	-	-	9	-	-	92
43	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง	5	56	3	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	93

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา (2557)